

The Project Gutenberg eBook of Niilo Bonpoika Sture 2: Kuninkaankruunu, by C. Georg Starbäck

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Niilo Bonpoika Sture 2: Kuninkaankruunu

Author: C. Georg Starbäck

Translator: Uuno Kahma

Release date: August 30, 2015 [EBook #49825]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK NIILO BONPOIKA STURE 2:
KUNINKAANKRUUNU ***

NIILO BONPOIKA STURE II: KUNINKAANKRUUNU

Kolmijaksoinen historiallinen romaani

Kirjoittanut

C. GEORG STARBÄCK

Suomentanut

UUNO KAHMA

Werner Söderström, Porvoo, 1899.

KUNINKAANKRUUNU

Kolmiosainen historiallinen kertomus kuninkaista Kaarlo VIII ja Kristian I sekä arkkipiispa Jöns Pentinpoika Oxenstjernasta

*Ja mailma se täynnä on vilppiä,
Niin usein oon huomannut sen;
Se köyhiä, rikkaita kahlehtii —
Mistä uskotun löytänen?*

SISÄLLYS:

Ensimmäinen osa: Tord Bonde.

- I. Tuleva kronikankirjoittaja.
- II. Vanki.
- III. Hammarstadissa.
- IV. Satavuotias piispa.
- V. Kaarle kuningas ja kavaltajat.
- VI. Petettynä.
- VII. Valonsäde.
- VIII. Sanansaattaja.
- IX. Arkkipiispa Tuve.
- X. Neitonen Borgebyn linnassa.
- XI. Kuolleen kuningattaren rukous.
- XII. Salainen sanansaattaja.
- XIII. Nuori marski.
- XIV. Axevallassa.
- XV. Erengisle herra ei tahdo enää kuulla Briita rouvan vastaväitteitä.
- XVI. Valkoinen ruusu.
- XVII. Ennustus.

Toinen osa: Jöns Pentinpoika Oxenstjerna.

- I. Kellojen soidessa.
- II. Sovinnonhieroja.
- III. Hagbart ja Signe.
- IV. Tuomioherran matkaseurue.
- V. Skånen linnassa.
- VI. Kuninkaan tikari.
- VII. Sulhanen.
- VIII. Häät.
- IX. Punaisen ruusun kodissa.
- X. Neuvottelu.
- XI. Kaarlo kuninkaan vastaus.
- XII. Arkkipiispa Jöns Pentinpoika ja Kristian kuningas.
- XIII. Sattuiko arkkipiispan nuoli?

Kolmas osa: Katillo Kaarlonpoika Vaasa.

- I. Kohtaus Linköpingin tuomiokirkossa.
- II. Kolmårdenilla.
- III. Vieras asepalvelija.
- IV. Katillo piispan leirissä.
- V. Ritari ja asepalvelija.
- VI. "Dei kraden Pape."
- VII. Eräänä yönä Ekolsundissa.
- VIII. Östenin sillan luona.
- IX. Voiton hedelmä.

ENSIMÄINEN OSA.

Tord Bonde.

I.

Tuleva kronikankirjoittaja.

Sillä puusillalla, joka johtaa Munkbro'sta Gråmunkeholmaan, seisoi kaksi harmaaveljestä vilkkaasti keskustellen. Vähäsen matkaa heistä oli nuori mies, joka hyvin tarkasti näytti katselevan luostarikirkkoa ja sen ympärillä olevia rakennuksia, aina tuon tuostakin tehden muistiinpanoja kädessään olevalle paperille. Silloin tällöin harhaantui hänen katseensa sillan alitse kulkevaan virtaan, mutta munkkien keskusteluun ei hän näyttänyt huomiota kiinnittävän, eivätkä nämätkään hänestä mitään välittäneet.

Oli jälkepuolenpäivä alkupuolella kesäkuuta ja taivas oli niin kirkas ja ilma niin suvinen, että se kyllä voikin viekotella ihmiset ulos vapaaseen luontoon.

"Paratkoon Jumala", sanoi toinen munkeista, lyhyenlöntä, laiha mies, "kuninkaana on hän kokonaan toista maata kuin marskina, ja sitäpaitsi ovat he osanneet punoa kaikki niin hyvästi kokoon, että hän tuskin tulee siinä silmuja huomaamaan, vaikkapa ne hänelle näytettäisiinkin."

"Hm!" oli toisen ainoa vastaus.

"Saatte nähdä, että Norja vielä liukuu hänen käsistään, niinkuin Gotlannin jo on käynyt ja sitten kai tulee Ruotsin vuoro... Mikä onkaan hänen järkensä niin pimittänyt, tuon hyväsydämissen kuninkaamme!... tarkoitan, että tuskin hänellä sellaista vihamiestä onkaan, johon hän ei täydellisesti luottaisi. Ajatelkaapa vain herra Maunu Gren'iä, ajatelkaa hänen armoaan, arvoisaa isää, Jöns arkkipiispaa Upsalasta ja hänen heimolaisiaan ja ystäviään... Hyvää loppua kaikella tällä ei tule olemaan, sen saatte nähdä."

Toinen munkki, pitkä, hartiakas mies, jota kaukaa katsoen olisi voinut luulla ritariksi, ellei samalla olisi huomannut köyhtä hänen vyötäisillään, näytti tyytyvän vain kuulijan osaan. Niin hän nytkin ainoastaan päänyökkäyksellä ilmaisi, että kyllä tarkkuudella seurasi toisen puhetta. Kertojaa taas puolestaan näytti puhuminen huvittavan, ja niin teki hän selvää, tietojensa mukaan, ajan merkillisimmistä tapauksista, kysymättäkään, miellyttikö se toista vai ei.

"Tulette Upsalasta," jatkoi hän, "ja aiotte Nyköpingiin...?"

"Niin, olen ruvennut tämän nuoren miehen seuralaiseksi tässä", vastasi puhuteltu lyhyeen.

"Hyvä ilma ... puhalteleekin kai iltaan asti, ja vieläpä pohjoisesta, niin että te mahdatte saada hyvän myötätuulen... Armollinen herramme, kuningas, myös meni tässä aamulla laivaan matkustaakseen Arbogaan ja odottaakseen siellä Halmstadista palaavia herroja. Kuningatar oleskelee vielä linnassa ja lähtee vasta myöhemmin kesällä sisämaahan päin terveytensä tähden..."

"Näytte tuntevan asiat hyvin", virkahti siihen matkustavainen.

"Ja miksi en tuntisi", vastasi toinen hiukan närkästyneenä, "miksi en tuntisi, sillä kuuluuhan se velvollisuuksiini luostarin päiväkirjan laatijana!"

Tämä ilmoitus näytti herättävän lähellä seisovan nuoren miehen huomiota ja hän lähestyi keskustelevia. Mutta hänen matkatoverinsa virkkoi:

"Siis tiedätte myöskin hyvin, mitä kansa täällä Tukholmassa puhuu kuninkaasta ja kaikesta siitä, mitä nykyään tapahtuu?"

"Porvarit ne tahtoisivat kantaa häntä käsillään", ilmoitti munkki, "niin on hän rakas kaikille. Se sade, jonka taivas lähetti, silloin kun hän keväällä kuningas Kristoferin kuoleman jälkeen tuli Suomesta, juuri silloin kun hän valittiin kuninkaaksi, ja te muistatte kai hyvin, mitkä katovuodet silloin rasittivat maamme, ja kuinka pelättiin, että samallinen olisi taas oven edessä uhkaamassa — panni jauhoja maksoi silloin kokonaista 12 äyriä — niin, se sade, se virkisti yhtä paljon kansan mieltä, kuin se kasteli

maata, ja vielä tänäänkin, siitä on nyt tasan kaksi vuotta, levittelee se vihreyttä ympärilleen ja houkuttelee ilmi kukkasia kuninkaalle."

"Hyvä, hyvä ... sitä kannattaa kuunnella!... Mutta Gotlanti...?"

"Niin, mitäpä siitä on muuta sanottavaa, kuin että kuningas on tehnyt minkä on voinut... Häntä ympäröivät kavaltajat, hän on liian hyväsydäminen, liian herkkäuskoinen, ja siksi häntä juuri petetään... Varmaa on, ja sen myöntää jokainen kunnon kansalainen, että jos joku hänen vanhoja, kokeneita sotapäälliköitään olisi ollut armeijaa ja laivastoa johtamassa kuningas Eerikkiä vastaan, niin olisi kaikki saanut aivan toisen käänteen... Mutta nyt te tulette näkemään, että kaikki käy, Jumala paratkoon, niinkuin olen sanonut... He kyllä päättävät niin yhdestä kuin toisestakin, niin Gotlannista kuin Norjastakin, nuo herrat siellä Halmstadissa, mutta tokko siitä päätöksestä meidän kuninkaamme kostuu, sen saamme pian nähdä."

"No, mutta onhan hänellä ystäviäkin kokouksessa..."

"Ystäviä, niin ... niitä olisi kai sitten Maunu piispa Turusta ja Niilo Linköpingistä sekä hänen vävynsä, herra Eerikki Eerikinpoika; arvelen, että nämät ovat valtuutettujen joukossa... Mutta muut ovat kaikki paljastaan sellaisia, joita hän ei ennen ole voinut pitää ystävinään... Arvoisa isä, Jöns arkkipiispa on tosin Upsalassa. Mutta tiedättehän te tämän kaiken yhtähyvin kuin minäkin..."

"Hän on Upsalassa", mutisi pitkä, "mutta onhan hänellä toinen sijallaan..."

"Niinkö luulette!... Ja kuka?" kysyi pieni munkki innolla, joka herätti toisenkin huomiota.

"Helmich!" virkkoi toinen hiljaa.

"Helmich!" toisti pieni munkki vallan kalpeana tuijottaen voimakkaampaan kumppaniinsa, niinkuin olisi nähnyt näyn, tai tuntenut kylmän käärmeen luikahtavan kaulansa yli.

"Mitä nyt, veli ... mitä on teillä Helmichiä vastaan?"

"Oi, veli, veli," sopersi pikku munkki, jonka lempeä ääni, vihasta ja tuskasta huolimatta, joka hänen silmissään kuvastui, tuskin muuttui, "mitäkö minulla on häntä vastaan, jonka nimeä en tahdo mainita... Muistatte kai arvoisan isän, arkkipiispa Olavin? Niin, miksette muistaisi, mutta te ette tuntenut häntä, niinkuin minä... Te ette nähnyt hänen vuolaita kyyneliään, te ette kuullut hänen huokauksiaan ja valitustaan, kun huomasi, ettei voinut pelastaa tuota uljasta ritaria, Eerikki Pukea. — Te ette tiedä, kuinka lempeä, hyvä ja ystävällinen hän oli kaikille, mutta minä sen tiedän, sillä minä olin hänen seurassaan, olinpa mukana hänen viime matkallaankin, jonka hän teki Kristeri Niilonpojan luokse Nyköpingiin, jossa hän sitten..."

Hänen täytyi pysähtyä, rauhoittaakseen itseään. Rakkaan arkkipiispan kuolema, sen muisto näytti kokonaan valtaavan hänen mielensä. Hänen kuulijansa ei häirinnyt hänen suruaan, vaan antoi muiston ottaa osansa. Sitten vasta hän kysyi:

"Ja Helmich, hän, jolle arkkipiispa nyt ennen muita korvansa kallistaa, hän siis jollain tavoin vaikutti arkkipiispa Olavin kuolemaan?"

"Rakas armollinen herrani myrkytettiin!" virkkoi pikku munkki nyökäyttäen samalla kiivaasti päätään, ikäänkuin olisi sillä tahtonut puheensa vahvistaa, "ja myrkyä sai hän mantelimaidossa ja mantelimaidon..."

"Sen hän sai Helmichin välityksellä. Mutta mistä...?"

"Niin mistä...?" kertoi sureva, "en koskaan ole mitään nimeä maininnut, en yhden enkä toisen. Mutta yksi löytyy, joka tietää, ja hän tuomitsee... Kuitenkin olen halukas näkemään, voiko arkkipiispa Jöns Pentinpoika aina liukua myötämäkiä, niin mahtava kuin onkin... Olin Upsalan tuomiokirkossa, kun hän vihittiin virkaansa, päivää jälkeen kuningas Kaarlon kruunajaisten ... kruunaus oli lauantaina ja arkkipiispa vihittiin sunnuntaina, se oli kai kesäkuun 31 päivänä viime vuonna ... ah! ei se ollut vanha, autuas herrani, ei arkkipiispa Niilokaan, hän, joka kuoli surusta kulllessaan Kristoferin kuoleman; ei, ei ... heissä molemmissa ilmeni sydämen hyvyys vakavan totisuuden takaa, mutta Jöns arkkipiispalla ... sen sanon, hänellä ei ole sydäntä."

"Hm!" mutisi toinen.

"Vaarallisempi ei voinut käärmeen silmä olla, kun hän sen ensimmäiseen ihmiseen suuntasi ja, Jumala sen minulle anteeksi antakoon, mutta senjälkeen, kun näin arkkipiispan kuninkaan hovissa, näin hänen puhelevan kauniin Kaarina rouvan, armollisen kuningattaremme kanssa, ja hymyilevän vanhalle viholliselleen kuningas Kaarlolle, niin senjälkeen tuli aina mieleeni käärme paratiisin yrttitarhassa ja

muistin aina samalla herravainajani sanat hänen kuolinhetkellään: Juudas, Juudas, miksi suunantamisella petät? Ja kun kuulen puhuttavan, kuinka kaikki nyt menee menoansa kuninkaan hovissa, kuinka kaikki siellä nyt on uutta ja kuinka ainoastaan harvat hänen vanhoista, kokeneista miehistään ovat enää jälellä hänen ympärillään ... olen kuullut linnanväeltä, että hänkin, joka oli muinoin kuninkaalle niin rakas, häntä kutsuttiin viheriäksi ritariksi, että hänkin on kadonnut ... kun kuulen kaiken tämän, niin tulee mieleeni vanha satu paratiisin liljasta, joka muuttui tulipunaiseksi, kun käärme valeli siihen myrkkyyään, ja käärme, käärme ... se on hän, jonka nimeä en tahdo mainita!"

Pitkä munkki nyökäytti taas vain päätänsä pienen puheelle ja tämä, joka nyt oli vähitellen vapautunut surustaan, alkoi taas ladella toiselle tietojaan kuninkaasta ja kuningattaresta ja huomattavimmista henkilöistä heidän hovissaan, kuin myöskin niistä, joita kansa piti kuninkaan vihollisina.

Mutta nyt ei toinen munkki enää pysynytäkään yhtä tarkkaavana kuulijana kuin ennen, tai hän kuuli kyllä, mutta hänen silmänsä seurasivat ihmisjoukkuetta, joka juuri tuli ulos kaupungin portista ja hiljalleen ratsasti Munkbrotta kohti, vähän vasempaan luostarisillasta, jolla munkit seisoivat. Ylhäinen nainen siinä tuli ratsastaen loistavan seurueen kanssa. Hänen oikealla puolellaan ratsasti ritari, jonka kanssa hän tarinoi, vasemmalla taas nuori, noin kahdenkymmenenvuotias tyttö. Myös tukholmalaismunkin katse kääntyi lopulta näihin, jotka näyttivät hänen vieraan toverinsa huomion kokonaan vetävän puoleensa.

"Siinä ratsastaa Briita Olavintytär!" selitti edellinen, "herra Erengislen rouva Hammarstadista."

Pitkä munkki näytti katseellaan tahtovan tunkea jalon rouvan kasvopiirteitten läpi. Oli siis onni hänelle, että päähine oli niin hyvin pään ympärille vedettynä, ettei hän liiaksi paljastanut itsessään ilmenevää, luostariveljelle hyvinkin sopimatonta taipumusta tämän maailman suuruuteen ja loistoon. Siitä kaikesta voitiin kyllä puhella, vaihtaa ajatuksia ja arvostella sitä, mutta sopimatonta oli sille sellaista huomaavaisuutta osottaa, kuin pitkän munkin katse nyt ilmaisi.

Pieni tukholmalaismunkki, joka näki häivähdyksen sitä tulta, joka liekehti suurissa silmissä vieraan päähineen alla, mutta ei käsittänyt sen merkitystä, hymyili sävyisästi ja antoi kernaasti toiselle ne tiedot, mitä tämä halusi.

"Ylhäinen neito vasemmalla", sanoi hän, "hän, joka niin kauniisti ritarille hymyilee, on Iliana Äkentytär, Briita rouvan orpana... Hän on oleskellut jo muutamia vuosia Ruotsissa ja seuraa nyt kai heimolaistaan Hammarstadiin."

Mutta Iliana neiti hymyili ja nosti, munkin tätä juuri sanoessa, sormensa uhkaavasti ritaria kohti, ja samassa nojautui hän eteenpäin ikäänkuin olisi oikein vakavasti tahtonut tätä varottaa tai muistuttaa jostain.

"Ritari on herra Niilo Bonpoika eli herra Niilo Sture, niinkuin hän nykyään itseään kutsuu, olen kuullut sen luostarimme kartanoteiniltä.[1] Sture nimi on hänellä enonsa, ritari Sven Sturen jälkeen, mutta siitä huolimatta kantaa hän yhä isänsukunsa vanhaa sukumerkkiä. Ei hän juuri nyt iloiselta näytä, tuo jalo ritari. Hän myöskin on yksi niitä, jotka ovat menettäneet Kaarlo kuninkaan suosion."

Samassa pisti vene soutajineen esiin sillan alta ja laski rantaan, ja nuori mies, joka uudestaan oli kääntänyt huomionsa ensin luostariin sitten ylhäissukuisiin naisiin ja ritariin, jotka rantaan saavuttuaan astuivat siellä odottavaan suurempaan, ajan tavan mukaan kallisarvoisilla matoilla ja pehmeillä tyynyillä sisustettuun veneeseen, lähestyi nyt taas molempia munkkeja.

"Tässä on kai meidän veneemme", sanoi hän.

Sehän se oli. Molemmat munkit ottivat nyt sydämelliset jäähyväiset toisiltaan, ja pikku munkki virkkoi toisen kättä pudistaen:

"Kiitos teille, hurskas veli, tästä hetkisestä keskustelusta ... ehkei ajatuksemme eroakaan niin suuresti toisistaan, kun ne koskevat tunnettuja henkilöitä, joiden nimiä en tahdo mainita... Kuitenkaan ei teidän pidä erota minusta siinä luulossa, että olisin yhtä kernas jakelemaan tietojani kaikille kuin nyt teille olen ollut... Jos auttavaa kättä joskus tarvitsette, niin pankaa mieleenne autuaan arkkipiispa Olavin vanha kansleri, veli Andreas!"

Sen sanottuaan kääntyi hän kulkemaan lähimpää kaupunginporttia kohti. Mutta vieras munkki ja hänen nuori seuralaisensa astuivat veneeseen ja tämä lähti rannasta melkein samassa silmänräpäyksessä kuin toinenkin vene, jossa ritari ja ylhäissukuiset naiset istuivat. Matka kävi onnellisesti. Tuuli oli hyvä ja hyvin purjehtivat veneetkin. Ne seurasivat toisiaan aina Teljeen asti ja koko ajan istui munkki silmät Briita rouvaan kiinnitettyinä. Vielä maalle saavuttuaankin pysähtyi hän erään puun juurelle tien vierellä ja katseli rouvaa, kun tämä seuralaisineen nousi hevosten selkään,

ikäänkuin olisi hän oikein pysyväisesti tahtonut painaa hänen kuvansa mieleensä.

Hänen seuralaisensa ei virkannut mitään, mutta ei hänkään voinut olla huomaamatta munkin omituista käytöstä. Kun he sitten olivat hankkineet kaupungissa itsellensä hevoset ja ratsastivat sieltä pois, kysyi hän munkilta, oliko tuo ylhäinen rouva hänelle tuttu.

"Vain kuulopuheitten mukaan!" vastasi munkki ja kysymykseen, mitä merkillistä voi hän hänessä huomata, lisäsi hän: "Niin paljon olen huomannut, että jos vanhat merkit pitävät paikkansa, te voitte panna hänen nimensä muistoon sitä kronikkaa varten, jonka tulevaisuudessa aiotte kirjoittaa!"

"Merkillisiä asioita tulee hän silloin toimittamaan!" virkkoi siihen tuleva kronikankirjoittaja.

"Tepä sen sanotte", lausui munkki, "ja hyvä olisi, jos kaikki salakäytävät olisivat yhtä helposti löydettävissä, kuin se, jota te aiotte etsiä Nyköpingin vanhassa Folkungatornissa."

"Niin olisitte voinut olla kuuntelematta vanhan veli Andreaxsen tiedonantoja, hurskas veli", virkkoi nuori mies ja katsoi hymyillen munkkia.

Tämä käänsi hitaasti päänsä ja katsahti seuralaisensa, mutta ei puhunut mitään. Vasta jonkun ajan kuluttua kysyi hän:

"Ja mihin aiotte suunnata matkanne Nyköpingistä?"

"Matkustan herrani, arkkipiispa Jöns Pentinpojan asioissa," sanoi hän, "ja ratsastan Lundiin arkkipiispa Tunen luo!"

"Ja kuitenkin voitte uhrata aikaa omiinkin asioihinne Nyköpingissä?"

"Siihen on minulla herrani lupa ... hän se oikeastaan onkin, joka on pyytänyt minua tutkimaan Nyköpingin linnaa. Siellä sanotaan tapahtuneen merkillisiä asioita hänen armonsa enon, herra Krister Niilonpojan aikana, ja hänen armonsa on sitä mielipidettä, ett'ei niitä voi muuten selittää, kuin että linnan alla täytyy löytyä joku salakäytävä..."

"Onko herranne kertonut mitään niistä merkillisistä asioista, joita siellä olisi tapahtunut, ja onko teillä oikeutta puhua niistä?"

"Enpä tiedä, mikä minua siitä estäisi... Vanhaa drotsia sanotaan siellä eräänä jouluna varoitettun onnettomuudesta, joka häntä sitten kohtasi Räfvelstassa..."

"Ja kuka?"

"Valdemar herttuan haamu, väitti vanha herra siitä puhuessaan, sillä kansa uskoi ja uskoo kai vieläkin, että kuollut herttua kuljeskelee siellä entisessä vankilassaan..."

"Eikö Krister herra nähnyt sitä, joka häntä puhutteli?"

"Ei ... mutta eräs asepalvelija hakiessaan tulisoihntua, jota oli käytetty eräässä tärkeässä kokouksessa tornihuoneessa, näki pitkän varjon häviävän, tietämättä kuitenkaan, kuka tai mitä se oli."

"Se on siis tämä tornihuone, jonka luullaan olevan käytävän kanssa yhteydessä ja jota te tahdotte tutkia."

"Sehän se on, ja sen teen yhtä kernaasti omasta kuin herranikin puolesta... Sillä tapaus Nyköpingin linnassa on siksi merkillinen, että kronikankirjoittajan on mielestäni omin silmin nähtävä herttuain vankila!... Sallitte kai minun nyt, hurskas isä", lisäsi kronikankirjoittaja, "sallitte kai minun nyt kysyä, miten te olette saanut tiedon tämän salakäytävän olemassaolosta..."

"Mielelläni, Eerikki Olavinpoika", lausui munkki, "se tapahtui nuoruuteni päivinä. Vitaliveljekset ovat tämän Nyköpingin linnaan johtavan salakäytävän tunteneet ja käyttäneetkin sitä, ja kun kuningas Eerikki asetti Arendt Styken linnanherraksi, toimitettiin monta kamalaa tekoa, joiden alku- ja loppukohtana oli Nyköpingin linna."

"Ja te muistatte vielä hyvin, missä tämä käytävä on?"

Munkki nyökäytti päätään.

"Sitten voin kiittää onneani, joka saattoi minut yhteen teidän kanssanne, vaikka en voikaan ymmärtää, mistä te saitte tiedon, että tulisin matkustamaan Nyköpingiin."

"Seisoin tuomiokirkon rapuilla, kun hänen armonsa, arkkipiispa, tuli ulos ja nousi hevosensa selkään ratsastaakseen Arbogaan, ja näin hänen puhelevan teidän kanssanne, vaikka en kuullutkaan muuta

hänen puheestaan, kuin viimeiset sanat."

"Niin, hän pyysi, etten unhottaisi Nyköpingiä, ne olivat hänen viime sanansa."

Vilkkaasti puhellen jatkettiin matkaa ja keskustelun kuluessa tutustui munkki yhä lähemmin seuralaiseensa. Tämä oli hiljan saapunut kotiin ulkomailta, jossa oli eräässä pohjoismaalaisille hyvin tunnetussa yliopistossa saanut maisterin arvon, ja nyt oli arkkipiispa luvannut hänelle koulunopettajan paikan Upsalan koulussa. Ja maisteri eli mestari, niinkuin sitä siihen aikaan sanottiin, sai myös yhä suuremman luottamuksen munkkiin, jota enemmän oppi tätä tuntemaan ja jota enemmän hänelle selvisi se laaja maailmankokemus, joka tällä oli. Lopuksi kysyi Eerikki munkin nimeä, mutta siihen vastasi tämä vältellen ja lyhyesti: "Johannes!"

"Mutta tiedättehän te enemmän kuin yleensä on tavallista Fransiskaanelijesten kesken... Jos olen voittanut luottamukseenne, niin voisitte kyllä sanoa, mikä oli nimenne, ennenkuin otitte tuon puvun!"

"Voisinpa kyllä", vastasi veli Johannes, "mutta munkin puvussa ilmenee totuus, joka helposti unhotetaan, se että mies on kadonnut elävien ilmoilta ja upponnut suureen mereen, jossa hän on pisara vain ... hän kuuluu kyllä ihmismaailmaan, mutta häntä ei huomata, häntä ei eroteta ... ainoastaan Herra lukee vesipisarankin meressä niinkuin hiekankin meren rannalla."

Hetkisen levättyään saapuivat he illan suussa seuraavana päivänä yhdessä Nyköpingsin ulkopuolelle, ja munkki näytti seuralaiselleen käytävän suun, joka johti syvältä metsästä pari kivenheittoa rannasta Nyköpingsin linnaan ja vanhaan Folkungatorniin.

"Mutta olkaa tarkasti varoillanne, Eerikki Olavinpoika", sanoi munkki, "jos todellakin aiotte kulkea tuon käytävän läpi. Sillä siitä on pitkiä aikoja jo kun ihmisjalka viimeksi polki noita salaisia teitä... Olkaa tarkasti varoillanne, sen neuvon antaa teille vanha vitaliveljes!"

"Kiitos teille, hurskas isä", lausui Eerikki mestari, "kiitos kaikista vaivoistanne, joita olette minun tähteni nähnyt. Mielelläni tahtoisin jollain tavalla osottaa kiitollisuuttani teille, jos se vain olisi minulle mahdollista..."

"Hm!" mutisi munkki, omituisin katsein tarkastellen merta, ikäänkuin olisi joku muisto muinaisajoilta kangastanut hänen mieleensä, mutta lisäsi sitten hetkisen kuluttua, "jos joskus kohtalo sattuisi tuomaan teidän tiellenne vitaliveljeksensä, niin älkää kohta häntä kolhiko... Paljon pahaa, Jumala paratkoon, löytyi tosin heidän keskellään, mutta myös moni rehellinen ja urhoollinen mies on polkenut vitaliveljesten laivan kantta ... ja heidän joukossaan löytyi monta enemmän Jumalan pelkäävää ja ihmisrakasta miestä, kuin mitä maan mahtavien keskellä niitä ehkä onkaan."

Melkein liikutuksella lausui munkki nämät sanat. Ja vielä kerran lensi hänen katseensa kauas merelle, mutta sitten hän yhtäkkiä havahtui unelmistaan, joihin oli vajonnut, ja matkaa jatkettiin keskustellen kuningas Eerikistä, Gotlannista ja Ruotsin oikeudesta tähän saareen, sekä mitä toiveita voitiin panna Halmstadissa parhaallaan pidettävään kokoukseen. Nyköpingiin saavuttuaan jätti munkki tiedonhaluisen Upsalamestarin hyvästi ja ratsasti kaupungista pois.

Mutta jo samana iltana lähti Eerikki Olavinpoika linnaan ja pyysi saada tavata linnanhaltiaa Pietari Antinpoikaa. Viipymättä päästettiinkin hän sisään ja, näytettyään arkkipiispan kirjeen, sai hän luvan tarkastella linnan rakennuksia. Sitä tehdessään ei hän suinkaan pitänyt salassa, että hän pääasiassa oli tullut tutkimaan Folkungatornia ja erittäinkin sen pohjakerrosta. Mutta juuri siinä hän kohtasikin vastustusta. Herra Pietari ei sanonut voitavansa laskea häntä tähän tornihuoneeseen, ja kun Eerikki kysyi syytä siihen, vastasi hän:

"Siellä on jo kauan aikaa ollut eräs vanki, ja herra Niilo Juhonpoika, uskoessaan linnan minun käsiini, käski minun siitä tarkoin huolta pitämään."

"Ja kuka on sitten tämä vanki?" kysyi Eerikki.

"Eräs vitaliveljes", vastasi linnanhaltia, "ja vieläpä pahinta lajia."

"Tiedättekö mitään enempää hänestä?"

Vanhan munkin sanat tulivat yht'äkkiä niin elävinä Eerikin mieleen, ja niiden vaikutuksesta sai hän halun urkkia lähempiä tietoja vitaliveljeksestä, kuin muuten ehkä olisi tullut tehneeksikään. Kysymyksiinsä, jotka linnanhaltian mielestä välistä tuntuivat hyvinkin nenäkkäiltä, joka taas oli luonnollinen seuraus kyselijän nuoruuden innosta, sai hän aluksi vältteleviä vastauksia. Mutta kun Eerikki osasi taitavasti sekottaa arkkipiispan asian, kun hän lupasi ottaa asian esille, ellei kaikki vangin suhteen olisi niinkuin olla pitäisi, kun hän lopuksi oikein innolla vakuutti ettei omasta puolestansa millään tavalla, ei julkisesti eikä salaisesti saamallaan tiedoilla linnanhaltiaa vahingoittaisi, tuli tämä

puheliaammaksi, ja Eerikki voi nyt eri vastaukset yhteen sovittamalla saada kokoon seuraavan kertomuksen:

"Eräänä sysimustana yönä myöhään syksyllä noin kahdeksan vuotta sitten oli herra Niilo Juhonpojan luokse tullut eräs ritari, joka oli Kristofer kuninkaan suuressa suosiossa. Sitä paitsi oli hän sekä herra Niilolle että hänen veljelleen Pentti Juhonpojalle tehnyt monta palvelusta ja vaati nyt puolestaan herra Niilolta vastapalvelusta. Kun herra Niilo oli siihen suostuvainen, ilmaisi ritari asiansa. Hänellä oli muassaan vanki, joka oli tehnyt ja yhä vieläkin voi tehdä hänelle paljon pahaa. Hänen elämäänsä ei hän kuitenkaan tahtonut lopettaa ja siksi oli hän päättänyt kätkeä hänet maailman silmistä ja siten tehdä vaarattomaksi sekä itselleen että herralleen ja yleensä kaikille Eerikki kuninkaan vastustajille. Vaatimuksensa tueksi näytti hän vielä Kristofer kuninkaan kirjallisen käskyn Nyköpingin linnanhaltialle olemaan ritarille hänen toimissaan avullisena. Herra Niilon täytyi sitten vannoa kallis vala, ettei koskaan kellekään ilmaisisi, mitä hänen huostaansa niin oli uskottu."

"Herra Niilo Juhonpojan on kuitenkin täytynyt luopua Nyköpingin linnasta", huomautti siihen Eerikki. "Sitooko teitä siis sama vala kuin häntäkin."

"Ei", virkkoi linnanhaltia, "mutta minä annoin kuitenkin sanani herra Niilolle, että tarkasti vartioisin vankia. Herra Niilo aikoi ensin ottaa hänet mukaansa ja jättää ritarin omiin käsiin, mutta sitten katsoimme me molemmat paraimmaksi, että ritari saisi hakea hänet itse, jos ja milloin sen soveliaimmaksi näkee..."

"Mutta ajat ovat toiset nyt", keskeytti Eerikki, "nyt on Kaarlo Knuutinpoika kuninkaana, ja mikä oli hyödyllistä ja tarpeellistakin Kristofer kuninkaan aikana, ei ole nyt enää. Ajat ovat muuttuneet."

"Niin, te kyllä sanotte, että ajat ovat muuttuneet, mutta minä sanon teille, että sitä ritaria, joka toi vangin tänne, suosii kuningas Kaarlo yhtä suuresti, kuin ennen aikoinaan Kristofer."

"Ja te sanotte sen, herra Pietari", virkkoi Eerikki mieltävästi tämän ilmoituksen kuultuaan, "tahdotteko mainita minulle tuon ritarin nimen?"

"En!" vastasi herra Pietari jäykästi, "olen sitä mieltä, että minun tulee pitää sanani, vaikka en olisikaan sitä valalla vahvistanut ja siksi kieltäydyn kysymykseenne vastaamasta, tapahtukoon sitten mitä tahansa... Yhtä vähän halukas olen ilmoittamaan teille ritarin nimeä, kuin olin halukas päästämään teitä torniin vankia katsomaan. Ja siinä on luullakseni rehellinen vastaus utelemisiinne!"

"Vasten omaatuntoaan ei miehen pidä menetellä", sanoi siihen Eerikki, ja jättäessään hyvästi linnanhaltialle virkkoi hän: "Kiitos kumminkin teille palvelevaisuudestanne, käytän sitä ehkä vieläkin hyväkseni, vaikka, sen sanon suoraan, minulla siihen nyt on paljon vähemmän halua, kun käyntini päätarkotus jäi saavuttamatta."

Ne sanat sanottuaan poistui Eerikki linnasta ja suuntasi askeleensa asuntoansa kohti, joka oli kaupungissa.

II.

Vanki.

Hetkisen levättyään lähti Eerikki Olavinpoika taas matkaan, muassaan lyhty, jonka vähillä puhutteluilla oli saanut lainaksi Franciskaani luostarin kartanoteiniltä. Tätä oli näet kovasti miellyttänyt Eerikin tiedonannot vanhasta ystävästään, arkkipiispa Olavin kanslerista, joka kauan aikaa piispan äkillisen kuoleman jälkeen oli luostarissa oleskellut. Tämä lyhty ja pieni teroitettu rautatanko mukanaan lähti Eerikki matkaan kaupungin ulkopuolelle.

Oli ihana kevätilta, ja kaduilla ja ulkopuolella kaupunkiakin oli kansaa summalta liikkeessä. Eerikki tarkasteli mennessään kaikkia vastaantulijoita, herättäisikö ehkä kulkunsa jossain heistä epäluuloja. Mutta hän rauhottui pian siinä suhteessa ja jatkoi siis matkaansa. Päästyään riittävän matkan päähän kaupungista, joudutti hän askeleitansa niin paljon kuin voi. Aurinko laskeusi hänen takanaan taivaanrannan taa ja selittämättömän herttainen puolihämärä, joka on pohjolan illalle niin ominaista, peitti maan.

Pian ehti hän viidakkoon, jossa vähää ennen oli käynyt upsalaisen harmaaveljeksen kanssa. Hän katsahti vielä kerran ympärilleen ja, kun huomasi olevansa yksin, alkoi etsiä salakäytävän suuta. Ilman vaivaa ei hän sitä löytänytkään ja sitä tehdessä repivät oksat hänen vaatteensa naarmuja täyteen. Mutta siitä hän vähän välitti ja hän tunsi itsensä täysin tyydyttyksi, kun vihdoinkin viimeinkin tuli käytävään, jonka vähäsen matkaa sen suusta, puita ja pensaita kasvavan kummun alla, huomasi muuratuksi.

Sytyttyään lyhdyn, alkoi Eerikki se toisessa ja teroitettu rautatanko toisessa kädessä rohkeasti vaelluksensa. Ja mitä kauemmaksi hän kulki, mitä enemmän vaikeuksia hän kohtasi, sitä innokkaammin jatkoi hän vain matkaansa ja sitä elävämmin kajahtelivat hänen korvissaan harmaaveljeksen sanat, ettei liian ankarasti tuomitsisi jokaista vitaliveljestä, joka sattuisi hänen tielleen. Kärsimyksetkin jo, joita vanki raukka seitsenvuotisen vankeutensa aikana oli saanut kestää, nekin tuntuivat hänestä niin äärettömiltä, että riittivät hänen mielestään täydellisesti korvaamaan sen, mitä mies kerran mahdollisesti oli rikkonut. Salaperäisyys, joka vankia ympäröi, sekin osaltaan kiihotti vielä Eerikin mieltä ja esti häntä väsymästä.

Ummehtunut, kalsea ilma vallitsi käytävässä, ja vasten tahtoaankin kauhistutti Eerikkiä pimeässä askelten kamala, kumahteleva ääni. Sieltä täältä kuuli hän käärmeen kihinää ja tunsi, että joku noita eläviä livahti hänen jalkansakin ylitse. Lyhty, jota hän kanto kädessään, alkoi yhä huonommin toimittaa tehtävänsä. Lopulta valaisi se ainoastaan kättä ja pientä piiriä sen ympärillä. Kun hän oli vielä hetkisen matkaa kulkenut, oli se jo vähältä sammua.

Silloin pysähtyi Eerikki ja tuumi, jatkaisiko vielä matkaa vai ei. Pienet kivet, joita putoili hänen päänsä päällä olevasta holvista, toivat hänen mieleensä sen hirvittävän ajatuksen, että holvi voisi luhistua kokoon ja haudata hänet elävänä alleen.

Samassa sammui lyhty.

Se seikka kenties olisi ratkaisevasti vaikuttanut muiden, mutta ei Eerikki Olavinpojan rohkeaan mieleen. Hänessä se päinvastoin herätti uinuvan kunniantunnon uudestaan eloon. Hän häpesi sitä ajatustakin, että pelosta oli aikonut luopua alotetusta yrityksestään. Ja juuri kun tämä ajatus selveni hänelle ja hän päättävästi taas alkoi vaelluksensa, tuli hänen korviinsa outoja ääniä.

Ne sai aikaan hiljainen kolkutus, joka arvattavasti syntyi siitä, että joku seiso ja hakkasi kiviä. Ääni oli matala ja tukehtunut, niinkuin olisi se kuulunut hyvin kaukaa. Hän tuumi sinne ja tänne, mutta tuli lopulta siihen päätökseen, että hän mahtoi jo olla lähellä linnanmuuria ja että siellä oltiin jossain työtoimessa, joka sai tuon äänen aikaan. Tärinä, joka siitä syntyi, oli epäilemättä myös syynä kivien putoamiseen holvista.

Siitä eneni hänen intonsa, ja hetken taas jatkettuaan vaellustaan teki hän sen huomion, että ensi otaksumisensa oli ollut oikea.

Hänen jalkansa näet sattui portaaseen. Sitä seurasi toinen ja Eerikki nousi, rautatangolla kopeloiden eteensä, rappuja ylöspäin, lukien niitä kymmeneen asti. Kymmenennestä asti alkoi käytävä vähitellen luisua alaspäin tasaisena ja sileänä, parin kyynärän korkuisena ja noin kyynärän levyisenä, mutta sitten se yhtäkkiä päättyi. Eerikki hapuili kädellään odottaen tapaavansa rautaoven, jonka olemassaolon harmaaveljes oli unhottanut mainita, mutta tunsi vastassaan vain suuren hakatun kiven sileän pinnan.

Hän kuunteli. Kolkuttava ääni oli tauonnut. Se ihmetytti häntä, sillä luonnonlain mukaan olisi sen pitänyt kuulua selvemmin, hän kun oli nyt etäämpänä muurista. Epäily ei kuitenkaan enää saanut jalansijaa hänen mielessään ja niin hän alkoi rautatangollaan tutkia suuren kiven liitteitä, kiven, jonka alaosa oli noin kyynärän korkeudella maasta.

Pian huomasi hän, että kiven häntä lähimpänä olevassa mutkassa oli lujat rautasinkilät, ja se huomio sai hänet jo epäilemään yrityksensä onnistumista. Epäilemättä oli käytävä keksitty ja suljettu sekä vielä varmemmaksi vakuudeksi kivi rautasinkilöillä muuriin kiinnitetty. Se kai selitti myöskin, miksei vanki, jolla varmaankin oli kiihkeä halu vapautua vankeudesta, ollut keksinyt tätä salaista käytävää, tai jos olikin sen keksinyt, ei kuitenkaan ollut voinut käyttää keksintöään hyväkseen työkalujen puutteessa.

Mutta mitä vanki ei voinut yksin saada aikaan, sen saisivat he yhteisvoimin, jos hän, Eerikki, auttaisi ulkoapäin. Ja siinä mielessä asetti hän suunsa erääseen liitokseen ja huusi:

"Onko ketään siellä sisäpuolella?"

Kumeina kajahtelivat sanat ja Eerikki tarkisti kuuloaan, mutta ei pienintäkään ääntä tavottanut hänen korvansa. Siinä huutaessaan tuli hän pitäneeksi kättään ylimmässä rautasinkilässä, ja nojautuessaan sivulle huomasi hän, ettei se ollutkaan mikään sinkilä, vaan rautavaarna, joka tuntui mukaavan. Hän tarttui heti rautatankoonsa ja alkoi hangottaa sitä. Ja hän saikin sen suureksi kummakseen lykäytyksi seinään sitävarten hakattuun reikään. Samaten kävi toistenkin vaarujen. Nyt oli vain enää saatava kivi

tilaltaan pois.

Helposti huomasi hän nyt, että kivi oli vaarnejen poistettua irrallaan seinässä ja että sitä voi ylhäältä edestakaisin liikuttaa. Sen voi siis pudottaa alaskin. Mutta jos niin kerran oli, tarvittiin siihen väkevämpi mies kuin Eerikki pitämään vastaan, ettei kivi pudotessaan musertaisi häntä alleen. Varovasti koetteli Eerikki kuinka pitkälle hänen voimansa riittäisivät, mutta tuskin oli kivi vielä alkanut paikoiltaan liikkua, kun hän jo kuuli sivultaan kitinää, niinkuin olisi muurin sisässä jotkut kahleet rahisseet. Eerikki työnsi silloin kiven takaisin sijalleen ja alkoi miettiä syytä rahinaan.

Hetkisen kuluttua tarttui hän kuitenkin taas kiveen käsiksi ja antoi sen nyt luisua vähän enemmän alas. Silloin huomasi hän päinvastoin mitä oli peljännyt, että kivi hervottomasti putoaisi hänen päälleen, saavansakin panna osan voimistaan liikkeelle voidakseen työntää sen ulos muurista. Pian tunsikin hän käteensä kiven kummassakin yläkulmassa lujat rautakahleet. Nämät kahleet ne pidättivät kiveä ja sallivat sen ainoastaan hiljalleen luisua alas. Luultavasti ne siis kannattivat muurin sisässä tarkoin määrättyä painoa, jonka avulla kiveä helposti voitiin nostaa ja laskea.

Itse kivi oli erittäin taitavasti sisäpuolelta muuriin sovitettu ja kun se työnnettiin tilalleen muurissa, oli sen liitteitä mahdoton erottaa muista kivistä.

Eerikki pysähtyi nyt työssään ja kuunteli taas. Huoneessa, johon kyynärän korkuinen aukko johti, vallitsi haudan hiljaisuus. Mutta läheltä ikäänkuin maan sisästä tunki hänen korviinsa uudestaan tuo kolkuttaminen ja hakkaaminen, jonka hän jo käytävässä oli kuullut. Alentaen ääntään kysyi hän, oliko ketään siellä — mutta ei saanut mitään vastausta. Kuitenkin tuntui hänestä, niinkuin olisi kolkutus hetkeksi lakannut.

Heti kuitenkin alkoi se taas uudestaan kuulua ja Eerikki astui varovasti kiven ylitse, joka, vaikka kyynärän korkuinen, nyt käytävän lattialle luisuneena muodosti vain ikäänkuin korkeamman portaan. Sisäpuolelta oli aukko kuitenkin, kuten sanottu, vaan kyynärän korkuinen, joten siis Eerikin täytyi ryömiä sen läpi. Se onnistui ja silmänräpäys sen jälkeen oli hän jo vankihuoneessa. Nyt kuului kolkutus aivan selvään. Se saapui korvaan sivultapäin niin kaukaisena, niinkuin olisi sielläkin joku maanalainen käytävä ollut olemassa.

"Onko siellä ketään?" äänsi Eerikki äänellä, joka tuskin erosi kuiskauksesta.

Hänen kuiskauksensa kuultiin kumminkin, sillä kolkutus lakkasi heti.

Hiipivin askelin läheni joku häntä ja yhtäkkiä kuuli hän äänen ihan vieressään sanovan:

"Jumalan nimessä... kuka puhuu?"

Ääni, jolla nämät sanat lausuttiin, värisi mielenliikutuksesta. Kysyjä oli epätoivoon langennut mies ja hän oli myös äänestä päättäin valmis ponnistelemaan epätoivoisen hurjalla rohkeudella. Eerikki hengitti kiivaasti. Myös hänet valtasi liikutus ja pimeys sai hänet kauhusta vapisemaan, väsynyt kun oli mielenjännityksestä ja ponnistuksista.

"Elävän Jumalan nimessä, vastaa!" kuului taas ääni. "Jos et henki ole, on elämäsi minun käsissäni ... vastaa!"

"En tule vihollisena, vaan ystävänä", sammalsi Eerikki.

"Ystävä!" kaikui ääni pimeässä ja voimakas käsi tarttui Eerikkiä käsivarresta kiinni, "ystävä, sanot, kuka on minun ystäväni ja mistä sellainen tänne tulee...?"

"Tietä, joka on vievä sinutkin vapauteen ja valoon", vastasi Eerikki.

Vanki puristi hänen käsivarttaan voimalla sellaisella, kuin olisi tahtonut katkaista sen siinä paikassa poikki.

"Vapauteen!" huudahti hän, "vapauteen ja valoon...! Puhutko totta ... kuka on sinut tänne lähettänyt, mistä olet, kuka on sinut ohjannut seitsenvuotiseen hautaani..."

Mies raukka ei tiennyt uskoako vai epäillä, mitä oli kuullut, ja hänen mielenliikutuksensa oli sitä valtavampi, kun kaikki oli tullut niin yhtäkkiä ja odottamatta. Vuosikausia oli hän tehnyt työtä raivatakseen itselleen tien ulos vapaaseen maailmaan. Ja sitten kuulee hän yhtäkkiä kuiskattavan sanan vapaus, kaikkien toiveittensa päämäärän, josta tähän asti ei ollut uskaltanut muuta kuin uneksia ja rakennella tuulentupia ylläpitääkseen rohkeuttaan ja välttyäkseen epätoivon ja hulluuden kamalasta kuilusta. Tämä todellisuus se huomasi nyt hänet. Hän ei voinut kestää sitä ihanaa taivaallista kirkkautta, joka kuvastui hänen sielunsa silmien eteen ja ympäröi hänet autuuden riemuloistolla.

Hän lankesi polvilleen, tarttui pelastajansa käteen kiinni ja nyyhkytti ääneensä. Varmaankin olisi hän vaipunut alas kiviselle lattialle jollei Eerikki olisi pitänyt häntä kädestä kiinni.

"Puheeni on totta!" virkkoi Eerikki, "vapaa olet, mies raukka, ellei meitä vaan täällä yllätetä..."

Eerikki ei ennättänyt vielä sanoa sanottavaansa loppuun, kun mies jo hypähti pystyyn kuumeentapaisella levottomuudella. Pitkällisessä pimeydessä olivat hänen silmänsä niin teroittuneet ja hänen tuntosensa niin harjautunut, että hän voi vankilassaan liikkua niinkuin valoisalla päivällä. Eerikki kuuli hänen juoksevan rappusia ylöspäin, ja sitten seurasi kolina niinkuin olisi hyvin sovitettu kivi pudonnut tilaansa. Heti senjälkeen oli vanki taas pelastajansa luona.

"Nyt ei meitä kukaan täällä yllätä, jollei koko linna maahan luhistu", sanoi hän, "sillä, tämä huone, josta linnassa varmaankaan ei kellään ole aavistustakaan, on kokonaan maanalainen, ja jos löytyisikin joku rako muurissa, niin ei valonsädekään voisi kuitenkaan tunkeutua siitä läpi..."

"Mutta kuinka olet päässyt tänne alas?" kysyi Eerikki Olavinpoika kummastuneena.

"Kun minut oli vapautettu kahleistani, joilla olin tämän yläpuolella olevassa huoneessa seinään kiinnitettynä ... ja se tapahtui uuden linnanhaltian virkaan tullessa, niinkuin vanginvartia minulle ilmoitti, niin oli itsestään luonnollista, että tarkasti tutkin vankilani. Ja niin löysinkin lopulta muurissa aivan lattian reunalla kiven, joka niukasi, kun työnsin sitä... Siitä pääsin tänne alas, ja sydämeni täytti toivo, että täältä löytäisin tien ulos vapauteen. Täällä on kaikilla puolin muurissa syvennyksiä, suuria ja pieniä. Vihdoin valitsin yhden suurimmista, koska mielestäni siellä oleva kivi tuntui olevan enemmän muurista irrallaan kuin muut... Mitä kovimpain ponnistusten jälkeen onnistui minun irroittaa se seinästä, mutta siellä oli taas toinen vastassa, jota oli paljon vaikeampi saada liikkeelle... Onnistui sekin lopulta, mutta vuoden vaivat ja ponnistukset vaati se, ennenkuin irtautui. Senjälkeen olen vielä kolmannenkin kiven kiskonut muurista... Kaikki ovat ne nyt täällä huoneen lattialla... Silloin huomasin tunkeutuneeni jo tornin perusmuurin läpi... Ja senjälkeen on työ käynyt kuin itsestään, vaikka aikaa se on vienyt, kun en ole liian nopeaan uskaltanut ylöspäin tunkeutua... Jos olisi tulta, voisitte nähdä, minkä työn minä olen parin vuoden kuluessa toimittanut kahdella tyhjällä kädellä ja rautapuikolla, jonka muurista sain irroitetuksi."

Vastaamatta iski Eerikki tulta ja sytytti lyhdyn. Sen himmeässä valossa erotti hän ensin vangin. Se oli vankka, roteva mies, silmät erittäin vilkkaat ja eloisat, mutta muuten kuihtunut ja muodoltaan niin vaalea ja kellahtava, että täytyi kuulla hänen puhuvan ja nähdä hänen liikkuvan, sillä muuten olisi luullut häntä luurangoksi. Vaikka lyhdyn valo olikin niin himmeä, huikaisi se kuitenkin vangin silmät siihen määrin, että hänen täytyi niitä kädellään varjostaa. Mutta kasvonpiirteensä olivat jalot ja avonaiset. Eerikkiä se ihmetytti ja ihastutti samalla kertaa, "nuo kasvot", niin mielti hän itsekseen, "ne eivät ole konnan kasvot."

Mies viittasi aukkoon, ja Eerikki näki, kuinka hän oli tunkeutunut muurin läpi syvälle maahan asti ja, niinkuin hänestä ensi silmäyksellä näytti, suuntaan, joka olisi tuonut hänet lopulta aivan tuon vanhan käytävän sivulle. Siitä siis johtui, että hän käytävässä kulkiessaan oli kuullut kolkutusta.

Mutta muukin tässä maanalaisessa huoneessa kiinnitti Eerikin huomiota. Hän näki näet eräällä seinällä kirjoitusta, joka tosin muutamin paikoin oli kulunut, mutta yleensä kuitenkin oli vielä luettavaa. "Kostoa, Kostoa, Kostoa", — oli ylimpänä suurilla kirjaimilla kirjoitettuna. Ja sen alla yhdellä rivillä: "Sinä pöyhkeilet, Krister Niilonpoika, sillä turpeella, joka vihertää veljeni haudalla", ja sen alapuolella taas: "Voi sinua, se turve sortuu vielä altasi." Seuraavasta rivistä ei voinut saada selvää, mutta sen alla seisoi taas: "jota sinä rakastat, sitä minä vihaan, jota sinä vihaat, sitä minä rakastan", — ja edempänä vielä: "minä seuraan sinua, niinkuin oma varjosi, aina. Olet kuullut kostonhuutoni." Sitten oli taas epäselvä paikka, mutta kaikista alimpana seisoi, vapisevalla kädellä piirretty: "Räffelstassa, siellä tapaamme toisemme, Krister Niilonpoika!" —

Kirjoitus oli maalattu mustalla värillä, mutta kosteus oli sen monessa kohdin jo pilannut. Eerikki luki ja luki mitä näki, ja ollen aina paperilla ja kynällä varustettu, hän otti ja kirjoitti kirjoituksen muistiin. Hänen tätä tehdessään tarkasteli vanki häntä suurella huomaavaisuudella, ja kun hän oli lopettanut muistiinpanonsa, virkkoi hän:

"Joku on oleskellut täällä ennen minua, sillä tuolla nurkassa on hiilen ja tuhan jätteitä ja tuolla taas puolimäränneitä olkia."

Näin puhuessaan kuljetti hän lyhtyä ympäri niin että se valaisi sekä tuhkäläjäjä että olkia. Eerikki ollen taas nyt omalla alallaan, huomautti sitä mahdollisuutta, että huoneessa voi tuli palaa, vaikka siellä ei ollut mitään ilmanvetoa. Mutta vanki huomautti, että hiilikasa oli ihan lähellä ylähuoneeseen johtavia rappuja ja että sillä, joka kerran oli oleskellut siellä, oli ollut pääsy tähänkin huoneeseen, jossa tulisija ja siis myöskin savujohto olivat.

"Muistuu mieleeni nyt", jatkoi vanki, "että kerran monta vuotta takaperin, kun kuningas Eerikin palveluksessa merta risteilin, olin näilläkin vesillä. Herra Maunu Pentinpoika kävi silloin täällä linnassa ja oli täältä tullessaan kovasti synkkä ja harvasanainen. Lopulta hän sitten kertoi, että oli käynyt Folkungaherttuain vankilassa ja että kansa kertoi Valdemar herttuan liikkuvan siellä taas..."

Mietteisiin vaipuneena seiso Eerikki siinä, ajatellen, kuka se oli mahtanut olla, joka oli oleskellut tässä maanalaisessa huoneessa. Se oli tietysti sama, jota sekä kansa, että Krister herra pitivät Valdemar herttuan haamuna. Mutta herännyt tutkimisinto sai hänen ajatuksensa taas heti toiseen suuntaan kääntymään, ja tuhkaläjästä kohosivat hänen silmänsä vaaleaan vankiin.

"Kysyt, kuka minut on lähettänyt sinua pelastamaan?" virkkoi hän.

"Niin tein", puhkesi mies sanomaan, ja kyynleet tunkivat taas uudestaan hänen silmiinsä, "kysymykseni on kuitenkin turha, sillä kukapa se muu voisi olla koko maailmassa kuin hän ... kuitenkin en voi käsittää, miten hän on päässyt olinpaikkani perille."

"Silloin olen pakotettu tekemään sinulle kaksi kysymystä", keskeytti Eerikki, "ensiksikin: Kenen luulet lähettäneen minut?"

"Kukapa se muu voisi olla, kuin herra Niilo Bonpoika..."

"Herra Niilo Bonpoika", jupisi Eerikki, "herra Niilo Bonpoika, tuo köyhä ritari, joka nykyään ... no eihän se kuulu tähän. Toiseksi: miten olet joutunut tänne?"

"Se on pitkä juttu", lausui mies, "mutta niin varmaan kuin nyt toivon teidän vapauttavan minut, niin varmaan luulen tietäväni sen kurjan miehen nimen, joka petoksella ja kavaluudella tempasi minut ihmisten ilmoilta ja elävänä hautasi tähän luolaan."

"Ja kuka ... kuka oli hän?"

"Ritari Jost von Bardenvleth!"

"Hänekö!" jupisi Eerikki, jonka ajatuksiin tuli linnanhaltijan sanat, että ritari, joka oli tuonut vangin Nyköpingin linnaan Kristofer kuninkaan aikana, oli nyt Kaarlo kuninkaankin suuressa suosiossa.

"Niin", jatkoi vanki, "hän se oli. Näin hänet vain häivähdykseltä. Se tapahtui silloin kun olivat minut jo seinään kiinnittäneet ja side otettiin pois silmiltäni, sillä ritari oli tullut aina torniin asti omin silmin nähdäkseen, että tulisin varmaan säilöön... Mutta vaikka en olisikaan häntä nähnyt, niin tietäisin sittenkin, että se oli hän, sillä kuulin hänen äänensä useamman kerran matkalla... Mutta elääkö Ruotsinmaalla vielä sen niminen jalo ritari, koska näytti äsken siltä, kuin olisitte tuntenut hänet?"

"Kyllä hän elää ... ja yhtä mahtava on hän kuin ennenkin."

"Hyvä!" lausui vanki terävällä äänellä ja pannen painoa joka sanalle, "voi siis vielä sattua, että tapaamme toisemme, ritari Jost ... voi sattua."

Ritari Jostin muisto vaikutti vankiin siihen määrin, että hänen koko voimansa ja jänteveytensä uudestaan palautuivat. Kun Eerikki seiso siinä ja mietti, mitä oli tapahtunut ja mitä mahdollisesti vielä voi tapahtua, jos vanki ja tuo vaikutusvoimainen ritari joutuvat yhteen, saattoi vanki hänen ajatuksensa taas todellisuuteen, paon välttämättömyyteen, jollei tahdottu uskaltaa enemmän kuin tarpeellista oli linnasta poispääsemiseen. — Eerikkikin katsoi kiiruhtamisen välttämättömäksi, ja siksi tarttui hän vangin käteen ja sanoi:

"Olen halpa, vähäarvoinen mies, tulevaisuuteni riippuu hänen armostaan arkkipiispa Jöns Pentinpojasta, korkeasta suojelijastani... Joku päähänpisto hänessä vaikutti tuloni tänne, ja sen lisäksi vielä onnellinen sattuma toi tielleni miehen, joka tunsu tänne johtavan tuon salakäytävän... Nyt voi sattua, että sinun pelastuksesi on minun turmioni... En tunne sinua, mutta luotan sanoihisi ja nimeen, jonka äsken mainitsit, nimittäin herra Niilo Bonpojan, sillä hänet tiedän hyväsydämiseksi, hurskaaksi ja oikeutta rakastavaksi mieheksi, vaikka onni ei olekaan hänelle hymyillyt... Siksi on sinun vannottava pyhä vala minulle ... pyhä vala, ettet koskaan, kuuletko mies, et koskaan kellekään, kuka sitten olkoonkin, sano, kuka sinut on tästä vankilasta pelastanut..."

Vanki asetti kätensä rinnoilleen ja vannoi vaaditun valan.

"Niin kiiruhtakaamme nyt Jumalan ja pyhimysten nimessä pois täältä!" sanoi Eerikki tarttuen lyhtyynsä sekä astuen matalan aukon luo, josta hän vangin seuraamana ryömi ulos.

Ulostultuaan aikoi Eerikki jatkaa matkaansa, mutta vanki pidätti hänet ja huomautti, että aukko välttämättä oli suljettava. He tekivät sen ja Eerikki muisti vielä nuo neljä rautavaarnaakin, jotka olivat

kiven eteen vedettävät, ja niin työnsivät he nekin mitä tarkimmasti paikoilleen.

Kevein askelin kävi matka takaisin ja hetkisen kuluttua olivat he jo kummun alla, joka varjosi käytävän suuta.

Tässä lankesi vapautettu polvilleen ja kohotti kätensä kohti korkeutta, jossa tähdet loistivat ja kimaltelivat kaikessa katoamattomassa ylevyydessään, ja sanomattoman hurmauksen valtaamana vei hän kätet rinnoilleen, ikäänkuin olisi tahtonut syleillä sitä ilmaa, jota hengitti. Vihdoin nousi hän ja tarttui liikutettuna Eerikki Olavinpojan käteen.

"Kiittää on liian vähän", sanoi hän ja hänen äänensä sai lujan ja juhlallisen soinnun. "Mutta jos Herran tahto on, että vielä joskus kohtaamme toisemme täällä elämässä, niin voihan sattua, että minä puolestani voin tehdä teille palveluksen, joka on myös jostain arvosta... Nyt lähden hakemaan sitä miestä, joka, kuten kuulin teidän sanovan, voi olla ystävän sekä sanan että kädenpuristuksen tarpeessa... Mutta ennen eroamme pyytäisin saada tietää nimenne, voidakseni, kun aika myöntää, osottaa teille kiitollisuuttani ei ainoastaan sanoissa vaan myöskin töissä."

"Nimeni on Eerikki Olavinpoika", vastasi tämä, "ja palattuani arkkipiispa Tuven luota, tulen luullakseni jäämään Upsalaan. Mutta sano sinäkin nimesi ... sillä esiintymisesi on vaikuttanut, että tulen mielihyvällä sinua muistelemaan."

"Hurja Haukka oli nimeni, niin kauan kuin meriä myllertelin ... mutta kastenimeni on Brodde!"

"Niin olkoon Herra kanssamme nyt ja aina", sanoi Eerikki, "mutta ennenkuin eroamme, voin sinua vielä vähän hyödyttää... Hän, jota etsit, herra Niilo Bonpoika, oleskelee nykyään Briita Olavintyttären luona Hammarstadissa."

"Hammarstad!" toisti Hurja Haukka ja Eerikki kertoi hänelle, missä se sijaitsi sekä kuinka hän oli saanut tietää, että Niilo herra oli sinne mennyt. Sitte he erosivat.

III.

Hammarstadissa.

Hurja Haukka alkoi heti vaelluksensa. Pitkällinen vankeus oli kuitenkin liaksi riuduttanut hänen voimansa. Ja niin huomasi hän pian olevansa pakotettu etsimään lepoa ja ravintoa. Aamupuolella yötä, uskallettuaan ulos metsästä, näki hän sitten yhtäkkiä edessään talonpoikaistalon. Sinne suuntasi hän askeleensa ja siellä sai hän yhdessä talonväen kanssa syödä vatsansa täyteen. Murkinan jälkeen meni talonväki omiin töihinsä, mutta väsynyt vaeltaja suuntasi askeleensa taas metsään ja löydettyään tiheän viidakon korkeiden, pilviä tavoittelevien kuusien alla, laskeutui hän sinne lepäämään ja nukkui heti.

Kun heräsi, oli aurinko jo korkealla taivaalla. Hän tunsu polttavan janon vaivaavan itseään. Vähän matkan päässä oleva lähde poisti kumminkin sen tuskan, ja unen ja raittiin ilman vahvistamana jatkoi hän matkaansa. Niin läheni hän taas metsänrantaa, mutta suurella varovaisuudella ja pian huomasi hän sen tarpeellisuuden.

Kaksi ratsumiestä tuli näet ratsastaen pitkin tietä, joka siinä juuri luikerteli puitten välistä esiin. He eivät kumminkaan vielä olleet huomanneet häntä, mutta turvatonna oli hänen kuitenkin pakko silmänräpäyksessä etsiä piilopaikka itselleen. Olihan nimittäin mahdollista, että ratsumiehet olivat Nyköpingistä lähetettyjä, jossa varmaan hänen pakonsa jo oli huomattu, kun vanginvartija aamulla oli tavannut kopin tyhjänä. Hän oli nyt erään suuren kiven sivulla aivan tien vieressä, jolle hän oli ollut juuri astumassa, kun huomasi ratsumiehet. Toisella puolen kiveä ratsastajiin päin kasvoi muutaman kyynärän korkuisia tuuheita kuusenalkuja. Sinne voisi hän kyllä kätkeytyä. Nyt oli vaan kysymys, mitenkä hän pääsisi sinne, sillä kiven takana hänen ja tuon viidakon välillä oli avonainen paikka, jossa kasvoi korkeaa sanajalkaa. Aikaa ei ollut kuitenkaan hukattavissa. Hän heittäytyi siis kiven viereen maata ja ryömi takaisin, kiven takaa yhäti seuraten ratsastajia katseellaan ja aina sitä muka kuin ne lähenivät muutteli hänkin itseään kyynäspäillään eteenpäin kiven ympäritse ja katosi lopulta kuusikkoon.

Vilkkaasti puhelivat ja nauroivat ratsastajat keskenään, kulkiessaan tietä eteenpäin. Ehdittyään suuren kiven viereen pysähtyivät molemmat ja toinen virkkoi:

"Niin varmaan, kuin tämä auringon helle minua ylenmäärin rasittaa, niin varmaan on tämä ratsastuksemmekin aivan turhaa... Miksemme mene metsään etsimään tuota haamua ... sillä karkuria me emme löydä ei täältä eikä poltetusta Trosastakaan, ei, vaikka ratsastaisimme maailman loppuun asti."

"Niin arvelen minäkin!" vastasi toinen ja huokasi.

"Sehän on selvää, että hän on marssinut alimmaiseen helvettiin", sanoi taas edellinen. "Ei halkeamaakaan näkynyt muurissa. Olin itse herra Pietarin kanssa tornissa ja voin vakuuttaa, että kuka tuo vanki liekin ollut, ei hän ainakaan ollut samaa maata, kuin joku meistä ... siitä voin panna vaikka pääni pantiksi!"

"Että tornissa asiat eivät ole oikein, sitä olen aina sanonut", lausui toinen, "ja mitä Valdemar herttuasta puhutaan, että hän silloin tällöin kulkisi entisessä vankilassaan, niin ei sekään liene niin tuulesta temmattua... Mutta miksi menisimme metsään, kun ihan edessämme on talo, jossa voimme saada hyvän aterian ja mukillisen olutta?"

"Sinäpä sen sanot ... ja sellaista ei luullakseni olekaan Trosassa tarjolla, vitaliveljesten ansio sekin, jotka polttivat kaupungin perustuksia myöten..."

Samassa lähtivät he jo liikkeelle ja auringon polttavista säteistä välittämättä ratsastivat täyttä laukkaa taloa kohti, jossa päivällinen ja olut heitä odottivat.

Hurja Haukka hiipi varovasti esiin piilostaan kiven takaa ja tähysteli tarkasti ympärilleen. Ainoasti tomupilvi osotti enää suuntaa, johon ritarit olivat kadonneet. Mutta muuten vallitsi kaikkialla tyyni rauha ja hiljaisuus. Taivaalla paistoi aurinko täydellä terällä ja sen säteily tuntui niin paahtavan kuumalta puittenkin keskellä metsässä.

Vaara antoi vainotulle uusia voimia ja herätti hänen synnynnäisen rohkeutensa ja päättävyytensä taas eloon. Hetkisen viivähti hän vielä paikallaan, mutta sitten kulki hän nopein, rivakin askelin sanajalkaa kasvavan kentän yli. Vasta metsään saavuttuaan hengähti hän taas ja hiljensi hetkiseksi askeleitaan. Mutta päästyään onnellisesti talon ohi, jossa isännän oli herra Pietarin ratsumiehille laitettava pöytä kuntoon, ei häntä enää mikään vaara uhannut ja niin saapuikin hän iltapuolella päivää Trosaan. Sen poltetut talot osottivat kylläلتä niitä kärsimyksiä, joita Eerikki kuningas vitaliveljeksineen Gottlannista päin oli Ruotsin rantamaille Kristofer kuninkaan aikana tuottanut.

Siellä ja täällä kohosi jo uusi talo entisen tilalla ja väsynyt matkalainen tuumi siinä, mihin ottaisi yöksi asuntonsa, kun Trosa-joen rannalla tapasi kalastajan, joka oli veneellensä menossa. Ensimmäinen aikoi hän kysyä kalastajalta neuvoa, mutta nähdessään, että hän oli vesille lähdessä, muutti hän mielensä ja kysyi häneltä, mihin matka kävi.

"Hm!" vastasi mies lyhyeen.

"Jos olette Töristä kotoisin", tiedusteli Haukka taas, "niin voisitte ottaa minut mukaanne."

"Töristä olen kyllä kotoisin", lausui kalastaja epäluuloisena ja ynseänä. Sellaiseksi oli kansan näillä seuduilla saattanut kärsimykset ja onnettomuudet, joita "Jumalan ystävät ja kaikkien muitten vihamiehet" olivat harjoittaneet. Mutta kun nyt Eerikki kuninkaan valtakunta oli jo Gottlannissa loppunut ja muukalainen muutenkaan ei näyttänyt epäilyttävältä, lisäsi hän: "mihin te sitten aiotte?"

"Olen matkalla Hammarstadiin", vastasi vieras, "minulle on sanottu, että herrani Niilo Bonpoika oleskelee nykyään siellä."

"Hm!" keskeytti kalastaja, "olen Nynäsin alustalaisia, jonka omistaa herra Gottskalk Pentinpoika, ja herra Niilo kävi siellä eilen vieraisilla, niin kertoi ainakin asepalvelija, joka toi minulle Gottskalk herran sanan, että lähtisin Trosaan..."

Hetkisen tuumittuaan myöntyi kalastaja vieraan pyyntöön ja pian kiiti vene navakan tuulen puhaltaessa Trosasta, joka siihen aikaan oli puoli peninkulmaa pohjoisempaa kuin nyt, yli ulapan Sorundamaalle päin. Matkalla tuli kalastajasta ja hänen seuralaisestaan mitä parimmat ystävät ja kun vene aamupuolella yötä laskei maihin kalastajan kotirantaan, jäi Haukka hetkeksi aikaa hänen vieraakseen, ennenkuin jatkoi katkaansa Hammarstadiin.

Tämä kartano, joka nykyään kuuluu Häringeen, sijaitsee Osmon pitäjässä Södertörnin kaakkoisella rannalla eteläpuolella sitä Itämeren lahtea, joka erottaa sen Häringestä. Tämän lahden molemmin puolin on taas muita lahtia, niin että Häringe ja Hammarstad ovat kumpikin omalla niemellään. Jälkimäinen on aivan lähellä erään pienen joen suuta, joka joki, Muskan järvestä lähdettyään suuresti kierrellen milloin itään milloin pohjoiseen sekä lopulta Hammarstadin luona taas itäiseen suuntaan,

viimein laskee mainittuun lahteen. Molemmat talot sijaitsivat kauniilla paikalla metsien keskellä ja niistä oli avara näköala kauas Itämerelle.

Hammarstadin omisti tähän aikaan herra Erengisle Niilonpoika, ollen sukua, joka niinkuin Yö- ja Päivä-sukukin kantoi kaksijakoista kilpeä, puoleksi mustaa, puoleksi valkoista, mutta pitkittäin, jonka tähden sukua kutsuttiinkin "Yö ja Päivä pitkittäin". Sekä Erengislen isä että isän-isä olivat jo omistaneet Hammarstadin kartanon, mutta sitäpaitsi omisti Erengisle vielä muitakin ja oli hän niin ollen yksi Ruotsin rikkaimpia herroja. Hänen äitinsä, rouva Katarina Kaarlontytär, vuodesta 1440 leskenä herra Niilo Erengislenpojan jälkeen, asui Nynäsin tilalla Bälingen pitäjässä. Itse oli herra Erengisle Stegsborgin linnanhaltiana. Suvulla oli myöskin Smålannissa maatiloja ja kartanoita. Herra Erengislen veljellä, Bo Niilonpojalla, oli siellä Grip-suvun vanha sukukartano Vinäs. Hän oli ottanut tämän suvun vaakunankin: aarnikotkan pään, omakseen, tullen siten uuden suvun kantaisäksi, jolla suvulla oli siis Bo Juhonpojan (Gripin) vanha sukumerkki.

Rouva Briita Olavintytär eli rouva Briita Tott, niinkuin häntä tavallisesti kutsuttiin, oli kotoisin Tanskasta ja kuului rikkaaseen, mahtavaan ja laajalle levinneeseen n.k. Akselinpoikien sukuun. Tällä herra Akselilla, joka Varbergin linnanhaltiana tuli kuuluksi ritarillisesta uskollisuudestaan Eerikki kuningasta kohtaan, oli useampia lapsia. Hänen Olavi poikansa, sama, joka kaadatti Cecilia neidin vaunut, saatuaan kuulla, että oli jalkavaimolle päänsä paljastanut, oli nyt viimeksi kunnostanut itseään siinä sodassa, jolla Kaarlo kuningas tahtoi riistää Gottlantin ja Visborgin Eerikki kuninkaan käsistä, mutta oli puuhannut siinä Tanskan kuninkaan Kristian I:sen hyväksi. Tämän Olavi herran tytär oli Briita rouva. Toinen näitä Akselinpoikia oli Eerikki Akselinpoika, jota pidettiin jo ruotsalaisena aatelismiehenä ja oli nytkin valittujen joukossa Halmstadissa. Hän omisti Lagnön kartanon Aspon saarella Mälarissa, ja oli se hänen vaimonsa, ritari Matti Ödgislenpojan (Liljan) tyttären, perintöalo. Iliana neiti, joka nyt oleskeli Hammarstadissa serkkunsa luona, oli kolmannen veljen Åke Akselinpojan tytär. Tämä Åke Akselinpoika omisti Hjulebergin lähellä Falkenbergiä ja hänen vaimonsa oli myös Ruotsista kotoisin.

Vanha Akseli Pietarinpoika kuoli 1446, mutta hänen poikansa Eerikki ja Iivari, neljäs veli tätä merkillistä sukua, pitivät yhä edelleen Varbergin hallussaan ja saivat, kuningas Kristoferin määräyksen mukaan, pitää sen aina vuoteen 1452.

Jo enemmän iltapuolella päivää saapui tuo Nyköpingistä niin onnellisesti vapautunut vanki Hammarstadiin. Kapeaa polkua hän sinne kulki, joka polku rannan mukaan kierrellen ulottui Nynäsistä aina Hammarstadiin asti. Joskus kääntyi se ihan metsään ikäänkuin meren laineita paeten, mutta sitten se rohkasi taas itsensä ja suuntasi kulkunsa rantaa kohti. Eräästä paikasta, josta yli puitten voi etäisyydessä erottaa Hammarstadin kartanon rakennukset, huomasi hän kaksi henkilöä lähestyvän, kulkien samaa polkua kuin hänkin.

Kun ei hän tahtonut näyttää itseään kellenkään, ennenkuin oli päässyt Niilo herran puheisiin, vetäytyi hän nopeasti metsään antaakseen kulkijain häiritsemättä mennä ohi.

Toinen heistä oli nainen, jolla oli huntu kasvoilla, mutta hänen ylpeästä käynnistään ja ryhdistään huomasi heti, että hän kuului ylhäiseen ja mahtavaan sukuun, toinen taas näytti olevan asepalvelija. Ulkopuolella lahtea oli pieni alus, josta asepalvelijan viittauksesta vene laskettiin vesille. Ylhäinen rouva ja asemies, jolla näkyi olevan aikomus nousta laivaan, jatkoivat matkaansa pitkin pientä polkua, mutta pysähtyivät lopulta hetkisen matkaa siitä, missä Hurja Haukka oli piiloutuneena. Heidän aikomuksensa näytti olevan tästä lähteä niemelle, joka juuri siinä mereen pisti, ja sieltä kai sitten nousta veneeseen.

Asepalvelija oli varovan ja salaperäisen näköinen ja se herätti tuon aina huomaavaisen Haukan epäluuloja. Siksi yrittikin hän salaa lähestyä keskustelevia ja se onnistuikin hänelle, kun ylhäinen nainen oli istunut kivelle erään jättiläispetäjän alle, jota kokonaan ympäröi nuoria kuusia kasvava, tiheä viidakko. Asepalvelija seisoi kunnioittavasti hetkisen matkaa hänestä ja molempain silmät olivat merelle suunnattuina. Sieltä laivalta lähti juuri vene maata kohden kulkemaan.

"Mutta varovainen. Gumme", virkkoi rouva, "enemmän varovainen täytyy sinun olla!"

"Varovaisuutta tulen aina noudattamaan", vastasi Gumme, "mutta kuitenkin täytynee teidän myöntää, että tällä kertaa olen tehnyt, mitä tehdä olen voinut ... ja olenpa melkein varma, ettei kukaan ole minua huomannut, koska sattui niin onnellisesti, että tapasin teidät ulkopuolella kartanoa..."

"Näin purjeen, Gumme ... näin purjeen ja aavistin heti, että joku toi minulle tietoja... Siksi riensin ulos... Mutta ei se tämä sovi... Jos en tulekaan epäilyksenalaiseksi siitä, että olen vastaanottanut isäni lähettilään, niin on minun kuitenkin hyvin vaikea olla hänelle avuksi ja onhan siksi toiseksi myös herrani ja mieheni, herra Erengisle, kuningas Kaarlon ystävä..."

"Mutta mitenkä te sitten tahtoisitte tätä asiaa ajettavan, rouva

Briita?" kysyi asepalvelija.

"Missä tahansa laskettekin maihin, jossa minä satun oleskelemaan", vastasi Briita rouva hetkisen mietittyään, "niin älkää koskaan, olkoonpa asia mikä tahansa, ajatelkokaan antaa minulle läsnäolostanne tietoa ennen tuntia jälkeen puolenyön..."

"Mitä sanottekaan Briita rouva!" keskeytti hänet asepalvelija kovasti kummastuneena. "Kuinka se olisi mahdollista?"

"Se on minun asiani, Gumme. Sano vain nämät sanat Olavi herralle, isälleni!"

"Siis tunti jälkeen puolenyön..."

"Niin, tunnin kuluttua jälkeen puolenyön voi isäni lähettiläs varmasti tavata minut, jos hän vain antaa merkin, jonka nyt sinulle ilmoitan."

Briita rouva viittasi kädellään asemiestä lähemmäksi, jonka korvaan hän sitten kuiskasi jotain. Asemies nyökäytti päätään, että oli asian ymmärtänyt, ja ääneensä lausui Briita rouva taas:

"Siitä ymmärrän, että sanansaattaja on saapunut, ja päivän kuluessa laitan kyllä asiat niin, ellei sitä heti voi panna täytöntöön, että saan kuulla, mitä hänellä on sanottavaa. Mutta ei mitään muuta kuin...", tässä teki hän mieltä kuvaavan liikkeen päällään, "ei enempää, ja sitten kadota, kunnes ilmoitan itseni. Elämme sellaisena aikana, ettei minkäänlainen varovaisuus ole kyllin riittävä välttyäksemme epäluuloilta... Oletko nyt edes pannut mieleesi, mitä olen sanonut, Gumme, sekä tästä että siitä asiasta, josta herra isäni on pyytänyt minulta tietoja?"

"Olen, kaikki olen muistiin pannut", vastasi Gumme.

"Niin vie hänelle sitten onnentoivotukseni, sillä tuuli on nyt myötäinen hänelle ja tulee vastaisuudessa olemaan vielä enemmän myötäinen... Kaarlo kuningas on kuin kypsynyt omena, jonka ensi tuuli tempaa mukaansa... Mutta sanoppa sinäkin nyt minulle, mikä se on miehiänsä tuo kuningas Kristian?" kysyi Briita rouva.

"Ulkomuodoltaan", vastasi asepalvelija, "on hän yhtä muhkea kuin Kristofer oli mitätön. Olen nähnyt hänen ottavan täysissä varuksissa olevan asemiehen kainaloista kiinni ja heittävän hänet päänsä ylitse maahan toiselle puolelle."

"Ha, ha, haa!" nauroi Briita rouva, "käsivoimia ei siis kuningas Kristianilta puutu ... ja niitä voi hän ehkä vielä tarvitakin."

"Näin minäkin hänet kerran", jatkoi asepalvelija, "se onni sattui minulle Köpenhaminassa. Olavi herra ja monta muutakin oli silloin kuninkaan seurassa... Minä seisoin muiden herrain asepalvelijain kanssa vähän etäämpänä, mutta näin ja kuulin kuitenkin kaikki, mitä he puhuivat ja tekivät ... silloin näin minä kuninkaan ottavan maljasta kätensä täyteen pähkinöitä ja pusertavan ne kaikki rikki, niin että kuoret vain putoilivat sormien välistä ja ainoastaan sydämet olivat kädessä jällellä, kun hän sen avasi..."

"Täytyy myöntää", hymähti Briita rouva, "että pähkinäpusertajan taitokin voi olla tarpeen näinä aikoina."

Briita rouvan kasvojen ilme ja äänenpaino kuitenkin ilmaisi, ettei hänellä ollut niin erinomaisen suuria ajatuksia tanskalaisesta kuninkaasta, ja asemies, joka myös sen selvästi huomasi, sanoi:

"Mutta teillä näkyy olevan näistä asioista samoja ajatuksia, kuin isällännekin ja monella muulla, rouva Briita..."

"Ja minkälaisia sitten?" kysyi Briita rouva mitä viattomimmalla äänellä.

"Että Tanskan jalot herrat ovat taas Tanskan kruunu mukanaan tehneet kerjuumatkan Saksaan!" virkkoi asepalvelija.

"Hm!" yskäsi Briita rouva, "enpä voi sitä kieltää!"

"Mutta sekä Olavi herra että muutkin ovat siinä suhteessa jo muuttaneet ajatustaan."

"Ja kuningatar Dorotea?" kysäisi Briita rouva taas.

"Nuori kuningatar", lausui asepalvelija, joka näytti tuntevan hyvin asiat, "on iloisen ja onnellisen näköinen, hyvinkin yhtä onnellisen, kuin silloin kun kuningas Kristofer oli hänen sivullaan..."

"Sitä on hauska kuulla. On muuten sanottu, että hän olisi lempein silmin tähystellyt Knuutti

Heikinpoikaa ja ehkä mielellään nähnytkin hänen kantavan autuaan herransa tanskalaista kruunua, niinkuin herra Kaarlo Knuutinpoika kantaa molempia toisia, Ruotsin ja Norjan."

"Voihan se totta ollakin, mutta Knuutti herra ei ollut yhtä mahtava kuin Kaarlo herra..."

"Mahtava!" kertoi Briita rouva selvästi närkästyneenä.

"Niin, tai oli hänellä mahtavampia vastustajia, kuin Kaarlolla Ruotsissa."

"Hyvä, hyvä", lopetti Briita rouva keskustelun, kun näki veneen laskevan rantaan, "vie nyt sanani sellaisinaan Olavi herran tietoon ja vakuuta hänelle, että hän voi tyttärensä luottaa ... mutta pane muistoon neuvoni ... varovaisuutta, enemmän varovaisuutta!"

Kunnioittavasti kumarsi asepalvelija hänelle ja läksi sitten niemelle päin. Briita rouva kääntyi ympäri ja antoi katseensa kulkea pitkin kapeaa sinne tänne kiertelevää polkua. Sitten läksi hänkin hiljalleen kulkemaan kartanoa kohti.

Mutta vene laski rannasta ja hetken kuluttua nosti alus jo purjeensa ja läksi liukumaan ulos Hammarstadin lahdesta.

Erään puun takana metsässä istui Hurja Haukka ja tähysteli laivan liikkeitä kasvoissa ilme, joka selvään osotti, että hänen ajatuksensa kulkivat kokonaan toisia teitä. Niin olikin asian laita. Kuulemansa vaivasi häntä, ilman että itsekään ymmärsi syytä, miksi. Oloja ei hän tosin tuntenut niin tarkasti, että olisi voinut kuulemansa täyttää merkitystä käsittää. Mutta hän ymmärsi kuitenkin niin paljon, että hän tässä oli käteensä saanut pienen langanpätkän siitä vyyhdistä, jota oli punottu tai vieläkin ehkä punottiin Kaarlo kuninkaan turmioksi ja jonka siis myöskin täytyi koskea herra Niiloa, vaikka asema olisi kuinkakin muuttunut senjälkeen, kun Kaarlo Knuutinpoika oli tullut Ruotsin ja Norjan kuninkaaksi.

Ja yksin tämän tähden jo pani hän tarkasti mieleensä, mitä oli kuullut, ajatellen ja selvittellen sitä itselleen ymmärryksensä mukaan, jättäen tulevaisuuden tehtäväksi valaista ja selvittää sen, mitä siinä oli hämärää ja salaperäistä. Näistä mietteistä, joiden loppukohtana oli aina lopulta Niilo Bonpoika, kääntyivät ne vähitellen häneen yksistään ja siihen, miten hän helpoimmin ja sopivimmin voisi tavata hänet.

Vaatteensa olivat rääsyiset ja repaleiset ja vanukkeinen parta sekä hiukset tekivät hänet metsäläisen näköiseksi. Jos joku sattuisi hänet tässä asussa näkemään rakkaan Niilo herran seurassa, voisi se tälle olla vain vahingoksi. Siksi päättikin hän odottaa yön tuloa, mutta kuitenkin hiipiä taloa niin lähelle kuin mahdollista.

Varovasti metsän läpi liikkuen tuli hän, itsekään sitä huomaamatta, lopulta kauniiseen lehtoon, josta käytävä vei aina taloon asti. Aurinko alkoi jo laskeutua metsän taa ja puitten varjot pitenivät yhä. Mutta hän hiipi vain puulta puulle ja saapui lopulta lehdossa olevaan tuuheaan viidaktoon. Siellä hänen eteensä yhtäkkiä avautui linnan käytävä. Silloin vasta huomasi hän uskaltaneensa liian kauas. Ja sen huomion tehtyään aikoi hän vetäytyä takaisin, mutta samassa kohtasi hänen silmäänsä näky, joka sai vetämään hänet jo ojennetun jalkansa takaisin ja ikäänkuin lumosi hänet siihen paikalleen.

Vähäsen matkaa hänestä istuivat ruohopenkillä Niilo herra ja Iliana neiti. Voi, hän tunsu heidät molemmat niin hyvin! Ja kuitenkin, kuinka muuttunut oli Niilo herra siitä kuin viimeisen kerran näki hänet kahdeksan vuotta takaperin. Sama tyyni, miehekäs ryhti, samat jalot kasvonpiirteet, mutta mistä tuo surumielinen ilme, tuo ankara, melkeinpä synkkä vakavuus? Yksinäisen tarkastelijan sydän oli pakahtua, nähdessään tuon oudon muutoksen. Ja aivan kuin sitä varten, että se olisi tullut vielä selvemmästi näkyviin, istui hänen vierellään Iliana neiti, nuoruuden kauneutta uhkuen, onnellisemman ja iloisemman näköisenä kuin koskaan ennen...

Kaunis ilma oli houkutellut Iliana neidin puistoon iltakävelyille ja hän oli ottanut Niilo herran mukaansa melkein vasten hänen tahtoansa.

"Voi, kuinka iloinen olen tänään!" sanoi neitonen heidän siinä kävellessä, "mieli on niin riemua täynnä..."

"Sen voi teistä huomatakin!" vastasi Niilo sydämellisesti hymyillen.
"Teillä on siis jotain syytä olla tänäpäivänä iloisempi kuin muulloin?"

"Niin on Niilo herra ... olen saanut Ingeborg siskoltani kirjeen. Hän tulisi niin mielellään tänne pohjolaan."

"Olette ehkä kuvannut kaikki täällä kauniimmaksi, kuin se todellisuudessa onkaan, neiti Iliana, ja

silloin käy teidän huonosti, kun sisarene kerran tulee ja näkee kaikki omilla silmillään."

"Puheestanne tuntuu, herra Niilo", hymähti Iliana, "niinkuin luulisitte minut kuvanneen ainoastaan maata, mutta unhottaneen henkilöt!"

"Niin, te olette oikeassa... Onhan täällä ihmisiäkin..."

"Ja sellaisia, että...", neitonen punastui hieman ja näytti arvelevan, mutta syrjäsilmäys, jonka heitti vieressään kulkevan tyyneisiin ja totisiin kasvoihin, poisti hänen epäilynsä ja hän jatkoi: "sellaisia, että ne nuorena tytössä voivat herättää halua näkemään ja oppia tuntemaan heitä."

"Onko siskonne jo vanha, jalo neiti", kysyi Niilo.

"Vallan lapsihan hän on vielä, herra Niilo!"

"Lapsi vielä, sanotte, ja kuitenkin ikävöi hän jo tänne nähdäkseen ja tullakseen tutuksi miesten kanssa, joita Kaarlo kuninkaan hovissa parveilee... No, voin kuitenkin käsittää, että se koskee tällä kertaa erästä määrättyä henkilöä, joka teille on kaikki kaikessa ja joka siis nytkin on ollut kuvailun esineenä."

"Arvelunne on liian syvämietteinen", nauroi Iliana ja lyöden herra Niiloa hansikkaallaan lisäsi hän: "luulette siis, ettei kuningas Kaarlon nuorten aseenkantajain joukossa ole ketään, joka olisi sen arvoinen, että häneen kannattaisi tutustua."

"Aseenkantajani joukossa?" toisti Niilo hajamielisenä.

"Mitä pidätte nuoresta Steen Kustaanpojasta?"

"Nuori Steen Sture! Hän on kuningas Kaarlon suosikki ja epäilemättä hän sen ansaitseekin."

"Mutta sitä en nyt kysykään teiltä, herra Niilo! Sen tiedän itse yhtä hyvin kuin muutkin, mutta mitä te pidätte hänestä, te itse, herra Niilo?"

Tutkistellen kiinnitti Niilo silmänsä neitoon, mutta nähdessään hänen hyväntahtoisen hymyilynsä, vastasi hän ilman epäilystä:

"Minä rakastan häntä sydämeni pohjasta, tuota reipasta poikaa ... ja kelpo mies hänestä varmaan tulee, jos vain elää saa."

"No niin, se on tämä sama nuorukainen, josta Ingeborg siskoni on kuullut puhuttavan ja jota hän, niinkuin kirjeessään sanoo, ikävöi nähdä. Mutta huomaan kyllä, että ajatuksenne ovat tänä iltana toisaalla, herra Niilo... Lyön veikkaa, että voin sanoakin, millä mailla mielenne liikkuu."

"Sitä epäilen, jalo neiti!"

"Jos en pety, ajattelette erästä nuorta tanskalaista herraa ... sanonko hänen nimensä?"

"Jättäkää sanomatta!" huudahti Niilo ja pysähtyen äkisti laski hän kätensä neidon käsivarrelle... "Ei, älkää sanoko, jättäkää se asia sikseen, neiti Diana, sitä pyydän!"

"Niinkuin tahdotte, herra Niilo ... kuitenkin olisi luullakseni parempi, jos vähän kuuntelisitte minuakin... Ja kun oikein ajattelen yhtä ja toista asianhaaraa, tuntuu minusta, kuin pitäisi minun puhua eikä olla vaiti... Muistatte kai vielä erään illan monta vuotta sitten Penningebyssä...?"

"Voi, neiti Iliana ... menneenvuotisesta lumesta, niinhän sanotaan, ei ole enää mitään puhuttavaa, vielä vähemmän siis siitä, jolla on jo monta vuotta takanaan."

"Lumesta, niin sanotte te, herra Niilo", lausui taas Iliana ja kauniit silmät harhailivat kukissa, joita kasvoi hänen jalkainsa juurella, "pelkään, ettei se lumi koskaan ole sulanut ... että senjälkeen on vain talvi ollut vallalla, mutta minä haluaisin niin mielelläni saada päivänkin vielä kerran paistamaan... Mitä arvellette, herra Niilo ... eivätkö kinokset todellakaan enää voi sulaa ja kadota?"

"Epäilen sitä!" vastasi Niilo vallan hiljaa.

"Se epäily, se on jo liittolaiseni...!" huudahti Iliana iloisena ja katsoi niin sydämellisesti ritaria silmiin.

"Ei, ei, sellaista ei teidän pidä otaksua jalo neiti... Mutta huomaan, etten voi tällä tavalla suoriutua teidän tutkistelumuksistanne, ja koska ne tulevat sydämestä, tahdon minäkin avata teille sydämeni. Olette puhunut asiasta, joka tapahtui kahdeksan vuotta sitten."

"Muistonne on parempi kuin luulinkaan, jalo ritari.. Se ilahuttaa minua, sillä siinäkin on minulla taas liittolainen...!"

"No niin", jatkoi Niilo surumielinen hymy huulillaan, "tahdon johdattaa mieleenne jotain vielä kaukaisemmilta ajoilta... Oli kerran Ruotsissa jaarli, Birger nimeltään. Hän oli mahtava ja rikas. Kunnioitettuna ja arvossapidettynä kuin kuningas hallitsi hän Ruotsinmaata, vaikka kruunu ei kaunistanuttaan hänen päätään. Hänellä oli ihmeen ihana tytär, Richissa nimeltään. Ja nuori, urhokas ritari, herra Kaarlo Ulfinpoika, jaarlin heimolainen, lempi häntä. Mutta mahtava jaarli ei tahtonut kuulla puhuttavankaan heidän rakkaudestaan. Hänen tyttärestään piti tulla Norjan kuningatar. Ja ritari Kaarlo sai sen vaikean tehtävän osakseen — hän sai saattaa hänet, nuoruutensa lemmityn, loistavan seurueen kanssa Norjaan. Hän teki sen. Hän näki hänet vihittävän. Hänestä tuli Norjan kuningatar, mutta ritari..."

"Mutta ritari...", toisti Iliana innolla, "mitä teki hän, herra Niilo?"

"Hän lahjoitti talonsa ja tavaransa pyhille laitoksille, enimmänsä osan kuitenkin Saksan ritarikunnalle. Sen jäseneksi hän myös itse rupesi ja taisteli sen sodissa pakanoita vastaan uskolla ja urhoollisuudella, kunnes viimein sortui taistelukentälle... Siinä on selitys kysymykseenne, jalo neiti. Sellainen on minunkin kohtaloni."

"Ehkä en käsitä oikein, mitä olette sanonut", virkkoi Iliana hetkisen vaiti oltuaan, "mutta niin paljon käsitin, että puhuitte kahdesta asiasta, ritarin rakkaudesta ja ritarin kuolemasta ja nyt haluan, että viivymme ainoastaan edellisessä."

"Samalla miehekkäällä mielellä kuin tuo vanha folkungaritari tahdon minäkin säilyttää kaipaukseni", virkkoi Niilo totisena, "samalla rohkeudella myös katsoa kuolemaa silmiin... Ei ei, neiti Iliana, älkää kysykökkään enempää, tiedän ja tunnen kaikki, mitä tarvitsen tietää ja tuntea ja mitä nyt olen sanonut, olen tehnyt vain osottaakseni, mitä minulla on edessä ja mihin suuntaan aion toimia..."

"Mutta Saksan ritarit eivät lähdekään enää sotaan pakanoita vastaan", huomautti Iliana, päästäkseen tärkeämpään asianhaaraan käsiksi. "Ritareilla on nykyään heidän ristinsä ainoastaan vertauskuvana, ristin sotureja eivät he enää ole..."

"En tahdokkaan heidän mantteliinsa pukeutua ja kuitenkin tahdon tulla ristiritariksi."

"Ja mitä pakanoita vastaan aiotte silloin taistella, jalo ritari?" kysyi Iliana, toivoen vieläkin, ritarin sinisilmien synkstä leimusta huolimatta, voivansa kääntää asian leikiksi.

Mutta hymy katosi hänen huuliltaan, muuttui helläksi ihailuksi kun kuuli ritarin jalot, ylevät sanat.

"Maani viholliset", vastasi Niilo, "ne ovat niitä pakanoita, joita vastaan taistellen tahdon uhrata henkeni ja vereni. Ei rakkaus, ei kuninkaan suosio saa minua siltä tieltä luopumaan. Se on minun ritarivalani, neiti Iliana!"

Niinkuin kaunis kirkkolaulu, niin kajahtelivat sanat tyyneessä ilmassa. Neidonkin mieleen vaikuttivat ne siihen määrin, että hänen ajatuksensa saivat kokonaan toisen suunnan kuin mikä niillä alussa oli ollut. Hän nousi ruohopenkiltään, johon keskustelun kuluessa oli istunut, ja sanattomina kulkivat he läpi lehdon puistotietä taloon.

Mutta hienona utuna levisi kesäöinen hämärä lehdon puitten keskelle, puro porisi äänekkäämmin kuin päivän herttaisina hetkinä, niinkuin olisi sillä ollut paljon, paljon kerrottavaa sille, joka vain sen kieltä ymmärsi. Luonto oli täynnä tyyntä, selittämätöntä rauhaa. Se oli sellainen hetki, jolloin keijut vihreällä niityllä alkavat kesäiset tanssinsa.

Mitään keijuja ei kuitenkaan tällä kertaa pilkistellyt puitten välistä. Paikalla vain, jonka ritari ja ylhäissukuinen neito juuri äsken olivat jättäneet, seisoivat nyt pitkät, mustat haamu. Vai oliko se harhanäkö vain, vienosti liikkuvien puitten lehtien kuvastelua, tai haamu kaukaisilta muinaisajoilta, henki, joka käsittäen ihmissydämen kärsimykset ja taistelut, tuli tuomaan apua ja lohdutusta?

Hurja Haukka hiipi piilostaan esiin, josta hiiskahtamatta oli surevaa ritaria katsellut, hänen puhettaan kumminkaan kuulematta, mutta pysähtyi äkisti korkeitten lehmusten viereen. Siellä seisoivat vielä pitkät haamu liikkumatonna, synkkänä ja salaperäisenä. Äkisti hävisi se ja kun Haukka saapui varjoisaan lehtiholviin, ei siellä enää ollut mitään.

Toisessa mielentilassa olisi hän varmaankin ottanut ilmiöstä selvän. Mutta nyt valtasi hänen mielensä ainoastaan yksi kuva, yksi ajatus ja siksi kulki hän kuin unissaan.

Hän havahtui vasta kuullessaan lujain, miehekästen askelten lähenevän itseään. Hän hypähti sivulle, mutta pysähtyi samassa ja painoi liikutuksen valtaamana kätet rinnoilleen.

Hänen edessään seiso i Niilo Bonpoika.

Keskustelu Ilian kanssa, heränneet muistot, tuskalliset ajatukset, huoneessa vallitseva helle kaikki ne yhdessä olivat pakottaneet hänet ulos ja huomaamatta suuntautuivat hänen askeleensa taas äskeiselle paikalle. Siellä kuuli hän korkeiden lehmusten luona yhtäkkiä nimeänsä mainittavan ja outo, tuntematon mies heittäytyi hänen jalkainsa juureen. Hän peräytyi askeleen eikä tiennyt, mitä ajatella. Sillä tuota nuutunutta, parrakasta miestä räsyissään ei hän tuntenut ja muutenkin oli hän kaikista vähimmin tällaista kohtausta odottanut.

"Mies, kuka olet", sanoi hän, "ja mitä tahdot?"

Mutta vastaukseksi ei hän saanut muuta kuin nyhkytystä.

"Rauhoitu mies", jatkoi Niilo, "ja kuule sanojani!... Jos apua etsit, niin kohtasit varmaan väärän henkilön!"

"Herra Niilo, herra Niilo", puhkesi polvistunut puhumaan, "ettekö tunne minua enää, muistatte kai ainakin vielä Silfverhättanin ja vanhan haukankesyttäjän tuvan Penningebyssä?"

"Brodde!" huudahti Niilo vetäen miehen esiin puitten varjosta ja tarkastellen hänen kasvojaan, "niin, niin ... sinähän se olet!"

Ja hän levitti kätensä ja sulki uskollisen asepalvelijan syliinsä.

"Niin tekee Jumala ihmeitänsä!" sanoi hän, "koska hän sallii kuolleittenkin nousta haudoistansa... Missä olet ollut, Brodde, kaiken tämän pitkän ajan? Olen pitänyt sinua kuolleena ja sinä elät! Mutta menkäämme sisälle! Siellä minun huoneessani voimme rauhassa jutella."

Brodde koetti kyllä estellä, mutta se ei auttanut. Hänen kurja asunsa, parhain syy hänen estelyynsä, se sai juuri Niilon pysymään vaatimuksessaan. Sillä olihan hänellä vielä takki hänelle ja sakset, joilla voisi leikata hiukset ja parran. Ja niin menivät he yhdessä Niilo Bonpojan huoneeseen.

Siellä kertoi Brodde sitten seikkailunsa sen illan jälkeen kun viimeksi erosivat haukankesyttäjän tuvassa toisistaan ja kun hän luuli eroa ikuiseksi.

"Syksyn ja talven kuluessa parannuin kuitenkin vähitellen asemiehen hoidossa, joka teidän pyynnöstänne ja marskin hyväntahtoisuudesta jäi järeälle. Kuitenkaan ei se olisi käynyt niin nopeasti ellei Briita neiti olisi..."

"Briita neiti?" keskeytti Niilo.

"Niin ... kertoi asemies, että ilman neiti Briitaa ei ritari, jolle annoitte sen toimeksi, olisi saanut marskin suostumusta. Mutta neiti pyysi niin kauniisti, ettei hän voinut kieltää... Ja sen jälkeen kävi hän vielä monta kertaa luonani ja kertoi minulle teistä ja Turun matkasta... Ja kevään tullessa olin jo niin terve, että voin ajatella matkaa teidän luo. Ja yhdyin siis asemiehen seuraan, joka myös aikoi Viipuriin..."

"Niin, hän tuli", keskeytti Niilo, "ja häneltä sain tietää, että olit kadonnut, hänen tietämättä, mihin ja ketä epäillä sellaisesta konnantyöstä."

"Sellainen konna löytyi kumminkin... Hyvin kai arvaatte, kuka hän oli..."

"Tiedän yhden, joka kyllä olisi sellaiseen tekoon valmis, ja jos ei olisi sellainen, kuin on, olisi jo aikoja saanut sovittaa mustat konnantekonsa oikeuden ja totuuden kanssa... Mutta hän se ei voi olla, sillä mitäpä syytä hänellä olisi sinun henkeäsi vainota?"

"Hänen nimensä, sillä olen varma, että meillä siihen aikaan oli yhteinen vihollinen!"

"Jost von Bardenvleth...?"

"Hän se oli, Niilo herra, sama mies! Hän se on haudannut minut Nyköpingin linnan komeroon, jossa olisin saanut olla vaikka tuomiopäivään asti, ellei joku pyhimys olisi Jumalalta rukoillut armoa puolestani..."

"Mutta miten Jost sai sinut käsiinsä?"

"Se tapahtui saman päivän iltana, jona saavuimme Tukholmaan. Olin juuri menossa Själagårdkatua laivasillalle, kun luulin näkeväni tuon tuiman ritarin ja huomasi, että hänkin näki minut, mutta en pannut sitä silloin niin merkille, vaan menin matkaani ja toimitin asiani... Laivan piti lähteä illalla. Olin juuri puhulemassa asemiehen kanssa, joka oli minusta taas tehnyt miehen. Hänen näet piti myös

samalla laivalla matkustaa Suomeen. Kaksi tuntia oli ainakin jo silloin kulunut siitä kun tulin laivaan... Puhelimme eräästä asiasta, jonka hänen ennen laivaan menoaan vielä piti toimittaa. Hänen oli vietävä laamannin käsky herra Ove Lauritsinpojalle, joka silloin oleskeli Tukholmassa, että saapuisi Penningebyhyn. Muistan kaiken vielä niin selvään, kun olisi se kaikki aivan äsken tapahtunut... Silloin tuli joku ja löi minua olalle ja kun käännyn, seiso siinä edessäni Jösse Bonpoika, entinen päällikköni Kurjelta. Hän kysyi, minne matka ja miten olin sen onnettoman illan jälkeen voinut, kun häntä itseäkin Tord herra niin pahoin piteli Raison kirkossa."

"Se konna!" keskeytti Niilo. "Hän ei siis vielä ollut vanhaa ammattiansa unhottanut!"

"Ei, ei, te erehdytte, Niilo herra! Hän ei olisi voinut sillä tavoin minua kohtaan menetellä, ei, ei... Hän oli myöskin muuttanut mielensä, sanoi hän, ja oli nyt kuninkaan asemiehenä. Mutta siinä laivasillalla emme tietysti voineet puhella ja niin pyysi hän minua mukaansa erääseen olutpuotiin kaupungissa, jossa käski minut odottaa itseään, kunnes hän itse toimittaisi erään asian linnassa."

"Siinähän se nyt on, Brodde!" keskeytti Niilo ja nousi vihastuneena istuimeltaan.

"Ei, hän se ei ollut...! Te tulette sen pian itsekin huomaamaan... Menin, niinkuin hän pyysi, olutpuotiin, ja asemies meni herra Ovea tapaamaan, jonka jälkeen hänen myös oli määrä tulla kapakkaan. Menin siis oluttupaan, joku oli väkeä täynnä. Pian tuli joku luokseni ja kuiskasi korvaani: 'Jumalan ystävä!' — 'Kaikkien vihamies!' — kuiskasin vastaan. Hän kysyi sitten, olenko Hurja Haukka? — ja kun nyökäytin siihen päätäni, viittasi hän salaa minulle seuraamaan itseänsä, jonka teinkin. Hän avasi erään oven ja me tulimme ahtaaseen käytävään, josta rappuset veivät kellariin. Siellä alhaalla istui useita asemiehiä pöydän ympärillä, jota tulisoihutu valaisi. Kaikkien heidän kasvojaan peitti naamari, niin etten voinut ketään heistä tuntea. Vitaliveljes, joka oli tuonut minut alas, sulki oven takanani ja samassa lausui eräs miehistä: Hurja Haukka, sinua syytetään kavalluksesta ... mitä on sinulla puolustukseksi sanottavaa? En vastannut sanaakaan ja hän uudisti kysymyksensä."

Kertomus alkoi tulla mieltä kiinnittäväksi ja Niilo, joka tähän asti oli kädet ristissä rinnoilla kuunnellut, astui Brodden luo ja tarkasteli häntä syvin, tutkivin katsein, ikäänkuin olisi epäillyt kertomuksen totuutta.

"Ja mitä sinä siihen lopulta vastasit?" kysyi hän.

"Kuka olet sinä, joka kyselet, sanoin minä, ja te toiset, keitä olette te? Näyttäkää kasvonne minulle ja minäkin olen silloin teidän selvä toimistani ja jos olen väärin tehnyt, riistäkää nuori elämäni. Mutta niin kauan kun en tiedä, keitä olette, tunnetteko edes minua tai ei, onko teillä oikeutta tutkia ja tuomita minua tällaisissa asioissa ... niin kauan en sano sanaakaan! Vielä kolmannen kerran tehtiin minulle sama kysymys, mutta minä pysyin vaiti. Silloin nousivat he istuimiltaan. Huomasin, että siinä oli tosi edessä ja päätin myydä henkeni niin kalliista kuin mahdollista. Mutta he eivät liikahaneetkaan paikaltaan. Heidän puhemiehensä sanoi vain: 'elinkautinen vankeus!' ja toiset toistivat nuo kauheat sanat. Kaikki tämä hervaisi minut siihen määrin, etten huomannutkaan, ennenkuin olin jo vankina. He panivat kapulan suuhuni, peittivät silmäni ja sitoivat lujasti käteni yhteen... Sitten jättivät he kellarin toinen toisensa jälkeen ja pian oli siellä hiljaista kuin haudassa. Toinnuin pian hämmästyksestäni ja koitin irroitaa siteitäni, mutta en onnistunut. Silloin panin viimeisen toivoni asemieheen..."

"Hän kävikin siellä, mutta hänelle vastattiin, ettei hänen kysymäänsä henkilöä ollut käynytäkään siellä. Hän meni silloin toiseen lähellä olevaan olutpuotiin, mutta ei sielläkään ollut nähty hänen kuvailemaansa miestä."

"Siihen arveluun jäin minäkin lopulta, kun vankihuoneessa myöhemmin asiaa mietin..."

"Mutta Jösse Bonpoika?... Mitä olet hänestä arvellut?" kysyi Niilo.

"Etkö huomaa, että hänellä myös on ollut osansa tässä konnanpelissä?"

"Ei, herra Niilo ... olen kyllä tullut sitäkin ajatelleeksi, mutta aina olen kohta sen mielestäni karkottanut. Sellaista konnantyötä ei hän olisi voinut minulle tehdä... Olenhan pelastanut hänen henkensä..."

"Mutta kaapannut hänen aluksensa", keskeytti Niilo, "ja Kurkea luullakseni piti hän suuremmissa arvossa, kuin omaa henkeänsä!"

"Kurki oli minun, Niilo herra ... jos ei niin olisi ollut, jos se olisi vain ollut minun huostaani uskottu, ette ikänä olisi sitä valloittanut, ainakaan niin kauan kun minussa olisi henki pysynyt... Suonette anteeksi, mutta niin se on asianlaita... Se oli minun ainoa isänperintöni ja täytettyäni kaksikymmentä vuotta, sain sen mummoltani, häneltä, jonka hengen te pelastitte..."

"Hm!" mutisi Niilo, Brodden tietämättä oliko se hänelle moitteeksi vai kiitokseksi.

"Ja siksi, herra Niilo", jatkoi hän, "siksi en voi uskoa, panempa siitä vaikka pääni pantiksi, ettei Jösse Bonpojalla ole osaa tässä konnantyössä!"

"Kaikki kuitenkin viittaa sinnepäin, Brodde", alkoi Niilo taas lempeämmällä äänellä, "mutta sinä puhuit Jost von Bardenvlethistä ... mistä sait tietää hänen olevan tässä mukana?"

"Aika kului ... olin siellä pimeässä jo maannut lähelle keskiyötä, kun ovi yhtäkkiä avattiin ja käskevä ääni komensi minut nousemaan ylös ja seuraamaan mukana. Eräs mies tarttui käsivarteeni ja niin menimme me rappusia ylös käytävän läpi ja tulimme ulos."

"Oliko ääni sama, joka salaisessa oikeudessa oli puhetta johtanut?"

"Ei ... ei se sama ollut... Hän, joka nyt komensi, oli ritari Jost. Olin tuntevinani hänet jo äänestä, mutta varmuuteen pääsin vasta Nyköpingissä."

Brodde alkoi kertoa tapahtumia pitkältä vankeusajaltaan. Ensiksi, kuinka heidän perille päästyä ritari oli nauttinut siitä näöstä, kun hänet seinään kiinnitettiin. Ja lopuksi, miten oli päässyt vankilastaan karkuun. Viimeksi kertoi hän huomionsa Hammarstadissa, Briita rouvan keskustelun asemiehen kanssa ja varjosta, jonka oli lehmusten alla nähnyt.

"Hyvä, hyvä", sanoi Niilo Brodden lopetettua, "mitä viimeksi ilmoitit, ansaitsee miettimistä, mutta nyt tarvitset sinä pitkän vaelluksesi jälkeen lepoa ja huomenna olet asemieheni, joka on tuonut tietoja minulle. Kaikissa tapauksissa täytyy minun huomenna matkustaa Arbogaan, Briita rouvakin sen jo tietää eikä se siis voi häntä ihmetyttää. Arbogassa kohtaa kuningas neuvoston ja siellä on hän vastaanottava Halmstadin kokouksesta palaavat herrat!"

Tätä sanoessaan otti Niilo satulalaukustaan takin ja mitä muuta Brodde tarvitsi, jotka tämä sitten nopeasti muutti rääsyjensä sijaan. Senjälkeen läksi Niilo lainaamaan saksia Trulin räätälistä, joka juuri oli talossa valmistamassa vaatteita herra Erengislen asemiehille. Isä Trul, sikeästä unesta herätettynä, hypähti pelästyneenä ylös, luullen vitaliveljesten tulleen ja sytyttäneen koko Hammarstadin tuleen — jonka kaiken ehkä vain vaikutti illalla nautittu väkevä olut. Mutta saatuaan silmänsä auki ja huomattessaan, kuka hänen edessään seisoi, ryntäsi hän suoraa päätä ikkunan vieressä olevan pöydän luo ja ojensi suuremmoisella liikkeellä vaaditut sakset Niilolle.

Niiden avulla siistittiin Brodde ennen pitkää, jonka toimitettua hän sitten läksi alas miestupaan saadakseen yösjän siellä.

Varhain seuraavana aamuna oli Niilo herra jo Briita rouvalle hyvästi jättelemissä ja vähän senjälkeen istui hän satulaan ja ratsasti pois Hammarstadista oman ja rouva Briitan asemiehen saattamana, joka viimeksimainittu seurasi palatakseen taas hevosten kanssa takaisin Söderteljestä, jossa herra Niilon omat hevoset odottivat.

IV.

Satavuotias piispa.

Arbogassa oli elämää. Kuningas oli siellä ja paljon ritareja ja herroja, jotka olivat tulleet joko hänen seurassaan tai myöhemmin yksitellen saapuivat lähempää ja kaukaa. Niilon ajaessa Brodden seuraamana kaupunkiin, saapui myös useita Neriken herroja, niiden joukossa hänen setänsä, vanha herra Pentti Steeninpoika. Hän eli nykyään hiljaisuudessa isäinkartanossaan Göksholmassa pitäen huolta ainoastaan siitä, mikä kuului hänen toimiinsa Neriken laamannina.

Hankittuaan asunnon jätti Niilo hevoset Brodden hoitoon ja läksi purppuraviittaaan pukeutuneena kuningasta tapaamaan.

Sinä päivänä oli se kuitenkin jo liian myöhäistä ja tyhjin toimin täytyi Niilon palata takaisin. Seuraavana päivänä oli Halmstadista palaavain herrojen määrä tehdä kuninkaalle selvää kokouksen keskustelujen tuloksista ja silloin ei siis sopinut puheille pyrkiä. Mutta koska Niilo tuli kuninkaan omissa asioissa ja hänen mielestään olisi ollut rikos lykätä asian esittäminen yhä edemmäksi, päätti hän uudistaa käyntinsä. Vaikka läksikin liikkeelle aamulla varhain, ei hän kuitenkaan tullut kyllin aikaseen. Tänä päivänä näytti jokainen tahtovan nähdä ja puhutella kuningasta.

Väkeä oli ahdinkoon asti. Kadulla ja portin edustalla seisoivat joukoittain kaupunkilaisia ja lähiseutujen rahvasta, kuninkaan huoneeseen johtavilla portailla hänen asemiehiään kiiltävissä varuksissa ja heidän seassaan vilisi vielä ritareja, neuvosherroja ja muita. Viipyi hetkinen, ennenkuin Niilon onnistui tunkeutua perimäiseen odotushuoneeseen. Sinne saavuttuaan huomasi hän heti, kuinka vähän toiveita hänellä oli päästä sinä päivänä kuninkaan puheille. Mutta hänellä oli nyt kyllä aikaa ja hän jäi siis odottamaan sitä hetkeä, kun ovet avautuisivat hänelle niinkuin muillekin meneville ja tuleville.

Hän astui vahtipäällikön luo ja esitti hänelle asiansa. Päällikkö oli tulokas. Niilo ei häntä tuntenut eikä hänkään Niiloa. Hän oli ylpeä, käskevännäköinen mies ja isällisin katsein tarkasteli hän tuota vaatimatonta ritaria hänen esittäessä pyyntöään. Samassa tuli herra Ove Lauritsinpoika, kylmänä ja jäykkänä, ja astui suoraan ovelle. Alentuvaisesti nyökäytti hän vahtipäällikölle päätään ja katosi huoneeseen. Viitisimättä edes vastata Niilolle kääntyi päällysmies erään toisen ritarin puoleen ja ilmoitti tälle, että hän piakkoin pääsisi puheille.

Omituinen hymy levisi Niilo Bonpojan jaloille kasvoille ja pöyhkeilevään päällysmieheen kääntyen lausui hän:

"Ennen oli kuitenkin tapana, että ruotsalainen herrasmies pääsi kuninkaansa puheille ilman että se riippui alhaisen päällysmiehen mielivallasta!"

Päällysmies vavahti, niinkuin olisi kirkas keihäänkärki yhtäkkiä välähtänyt hänen edessään, mutta sitten ojentautui hän koko pituuteensa ja tarttui hyvin mahtavan näköisenä kuninkaan huoneeseen johtavan oven lukkoon.

Onneksi ovi samassa avautui ja Tord Kaarlonpoika astui ulos. Hän ensin hämmästytti Niilon nähdessään, mutta sitten ojensi hän, sydämellinen ilonväre kauniissa, avonaisissa kasvoissaan, kätensä Niilolle tervehdykseen.

"Niilo, sinäkö täällä!" huudahti hän, "kuka olisi voinut aavistaa tätä kohtausta!"

Päällysmiehen naama ilmaisi hämmästyksiä. Mutta ei Niilo eikä Tord panneet siihen sen enempää huomiota, vaan menivät heti ihan kumartavan miehen nenän editse huoneeseen. Se oli etuhuone. Sillä hetkellä ei siellä sattunut olemaan muita kuin he, ystävykset kahden. Kuninkaan huoneesta, sisempää kuului vilkasta puhetta, mutta sitä eivät ystävykset häirinneet, sillä he puhelivat ihan hiljaa.

"Toimeni on onnistunut!" vastasi Niilo ystävänsä tutkisteluihin, "ja odotan nyt vain, mitä toimia kuningas Kaarlolla on minulle annettavana... Mutta vieraista kasvoista, puheista ja kasvojen ilmeistä päättäen ei täällä vielääkään mitään muutosta ole tapahtunut siitä, kun viimeisen kerran kävin kuninkaani ja herrani hovissa."

"Ei, Niilo ystäväni, kaikki täällä on samalla vanhalla kannalla", vastasi Tord hartioitaan kohottaen.

"Siis tulen nytkin, kuten tavallisesti aina, sopimattomaan aikaan kuninkaani luo!"

"Niin tulet, Niilo", vastasi Tord lämpimästi pudistaen ystävänsä kättä, "sopimattomaan aikaan tulet. En voi olla sitä sanomatta. Ja kuitenkin", lisäsi hän, "olisi kuningas nyt enemmän uskotun ystäväni tarpeessa, kuin koskaan ennen. Mutta kärsivällisyyttä, Niilo, se hetki luullakseni tulee hyvinkin pian, kun kuningas Kaarlo ottaa sinut toisin mielin vastaan."

Niilo hymyili puhumatta mitään ja Tord jatkoi:

"Kummia kuuluu Halmstadin kokouksesta. Jotain on ollut noilla jaloilla herroilla siellä tekeillä."

"Tietääkö kuningas mitään siitä?"

"Ei ... epävarmoja ne ovat minunkin tietoni, niin etten voi niistä hänelle mitään mainita, en tahdo itsekään oikein voida uskoa niitä."

"Kunpa ei kuningas Kaarlo liian myöhään heräisi uinailustaan... Arvelen, että hän kyllä täydellä todella saisi kallistaa korvansa vihreän ritarin varoituksille. Mutta eikö tuota ritaria vielääkään ole näkynyt kuninkaani hovissa?"

"Ei ... hän katosi niinkuin kaste samalla hetkellä, kun kruunu joutui heimolaiseni päähän. Kuitenkaan ei kuningas itse mitään sellaista pelkää, hän luottaa vain onneensa ja tosi onkin, että onni on häntä suosinut pikkuseikkoja myöten, niin ettei ole ollenkaan ihme, jos hän turvaakin yksin siihen yrityksissään eikä niin paljon neuvonantajiin. Itse luontokin näyttää hänelle olevan suosiollinen ja täyttää hänen pikkutoiveensakin. Muistat kai vielä sen sateen, joka pitkällisen kuivuuden jälkeen niin perinpohjin maan kasteli. Se sattui silloin, kun kuningas Kristoferin kuoleman jälkeen tänne Suomesta saavuimme. Kaikki on onnistunut niin Norjassa kun täälläkin. Etelää kohti siellä retkeillessämme kuulin

rahvaan kertovan, että Kaarlon kuninkaaksi tultua oli saatu sellainen sato, ettei kahteenkymmeneen vuoteen moista. Se myös ihmetytti heitä kovasti, että me kuljimme Dovren yli pohjoistuntureille ... se oli Martinpäivän aikoihin viime vuonna ... ja että voimme kulkea tietä, jota lumen vuoksi tavallisesti hevosellakin oli mahdoton päästä eteenpäin."

Niilo ei voinut olla hymyilemättä ystävänsä kertomukselle, vaikka itsekseen ajattelikin, kuinka helposti tällainen sokea onneenluottamus voi kelvollisimmankin miehen tuhoon saattaa, samoin kuin se voi saattaa hänet välinpitämättömäksi paraimpainkin ystäviensä suhteen, jotka pitivät ainoastaan hänen todellista hyvänsä silmällä eivätkä alentuneet joukon mukana häntä imartelemaan. Jotain sellaista ilmeni hänen hymyilyssään ja tutkistellen katseli Tord häntä, ilman että kuitenkaan keskeytti puhettaan:

"Vielä merkillisempi oli tapaus, joka sattui, kun kruunauksen jälkeen jätimme Trondhjemin. Kuningas halusi kotiin Ruotsiin ja päätti ratsastaa pitkin Tyra-jokea Ruotsin rajalle. Kaikki pyysivät häntä siitä luopumaan. Talonpojat vakuuttivat sen tien olevan mahdottoman kulkea. 'Ei ole sellaista', sanoivat he, 'joka ainakaan muistaisi sen siihen vuoden aikaan kannattaneen. Vasta paaston aikana, kun lumi sen täyttää, voi siihenkin jää kiintyä, mutta sen vesi paljastaan, se ei jäädy koskaan!' Mutta kuningas vastasi vain, että Jumala ja Pyhä Olavi ne kyllä hänet taas Ruotsiin saattaisivat ja niin läksimme me ratsastamaan. Kun saavuimme sitten joelle, leveni edessämme jääpeite kirkkaana kristallina. Ja viidessä tunnissa, sen saat uskoa tai olla uskomatta, suoritimme me matkan, joka tavallisesti kestää kolme päivää. Päivää jälkeen kuohui joki jo taas vapaana ja niille norjalaisille, jotka olivat meitä rajalle saattamaan, tuli perin kurja paluumatka... Kuka muu on sellainen onnen suosikki, Niilo, kuin hän! Ja jos se viekin lopulta heimolaiseni turmioon, niin voimme ainakin sanoa, että onni on tehnyt sen tavalla, jota ei voinut odottaa... Olisi se kuitenkin hyvä, jos joku voisi hänen silmänsä avata ... minä sitä en voi!"

"Kaarina kuningatar!" kuiskasi Niilo.

"Ei hän", lausui Tord päätään puristellen, "ei ... näyttää melkein siltä, kuin ei hänelläkään enää olisi samaa vaikutusta heimolaiseni kuin ennen... Mutta tapahtukoon, mitä tahansa, Niilo", lausui hän tarttuen taas ystävänsä käteen, "me kahden pysymme lupauksellemme uskollisina, me olemme aina kuningas Kaarlon ystäviä niin vasta- kuin myötäkäymisessäkin, puhaltakoon sitten vihamielinen tuuli meitä vastaan vaikka kuninkaankin puolelta."

"Lupaukseni pidän, Tord!" vastasi Niilo lujasti, vaikka poskensa hehkuivat ja silmänsä leimahtelivatkin pidätetystä harmista. "Ruotsin tähden olen hänelle uskollinen, vaikka henkeni menisi."

Syvästi liikutettuna puristi Tord toisen kättä omassaan. Mutta ei hänkään, eläen sen loiston keskellä, joka heimolaistaan ympäröi, voinut käsittää sen uskollisuuden koko arvoa, joka pysyi muuttumattomana, vaikka saikin vain ilmeistä ylönkatsetta ja unhotusta osakseen.

Samassa tuli herra Ove kuninkaan puheilta. Hän pysähtyi hetkiseksi ja ylpeä, työkeä silmäys lennähti hänen kulmainsa alta huomattessaan Niilon. Mutta samassa ilmutui kuningaskin sisähuoneen kynnykselle, ja Niilo riensi häntä vastaan. Herra Ove poistui ja samaten Tord, niin että Niilo ja kuningas jäivät aivan kahden kesken.

Omituinen, selittämätön ilme kuvasteli kuninkaan kasvoilla huomattessaan Niilon. Halu vetäytyä takaisin, välttää ritarin seuraa näytti siinä olevan määräävänä, ilman että kukaan voi sanoa, oliko se harmista ja vastenmielisyydestä, vai itsensä soimauksesta. Kun näki tuon äkillisen, selittämättömän muutoksen kuninkaan kasvoissa, tuli ikäänkuin itsestään mieleen totuus, jonka vanhat sadut tuovat esiin vuoreen vietellyn ritarin kuvassa. Vuorenhaltian tyttären ihanuus, hänen isänsä asunnon loisto ja prameus, kaikki ne huumaavat ritarin mielen — hän on tyhjentänyt unhotuksen maljan. Isä, äiti, kaikki, joka hänelle kerran on ollut rakasta, kaikki se on enää utua vain. Hänen sielunsa ei saa kuitenkaan rauhaa. Ja siksi haluaa hän heittäytyä yhä vain syvemmälle huvitusten huumaavaan pauhuun. Mutta mikä voima medessä onkin, kuinka syvälle hän unhotuksen maljan onkin tyhjentänyt, kuitenkin tuntee hän joskus, miten entinen sydän vielä lyö siellä rinnassa. Tosin yhä heikompana ja heikompana, mutta lyö kuitenkin. Ja hänen olentonsa särkyy tuon muiston ja häntä vallitsevan huumauksen, hyvän ja pahan, ristiriitaan — tavallinen taru, joka ritarilauluissa on pukeutunut aikansa muotoon.

Jotain sellaista ilmeni nyt kuninkaan kasvoissa. Suuret silmät olivat ritariin suunnattuina ja ilme niissä oli niin puhuva, vaikka sanaakaan ei tullut huulilta. Silmänräpäyksen se kesti vain, tämä syvän ristiriidan ilme hänen silmissään, niinkuin heitetyn kiven jättämä väreily veden kalvossa. Senjälkeen levisi hänen kauniille kasvoilleen taas kylmä, raudankova piirre ja hän tarkasteli Niiloa tiukasti, joka itse asiassa osotti vain sen lumouksen voimaa, jonka alaisena hän oli, eikä siis sitä, jonka puolueettoman katsojan täytyi kuitenkin myöntää siinä olevan.

"Mitä tahdotte, Niilo Bonpoika?" kysyi hän niin vieraalla ja kylmällä äänellä, että puhuteltu tarvitsi koko voimansa säilyttääkseen malttinsa.

"Tulen tekemään selvää siitä, mitä teidän nimessä olen Suomessa toimittanut, herra kuningas!" vastasi Niilo.

"Hyvä!" keskeytti kuningas ja viittasi kädellään, "kertomuksen siitä voitte jättää kanslerilleni! Tahdotteko jotain muuta?"

Niilo ei vielä ennättänyt vastata kuninkaan kysymykseen, kun Tord Bonde avasi ulko-oven ja piispa Maunu Tavast astui sisään. Ulkonäöltään oli vanhus erittäin arvokkaan näköinen. Hänen korkea otsansa, ryppyiset kasvonsa ja hopeanharmaa partansa ilmaisivat korkeaa ikää, samalla kun uljasrakenteinen pää ja suora vartalo puhuivat voimakkaasta vanhuudesta. Mutta jos vanhuksen kasvot olivatkin jalot ja ankarat, niin säteili niistä kuitenkin silmät, niin lempeät ja hurskaat, että kaikki se yhdessä herätti yhtä paljon luottamusta ja rakkautta kuin kunnioitustakin.

Sellainen oli vanha, nyt jo lähes satavuotias piispa Maunu Olavinpoika Tavast Turusta, yksi Suomen merkillisimpiä piispoja keskiajalla, jota kerran jo aiottiin Upsalan arkkipiispan istuimellekin. Turun hiippaa oli hän kantanut jo vuodesta 1412 eli Margaretha kuningattaren kuolemasta alkain. Hänellä oli siis rikas kokemus entisajoilta ja muutenkin nautti hän yleistä ja ansaittua kunnioitusta. Nyt oli hän paluumatkalla Halmstadista, jossa oli ollut yhdessä Ruotsin muitten lähettilästen kanssa.

Ystävällisenä meni kuningas sisääntulevaa vastaan ja vei hänet sisähuoneeseen. Tord Kaarlonpoika poistui myös ja niin oli Niilo yksin jälellä ikkunasyvennyksessään, miettien itseksensä, odottaisiko piispan ja kuninkaan keskustelun loppumista päästäkseen sitten kuninkaan pakinoille, vai poistuisiko. Hän jäi jällelle. Hänellä oli sanottava vakava sana kuninkaalle ja jos hän nyt ei käyttäisi tilaisuutta hyväkseen, oli vaikea tietää, koska hän sen taas saisi.

Mutta sisähuoneessa puhelivat kuningas ja piispa keskenään.

"Tiedän teidän vaaranne, herra kuningas", sanoi vanhus huoaten, "ja jos puhun tai olen vaiti, on se yhtä paha."

"Tämähän on kummallista puhetta, Maunu piispa!" sanoi kuningas hymyillen ja lisäsi: "se ei ole kuitenkaan luullakseni niin vaarallista, kuin minä te sen pidätte."

"On, on", huokasi piispa, "vala sitoo minua vaitioloon, kun taas toinen kuninkaalle vannomani pakottaa minua puhumaan. Herra minua rankaiskoon, etten kieltäytynyt sellaisesta luottamuksesta, jota ei muuten voitu minulle osottaa, kuin saattamalla minut vääränvalantekijäksi... Sillä sitä en voinut aavistaa, että salaisuus koskisi teitä, herra kuningas!"

Kuningas katseli ihmeissään piispaa, keskeyttämättä kuitenkaan hänen puhettaan ja kun piispa oli päässyt ensi liikutuksestaan, joka hänet valtasi seisoessaan vastatusten kuninkaan kanssa, jatkoi hän:

"Kavallus vaanii teitä!"

"Kavallus!" huudahti kuningas, silmät ja kasvojen ilme sellaiset, kuin ei oikein olisi käsittänyt tai tahtonut käsittää, mitä sanottiin.

"Niin", lausui Maunu piispa. "Ja punnitessani valoja vastakkain, tuntuu minusta, kuin kuninkaalle vannomani olisi painavampi sitä, jonka he minulta houkuttelivat saadaksensa minutkin liittoutuneitten puolelle... Siksi tahdonkin nyt sanoa teille kaikki."

"Sen voitte kyllä tehdä, jos minä vain uskon teitä", virkkoi kuningas.

"Kunpa olisinkin siitä varma, herra! — Voisin silloin ainoastaan varoittaa ja katsoa tehneeni sillä jo kylliksi, rauhoittaakseni omantuntoni ääntä... Mutta kun nyt teille kerron kaikki, teen sen avatakseni teidän silmänne näkemään vaaraa, johon syöksytte, ellette aikansa pidä silmällä vihollisianne. Tältä kannalta, täyttäen valani teille, arvioitakoon sitä valan rikkomista, jonka olen vannonut liittoutuneille."

Kuningas muuttui synkäksi muodoltaan piispan sanat kuullessaan. Mutta piispa jatkoi:

"Me ratsastimme Halmstadista, jossa kaikki jo oli päättynyt. Herra Niilo Juhonpoika ratsasti sivullani ja me puhelimme kokouksesta ja rauhasta, jota, jos Herran tahto niin on, nyt saisimme nauttia. Silloin alkoi ritari jutella, miten hänen mielestään hyvä hallitus paraiten meidän maassa vakaantuusi. Puheeni antoi ritarille aiheita ilmaisemaan, että julkisten keskustelujen ohessa oli Halmstadissa salaisiakin pidetty. Ja saatuaan minut vannomaan valan, julkaisi hän, mihin päätöksiin niissä oli tultu."

"Ilmoittakaa lyhyesti nuo päätökset, arvoisa isä!" kiiruhti kuningas sanomaan, kun piispa tuon tuostakin keskeytti puheensa. "Mitä salaisia päätöksiä ovat liittoutuneet tehneet!"

"He aikovat riistää Ruotsin teidän käsistänne, herra kuningas!" lausui piispa.

"Riistää valtakuntani minulta, arvoisa isä?" huudahti Kaarlo ja korskea hymy levisi hänen kasvoillensa. "Oletteko kuullut edes oikein ritarin sanat?"

"Arvelette siis Maunu Tavastin kulkevan kuninkaansa luona kertomassa asioita, joita ei ole kuullut! Ei, ei, herra kuningas ... mitä sanon, on totta. Teitä vastaan toimii taas liitto, yhtä voimakas ja mahtava kuin ennenkin. Ja sen voimansa on se imenyt siitä suosiosta, jota olette liittoutuneille osottanut. Kuningas Kristian ja tanskalaiset täyttävät sen, mitä puuttuu ja sitten ... niin sitten otetaan kruunu päästänne, ettekä Te voi sitä silloin enää estää!"

"Mutta millä tavalla tämä kaikki sitten tapahtuu?" tutki kuningas.

Hän luotti vain lujasti onneensa. Taivas oli selkeä ja täytyi pysyä — niin kuului hänen tahtonsa eikä hän halunnut taivaanrantaan tarkastella, josta synkkiä pilviä jo alkoi kohoutua. Maunu piispa, tuo satavuotias vanhus, tahtoi kiinnittää kuninkaan huomion juuri tälle taholle ja hänen ikänsä, kokemuksensa, tyyni arvokkaisuutensa yhtä paljon kun hänen oikeudentuntonsa ja ihmisrakas henkensä, kaikki se saattoi kuninkaan ainakin hetkeksi punnitsemaan asiaa, jolle näytti niin vähän arvoa antavan. Mutta eivät ne ajatukset sittenkään saaneet hänen mielessään pysyvää jalansijaa. Sumu peitti hänen silmiltään esineet ja esti hänet näkemästä niitä niiden oikeassa valossa. Nämät piispan sanat ne vasta toivat valoa niihin, ne valaisivat sumunkin läpi ja näyttivät esineet kaikessa alastomuudessaan. Ja tämän näköharhauksen ja todellisuuden välillä hapuillen teki kuningas nyt kysymyksensä:

"Ja miten kaikki tämä on tapahtuva?"

"Linnaläänien avulla, herra kuningas!" vastasi piispa.

Kuninkaasta näytti kuin ei hän olisi tästä sanaakaan käsittänyt.

"Te ette ole antanut mitään hallitsijavakuutusta, niinkuin esim. Kristofer kuningas..." alkoi piispa, mutta kuningas keskeytti hänet kiivaasti:

"Hallitsijavakuutusta!... Ovatko sitten nuo jalot herrat unhottaneet, etten ole, niinkuin Kristofer, ulkomaalainen, vaan vanhaa, jaloa ruotsalaista sukua... Ovatko unhottaneet, mitä laki määrää?... Luulevatko he, että minä laillisena kuninkaana sitoudun enempään, kuin mitä Ruotsin laki käskää? Ei, hyvät herrat ja ritarit ... jos sellaista alatte veisata, kyllä suunne pian tukin!"

"Rauhoittukaa, rauhoittukaa, herra kuningas!" alkoi piispa taas. "Hallitsijavakuutuksesta ei tulla mitään puhumaan. Teidän toivotaan vain mukautuvan neuvoston tahdon mukaan, kun linnoja ja läänejä annetaan, toivotaan vain, ettette tule niitä keltään riistämään ilman neuvoston suostumusta..."

"Tämäkö on kaikki, mitä tiedätte, Maunu piispa?" kysyi Kaarlo hetken mietittyään.

"Siinä on kaikki!" vastasi piispa.

"Sitten ihmetyttää minua, kuinka nuo jalot herrat eivät ole tulleet ajatelleeksi sitä asianhaaraa, että minä voin sanoa tähän kaikkeen ei ja että kuninkaallinen valtani ulottuu toki pitemmälle kuin heidän..."

"Totta kyllä, herra ... mutta heillä on puolellaan kuningas Kristian ja sodan tulisoihitu uhkaa Tanskasta samalla hetkellä kun kavallus vaanii täällä kotona!"

"Ja Ruotsin kuninkaan on siis valittava kahden välillä, joko taistella kruunustaan kuolema tai voitto taikka taas tulla mahtavain herrain leikkipalloksi... Hyvä, olen valinnut jo, Maunu piispa!"

"Kunpa se vain olisi tapahtunut onnellisella hetkellä, herra kuningas!... Itse asiassa ette kuitenkaan ole mitään vaalia tehnyt, sillä jos neuvostolle antaisitte tuon kuninkaallisen vallan, johon pyritään, ja jonka salaiset vihollisenne todella uskovat teidän sille antavan, niin käyttäisi se heti sitä saadakseen linnat haltuunsa ja siten tullaan samaan päämääliin, kuin nyt kieltäytyessänne."

Kalpeana vihasta istui kuningas ja hänen silmänsä tuijottivat kallisarvoiseen mattoon, jolla hänen jalkansa lepäsivät. Syntyi pitkä hiljaisuus, jonka kuluessa piispa koetti kuninkaan kasvoista nähdä, minkä vaikutuksen puheensa oli tähän tehnyt.

"Sotaa ja taistelua vain", keskeytti piispa lopulta vaitiolon, "se on siis se viimeinen sanoma, joka vanhalla Maunu Tavastilla on kuninkaalleen tuotavana, sillä nyt haluan minä vetäytyä pois maailman melskeistä rakkaaseen Naantaliini. Mutta siksi varotankin sinua ja pyydän, ettet unhota piispa vanhuksen sanoja: ympäröi itsesi uskollisilla, luotetuilla miehillä ja varustaudu sotaan. Sillä ainoastaan yksi on ja hän on onnen ja voiton herra!"

Syvä vakavuus kuvastui kunnia-arvoisen vanhuksen silmissä ja mitä ankarammilta tuntuivat sanat,

sitä lämpimämmin välkkyivät silmät.

"Muistutan teille vielä virkaveljeni, autuaan vainajan, arvoisan isän, Tuomas piispan sanoja, jotka hän kerran teille kirjoitti. Te näytitte niitä minulle ollessani kerran teidän luonanne Turussa. Mitä hän sanoi, tahdon minäkin nyt toistaa: 'säilytä ystäväsi, äläkä riko välejäsi kaikkien kanssa. Pidä myös toinen mieli kuolemasta, jonka Jumala kärsinyt on. Hyvin käy hänelle, joka toisten virheistä välttyä voi!' Sitä miettikää, herrani, ja te tulette silloin todella toimittamaan sellaista, joka elää satoja vuosia, niinkuin kerran olette sanonut. Ja vielä virkkoi kuollut ystävänä: 'tahdon antaa sinulle hyvän neuvon: Toimi tänäpäivänä niin, että voit siitä vielä huomennakin vastata, tänä vuonna niin, että voit milloin hyvänsä siitä vastata. Joka toisin neuvoo, hän sokaisee sinua. Ota omastatunnostasi vaari!'"

Kuninkaan kasvot synkistyivät yhä. Mutta piispa jatkoi:

"Jumala minua niin sielun kuin ruumiinkin puolesta auttakoon, sillä mitä sanonut olen, sen olen sanonut hyvässä tarkoituksessa, rakkaudessa ja ystävyydessä, niinkuin ystävä toiselle. Valitse siitä, mitä parhaaksi katsot; mitä et hyväksy, jätä!"

Nyt nousi kuningas ja astuen piispan luo tarttui hän tämän käteen.

"Ei, vanha Maunu piispa", sanoi hän, "tarkoitatte neuvoillanne hyvää minulle, niinkuin ennen Tuomas piispakin... Kiitos teille kaikesta siitä. Matkustakaa Jumalan nimessä takaisin hiippakuntaanne tai, jos se teitä paremmin miellyttää, menkää nauttimaan rauhaa ja lepoa rakkaaseen Naantaliinne..."

Liikutettuna tarttui piispa kuninkaan ojennettuun käteen kiinni ja katsoi häntä vakaasti ja lämpimästi silmiin.

"Herra Jumala ja kaikki pyhimykset suojelkoot Ruotsin kuningasta", sanoi hän.

Piispa meni ja kuningas seurasi häntä siihen huoneeseen, jossa Niilo seisoi. Kuninkaan posket muuttuivat hehkuvan punaisiksi nähdessään ritarin, jonka oli jo kokonaan unhottanut, ja myös piispa pysähtyi ja kiinnitti silmänsä häneen. Mutta ennenkuin kukaan vielä ehti sanaakaan sanoa, astui Niilo esiin ja virkkoi:

"Olen kuullut keskustelunne, mutta te, herra kuningas, tunnette minut liian hyvin voidaksenne suuttua minuun ja teille, herra piispa, annan ritarisanani, että pidän salassa mitä olen kuullut."

"Ja sillä luulette sovittaneenne, mitä olette ritaritapoja ja kunniaa vastaan rikkonut, kun ilman kuninkaanne lupaa olette kuunnellut hänen salaista keskusteluaan toisen kanssa?" huudahti kuningas kiiluvin silmin ja vihan puna poskilla.

Niilo vaikeni. Sellaisena ei hän ollut koskaan nähnyt tätä miestä, jonka seurassa jo niin monta vuotta oli elänyt ja jota oli aina oppinut kunnioittamaan. Epävarmaa on, miten lopulta olisi käynyt, sillä kuninkaan viha nousi joka hetki ja Niilo myöskin tunsu syvimmissä sydämessään itsensä loukatuksi. Ylpeys kielsi siis häntä enää mitään puolustukseksi puhumasta. Mutta piispan silmät tarkastelivat heitä molempia ja hänellä mahtoi olla ihmeellinen vaisto erottaa hopea kuonasta, pääasia sivuseikkojen keskeltä — hän astui väliin.

"Eikö tämä ritari ole ystävänne, herra kuningas?" lausui hän, "minä ainakin pidän häntä miehenä, jolle, jos Herra olisi päiväni päättänyt, ennenkuin olisin luoksenne ehtinyt ja hänet silloin olisin tavannut, jolle olisin uskonut kaiken sen teille sanottavaksi, mitä nyt olen itse puhunut..."

Kuninkaan viha lauhtui vähän nämät piispan sanat kuullessaan. Ei kuitenkaan kauemmaksi, kuin että antoi piispan rauhassa poistua. Sitten hän kääntyi taas Niiloon, joka tyyneenä kesti kaiken sen kylmyyden, jota kuninkaallinen herransa hänelle osotti.

"Miksi viivytte, Niilo Bonpoika?" oli kuninkaan kysymys.

"Tehdäkseni teille kysymyksen, kuningas Kaarlo", vastasi Niilo.

"Tehkää se sitten ... minä kuuntelen!"

"Tuskin se nyt enää on tarpeellista, sillä mitä olen kuullut ja nähnyt, on minulle jo täysi vastaus...!"

Hänen aikomuksensa oli ollut, astuessaan kuninkaan eteen ja jäädessään odottamaan piispan poismenoa, vaatia selitystä kuninkaan kylmään, melkein pä loukkaavaan käytökseen häntä kohtaan. Mutta huomattessaan, miten kuningas häntä nyt kohteli, selvällä tarkoituksella sulkea häneltä korvansa, nousi koko hänen synnynäinen uljuutensa vastaan, eikä hän tahtonut sanaakaan enää sanoa lauhdutukseen kuninkaan mieltä tai vaikuttaa hänen sydämeensä muistuttamalla entisiä palveluksia tai toisia suhteita.

Otsa synkkänä seiso i kuningas ja näytti odottavan, mitä ritari sanoisi, mutta kun tämä aina vain pysyi vaiti, virkkoi hän:

"Kovin tuntuvat sananne röyhkeiltä, ritari ... on kuitenkin olemassa ero minun ja teidän välillänne, jonka yli astuessanne teette itsenne solvaukseen syypääksi."

"Jos niin on käynyt, olen sen tehnyt vasten tahtoani", lausui Niilo, "mutta jos nyt puhuisin, olisi se suosion kerjäämistä ja sellaiseen en koskaan alennu...!"

"Niilo Bonpoika!" huudahti kuningas vihasta kalpeana, jota ritarin tyyni käytös vielä vain kiihdytti.

"Ryömikööt muut ja etsikööt imarteluilla suosiotanne, kuningas Kaarlo. Minä en ole oppinut sitä taitoa... Ja siksi en peräytä sanaakaan puheestani, vaikka henki menisi. Mistä olette saanut häjyt ajatuksenne minusta, aioin kysyä, sillä luulin kuninkaassani itselläni olevan ystävän, jonka harhaluulot saisin poistumaan... Mutta kuninkaani ystävyys on minulta mennyt, näen sen, kuulen sen ja siksi vaikenen... Vähän vain tahdon vielä lisätä... Olette loukannut minua tavalla, jota ei mikään todellinen ritari voi kärsiä. Että jäin kuuntelemaan teidän ja piispan keskustelua, olisi ollut rikos, ellen olisi ystävänne ja jos olisin voinut keksiä jonkun toisen keinon päästäkseni puheillenne... Mutta hyvin kyllä tiedätte, miten ovenne samaten kuin sydämennekin on ollut minulta suljettuna, ja mihin rangaistukseen nyt tuomitsettekin minut rikoksestani, siihen tulen alistumaan, olkoon se sitten millainen tahansa!"

Äänetönnä, huulet tiukasti yhteenpuristettuina seiso i kuningas. Näytti melkein siltä, kuin olisi ritarin puhe miellyttänyt häntä, kuin olisi hänen täytynyt sisässään tehdä vastarintaa sille miehevälle, jalolle vaikutukselle, jonka se häneen teki, ettei hellät tunteet vain saisi mielessä valtaa. Niin kului hetkinen, jonka kuluessa ilme kuninkaani silmissä jäykkeni taas.

"En vaadi rangaistusta!" sanoi hän viimein. "Mutta erotkaamme, Niilo Bonpoika... En ole enää teidän palveluksenne tarpeessa."

Niilo vaaleni ja valtava liikutus sai hänen huulensa värisemään. Ankara taistelu raivosi hänen rinnassaan. Mutta ennenkuin hän ehti tyynnyttää mielensä, saada sanaakaan vielä huuliltaan, avautui ovi ja useita kuninkaani ritareja astui sisään, niiden joukossa ritari Jost von Bardenvleth ja Ove Laurinpoika.

Ja näiden läsnäollessa toisti kuningas uudelleen sanansa:

"Voitte vetäytyä Ekesjöhön, ritari Niilo, veljenne luo", sanoi hän, "ehkä hän voi saada teidät taas ajattelemaan, mitkä ovat ritarin velvollisuudet kuningastaan kohtaan?"

Niilo Bonpoika katseli kuningasta, silmissä ilme, jota tämä ei voinut kestää. Siinä kuvasteli suru, tuska ja viha sekaisin, mutta myös rakkaus ja ylevyys puhtaimmassa jaloudessaan. Se oli niinkuin lasinpalaksi luultu timantti, joka oli tullut syrjään viskatuksi, mutta joka vielä sielläkin kimalteli kaikessa katoamattomassa kirkkaudessaan. Se oli ikäänkuin pyhyiden kirkas loiste, joka kuvastui noista jaloista, miehevistä piirteistä.

Hän tervehti kohteliaasti kuningasta ja poistui.

"Aina suuri, aina jalo on armollinen herramme, kuningas Kaarlo!" virkkoi ritari Jost.

Mutta kuningas ei näyttänyt kuulevan, ei näkevän häntä. Hänen silmänsä seurasivat vain poistuvaa ja vielä tämän kadottuakin seiso i kuningas siinä ja katseli tämän jälkeen, niinkuin olisi ritari vielä ollut huoneessa. Jotain tapahtui kuninkaani povessa ja siksi vaikenivat läsnäolijat. Vihdoin havahtui kuningas kuitenkin mietteistään ja astui sisähuoneeseen, jonne ritari Jost heti seurasi häntä.

"Käsitän kyllä", sanoi ritari pehmeällä, korvia hivelevällä äänellä, "käsitän kyllä sen tuskan, jonka kuningas povessaan tuntee, kun on pakotettu hylkäämään sen, joka on nauttinut hänen suosiotansa, vaikkapa sitten huomaisisikin sen tulleen ansaitsemattoman, kavaltajan osaksi..."

"Kavaltajan?" keskeytti kuningas ja loi ritariin murhaavan silmäyksen.

"Uskallan toistaa sanani", vastasi ritari, "sillä luulen, että varmaan voin, jos se vain on kuninkaani tahto ... saattaa päivän valoon pahuuden ja teeskentelyn kaikessa alastomuudessaan ... ja ehkä se joskus tekee kuninkaallekin hyvää nähdä totuus omilla silmillä, kuulla se omilla korvilla."

"Mitä tarkoitatte, ritari Jost?" kysyi kuningas.

"Kaupungissa oleskelee juuri paraikaa Tanskan lähettiläs, joka on tekemisissä karkotetun ritarin kanssa..."

Kuninkaani silmissä välähti tuli, niin kauhea, niin hurja, että itse ritari Jostkin kalpeni sen nähdessään.

"Ilmeinen kavaltaja siis!" huudahti kuningas ja toisti vielä, "ilmeinen kavaltaja!"

"Niin", alkoi ritari hetkisen vaitioltuaan, "ilmeinen kavaltaja ... ja jos suvaitsette seurata minua, tulette siitä mitä silloin kuulette kyllä huomaamaan, että pikemmin saatte katua lempeyttänne kuin ankaruuttanne."

Kysyvin, tutkistelevin silmin katseli kuningas ritaria, mutta tämä virkkoi vain mitä rauhallisin ilme kasvoissa:

"Tänä iltana on herra Niilolla ja tuolla lähetillä salainen yhtymys Harmaaveljesten luostarissa. Jos tahdotte, saatte siellä kuulla kaikki, jota kirvelevä sydämenne tarvitsee rauhoittuakseen."

Hetkisen mietittyään vastasi kuningas:

"Minä tulen!"

Heti tämän jälkeen kulki kuningas lukuisan ja loistavan seurueen kanssa Franciskaanien luostariin, jonne suuri neuvosto oli kokoutunut. Ja ihastunein silmin seurasi kokoutunut kansa tuota korkeaa, majesteetillista olentoa, toivoen Jumalan siunausta hänelle, jolle lopultakin oli onnistunut tuo suuri yritys aito ruotsalaisen kuningaskunnan perustaminen.

V.

Kaarlo kuningas ja kavaltajat.

Suuresti oli Kaarlo Knuutinpoika muuttunut sen yön jälkeen, jona tuo lumottu koriste joutui hänen käsiinsä. Hän katseli maailmaa nyt kokonaan toisilla silmillä, kuin ennen. Hän tunsu rohkeuden ja voiman kasvavan rinnassaan. Ja kaikki kunnianhimosna kaukaisimmatkin unelmat luuli hän nyt voivansa toteuttaa. Tämän hänen uskonsa sai vielä enemmän vahvistumaan joukko onnellisia tapahtumia. Ne toivat hänen rintaansa lujan luottamuksen onneen ja menestykseen, jonka siellä jo oli saanut juurtumaan tieto, että oli tuon loistavan koristeen omistaja.

Ensin saapui tieto Kristofer kuninkaan kuolemasta. Se oli sattunut juuri samaan aikaan kuin myrsky riuhtasi katon Viipurin linnan korkeimmasta tornista ilmaan ja toi hänen käteensä höyhenen, joka johti hänet koristeen löytöön. Vastustajat olivat tosin käyttäneet hänen poissaoloaan hyväkseen ja valinneet veljekset Niilo ja Pentti Juhonpojat (Oxenstjerner) valtionhoitajiksi. Samaten oli myös jälkimmäisen poika, kavala ja terävä-älyinen Jöns Pentinpoika, joka edellisinä vuosina jo oli nimitetty tuomiorovastiksi Upsalaan, nyt valittu arkkipiispaksi Niilo Ragvaldinpojan jälkeen. Niin luuli tämä puolue nyt vakuuttaneensa vallan itselleen. Mutta kun Kaarlo saapui Suomesta Tukholmaan, muuttui kaikki heti. Kaikki vastapuolueen puuhut ja suunnitelmat menivät myttyyn. Eikä sillä ollut lopulta enää muuta mahdollisuutta kuin puolustaa unionin jatkamista, odottaa siis kuninkaan vaalia Tanskassa, että Ruotsikin voisi sitten siihen yhtyä.

Mutta se juuri vahvisti Kaarlon asemaa samalla kuin se heikoksi vastapuolueen voimaa. Heitä aljettiin näet pitää Tanskan ystävinä heti kun selittivät kannattavansa unionia. Sillä unionilla ei nyt enää tarkoitettu kolmen valtakunnan yhdistymistä, vaan Ruotsin ja Norjan alistumista Tanskan alle, joka oli unionin sydänmaa. Mutta joka sitä tahtoi, tahtoi Ruotsin turmiota. Tanskalainen ja vihollinen olivat nyt samat. Sellaiseksi oli asiain tila vähitellen kehittynyt edellisten kuninkaiden aikana. Ja Kristian Oldenburgilainen, joka Kristoferin kuoleman jälkeen valittiin Tanskan kuninkaaksi, täydensi edeltäjänsä alkaman työn. Tosin oli sitä myös jo kiihdyttänyt se mahtava virta, jonka Engelbrekt oli saattanut liikkeelle. Hän oli, tämä mies, eläissään ja vaikuttaessaan ja vielä enemmän kuolemansa jälkeen ruotsalaisen kansallishengen puhtain, elävin ilmaus. Mitä kansa tahtoi, rahvas tarkoitti, sitä samaa oli Engelbrekt tahtonut ja sen eteen toiminut — itsenäistä, ruotsalaista kuningaskuntaa. Nyt esiintyi Kaarlo tätä aatetta ajamaan ja veti heti koko Ruotsin puolelleen. Niinkuin ennen jo on mainittu, ei häntä näissä puuhissaan johtanut sama ylevä aate kuin Engelbrektiä. Kunnianhimo oli hänellä pääkiihottimena. Mutta se oli kuitenkin Ruotsin asia, jonka ajajana hän esiintyi ja jonka puolustajaksi hän toimiensa kautta joutui.

Uusi arkkipiispa tuli katkeruutta täyteen nähdessään, miten kaikki, mitä hän ja heimolaisensa olivat rakentaneet, kokoon luhistui. Vimmoissaan ja kiukkua kuohuen jätti hän Tukholman ja ratsasti hiljan valmistuneeseen linnaansa Almarästakeen. Tämä tapahtui keskiviikkona. Mutta tuorstaina 20 päivä

kesäkuuta vuonna 1448 kokoonnuttiin kuninkaanvaalia varten Pyhän Gertrudin veljeyden saliin. Juhlallisen rukouksen ja laulun jälkeen toimitettiin vaali ja Kaarlo Knuutinpoika sai seitsemästäkymmenestä yhdestä kuusikymmentä kolme ääntä. Valtava riemuhuuto vieri yli salin. Sitä toistelivat tuhannet ulkonaolevat, jotka kärsivällisinä olivat siellä odottaneet vaalin tulosta. Ja mahtavana vieri se riemuhuuto sitten yli koko Ruotsinmaan. Se oli onnen helmasta kasvanut kukkanen, ja sen tuoksu sai Kaarlon yhtä autuaaksi, kuin talonpojan ne runsaat sadot, jotka hän luuli kuninkaan onnen hänellekin tuottaneen.

Heti näitten tapausten jälkeen tehtiin sitten retki Gotlantiin, jossa onni niin hellänä hymyili Kaarlolle. Koko maa ja itse Visbyn kaupunkikin joutui hänen käsiinsä. Eerikki kuningas suljettiin kaupungin toisessa päässä sijaitsevaan linnaansa Visborgiin. Ja lopulta täytyi hänen suostua pakkosopimukseen ja jättää saari, jonka sijaan hänelle luvattiin Ölandi ja Borgholm. Tosin jätti Eerikki kuningas siitä huolimatta Visborgin tanskalaisille. Mutta vielä piti Kaarlon käskynhaltia saarta ja kaupunkia hallussaan, kun Norjasta saapui tieto, että myöskin sen valtakunnan rahvas tahtoi Kaarloa kuninkaakseen.

Eipä siis ihme, jos Kaarlo kuningas alkoi luottaa onnensa muuttumattomuuteen, kun se onni kerran näin luopumatta hänen kaikkia yrityksiään suosi. Mutta sellainen menestys saattaa ihmisen tavallisesti ylimieliseksi, estää hänet vaaroja näkemästä. Ja niin kävi Kaarlonkin. Hän unhotti vanhat vastustajansa. Ne himmenivät, katosivat hänen silmistään, mitä enemmän taivas hänen päänsä päällä kirkastui. Ja tavatessaan taas heidät, kohteli hän heitä niinkuin omia ystäviään. Niin olivat Oxenstjernerit saavuttaneet hänen luottamuksensa, samaten Maunu Gren. Tosin voi sellaisellekin menettelylle ajatella tarkoituksensa, voittaa ystävällisyydellä vihamiehet puolelleen, liittää heidät itseensä. Mutta Kaarlo harhaantui menettelyssään liian kauas. Hänen hyvytensä muuttui höllyydeksi. Hän antoi heidän käsiinsä vallan, joka päinvastoin että olisi tyydyttänyt heitä, kiihotti vain heidän vallanhimoaan, puhumattakaan nyt arkkipiispa Juho Pentinpojasta, joka ei koskaan voinut unhottaa, että Kaarlo omisti sen, joka olisi pitänyt oikeastaan kuulua hänelle tai jollekin hänen heimolaisistaan — nimittäin korkeimman vallan Ruotsissa.

Tällä onnen ja vallan päiväpaisteella kokoutui myös muitakin vallanhimoisia onnenonkijoita Kaarlon ympärille. Niiden joukossa oli myös Jost von Bardenvleth ja sulavalla kielellään, liehakoivalla käytöksellään sai tämä mies ennen pitkää Kaarlo kuninkaan kokonaan valtaansa. Vanhat ystävät varoittivat kuningasta. Kuninkaan serkku, Tord Kaarlonpoika, kertoi hänelle muukalaisen esiintymisestä merellä silloin kun Niilo Bonpoika ja hän, Tord itse, olivat Turusta päin rosvolaivaa takaa ajamassa. Mutta avomielisesti tunnusti ritari rakkautensa Iliana neitiin ja vakuutti, että kaikki, mitä oli tehnyt, oli johtunut vain siitä. Nähdessään, että Niilo yhdessä merisissien kanssa oli neitoja takaisin vaatimassa, ei hän ollut voinut uskoa muuta, kuin että tämä oli yhtynyt Hurjaan Haukkaan. Ja se oli saanut ritarin unhottamaan kaikki. Kuninkaasta tuntui tämä selitys aivan luonnolliselta ja siksi hymyilikin hän vain hyväntahtoisesti kuullessaan, millä tavalla ritari oli pelastunut.

Se olikin tapahtunut somalla tavalla. Ritari oli hyvä tuttu laivurin ja hänen lähimmän miehensä kanssa. Toisten sitä huomaamatta oli hän kuiskannut jälkimäiselle, että veisi hänet kannen alle. Laivurin piti sillä aikaa heittää kannella oleva suuri kivi veteen ja huutaa, että ritari oli pudonnut mereen. Kaikki oli käynytkin odottamattoman hyvin. Kun laiva sitten oli vapautunut kutsumattomista vieraistaan, oli ritari taas noussut kannelle ja hyvällä myötätuulella purjehtinut Grislehemniin. Hän myönsi kyllä, että olisi ollut kunniallisempaa uhrata ennemmin henki kuin pakoon lähteä. Mutta hän oli ajatellut vain kuningastaan, joka luotti häneen ja jonka palvelusta hän piti kunniaakin kalliimpana. Häväistys oli sitä paitsi kohdannut vain häntä alhaisen asepalvelijan puolelta, joten se menetti kärkensä. — Tämän kaiken tunnusti ritari, mutta pyysi samalla kuningasta muistamaan, miten helposti rakkaus voi miehen mielen sokaista. Avomielistä oli ritarin puhe, luottamusta täynnä. Niin kauniisti osasi hän asian herkkäuskoiselle kuninkaalle kuvailla, että voitti kokonaan hänen sydämensä, samalla kuin Niilo Bonpojan kuva himmeni ja katosi sieltä. Kun Tord vielä kerran teki kokeen varoittaakseen kuningasta muukalaisen suhteen ja kertoi hänelle, mitä Niilo Bonpojalta oli kuullut, kysyi tämä hiukan närkästyneenä:

"Olitko mukana, serkku, vanhan Krister herran luona tai kauppalaivalla?"

"En ollut!" täytyi Tordin siihen vastata.

"No niin", oli kuningas vastannut, "älä sitten suotta tuomitse!"

Tord oli tahtonut vielä huomauttaa, että hän luotti enemmän Niilo Bonpoikaan, kuin muukalaiseen ritariin, mutta kuningas oli alkanut heti puhua kokonaan toisista asioista ja kun Tord siitä huomasi, ettei sillä kertaa voinut asian hyväksi mitään vaikuttaa, oli hän jättänyt sen toiseen aikaan.

Sitäpaitsi ei Tord tuntenutkaan tuota kavalaan ritaria niin tarkoin kuin Niilo. Ystävä ei ollut kertonut hänelle asiaa kokonaisuudessaan. Mitä hän oli saanut tietää, oli tapahtunut enemmän sattumalta.

Kuitenkaan ei hän siltä epäillyt Niilon tiedonantojen todenperäisyyttä, niin lyhyet ja epätäydelliset kuin olivatkin. Mutta epäilemättä olisi hän nähnyt enemmän vaivaa asian vuoksi, jos hänellä vain olisi ollut vähänkin aavistusta niistä kavalista vehkeistä, joita muukalainen punoi. Sitä hänellä nyt ei ollut ja hänen avonainen, rehellinen luontonsa olisi tuskin uskonutkaan sellaista mahdolliseksi, vaikkapa joku olisi ne hänelle ilmaissutkin. Kuitenkin epäili hän aina ikäänkuin vaistomaisesti Jost ritaria. Ja monta kertaa voi hän vain vaivoin hillitä vastenmielisyytensä ilmi puhkeemasta.

Kaarlo kuninkaasta taas, joka sitäpaitsi ei tuntenut heimolaisensa rakkautta neiti Iliana Tottiin, oli ritarin selitys täysin tyydyttävä. Eikä siinä kyllin. Vaan hän osotti tuolle liehakoivalle ritarille vielä hyväntahtoisuuttakin ja luottamusta sellaista, joka yhä kohoten lopulta teki ritarin hänelle aivan tuiki tarpeelliseksi. Ja silloin alkoi ritari tuon puuhansa, jonka kautta hän sitten sai Niilo Bonpojan kuninkaan ystävyydestä syrjäytetyksi. Se olikin välttämätön ehto ritarin omalle menestykselle sekä kuninkaan hovissa että yleiseenkin. Sillä tiesihän Niilo Bonpoika asian, joka olisi ollut hänen varma turmionsa, jos ilmi olisi tullut. Siksi vainosi ritari Hurjaa Haukkaa, siksi pani hän kaikkensa liikkeelle pitääkseen Niilo Sturen ja kuninkaan ainakin erillään toisistaan. Niilon tai hänen, jommankumman täytyi kukistua... Ritarin puolelta oli se siis taistelua elämästä ja kuolemasta.

Näissä puuhissaan tuki häntä aivan huomaamatta kuningas itse. Tämä näet ei voinut koskaan salata itseltään, että kaulaketju, jota piti hallussaan, oli toisen omaisuutta, johon hänellä ei ollut mitään oikeutta. Hän koetti kyllä nukkuttaa sitä omantuntonsa ääntä. Eihän Niilo itse välittänyt koko koristuksesta mitään ja tuskin oli koskaan sen menettämistä surrutkaan. Mutta omatunto, se ei vain antanut nukkuttaa itseään. Joka kerta, kun sattui tuon uskollisen, jalon aatelismiehen kanssa yhteen, tunsu hän sen soimaavan, nuhtelevan äänen rinnassaan. Siksi alkoi hän karttaa Niilo Bonpoikaa, pitää häntä etäällä itsestään antamalla hänelle toimen toisensa perään. Ja lopulta se arkuus hänessä muuttui inhoksi. Hän koetti paeta omantuntonsa ääntä ja kun se ei onnistunut, rupesi hän pitämään Niilo Bonpoikaa, joka oli ikäänkuin hänen elävä omantuntonsa, vainoojanaan, oman onnensa vihollisena. Hän alkoi vihata ja vainota häntä.

Siksi kallisti hän myös niin kernaasti korvansa ritarin puheille, joka epätoivoisen vimmallalla koetti mustata ja saattaa huonoon valoon Niilo Bonpojan jalon, puhtaan olennon. Kun ritari tämän huomasi, tuli hän vain yhä rohkeammaksi puuhissaan. Ja niin solmun solmuun liittäen kutoi hän verkkonsa valmiiksi, — kaiken sen kuninkaan puolinaisella myötävaikutuksella. Kuin lumottuna eli Kaarlo. Ja se lumous, hänen sitä itsekään huomaamatta, kietoi hänet kokonaan pauloihinsa. Se kovensi hänen sydämensä. Sillä sydän vaatii eläkkeen totuuden ja rakkauden puhdasta ilmaa, muuten se kuihtuu ja kuolee, ja sinne rintaan tulee tilalle vain puunpala tai kivimöhkäle, niinkuin satu sen kertoo.

Mutta joskus vielä hiipivät vanhat, tutut ajatukset hänen mieleensä, joskus vielä tunsu hän rintansa niille heikosti sykähtävän. Ja silloin se jää suli sydäimestä ja mieli heltyi. Mutta hetkisen vain se kesti. Myrsky ja pakkaneen hiipivät taas esiin vahvistunein voimin ja rinnan valtasi sama kylmä, hyytävä tunne. Kuitenkaan ei liehakoiva suosikki vielä ollut uskaltanut vihatun Niilo Bonpojan henkeä vaatia. Eikä kuningaskaan olisi silloin hänelle korvaansa kallistanut. Päinvastoin olisi sellainen vaatimus vain voinut kukistaa hänen suurella vaivalla ja taitavuudella kokoonpanemansa rakennuksen. Mutta Jost herralla olikin kärsivällisyyttä.

Nyt oli hän kuitenkin päättänyt ottaa ratkaisevan askeleen. Tämä päivä oli siis hänelle yhtä tärkeä kuin korkealle suosijalleenkin, jota hän kahleissaan piti. Sentähden seurasikin hän kuningasta neuvoston kokoushuoneeseen ahdistus rinnassa ja mieli jokseenkin levottomana. Hänen suunnitelmansa oli jo aikoja ollut valmiina. Ja heti, nähdessään nyt että Niilo Bonpoika oli palannut Suomen matkaltaan, jonne kuningas oli hänet lähettänyt kohta kruunauksensa jälkeen, oli hän myös valmis panemaan tuumansa toimeen. Sopivampaa tilaisuutta ei hän olisi sitävarten voinut valitakaan. Sillä nyt, kun kaupunki oli väkeä tulvanaan täynnä, voi hän luottaa yrityksensä onnistumiseenkin. Ja niin suosii aurinko myrkyllistenkin ruohojen kasvamisyrityksiä, että ne voivat joskus muutamassa silmänräpäyksessä kohota korkeammalle, kuin monessa päivässä. Samoin suosi se nyt Jost herrankin yritystä. Sillä tuolla suuressa neuvostonkokouksessa sai hän aivan odottamattoman välikappaleen käsiinsä. — — —

* * * * *

Harmaaveljesten luostarisaliin Arbogassa kokoontui tänä päivänä edelläpuolisen kaikki, mitä Ruotsissa tähän aikaan oli vallan, sukuperän ja rikkauden puolesta loistavaa ja suurta.

Kuningas istui valtaistuimellaan salin toisessa päässä. Hänen oikealla puolellaan istui arkkipiispa alapiispoineen, vasemmalla etevimmät maalliset neuvosherrat, edessä taas muut kokoukseen osaaottavat.

Kaikki meni menoansa vanhan Maunu piispan ilmoittamaan suuntaan.

Kokous alkoi Halmstadin päätöksien julkilukemisella. Tyyneenä istui kuningas paikallaan, kunnes sai kuulla päätöksen, joka määräsi hänet luopumaan Norjasta. Sitä hän ei ollut odottanut ja ellei hän olisi jo edeltäpäin valmistunut suurempiakin menetyksiä odottamaan, niin olisi hän varmaankin nyt jo jyrkästi kieltäytynyt sellaiseen päätökseen suostumasta. Pitkällinen keskustelu syntyi asian johdosta. Ja paljon tuotiin siinä puolustavia ja vastustavia seikkoja esiin, ennenkuin kuningas saatiin perään antamaan. Lopuksi täytyi hänen kuitenkin myöntyä. Pakotus oli liian suuri. Neuvosto puhui tässä niinkuin yhdestä suusta. Kun tämä asia sitten näin oli saatu onnelliseen päätökseen, otettiin esille kysymys linnalääneistä. Siis aivan niinkuin Maunu piispa oli kuninkaalle sanonut.

Vihaa säihkyvin silmin katseli kuningas ympärilleen ja kysyi ensinnä arkkipiispalta, mikä tämän mielipide oli asiasta. Arkkipiispa ilmoitti olevansa kokonaan tehdyn ehdotuksen puolella kuninkaan vallan rajoittamisen suhteen. Ja hänen jälkeensä nousi sitä vielä puolustamaan Strengnäsän Sigge piispa. Kuningas kääntyi sitten maallisten herrain puoleen ja kysyi vuorostaan heidän mielipidettään asiassa. Näistä puolustivat sitä etenkin Niilo Juhonpoika (Oxenstjerna) ja Maunu Gren, joka viimeainittu lavealti selitteli tämän vaatimuksen kohtuutta ja oikeutta, ettei nimittäin Ruotsin herroilta saisi ilman laillista syytä ottaa heidän läänejensä pois, niinkuin oli tapahtunut edellisten kuninkaiden aikana.

Silloin nousi Kaarlo kuningas istuimeltaan ja koko hänen ryhtinsä oli kuninkaan kun hän lausui:

"Paljon olen tällä hetkellä tullut huomaamaan sellaista", sanoi hän, "jonka olemassa oloa en olisi voinut ajatella, en edes uneksia siitä. Luulin lähettäneeni ruotsalaisia miehiä neuvottelemaan vihollisen kanssa Halmstadiin, mutta päätöksistä päättäin ovat Ruotsin omat edustajat kantaneet nurjaa kilpeä isänmaataan kohtaan. Niin, Ruotsin kunniaa ja minun kuninkaallista arvoani eivät nämät miehet ole muistaneet eivätkä tahtoneetkaan silmällä pitää. Päin vastoin ovat he niin huonosti valvoneet maansa etuja, että meillä tuskin nyt enää on lupa Ruotsin miehinä ajatella ja hengittäääkään, ei edes vaikka kunnia ja maat ovat menneet. Tähän kaikkeen täytyy minun nyt kuitenkin tyytyä, koska puheistanne selvästi käy ilmi, ettei minun teiltä tarvitse tässä asiassa kannatusta odottaakaan ja koska sentähden sota, ilman todellista hyötyä, voisi tuottaa vain kovat ajat Ruotsinmaahan. Mutta mitä nyt viimeksi olette esille tuonut koskeva linnoja ja läänejä ja minun oikeuttani kuninkaana, ottaa ja antaa niitä, niin teette te sillä hyökkäyksen Ruotsin lakia vastaan. Ja sitä Ruotsin kuninkaana en tahdo enkä voi sallia tapahtuvan."

Ihmeissään katselivat herrat toisiaan. Niin tulista ja voimakasta puhetta eivät he olleet tuolta aina niin myönteliäältä kuninkaalta odottaneet. Sillä paitsi noita muutamia salavehkeilijöitä, oli jo paljon muitakin, joihin oli juurtunut se luja vakaumus, että kuningas ajan pitkäkään ei voisi, miten hän sitten toimisikin, välttää sitä onnettomuutta, joka alinomaa oli häntä uhkaamassa. Mutta vaalenivat nyt vehkeilevät herrat, kun kuningas jatkoi:

"Niitä ei tosin puutu, jotka omantuntonsa sitä estämättä vain kuningastaan pakottaakseen voivat turvautua vaikka väkivaltaan, vieläpä vihollisenkin apuun. Mutta muistakaa toki, hyvät herrat, että vielä minä osaan miekkaakin käyttää, että vielä löytyy Ruotsissa sellaisiakin miehiä, jotka eivät kiellä kuninkaaltaan apuaan, kun on kysymyksessä maan lakien ja itsenäisyyden puolustaminen. Kysyn tässä siis vielä kerran niiltä, jotka ovat minun kuninkaallisen valtani rajoittamista vaatineet, toisin sanoen vihollisvallan vahvistamista Ruotsissa — kysyn niiltä vielä kerran, tahtovatko he ottaa sanansa takaisin vai ei?"

Kaikki vaikenivat. Kuninkaan kotkansilmät lensivät yli salin ja pysähtyivät lopulta tutkivina arkkipiispaan. Tämä nousi ja ilmoitti ei voivansa luopua vaatimuksestaan. Ja samaten tekivät Sigge piispa, Niilo Juhonpoika ja Maunu Gren. Arkkipiispa koetti vielä tuoda syytä ja perusteitakin kieltoonsa.

Silloin otti kuningas sananvuoron.

"Jos niin on, arvoisa isä, arkkipiispa Jöns Pentinpoika, niin julistan minä täten teidät lääninne menettäneeksi, niin teidätkin, Sigge piispa ja te muut, joita yhtymys oman kuninkaanne vihollisiin ei ole arveluttanut."

Tällaista päätöstä asialle ei kukaan ollut odottanut. Niin rohkeaa askelta ei oltu luultu kuninkaan uskaltavan ottaa. Ja siinä määrässä kuin rangaistujen salavehkeilijäin viha nyt kohosi, kasvoi enemmistön rakkaus häneen.

Ja kumarrukseen painuivat kaikki päät, kun kuningas seurueineen jätti salin.

Menessään oli Jost ritari antanut salaisen merkin Maunu Grenille ja heti jälkeen puolisen tapasivatkin he toisensa, ikäänkuin sattumalta, neuvoshuoneen edustalla. Kylmän kohteliaasti tervehtivät he toisiaan ja menivät sitten kumpikin omalle suunnalleen, niin että jokainen, joka näki tuon kohtauksen, voi vakuuttaa Jost ritarin kohdelleen kavaltajaa tavalla, jota kuninkaan suosikilta voi odottaakin. Mutta siitä huolimatta kohtasivat he kuitenkin heti senjälkeen toisensa erään sivukadun

varrella sijaitsevassa talossa. Tänne voi näet päästä aivan vastakkaisilta suunnilta sisään kahta vieretysten kulkevaa katuä yhdistävän pihamaan kautta. Tässä talossa piti Jostin lapsuusystävä asuntoa.

Kokouksen lopputulos oli heti Jost herran aivoissa synnyttänyt sen ajatuksen, että Maunu Gren olisi sopivin sen kohtauksen vaarallisinta osaa esittämään, jota näkemään hän oli luvannut tänä iltana kuninkaan viedä. Se tulisi, tämä kohtaus — niin mielti ritari itseksensä — riistämään kuninkaalta hänen uskollisimman ystävänsä ja liittoutuneilta näitten vaarallisimman vihollisen. Kauan ei keskustelu kestänyt. Eikä se ollut tarpeellistakaan, sillä Maunu Gren huomasi heti tämän sotajuonen suuren merkityksen eli kepposen, niinkuin hän sitä omaatuntoaan rauhoittaakseen nimitti. Saatuaan siten Maunu herran suostumuksen, kertoi ritari tälle kaikessa lyhykäisyydessä uhrin kanssa pidettävän keskustelun pääpiirteet. Ja sen tehtyään poistui hän. Ettei herättäisi epäluuloja, meni hän samaa tietä takaisin, kuin oli tullutkin. Maunu herra sitävastoin viipyi vielä hetken aikaa, osaksi sentähden ettei kukaan huomaisi hänen olleen ritaria tapaamassa, osaksi taas saadakseen Jostin aseenkantajalta vielä muita asioita valaisevia tietoja.

Tämä, joka oli seurannut herraansa aina lapsuudesta asti, oli tälle hänen puuhiaan varten aivan välttämättömän tarpeellinen. Terävä-älyisenä ja kekseliäänä, johon vielä tuli lisäksi vaiteliaisuus ja uupumattomuus yrityksissä, olisi hän kyllä ansainnut paremmankin asian edestä ponnistella. Harvoin hän kuitenkin siltä ritarin aseenkantajana esiintyi tämän väreissä ja hänen vaakunansa takkiin ommeltuna. Päinvastoin kulki hän tavallisesti omassa asussaan ja sukelsi silloin, kun herransa tarvitsi häntä, esiin milloin rihkamakauppiaana, milloin laivurina, milloin taas jonain käsityöläisenä. Käyttipä hän pyhää munkinkaapuakin yhtä taitavasti ja tyyneesti kuin mitä muuta pukua tahansa. Herransa harrastukset, niin julkiset kuin salaisetkin olivat hänellä täydelleen selvillä. Siksi voikin heitä katsoa pikemmin kahdeksi kauppatoveriksi, jotka olivat liittyneet yhteen yhteistä voittoa varten, kuin herraksi ja palvelijaksi. Aseenkantajan nimi oli Heikki.

Hän, tämä Heikki, neuvoi nyt Maunu herraa paraimman kykynsä mukaan, miten tämän pitäisi puhua, ja kertoi, miten hän itse oli ajatellut osaa näytellä, jos hänen olisi siinä esiintyä pitänyt, niinkuin alussa oli aikomus ollut. Mutta kylmänä, niinkuin kuninkaan suosikille sopikin, esiintyi Jost ritari kuninkaankartanossa, kylmänä niitä kohtaan, joilta ei hänellä ollut mitään voitettavaa, imartelevana ja hymyilevänä, kun tuli kuninkaan seurapiiriin tai niitten, jotka voivat häntä vahingottaa.

Mitään erinomaista ei kuitenkaan jälkeen puolisen kuninkaan luona tapahtunut.

Niin tuli ilta ja kuningas ja ritari lähtivät vaellukselleen. Ulkona ennusti kaikki hurjan rajuilman tuloa. Päivä oli ollut, vaikka kaunis ja aurinkopaisteinen, tukahduttavan kuuma. Neuvosherroilla ja muilla kokoukseen osaaottavilla oli ollutkin täysi työ kestää kokoussalin hikoilevaa ilmaa. Mutta nyt oli taivas synkkään pilveen peittynyt ja ukkonenkin alkoi jo jyrähdellä.

Ja vettä tuli jo taivaan täydeltä, kun kuningas seuralaisineen astui portista ulos. Mutta he kietoutuivat vaippoihinsa ja jatkoivat äänettöminä matkaansa suunnaten askeleensa harmaaveljesten luostariin. Tänne laski heidät sisälle eräs harmaaveljes, jonka ritari jo ennen oli tähän kohtaukseen valmistanut ilmaisemalla hänelle osan salaisuutta. Munkki saattoi kuninkaan ja ritarin pieneen huoneeseen, jonka ikkuna antoi luostarin keskusteluhuoneeseen päin. Tässä keskusteluhuoneessa oli Niilo Bonpoika yhtyvä kavaltajan kanssa.

Kuningas, vaikka olikin ollut tyly Niiloa kohtaan ja vaikka hän kiihkeästi halusikin päästä lopullisesti erilleen hänestä, ei kuitenkaan siltä ollut vielä koskaan epäillyt hänen uskollisuuttaan. Kun hän nyt tuli tuohon pimeään, ahtaaseen huoneeseen, alkoivat hänestä ritarin väitökset uskottomuudesta ja kavalluksesta tuntua aivan mahdottomilta. Hän oli melkein varma, että ritari oli tehnyt vääriä huomioita ja antanut liiallisen innon johtaa itsensä harhaan. Ja mitä kauemmin hän asioita mielti, sitä varmemmaksi hän luulossaan tuli. Siksi ei hän, kun he hetken aikaa olivat siellä istuneet ja odottaneet, saattanutkaan olla kuiskaamatta:

"Tätä ajattelinkin heti... Te olette saanut vääriä tietoja... Hän ei tule."

"Kärsivällisyyttä vain, herra kuningas", vastasi Jost, "olen niin varma hänen tulostaan, että uskallan panna vaikka pääni siitä pantiksi!"

Varmuus, jolla nämät sanat lausuttiin, sai kuninkaan asettamaan kaikki vain sen yhden heiton varaan, oliko Niilo Bonpoika saapuva luostarisaliin vai ei. Jos hän todella saapui salaiseen kohtaukseen kavaltajan kanssa, oli hän silloin itsekkin jo epäiltävä. Kuninkaasta se yhä vielä kuitenkin tuntui mahdottomalta ja ritari, joka ei koskaan jättänyt soveliaista tilaisuutta käyttämättä, virkkoi:

"Mutta koska teillä, herra kuningas, on kylliksi rohkeutta katsoa kohtaloanne silmiin ja jos te annatte jotain arvoa sille, että nyt paljastan teille kenties vaarallisimman kavaltajan, joka koskaan on suosiotanne nauttinut, niin saanko odottaa myöntymystänne..."

Ritari alkoi sammaltaa, ikäänkuin olisi peljännyt sanoa sitä, mitä hänellä sydämellään oli. Mutta kuningas lausui kehoittavasti:

"Sanokaa arastelematta vain, Jost von Bardenvleth, mikä asia sydäntänne painaa! Sillä sellaista ei ole, joka voisi väittää, että olen uskollisen palveluksen palkitsematta jättänyt!"

"Tiedän sen, armollinen herrani", alkoi ritari taas puhumaan, "ja sillä perusteella sekä tuntien teidän hyvyttenne ja jalomielisyyttenne, uskallankin muistuttaa teitä nyt entisistä sanoistanne. Te lausuite ne silloin, kun heimolaisenne, jalo ritari, herra Tord Kaarlonoika teki minua kohtaan väärän syytöksensä, kaikessa ystävyydessä tosin. Sävyisyydellä ja tyyneydellä sain sen ikävän kohtauksen silloin keskeytetyksi..."

"Ja mitä minä sanoin?" kysyi kuningas uteliaana.

"Olette rehellinen ja nuhteeton ritari, Jost' ... niin kuuluivat sananne ... 'ja olen huomannut, että olette ystävänä luotettava ja uskollinen. Siksi saatte myös puolestanne luottaa minuun, kun avun tarpeessa olette...!' Kiitin teitä nöyrästi ja vastasin, että ehkä tulenkin sitä vielä tarvitsemaan. Sillä ken totuutta harrastamalla voittaa kuninkaansa suosion, hänellä on paljon vihamiehiä ja kadehtijoita, jotka väärillä syytöksillä yrittävät häntä turmioon saattaa..."

"Ja mitä tällä kaikella tarkoitatte, Jost", kysyi kuningas, "muistan sen kaiken vallan hyvin ... mutta mitä varten juuri nyt otatte tämän asian puheeksi?"

"Olen tullut ajatelleeksi sitäkin, herra kuningas", kuiskasi Jost ja äänestä voi päätellä, että hän istui siinä silmät maahan luotuina, "niin, olen tullut sitäkin ajatelleeksi, että se tuska, jota kuninkaani saa tuntea, nähdessään nyt kavaluuden koko alastomuudessaan, että se tuska on avaava hänen korvansa kuuntelemaan kadehtijaini kuiskauksia. Siksi herra kuningas, olen juuri nyt tahtonut muistuttaa teitä lupauksestanne, varsinkin kun samalla on kysymyksessä asia, joka koskee minua itseä mitä lähemmin."

"Puhukaa arastelematta vain, Jost, ja luottakaa minuun!" kehotti taas kuningas.

"Se koskee rakkauttani, kuningas Kaarlo", virkkoi teeskentelijä liikutetulla äänellä, "se koskee ainoaa onneani elämässä, lähinnä teidän armonne suosiota."

"Rakkauttanne, ritari ... kuinka se on ymmärrettävä?"

"Tiedättehän te, että neiti Iliana Tott on saanut sydämeni..."

"Iliana Tott!" toisti kuningas.

"Niin, herrani ... neiti Iliana, enkä luullakseni olisi niin ilman toiveitakaan, jos vain..."

"Hauskaa kuulla, ritari", keskeytti kuningas, "mutta sittenkään en käsitä mitä yhteyttä tällä asialla voi olla kavaltajain kanssa."

"Akselinpojat eivät ole ystäviänne, herra kuningas, sen tiedätte te aivan hyvin... Olavi herra pitää Gotlantia hallussaan, Åke herra, neiti Ilianan isä, taas Varbergia. Iivari herralla on hallussaan Lillö Skånessa. Ja kaikki ovat he Kristian kuninkaan puoluelaisia. Eerikki herra on tosin teidän miehiänne, mutta veri on kuitenkin sakeampaa kuin vesi, sanotaan... Jos nyt tulee tiedoksi, että minä olen antanut kavaltajat ilmi, niin pitävät tietysti heti mahtavat Akselinpojatkin minua vihamiehenään..."

"Ah... Nyt alan ymmärtää tarkoituksenne... No niin ritari, mutta miten luulette sen heidän tiedoksi tulevan. En aio ainakaan minä käydä sitä heille kertomassa..."

"Kuningas, kuningas", puhkesi Jost teeskennellyllä närkästyksellä puhumaan, "kuinka voitte ajatellakaan sellaista. Enhän ole koskaan tahtonut salassa pitää tai katua, mitä kerran kuninkaani hyväksi olen tehnyt... Päinvastoin olen aina pitänyt sitä suurimpana kunnianani... Ei, ei ... kokonaan toista aion teiltä pyytää..."

"Sanokaa se pelkäämättä vain, Jost", kehotti kuningas, jonka sydän yhä enemmän heltyi hyväätarkoittavan ja uskollisen palvelijansa puheesta, "tapaan pitää sanani, koski se sitten asiaa mitä tahansa."

"Mahtavan kuninkaani puoltosanaan olen pannutkin kaiken toivoni", virkkoi ritari kainosti. "Siten olen ajatellut voivani asettaa mahdin mahtia vastaan... Ja jos kerran teidät saan puoltajakseni, niin en silloin pelkää salaisia vihollisiani täällä kotona, enkä julkisia Kristian kuninkaan kannattajissa, en edes herra Olavi Akselinpoikaa."

"Hyvä, hyvä", virkkoi kuningas, "voimme siis ajatella asiaa."

"Siinä teette oikein kuninkaani... Kuitenkin täytyy minun tunnustaa, että olisin onnellisin mies maailmassa, jos ainakin niin paljon lupaisitte, ettette vastusta rakkauspuuhiani. Sillä suoraa myötävaikutusta ei minun kai sovi teiltä odottaa?"

"En tiedä, miksi en voisi myöntyä, Jost ... miksi en auttaakin uskollista ystävääni sellaisessa asiassa?"

Ritari lankesi polvilleen kuninkaan eteen, tarttui hänen käteensä ja suuteli sitä.

"Minulla on siis sananne, kuningas ... olen saanut sen... Oi, toistakaapa se kerta vielä!"

"Sanani saatte!" kertoi kuningas, "mikäli voimissani on, tahdon auttaa teitä!"

Kuninkaan vielä puhuessa astui harmaaveljes ulommaiseen huoneeseen ja antoi sovitun merkin. Ja heti senjälkeen ilmestyi Niilo Bonpojan kalpeat kasvot oviaukkoon.

"Voimmeko keskustella täällä kenenkään sitä kuulematta?" kysyi hän munkilta.

Tämä ei vastannut mitään, teki vain myöntävän liikkeen päällään. Ja Niilo astui yli salin ikkunan luo, johon jäi liikkumaton seisomaan. Munkki kierteli edestakaisin huoneessa, avasi kaksi oveakin ja sulki ne taas ilmeisesti tarkoituksessa saada ritari siihen vakuutukseen, että kokoushuone oli kaikin puolin turvattu ja varma. Hänen siinä juuri paraillaan puuhatessa astui herra Maunu Gren sisään. Pilariin kiinnitetty soihtu levitti valoaan huoneeseen ja valaisi molempia ritareja. Munkki, taas kaikki kuntoon saatuaan, hipsutteli pois huoneesta ja sulki oven peräänsä.

Kiihkeänä kuunteli Kaarlo kuningas ikkunassa ritarien puhetta. Ja siinä kiihkossaan sulki hän sen niin kokonaan ruumiillaan, ettei ritarille tilaa jäänytkään. Mutta tämä voikin vain sitä paremmin tarkastella pienintäkin ilmeenvaihtelua kuninkaan kasvoilla.

"Olette tuhannesti tervetullut, Niilo herra", alkoi Maunu Gren ja astui puhutellun luo. "En juuri uskonut, että pyyntöni tulisi kuulluksi."

"Sellaisen asian vuoksi, joka minut nyt on tänne tuonut", vastasi Niilo, "sellaisen asian vuoksi ei myöhästyä."

"Hyvä, sitä kuulla kannattaa", alkoi taas Maunu reippaalla, varmalla tavallaan. "Emme kai ole tavanneetkaan toisiamme näin tuttavallisessa keskustelussa sitten kun viimeksi näimme toisemme drotsi vainajan, herra Krister Niilonpojan luona Nyköpingissä. Niinpä niin, tuskin me senjälkeen olemme saaneet, Jumala paratkoon, paremmin rauhaa nauttia kuin sitä ennenkään. Ja nyt se sota taas uhkaavana kummittelee ... vai mitä arvelette te asiasta?"

"Samaa kuin tekin, Maunu herra!"

"Ja nyt luulen teidänkin jo kernaammin kuin ennen ryhtyvän vaaraa isänmaastamme poistamaan."

"En koskaan ole mielestäni jättänyt siinä suhteessa tekemättä, mitä tehdä olen voinut. Päinvastoin olen aina ollut sitä mieltä, että kuta suurempi vaara on, sitä tarmokkaammin on miehen esiinnyttävä..."

"Kuitenkin mahtanette myöntää, Niilo herra", keskeytti Maunu vähän tulistuen, "että, kun kärsityn väkivallan ja vääryyden synnyttämä viha rinnassa myllertää, että silloin mieskin lyö rivakammin kuin muulloin... Tiedän, mitä olette saanut kärsiä ja, jos vähänkin heimolaistenne verta suonissanne virtaa, tiedän myöskin, ettette sellaista häväistystä kostamatta jätä... Vai mitä arvelette asiasta itse, Niilo Bonpoika?"

"Hm!" lausui Niilo synkästi ympärilleen katsellen, "näytätte kokonaan unhottavan, Maunu herra, mitä varten tänne olemme tulleet... Jättäkää te minun omat asiani itse hoidettavakseni!"

"Ettehän vain ajattele jättää häväistystä kostamatta! Ritarivalallani vakuutan, etten silloin voi täydellä luottamuksella teidän kanssanne keskustella, Niilo Bonpoika!"

"No voinhan sanoa teille, etten kostamatta jätä", puhkesi Niilo puhumaan.

"Sellaista vastausta odotinkin teiltä. Ja vaikka olenkin saanut teistä paremmat ajatukset senjälkeen kun kruunu siirtyi Kaarlo Knuutinpojan päähän, niin en kuitenkaan ole ennen luottanut teihin niin lujasti kun nyt tuon ainoan sanan sanottuanne... Toistakaapa se vielä kerta, Niilo Bonpoika, sanokaa, onko korvani todellakin kuulleet oikein. Sanoihinne luottaen voin silloin toimenikin paremmin suunnitella... Tahdotteko siis kostaa Kaarlo kuninkaalle?"

"Tahdon, kostaa tahdon!" toisti Niilo. Hänen rintansa kohoili tuskallisesti ja hän ikäänkuin työnsi sanat suustaan. Näytti siltä kuin olisi jo tuo vaatimus häntä kovasti liikuttanut. Tuntui, kuin olisi hän ollut pakotettu niin sanomaan, että hänellä oli siihen hyvät syynsä. Nähtävästi tahtoikin hän varmentaa

sillä sitä luottamusta, jonka Maunu ritari ilmoitti häneen jo saaneensa.

"Sitten en tahdokaan salata, mitä tekeillä on..."

Jäykkänä istui kuningas paikallaan. Ainoastaan yhteenpuristuneet huulet ja säkenöivät silmät kertoivat siitä hyytävästä kylmyydestä, joka hänen sielussaan oli vallalle päässyt. Ehkä tunsikin hän nyt selvemmin kuin koskaan ennen, miten kallisarvoinen ja rakas se hänelle oli, jonka oli menettänyt. Hauta oli avoinna, nyt sulki kylmä kivi sen ja talvi heitteli sitten paksulta lunta siihen hautakivelle. Mutta siellä lumen alla, siellä oli kiveen hakattuna Niilo Bonpojan nimi.

"Nyt sitten haluaisin kuulla, mitä teillä on minulle sanottavaa", virkkoi Niilo, kun Maunu pysähtyi keskellä puhettaan miettimään.

"Tiedätte kai", alkoi Maunu puhumaan, "tiedätte kai, että Halmstadissa tehtiin päätös, jonka uhriksi minäkin tänäpäivänä jouduin, kun uskalsin sitä puolustaa...?"

"Tiedän sen!"

"No niin, Kaarlo kuningasta on petetty, viety harhaan... Ne, joita hän valtansa rajoittamisy yrityksistä epäilee, joiden luulee valtaa hänen käsistään yrittävän, ne ovat aivan viattomia, niillä ei ole asian kanssa mitään tekemistä. Rangaistuksillaan yllyttää hän vain heitä vihaan ja koston itseensä kohtaan, samaten kuin teitäkin on kiihottanut..."

"Kuitenkin ovat nuo herrat, niinkuin te itsekkin, Maunu herra, kaikki hänen vanhoja vihamiehiään."

"Niin no, Niilo herra ... ottakaa kumminkin huomioon, että me olimme marskin, valtionhoitajan Kaarlo Knuutinpojan vihamiehiä ja vastustajia, emmekä kuningas Kaarlon."

"Ja kutka ovat sitten nyt hänen salaisia vihollisiaan?" kysyi Niilo.

"Sen tiedätte te paremmin kuin minä, Niilo..."

"En tiedä!" keskeytti tämä.

"No, kyllähän nähdään, kylläpä aika näyttää, kun hankkeet ehtivät vain ensin teoiksi kypsyä... En tunne minäkään heitä, mutta tiedän kuitenkin, mitä tekeillä on."

"Ja niin tulemme siis lopulta itse asiaan, Maunu herra!" virkkoi Niilo kiihkeästi. Sen kiihkon kyllä käsitti puhuteltu ja ritarikin kuninkaan vierellä, mutta kuningas sen kokonaan väärin ymmärsi.

"Teitä polttaa kiihko päästä toimimaan, Niilo herra. Se ilahuttaa minua, sillä siitähän huomaa taas, että vanhan Yö- ja Päivä-suvun veri kuohuu suonissanne... Tahdon siis ilmoittaa teille mitä asiasta tiedän. Halmstadin kokouksessa päätettiin myös, että molemmat kuninkaat kohtaisivat toisensa keskikesän ajoissa tulevana vuonna. Kuningas menee silloin Kalmariin ja Kristian kuningas Sölvesborgiin ja he kohtaavat sitten toisensa Ronnebyssä. Siellä ratkaistaan Gotlannin asiakin."

"Mutta eihän tämä ole mikään salaisuus!" huomautti Niilo kärsimättömänä. "Tämänhän tuntee Kaarlo kuningas yhtä hyvin kuin minäkin."

"Mutta ei sitä, mitä siellä tapahtuu. Siksi olen tullutkin teille ilmoittamaan asian, että tietäisitte sen mukaan toimia tekin..."

"Ja mikä on sitten tuo asia?"

"He ottavat Kaarlo kuninkaan siellä vangiksi!"

"Kaarlo kuninkaan vangiksi!" puhkesi Niilo sanomaan kuohuen harmia ja vihaa, jota ei enää voinut kauemmin pidättää ilmi puhkeemasta.

"Niin, hän vangitaan siellä ja viedään Köpenhaminaan. Ja kuningas Kristian, hän ottaa Ruotsin vaivoistaan."

"Niin totta kuin elän!" huudahti Niilo lyöden kädellensä miekan kahvaan, mutta huomasi samassa liian kauan menneensä ja vaikenen senvuoksi heti.

"Rauhoittukaa, rauhoittukaa. Niilo herra!" varoitti Maunu, "teillä on muutenkin kyllä hyvää aikaa valmistaa itseänne tapahtumain varalta. Mutta huomannette kai nyt itsekkin, että myös teillä on tässä jotain vaariinotettavaa. Katsokaa nyt vain, ettei se luisu käsistänne!"

"Niin, tepä sen sanotte", virkkoi Niilo verkalleen, "minullakin on tässä jotain vaariinotettavaa!"

"Ja pankaa samalla mieleenne, Niilo Bonpoika, tämä on myös koetuksena teille. Siitä nähdään sitten, uskalletaanko teihin luottaa vai ei. Suuri on silloin palkintonne oleva, jos toiveemme täytätte, ja parempaa kosta, kuin tämä, en todellakaan voi keksiä teille..."

"Kyllä!" huudahti Niilo oikeaa kättään kohottaen, "neuvonne kyllä mieleeni panen, mutta koston tiedän itse vielä paremman ja Jumalan avulla olen nauttivakin siitä!"

"Sitä parempi!" virkkoi Maunu innokkaana, laskien kätensä Niilo Bonpojan olkapäälle, hänkin vuorostaan kiihkeästä äänestä erehtyen, "jos siihen auttajaa tarvitsette, voitte luottaa minuun!"

"Ei, Maunu ritari, minä luotan ainoastaan Jumalaan ja hyvään miekkaani... Mutta nyt ei meillä luullakseni ole siis enää mitään toisillemme sanottavaa!"

Ja kiirein askelin riensi Niilo ulos luostarisalista. Maunu Gren jäi katselemaan hänen menoaan ja helpotuksen huokaus kohosi hänen rinnastaan, kun keskustelu niin oli päättynyt. Sillä epäilemättä olisi ritarin jalo, perin rehellinen luonne ennen pitkää tehnyt keskustelun jatkamisen samaan suuntaan aivan mahdottomaksi. Heti senjälkeen poistui Maunu herrakin ja niin istui siellä vain kuningas, rinta hyytä täynnä, huono neuvonantaja vierellään.

VI.

Petettynä.

Vettä tuli virtanaan ja tiheästi välähtelivät salamet, kun Niilo Bonpoika asuntoonsa saapui. Hän kysyi heti Broddea, mutta tämä oli ollut koko jälkepuolisen ulkona eikä ollut vielä kukaan kotiin tullut. Niilo istuutui ikkunapenkille ja syvä huokaus pääsi hänen rinnastaan. Hän oli nyt taas yksin, tuska ja epätoivo povessaan. Ja hänen silmänsä ohitse kulki siinä kaikki edellisaikein tapahtumat. Hän näki Kaarlo Knuutinpojan onnen suosikkina, sen runsaimpia lahjoja nauttien. Ehdottomasti tuli hänen mieleensä kaulaketju. Ja hänen täytyi itsekseen myöntää, että siitä alkain kun oli ketjusta luopunut, hän oli saanut vain pelkkää vastoinkäymistä osakseen. Oliko mitta sitten täysi nyt. vai saisiko hän vielä pahempaa kuin kärsiä, kuin mitä tämän päivän kuluessa jo oli tapahtunut?

Päämäärä oli hänellä niin selvä. Hän tahtoi omistaa henkensä, sielunsa, kaikki voimansa rakkaan kansansa, rakkaan maansa hyväksi. Mutta keskellä näitä innokkaita puuhia ja kun itse usko kulkevansa kunnian tietä, kohtaa hän vastustusta. Mies, jota hän palvelee, koska hän on ikäänkuin hänen korkean päämääränsä vertauskuva, se mies tulee ja sanoo: Sinä olet kunniaton! Ja antaa hänen vajota siihen tomuun, jota hänen suosikkinsa polkevat! Onko sitten enää pisaraakaan jäljellä siinä kalkissa, jonka hänen on tyhjentää täytyneet?

Hänen päätänsä poltti ja hänen rintansa aaltoili tuskallisesti. Hän ikäänkuin kaivautui sen kylmän kallion sisään, joka kieppui hänen päänsä päällä, luullen voivansa särkeä sen ja nähdä vielä edes häivähdyksen taivaan ihanuudesta. Ja vielä tunsin hän voimaa rinnassaan. Sen toi sinne hyvä omatunto, joka sai hänet pitämään itseään voittajana alennuksessaankin.

Hän uinui siinä puolivalveella kevyttä unta. Kallio, jonka tahtoi särkeä, oli pettyneitten toiveitten ja ilkkuvien unikuvien muodostama. Ja se kertoi kaiken, mitä nuorukainen oli ajatellut suurta ja jaloa, mitä sitten mies oli kokenut. Ja miehenä ei hän ollut tavannut muuta kuin vääryyttä, varjoa ja virvatulta vain. Siksi huokuikin hänen rintansa niin raskaasti, unessa ja yhteenpuristuneet kädet vapisivat kuumeentapaisesti. Silloin ilmeni yhtäkkiä keskellä öistä pimeyttä valonsäde. Niinkuin tähti valaisi se kauas ympärilleen vuoren sisässä. Hän pyrki sitä lähelle ja sieltä valon keskeltä ojentui käsi ja tarttui hänen omaansa kiinni. Se käsi saattoi häntä ylöspäin. Hän sai kiivetä näkymättömiä tikapuita läpi vuoren. Ja siinä kulki tunsin hän sydämensä niin vapaaksi ja keveäksi. Jota korkeammalle hän tuli, sitä enemmän pulppusi puhdasta ilmaa hänen rintaansa, samalla kuin hänen näköpiirinsä yhä joka silmänräpäys vain laajeni. Mutta maailma, sen jyske, puuha ja rauhattomuus, kaikki ne olivat jääneet kauas alapuolelle. Valo purkautui sitten, leviten yli koko avaruuden ja kaukana, hyvin kaukana erotti hän rakkaitten vainajain valoisat haamut. Ne ne olivat häneen istuttaneet tuon syvän rakkauden kaikkeen toteen ja hyvään, tuon lujan tahdon, joka ennemmin antoi hengen mennä, kuin suostui lupausta rikkomaan.

Kun Niilo vihdoinkin heräsi horrostilastaan, valaisi huonetta ruusunpunainen valo ja korkealta taivaalta kuului leivon laulu. Brodde oli tullut jo kotiin ja huomattessaan herransa nukkuvan, avannut ikkunan. Se

raitis, lauha kesäinen ilma, joka siitä huoneeseen tulvasi, se kai oli hänelle unessa tuon keveän, vapauttavan tunteen rintaan tuonut. Ukkonen oli jo lakannut. Taivas oli taas vaalea ja sininen ja alaslaskeutuva aurinko valoi loistettaan huoneeseen. Mutta uneksimansa uni, se jäi hänen mieleensä. Ja sen kuvat vielä ikäänkuin kuvastelivat ruusunpunaisessa pöytälinassa, johon aurinko niitä näytti kutovan. Toivo, rohkeus ja uljuuden tunne valtasi taas nuoren ritarin mielen. "Eteenpäin, ylöspäin", kajahteli aamuinen sävel hänen rinnassaan. Ja hän tunsu nyt samaa rohkeutta povessaan, kuin ristiritari, kun tämä väsyneenä, voimatonna, tuhansien vaivojen, vaarojen ja taistelujen jälkeen vihdoin näki ristiinnaulitun kuvan kimaltelevan pilvissä pyhän kaupungin yläpuolella.

"Eteenpäin, ylöspäin!" kuiskasi hän itsekseen katsellen taivasta kädet ristiin liittyneinä.

"Viivymmekö vielä kauan aikaa Arbogassa, herra Niilo?" kuului ääni hänen takanaan.

Se oli Brodde. Hän oli ikkunan avattuaan mennyt ulos hevosia tarkastamaan, olipa satuloinutkin ne jo, sillä niin varma oli hän lähdöstä. Niilon katse oli kirkas ja eloisa, kun kääntyi puhumaan. Ainoastaan suun ympärillä oli vielä surumielinen piirre näkyvässä.

"Ei!" vastasi hän, "me ratsastamme heti... Kunpa istuisin satulassa jo."

"Sen hyvin tiesinkin ... ja sentähden ovatkin hevoset valmiina!"

"Tiesit Brodde...? Oletko sitten kuullut minun puhuvan unissani?"

"En, mutta olen muitten kuullut puhuvan valveillaan. Ja siitä tiedän sen, mitä tiedän... Saatte tekin sen heti tietää, kun ensin olemme päässeet pois tästä lemmonpesästä. Sanon vain nyt aluksi niinkuin eräessä gotlantilaisessa laulussa lauletaan:

"Korppioonit kun leikkiin saa,
Ne kielellä kutkuttaa,
Varo purstoa sinä vaan.
Sillä suuntaa ne iskujaan."

Myös Niilon mielestä oli tämä viisasta puhetta ja aurinko ei ollut vielä ehtinyt laskeutua taivaanrannan taa, kun hän ja Brodde jo ratsastivat ulos Arbogasta. Tuskin he olivat vielä ehtineet pappilan ohitse — nykyään kuuluu se Strömnäsin alle —, kun Brodde jo alkoi kertomuksensa, johon tuo lemmonpesä ja laulu oli ollut johdatuksena.

"Onpa olemassa eräs kauppasaksa, joka on hiideltä taitonsa oppinut", alkoi hän. Mutta kun Niilo kysyvin katsein tarkasteli häntä, niinkuin olisi tämä ollut vielä suurempi arvoitus hänelle kuin se, että Arbogaa äsken oli kutsuttu lemmonpesäksi, lisäsi Brodde, "tarkoitan palvelijaa, joka eilen luonamme kävi ja jolla oli teille niin tärkeitä asioita kerrottavana, että minä en saanut edes sisällä olla."

"Mitä sitten, Brodde ... mitä tietoja on sinulla hänestä? Hänhän tarkoitti puuhallaan vaan paljasta hyvää sekä minulle että kuninkaalle!"

"Niin, samoin kuin metsänpeikkokin, kun se näyttää kauniimman puolensa metsästäjää eksyttäessään... Mutta minä olen sattunut näkemään takapuolenkin, minä. Ja siellä oli vain ontto puunrunko koljottamassa..."

"Erehtynyt olet, Brodde", sanoi Niilo vakavasti. "Ja jos hän tarkottikin puheellaan pahaa, on se siltä kääntynyt hyväksi. Sillä ne olivat tärkeitä uutisia, joita hänen kauttaan tietää sain."

"Valhetta vain, herra, ilkeää petosta kaikki, mitä hän sanoi. Eikä sekään ole niin suurenarvoista, mitä luostarissa kuulla saitte!"

Brodde hieroi käsiänsä yhteen ja katsoi herraansa tiukasti silmiin. Ja ennenkun Niilo ehti vielä mitään kysyä, jatkoi hän:

"Aavistin heti petosta... Se on minussa ikäänkuin synnynnäinen, se aavistus... Siksi läksinkin seuraamaan tuota palvelijaa, kun hän huoneesta poistui... Hänen asuntonsa ei ollutkaan kaukana meistä. Ja kun ei hän kiinnittänyt erityistä huomiota minuun, voin seurata häntä epäluuloja herättämättä. Hän viipyi kauanlaisesti luhdissa, jossa hänen huoneensa oli. Ja minä luulin jo ensikerran eläissäni erehtyneeni konnan suhteen..."

"Sellaiset nimitykset voit jättää, Brodde", sanoi Niilo, "millä oikeudella kutsut häntä konnaksi?"

"Sen saatte pian kuulla... Muuten luulen, että jos olisitte oikein miestä tarkastellut, antaisitte itse hänelle ehkä pahemmankin nimityksen kuin minä nyt."

"Minäkö?" huudahti Niilo kummastuneena.

"Muistatteko vielä tupaa Altunan kirkon vieressä ja miestä, jonka siellä maahan nukersitte?"

"Altunan kirkkoa!" toisti Niilo ja silmänsä säkenöivät tulta.

"Tuo kauppasaksa ja ritari Jost von Bardenvlethin aseenkantaja ovat yksi ja sama mies!"

"Totta tosiaan, Brodde, mitä uskallat väittää!"

"Se mitä viime yönä olen tietää saanut, on sellaista, joka pitää paikkansa, eikä vain kauniita saippuakuplia, joilla teidän mieltänne harmaaveljesten luostarissa viehätettiin, silloin kun taivaan Herra puhui totuutta, niin että ilmapiirit vapisivat."

"Ritari Jost von Bardenvlethin aseenkantaja!" mutisi Niilo pääsemättä vielääkään hämmästyksestään.

"Siellä kun seisoin ja odotin", jatkoi Brodde, "alkoi vihdoin viimeinkin kuulua kolinaa rappusista. Olin siinä luulossa, että sieltä joku oli nyt alas tulemassa, mutta vasten odotustani etäännyivätkin askeleet aivan päinvastaiselle suunnalle. Lopulta näin erään miehen tulevan pihan vastaiselta puolelta ulos. Siellä olikin siis läpikäytävä ja pian huomasin, että ulostullut mies purjehti samoilla vesillä kuin kauppasaksakin, vaikka taklaus olikin toinen. Minä siis seurasin häntä... Se oli Jost ritarin aseenkantaja ja hän suuntasi askeleensa suoraan kuninkaan asuntoon. Mutta minä en päästänyt häntä silmistäni, en hetkeksikään ja Pyhän Nikolain kirkonkello ilmoitti siinä odottaissani vuorokaudenkin jo loppuneeksi."

Niilo vaipui ajatuksiinsa. Hän istui ja katseli vain eteensä, antaen hevosen mennä, miten itse tahtoi. Mutta Brodde jatkoi:

"Ihmisiä meni ja tuli. Olenpa varma, että kuninkaalla itselläkin oli jotain asiaa iltamyöhään kaupungilla. Tunsin hänet hänen uljaasta käynnistään ja muhkeasta vartalostaan. En voi hänen suhteensa erehtyä, vaikkapa hän olisi munikin kaapuun pukeutuneena... Hänellä oli mukanaan pieni mies, jonka sittemmin sain kuulla olleen Jost ritarin..."

"Ja mihin he menivät, Brodde?" kysyi Niilo.

"Heistä en silloin välittänyt... Pidin vain palvelijaa silmällä ja odotin siis häntä. Kesti kauan aikaa, ennenkuin sain hänet taas silmiini ja silloin käveli hän edestakaisin harmaaveljesten luostarin päädyllä. Seisoin erään puun suojassa ja siinä kauheassa ukonilmassa en nähnyt ketään muita ulkona liikkeellä kuin me kahden vain... Niin seisomme kauan aikaa, hän silmät luostariporttiin suunnattuina, minun taas häneen. Vihdoin näin teidän poistuvan luostarista ja heti sen jälkeen tuli toinenkin ritari, jota en kuitenkaan pimeässä voinut tuntea. Mutta silloin tuli palvelijalle yhtäkkiä kiire. Hän vetäytyi puitten suojaan niin nopeasti, että olin jo vähällä kadottaa hänet näkyvistäni. Sain hänet kuitenkin lopulta kiinni taas ja niin kuljimme nyt nopein askelin kadulta kadulle, kunnes saavuimme viimeiseen taloon pohjoisharjulla. Tänne meni hän sisään ja näytti olevankin siellä hyvin kotiutunut. Talo oli autio. Hetkisen kuluttua tuli hän ulos sieltä, pysähtyi, katseli joka suunnalle ja kuunteli. Mutta ei mitään näkynyt, ei kuulunut muuta kuin ukkosen jyryää. 'Pian hänen pitäisi olla täällä', kuulin hänen sanovan ja niin lähti hän taas kulkemaan katua eteenpäin. Olin ensin epä tietoinen seuraisinko häntä vai en. Mutta kun olin varma, että hänet kyllä saavuttaisin, päätin pistäytyä tarkastelemaan tupaakin vähän ja sen teinkin..."

"Kertoisit vain suoraan mitä siellä kuulla sait, Brodde!"

"Sitä jo ajattelin tässä, koskapa nuo tiet eivät näytä olevan teidän mieleenne. Mutta totuutta ajan minäkin takaa, minä myös... Ja koska pöllökin totuuden ymmärtää, niin saan kai kulkea pöllön teitäkin... Tänä yönä sain siis kaksi totuutta tietooni, toinen koskee kuningasta ja siis myöskin teitä, Niilo herra, toinen taas Iliana neitiä ja siis myöskin teidän ystäväänne, Tord herraa, ja kai sen kautta vähän teitä itseännekin."

Niilo oli nyt taas kuninkaan asioihin niin kiintynyt, ettei hän voinut jättää huomioon ottamatta, mikä vain jollain tavalla siinä suhteessa hänelle antoi valaistusta. Mutta muuten inhosi hänen ritarillinen mielensä kaikkea, mitä ainoastaan salateitä voitiin päivänvaloon saada. Vieläpä se keskustelukin, joka hänellä oli yhdessä ilmeisen kavaltajan kanssa ollut, sekin jo herätti hänessä omantunnon vaivoja. Ja kuitenkin oli häntä kehotettu siihen siinä tarkoituksessa, että sen kautta saisi tietoonsa vaarallisen salahankkeen kuningasta vastaan, jos vain vähän osaisi mieltään hillitä yhtymyksessään Maunu ritarin kanssa. Tähän oli Niilon täytynyt suostua. Tiedot noista salavehkeistä, joita tuo satavuotias piispa aamusella oli kuninkaalle kertonut, ne olivat saaneet hänet voittamaan vastenmielisyytensä ja antamaan pyydetyn lupauksen. Eräs heidän molempain sekä kuninkaan että hänen ystävänsä, joka tahtoi pysyä tuntematonna, oli lähettänyt kauppasaksan hänen puheilleen. Niilo oli heti silloin tullut ajatelleeksi vanhaa piispaa ja se oli vielä enemmän tukenut häntä päätöksessään.

Tämä oli nyt kuitenkin kokonaan toista, kuin salaisesti vakoilla vihollista. Sellaiseen ei hän itse koskaan voinut suostua eikä suvainnut sitä miehensä tekevän. Brodde olikin jo monta kertaa saanut ankaroita nuhteita tällä lyhyellä yhdessäoloajallakin herraltaan sellaisista puuhista. Hän ei kuitenkaan siinä asiassa voinut koskaan olla herransa kanssa yhtä mieltä, vaan pysyi hän kaikessa vitaliveljesten valiolauselle uskollisena: "Jumalan ystävä ja kaikkien muitten vihamies." Hän siis piti maailmaa pahana ja pahaa vastaan piti myös pahalla taistella. Siksi päättikin Brodde aina pitää salassa herraltaan, miten oli päässyt totuuden perille. Nyt hän kuitenkin innoissaan, saadakseen Niilon vakuutetuksi, että häntä oli petetty, unhotti viisaan päätöksensä. Tällä kertaa ei siitä kuitenkaan ollut sen suurempaa haittaa, sillä Niilo oli nyt niin kiihkeä totuutta kuulemaan, ettei tullut ajatelleeksikaan tapaa, jolla se oli hankittu. Ja hänen intonsa lisääntyi vain vielä enemmän tuosta pitkästä selvittelystä.

"Ja mitä sait kuninkaasta kuulla?" kysyi hän.

"Tultuani tupaan", jatkoi Brodde, "ehdin tuskin vielä ympärilleni vilkaista, kun jo kuulin nopeitten askelten ääniä ulkopuolelta... Katselin piilopaikkaa itselleni, sellaista ei ollut. Jos he ottaisivat tulta, huomaisivat he heti minut, ja askeleet kuuluivat jo aivan tuvan oven edustalta. Yhtäkkiä lensi ajatus päähäni ja ukkonen auttoi minua yrityksessäni. Hyppäsin takalle ja siitä onnistui minun kömpiä ylös uuninpiippuun. Kiviä putoili alas. Mutta samassa jyrähti ukkonenkin ja niiden kolina hämmentyi kokonaan sen pauhinaan... Niin mitä sain kuulla kuninkaasta?" kiiruhti Brodde lisäämään, kun näki, että herransa enää vain vaivoin voi hillitä itseään. "Kuningasta kohtaa onnettomuus, kun hän sitä vähimmin odottaa. Hänellä ja kuningas Kristianilla on yhtymys keskikesän ajoissa..."

"Aivan niin, Brodde", keskeytti Niilo vilkkaasti, "siinähan se nyt on ja siellä se onnettomuuskin hänelle tapahtuu."

"Ei, ei, Niilo herra, sellaista en siellä kuulla saanut. Mutta kyllä, että, kun kokouksessa paraillaan rauhasta tuumitaan, tehdään hyökkäys Ruotsiin ja herra Maunu Gren sen leikin alkaa..."

"Mahdotonta, Brodde, mahdotonta ... silloin käsität asian aivan varmaan väärin."

"Rakkauteni nimessä, Niilo herra, joka sana on totta", vakuutti Brodde innokkaana. "Ja että paremmin uskoisitte minua, voin sanoa senkin, että Jost ritari, sillä hän se oli, joka oli huoneeseen tullut, että Jost ritari ja hänen aseenkantajansa kovasti nauroivat teille. Tuntui ritarin puheesta, niinkuin olisi hän omin korvin kuullut keskustelun luostarissa... Te olitte mennyt ansaan yhtä helposti, kuin nälkäinen hauki tarttuu ongen syöttiin, mutta eräälle toiselle on siitä vielä enemmän vahinkoa..."

"Ja kelle sitten...?" kuului Niilon ääni soinnuttomana. Tuntui kuin olisi hän kysynyt sitä, ilman että siltä aikoi siihen sen enempää huomiota kiinnittää tai niinkuin olisi hän harhaillut totuuden ja valheen rajalla ja odotti nyt vain nimeä voidakseen sitten valita jommankumman välillä.

"Kuninkaalle!" vastasi Brodde, "kuninkaalle on siitä vielä enemmän vahinkoa ... ritari sanoi, että kuningas itse tulisi nyt pitämään ainoastaan Kristian kuningasta silmällä ja sillä aikaa sitten..."

"Kautta Jumalan kuoleman, Brodde!" huudahti Niilo ja pysäyttäen hevossensa tujotti hän hämmästynein silmin kertojaan.

"Vieläkö nytkin epäilette, vai mitä, Niilo herra?... Tiedänpä minä vielä jotain muutakin. Herra Maunu Gren lähtee jo ennen syksyä Kristian kuninkaan luo. Hänestä tulee siis Kristianin mies. Niin pian kun on Turkuun saapunut, kirjoittaa hän kuninkaalle, että tulee Söderköpingiin tekemään hänelle tiliä lääneistään. Se tilinteko tapahtuu kuitenkin ase kädessä kokouksen aikana... Jos vielä nytkin epäilette, niin voitte odottaa tietoja ritarin paosta. Silloin kai ainakin jo huomaatte, kellä tässä asiassa on totuus puolellaan, minulla vai teillä!"

"Herra armahtakoon!" huudahti Niilo voimatta päästä tyrmistyksestään.

"Siinä on kaikki mitä tiedän Kaarlo kuninkaasta," alkoi Brodde taas. "Mutta jos tahdotte tietää, miksi tuo jalo ritari oli määrännyt juuri täällä yhtymyksen aseenkantajansa kanssa, niin koskee se asia kyllä kuningastakin, mutta samalla myös Tord herraa ja juuri se asia olikin, mikäli minä voin käsittää, pääsyynä Jost herran tulon. Heidän puheensa näet kuningas Kaarlosta tapahtui enemmän sivumennen... Niin, tuon viekkaan palvelijan oli heti matkustettava Briita rouvan luokse Hammarstadiin ja siellä oli hänen sitte kerrottava tälle kaikki mitä oli tapahtunut... Miksi juuri hänen piti ne kaikki tietää saada, sitä en olisi ymmärtänyt, ellei mieleeni olisi samalla tullut tuo keskustelu hänen ja hänen isänsä palvelijan välillä siellä meren rannalla... Hän, tämä Briita rouva, on myös kavaltaja, siitä olen yhtä varma, kuin että nuoleni tavoittaa hylkeen puolta pitemmälle matkalle kuin muitten!"

"Ja Iliana neiti, mitä hänestä?" tutki Niilo.

"Siitä asiasta en tiedä muuta, kuin että palvelijan piti muistuttaa Briita rouvaa hänen lupauksestaan, nyt kun näki, että ritarikin oli hyvällä alulla asiassaan ja että tämä ajattelisi samalla sukulaistaankin siinä suhteessa. Myös Kaarlo kuningas, niin oli asemiehen ilmoitettava, oli antanut myöntymyksensä hänen, Jostin ja Iliana neidin yhdistykseen, vieläpä luvannut myötävaikuttaakin."

Hämmästyksestä sanattomana istui Niilo hevosensa seljässä tirkistäen koko ajan Broddea tämän puhuessa. Mutta yhtäkkiä painoi hän sitten jalkansa hevosen kylkiin kiinni ja syöksähti täyttä laukkaa eteenpäin. Brodde seurasi herraansa ihmetellen, mikä hänen päähänsä nyt niin yhtäkkiä pisti lähteä sellaista kyytiä ajamaan. Sitä kesti sellaista menoa sitten kokonaisen peninkulman. Joskus tosin vähän hiljennettiin. Mutta sittenkään ei hevonen näyttänyt vievän herraansa kyllin nopeasti eteenpäin. Vasta puolipäivän ajoissa lepäsivät he parisen tuntia. Mutta Niilo oli koko ajan hiljainen ja itseensä sulkeutunut.

"Kuningas Kaarlo!" mutisi hän pari kertaa itsekseen ja väliin taas: "Tord!" — Mutta mihinkään muuhun ei hänen ajatuksensa näyttänyt kiintyvän, kaikista vähimmän omaan itseensä. Brodde oli nyt ikäänkuin hänen toinen minänsä ohjaten kaikkea, pitäen huolta kaikesta. Hän ei ollut tosin mikään pyhäinkoristus, mutta kuitenkin täysi korvaus siitä koristuksesta, josta Niilo vapaaehtoisesti oli luopunut. Ja jos puhtain alttius, omaa voittoa halveksiva rakkaus on jostain arvosta, niin oli se aarre ainakin kätkeytyneenä tämän vitaliveljeksensä poveen. Ja Niilolla, hänellä oli nyt tämä aarre vetäytyessään syrjäiseen nurkkaansa asumaan, hänellä, jota kuningas epäili ja jota kuninkaan vastustajat vihasivat.

Seuraavana päivänä illan tullen ratsastivat he sisään Vadstenaan.

Täällä oleskeli Kaarina kuningatar. Matkalla Fågelvikiin oli hän äkillisesti sairastunut Linköpingissä, josta sitten vähän toinnuttuaan oli saapunut Vadstenaan. Täällä oli hän senjälkeen oleskellut erään taitavan harmaaveljeksensä hoidon alaisena, jolle eräs kuningattaren ritareista oli tämän sairastumisesta tiedon vienyt. Munkki olikin saapunut Vadstenaan vain paria päivää myöhemmin, kuin kuningatar.

Harmaaveljeksensä hoidon alaisena alkoi kuningatar taas tuntea itsensä virkeämmäksi. Tosin oli ankara taudinpuuska saattanut hänet heti Vadstenaan tulonsa jälkeen uudestaan tautivuoteelle, mutta siitä oli hän noussut jo viikkoa ennen keskikesän tuloa. Silloin oli harmaaveljes lähtenyt matkalle Tukholmaan ja Upsalaan, mutta kuningattaren pyynnöstä oli hän luvannut pian taas palata. Sillä kuningatar ei uskaltanut jatkaa matkaansa ellei munkki ollut mukana. Tämä oli palannutkin takaisin kaksi päivää sitten.

Vaikka kuningatar ei uskaltanutkaan liikkua huoneistaan, oli kuitenkin hänen läsnäolonsa siltä tuonut vilkkautta kaupunkiin. Tosin veti myös sen kuuluisa luostari tähän vuodenaikaan enemmän pyhiinvaeltajia puoleensa kuin tavallisesti muulloin ja nyt odotettiin sinne vielä kuningastakin Arbogan kokouksen päätyttyä. Vadstenassa, niinkuin yleensä kaikkialla maassa iloittiin kuninkaan tulosta, iloittiin kun saatiin vastaan ottaa tuo uljas, onnellinen hallitsija, joka ikäänkuin kuljetti onnea mukanaan, mihin sitten saapuikin.

Kun siis Yö- ja Päivä-suvun vaakunaa kantava ritari tuli ratsastaen kaupunkiin, pidettiin sitä heti varmana merkinä siitä, että kokous oli päättynyt ja että hän tuli kuninkaan tuloa ilmoittamaan. Ja niin levisi heti yli kaupungin tieto Niilo Bonpojan tulosta. Hän oli aikonut jo varhain seuraavana aamuna jatkaa matkaansa etelään ehtiäkseen samana päivänä Ekeshöjöhön, mutta sana tulla kuningattaren luokse esti hänen päätöstänsä toimeenpanemasta.

Tämän sanan toi kuningattaren lääkäri, jo ennenmainittu harmaaveljes. Hän oli korkeakasvuinen, hartiakas mies, enemmän ritarin kuin luostariveljen näköinen. Kukaan ei voinut sanoa nähneensä hänen kasvojaan, sillä hän kulki aina pää peitettynä kuningattarenkin luona. Niilosta tuntui kuin olisi ääni ollut tuttu. Mutta toiset seikat, jotka nyt hänen sielussaan saivat vallan, estivät häntä siihen sen enempää huomiota kiinnittämästä. Siksi toiseksi muistuttihan toisen ihmisen ääni usein omituisesti toisen ääntä, joten siihen ei siis voinut sen suurempaa painoa panna.

"Onko kuningattaren tila arveluttava?" kysyi Niilo, kun harmaaveljes oli esittänyt hänelle kuningattaren pyynnön saada seuraavana päivänä tavata häntä.

"Hyvä kuningattaremme on kovasti heikko ja riutunut", vastasi harmaaveljes, "mutta Herra se on, joka elämästä määrää."

"Toisin sanoen on hän..." Niilo epäili lausua ajatustaan julki, mutta munkki ymmärsi kuitenkin, mitä hän tarkoitti ja virkkoi päätään pudistaen:

"Niin hän on, Niilo herra... Ja onnellinen hän, jos hän nyt, kun kuninkaallisen herransa aurinko niin korkealla taivaalla kimaltelee, jos hän nyt saa poistua täältä murheen laaksosta!"

"Luuletteko siis, ettei onni enää olisikaan Kaarlo kuninkaalle niin suosiollinen kuin ennen?" kysyi

Niilo hymyillen.

"Kun aamu on synkkä, tulee päivästä usein kirkas ja kaunis, useammin, kuin jos aamu on kaunis, Niilo herra", lausui harmaaveljes.

"Mutta arvoisa isä, eikö ne vuodet Suomessa, eikö ne olleet synkkiä kyllä?"

"Ne muodostavat vain päivän yhteensä, ne vuodet, ja ne olivat ehkä onnellisimmat ajat, mitä meidän kuninkaallamme koskaan on ollut... Mutta kuninkaan päivä, se on uusi päivä ja se alkoi mitä kauneimmalla päivänpaisteella. Tuskin on aurinko minkään muun kuninkaan ensi askeleita niin lempeästi valollaan suosinut!"

"Jumala varjelkoon hänen taivastaan himmentymästä, sillä kuninkaan taivas on valtakunnankin taivas!" lausui Niilo huolestuneena.

"Kuitenkin voi sekä kuninkaalle että valtakunnallekin joskus olla hyödyllistä, että ukkonen puhdistaa ilman. Onnettomuudet ja vastoinkäymiset ovat saman Herran lapsia, kuin onni ja myötäkäyminenkin."

"Voittepa olla oikeassakin!" lausui Niilo.

"Kansain elämä on niinkuin yksityisten ihmistenkin. Synkkä päivä valmistaa vain tilaa kirkkaalle ja näyttää sen arvon. Usein vallitsee hyytävä kylmyys juuri silloin, kun puut ovat lehteen puhkeamassa. Ja keskellä vastoinkäymisten hyytävintä hallaa, synkintä yötä, voi, ihmisen sitä huomaamatta, siemen itää, josta hänen elämänsä kaunein kukka puhkeaa... Mutta miksi puhunkaan surullisista asioista nuorelle ritarille. Älkää vain unhottako lupaustanne. Siis huomenna, mutta ei ennen kello 5 jälkeen puolisen."

Niilo jätteli munkin hyvästi, hymyillen hänen hurskaalle yksinkertaisuudelleen, hän kun voi epäillä, että ritari unhottaisi hetken, jolloin kuningattarensa halusi häntä puhutella. Mutta varoittavasti kohotti munkki sormeaan ja sanoi vaikka ääni lempeänä:

"Sellaistakin voi sattua, että nuorukainen mielellään jättäisi lupauksensa täyttämättä, olipa se sitten vaikka omalle kuningattarellekin annettu."

"Ja mitäpä voisi sellaista tapahtua, joka sen saisi aikaan?"

"Mistäpä minä sen tietäisin?... Ero rakkaasta ystävästä, kohtaous vihamiehen kanssa yhtähyvin kuin ystävänsäkin ... jälleentapaaminen, rakkaus...!"

"Ei, ei, hurskas isä", hymyili Niilo. "Ei mikään sellainen voi estää minua kuningattareni luokse saapumasta."

Munkki meni ja Niilo jäi yksikseen.

Noin kaksi tuntia tämän jälkeen tuli Brodde kotiin kaupungilta, jossa tapansa mukaan oli nähnyt yhtä ja toista ja aavistanut jotain pahaa taas olevan tekeillä. Hän kertoi, että kuningas todennäköisesti seuraavana päivänä saapuisi kaupunkiin. Hän oli lähtenyt Arbogasta muutamaa tuntia myöhemmin kuin Niilo, mutta kulkien hitaammin kuin tämä, ei hän voinut ehtiä kuin vasta seuraavana päivänä Vadstenaan. Joukko hänen palvelijoitaan oli kuitenkin jo saapunut ja näiltä oli Brodde saanut tietonsa.

Niiloon nämä tiedonannot koskivat omalla tavallaan. Enemmän sopimattomaan aikaan ei Kaarlo kuningas koskaan olisi voinut tulla. Ja Niilo jo puolittain katui lupaustaan saapua kuningattaren puheille. Broddekkin huomasi hänen ajatusjuoksunsa ja sanoi:

"Hevoset ovat jo kylläksi levänneet. Me voimme ratsastaa täältä, vaikka kuinka aikuisin aamulla."

Niilo mietti hetkisen, mutta vastasi sitten varmasti:

"Me jäämme tänne vielä huomiseksi."

"Jäämme tänne?" huudahti Brodde kovasti hämmästyneenä.

"Niin, me jäämme!" oli Niilo Bonpojan vastaus.

Valonsäde.

Tieto kuninkaan tulosta varmistui. Seuraavan päivän kuluessa tuli asemiesjoukko toisensa perään. Myös yksi ja toinen kuninkaan ritareistakin saapui jo kaupunkiin. Kuningas itse oli tuleva vasta jälkeen puolisen. Brodde alkoi tulla levottomaksi. Hän pelkäsi, että uusi yhtymys kuninkaan kanssa veisi viimeisetkin toiveet vanhan, hyvän suhteen uudistumisesta kuninkaan ja hänen herransa välillä. Siksi tahtoi Brodde mitä pikimmin jättää Vadstenan ja kävi hän jo kaksikin kertaa kysymässä herraltaan, eikö tämä jo ollut muuttanut mielipidettään.

Mutta päätöstään ei Niilo ollut muuttanut, vaikka synkät kasvonsa selvään ilmaisivatkin kuinka levottomuus myllerti hänen sielussaan. Brodden levottomuus kasvoi samassa määrässä kuin herransakin. Ja kekseliäessä päässään mielti hän jo keinoa, miten saisi Niilon, vaikka vasten hänen tahtoaankin, kaupungista lähtemään. Kuka voi siis kuvailla hänen hämmästyksensä, kun hän näki herransa yhtäkkiä ottavan ritarikappansa, heittävän sen hartioilleen ja menevän ulos. Brodde seurasi häntä ja hänen hämmästyksensä kohosi yhä, kun näki hänen suuntaavan askeleensa kuningattaren asuntoon.

Tämän asunnon eteläpuolella levisi aidattu ala, jossa kasvoi tuuheita puita. Näiden väliin oli erinomaisella taidolla istutettu kukkasia sinne tänne. Aidattu ala ulottui aina Vetterin rannalle asti. Tämä levitteli siellä vesiään korkeiden lehtiholvien takana ja kimalteli niinkuin hopeapeili vihreitten puitten välistä. Niilo kulki itäpuolista käytävää ja kun portti oli auki täällä, meni hän sisään puistoon ja katosi ennen pitkää sen tuuheitten puitten keskelle.

Pian senjälkeen seisoi hän jo Kaarina kuningattaren edessä.

Hämmästyneenä jäi Niilo paikalleen, sittenkun oli ensin tervehtinyt kuningatartaan ja kun lähemmin ehti siinä tarkastella hänen ihmeen kauniita kasvojaan. Niiden paljas hymy oli saanut miehen sydänsurunsa unhottamaan. Mutta nyt oli poski niin kalvas niinkuin liljan kuihtumisajallaan. Hervottomana vallan lepäsi kaunis pää tyynyjen keskellä, joihin kuningatar oli hautautuneena. Ja suuret silmät, itse hymykin hänen huulillaan, ne kuvastelivat vain tuskaa, sanomatonta tuskaa. Kuningattaren vuoteen vieressä seisoi hänen veljensä, ritari Kustaa Kaarlonpoika ja hänen rehellisissä kasvoissaan, niissäkin ikäänkuin kuvastui sama tuska.

Niilon astuessa sisään piti kuningatar veljensä kättä omassaan ja ojensi nyt toisen kätensä Niilolle.

"Kuningatar, kuningatar!" sammalsi Niilo voimatta salata liikutustaan.

Mutta kuningatar viittailli vain kädellään ja hymyili niin herttaisesti. Eikä Niilo voinut pidättää kyneleitään.

"Tervetullut, tuhannesti tervetullut olette!" sanoi hän. "Olen niin kauan odottanut teitä... Missä olette ollut näinä kahtena vuotena, Niilo Bonpoika?"

"Herrani ja kuninkaani asioilla!" lausui Niilo.

"Kuinka hyvä, että saavuitte kotiin nyt kun olen elossa vielä! Kuinka hyvä, että satuitte tätä tietä kulkemaan. Sillä kukapa tietää olisitteko itsestänne tullut kuningatartanne tapaamaan."

"Voin sanoa vain, niinkuin laulussa lauletaan", vastasi Niilo, "kuningattaren luo kuinka menisin, kun puetettu on hän vain hurstihin?"

"Mutta sitä ei teidän olisi pitänyt sanoa, Niilo Bonpoika... Sillä luulen ymmärtäväni, mitä tarkoitatte sanoillanne?"

Kysyvästi katseli Niilo kuningatarta, mutta tämä jatkoi ääni sisällisestä liikutuksesta väristen:

"Te tarkoitatte herraani, kuningastani ja mitä hän teille Arbogassa sanoi!"

"Te siis tiedätte sen, kuningatar?" huudahti Niilo hämmästyneenä.

"Te tahdotte kysyä, miten minä sen tiedän... Minä näen sen teistä," lausui kuningatar. "Mutta jättäkää se minun salaisuudekseni. Siinä kyllä, minä tiedän sen. Ja kun se kerran nyt on tullut puheeksi, niin sallinette kai minun lausua teille muutaman ystävällisen sanan tässä veljeni läsnäollessa?"

"Jättäkää se, Kaarina kuningatar", pyysi Niilo, "jättäkää se! Minun ja kuninkaan välillä on nyt kaikki kaikki!"

"Ei, ei, te erehdytte, Niilo Bonpoika", alkoi kuningatar taas lempeällä, sulavalla äänellä puhumaan. "Teidän välillänne on vielä paljon puhuttavaa. Mutta ennen kaikkea, onko teidän mielenne sovintoon ja

anteeksiantoon myöntäväinen?..."

Niilon silmä välähti. Ei hän tiennyt, kuinka olisi kuningattarelle vastannut eli kuinka hänen piti hänen sanansa käsittää. Mitäpä hän muuta halusi, kuin sovintoa. Mutta sovinnon sana, koska tai missä tulisi se lausutuksi? Kukapa voisi kuningas Kaarlton mielen niin kääntää, että hän vääryyttä kärsineelle kätensä sovintoon ojentaisi? Ja sitä kerjäämään, siihen ei Niilo ollut luotu.

Mutta kuningatar luki hänen ajatuksensa ja sanoi vastausta odottamatta:

"Tiedän kyllä, millä puolella syy on... Tiedän myöskin, että pitkä aika kuluu vielä, ennenkuin ne pois häipyvät, jotka kuninkaan silmää nyt hämmentävät. Mutta valoisakin päivä on koittava vielä. Se sana, jota te odotatte, se tulee vielä sanotuksi. Olen siitä niin varma, kuin Jumalan anteeksi annosta taivaassa, jossa pian hänen kasvojensa edessä seison... Ja silloin, Niilo Bonpoika, myönnyttekö te silloin sovintoon ja anteeksiantoon?"

"Kuningatar, kuningatar!" huudahti Niilo. "Henkeni ja vereni, ne ovat aina kuuluneet maalleni ja kuninkaalleni, kohdatkoon hänen vihansa sitten minua tai ei. Mutta sitä päivää, jolloin kuningas lausuu, mitä te nyt olette sanonut, sitä päivää tulen pitämään onnellisimpana elämässäni."

Kyynel kimalteli kuningattaren silmässä ja hiljaa valui se vaaleaa poskea alas. Selittämätön ilme kauniissa kärsivissä kasvoissaan ojensi hän kätensä Niilolle.

"Ah!" lausui hän pudistaen Niilo Bonpojan kättä. "Ette voi aavistaa, miten sananne tekee sydämelleni hyvää. Ei, että olisin epäillytkään teitä. Mutta oli niin hauskaa kuulla sen kuitenkin teidän suustanne. Sillä tiedän, että teidän yksi sananne on enemmän arvoinen kuin muitten kalliimmat valat. Mutta antakaa anteeksi, Niilo Bonpoika, voitteko siis tässä Jumalan kasvoin edessä luvata pysyä samana aina kuin mitä olette ollut herralleni, kuningas Kaarlolle?"

"Voin!" vastasi Niilo kyyneleisiin asti liikuttuna.

Kuningatar oli niin vakava ja hänen ympärillään vallitsi omituinen pyhä rauha. Rakkaus, joka hänen sydäntänsä lämmitti, loisti koko hänen olennostaan. Se levitti valoa ympärilleen niinkuin olisi enkeli seisonut hänen sivullaan ja huokunut tuon taivaallisen ylevyyden hänen olentoonsa, ympäristöönsä. Niilosta tuntui kuin olisi hän seisonut Jumalan alttarin edessä ja kuningattaren henki tehnyt hänelle nuo kysymykset.

Ja hän laskeutui polvilleen ja suuteli kunnioituksella kuningattaren kättä, ikäänkuin olisi hän sillä tahtonut lupauksensa vahvistaa.

"Jumala teitä siunatkoon, Niilo Bonpoika!" lausui kuningatar kyyneleet silmissä. "Ja jos ihmisrukous Jumalan edessä voi jotain auttaa, Jumalan, jonka kasvoin eteen olen menossa, niin olette te tuleva niin onnelliseksi, kuin ihmislapsi sitä voi..."

Huoneessa oli kaikki niin hiljaa, että olisi voinut kuulla oman sydämensä lyövän rinnassa. Niilo polvistuneena siinä kuningattaren vuoteen vieressä. Ja kuningattaren sanat, ne kaikuihin niin kauniina hänen korvissaan. Ei hän voinut päätään kohottaa. Hän oli siinä vain ja antoi tuon taivaallisen soiton väleillä sielussaan.

Mutta kun kuningatar loi taas silmänsä ylös, jäivät ne yhteen paikkaan tujottamaan. Ne leimahtivat, niinkuin olisi hän nähnyt jonkun rakkaan näyn. Mutta sitten ilmestyi niihin suuri tuska ja heikko ruumis vaipui voimatonna tyyntyneiden keskelle.

Kuningas oli tullut huoneeseen. Hän oli lähestynyt aivan hiljaa, avannut oven äänettömästi ja pehmeällä matolla ei hänen käyntinsä synnyttänyt mitään kolinaa. Hänen silmässään kuvastui kaipaus ja rakkaus. Hän tahtoi rientää esiin ja sulkea kuningattaren syliinsä. Mutta sitten huomasi hän yhtäkkiä polvistuneen ritarin ja hänen kasvonsa synkistyivät, silmäkulmansa vetäytyivät kokoon ja kauniit piirteet ilmaisivat vihaa. Hän seiso siinä ikäänkuin täydentääkseen taulun, johon kuningatar ja Niilo Bonpoika loivat valoa, täydentääkseen sen synkällä varjollaan. Kuningatar henki paljasta rakkautta, hyvyttä, puhtautta, — kuningas itsekkäisyyttä, vihaa. Ja ilkeänä jättiläishaamuna kohotti hän jo kätensä musertaakseen tuon itsensä uhraavan hengen alttarin pirstaleiksi.

"Mitä kaikki tämä merkitsee?" kysyi kuningas äänellä, joka täydellisesti ilmaisi, kuinka viha jättiläislaineina kuohui hänen rinnassaan.

Niilo hypähti ylös. Kuninkaan ääni leikkasi niinkuin kaksiteräinen miekka hänen rintaansa. Vaaleana, mutta tyyneenä jäi hän seisomaan kuningattaren viereen. Kustaa ritari taas, joka hartaana oli nauttinut kukkain tuoksua, jota nuo kaksi levittivät ympärilleen, tunsu nyt kuinka kuninkaan tullessa hyytävä halla kävi yli huoneen palelluttaen kaikki.

"Kaarlo!" kuiskasi kuningatar ojentaen kauniin, valkoisen kätensä häntä kohti.

Mutta kuningas seiso siinä silmät tujottavina ja huulet vapisten ja kuningattaren käsi vaipui hervottomana takaisin sängyn peitteelle.

"Näinkö käskyäni tottelette!" kysyi kuningas ja lisäsi ylenkatseellisesti hymyillen: "Uljas ritari, hän, joka ei ole tottunut ryömimään, hän kerjää nyt armoa kuningattareni jalkain juuressa!"

Niilo tuns kuinka veri kuumeentapaisesti tunki hänen otsalleen ja poskiinsa. Ja hän astui jo askelen eteenpäin ryhti ylpeänä kuningasta kohti, mutta ennenkuin vielä ennätti sanaakaan sanoa kohtasi hän kuningattaren katseen, joka oli häneen ja kuninkaaseen suunnattuna.

"Jättäkää vihanne, herra kuningas!" pyysi kuningatar ja suuret, kuumat kyynelvet vierivät hänen lempeistä silmistään poskia alas, "minä olen selittävä teille kaikki!"

Mutta kuningas ei nähnyt, ei kuullut mitään. — Mitä tarvitsi hän muuten nähdä, mitä kuulla? Kuningatar oli sokea, niinkuin hänkin oli ollut. Hyvä sydämensä luotti hyveeseen, jota hänenkin oli ollut vaikea kieltää. Mutta juuri se enensikin nyt hänen vihaansa. Hän ei mitään selitystä tarvinnut! Hän itse vain voi sellaisen esiin tuoda.

Niilo huomasi, kuinka tuska särki kuningattaren sydäntä. Hän kiiruhti siis, tehdäkseen lopun tuskallisesta kohtauksesta, kuningasta kohti ja lausui selittämätön ilme kasvoissa:

"Asettakaa minut vaikka oikeuden eteen, kuningas Kaarlo, en vaadi enempää ... mutta ei täällä, ei täällä!"

"Uskallatko puhua oikeudenkäynnistä kuninkaasi kanssa ... kurja petturi, kavaltaja!" huudahti kuningas ylenmäärin vimmoissaan.

Loukattu voi ainoastaan vaivoin hillitä niitä tunteita, jotka nyt hurjina alkoivat hänen povessaan kuohua.

"Uskallan, herra kuningas", sanoi hän värisevällä äänellä, "minä uskallan sen!"

Kuningattaren veli astui nyt kuninkaan luo ja asetti kätensä hänen käsivarrelleen, mutta rajusti työnsi kuningas hänen luotaan ja huusi silmät salamoiden Niilolle:

"Pois ... pois näkyvistäni! Inhottavampaa miestä, kuin se, joka ystävällisten kasvojen taa kätkee vihamiehen, kavaltajan olennon, ei maa ole synnyttänyt ja sinä olet minusta vielä inhottavampi, Niilo Bonpoika...! Sinulla oli minun luottamukseni ja sinä olit minulle rakas..."

Tuntui, kuin olisi hellempi tunne saanut valtaa kuninkaan sydämessä, kuin olisi se tahtonut saada äänensä kuultaviin. Mutta silmänräpäyksessä kuoli se taas pois, niinkuin myös myrskyn tempaama kukka loistaa hetkisen kuohujen keskeltä, mutta katoaa heti taas aaltoihin. Niiloon teki kuitenkin tämä ohimenevä värähdys kuninkaan puheessa vaikutuksen, jota ei viha eivätkä ankarat sanat olisi aikaan saaneet. Niissä muutamissa sanoissa ilmeni ikäänkuin vivahdus kuningattaren rukousta ja se antoi hänelle malttinsa jälleen.

Hän meni kuninkaan luo ja tarttui tämän käteen.

"Kuulkaa minua, kuningas!" sanoi hän ja taivutti toisen polvensa. "Mitä olette minusta nyt sanonut, on pirullisten vehkeitten aikaansaamaa, niitten, joita on kudottu ja yhä kudotaan teidän ympärillänne. Ja ne vievät teidät lopulta perikatoon, sittenkun te ensin olette tullut uskotiustanne erotetuksi."

Kuningas seiso siinä hetkisen liikkumatta, niinkuin olisi käärme kietoutunut hänen jalkoihinsa ja tarttunut kiinni hänen käteensä. Inhon ilme koko olennessaan työnsi hän ritarin käden luotaan.

"Pois, pois näkyvistäni!" huudahti hän, "ei hetkeäkään enää täällä. Ja kiitä minun lempeyttäni ja kuningattareni esirukousta, etten tässä silmänräpäyksessä anna vangita sinua ja hirttää ensimmäiseen puuhun...! Pois, pois, äläkä saastuta ilmaa täällä hengelläsi!"

Kuningas unhotti itsensä siihen määrin, että lasi kätensä miekan kahvaan. Hänen silmänsä kiiluivat hurjaa tulta ja koko hänen ruumiinsa vapisi. Hänen lankonsa Kustaa riensi hänen luokseen ja tarttui hänen käteensä viitaten samalla Niilolle, että poistuisi. Ja Niilo poistui. Hän huomasi näet, että pieninkin viivytyks voi vain kiihdyttää kuninkaan vihan niin, että sitä olisi mahdoton enää estää puhkeemasta. Ja verta olisi silloin vuotanut, päinvastoin mitä kuningatar oli toivomuksellaan tarkottanut. Siksi poistui hän ja kuningas jäi yksin lankonsa ja kuningattarensa kanssa.

Mutta kokonkyrystyneenä makasi kuningatar tyynyjensä keskellä. Ja kasvonsa olivat vaaleammat kuin se vaalea kangas, jolla ne lepäsivät. Kuningas kiiruhti hänen luokseen, heittäytyi polvilleen hänen

vuoteensa viereen ja tarttui hänen käteensä. Mutta kuningatar ei hengittänyt enää. Tuntui, kuin olisi tuo kaunis henki paennut sitä kamalaa näkyä, jonka äsken oli nähnyt. — — —

* * * * *

Raskain askelin kulki Niilo ulos kuninkaan kartanosta. Hänestä tuntui, kun olisi kohtalo tahtonut hänet pala palalta musertaa, rouhia. Ja tuska oli sitä kamalampi, kun ei hän voinut saada hyvitystä muuten, kuin tarttumalla aseisiin omaa kuningastaan vastaan. Mutta sitä ajatusta taas vastusti hänen omatuntonsa. Se olisi ollut samaa, kuin suoraa päätä heittäytyä kurjuuden syvimpään kuiluun. Kääntyessään nyt inholla pois tästä tuumasta, joka oli ainoa keino saadakseen kunniansa puhdistetuksi, näki hän jo edessään ilkkuvan maailman leimaamassa häntä rikolliseksi ja pelkuriksi raukaksi.

Pelkuri, raukka! — kuiskasi ääni hänen rinnassaan. Se sai hänet vapisemaan, sai veren hurjasti suonissa pulppuamaan ja hän tarttui molemmin käsin päähänsä, ikäänkuin olisi peljännyt sen halkeevan. Olla ritarivalalleen uskollinen, siitä esti häntä kuningas. Pitää ritarimainettansa yllä niinkuin maailma sitä silloin vaati, siitä esti häntä omatuntonsa. Ja näiden molempain välillä harhaili nyt hänen ajatuksensa, pääsemättä selville, voimatta lopulta tuskin enää ajatella, päättää. Vasemmalla rapuista kasvoi korkea, tuuhea lehmus. Sen turvissa ihmissilmän häntä näkemättä, niinkuin hän uskoi, kulki hän edemmä ja edemmä, kunnes saapui varjoisaan, viileään lehtoon järven rannalla.

Täällä voi hän vihdoinkin huoahtaa, antautua kokonaan surunsa valtaan. Luostarikirkosta kuului iltamessun juhlallinen hyminä. Se kuiskasi hänen korvaansa rauhaa taistelujen keskellä. Aluksi ei hän sitä kuullut. Hän pysähtyi, nojautui puun runkoa vasten ja painoi päänsä siihen. Mutta veren raju kulku asettui. Hurjasti kuohuva rinta tyyntyi viileän ilman vaikutuksesta. Ja kaunis luostarilaulu saapui nyt niin rauhoittavana hänen korviinsa. Jota kauemmin hän kuunteli sitä, sitä tyyneemmäksi tuli laineitten kuohu hänen povessaan. Hän lankesi polvilleen ja rukoili. Ja harvoin on ritari palavammalla hartaudella Herransa puoleen kääntynyt, kuin nyt tuossa syrjäisessä lehdossa Vetterin rannalla.

Silloin kuiskasi vapiseva ääni ritarin vierellä hänen nimensä ja keveä käsi laskeutui hänen päänsä päälle.

Niilo sitä tuskin huomasi. Hänestä tuntui vain, niinkuin olisi kaunis temppeleilaulu sulautunut yhdeksi eläväksi olennoiksi, kirkassiipiseksi enkeliksi, joka toi hänelle taivaasta tiedon, että rukouksensa oli kuultu. Mutta silloin kuuli hän vielä kerran nimeänsä kuiskattavan. Hän katsahti ylös. Ja huomattuaan kuka enkeli oli, hypähti hän ylös ja aikoi rientää pois. Hänen edessään seisoivat siinä ihmeen kaunis neitonen, suruisena ja tuskallisena, mutta samalla lempeänä, täynnä lämpöä ja suloa. Toisessa tilassa Niilo ehkä olisikin pysynyt ajatuksessaan, kauniissa luulossaan, jonka rukoillessaan oli mieleensä saanut, että se oli enkeli, jonka Jumala oli hänen sivulleen lähettänyt. Neito oli Briita Kaarlontytär.

Hän tarttui pakenevan ritarin käteen ja pakotti tämän pysähtymään.

"Mitä tahdotte minusta, jalo neiti?" kysyi Niilo, irroittaen hiljaa kätensä hänen kädestään.

"Kuiskata toivoa ja rohkeutta sydämeenne?" virkkoi neitonen ja katseli ritaria syvä, lämmin ilme silmissään. Ja ritarikin tunsikin niin ihmeellisen vetovoiman itsessään. Turhaan koki hän kutsua avukseen muinaisia tapahtumia, jotka heidät olivat toisistaan erottaneet.

"Ennenkuin puhutte enempää, Briita neiti", lausui hän, "niin olen pakotettu sanomaan, että se nykyään teille on enemmän kuin rikos puhella minun kanssani."

"Siksi juuri tulenkin...! Olen kuullut kaikki, mitä sokaistu sukulaiseni on sanonut, mutta minä en usko sanaakaan siitä... Sydämeni sanoo minulle, mitä se aina on sanonut, että te ... että te, Niilo herra, kannatte ritarikilpeänne kunnialla."

"Briita!" huudahti Niilo, unhottaen kaikki, ja tarttui neitosen käteen.

Mutta hän pidätti heti taas itsensä ja laski neidon käden irralleen. Ja tuskan ilme hänen kasvoillaan muuttui vienoksi surumielisyydeksi. Se osotti, että hän täydellisesti käsitti sen uhrin arvon, jonka neitonen teki, vaikka tämä ei voinutkaan toisen valittuna morsiamena sydämensä tunteita lämpimämmin tulkita. Neitosen esiintyminen toi Niilon mieleen tuhansia muistoja menneiltä ajoilta. Ne muistot saivat hänen sydämensä jänteet värisemään ja loihtivat esiin ääniä, jotka veivät hänet kauas sinne entisaikoihin.

"Olin silloin kuningattaren luona", sanoi Briita, "antanelle sen anteeksi minulle, Niilo Bonpoika. Se oli kuningattaren tahto ja se oli myös ... se oli myös minun... Tahdon sanoa teille nyt kaikki, sillä tämä hetki on pyhä hetki ja minä haluaisin niin hartaasti, ettei meidän välillämme olisi mitään himmentävää, ei mitään väärää suhdetta olemassa... Kuningattaren aikomus oli saattaa meidät yhteen, sillä hän tuntee meidät molemmat, sanoi hän, ja hän kyllä tietäisi, miten sanat olisivat sovitettavat, niin etteivät

ne loukkaisi teitä... Mutta sitten unhotti hän koko asian tärkeimpien vuoksi, nimittäin kuninkaan tähden ja sitten tuli kuningas itse..."

"Briita, Briita...!" lausui Niilo ja katseli kysyvästi ja tutkivasti jaloa neitoa, joka seiso siinä hänen edessään silmät maahan luotuina ja kädet yhteenliitettynä.

"Antakaa se minulle anteeksi, Niilo Bonpoika!" kuiskasi hän, "myös minä olen unhottanut itseni sen tuskan vuoksi, joka teitä on kohdannut. Ja siksi olen tullut tänne teidän luoksenne herättääkseni rohkeutta ja toivoa teidän sielussanne, jos se on vallassani, jos pyhä neitsyt antaa minulle siihen voimaa..."

"Kiitos teille siitä, Briita neiti", lausui Niilo tarttuen lämmin katse silmissään hänen käteensä, "en koskaan ole unhottava hyväntahtoista, sydämeistä tullutta tarkoitustanne... Olen laskeva sen vanhojen muistojen joukkoon. Ja ne ovat seuraavat, niinkuin hyvät hengettäret, minua läpi elämäni. Niitä muistellen tahdon vetää viimeisen henkäykseni!"

Ritari lausui nämät sanat syvällä, sointuvalla äänellä. Ja miehekäs vakavuus ja maltti palasivat taas nuorukaisen sydämeen. Sen vaikutti se lämpö, jota Briitan sekä teko että sanat osottivat. Ja samassa heräsi hänessä myös tuo sankarimieli, kieltäytyä ilmaisemasta neidolle, toisen valitulle, tunteitansa, vaikka hän, tämä neitonen, mitä sitten tapahtuisikin, aina tulisi olemaan ja pysymään hänen sydämensä unelmien esineenä.

"Ja nyt sitten erotkaamme", sanoi hän. "Jalo mielenne, joka sai teidät minun luokseni elämäni katkerimpana hetkenä, älköön se nähkö taistelujeni uudistumista. Ne ovat ne rinnan riidat kauan jo uinuneet, mutta tämä teidän tekonne voi ne taas eloon herättää. Hyvästi, Briita neiti... hyvästi!"

"Ja eikö mitään väärää, hämmentävää ole meidän välillämme siinä suhteessa, jota sydämeni sanoo minulle, teidän tarkoittavan?" kysyi Briita ja purppurapilvi häilyi hänen kauniilla kasvoillaan.

"Ei minun tietääkseni... Te olette ystävänä tullut luokseni, enkä tahdo teille senvuoksi tuskaa saattaa. Se voisi sattua, jos kauemmin puhelisimme."

"En ymmärrä teitä", vastasi neitonen. "Kuinka voisitte te tuottaa tuskaa minulle, jos ei se teille samalla tuskaa tuota. Sanokaapa se minulle, Niilo Bonpoika, eli luuletteko minun ottaneen tämän askeleen sanoakseni ainoastaan puoleksi totuuden... Ei, minä tahdon, että te tunnette minut oikein ja jos ette te nyt puhu kaikkea selville, niin pelkään että ... että ovat puhuneet minulle totta sanoessaan, että sama, joka on erottanut teidät ja kuninkaan, myöskin erottaisi meidät..."

"Ja se olisikin parainta, Briita-neiti, ainakin minulle!" vastasi Niilo.

Syntyi hetken hiljaisuus. Neitoa vapisutti se syvä vakavuus, joka Niilossa ilmeni. Ja hänen mieleensä hiipi synkkä, kauhistava ajatus. Se kohosi kuin kummitus sieltä esiin. Se oli ero, ikuinen ero. Niilo taas oli kuin keskellä yötä ja päivää samalla kertaa. Kuluneet vuodet siitä hetkestä alkaen kun näki rakastetun neitosen ja herra Ove Laurinpojan kohtaavan toisensa ja kuuli jälkimäisen kysymyksen, ne vuodet näki hän taas häilyvän ohitsensa. Niinä pitkinä vuosina senjälkeen oli tuo kauhistava totuus, että hänen toivonsa oli turha, juurtunut hänen sydämeensä. Se oli saanut vielä vahvistusta osaksi Ove herralta itseltä, joka ei vaatinut hyvitystä Niilolta, vaikka hänellä siihen oli oikeus. Ja sen hän epäilemättä olisi tehnyt ellei olisi ollut onnellinen rakastaja. Osaksi huhuista, joita oli muilta tahoilta kuullut, niinkuin marskilta itseltään jo silloin kun heidän välinsä vielä oli mitä parhain.

Luonnollisesti ei Niilo Bonpoika kuitenkaan olisi pannut näihin huhuihin mitään arvoa ellei niitä olisi hänen omat huomionsa vahvistaneet. Varmaan olisi hän siis välttynyt näitten vuosien katkeralta tuskalta, ellei olisi antanut väärän kunniantunnon saattaa harhaan itseään, ellei olisi karttanut Briitaa sen asemesta, että olisi vaatinut selitystä tai antanut itse. Mutta varmaa oli myös, että kun se askel kerran oli otettu, se oli oleva peräymätön. Hän voi kyllä surra sitä kohtaloansa, hän voi kaivata entisaikoja, jolloin eli paljaitten kukkain keskellä vain ja taivas oli kirkas aina. Mutta hänelle ei tullut mieleenkään valittaa sitä, jota ei enää voinut muuttaa. Koko tämä selittämättömän onnen, selittämättömän surun maailma oli nyt vain häneen itseensä suljettuna. Ja se maailma se muuttui yhä enemmän ja enemmän saduksi vain, jota kauemmaksi se etääntyi siitä ajasta, jolloin se oli ollut vielä totta.

Siinä oli tämä aika meidän ajastamme eriävä, että hallittiin paremmin itseänsä, oltiin vähemmän satunnaisten mielipiteiden ja oikkujen orjia. Rakastettiin ja vihattiin silloinkin, mutta vain elämän tähden. Jalo mieli vaikka oli pettynytkin rakkaudessaan, ei alentunut vihaamaan. Se säilytti rakkautensa omaan poveen suljettuna.

Niin oli Niilonkin laita. Hän tiesi Briitan rakastavan Ove herraa. Hän oli kuullut, että suuri, mahtava

suku oli antanut suostumuksensa heidän liittoonsa. Ja enkeli, joka paljastettu miekka kädessä seiso i hänen sydämensä eedenin edessä, sai hänet pitämään sitä rikoksena nyt yksinäisyydenkään pyhänä hetkenä luomaan sinne silmiään. Niin peitti yö hänen sielunsa. Ajatus mitä oli tapahtunut ja mitä olisi tapahtua voinut, se kimalteli nyt hänen silmissään valon yhä lisääntyessä, mutta tähtenä vain, jota hän ei saanut eikä voinut saavuttaa.

Ja nyt tuntui hänestä, niinkuin olisi se tähti tullut lähemmäksi. Se valaisi niinkuin aamuaurinko hänen nuoruusunelmaansa, hänen paratiisiaan. Ja kenttä kentän perään sukeltautui esiin sen ihanaan valoon. Enkeli näytti kimaltelevalla miekallaan viittovan häntä astumaan kukkivalle, kesäiselle maalle.

Hän katsahti ylös ja aamuaurinko nousi korkeammalle hänen rinnassaan nähdessään tuon ihmeen kauniin neitosen edessään. Tämä seiso i siinä ikäänkuin vakuuttaakseen enkelin viittausta. Itse olikin hän siivetön enkeli vaaleassa puvussa. Kaulassa kimalteli jalokivi ja vyötäisillä oli kullalla kirjaeltu vyö. Mutta sydämen koko rikkaus loisti ihanista silmistä.

Neitosen koko olennessa kuvastui niin katkera suru, että Niilo tarttui hänen käteensä voimatta enää hillitä itseään, pakottaa sydäntään.

"Se on rakkauteni, joka karkottaa minut luotanne...!" sanoi hän vapisevalla äänellä. Ja kostea kiilto hänen silmissään muuttui kyneleeksi, joka vier i alas hänen poskilleen.

Hän tunsi, kuinka pieni käsi vapisi hänen omassaan ja tuskin oli hän saanut sanotuksi lausettaan loppuun, kun jo katui sitä.

"Tiedän sen, tiedän sen", vastasi neitonen kiireesti, "mutta en kuitenkaan koskaan ole voinut uskoa, että se olisi totta."

"Mitä te tiedätte?" kysyi Niilo, "mitä tiedätte, Briita, sellaista, jota ette koskaan ole uskonut?"

"Että teidän lempenne on eräs neitonen saanut, ja ettette te voi häntä saavuttaa, koska..."

Liikutus valtasi tyttösen mielen. Hänen täytyi ponnistaa saadakseen sanotuksi sanansa. Mutta se ponnistus, se vei hänen voimansa. Vaaleana kuin lumi seiso i hän siinä. Ja koko hänen olentonsa vapisi niinkuin vilutaudin puistamana.

"Oikeassa olette, Briita, oikeassa olette", lausui Niilo verkalleen, "mutta onko teille myös sanottu, miksi ei hän voi tyttönsä kättä voittaa?"

"On!" kuiskasi Briita vapisevalla äänellä.

"Ja tahdotteko sanoa sen minulle?"

"Koska ... koska ystävänne rakastaa häntä, Niilo Bonpoika, ja koska te olette liian jalo ryöstääksenne häneltä hänen elämänsä ilon, vaikka sen kyllä voisittekin."

Se oli käännös asiassa, jota Niilo ei ollut odottanut. Ja samassa tuli hänen mieleensä ajatus, eikö neitonen ollutkin harhaan joutunut. Se totuus, että niin todellakin voi olla laita, sai hänet vavahtamaan.

"Tahdotteko myös sanoa minulle, kuka tuo minun ystäväni on?" kysyi hän pudistaen neidon kättä omassaan.

"Veljenihän se on!" vastasi Briita voimatta enää pidättää kyneleitään.

Mutta nyt toi hänen surunsa vain iloa ja riemua Niilo Bonpojan sydämeen. Ja tyttösen kyneleet, ne kimaltelivat hänestä nyt niinkuin aamukaste ennen auringonnousua.

"Ja niin olisi siis Iliana neiti sydämeni valittu?" kysyi Niilo hymyillen hymyä, josta näki, että aurinko taas paistoi hänen rinnassaan.

"En ole sitä koskaan uskonut!" sammalsi Briita.

"Ja siinä olette tehnyt oikein!" lausui Niilo. "Mutta nyt tahdon minä puolestani sanoa teille, kuka sydämeni valittu on... Ja siihen olen pakotettu, että sumu haihtuisi väliltämme. Sillä voihan sekin olla valhetta vain, mitä minulle on kerrottu, vaikka se onkin sopusoinnussa sen kanssa, mitä kerran itse näin ja kuulin.... Neitonen, joka on sydämeni saanut ja aina tulee sen pitämään, hän on..."

Hänen ei tarvinnut lausuakaan nimeä. Briita huomasi että hän se oli ja koko hänen olentonsa ikäänkuin muuttui sen kuullessaan.

Mutta onnellisuuden partaalla, kun se jo niin autuaasti hymyili hänelle, hillitsi Niilo itsensä ja sanoi:

"Sinua, Briita, sinua yksin olen rakastanut. Enkä voi sanoa, koska se rakkaus ensiksi sydämestäni syttyi... Nyt olen sen sitten sanonut ja Jumala minulle anteeksi antakoon, jos olen siinä väärin tehnyt... Olen enemmän kuin onneton ja maailma on tuomitseva minut kunnianttomaksi raukaksi... Kuinka puhunkaan sinulle silloin rakkaudesta...!"

Vastauksen asemesta kietoi neitonen kätensä ritarin kaulan ympärille ja nojasi päänsä hänen rinnoilleen, niin että ritarin täytyi siirtää sivulle immen runsaat kiharat nähdäkseen oman taivaansa hänen silmissään.

"Ja sinä et siis pelkää ihmisten tuomiota?" kysyi Niilo sulkien neitosen lujemmin syliinsä.

"En, en", kuiskasi neitonen ja katsoi niin lämpimästi ja varmasti ritaria silmiin. "Mitäpä välittää rannan kukka siitä liasta, jota aallot hänen vierelleen ajavat. Hän kasvaa vapaana, varmana ja katselee kuvaansa kuvastimessaan. Sellaisena on hän vain onnellinen. Ja hyvä Jumala puhdistaa aaltojen ajaman lian lemmitystään."

"Voi, sinä et tunne vielä maailmaa ja ihmisiä, suloinen lemmittyini!"

"Mutta minä tunnen Jumalan ja pyhän neitsyen!"

Neitosen puheessa ilmeni sellainen luja usko, syvä vakuutus ja sillä oli sellainen tenbova vaikutus, että Niilokin tunsu rintansa kuohuvan taas iloa ja rohkeutta ja hän siunasi itsekseen hetkeä, joka oli tämän sanomattoman autuuden mukanaan tuonut.

Silloin ilmestyi varjo lehtoon. Kaksi voimakasta kättä sulki rakastavat keskeensä ja reipas ääni lausui:

"Tämä se on minun mieleeni ja tätä olen jo kauan odottanut ja halunnut."

Se oli Tord Kaarlonoika, joka oli lähtenyt Niiloa etsimään. Hän oli kuninkaansa ja lankonsa puheesta, jota kuningattaren toinnuttua vielä oli jatkettu, kuullut miten auttamattomasti kuningas oli hänen, Niilon, kanssa välinsä rikkonut. Niin tämä, kuin nyt kohtaaminen lehdoissa sai hänen mielensä kuohumaan ja herätti hänessä liikituksen, jota hän vain vaivoin voi salata.

Briita neiti tarttui lämmöllä veljensä käteen ja Niilo laski myös kätensä hänen olkapäälleen samalla kun toinen yhä oli vielä kietoutuneena rakastetun vyötaisten ympärille. Mutta Tord ei antanut kummallekaan aikaa selittelemisiin.

"Tiedän, mitä tahdotte sanoa, mutta se on tarpeetonta", lausui hän. "Tunnen sinut, Niilo, tunnen ehkä paremminkin, kuin sisareni tunteekaan. Ja vaikka ei minulla olekaan mitään mahtia ja vaikutusta, vaikka olen varma, että kuninkaallinen sukulaiseni kieltää yhdistyksenne, kun sen kerran tietää saa, niin sanon kuitenkin: rohkeutta, Niilo. Luota onneen yhtä varmaan kuin voit luottaa minuun ja Briitaankin."

Niilo oli liian liikutettu voidakseen vastata sanaakaan. Hän tarttui vain ystävänsä käteen ja puristi sitä lujasti, samalla kun kyynel toisensa perään vierähti hänen poskiaansa.

"Kohtalosi on kilpimerkkisi kaltainen", jatkoi Tord, "puoleksi valkoinen, puoleksi musta. Kun olet kerran yösi kulkenut tulee päivä pikemmin kuin aavistatkaan. Niin, sen olet vielä näkevä, Niilo!" lisäsi hän nauraen ja kääntyi samassa toisaalle, sillä hän ei tahtonut näyttää, kuinka liikutettu hän oli.

Mutta sitten alkoi hän uudestaan puhumaan:

"Ja nyt täytyy minun erottaa teidät!... Kuningatar odottaa sinua, Briita... Sinun täytyy rientää hänen luokseen. Minä seuraan taas Niiloa ja silloin voit olla varma, ettemme puhu sanaakaan sinusta, ei sanaakaan!"

Niin menivät he kukin taholleen. Ja lehdoissa vallitsi taas tyyni rauha.

Mutta korkealla taivaalla lauloi leivo. Tuuli kulki hyväillen yli maitten. Vätterin laineet välkkyivät. Ja rakkautta, rauhaa se varmaan koski, josta lintu lehdoissa lauloi, tuuli suhisi, sillä kukat tuoksuivat nyt suloisemmin kuin koskaan ennen ja Vätterin laineet ne löivät leikkiään auringonpaisteisella rannalla.

VIII.

Sanansaattaja.

Molemmat ystävykset suuntasivat askeleensa Niilo Bonpojan asuntoon ja siellä saivatkin he rauhassa puhella kaikesta, mitä heillä toisilleen kerrottavaa oli. Ikäänkuin huomaamatta kääntyi keskustelu kuitenkin heti kuningasta ja valtakuntaa koskeviin asioihin. Tord oli varma, että sotaa ei voitu enää välttää ja hän iloitsi jo, että he saisivat taas yhdessä taistella, hän ja Niilo. Ja silloin olisi Niilokin taas raivaava miekallaan tien kuninkaan ystävyteen. Surullisesti hymyili Niilo ystävän kuvitteluille, huomautti, kuinka kaikki olosuhteet sotivat niitä vastaan, mutta Tord kumosi ne hänen väitteensä. Ja niin joutuivat he vähitellen taas puhelemaan omista asioistaan ja Tord ilmaisi silloin Niilolle, että hän pian aikoi viettää hänsä neiti Iliana Tottin kanssa.

"Oletko siis jo saanut hänen isänsä suostumuksen?"

"En, mutta aion ennen pitkää hankkia sen!" vastasi Tord. "Ja sille retkelle tulet sinä kai mukaan? Olen ajatellut, että jo syksyllä lähtisimme matkalle."

Niilolla ei ollut mitään sitä vastaan ja he sopivat, että Tord niihin aikoihin tulisi Ekesjöhön Niiloa hakemaan, josta he sitten yhdessä matkustaisivat Tanskaan neitosen isän, herra Åke Akselinpojan luokse Hjulebergiin.

Kättä puristaen erosivat he sitten toisistaan. Oli tullut aamu jo heidän siinä puhellessa. Ja Niilo ratsasti sen vielä kestäissä Brodden kanssa Vadstenasta.

Viikkoja kului. Kuningatar oli tointunut jo niin paljon taudistaan, että voi ajatella matkaa Tukholmaan. Ennen lähtöään määräsi hän kuitenkin Vadstenan luostarikirkossa lepopaikan itselleen Filippa kuningattaren viereen. Kuningas oli kyllä levoton hänen tähtensä, mutta ei hän silti tullut ajatelleeksi, että voisi kadottaa hänet. Niin pian siis kuin kuningatar oli tointumaan päin, jätti hän hänet ja matkusti Tukholmaan, jossa hänellä oli joukko hallitusasioita hoidettavana, samalla kuitenkin pitäen rangaistuja herroja tarkasti silmällä.

Näytti kuin olisi Kaarlo nyt saanut entisen voimansa ja reippautensa jälleen. Sillä moneen vuoteen ei hän ollut sellaista toimi-intoa osottanut, kuin mitä hänessä nyt taas huomattiin. Mutta uusi suosikki, herra Jost von Bardenvleth, kohosi päivä päivältä yhä suurempaan suosioon. Ja hädin tuskin vain sai kuningatar Tukholmaan palattuaan hänet niin paljon ritarista erilleen, että vietti edes sen hetken ajan, jonka valtiotoimet myönsivät, hänen seurassaan. Kuitenkin oli hänen otsansa aina kirkas ja suunsa hymyyn vetäytyneenä, kun astui kuningattaren huoneeseen ja näki hänet siellä tyttäriensä ja hovineitojensa keskellä. Heillä oli ollut kaikkiaan yhdeksän lasta, mutta neljä poikaa ja yksi tyttö oli kuollut, niin että ainoastaan neljä tyttöä oli nyt enää jällellä. Vanhin näistä oli Magdalena, äidin kuva ja isän lemmitty.

Eräänä päivänä, kun kuningas mitä parhaimmalla tuulella tuli kuningattarensa luota, kohtasi hän Tord Bonden.

"Mitä on teillä sydämellänne serkku?" kysyi kuningas, "näytätte niin juhlallisen näköiseltä!"

"Aion matkustaa Gotlantiin kosioretkelle!" vastasi Tord.

"Gotlantiin!" huudahti kuningas. "Mitä sanottekaan, Tord Kaarlonpoika, vihollisenko luokse kosioretkelle?"

"Ja sen te sanotte niin varmana, kuin tietäisitte jo kenen luokse olen menossa," virkkoi Tord, "kuitenkin, Jumala paratkoon, vihollisen luokse olenkin nyt matkalla ja siksi olen tullut pyytämään teidän suostumustanne siihen."

"Ja ketä tähtää tämä kosiomatkasi?" kysyi kuningas vallan vakavana.

"Neiti Iliana Åkentytärtä, joka nykyään oleskelee serkkunsa, Briita rouvan, luona Hammarstadissa."

"Neiti Ilianaa!" huudahti kuningas. "Mitä sanottekaan, serkku, neiti Ilianaa?"

Tordia kummastutti, että kuningas sitä niin ihmetteli, enemmän kuin äsken hänen ilmoitustaan, että oli vihollisen luokse kosioretkelle menossa. Hän näytti paljoa vähemmän kiinnostavan mieltään Åke Akselinpoikaan, kuin hänen tyttärensä.

"Tuntuu siltä", uskalsi Tord huomauttaa, "kuin olisi teillä enemmän neitoa, kuin hänen isäänsä, omaa vihollistanne, vastaan."

"Niin!" vastasi kuningas, "niinhän se onkin asianlaita...! Täytyy tunnustaa, että olen antanut tässä

asiassa toiselle sanani..."

"Ja kelle sitten?" kysyi Tord tulistuneena, posket punottavina.

Kuningas katseli tutkivasti häntä ja vastasi sitten ulkomuodoltaan aivan tyyneenä:

"Tässä asiassa olen luvannut puoltolauseeni ritari Jost von Bardenvlethille."

"Jost von Bardenvlethille!" huudahti Tord, mutta hillitsi heti itsensä ja lisäsi: "Vähän se häntä hyödyttää..."

"Älkää liikoja siinä suhteessa kuvitelko, Tord ... ritarilla on sekä neidon että suvun suostumus."

"Sen näyttää tulevaisuus...!"

"Niin ja lähin tulevaisuus vielä", lisäsi kuningas hyväntahtoisesti. "Te huomaatte siis, etten voi antaa suostumustani teidän kosiomatkaanne."

Nämät sanat sanottuaan käänsi kuningas hämmästyneelle Tordille selkensä ja meni huoneisiinsa.

Tordilla oli reipas, päättävä luonne. Hän teki heti päätöksensä. Ei se veisi paljon aikaa, vaikka hän matkustaisi Hammarstadiinkin ottaakseen siellä selvän kuninkaan sanojen todenperäisyydestä. Keskustelu Niilon kanssa Vadstenassa, jonka kuluessa oli tullut puheeksi Jost ritarin rakkauskin Ilianaan, tuli siinä nyt myös Tordin mieleen. Mutta epäilemättä ei Niilo ollut kertonut silloin kaikkea mitä asiasta tiesi. Siitä oli pidättänyt häntä ehkä epävarmuus hänen, Tordin tunteista, ja ehkä myöskin se, ettei tuntenutkaan asiaa muuta kuin epäilyttävien, lentävien huhujen kautta. Ja niin päätti Tord ratsastaa Hammarstadiin.

Samana iltana lähti hän jo Tukholmasta. Mutta saapuessaan Hammarstadiin ei hän tavannut kumpaakaan siellä ei Briita rouvaa eikä Iliana neitiä. Edellinen oleskeli Örebrossa, jossa miehensä nyt oli linnanhaltiana Niilo Juhonpojan (Oxenstjerner) jälkeen. Jälkimäisestä ei kukaan tiennyt sen enempiä, kuin että hän illalla ennen Briita rouvan lähtöä oli mennyt erään ritarin kanssa lahdella keinuvaan laivaan, joka sitten oli purjehtinut pois. Kuitenkin oli se tapahtunut Briita rouvan suostumuksella, sillä itse oli hän seurannut heitä rantaan ja katsonut, kun neito nousi laivaan ja purjehti ulapalle.

Linnantuvassa sai Tord nämät tietonsa. Ja hän seiso siellä otsa synkkänä, silmät tulta iskien, niin hurjana ja pelottavana, että Erengisle herran uskolliset, vanhat palvelijat menivät matkaansa päästäkseen enemmistä tiedusteluista. Ainoastaan talon vouti jäi jällelle. Hän oli nuori, vilkassilmäinen mies ja tarkasti seurasi hän ritarin pienintäkin kasvojen ilmettä. Ritari juoksi vuoden luokse, tarttui tätä käsivarresta kiinni ja puristeli sitä niin, että vouti muuttui melkein mustaksi muodoltaan.

"Kuka oli tuo ritari?" kysyi hän.

"Armollinen herra, häntä en tuntenut", lausui vouti. "Kuka hän oli, sen tietää ainoastaan Briita rouva."

"Kautta Jumalan, murskaksi lyön sinut, mies, ellet heti sano, kuka ritari oli!" huudahti Tord. Hänen katseensa, yhteenpuristuneet nyrkkinsä, se voima, jolla miestä piteli, kaikki se oli riittävästä todistuksena, että tässä oli tosi edessä, että hänen hetkensä olivat luetut, ellei täyttäisi ritarin pyyntöä.

"Armoa, herra, armoa!" ähkyi hän. "Tahdon ilmoittaa hänen nimensä, jos ritarisanallanne vakuutatte, ettette ilmaise minua, sillä asia on pidettävä salassa. Ei kellään saa siitä olla vähintäkään aavistusta."

Tord tuli yhä levottomammaksi tätä puhetta kuullessaan. Ryöväys Raisiossa, merirosvojen takaa-ajo, Iliana ja Briita kavalan Jostin vallassa, kaikki se tuli taas hänen mieleensä. Kaikki se muodosti kamalan yhteyden tämän kanssa. Ja ritarin teko sai taas Tordin mielessä toisen värin, kuin mitä tämä itse oli siitä koittanut kuninkaalle uskotella. Hän oli jo varma, että se oli Jost von Bardenvleth, joka oli Ilianan vienyttä. Ja vihassaan unhotti hän aivan, että oli nähnyt juuri vähää ennen ritarin kuninkaan luona Tukholmassa.

"Hetä hänen nimensä!" huusi hän voudille, välittämättä ollenkaan tämän vaatimuksesta.

"Se oli herra Maunu Gren!" tunnusti vouti.

"Maunu Gren!" toisti Tord epäilevästi. Vouti, huomattuaan, ettei sanojaan uskottu, kertoi tapauksen asianhaaroja myöten, kuinka laiva oli saapunut ja kuinka levoton ritari oli ollut, ennenkun taas sai nostaa purjeet ja jättää Ruotsin rannikon.

Tord ei voinut epäillä enää. Hän vain ihmetteli mihin Maunu herran matka kulki. Ja niin unhotti hän

heti omat asiansa kuullessaan jotain, joka koski kuningasta ja valtakuntaa.

"Ja mihin oli ritari matkalla?" kysyi hän voudilta.

"Tanskaan, herra", lausui vouti, joka ei luullut enää olevan tarpeen pitää asiaa salassa, kun kerran jo oli ritarin nimen ilmoittanut, "Tanskaan kuningas Kristianin luo."

Siis kavaltaja, joka tahtoi näyttää koko maailmalle, mikä hän todellisuudessa oli.

Tord jätti heti senjälkeen Hammarstadin. Hän päätti nyt jatkaa matkaansa suoraan Tanskaan Hjulebergiin, joka oli aivan lähellä Falkenbergia Hallannissa. Hän suuntasi senvuoksi matkansa Södermanlannin ja Itägöötinmaan kautta ja tuli muutamien päivien kuluttua Ekesjöhön Smålandissa, jossa asui Svante Bonpoika (Yö ja Päivä), Niilo Bonpojan veli.

Tordin saapuessa oli Niilo metsästävässä, mutta tuli jo illalla kotiin ja oli valmis seuraavana päivänä matkaan Tordin kanssa. Niilo oli yhtä hämmästynyt kuin Tordkin, kuullessaan Ilianen lähden Maunu herran kanssa ja että tämä ritari nyt todella oli poistunut maasta ja mennyt Kristianin palvelukseen. Hän uskoi nyt aseenkantajansa kertomuksen ja jutteli ystävälleenkin, mitä Brodde oli yöllä Arbogassa kuullut. Seuraus oli, että Brodde kutsuttiin molempain herrain luo ja sai ottaa heidän kanssaan yhdessä osaa neuvotteluihin.

Päätökseksi tuli, että Brodde lähtisi Skåneen päin tietoja hankkimaan, kun sitävastoin molemmat ystävykset ratsastaisivat Hjulebergiin. Seuraavana päivänä lähtivät he sitten matkaan. Brodde kääntyi heti etelään, mutta Niilo ja Tord ratsastivat Jönköpingiin jatkaakseen sieltä yhä eteenpäin kulkuansa.

Ratsastaessaan kaupungin raatihuoneen ohitse, tapasivat he miehen, joka tarkasteli heitä tutkien, etenkin Tordia. Viimein tuli hän heidän luokseen ja kysyi, eikö toinen heistä ollut herra Tord Kaarlonpoika.

"Kyllä, minä olen!" vastasi Tord.

"Minulla on teille eräs kirje, mukanani, Tord herra!" lausui mies.

"Keltä?" kysyi Tord.

Sitä ei mies kuitenkaan tahtonut sanoa, vaan halusi hän tavata Tordia hänen asunnossaan. Tord ilmoitti kyllä, ettei hän aikonut kaupungissa asuntoa itselleen hankkia, vaan päinvastoin jatkaa yhä matkaansa eteenpäin, mutta silloin virkkoi mies:

"Niin paljon voin sanoa, että mitä minulla on teille kerrottavana, ansaitsee kyllä tunnin, kahdenkin pysäyksen!"

Se tiedonanto sai Niilon ja Tordin jäämään hetkiseksi kaupunkiin. Mies seurasi heitä, odottaen, kunnes he saivat hevoset talliin ja löysivät asunnon, jossa voivat rauhassa puhella. Tord, tultuaan sisään ja luotuaan silmänsä mieheen, joka jo ennenkin oli tuntunut hänestä tutulta, luuli nyt tuntevänsä hänet. Sanantuoja oli tanakka mies ja ahavoituneet, arpiset kasvot osottivat selvään, että hän oli ollut monessa leikissä mukana. Hän näytti jo edeltäpäin aavistavan, mitä ritari aikoi kysyä. Ja vältti sitä sillä, että heittäytyi hänen jalkoihinsa ja pyysi anteeksi.

"Mitä tarkoitatte!" kysyi Tord astuen askeleen takaperin. "Mitä on minulla teille anteeksi annettavaa?"

"Ettekö muista enää Rasion kirkkoa?" kysyi mies. "Minä olen sama Jösse Bonpoika, joka silloin toin Niilo herralta sanan, että tulisitte kohtaamaan häntä Rasion kirkkoon. Siitä on nyt kulunut jo enemmän kuin kahdeksan vuotta."

Nyt muisti Tordkin. Sama merirosvo, joka oli tahtonut nutistaa hänet, mutta jota hän päinvastoin oli niin pahoin pidellyt että tämä sai koko kesän maata sairaana Rasion kirkkoherran luona, joten vasta syksyllä myöhään oli voinut ajatella matkaa Ruotsiin. Hän oli sitten antautunut Kristoferin palvelukseen ja oli nyt kuningas Kaarlon asemiesjoukon päällikkönä.

"Voitteko unhottaa sen, mitä silloin yritin teille tehdä?" jatkoi mies. "Olen aikoja sitten jo jättänyt ne, jotka kutsuivat itseään Jumalan ystäviksi ja kaikkien muitten vihollisiksi, ja palvelen nyt samaa kuningasta kuin tekin."

"Sydämeistäni sen anteeksi annan", vastasi Tord tarttuen miehen käteen ja nostaa hänet ylös. "Mitä silloin tahdoitte minulle tehdä, oli vihollisena! Ja nyt saa se olla minun puoleltani unhotettu, varsinkin kun luulen jättäneeni teille siitä muiston, jota teidän tilallanne en niinkään hevillä luulisi voivani unhottaa! Mutta älkäämme puhuko enää siitä... Ennen kaikkia, mikä on se asia, joka teillä on minulle

ilmoitettavana."

Jösse Bonpojan silmät harhailivat ympäri huonetta, kun nousi ylös, eikä hän uskaltanut katsahtaakaan ankaraan ritariin. Mutta se ehkä johtui vain hänen ankarasta mielenliikutuksestaan. Hän kopeloi kiireesti röijyensä alustaa ja otti lopulta sieltä esiin pienen kirjeen, jonka jätti Tordille.

Tord avasi kirjeen ja luki sen. Se oli aivan lyhyt:

"Minut viedään yhdessä herra Maunu Grenin kanssa vangittuna Lybeckiin", oli siinä. "Älkää kuitenkaan ryhtykö mihinkään pelastushommiin. Se olisi nykyisissä olosuhteissa samaa, kuin turmella kaikki. Mutta luottakaa minuun. Ennen kuolen, kuin rikon lupaukseni. Iliana Åkentytär."

Vihaa kuohuen ja hämmästyneenä jätti Tord kirjeen Niilolle kääntyen samassa Jösse Bonpoikaan ja kysyi tältä, kuka oli hänelle kirjeen antanut.

"Iliana neiti itse", vastasi Jösse ja lisäsi: "Pääsin Maunu Grenin laivaan, kun hän läksi Turusta. Olin näet siihen aikaan Suomessa kuninkaan asioilla ja saavuin juuri Viipurista Turkuun, kun Maunu herrakin sinne Ruotsista saapui jättääkseen Turun linnan herra Eerikki Akselinpojan haltuun. Maunu herra sanoi lähtevänsä Ruotsiin kuninkaan luokse, enkä minä siis epäillyt seurata häntä. Hän purjehtikin todella Ruotsin rantamalle, mutta pysähtyi Hammarstadin lahteen ja sittenkun oli saanut sieltä Iliana neidin laivaansa, nosti hän taas purjeet ja matka kulki nyt hyvässä myötätuulessa etelää kohti."

"Mutta miksette eronnut Maunu herrasta Hammarstadissa?" kysyi Niilo.
"Siellähän olisitte päässyt maihin!"

"Minut pidettiin vankina laivalla", vastasi Jösse, "eikä kukaan saanut henkensä uhalla jättää alusta, muutamia luotettuja miehiä lukuunottamatta, jotka soutivat veneen maihin ja taas takaisin."

"Eikö siis Maunu herra tiennyt, että olitte kuninkaan asemiehiä?" kysyi Niilo, joka ollen tyyneempi kuin Tord tahtoi tutkia asian tarkemmin kuin tämä.

"Kyllä hän sen tiesi. Sanoinhan minä sen hänelle. Mutta hän tahtoi, että rupeisin hänen miehekseen. Ja siihen ei minulla tietystikään ollut halua, koska muutan herraa mieluummin omasta kuin muitten tahdosta... Kun en siis suostunut, piti hän minut vangittuna niin kauan kun laiva oli lahdessa."

"Ja Iliana neiti?" kysyi Tord.

"Neitoa kohdeltiin niinkuin ylhäissukuista neitoa pitääkin", vastasi entinen merisissi, "ja merelle tultua päästettiin minut myös taas vapaaksi ja sain sitten olla, miten itse halusin. Silloin tuli neito eräänä päivänä luokseni ja kysyi, kuka olen ja mihin aioin... Se tapahtui vähää ennemmin, kuin saimme kaksi kauppalaivaa näkyviimme, joita Maunu herra heti alkoi ajaa takaa ja saikin hän ne lopulta onnellisesti käsiinsä. Ylhäinen neito tuskin ehti kuulla vastaukseni, että pyrin Ruotsiin, kun hänet jo komennettiin kannen alle. Pian senjälkeen tapahtui sitten tuo onnettomuus."

"Onnettomuus?" huudahti Tord ja Niilo samalla kertaa.

"Niin", jatkoi Jösse, "luulin, että siitä kirjeessä puhutaan... Suuri lybeckiläinen sotalaiva hyökkäsi Maunu herran kimppuun. Ja ankaran taistelun jälkeen täytyi hänen antautua väkineen vangiksi, vaikka hänellä olikin laivassaan kaksisataa miestä."

"Herra armahtakoon, Jösse Bonpoika!" puhkesi Tord puhumaan, mutta Jösse kiiruhti heti lisäämään:

"Vaara on ohitse nyt. Sillä Lundin läpi kulkiessani sain kuulla, että kuningas Kristian, Norjasta kruunausmatkalta palattuaan, oli heti lunastanut Maunu herran, joka nauttii hänen erityistä suosiotaan. Myöskin Iliana neiti kuuluu nyt olevan Köpenhaminassa, mutta odotetaan piakkoin saapuvaksi Iivari Akselinpojan luokse Lillöhön."

"Missä saitte sitten tämän neidin kirjeen?" kysyi Tord.

"Se tapahtui silloin", jatkoi Jösse, "kun lybeckiläinen sotalaiva sai Maunu Grenin aluksen haltuunsa, kun sen miehistö ei enää voinut pitää puoliaan. Seisoin maston vieressä, sillä en voinut olla minäkään taisteluun osaa ottamatta. Silloin kuulin neitosen huutavan nimeäni ja kun kiiruhdin hänen luokseen jätti hän kirjeen minulle."

"Kauan olette sitä viivytännytkin!" lausui Niilo epäluuloisena.
"Varmaankin on teillä ollut siellä Skånessa päin paljon puuhaamista."

"Siltähän se voi tuntua ja tavallaan olettekin oikeassa... Luulen kuitenkin hyödyttäneeni kuningas Kaarloa ja Ruotsin valtakuntaa viipymiselläni. Kun lybeckiläinen oli voittanut, ei se tiennyt aluksi, mitä

tehdä niin monilla vangeilla. Siksi laske se heistä heti osan Skånen rannikolle. Niiden joukkoon satuin minäkin. Toisen osan lähetti se Danzigiin ja niille kävi onnettomasti, sillä ne mestattiin joka ainoa. Ja niin olisi kai käynyt Maunu Grenillekin Lybeckissä ellei kuningas Kristian olisi väliin mennyt... Tulin maihin lähellä Trelleborgia ja siellä kuulin jo puhuttavan kiihkeästä riidasta, joka oli syntynyt Iivari Akselinpojan ja Lundin arkkipiispan Tuven välillä. Eräässä oluttuvassa sen kuulin, jonne menin juomaan mukillisen olutta. Siellä kaksi miestä puheli asiasta. Toinen heistä oli Ruotsista ja hän oli tuonut herra Tuure Tuurenpojalta Axewallasta sanaa Iivari herralle."

"Tuure Tuurenpojalta!" huudahti sekä Tord että Niilo.

"Niinkuin sanoin, oli hän herra Tuure Tuurenpojan lähetti. Ja oli hän tullut kuulustelemaan, miten Maunu herran oli käynyt. Siitä asiasta oli minulla parimmat tiedot annettavana ja siten tulini kuulleeksi kaikenlaista, sillä olut oli hyvää ja mies puhelias. Tuure herra ja moni muukaan eivät ole kuninkaan ystäviä. Kun tahdoin saada asiasta vielä tarkempia tietoja ja kun mies muutaman päivän kuluttua oli lähtevä Lillöhön niin päätin seurata häntä sinne. Mutta Iivari herra oli niin kiintynyt riitaansa arkkipiispan kanssa, ettei häneltä muuhun aikaa riittänytkään. Kun sanoin hänelle lähteväni Ruotsiin, pyysi hän minua tervehtimään veljeänsä, herra Eerikki Akselinpoikaa ja sanomaan, että tuuli oli kääntymässä ja että oli paras hänenkin nyt katsoa eteensä... Niin hän sanoi ja sitten matkusti hän Lundiin. Siellä viivyin minäkin hetkisen aikaa. Mitä sain tietää, sisältyy siis pääasiassa siihen, että Tanskan ja Ruotsin herroilla on salahankkeita, joista hedelmät näkyvät vuoden, kahden kuluttua... Tuure herra oleskelee nykyään täällä kaupungissa, näin hänet, ja Eggert herra tuli myös tänne eilen Rumlaborgista."

Tuure Tuurenpoika (Bjelke), Kråkerumin herra, ei ollut vielä Axevallan linnanhaltia, mutta oleskeli siellä nyt satunnaisesti serkkunsa Knuutti Steeninpojan (Bjelken) luona, joka oli saanut Axevallan linnan kuninkaan apen, vanhan ritarin, Kaarlo Orminpojan kuoltua. Vasta seuraavana vuonna sai Tuure herra Axevallan läänityksekseen. Tähän asti oli häntä luultu kuninkaan puoluelaiseksi. Hänellä oli kova ja julma luonne. Rahvasta vihasi hän sydämensä pohjasta, eikä voinut kärsiä, että Engelbrektin nimeäkään mainittiin hänen läsnäollessaan. Sen lisäksi oli hän erittäin röyhkeä eikä saattanut hillitä kerskailuhaluaan kuninkaankaan seurassa, jonka ensimmäinen vaimo oli ollut Tuure herran sisar. Äitinsä puolelta oli Tuure herra myös sukua Jönköpingin ja Rumlabergin linnanhaltialle, herra Eggert Krummedikille, joka myöskin, ilman että ansaitsi sitä, nautti Kaarlo kuninkaan suosiota.

Nämät tiedonannot tekivät niin Tordin kuin Niilonkin mielen alakuloiseksi. He olivat kuitenkin varmoja, ettei kuningas Kristian sodallaan Ruotsia vastaan mitään voittaisi, vaikka kavaltajat kyllä ehkä voisivatkin hetkeksi aikaa antaa kuninkaalle ja hänen ystävilleen tekemistä. Ja siksi saivat nämät asiat nyt väistyä yksityisasiain tieltä. Jösse Bonpojan poistuttua joutuikin heti taas keskustelun alaiseksi Tordin retki ja sen tarkoitus. Tord oli aluksi kahden vaiheilla, jatkaisiko matkaa Åke herran luokse Hjulebergiin vai ei. Voisihan sillä todella olla odottamattomia seurauksia. Mutta toiselta puolen taas voi ajatella, että Iliana neiti oli tuskan pakottamana kirjeensä kirjoittanut, jota tarkemmin asiaa mietittyään ei olisi tehnytään. Kun hän vielä mietti, mitä Jost ritari voisi sillä aikaa aikaan saada, niin tuli hän lopulta siihen päätökseen, että matkaa oli jatkettava. Jos Åke herra kieltäisi, olisi asia sitten selvä. Tord tietäisi silloin, ettei hänellä enää olisi mitään muuta keinoa voittaakseen morsiamensa, kuin anastaa se väkivallalla. Ja sen tehtyä voitaisiin sitten asiasta keskustella sekä kuningas Kaarlon että Åke herran kanssa.

"Kävi miten kävi", sanoi hän lopulta lyöden Niiloa olkapäälle, "sotaa minä vain haluan ja silloin me taistelemme rinta rinnassa ja vedämme nuo kurjat kavaltajat päivänvaloon."

Ei hän tullut ajatelleeksikaan, ettei Niilo tahtoisikaan mukana olla. Ei hän sitä miettinyt, kuinka katkeralta tästä mahtoi tuntua taistella nyt halpa-arvoisena ja huomaamattomana miesten joukossa, jotka olivat aina tottuneet näkemään hänet kaikkien etunenässä. Mutta Niilo oli aivan samaa mieltä kuin Tordkin, eikä hänelle tullut mieleenkään vetäytyä nyt syrjään, kun isänmaan pelastaminen oli kysymyksessä. Hänen vankka, jalo luonteensa oli vuosien kuluessa varsinkin nyt Arbogan ja Vadstenan tapausten jälkeen saanut lopullisen tulikasteensa. Satunnaiset tapahtumat, onnen vaihtelut, ihmisten arvostelut eivät saaneet häntä enää päämäärästään horjumaan. Hän katseli nyt maailmaa ikäänkuin ylhäältä päin. Ja siksi voikin hän paremmin kuin muut nähdä ja arvostella niitä voimia, jotka olivat siinä vaikuttamassa, niitä tarkotusperiä, joita etsittiin, samalla kun ei voinut olla hymyilemättä tuolle turhamaiselle kiihkolle, olla etunenässä.

Kohtaus Briitan kanssa, tieto hänen rakkaudestaan, sekin osaltaan kohotti hänen mieltään, vapautti sen tomun ja pikkumaisuuden kahleista. Ja hänestä tuntui, kuin olisi edellinen jakso, joka päättyi siihen, ollut vain valmistusaika hänen sisällisessä kehityksessään ja nyt tullut korkeampien aatteiden, suurempien taistelujen hetki. Briitan tunnustus toi muassaan yhtä hyvin voiton seppeleen kuin manauksenkin, edellisen, mitä kuluneeseen aikaan tuli, jälkimäisen taas mitä tulevaan. Mutta ne koettelut, mitä nyt voi tulla, ne olivat hänestä enää pikkuasioita vain. Sellainen sattui hänelle jo tänäkin

päivänä.

Herra Eggert Krummedik lähetti sanan, että Tord herra tulisi päivälliselle hänen luokseen linnaan. Se herätti niin Tordin kuin Niilonkin kummastusta, että kutsu koski ainoastaan Tordia. Tarkemmin mietittyään huomasivat he kuitenkin, että eihän Eggert herra voinut kutsua vieraakseen sellaista kuin Niilo, jonka kuningas niin julkisesti oli seurastaan erottanut. Tord meni siis yksin. Tuskin oli hän vielä ehtinyt poistua, kun jo Tuure Tuurenpoika saapui Niilon luokse.

Ensimmäiset tervehdyssanat lausuttuaan, alkoi ritari ilman pitempiä kiertelyjä selittää, miksi oli tullut. Hän puheli kuninkaan herkkäuskoisuudesta, hänen kykenemättömyydestään erottaa ystäviä vihollisista sekä hänen julmasta menettelystään jälkimäisiä kohtaan. Ja tämän puheen jälkeen kysyi hän muitta mutkitta, mitä Niilo asiasta mieltä. Kysyi, eikö hän jo kaiken senjälkeen mitä oli saanut kärsiä niin monivuotisen uskollisen palveluksen jälkeen, eikö hän jo nyt ollut valmis yhtymään niihin, jotka aikoivat saada asiain tilan Ruotsissa muuttumaan.

Tarkkaavaisena kuunteli Niilo ritarin puhetta, mutta heti kuin huomasi, mitä tämä oikeastaan tarkoitti sillä, antoi hän jyrkän kiellon. Kuitenkin koska Tuure ritari oli puhunut hänelle siinä luulossa, että tapaisi hyvinkin kernaan kuuntelijan, tahtoi hän perustella kieltoaan, miksi ei voinut ritariin ja hänen puoluelaisiinsa yhtyä. Hän koetti sitten vielä osottaa ritarille, että tämän sanat sisälsivät kavallusta, mutta lupasi kuitenkin pitää asian salassa, jos ritarikin jättäisi salahankkeensa kuningasta vastaan sikseen. Siinä suhteessa hän kuitenkin puhui kokonaan kuuroille korville. Tuure ritari oli pitänyt aivan varmana, että mies, jota oli niin kohdeltu kuin Niiloa, ei hetkeäkään epäilisi nostaa miekkaansa koston siten hyvitystä vaatiakseen, koska sitä kuninkaalta ei ollut muuten saatavissa. Hän siis käsittikin Niilon puheen vain estelyksi, jonka kautta tämä tahtoi kiskoa voittoa itselleen ennenkuin kuninkaan vastapuolueeseen astui, ja siksi alkoi hän kuvailla Niilolle sitä valtaa, niitä linnoja ja läänejä, joita palkinnoksi oli odotettavissa.

Aika kului siinä puhellessa ja ennenkuin herrat sitä huomasivatkaan oli päivällinen linnassa loppunut ja Tord herra isäntänsä, Eggert herran, seurassa matkalla majataloon.

Siellä sai keskustelu sillä aikaa ihan odottamattoman kääntein. Niilo kieltäytyi aivan jyrkästi kaikista kavalluspuuhista.

"Ei löydy maailmassa sellaista palkkaa, Tuure ritari", sanoi hän, "jota pitäisin sen arvoisena, että sentähden voisin omantuntoni pantiksi panna. Olen siis edelleenkin Kaarlo kuninkaan mies tai oikeammin Ruotsin mies... Tämän maan, tämän kansan edestä vain tahdon elää ja kuolla, vaikka minulle sitten olisi seitsemän kuningaskuntaa sen asemesta tarjolla!"

Nyt tulistui jo Tuure herra. Häntä harmitti, että oli paljastanut itsensä, nähnyt niin paljon vaivaa turhan asian vuoksi. Ja hänestä alkoi Niilo tuntua enemmän pelkurilta raukalta kuin urhokkaalta ritarilta.

"Kautta viiden haavan", huudahti hän, "te olette pelkuri, Niilo Bonpoika!"

Hymyillen katseli Niilo vihastunutta ritaria. Juuri tällä hetkellä astui Tord Eggert herran kanssa sisään huoneeseen.

"Voi olla", lausui Niilo, "että olemme siinäkin eri mieltä, niinkuin olemme edellisessäkin."

"Olette mitä kurjin raukka!" huudahti taas Tuure herra kuuntelematta ollenkaan mitä Niilo sanoi ja tullen vielä rohkeammaksi ystävänsä Eggert herran samoinkuin Tordinkin tulosta. Tord, niin vilpitön kuninkaan ystävä kuin olikin, ei kuitenkaan koskaan olisi kärsinyt sellaista loukkausta, kuin mitä Niilo nyt Tuure herran puolelta sai kärsiä.

"Ajatelkaa ensin Tuure ritari", vastasi Niilo sävyisästi, "ajatelkaa, ennenkuin lausutte sanoja, jotka voivat saada verenvuodon aikaan. Minulla on toki jossain määrin kunnianne vallassani!"

"Kunniani on varmemmin miekkani terässä, Niilo Bonpoika... Jättäkää kauniit lorunne, sillä kukaan ei niitä enää usko ja kaikista vähimmin minä."

"Mikä antaa aihetta sellaiseen solvaukseen?" keskeytti Tord astuen uhkaavana suuttunutta ritaria kohti.

Kysymys saattoi ritarin hämmennyksiin. Hän oli mielestään niin selvästi lausunut vihastuksensa syyn, että Tordin kysymys oli hänestä aivan tarpeeton. Ja lähempi selvittely oli sitä vaarallisempi, koska siitä olisi käynyt ilmi, mitä ritari ei suinkaan halunnut, nimittäin hänen todellinen mielenlaatuunsa kuningasta kohtaan. Senkautta hän todellakin oli Niilon vallassa ja tämä olisi myös voinut käyttää sitä

puolustukseen, ellei olisi halveksinut sellaista keinoa.

Tähän aikaan oli aivan tavallista, että pieninkin sana, joka kävi kunnialle, sai kaksintaistelun aikaan. Sentähden ei Tord olisikaan nyt siihen niin erityistä huomiota kiinnittänyt, ellei se olisi ollut Niilo, jota asia koski. Kun kuitenkin Tordin omatkin sanat ehkä olivat voineet kunniastaan arkaa ritaria loukata ja kohottaa vielä hänen vihaansa, kun ei niitä peräytetty, niin otti Tord asian omakseen ja sanoi:

"Pysyn sanassani ja Niilo Bonpojankin täytyy sen suvaita!"

Herra Eggert Krummedik huomasi kuitenkin asian oikean laidan paremmin kuin Tord. Ja hän sai välit lopulta sovitetuksi niin, että Tuure ritari peräytti syytöksensä. Mutta se taas herätti Tordissa epäluuloja. Ja muistaessaan samalla, mitä oli Jösse Bonpojalta kuullut, kävi hänen aavistuksensa varmuudeksi ja hän sanoi:

"Jos ystäväni Niilo Bonpoika onkin liian jalo antaakseen kevytmielisen sanan houkutella kaksintaisteluun itseään, niin vaadin minä, Tord Kaarlonpoika, teidät nyt heti tässä ainakin ilmoittamaan, mikä antoi aihetta solvaaviin sanoihinne. Sillä sellaisia sanoja ei kukaan todellinen ritari kehtaisi julki lausua."

"Mutta siihen minä en suostu!" vastasi Tuure herra.

"Ja silläkö luulette voivanne minua tyydyttää!" kysyi Tord silmät tulta iskien. Hän tuli aina vain enemmän vakuutetuksi siitä, että ritarilla oli jokin arka asia omallatunnollaan, joka ei kärsinyt päivänvaloa. Ja siksi lisäsi hän: "ette ilman tärkeämpää syytä voi kutsua Niilo Bonpoikaa kurjimmaksi raukaksi..."

"Mutta sehän on asia, joka ei koske teitä, Tord herra!" keskeytti Tuure.

"Ja mitä sanot sinä tähän, Niilo Bonpoika", kysyi Tord Niiloon kääntyen, välittämättä ollenkaan siitä, mitä Tuure ritari puhui, "onko se asia, joka ritarin vihan on herättänyt, sellainen, että sinä voit sen minulle ilmaista?"

Niilo tarkasteli läpitunkevin katsein Tuure Tuurenpoikaa ja vastasi sitten:

"Sen voin ja sen teenkin, kun aika niin vaatii, jollette te, Tuure herra, itse teoillanne todista, että puheenne on ollut valhetta."

"Hyvä, Tuure herra!" alkoi taas Tord puhumaan, "minä, joka pidän Niilo Bonpoikaa urhoollisimpana miehenä, mitä tunnen, minä tahdon odottaa kunnes hän puhuu. Mutta sen saatte uskoa, ettei sellaista muuria ole, joka suojelisi teitä miekaltani, niin pian kuin Niilo Bonpoika on puhunut... Se on sanani ja nyt voimme erota!"

Epäilemättä olisi se terävä soimaus, joka näissä sanoissa piili, lopultakin synnyttänyt sen kaksintaistelun, joka juuri äsken oli estynyt, ellei Eggert ritari taaskin olisi saanut sitä hyvillä sanoilla pidätetyksi. Tuure herra antoi näet vielä toisen kerran sovittavien sanojen vaikuttaa itseensä, vaikka ne jo tuntuivatkin enemmän vain suojalta, jonka taakse hän koetti edes jollain tavoin vielä sotamaineensa pelastaa. Vaara olikin kahdessa suhteessa suuri. Ensiksikin hänelle itselleen, koska hän, jos salavehkeet olisivat ennen aikaa ilmi tulleet, ei olisi voinut saavuttaakaan niiden tuottamaa hyötyä. Toiseksi taas itse hankkeelle ja kaikille niille, jotka olivat siihen sekautuneina. Ja nämät kyllä puolestaan olisivat kostaa osanneet.

Niin poistuivat herrat ja Niilo ja Tord jäivät taas kahden.

Illan kuluessa tulivat he sitten lopullisesti siihen päätökseen, että matkaa Åke herran luokse Hjulebergiin oli yhä jatkettava. Mutta kohtalo oli nyt niin määrännyt, ettei siitä matkasta saisi totta tulla.

Yöllä saapui lentoviesti Tukholmasta. Se toi Tordille tämän sisarelta, Briita neidiltä, kirjeen. Kuningatar makasi kuolinvuoteella. Hän oli puhunut Niilo Bonpojasta, oli puhunut kerran Tordista ja Iliana neidistäkin, kun Briita oli ollut kahden kesken hänen kanssaan huoneessa. Hän oli myöskin lausunut toivomuksen saada vielä ennen kuolemaansa puhella Tordin kanssa. Briita oli silloin kertonut hänelle veljen matkasta Hjulebergiin, sillä hän, kun tiesi, miten rakas veli oli aina kuningattarelle ollut, ei luullut asiaa sillä vahingoittavansa, vaikka sen kuolevalle kuningattarelle ilmoittikin. Kuningatar oli silloin pyytänyt, että Briita neiti lähettäisi sanan veljelleen.

Tämä muutti nyt kokonaan Tordin tuumat.

Heti keskeyttivät he matkansa ja Tord riensi yötä päivää Tukholmaan.

IX.

Arkkipiispa Tuve.

Kaarina kuningatar kuoli ja Kaarlo sulsi kyyneliin hänen ruumisvuoteensa ääressä. Pienet lapset, ne itkivät niinkuin näkivät isänkin tekevän, paitsi vanhin, Magdaleena, joka jo paremmin käsitti, mitä oli menettänyt. Tämä tapahtui 7 päivänä syyskuuta vuonna 1450. Kuningattaren ruumis asetettiin ensin Mustainveljesten luostariin, mutta vietiin sitten talvella Vadstenaan, jonne kuningas oli antanut rakennuttaa komean kuoron muistokivineen. Tänne lahjotti hän myös kallisarvoisen niin kutsutun ciborion eli kauniisti koristellun rippileipäin säilytyskaapin. Väitettiin, ettei sen vertaista löytynyt toista Ruotsissa.

Mutta kuinka katkerasti kuningas surikin niin oli ja pysyi kuningatar poissa. Ja niin alkoi uusi ajanjakso kuninkaan elämässä. Tähän asti oli hän purjehtinut myötätuuleen. Vieläkin kulkee hän eteenpäin, mutta tuuli on nyt vastainen.

Ensin kääntyi hän kavaltajia vastaan, joiden vehkeet oli Arbogassa selville saanut. Mutta huomio, jonka Harmaaveljesten luostarissa teki, sai hänet taas vihollisten kanssa sovintoon taipuvaiseksi. Tämä tapahtuikin sitten Tukholman kokouksessa vähän jälkeen kuningattaren kuoleman. Arkkipiispa ja Strengnäsän Sigge piispa saivat taas lääninsä takaisin. Maunu Gren oli paennut maasta ja tuomittiin nyt omista ja vaimonsa varoista korvaamaan sen, mitä oli kruunun varoista tuhannut, koska ei ollut saapunutkaan, niinkuin oli kuninkaalle luvannut, Söderköpingiin tiliä tekemään.

Tanskaan ja Kristian kuninkaaseen nähden tuli väli aina vain kireämmäksi. Avaskärissä oli kyllä ollut kokous, mutta mitään tuloksia ei se tuottanut. Kaarlo kuningas jätti Kalmarin vetäytyen Moratorppaan ja siitä saivat tanskalaiset aiheen keskeyttää kokouksen. Kaarlo oli ryhtynyt suojeluskeinoihinsa, mutta vahinkoa ne hänelle nyt vain tuottivat. Hyökkäys Kristian kuninkaan puolelta, josta Maunu Gren oli puhunut, jäi tekemättä. Kristian itse vain pakeni, kuullessaan, että Ruotsin kuningas laivastoa varusteli. Sen sijaan uhkasi vaara Kaarlo kuningasta kokonaan toiselta suunnalta. Se viivähti kuitenkin hetkisen, eikä saanutkaan enää sitten sitä voimaa, joka sillä epäilemättä olisi ollut, jos olisi tullut silloin, kun Kaarlon huomio vielä oli aivan toiseen suuntaan kääntyneenä.

Kuningas kulki Kalmarista Vadstenaan ja täällä sai hän tietää, että vihollinen oli hyökännyt Norjan puolelta rajan ylitse ja hävitteli paraikaa Vermlannissa. Heti senjälkeen ilmestyi myös Maunu Gren laivastoineen Itämerelle ja laski väkensä maihin Kolmärdenin juurelle, samalla kun Olavi Akselinpoika teki Gotlannista päin maallenusun Stäkeholman luona hävittäen ja raastaen pitkin Tunan lääniä.

Kaikki siis osotti, että Kaarlon täytyi, jos tahtoi kruununsa edelleenkin pitää, puolustaa sitä ase kädessä. Niin päätettiin sitten Tukholman kokouksessa 6 päivänä tammikuuta 1452 kuninkaan kehotuksesta tarttua aseisiin petollista Kristian kuningasta vastaan. Sana kulki yli valtakunnan ja niin kernaasti toteltiin kuninkaan käskyä, että ennen pitkää oli 50,000 miestä eri tahoilta rajaa kohti kulkemassa, jossa Markaryd Lounais-Smälannissa oli määrätty kaikille yhtymäpaikaksi.

Kun kuningas saapui Markarydiin ja ratsasti noiden lukemattomien laumojen ohitse, täytti hänen rintansa uljuus ja voitonriemu. Ja hänen silmänsä säteilivät pelkkää iloa, kun otti vastaan ne uskollisuuden osotukset, joita sekä talonpoikaisjoukkojen että järjestetyn sotaväen puolelta osakseen sai. Kaikki osastot eivät olleet edes vielä saapuneet, mutta kuningas päätti siitä huolimatta marssia rajan yli, koska sellainen väenpaljous, jos se olisi omaan maahan sijoitettu, olisi ennen pitkää saattanut sen tuhon omaksi.

Lähetettyään ensin vanhan tavan mukaan sodanjulistusilmoituksen Kristian kuninkaalle, marssi hän rajan ylitse Fagerhultin pitäjääseen ja kääntyi sitten sieltä lounaiseen päin Herrevadin luostaria kohden. Sinne oli hän päättänyt ottaa pääkortteerinsa, ja siellä aikoi hän myös odottaa matkalla olevain joukkojen saapumista.

Mutta pienen maakirkon tornissa istui Tuve arkkipiispa lämpöiseen turkkiin kietoutuneena ja katseli kun Ruotsin sotajoukko samosi eteenpäin pitkin talvista tietä. Oli silloin jääkeenuolenpäivä helmikuussa ja omituisesti kimalteli helmikuun aurinko tuhansia haarniskoita ja keihäänteriä vasten. Sekava häly, jonka eri joukoista kajahtelevat laulut aikaansaivat, sorisi niin ilkeästi arkkipiispan korvissa, samalla kun jääkenttä vapisi ja roskui hevosten ja miesten jalkojen alla. Arkkipiispan sivulla seisoi ritari kypärinsilmikko suljettuna ja tämä kuvaili hänelle eri osastot aina sitä mukaa kuin ohitse kulkivat. Ensin samosi siinä suuri joukko, suksilla hiihtäen, oma lippu mukanaan.

"Se on hiihtomiesten lippu!" sanoi ritari. "Ne miehet, ollen keveästi varustettuja, kulkevat nopeammin kuin virkuin hevonen."

Hetkinen senjälkeen alkoi kuulua kumeeä ääntä, niinkuin suuri ratsuparvi olisi jälle laskeutunut. Pian alkoikin kypärintöyhdyt ja haarniskat kimallella auringon valossa keveän usvan keskeltä, jonka päristelevät hevoset aikaansaiivat, mutta jonka taas heti vieno tuulenhenki puhalsi pois. Osaston etunenässä ratsasti komea, kookas ritari vierellään lippu, johon oli kuvattuna Pyhä Yrjänä hevosen seljässä ja täysissä varuksissa.

"Siinä on ratsumiesten lippu!" selitti mies. Ja ihmetellen katseli arkkipiispa tuota uljasta joukkoa rivi riviltä, kunnes väsyi niitä lukemaan.

Tuskin oli tämä osasto vielä kadonnut, kun jo pyökkimetsän takaa, joka vasemmalla näköalaa rajoitti, tuli esiin uusi joukko, Se oli joutsimiesten lippu, jota lippua korosti Ruotsin ja Norjan suojeluspyhimysten, Pyhän Eerikin ja Pyhän Olavin kuvat. Kaikkia näitä kolmea lippua ympäröi vielä erityinen suojelusjoukko.

"Mutta mikä osasto se tuolta vielä tulee?" huudahti arkkipiispa nojautuen eteenpäin paremmin nähdäkseen.

Alas jälle oli taas ilmestynyt pieni joukkue. Sen etunenässä ratsasti muhkea herra valkoisen hevosen seljässä. Ja satula ja hevosen suitset loistivat hänellä vain paljasta kultaa. Samaten olivat haarniskatkin näillä kallisarvoisemmat ja ratsut kauniimmat, kuin edellisillä osastoilla.

"Siinä ratsastaa Kaarlo kuningas kahdensadan hovimiehensä kanssa!" lausui ritari värähtelevällä äänellä, ikäänkuin ei hän enää olisi voinut pidättää liikutustaan kuninkaan ilmaantuessa kentälle.

Kuninkaan ja hänen hovimiestensä jälkeen kulki kaksikymmentä kanuunaa ja niiden mukana rekiä, joissa oli ruutia ja kiviä. Se oli jotain uutta arkkipiispalle. Ritari kuvaili hänelle, kuinka niitä käytettiin, kuinka yksi ainoa hyvin suunnattu laukaus voi silmänräpäyksessä tehdä enemmän turmiota kuin kymmenen urhokkainta ritaria tunnissa. Silloin vaaleni vanha mies ja näytti kädet yhteenliittyneinä vaipuvan rukoukseen.

Luodessaan taas silmänsä ylös, näki hän korkealle kohoovan, suuren lipun kimaltelevan pyökkimetsän takaa. Kun se tuli lähemmäksi, huomasi hän siinä neitsyt Marian sädekehän keskelle kuvattuna. Lippua jota, niinkuin edellisiäkin, vahva suojelusjoukko ympäröi, seurasi joukko ratsumiehiä. Näillä, niinkuin kuninkaankin seurueella, oli kauniit ja suuret hevoset.. Monet eriväriset ja erimerkkiset kilvet, samaten kuin kypärätöyhdytkin osottivat, että siinä ratsasti aateli, ritarit asepalvelijoineen.

Heitä seurasi jalkaväki lukemattomissa parvissa sekä kaupunki- ja maarahvasta lippuineen. Viimeisenä ratsasti eri joukkona kaksisataa ritaria.

"Herra Jumala!" huokasi arkkipiispa, "miesmuistoon ei sellaista sotajoukkoa ole nähty Ruotsista Tanskan rajan yli kulkevan!"

Hänen vielä puhuessa alkoi pohjoisella taivaanrannalla punainen valo leimahdella. Se vielä enemmän kuin sotajoukon suuruus sai arkkipiispan huomaamaan, mitä kohtaloja kohti hänen maansa nyt kulki. Se oli tulen loistetta, joka johtui palavista, sytytetyistä taloista.

"Ja tuo ei ollut vielä koko sotajoukko?" kysyi arkkipiispa. "Väkeä on vielä enemmänkin tulossa, sanotte?"

"Ratsastan heitä vastalle, saattaakseni heidät kuninkaan luokse!" lausui ritari.

"Mutta kutka ovat eri osastojen johtajina ja kuka on järjestänyt tuon suuren armeijan?" jatkoi piispa tutkisteluaan.

"Kuningas itse on sotajoukon järjestänyt", selitti ritari, "ja siinä onkin hän koko mestari... Hän on oppinut taitonsa kotimaassani. Ja yksityiskohdissa huomaakin helposti suuren isänmaani eri maitten sotatapoja jäljitellyn."

"Niin, Kaarlo kuningashan oleskeli nuoruudessaan kauan aikaa ulkomailla!"

"Hän on ollut Puolassa, Unkarissa, Itävallassa, Baijerissa, Meissenissä, Saksissa sekä Reinin rannoilla!" lausui ritari.

"Ilmoittakaapa minulle päällikköjenkin nimet, niin olen silloin luullakseni jo kuullut ja nähnyt kylliksi", virkkoi arkkipiispa.

"Hiihtäjien etunenässä kulki Herman Berman, ratsumiehiä johtaa herra Tord Kaarlonpoika ja joutsimiehiä herra Erengisle Niilonpoika. Ritarijoukkoa johtaa kuningas itse ja hänen lähin miehensä on herra

Kustaa Kaarlonpoika, hänen lankonsa."

"Jumala ja pyhimykset suojelkoot Tanskan maata", puhkesi arkkipiispa puhumaan. "Kristian kuningas on nykyään Wilsnachissa ja ennenkuin hän ehtii sieltä kotiin palata, voi koko Skåne jo olla erämaana, niinkuin Hallanti ja Blekingekin."

"Kuitenkin voidaan sitä välttää!" huomautti ritari verkalleen ja painolla.

"Ja kuinka ... kenen avulla?"

"Teidän itsenne, herra arkkipiispa... Keskustelussa kuninkaan kanssa, jos siihen myönnytte, on teillä Skånen kohtalo käsissänne. Jos te ja Skånen rahvas suostutte kuninkaan ehtoihin, niin pelastuu Skånen maakunta hävityksestä."

Hetken vaitiolo syntyi. Lopulta nousi arkkipiispa ylös ja katseli surullisin, huolestunein silmin ritaria.

"Tervehtikää herraanne ja kuningastanne!" sanoi hän sitten, "ja ilmoittakaa samalla hänelle, että Tuve arkkipiispa on kyllä keskusteluun saapuva, milloin hän vain niin haluaa. Mutta sanokaa myös kuninkaalle, että ellei hänellä ole muuta lisättävää, kuin mitä te nyt olette lausunut, niin ei hän niillä keskusteluilla ole mitään voittava. Sillä koskaan en tahdo puhua tai tehdä mitään sellaista, joka minulle, Tanskan valtakunnan arkkipiispana, arvotonta ja alentavaa olisi!"

Näillä sanoilla jätti arkkipiispa Kaarlo kuninkaan lähettilään hyvästi, joka jäi siihen seisomaan ja katselemaan vanhuksen jälkeen, ikäänkuin ei olisi oikein käsittänyt tämän sanojen sisällystä. Heti riensi hän kuitenkin reippain askelin arkkipiispan jälkeen tornin rappusia alas. Alhaalla odotti reki, johon arkkipiispa istuutui, lähtien viipymättä etelää kohti ajamaan. Lähtiessään ei hän katsahnutkaan ritariin, joka seiso siinä reen vierellä kallisarvoisissa, kullalla ja hopealla silatuissa varuksissaan, päässä tiikerinpään kaltaiseksi mukaeltu kypärä, josta mustanpunainen tyyttö kohosi. Se sama kultaan kuvattuna kimalteli myös hänen tulipunaisesta kilvestään.

Näytti melkein siltä, kuin olisi arkkipiispa halunnut mitä pikimmin vihollisritarista etäännyä, samaten kuin suuresta sotajoukosta, jonka näkö hänessä herätti vain pelkoa ja surua. Myös tässä pysähtyi ritari katselemaan vanhuksen menoa, ennenkuin heittäytyi mustan ratsunsa selkään ja antoi sen laukata pohjaa kohti.

Arkkipiispa tuli Helsingborgista ja oli juuri matkalla Lundiin, kun sai kuulla, että Ruotsin armeija oli kulkenut rajan yli. Hän ei voinut silloin pidättää haluaan nähdä omin silmin tämän sotajoukon voidakseen sitten määrätä vastustuksen vaaran mukaan. Ja niin oli hän poikennut pieneen maakirkkoon, jonka ohi kuninkaan sanottiin kulkevan. Tänne oli saapunut sitten kuninkaan lähettiläs pyytämään herransa puolesta keskustelua arkkipiispan kanssa.

Mutta sillä aikaa kun arkkipiispa jatkoi matkaansa Lundiin, kun ritari, jolla oli tiikerinpää vaakunassaan, laukkasi pohjaa kohti, sillä aikaa istui Kaarlo kuningas Herrevadin luostarissa, ritariensa ja päällikköjensä ympäröimänä, jaellen suullisesti ja kirjallisesti käskyjään. Ja siinä osotti hän sellaista varmuutta ja taitoa, että jokaisen täytyi myöntää hänen olevan niinkuin luodun suurta armeijaansa johtamaan. Reippaudella ja voimalla teki hän tehtävänsä ja oli sitäpaitse niin iloa ja riemua täynnä, että mitä parain mieliala pääsi vallalle niin ritareissa kuin koko armeijassakin.

Saatuaan myöhästyneet joukot armeijansa vahvistukseksi ja arkkipiispa Tuven vastauksen, läksi hän taas matkaan Herrevadin luostarista kolmantena päivänä sinne tulonsa jälkeen. Erityiset osastot olivat jo jättäneet luostarin samoten pitkin Helsingborgiin johtavaa tietä, kun kuningas astui rappusia alas ja nousi hevosensa selkään. Ritari, jonka tulipunaisessa kilvessä kultaan kuvattu tiikerinpää upeili, seiso siinä juuri kuninkaan vierellä, kun tämä asetti jalkansa jalustimeen. Kuningas kääntyi hänen puoleensa ja lausui:

"Olkaa huoletta vain, Jost ritari, pian saavumme me Lundiin. Ja silloin saa kyllä teidänkin asianne tyydyttävän käänteeseen yhtä varmaan, kuin itsekin toivon parempaa vastausta Tuve arkkipiispalta, kun sillä tavoin tulen häntä tervehtimään."

Nöyrästi kumarsi ritari korkealle ystävälleen, mutta ei tämä eivätkä muutkaan huomanneet sitä hymyä, joka hänen kasvoilleen levisi. Se voikin yhtä hyvin olla heijastusta kuninkaan suosiollisesta hymystä, kuin jostain muustakin.

"Jos tätä pakkasta vielä kestää edes pari yötä, siksi kun olemme ehtineet saada Helsingborgin käsiimme", lisäsi kuningas päästyään satulaan ja katseli luottavasti ympärilleen, "niin silloin, hyvät herrat ja ritarit, teemme me teon sellaisen, josta meille on yhtä paljon iloa, kuin Kristian kuninkaalle surua... Aikomukseni on näet, että ratsastamme sitten suoraan yli jäätyneen salmen Seelantiin. Vai mitä arvelette te asiasta, hyvät herrat?"

Suostumushuuto kajahti kuninkaan puheelle vastaan.

"Ja luulempa, että sillä tavoin voimme jättää rakkaalle naapurillemme muiston sellaisen, jota hän ei niinkään helposti ole unhottava!"

Rohkeutta ja toivoa täynnä ratsastivat kuningas ja hänen ritarinsa luostarista ulos kulkiensa samaa tietä, kuin vähää ennen sotajoukko oli mennyt. Ja valtavat eläköönhuudot kajahtelivat kuningasta vastaan hänen ratsastaissa eri osastojen ohi.

Saman päivän iltana saavuttiin jo Helsingborgin edustalle. Jääkenttä kahlehti salmen ja riemusta täyttyi kuninkaan rinta suunnatessaan katseensa tuolle mahtavalle sillalle, joka oli vievä hänet Seelantiin. Heti käskei hän, että jään kestävyyttä oli tutkittava. Samassa kutsutti hän myös Helsingborgin linnanhaltian luokseen ja vaati häntä heti linnasta luopumaan. Tämä kieltäytyi ja seuraus oli, että kaupunki vallattiin ja poltettiin perustuksia myöten.

Jääntutkijat tulivat ja toivat sen tiedon tullessaan, että raivoisa etelämyrsky oli särkenyt jääkentän hiluiksi. Mitä silmä näki, oli siis vain ajojäättä. Kaarlo seisoi siinä rannalla katsellen salmea ja jättä, joka näytti yhä lujemmin kokoon puristautuvan. Mutta rosoisesta pinnasta huomasi kuitenkin, että se oli ainoastaan paljasta ajojäättä ja huokaus tunki silloin hänen rinnastaan esiin. Vaan sitten hän taas yhtäkkiä havahtui, heittäytyi hevosesensa selkään ja huusi ritareilleen:

"Nyt me ratsastamme Landoraan!"

Ja niin lähdettiin taas liikkeelle.

Landora eli Landskrona, niinkuin kaupunkia nykyään nimitetään, oli siihen aikaan vielä aivan nuori kaupunki. Sen oli näet kuningas Eerikki Pommerilainen perustanut. Mutta siitä huolimatta kävi kansassa jo sellainen taru, että jokainen Tanskan kuningas, joka siellä maihin nousi, menetti senjälkeen henkensä vuoden kuluttua. Helsingborgin kohtalosta peljästyneinä kiiruhtivat Landskronan asukkaat heti tunnustamaan Kaarlon kuninkaakseen. Kuningas viipyi siellä kaksi vuorokautta ja lähetti sinä aikana herroille, papistolle ja rahvaan miehille kutsun, että saapuisivat hänen luokseen uskollisuutta vannomaan.

Skånen kaupungeista oli nyt enää jällellä tällä rannalla vain Malmö ja Lund. Hän päätti nyt suunnata matkansa viimemainittuun, koska se oli lähimpänä ja koska toivoi siellä saavansa arkkipiispan puolelleen. Se olisi ollutkin hänelle tärkeä ja suuri voitto. Siellä epäilemättä olisi tuo arvossapidetty mies vetänyt kansankin mukanaan. Mitään yksimielisyyttä ei ollut maan suurellisten ja mahtavain kesken ja kuningas Kristianilta ei voinut apua odottaakaan, niin kauan kuin ajojäättä salmen sulkivat. Yksityiset herrasmiehet kokosivat kyllä väkeä ympärilleen, mutta eivät voineet vähillä voimillaan mitään aikaansaada ruotsalaisten ylivoimaa ja yksimielisyyttä vastaan.

Tuue arkkipiispa istui suuressa salissa Lundagårdissaan, niinkuin piispankartanoa kutsuttiin, puhellen tuomiorovastinsa, herra Pietari Akselinpojan (Tottin) kanssa, joka myöskin oli Akseli ritarin poikia. Molemmat herrat päivittelivät siinä pahoja aikoja ja sitä ahdinkotilaa, johon maa nyt sodan kautta oli joutunut. Se koski yhtä paljon heitä kuin kansaakin, puhelivat he. Silloin saapui Kaarlo kuninkaan lähetti tuoden kirjeen, jossa esitettiin vaatimus alistumiseen ja uudistettiin pyyntö saada keskustelu arkkipiispan kanssa aikaan.

"Mitä on tehtävä?" kysyi arkkipiispa tuomiorovastiltaan laskien kätensä kutsumuskirjeen päälle ja katsellen huolestuneen näköisenä puhuteltua.

"Taipua myrskyn mukaan ja odottaa aikaa, se on ainoa neuvo, jonka tiedän", sanoi tuomiorovasti.

"Mutta minun laitani on sama, kuin isänne, jalon Akselin. En voi taipua, jos sillä tarkoitetaan, että pitää ajatella toista, kuin puhua ... en Jumal'aukkoon", sanoi hän ja asettaen yhteenliitetyt kätensä pöydän syrjälle lisäsi: "jospa eivät olosuhteet olisikaan sellaiset kuin ovat minun ja veljenne, Iivari herran välillä, niin kyllä meillä vielä neuvoja olisi..."

Viereiseen huoneeseen johtavalla ovella seisoi ritari, jolla oli Jost von Bardenvlethin vaakuna kallisarvoiseen takkiinsa ommeltuna. Tämä ritari oli Jostin veli, Kuntz von Bardenvleth, ja oli hän arkkipiispan linnanvoutina Lundin lähellä sijaitsevassa Borgebyn linnassa. Hän kuunteli siinä molempain ylipappien puhetta. Eikä se mikään ihme ollutkaan, jos se hänelle myönnettiin, sillä hän oli arkkipiispan suosikki, eikä sekään, että hän nyt astui esiin ja sekautui keskusteluun. Hän mainitsi, että eräs kauppasaksa oli tullut Borgebyhyn ritarin siellä vielä ollessa ja tältä oli hän saanut kuulla, että Iivari herra kokosi suuria joukkoja Lillön tienoilla ympärilleen. Mutta koskiko yritys kuningasta vai arkkipiispaa, sitä ei mies ollut tiennyt.

"Jumala paratkoon!" kuiskasi arkkipiispa luoden vakavat silmänsä pyhimyksen kuvaan, joka seisoi

eräessä seinäkomerossa palava lamppu jalkojen juuressa. "Myöntyisin, vaikka mihin, kun vaan tietäisin, että sillä saisin teidän veljenne, tuomiorovasti Pietari, kuninkaan asian puolelle."

"En tiedä muita suvussani, kuin Eerikki veljeni, joka olisi kantanut nurjaa kilpeä isänmaataan vastaan!" lausui tuomiorovasti.

Samassa kajahti torventörähdys ja pihalla piispankartanon edustalla huomasi Kuntz ritari, joka oli rientänyt ikkunan luo, asemiesjoukon. Peljästyneinä katsahtivat arkkipiispa ja tuomiorovasti toisiinsa ja molempain huulilta pääsi sana: kuningas. Mutta Kuntz ritari kääntyi heihin ja sanoi:

"Luulen asemiesten kantavan teidän kilpimerkkiänne, arvoisa Pietari herra. Ja jos en näe väärin, on se Iivari herra itse, joka seisoo täällä ulkopuolella."

"Hän tahtoo siis pakottaa minua!" sanoi arkkipiispa tullen miettivän näköiseksi. "No niin... Tanskan onni ennen kaikkia! Kiiruhtakaa, Kuntz ritari", lisäsi hän, "ja saattakaa Iivari herra heti tänne saliin."

Hetkisen kuluttua seisoikin Iivari Akselinpoika jo arkkipiispa Tuven edessä. Hän oli muhkea ritari, silmät salamoivat ja ryhti niin uljas, että yksin sekin jo kunnioitusta vaati. Mutta myös arkkipiispa oli kunnianarvoisen näköinen ukko. Halvasta tilasta oli hän kohonnut asemaansa. Ja syvä vakavuus, joka silmistä loisti, arvokkaisuus, joka ilmeni hänessä, liikkui hän sitten vaikka kuninkaankin seurassa, se kaikki vaikutti, ettei kukaan tullut ajatelleeksikaan hänen halpaa syntyperäänsä, vaan ainoastaan, että hän oli ensimmäinen mies valtakunnassa kuninkaan jälkeen.

"Kaikista vähimmin odotin teitä tällä hetkellä luokseni, Iivari herra", lausui arkkipiispa ritarille. Mutta tämä astui ukkoa kohti sellainen lämmin ilme kasvoissa ja koko olennessa, että se ihmetytti kaikkia huoneessa olijoita.

"Voin sen kyllä käsittää", virkkoi ritari. "Se on kai kaikki riidan vuoksi, joka välillämme vallitsee. Ja sen asian tähden olen minä nyt saapunutkin luoksenne."

Ritarin ulkonäkö, joka ei ollenkaan ollut sopusoinnussa sanojen sisällyksen kanssa, erhetytti arkkipiispaa. Siksi ei hän heti tuonutkaan esille sovintoehdotustaan, vaikka muuten olikin jo kernas sen esittämään. Mutta Iivari herra jatkoi:

"Ehdotukseni on nyt teille, arvoisa arkkipiispa Tuve, että antaisimme yksityisriitain levätä, niin kauan kun vihollinen on maassa..."

"Herra Iivari!" puhkesi arkkipiispa sanomaan tarttuen liikutettuna ritaria kädestä kiinni.

"Ensin rauha maahan", jatkoi tämä, "ja sitten vasta keskinäiset riidat ratkaistakoon. Ja ehkä me siinä silloin onnistummekin paremmin kuin tähän asti, kun ei Ruotsin kuningas vielä ollut maahan tullut..."

"Puhutte niinkuin ainoastaan ritari puhua voi!" virkkoi vanha arkkipiispa hymyn levitessä hänen vakaville, kurtistuneille kasvoilleen.

Puhe kääntyi sitten sotaan ja Kaarlo kuninkaan kehotukseen, että Skånelaiset kiirehtisivät vannomaan uskollisuusvalaa, sekä lopulta hänen vaatimuksensa, että arkkipiispan oli persoonallisesti hänen luokseen saavuttava. Arkkipiispa vakuutti lujan päätöksensä olevan ennen hautautua Lundagårdinsa ja tuomiokirkkonsa raunioihin, kuin luopua kuninkaasta, jonka päähän omin käsin oli kruunun asettanut, mutta kysyi kuitenkin nyt ritarilta tämänkin mielipidettä asiassa.

Tarkkaavasti kuunteli Iivari herra piispan puhetta ja mietti sitten hetkisen ennenkuin ajatuksensa lausui. Hänestä ei toisen asian tarvinnut estää toista. Ei ainoastaan Lundagårdia ja tuomiokirkkoa, vaan koko suurta ja rikasta arkkipiispankaupunkia oli puolustettava. Mutta sen ei suinkaan tarvinnut estää arkkipiispan käyntiä kuninkaan luo. Päinvastoin pitäisi yrittää, eikö vaaraa hyvällä voitaisi välttää tai ainakin olisi saatava muutamaksi päiväksi aselepo aikaan. Sen kuluessa jo voisi Iivari herran väki saapua paikalle sekä yksi ja toinen muistakin herroista. Itse tahtoi Iivari herra jäädä kaupunkiin ja odottaa siellä väkensä tuloa. Ja vaikka ei se ehtisikään, kuitenkin kärsiä vaivat tasan arkkipiispan kanssa.

Keskustelu kesti pitkän aikaa. Mutta juuri kun Iivari herra aikoi poistua arkkipiispan luota, astui Kuntz ritari sisään taluttaen kädestä piispan vanhaa palvelijaa, joka, kasvot kauhua kuvastellen, syöksyi herransa eteen.

"Herra meitä armahtakoon!" huusi hän ja vaipui itkien arkkipiispan jalkoihin. "Ruotsin kuningas on Borgebyssä!"

"Kuningas Borgebyssä!" huudahtivat arkkipiispa ja Iivari herra samalla kertaa.

"Niin, armollinen herrani!" sammalsi palvelija. "Tuskin oli vielä tunti siitä kulunut, kun voutinne, jalo Kuntz ritari, linnan jätti, niin kuulimme jo ulkoa torvien törinää. Ja kun katsoimme sinne, seisoi ainakin tuhannen ratsumiestä jo siinä porttimme edustalla. Ratsumiesten päällikkö, joka kutsui itseään Tord Kaarlonpojaksi ... tulisoihdun valossa näimme, että hänellä oli sama kilpimerkki, kuin itse kuningas Kaarlolla ... vaati päällikköä antaumaan..."

"Ja päällikköni?" kysyi arkkipiispa levottomana.

"Hän kieltäytyi jyrkästi..."

"Hyvä, hyvä!" huudahti arkkipiispa, "siitä olkoon hänelle ikuinen kunnia!"

"Niin, mutta vähän siitä hyötyä oli", jatkoi palvelija. "Tuskin olivat vielä linnan portit suljetut, kun jo tuo ankara ritari, Tord herra, antoi ryntäyskäsken... Heillä oli rynnäkköportaita mukanaan ja meitä oli vähän... Armollinen herra, Borgeby on nyt Kaarlo kuninkaan käsissä. Hädin tuskin vain onnistui minun ja muutamain harvain paeta sieltä. Muut, niiden joukossa urhoollinen päällikkökin, ovat vankina."

"Siinä tapauksessa ei ole aikaa yhtään menetettävänä!" puuttui Iivari herra puheeseen. "Kuningas saapuu kai pian itsekin linnaan, ja silloin ei viipyne monta tuntia ennenkuin hän on täällä, jollette te, arvoisa isä, voi saada sitä aikaa pidennetyksi."

Ei kauan tämän jälkeen lähetti Kaarlo kuningas uuden tervehdyksen, että, ellei arkkipiispa viipymättä saapuisi, olisi Lund ennen aamun koittoa jo porona. Arkkipiispa vastasi nyt olevansa melkein yhtäpian kuninkaan luona, kuin ritariakin, joka oli sanan tuonut.

Mutta tuskin teki kuitenkaan kertomus Borgebyn menetyksestä keneenkään sellaista vaikutusta, kuin arkkipiispan linnanhaltiaan. Ei se ollut pelkoa, ei vihaa, eikä levottomuuttakaan, vaan pikemmin kaikkea yht'aikaa, joka hänen kasvoillaan kuvasteli. Pian hän kuitenkin taas hämmästyksestään toipui.

Ja kiirein askelin jätti hän suuren salin. Laittaessaan sitten kaikkia kuntoon arkkipiispan matkaa varten, johon kuului myös aseellinen suojelusjoukko, hänen oman johtonsa alaisena, tapasi hän pihalla kauppasaksan. He eivät näyttäneet olevan tuntemattomia toisilleen ja ritari iski heti miehelle silmää, jonka merkityksen tämä näytti hyvin ymmärtävän, sillä hän pysähtyi. Ritari jakeli kiireesti käsikynsä kahdelle miehelle, jotka olivat seuranneet häntä. Nämät etääntyivät heti määräykset saatuaan. Ja kauppasaksa astui esiin.

"Huonosti ovat nyt asiat!" sanoi hän.

"Tiedän", vastasi ritari lyhyeen, "ja siksi minä lähdenkin nyt itse arkkipiispan mukaan."

"Mutta ylhäinen neito?"

Ritari silitteli kädellään vaatekappaletta, joka kauppasaksalla oli siinä käsivarrellaan näkyvissä, ikäänkuin olisi hän muka ollut sen kauppoissa ja puhellut vain sen hinnasta. Eikä terävinkään silmä olisi aavistanut, mitä heidän kesken tapahtui.

"Ole huoletta vain", sanoi hän, "ei kukaan kuninkaan sotajoukossa tunne Borgebyn linnan salaisia käytäviä ja huoneita... Ja jos en minä voi Jostin kanssa puheisiin päästä, niin voit sen tehdä sinä..."

Mies antoi merkin, että oli asian täydellisesti käsittänyt ja heti sen jälkeen jätti hän piispankartanon. Mutta ritari puolestaan riensi valmistamaan piispan matkaa.

X.

Neitonen Borgebyn linnassa.

Borgebyn linnan sekä sisä- että ulkopuolella vallitsi vilkas liike. Osa Ruotsin armeijaa oli näet siellä ja uusia joukkoja tuli yhtämittaa. Muurien sisäpuolelle olivat kuninkaan ja hänen kahdensadan ritarinsa hevoset ja aseenkantajat sijoitetut, mutta myös Tord herra muutamien miestensä kanssa, jotka kuuluivat ratsulipulliseen, oli saanut siellä sijansa linnan kaivon ympärille. Se synnytti ahdinkoa pihalla. Ja kun eräs miehistä piteli vähän kovakouraisesti oman ratsunsa vieressä olevaa hevosta, hurjistui tämä ja alkoi hyppiä. Se vaikutti toisiin ja ennen pitkää oli siinä kauhea rymäkkä kaivon ympärillä.

Silloin huomattiin Tord herran oma hevonen, upea, korskuva ori, pääseen irralle ja tuota pikaa oli se syöksynyt keskelle ritarien hevosia. Kahdelle miehelle onnistui tosin lopulta saada se kiinni, mutta siinä metelissä oli se jo ehtinyt pudottaa kallisarvoisen kilpikoristuksen, joka oli ollut kilpeen kiinnitettynä sen kärjeksi. Sitä etsittiin kaikkialta, mutta turhaan.

Vihdoin eräs miehistä, tirkistellesään alas kaivoon, huomasi siellä pohjassa jonkin kimaltelevan. Hän ei voinut varmaan erottaa, oliko se kilpikoristus vai joku muu, mutta päätti kuitenkin laskeutua sinne alas. Pian olikin hän sitonut tavarakuormista löytämänsä köyden eräaseen rautarenkaaseen kaivon kannella ja hinasi sitten sitä myöten itsensä kaivoon.

Tord herran kilpikoristus oli todellakin siellä. Ja mies aikoi jo taas kiivetä ylös, kun yhtäkkiä huomasi takanaan ruostuneen rautaoven, joka oli puoleksi raollaan. Hän työnsi oven rohkeasti sivulle ja katosi.

"Brodde!" huusi samassa Tord herra linnan rappusilta.

Miehet katselivat ympärilleen, mutta Broddea ei näkynyt. He vastasivat senvuoksi Tordille, että hän kyllä aivan hiljan oli ollut paikalla, mutta että hän varmaankin oli mennyt etsimään kilpikoristusta tieltä, jota Tord herra oli kulkenut. Tord herra kuunteli, mitä oli tapahtunut ja käski sitten toisen miehen ratsastaa ratsulipullisen luo ja viedä Niilo Sturelle käskyn, että suuntaisi kulkunsa enemmän itään Dalbyn luostaria kohden.

Senjälkeen meni Tord herra taas rappusia ylös ritarisaliin, jossa kuningas ritariensa keskellä istui.

"Heissaa, rakas serkku?" huusi kuningas iloisena ojentaen samassa kätensä Tordille, "luulenpa, että onni taas hymyilee meille, niin että voimme nyt täydellä syyllä antautua ilon valtaan!"

"Jumalalle siitä kiitos, korkea serkkuni!" vastasi Tord.

Kuningas lopetti kirjeen, joka oli pöydällä hänen edessään, ja ojensi sen sitten eräälle ritarille Herman Bermanille vietäväksi.

"Teillekin on minulla käsky annettavana, serkkuni", lausui kuningas Tordiin kääntyen, "mutta sen saatte te vasta sitten, kun keskusteluni arkkipiispa Tuven kanssa on päättynyt... Hänestä se riippuu nyt Skånen kohtalo."

Ritari, jonka piti viedä käsky hiihtomiesten päällikölle, poistui. Kuningas jakeli siinä vielä useampia käskyjä talonpoikaisjoukkojen päälliköille ja otti vastaan tietoja eri osastoista. Silloin ilmoitettiin hänen armonsä, arkkipiispa Tuve Lundista, saapuneeksi.

Oli jo enemmän iltapuoli päivää. Suuressa, pieni-ikkunaisessa linnansalissa olisi jo varmaankin ollut hämärä, ellei loimuava takkavalkea olisi levittänyt sinne valoaan komeasta, rikkailla hakkauksilla koristellusta liedestä. Sitäpaitsi paloi kuninkaan pöydällä hopeajalustoissaan paksut vahakynntilät.

Arkkipiispan astuessa sisään, syntyi salissa heti syvä hiljaisuus. Kuningas meni kunnianarvoista vanhusta vastaan tervehtien häntä ystävällisyydellä, jota hän koska tahansa voi osottaa. Kuitenkin ilmeni nyt hänen sanoissaan vakavuus, joka olikin helposti selitettävissä, kun muisti, kuinka vastahakoisesti arkkipiispa oli hänen pyyntöään noudattanut.

"Tervetuloa Ruotsin kuninkaan luokse arvoisa isä, arkkipiispa Tuve", sanoi hän. "Se on teidän eikä minun syyntä, että nyt otan teidät vastaan omassa linnassanne... Toisinkin olisi se olla voinut ja Jumala tietää, että minä puolestani olisin sen kernaimmin niin halunnut."

"Unhotatte, herra kuningas", lausui arkkipiispa, "että olette maani ja kuninkaani vihollinen ja etten voi totella käskyänne rikkomatta oikeaa herraani ja kuningastani vastaan."

"Oikein puhuttu, arkkipiispa... Mutta senkautta pakotatte te minut väkivaltaan."

"Ja minä alistun siihen, herra kuningas!"

"Itsenne kanssa, arvoisa isä", keskeytti kuningas, saattaen arkkipiispan selkätuoliin istumaan, jonka eräs hänen hovipojistaan kantoi esiin, ja istuutuen itse toiseen, "itsenne kanssa voitte kyllä menetellä, miten itse haluatte, mutta teillä on muitakin kohtaan velvollisuuksia, nimittäin Skånen maata ja rahvasta kohtaan..."

"Olisiko siis toinen laki olemassa Skånen asukkailla kuin on Tanskan arkkipiispalla ja muilla Tanskan miehillä?" kysyi arkkipiispa kuningasta katsellen.

"Puhukaamme ilman kaunisteluja, arkkipiispa Tuve", vastasi kuningas. "Olette vanha mies ja voitte siis puhua ja ajatella kiihtymättä. Teillä on jalo sydän, sillä sitä toimintatapanne minua, vihollistanne, kohtaan osottaa... Siksi uskonkin puhuvani nyt miehelle, joka näkee kauemmaksi, huomaa olosuhteet

tarkemmin kuin kukaan muu Tanskan valtakunnassa."

"Ilman kaunisteluja, herra kuningas!" kertoi arkkipiispa keveästi kumartaen, "ilman kaunisteluja... Niin pääsemme helpommin asiaan."

"No niin, arkkipiispa Tuve... Minusta tuntuu, että tässä on kaksi asiaa valittavana ja molemmat riippuvat teistä. Toinen on synkkä ja kauhea. Se on Skånen hävitys... No älkää siitä nyt niin pahastuko, arkkipiispa, vaan sallikaa minun puhua loppuun. Tiedätte kyllä, että me Ruotsissa haluamme rauhaa Tanskan kanssa, kestäväää rauhaa. Mutta sitä me emme saa ennenkuin molemmilla valtakunnilla on luonnolliset rajansa..."

"Ja sen rajan pitäisi siis teidän mielestänne olla erämaa, kuningas Kaarlo."

"Joko niin, arkkipiispa Tuve, tai myös meren laineet — Juutinrauma."

Arkkipiispa ei voinut kääntää silmiään kuninkaasta, jonka huulilla hymy kuvasteli, vaikka puheessa ilmenikin kamala vakavuus.

"Niin on teillä nyt siis kaksi asiaa valittavana. Rikas, kaunis Skåne erämaana, kaupungit, linnat, kirkot tuhkana tai taas onnellisena, varakkaana, kuten tähänkin asti, mutta Ruotsiin yhdistettynä. Tähän valtakuntaan ovat ne ennenkin kuuluneet, nuo maakunnat Hallanti, Skåne ja Blekinge. Miten ne siltä ovat joutuneet hukkaan, siitä älkäämme nyt puhuko. Mutta muistatte kai tekin vielä, kuinka Engelbrektin ollessa Ruotsin valtakunnan etunenässä tuo vanha ajatus taas virkosi eloon... Uskokaa minua, arvoisa isä, aika on kerran koittava, kun se ajatus käy täytäntöön... Sillä Jumala on tehnyt salmen Ruotsin valtakunnan rajaksi!"

Kuningas vaikeni ja arkkipiispa istui siinä kauan aikaa ajatuksiin vaipuneena.

"Ja näistä on minun nyt valittava jompikumpi, kuningas Kaarlo?" kysyi hän vihdoin.

"Niin, arkkipiispa", lisäsi kuningas, "ja jos te nyt yhdessä Skånen herrain kanssa seuraatte erään edeltäjänne esimerkkiä Lundin arkkipiispan istuimella, joka ei epäillyt vanhoa uskollisuutta Ruotsin kuninkaalle, niin ette ole ainoastaan pelastanut näitä rikkaita maita häviöstä, vaan myöskin hankkinut itsellenne nimen, jota jälkimaailma ei ole koskaan unhottava... Toiselta puolen taas täytynee teidän huomata, että Skånen häviö on teidänkin häviönne. Lund ja sen arkkipiispanistuini eivät näet voi asiain niin muuttuessa enää pysyä ensimmäisenä Tanskan valtakunnassa... Arkkipiispansaunne on silloin vaihtuva kerjäläiskeppiin, arkkipiispa Tuve!"

Arkkipiispa muuttui yhä vakavammaksi kuninkaan puhuessa ja otsansa vetäytyi syviin ryppyihin. Mutta lopulta nousi hän istuimeltaan arvokkaana ja tyyneenä, niin juhlallisen näköisenä, että helposti voi huomata hänen nyt tehneen päätöksensä.

"Olen nähnyt suuren voimanne, Kaarlo kuningas. Poltetut talot ja hävitetty Helsingborg viittovat mitä Skånella on odotettavana... Mahdollisesti kyllä muodostuu myös tulevaisuudessa salmi Ruotsin ja isänmaani rajaksi. Mutta minua sitoo uskollisuusvalani tähän maahan ja sen kuninkaaseen, enkä tahdo kallistaa harmaata päätäni hautaan omassatunnossani tunne, että olen rikkonut sitä vastaan. Yksin se vain määrää toimintatapani. Teidän uhkanne, teidän lupauksenne eivät pelota minua, eivätkä houkuttele... Sillä suuremmaksi ette kuitenkaan voi minua koskaan tehdä, kuin Lundin arkkipiispana ja Ruotsin primaksena olen. Ette halvemmaksikaan kuin olen ollut, kun köyhänä koulupoikana joka miehen ovella leipääni kerjäsini."

Liikahtamatta kuunteli jokainen salissaolija uljaan arkkipiispan sanoja ja kun hän oli lopettanut, kääntyivät kaikkien silmät kuninkaaseen; Mutta tämä seisoi siinä tyyneenä ja suorana. Ei hän näyttänyt vihastuneelta, ei ajatellut, että arkkipiispa oli hänen vallassaan, että hän voisi pakottaakin tätä. Hän vastasi vain äänellä, joka tosin ilmaisi pettymystä toiveissa, mutta ennen kaikkea surua siitä, että kukoistava, rikas maakunta oli nyt häviön omaksi joutuva.

"No niin, arkkipiispa Tuve, me olemme siis vihollisia... Kuitenkin pyydän, viekää se muisto kanssanne tästä yhtymästä Kaarlo kuninkaan kanssa, että hän on teissä aina näkevä jaloimman vihollisensa!"

Arkkipiispa, johon kuninkaan arvokas ryhti näytti vaikuttavan, ei voinut siltä jättää tilaisuutta käyttämättä. Hän esitti aselepoa. Mutta siitä kieltäytyi kuningas jyrkästi virkkoen:

"Ei, ei arkkipiispa... Aselepo ei kuitenkaan teidän mieltänne muuttaisi. Se olisi vain teille eikä minulle hyödyksi... Ei, vaan siitä hetkestä alkaen, kun Borgebyn linnan jätätte, olette viholliseni, arkkipiispa Tuve, ja sellaisena teitä kohtelen. Kuitenkin sallin teidän rauhassa matkustaa piispankartanoonne Lundissa... Ja nyt ehkä olemmekin sitten toistemme mielipiteistä selvillä."

Tervehtien kuningasta jätti arkkipiispa salin.

Hänen juuri rekeen istuutuessa pamahti kanuunan laukaus. Peljästyneenä kysyi hän, mitä sillä tarkoitettiin.

"Lundin häviötä!" vastasi reippaasti eräs palvelija, joka reen vieressä seisoen piti tulisoihtua kädessään.

Arkkipiispa kalpeni, mutta asettui sitten tyyneenä rekeensä. Ritari Jost von Bardenvleth, joka eräästä sivuovesta tullen pysähtyi arkkipiispan reen viereen, selitti hänelle, että se oli merkki kahdelle ratsuparvelle hajoomaan ympäri maata ja hävittämään sitä.

Ratsulipullinen ja joutsimiehet, ne olivat nyt saaneet tehtäväkseen hävittää maata niin laajalta kuin mahdollista. Herra Erengisle Niilonpoika, viimeksimainittujen johtaja, lähti heti liikkeelle niinkuin käsketty oli ja myös Tord riensi jo alas linnanrappusia lähteäkseen osastoineen matkaan.

Mutta silloin tuli Brodde häntä pihalla vastaan, tarttui hänen käteensä kiinni ja jätti hänelle kilpikoristuksen, jonka tämä kiinnitti heti vyöhönsä.

"Tord herra!" sanoi Brodde ja lisäsi kuiskaten: "neito on täällä linnassa!"

Tord pysähtyi ja tarkasteli tiukasti miestä sekä käski hänen heti selittämään mitä tarkoitti sanoillaan.

"Iliana neiti on linnassa!" toisti tämä ja kertoi sitten, miten oli tuon tärkeän salaisuuden perille päässyt.

Päästyään kaivon pohjalle ja työnnettyään sitten tuon ruostuneen rautaoven syrjään, oli hän löytänyt sen takaa pitkän, mutta matalan ja ahtaan käytävän. Kokemuksesta tietäen, mikä merkitys sellaisilla käytävillä voi olla, oli hän lähtenyt ryömimään tuota ahdasta solaa ja tullut lopulta toiselle rautaovelle, joka oli samoin avoinna. Epäilemättä olivat salakäytävän ovet jääneet lukitsematta, kun sitä viimeksi oli käytetty. Myös vesi oli kuivunut, sillä ellei niin olisi ollut, ei käytävää mitenkään olisi voinut löytää. Brodde oli siellä ulommaisena rautaoven vieressä huomannut aukon muurissa. Siitä oli varmaankin vesi virrannut kaivoon, kun ei sulkuovi sitä muualle johtanut. Hän oli näet vielä käytävää ryömiessään tavannut rautarenkaan, joka riippui puikossa kiinni. Kun hän oli vetänyt sitä ja laskenut irralle taas, oli hän kuullut äänen, niinkuin olisi sulkuovi pudonnut kiinni.

Tämän kaiken kertoi Brodde muutamalla sanalla Tordille, joka tietysti ei halunnut muuta kuin kuulla vain pääasian.

"Päästyäni toisen oven ohitse", jatkoi Brodde, "huomasin tulleeeni suureen huoneeseen ja sinne pysähdyin, sillä kuulin tuttuja ääniä viereltäni... Siellä oli näet seinässä kivien lomassa rako, josta pilkisti valoa. Ja sen kautta kuulin myös puhujan äänen ja toisen, joka vastasi..."

"Ja keittenkä äänet kuulit?" kysyi Tord mieli kovasti jännityksissä.

"Puhuja oli ritari Jost von Bardenvleth ja se, joka vastasi, oli Iliana neiti."

Ritari seiso siinä niin vaaleana kuin lumi hänen jalkainsa juuressa ja hän tarttui Broddea käsivarresta kiinni pusertaen siitä niin hurjasti, kuin olisi tämä ollut ritari Jost von Bardenvleth omassa persoonassaan. Mutta Brodde, jota ei nyt mikään liikutus hämmentänyt, näki asian sen oikeassa valossa ja kiirehti senvuoksi vastaamaan:

"Jos tahdotte pelastaa neidon, Tord ritari, niin vaaditaan siihen nyt ennen kaikkea tyyneyttä... Vähinkin varomaton sana voi jo syöstä hänet turmioon. Yksi tie vain vie nyt pelastukseen ja se on — salainen käytävä..."

"Minä revin linnan hajalle perustuksia myöten... Ei kiveäkään kiven päälle saa jäädä!" raivosi Tord.

"Ajetelkaa kuningasta, Tord herra!" hätäili Brodde. "Jos neito onkin täällä linnassa, ei se siltä asiaa muuta. Olen kuullut teidän ja Niilo herran kertovan, että kuningas on antanut lupauksensa Jost ritarille. Jos te nyt syytätte ritaria, että hän pitää neitoa täällä vangittuna, niin ette te voi sitä toteen näyttää. Sillä ennenkuin ehdimme tuntemaamme tietä vankilaan, on neitonen jo kuljetettu sieltä toista tietä pois."

Tordin täytyi myöntää, että Brodde oli oikeassa.

Mutta velvollisuus johtaa omaa joukkoansa hävitysretkellä nyt, kun olisi pitänyt auttaa neitosta, se sai hänet epätoivoon.

"Kautta Jumalan kalliin veren, mitä pitää minun tekemän?" sammalsi hän huulet vapisten.

"Olkaa huoletta, herra. Jos jätätte vain tänne kaksi luotettavaa miestä hevosineen odottamaan, niin pelastan minä neidon komerostaan... Hän on teille uskollinen, sen kuulin siellä alhaalla, eikä hän anna kurjan Jostin pakottaa itseään."

Tord mietti, ennenkuin vastasi, mutta lausui sitten:

"Minun täytyy nähdä hänet, puhua hänen kanssaan. Näytä minulle tie hänen luokseen Brodde!"

Brodde teki vastaväitteitä, mutta se ei auttanut. Onni olikin aluksi ainakin jossakin määrin heidän puolellaan, sillä se puoli pihaa, jossa kaivo sijaitsi, sattui olemaan tyhjä. Tordin omat miehet olivat näet jo lähteneet ja ritarien hevoset taas olivat linnanrappusten ympärille sijoitettuina. He pääsivät siis onnellisesti kaivoon ja siitä vaivalloisen käytävän läpi aina Iliana neidin vankilan vieressä olevaan huoneeseen asti.

Täällä näkivät he valon pilkistelevän erästä raosta ja Tord syöksyi heti sen luo Ilianan nimi huulillaan.

Vankilasta kuului samalla kolinaa, niinkuin olisi ovi suljettu, mutta sitten oli kaikki taas aivan hiljaista. Brodde tarttui kiivaasti ritaria kädestä kiinni ja kuiskasi:

"Hiljaa, Tord herra, jos ette kerran neitoselle kuolemaa halua... Luulen, että hänen vainoojansa on paraikaa siellä sisällä vankilassa."

Tord työnsi otsansa niin lujasti kiviseinää vasten, että sen olisi luullut siihen merkin jättävän, mutta hillitsi kuitenkin sitten itsensä ja alistui kuuntelemaan. Kauan viipyi, kauemmin melkein, kuin hänen tulinen luontonsa voi kestääkään, ennenkuin vähintäkään ääntä sisältä kuului. Epäilemättä oli sisälläolija kuullut huudon, mutta, kun ei tiennyt tai saattanut aavistaakaan, että ketään voisi lähellä löytyä, piti hän kai selvänä, että joku oli seurannut hänen jälkiään. Ja siksi kai hän viivyttelikin nyt, kunnes voi saada varmuuden, ettei niin ollut asianlaita.

"Tuon teille vain veljeni käskyn, ylhäinen neito!" kuului lopulta ääni sisältä. "Olosuhteet ja te itse pakotatte veljeni pitämään teidät vankina täällä, mutta teiltä ei tule siltä puuttumaan mitään niistä mukavuuksista, joita yhteiskunnallinen asemanne vaatii, ei ainakaan niin kauan kuin täällä oleskelette."

Ei mitään vastausta. Oven narina vain, kun se suljettiin, tunkeutui raon läpi heidän korviinsa. Brodde jätti samassa huoneen, pitääkseen vahtia kaivossa. Mutta Tord asettui ihan raon viereen ja kuiskasi:

"Iliana, oletko yksin?"

Hetkinen kului ja Tord uudisti taas kysymyksensä. Silloin kuului ääni muurin läpi:

"Kuka kuiskaa nimeäni?"

"Se on Tord, oma Tordisi, Iliana!" lausui tämä jo kovempaa ja lisäsi, samassa kun rautaanpuetulla kädellään tahtoi ikäänkuin musertaa mureniksi edessään olevan kiven: "Jumala armahtakoon meitä, Iliana, velvollisuuteni kieltää minua nyt viipymästä, mutta yöllä annan murtaa muurin tästä ja pelastan sinut. Voit huoletta luottaa siihen mieheen, joka kuiskaa sinulle minun ja Niilo Bonpojan nimen... Oletko kuullut nyt?"

"Olen, olen, Tord", kuiskasi Iliana murtuneelle äänellä, "mutta kiiruhda Tord!... Hän oli äsken täällä, tuo kurja ritari, ja sanoi silloin, että minut vietäisiin kauas pois, ja että vankeuteni kestäisi, kunnes hänen pyyntönsä myönnyin."

"Mutta miten olet joutunut sen konnan valtaan?" kysyi Tord.

"Olin matkalla setäni luota Lillöstä isäni linnaan Hallannissa, kun keskellä yötä majatalossani Helsingborgissa isäntäni tytär tuli juosten luokseni ja ilmoitti, että Kaarlo kuningas koko Ruotsin armeijan kanssa lähestyi kaupunkia. Seurueeni päällikkö oli sentähden lähettänyt minulle sanan, että rientäisin, sillä hän aikoi lähteä matkaan jo samana yönä. Riensin matkaan ja istuin rekeen, joka saattoikin minut ei isäni luo, vaan tänne linnaan."

"Kautta Jumalan kuoleman, Iliana... Tahdonpa, sen vannon, vielä kerran nähdä tuon kavalan ritarin veren vuotavan! Nyt on vain ensin saatava sinut vapautetuksi. Sitten Iliana ... sitten vihitämme me itsemme jo tänä yönä... Olen hankkiva papin sillä aikaa kun odotan sinua."

Iliana ei puhunut mitään, mutta Tord piti sen selvänä, että hän siinä asiassa oli hänen kanssaan samaa mieltä. Ja nyt kun asia oli hänen mielestään selville puhuttu, muisti hän yht'äkkiä taas velvollisuutensa. Hän sanoi siis Ilianalle hyvästi ja riensi käytävää pitkin kaivoon, jossa tapasi Brodden.

"Reippaasti vain toimeen, Brodde!" sanoi hän lyöden tätä olkapäälle, "pelasta ylhäinen neito ja sinä

olet silloin minulle yhtä rakas kuin ystäväni Niilo... Hollinger ja hänen isänsä, luulen, että heihin voit luottaa..."

"Heidän kanssaan otan vaikka minkälaisen uhkatyön toimittaakseni!" vakuutti Brodde.

"No niin, he odottavat sinua ja neitoa hevosten kanssa ulkopuolella. Koska luulet olevasi valmis?"

"Alan työni heti, Tord herra, mutta ennen keskityötä en luule siltä voivani päättää sitä. Olisi suotavaa, että neito saisi miehen vaatteet, sillä vaikka onkin keskityö, on kuninkaan vahdeilla siltä silmät terävät kuin ilveksellä."

"Hyvä, hyvä, puolen tunnin kuluttua on sinulla vaatteet... Ja nyt Jumala vain kanssamme!"

Tord kiipesi köyttä myöten kaivosta ylös. Juuri kun hän pääsi kannelle tuli musta varjo hiipien häntä kohti. Tord hätkähti ja tarttui jo tikarinsa kahvaan, joka riippui hänellä miekan hihnaan kiinnitetyissä hopeavitjoissa. Jost ritari seisoj siinä hänen edessään.

"Tekö täällä, Tord herra", lausui ritari pehmeällä, hivelevällä äänellä, "ja kuningas kun varmaan luulee teidän olevan jo hyväsen matkan päässä Borgebyn linnasta!"

Vaikka Tord tiesikin olevansa nyt ritarin suhteen voiton puolella, oli kuitenkin vähiltä, ettei hän siltä ilmaissut itseään. Kiusaus oli kovin suuri saada nyt kahden kesken kerrankin oikein masentaa tuon kavalan ritarin. Ja hän sai panna koko hillitsemiskykynsä liikkeelle, joka hänellä muuten ei ollutkaan niin erittäin suuri, voidakseen tyynnyttää mielensä ja salata ritarilta hänen tappionsa Ilian suhteen. Hän siis vain koitti saada ritarin ymmärtämään, mitä oli ollut kaivosta hakemassa, osottaen hänelle kilpikoristusta ja kertoen samalla, miten oli sen kadottanut ja löytänyt taas.

"Se mahtaa olla teille erittäin rakas, tuo kilpikoristus!" huomautti Jost herra hymyillen.

"Tepä sen sanotte! Rakas se onkin minulle ja onneton se, joka uskaltaisi ojentaa kätensä sitä minulta riistääkseen... Silloin ei hän olisi suurenarvoinen."

"Ja niin tulinen olette tuon asian vuoksi, Tord herra!"

"Olen saanut sen eräältä ystävältäni... Se on mitä hienointa tekoa... Tulkaa mukaan, niin kerron teille sen historian. Se on tehty teidän isänmaassanne..."

"Joka on ollut isänmaani", ojensi Jost seuraten Tordia, joka halusi saada hänet pois kaivon läheltä. "Joka on ollut isänmaani, sillä Kaarlo kuninkaan, armollisen herrani, maa on nyt minunkin maani, minunkin isänmaani."

"Ja korkea serkkuni tuntee varmaankin sentähden onnelliseksi itsensä... Mutta kuunnelkaa nyt! Tässä on kolme kuvausta hopeaan kaiverrettuna. Ensimmäinen esittelee ritaria, joka paistaa vanhaa naista hiljaisella tulella."

"Sehän on ollut merkillinen kultaseppä, joka sen on koristellut", keskeytti Jost vilkkaasti, mutta kuitenkin huomasi helposti, että nuoli oli osunut maaliinsa.

"Niin on, merkillinen kultaseppä todella... Mutta asiaan taas. Toinen kuvaus esittää saman ritarin jalosukuisen neidon ryöstäjänä. Polvillaan rukoilee neito vapauttaan takaisin, mutta ritari ei kuuntele häntä... Mitä siitä taulusta arvelette Jost herra?"

"Hm, erittäin merkillinen kultaseppä!" mutisi Jost ritari.

"Ja kolmas taulu sitten! Siinä sama ritari hautaa miehen elävänä maan alle ja toisen riistää hän kavaluudella kuninkaaltaan. Näillä on näet hänen konnaantekonsa tiedossa... Mitä sanotte nyt, Jost herra...? Eikö sellaista kilpikoristusta kannata säilyttää?"

"Enpä tiedä", vastasi Jost aivan rauhallisena. "Minun mielestäni olisi se saanut pysyä piilossaankin. Sillä se näyttää herättävän teissä vain pahoja ajatuksia! Ystäväni neuvoisin teitä jättämään tuon kalun, jolle sairas mielikuvitus on kuviaan maalailnut!"

"Säilytän sen yhtä hyvin itseni kuin ystäväniikin vuoksi."

"Ja kuka on sitten tuo ystävä, jonka tähden te niin paljon vaivaa näette?"

"Se on Niilo Sture!" sanoi Tord katsellen ritaria, joka vaaleni, ja lisäsi sitten: "Mutta vielä on koristuksessa tyhjä paikka, johon kultaseppä ei ole mitään piirtänyt... Ja sitä ei hän tule tekemäänkään, sillä itse olen vielä piirtävä siihen kuvan, joka ei saa olla toisia huonompi. Tiedätkö, mikä siihen kuvataan, herra Jost von Bardenvleth?"

"En...!"

"Kosto, eikä mitään muuta!" virkkoi Tord.

He olivat nyt saapuneet pitkään, valaistuun porttihalviin ja sanat kajahtelevat siellä täydellä voimallaan, ikäänkuin olisivat ne muuttuneet eläviksi olennoiksi ritarin suusta tultuaan.

Täällä odotti eräs ratsastaja, pitäen Tordin hevosta suitsista kiinni. Tord hyppäsi satulaan. Mutta ennen lähtöään kääntyi hän vielä ritarin puoleen ja hänen suuret, rehelliset silmänsä tarkastelivat tätä hetkisen halveksivasti.

"Hyvä on, jos olette minua ymmärtänyt, Jost ritari", sanoi hän, "jolllette, toivon pian voivani antaa paremmankin selityksen."

Hurjan hevosen kaviot iskivät tulta sen laukatessa pois porttihalvista. Mutta Jost ritari seisoi siinä hetkisen ja katseli pirullinen hymy huulillaan poistuvan jälkeen. Kauaksi ei hän kuitenkaan siihen seisomaan jäänyt, vaan riensi pihalle taas. Siellä heti kaksi varjoa läheni häntä muurin viereltä.

"Olin sittenkin oikeassa", sanoi toinen, "siellä on siis todella olemassa salakäytävä, josta en ole tähän asti tiennyt mitään. Jos siis edelleenkin tahdot tällä tavoin saada neitosen itseesi rakastumaan, veli Jost, niin luulen, että nyt on kiire tarpeen. Sillä ei ritari suinkaan jätä keksintöään käyttämättä... Se oli hänen äänensä, jonka kuulin alhaalla vankilassa."

"Sinäpä sen sanot, Kuntz! Tässä ei ole nyt todellakaan aikaa hukattavana... Siis Axevallaan, Heikki, Axevallaan!"

Viime sanat lausuttiin kauppasaksalle, samalle, joka vähää ennen arkkipiispan lähtöä oli ollut keskustelussa ritari Kuntz von Bardenvlehtin kanssa Lundin piispantalon pihalla. Tämä oli pannut toimeen silloin saamansa käskyt. Hän oli tavannut Tuure Tuurenpojan ja tehnyt hänen kanssaan sopimuksen, jonka Jost ritari oli katsonut tarpeelliseksi, sekä tullut nyt ilmoittamaan toimensa tuloksia. Selonteko siitä oli jo tapahtunut linnan salahuoneessa, jonne Kuntz ritari oli suoraa päätä Ilianan luota mennyt. Ääni, jonka oli siellä alhaalla kuullut Ilianan nimeä mainitsevan, oli tehnyt hänet levottomaksi ja kertoessaan veljelleen sitten huomionsa, oli se tehnyt tähän saman vaikutuksen.

Kuntzille oli hänen monivuotisen linnassaolonsa aikana eräs piispan vanhoista palvelijoista kertonut salaisista maanalaisista käytävistä ja huoneista ja oli hän heti ottanut tarkan selon niistä. Nyt muisti hän saman miehen kertoneen vielä yhdestä salakäytävästä, josta tämä mies oli kuullut puhuttavan ilman että itsekään oli tiennyt missä se sijaitsi. Ritarin mieleen muistui, että vanhus oli silloin epäillyt linnan kaivoa. Ja siksi oli hän esittänyt, että se olisi heti tutkittava.

Siinä tarkoituksessa olivat he sitten kulkeneetkin alas pihalle, kuulleet kolinaa kaivosta ja vetäytyneet piiloon, kunnes olivat nähneet ritarin nousevan ylös sieltä. Jost oli silloin mennyt hänen puheilleen. Ja nyt oli asia selvä. Kaivosta johti käytävä vankilaan. Mitä suurin kiire oli nyt siis tarpeen, sillä voitaisiin muuten ylhäinen neito millä hetkellä tahansa siepata heidän käsistään.

Mitään tutkimusta kaivon suhteen ei joudettu nyt toimeen panna. Iliana neiti oli vain heti pois vietävä, samaa tietä, jota oli tuotukin.

"Riennä miesten luokse vanhan tornin juurelle!" sanoi Jost kauppasaksalle ja tämä katosi heti portista.

"Ja sinä, veljeni...!" virkkoi Jost veljeensä kääntyen. Mutta tämä keskeytti hänet äkisti.

"Sananen, Jost... Onko todella tarpeellista, että tämän asian vuoksi antaudut niin suurelle vaaralle alttiiksi?"

"Minä rakastan neitoa, siinä kyllä", vastasi Jost kiivaasti ja lyhyeen. "Hän on valmis kieltäytymään vaikka morsiuustuolissa, siinäkin on jo minulle kyllin. Ja vaikka minulla onkin kuninkaan ja Briita rouvan sekä tämän isän, Olavi herran, suostumus asiassa puolellani, niin ei minulla ole Åke herran, Iliana neidin oman isän suostumusta."

"Oletko sitten sitä Åke herralta pyytänyt, Jost?"

"Olen, sen olen tehnyt. Ja olen saanut vastauksen, jota ei kukaan saksalainen ritari saata sulattaa..."

Mutta enemmän siitä toisella kertaa, veli Kuntz! Jos sinä autat nyt minua, niinkuin toisillemme lupasimme tänne lumiseen Pohjolaan lähtiessämme, niin saat olla varma, että hankin sinulle linnan Ruotsissa. Sillä kaikki onnistuu nyt paremmin tämän kotimaisen kuninkaan kuin Kristofer Baijerilaisen aikana."

"No hyvä! En tahdo rikkoo lupaustani!" vastasi veli.

"Niin laita siis heti neitonen vanhan tornin luo, jossa Heikki häntä rekineen odottaa... Minä pidän sillä aikaa kaivoa silmällä."

Kuntz poistui ja ritari läheni taas kaivoa, jonka reunalle pysähtyi. Nojautuessaan alas, kuuli hän, kuin olisi joku liikkunut siellä alhaalla. Hän seiso siinä kauan aikaa tuskallisessa jännityksessä ja kuunteli. Muutama silmänräpäys vain ja kaikki voisi olla mennyttä, jos näet Tord Kaarlonpoika saapuisi ja todistajain läsnäollessa tunkeutuisi vankilaan juuri kun neitoa sieltä poisviedään. Ja sitä tuskin voisi kuningas Kaarlokaan enää kärsiä niin suuresti kuin suosikin ritaria.

Mutta juuri ritarin ollessa enimmin levoton taukosi työ alhaalla yhtäkkiä. Ritari kuunteli henkeään pidättäen. Hän kuuli tukehtuneen sydäntäsärkevän huudon syvyydestä, eikä senjälkeen mitään enää. Jost seiso siinä sitten kauan aikaa vielä kuunnellen, mutta kääntyi lopulta pihalle päin, jossa luuli tapaavan veljensä onnistuneen toimen jälkeen.

Eräs mies tuli juosten kaivolle ja ritari suuntasi askeleensa häntä kohti. Miehellä oli jotain kainalossa. Jost ei erottanut kuitenkaan, mitä se oli. Ja kun hän aikoi ottaa siitä selvän, kuuli hän yht'äkkiä kolinaa takanaan ja samassa tarttui jäntevä käsi häntä niskasta kiinni.

"Alas, alas, lemmon konna!" Kuului ääni hänen vieressään ja ennenkuin huomasikaan oli hän jo kaivoon menossa.

Mies jäi typertyneenä paikalleen seisomaan, mutta Brodde riensi hänen luokseen.

"Liian myöhään, Hollinger!" huudahti hän.

"Liian myöhään!" kertoi Hollinger.

"Heti matkaan!" komensi Brodde. "Ehkä saavutamme ryövärit vielä, sillä kaukana linnasta eivät he voi olla."

Ja heti sen jälkeen riensi kolme ratsastajaa hurjaa vauhtia eri haaroille pois Borgebyn linnasta.

XI.

Kuolleen kuningattaren rukous.

Tunnin ratsastettuaan saapui Tord osastonsa luo, joka jo oli ehtinyt eteläpuolelle Dalbyn luostaria. Erengisle herra sitä vastoin oli suunnannut kulkunsa siitä enemmän lounaiseen. Tord kiiruhti heti perille päästyään Niilo Sturen puheille. Mutta tämä oli muutamain miesten kanssa ratsastanut Dalbyn luostariin ottamaan selvää, kokosiko niinkuin kansa puhui, vihollinen sen ympärille joukkojaan. Tord käski silloin Hollingerin ja tämän isän, nyt jo vanhan miehen, joka yhdessä viheriän ritarin kanssa oli tullut Kaarlo Knuutinpojan hoviin ja jäänyt sinne ritarin katoamisen jälkeen, Tord käski näiden kahden nyt ratsastaa Borgebyhyn Broddelle avuksi. Sitten läksi hän väkensä kanssa liikkeelle ja aamulla jo ilmoittivat liekit ympäri maata, mistä hänen tiensä kulki.

Saman kohtalon alaiseksi joutui Borgebyn linnakin. Se näet poltettiin perustuksia myöten, niin että ainoastaan muurit jäivät jällelle kertomaan, missä tuo ennen niin komea linna oli ollut. Senjälkeen samosi kuningas pääjoukkonsa kanssa Lundia kohti. Tämä oli siihen aikaan suurellainen kaupunki. Todistukseksi sen rikkaudesta ja väkiluvusta voi mainita, että kaupungissa oli ei vähemmän kuin kaksikymmentä yksi kirkkoa. Huomattavin niistä oli Pyhän Laurin eli tuomiokirkko. Kuin morsian neitojensa keskeltä kohosi se siellä taivasta kohti. Se oli todella uljas ja mahtava temppeli, niinkuin Pohjan etevimmän arkkipiispankirkon pitikin olla.

Mutta kaikki tämä komeus sai nyt surullisen lopun.

Verisenä kohosi talviaurinko sinä päivänä taivaanrannalle, jona Ruotsin armeija kaupungin edustalle

saapui. Ja ennenkuin päivä oli vielä loppuun kulunut, valaisivat jo palavasta Lundista kohoavat liekit taivaan laajalti punaisella valollaan. Koko kaupunki oli kuin yhtenä tulimerenä. Mutta kaiken sen keskeltä kohosi tuomiokirkko juhlallisena ja mahtavana, rauhaa huokuen, niinkuin ajatus kohoo kohti jankaikkisuutta keskeltä kuohuvia intohimoja.

Lundin asukkaat kadottivat kaiken toivonsa ja rohkeutensa. Ainoastaan arkkipiispa pysyi lujana ja järkähtämättömänä niinkuin tuomiokirkkonsa tuon melskeen ja kauhistuksen keskellä. Ainoa, joka arkkipiispaa lukuunottamatta osotti intoa ja päättäväisyyttä, oli herra Iivari Akselinpoika. Mutta hän se olikin väsymätön ja hänen rohkeutensa ja reippautensa sai arkkipiispan huulet tuon tuostakin vetäytymään lempeään hymyyn. Näitten miesten yhteisten ponnistusten kautta saatiinkin sitten tuomiokirkko ja piispankartano pelastetuksi. Mutta koko muu osa kaupunkia, sen luostarit ja kaksikymmentä kirkkoa joutuivat liekkien uhriksi. Ja tästä iskusta ei kaupunki enää koskaan noussut. Entistä loistoaan ei se koskaan enää saavuttanut.

Kaarlo kulki palavasta Lundista lounaiseen päin suunnaten kulkunsa Malmötä kohti, mutta hän ei ollut vielä ehtinyt neljännestäkään matkastaan suorittaa, kun sai kuulla, että vihollinen kokosi joukkojaan Dalbyn luostarin ympärille. Sinne oli Jost ritari Borgebystä viety. Hän oli näet yöllä arkkipiispan käynnin jälkeen, ollessaan tarkastamassa, jos eri osastot kuninkaan käskyjä noudattivat, tulista laukkaa ajaessa, yht'äkkiä kaatunut hevosineen ja taittanut siinä kolauksessa pahoin toisen jalkansa. Tämä seikka ehkä yhtä paljon kuin sekin, että oli vaarallista jättää taakseen vihollisjoukkoja, vaikka pieniäkin, sillä voisivathan ne kasvaa ja tulla uhkaaviksi — ne molemmat yhdessä saivat kuninkaan kääntymään heti takaisin ja suorinta tietä rientämään joukkoineen Dalbyn luostaria kohti.

Vihollinen oli kuitenkin voimakkaampi kuin kuningas oli luullutkaan ja muutenkin oli se enemmän sotaan harjaantunut kuin se väki mitä hänellä mukanaan oli. Mutta siitä huolimatta iskivät kuningas ja hänen kaksisataa ritariansa kannukset hevosten kylkiin kiinni ja hyökkäsivät suoraa päätä vihollisen niskaan. Toiset joukot seurasivat esimerkkiä ja sädekehänsä keskeltä loisti neitsyt Maaria kauas yli ruotsalaisten rintaman. Maa tuntui notkuvan raskaitten, rautaanpuettujen hevosten kavioiden alla ja sotahuudot kohosivat korkealle ilmaan.

Vihollisjoukko oli harjaantunutta, kunnollista väkeä. Sen etunenässä ratsasti muhkea ritari mustansinisissä varuksissa, Tottien vaakana kilvessään. Hän kulki pitkin linjaa ja asettui lopulla vasemmalle sivustalle sekä kehotti miehiään hyökkäykseen samassa kun Kaarlo kuningas jo ritareineen tuli kohti.

Ankara ottelu syntyi. Rivit hajautuivat ja lopulta taisteltiin siinä jo mies miestä vastaan, jolloin tietysti ainoastaan ruumiillinen voima ja notkeus sekä maltti tuli kysymykseen. Kuningas ennen muita kunnosti itseään ja hänen valkoinen töyhtönsä heilui aina siellä, missä vaara oli suurin. Ja aina se hajautui myös joukko hänen syöksyessä esiin. Niin oli hän jo raivannut itselleen tien toiselta sivustalta toiselle, kun häntä vastaan syöksyi tuo ennenmainittu ritari mustansinisissä varuksissa.

"Tässä se nyt sinun onnesi aurinko laskeutuu, kuningas Kaarlo!" huusi hän ryntäävälle kuninkaalle.

"Ennen sitä kuitenkin vielä leikki leikitään!" vastasi tämä hyökäten hurjalla vimmallalla ritarin kimppuun.

Taitavasti puolusti tämä itseään osottaen siinä voimaa, josta helposti huomasi, että Kaarlo kuningas oli hänessä nyt tavannut vertaisensa. Niinkuin salama olisi leimahdellut, niin iskivät miekat tulta. Lopulta halkaisi ritarin miekka kuninkaan kilven, mutta samassa putosi ritarin töyhtö ja kypäränkoristuskin maahan. Kuningas tulistui. Kypäränkoristus ei ollut kilven arvoinen. Näytti siltä, kun olisi ritari nyt pääsevä voitolle. Se ajatus jo sai Kaarlon veren hurjaan kuohuun, niin että hän unhotti kaiken varovaisuuden ja jakeli vimmassaan aivan sokeasti iskujaan.

Samallaista se oli ottelu joka taholla. Ja voitonhuudot, joita kajahteli milloin tanskalaisten milloin ruotsalaisten riveistä, saivat haavoitettujen ja kuolevien valitushuudot vaikenemaan. Mutta jota enemmän taistelu näin oli muuttunut kaksinkamppailuksi, sitä enemmän oli myöskin kukin jätetty oman itsensä varaan. Elämä ja kuolema riippui siis miekanterässä pitkin koko linjaa. Ja sitä kaksintaistelua jatkui herkeämättä. Jos joku oli saanut vihollisensa kaadetuksi, kohtasi hän heti toisen, joka oli tehnyt samaten. Ja niin oli laita kaikkialla yli koko laajan kentän.

Senvuoksi saivat kuningas ja ritarikin häiritsemättä jatkaa kamppailuaan.

"Varo itseäsi, Kaarlo!" huusi ritari. "Näyttää siltä, kuin olisivat poltetun Lundin liekit panneet pääsi pyörälle!"

Kuningas ei vastannut. Hän hyökkäsi vain yhä kiivaammin ja vaivoin vain voi ritari välttää hänen hyvin suunnattuja, voimakkaita iskujaan. Silloin katkesi kuninkaan miekka kahvasta poikki.

"Nyt olet vankini, kuningas!" huusi ritari ja tarttui äkisti kuningasta vyötäisillä olevasta, jalokivillä rikkaasti koristellusta nahkavyöstä kiinni.

Mutta kuningas kannusti hevostaan, repäisi samassa tikarillaan vyön poikki ja syöksähti ulos vapaalle kentälle ritarin takaa-ajamana. Tämä huusi miehilleen, että kuningas pakeni, ja kaikkien huomio kääntyi silloin tälle suunnalle. Ja heti kiirehti myös muutamia miehiä, sitten jo useampiakin ulos kentälle kuninkaan ja ritarin jälkeen. Kuninkaan hevonen oli kuitenkin nopeampi ja voimakkaampi kuin vainoojan ja hän pääsikin sentähden hyvän matkaa vastustajastaan edelle.

Pieni metsäsaareke tuli kuninkaan eteen ja silmänräpäyksessä katosi hän puitten sekaan. Hänen takaa-ajajansa panivat silloin viimeisetkin voimansa liikkeelle ehtiäkseen ennen häntä metsän läpitse.

Kaarlo huomasi uhkaavan vaaran. Metsä oli tiheää ja hän alkoi jo katua, ettei tullut kiertäneeksi sitä. Selvää oli, että vainoojansa nyt ennen pitkää saavuttaisivat hänet. Silloin kuuli hän jonkun edestäpäin lähestyvän. Oksat taittuivat ja raskaat askeleet tömistivät maata. Kuningas kalpeni, veri jähmettyi hänen suonissaan. Jos se oli vihollinen, oli hän turmion oma. Hän seiso siinä tikari kädessä, tuntien selvään tunnossaan, että hänellä oli nyt vain valittavana joko kuolema tai vankeus — vankeus jossain Kristian kuninkaan linnassa.

Silloin ilmestyi ritari mustissa varuksissa hänen eteensä. Hän katseli kuningasta tarkkaan alaslasketun kypäräsilmiänsä läpi, mutta näytti heti tajuavan koko aseman ja sen vaaran, joka kuningasta uhkasi.

"Astukaa alas, Kaarlo kuningas, ja antakaa tänne kaapunne... Hevosella täällä ette minnekään pääse. Metsän rannassa on minun hevoseni. Sillä voitte pelastua vielä."

"Kuka olette?" kysyi kuningas katsellen vain ritaria ja unhottaen oman vaaransa.

"Eräs, joka uhraisi henkensäkin teidän edestänne!" vastasi ritari. "Mutta kiirehtikää, kuningas... Ettekö kuule, kuinka oksat jo ratisevat metsän rannassa... Alas, alas, Kaarlo kuningas!"

Kuningas hypähti hevosensa seljältä ja ennen pitkää riippui jo hänen kallisarvoinen kaapunsa mustan ritarin hartioilla.

"Nimesi?" kysyi kuningas.

Mutta ritari oli jo kääntänyt kuninkaan hevosen ja hypähtänyt satulaan.

"Tässä on sitten muisto sinulle!" huusi kuningas ojentaen ritarille tikarinsa, jonka kullalla ja jalokivillä koristeltu kahva kimalteli hämärässä. "Jos pääset hengissä takaisin, niin anna se minulle... Tahdon lunastaa sen takaisin linnalla."

Kuningas katosi mustan ritarin kaapu hartioillaan. Pian saapui hän ritarin kulkemaa polkua metsänrantaan, jossa tämän hevonen seiso j odotti, levottomana maata kavioillaan kaapien.

Musta ritari oli tullut muutamain miesten kanssa ratsastain pitkin metsän rantaa ja siitä, jossa metsä loppuu, oli hän nähnyt taistelun luostarin edustalla sekä myöskin pakenevan, jonka heti tunsikin kuninkaaksi. Kuningas oli juuri silloin metsän rantaan saapumassa. Ritari käski silloin miestensä kiiruhtaa taistelukentälle. Mutta itse käänsi hän hevosensa ja riensi niinkuin nuoli metsään erään aukeaman kautta, jonka ohi ratsastaessaan oli huomannut. Siellä hypäsi hän satulasta alas, sito hevosensa puuhun ja alkoi sitten tunkeutua metsään, raivaten miekalla tietä itselleen ja aina vähän väliä pysähtyen kuuntelemaan.

Pian kuulikin hän, miten kuningas metsässä pyrki eteenpäin ja silloin pani hän kaiken voimansa liikkeelle saavuttaakseen hänet.

Se oli nyt onnistunut ja siksi riensi hän nyt taas eteenpäin ikäänkuin hurjan raivon valtaamana kuninkaan hevonen allaan. Vähäsen matkaa metsän rannasta kohtasi hän kuninkaan takaa-ajajan.

Tämä pysähtyi äkisti nähdessään aseettoman kuninkaan tulevan vastaansa. Hänen ensi ajatuksensa oli, että tämä, huomattuaan paon mahdottomaksi, oli katsonut paraimmaksi antautua vapaaehtoisesti vangiksi. Mutta ei hän ehtinyt vielä päästä siitä hämmästyksestään, kun jo tuo luuloteltu kuningas hyökkäsi häntä vastaan voimalla, jota hänen ja hänen hevosensa oli mahdoton kestää. Tämä syöksyi ritareineen maahan. Vähän senjälkeen ratsasti kuningas jo ohjat höllällään yli kentän heiluttaen kädessään säkenöivää miekkaa.

"Voitto on meidän!" huusi hän päästyään omain miestensä luo.

Se kävi kuin salama läpi rivien ja se vaikutti, että voitto todellakin kääntyi ruotsalaisten puolelle.

Turhaan hakivat tanskalaiset kadonnutta ritariaan tai jotain muuta, joka olisi järjestänyt heidän hajonneet rivinsä. Ei ketään löytynyt. Ja ruotsalaiset tunkivat yhä hurjistuneempina eteenpäin.

Kului hetkinen vielä ja kaikki muuttui paoksi.

Kuningas oli rientänyt Lundiin tuodakseen sieltä apua joukoilleen. Paluumatkalla tapasi hän jo sanansaattajan, joka toi voitonsanoman. Kuningas riensi paikalle. Kaksisataa vihollista makasi kuolleena kentällä ja kaksituhatta oli joutunut vangiksi.

Mutta kukaan ei huomannut kuninkaan tuloa. Olihan hän ottanut osaa taisteluun aina siitä alkain, kun niin onnellisella tavalla oli vihollisjohtajan taistelulentä pois houkutellut. Kuningas kyseli mustaa ritaria. Kukaan ei ollut häntä nähnyt. Ja vallitsevassa hämärässä oli myös ollut vaikea erottaakin, olivatko varukset siniset vai mustat.

Kuninkaan tätä vielä kysellessä tuli eräs mies taluttaen hänen valkoista hevostaan, jonka selkään hänen purppuranpunainen karpännahkaisella kauluksella varustettu kaapunsa oli kiinnitetty. Hevonen oli ollut luostariporttiin sidottuna.

Kuninkaan pää vaipui rintaa vasten, mutta kukaan ei ymmärtänyt miksi.

Pian sai hän kuitenkin muuta ajattelemista, kuin kuka tuo tuntematon ystävä mahtoi olla. Paha kyllä ympäröi häntä nyt vain vihamiehet, joiden vehkeet ennen pitkää oli tuleva tuntemaan.

Sittenkun nuo siihen aikaan suuret ja kukoistavat kaupungit Åhus ja Vä olivat myöskin saaneet sodan hävityksen osalleen — edellisestä kiskottiin paloveroja, jälkimäinen poltettiin — vetäytyi kuningas koilliseen Skåneen, jossa otti pääkortteerinsa Bäckaskogin luostariin viipyen siellä vielä hetkisen aikaa ennenkuin Ruotsiin palasi. Täältä lähetti hän yhden osaston lankonsa Kustaa Kaarlonpojan ja Birger Trollen johdolla Blekingeen, toisen taas Tuure Tuurenpojan, Eggert Krummedikin ja Kustaa Olavinpojan (Stenbockin) johdolla Hallantiin saattamaan nämäkin maakunnat saman kohtalon alaiseksi kuin Skånen.

6 päivänä maaliskuuta oli Kaarlo sitten jo matkalla Ringstaholmaan Itägöötinmaalla ja pari viikkoa sen jälkeen saapui hän Tukholmaan. Tullessaan oli hän mitä parhaimmalla tuulella. Sellainen isku, kuin hän oli nyt Tanskalle antanut hävittämällä Skånen, jonka Blekingen ja Hallannin häviöllä vielä toivoi täydentävänsä, sellainen isku olisi antava viholliselle hyväksi aikaa tekemistä. Ja jos Kristian kuningas siitä huolimatta aikoi Ruotsiin hyökätä, niin oli hänellä toisella puolen Smålannin vuoret ja sen sotaisa rahvas vastassa, toisella puolen taas rajalinnotukset, jotka Kaarlon toimesta oli mainioon kuntoon laitettu. Siksi olikin hänen otsansa niin kirkas tullessaan Tukholmaan ja tervehtiessään sen porvareja.

Laivaston varustaminen oli saanut kuninkaan Tukholmaan. Hänen käskystään saapui Suomesta 45 alusta ja asettuivat ne Nyköpingin ja Söderköpingin satamiin. Sitä paitsi laitettiin Tukholmassa ja monessa muussakin paikassa suuri joukko laivoja lähtökuntoon. Helluntain aikoihin piti näet koko laivaston purjehtia Ölannin pohjoisniemeen odottamaan vihollisen hyökkäystä meren puolelta.

Mutta tuskin oli hän ehtinyt linnaansa Tukholmassa, kun jo tuotiin tietoja, jotka suuressa määrässä häntä huolestuttivat ja suututtivat. Herra Jost von Bardenvleth saapui Tukholmaan vähän myöhemmin illalla samana päivänä kuin kuningaskin. Tultuaan meni hän heti kuninkaan puheille ja kertoi tälle hyvin tärkeännäköisenä, kuinka oli päässyt uuden salaliiton perille tai oikeammin saanut vain uuden langan vanhasta verkosta käsiinsä.

Vadstenassa oli nimittäin holsteinilainen ruhtinatar, Ingeborg, abbedissana. 11-vuotiaana oli Margareeta kuningatar tuonut hänet Ruotsiin ja asettanut tähän arvossapidettyyn luostariin. Se oli tapahtunut vuonna 1408. Ruhtinaallinen abbedissa, joka nyt oli 55 vuoden vanha, oli saanut valtiollista merkitystä sen kautta, että Tanskan nykyinen kuningas oli hänen sisarensa poika. Ja ritarin tiedonantojen mukaan oli hän halukas toimimaan tämän hyväksi Kaarlo kuningasta vastaan, jota pidettiin ainoastaan vallananastajana, kruunattuna kapinoitsijana, ei juuri parempana Engelbrektiä.

Kuningas kuunteli tarkasti ritarin kertomusta mieltien jo itsekseen mitä tekisi. Pian olikin hän tehnyt päätöksensä. Hänellä oli vanha voimansa taas rinnassa ja menestys, joka häntä oli Skånen retkellä seurannut, sai hänen nyt reippaammin päättämään ja rohkeammin toimimaan. Ingeborg abbedissa oli poistettava toimestaan. Jostin lähtiessä oli asia jo ratkaistu.

Samaan aikaan kuin Jost ritari oli kuninkaan puheilla, oli toisessa osassa linnaa eräs harmaaveljes polvillaan kallisarvoisen ristiinnaulitunkuvan edessä ja rukoili. Se oli samassa huoneessa, jossa Kaarina kuningatar oli kuollut. Sureva kuningas oli antanut laittaa siitä rukoushuoneen. Sinne tapasi hän usein vetäytyä muistoinensa, joiden viehätyks yhä vain lisääntyi, mitä kauemmaksi ne hänestä pakenivat.

Harmaaveljes rukoili kauan ja hartaasti. Hän näytti olevan syvän liikituksen vallassa ja raskaat kyynleet valuivat tuon tuostakin pitkin kuihtuneita poskia alas partaan. Silmät olivat kiinni ja vapisevat huulet liikkuivat hitaasti. Pieni, musta lakki peitti hänen päänsä ja sen alta pilkisteli karhea, leikattu tukka. Hänen kasvonsa olivat rumat, mutta hartaus, joka niitä valaisi, esti rumuutta heti huomaamasta, niinkuin iltaruskokin kolkoimmankin kallion kauniiksi kultaa.

Lopetettuaan rukouksensa nousi hän jakkaralta ylös ja astui ristiinnaulitunkuvan luokse, jonka varovasti nosti paikoiltaan lattialle. Sen takana oli tapeetti leikattu halki ja kun syrjät poistettiin, tuli siellä seinäkivessä mustaksi maalattu risti näkyviin. Tämän kiven voi helposti nostaa pois ja sen takana oli tyhjä paikka, jota munkki katseli samalla hartaudella, kuin äsken ristiinnaulitunkuvaa. Tässäkin pysähtyi hän rukoilemaan. Tehtyään sitten ristinmerkin pani hän kiven taas varovasti paikoilleen, veti tapeetin kiinni ja ripusti ristiinnaulitunkuvan tilalleen seinään.

Hän pysähtyi sitten vielä hetkiseksi huoneeseen, ikäänkuin olisi tahtonut kerran vielä tuumia asiaa, jonka aikoi toimeenpanna. Mutta sitten veti hän päättävästi peitteen kasvoilleen, jätti huoneen ja lukitsi oven mennessään.

Hiljalleen kulki hän tyhjien, autioiden huoneitten läpitse, joissa ennen Kaarina kuningatar oli vallinnut levittäen rauhaa ja rakkautta ympärilleen, niinkuin sadussa neitonen, jonka jalan jäljistä heti kauniit kukkaset elämään puhkesivat. Munkin vartalo oli suora, hänen ryhtinsä niin uljas, että siinä hämärässä olisi luullut häntä ritariksi, joka oli vielä jäänyt maan päälle katselemaan tuttuja paikkoja, missä ennen oli elämän iloa nauttia saanut.

Pian saapui hän huoneeseen, jossa kuninkaan palvelijat asuivat. Nämät eivät kiinnittäneet häneen mitään huomiota, sillä aina kuningattaren sairastumisesta asti oli hän saanut linnaan tulla ja mennä, koska itse halusi. Hän suuntasi askeleensa kuninkaan huonetta kohti, avasi oven ja astui sinne sisään.

Siellä sisällä istui kuningas käsi poskeen nojautuneena. Kallisarvoinen lipas oli hänen edessään pöydällä. Monta kalleutta, monta muistoa oli siihen kätkeytyneenä. Ehkä muistelikin kuningas siinä lippaan ääressä nyt muinaisaikoja, sen taisteluja ja riemuja, voittoja ja vastoinkäymisiä. Ei hän ainakaan huomannut munkkia ennenkuin tämä jo seiso ihan hänen vieressään ja laski kätensä hänen hartioilleen.

Kuningas havahtui uinailustaan ja katsoi ylös.

"Herran rauhaa, kuningas!" lausui munkki syvällä, vakavalla äänellä, "tuon sinulle sanan kuningattareltasi."

"Kuningattareltani?" kysyi kuningas.

"Niin, rukouksen hänen kuolevilta huuliltaan."

"Mahtanette uneksia hurskas isä", virkkoi kuningas surumielisesti hymyillen. "Olen juuri nyt ajatellut kuningattareni viimeisiä sanoja ennen hänen kuolemaansa, enkä ole mitään unhottanut."

"Mutta ette ole ymmärtänyt niitä", lisäsi munkki.

"Mitä rohkenet väittää, munkki... Tiedätkö edes, mitä kuningattareni puhui minulle?"

"Tiedän ja hänen pyynnöstään tulenkin selittämään, mitä te ette ole voinut käsittää, koska maailman melske on sydämenne sokaisnut."

Kuningas katseli munkkia puolittain hämmästyneenä, puolittain vihastuneena.

"Kuningatar puhui todellisesta onnesta", jatkoi munkki aivan rauhallisena. "Hän kehotti teitä voittamaan oman itsenne ja kun kysyitte, mitä hän sillä tarkoitti, käski hän teitä rukoilemaan vain Jumalaa... Jos olette noudattanut tätä kuningattaren kehotusta, niin tahdon nyt hänen pyyntönsä seuraten puhua."

Kuningas katseli korkeaa haamua edessään. Ja häneen vaikutti ei ainoastaan nuo lausutut sanat, vaan koko munkin juhlallinen, vakava ja salaperäinen esiintymistapakin.

"Kuinka kallis, kuinka pyhä kuningattareni muisto on minulle", lausui hän vihdoin, "sen tiedätte te kyllä. Siksi voittekun puhua, varsinkin kun te olette nauttinut hänen luottamustaan siihen määrin, että hän on uskonut enemmän teille kuin minulle. Puhukaa siis... tahdon täyttää hänen pyyntönsä."

"Ja sen sanotte te, niinkuin olisi asia yhtä helppo, kuin kuulustelematta tuomita... Kaarlo kuningas! Että kuningatar ei uskaltanut puhua kaikkia teille, siihen olette te itse syyppää... Ajatelkaa kohtausta Vadstenassa, ajatelkaa Niilo Sturea!"

Kuningas hypähti pystyyn ja hurja tuli salamoivat hänen silmistään.

"Vadstena!" huudahti hän, "Niilo Sturea!... Jos kavaltaja sisältyy kuningattareni rukoukseen ... niin vaietkaa. Siitä asiasta en tahdo enää mitään kuulla."

"Kuka on kavaltaja, sen tulette te ehkä liian myöhään huomaamaan... Juuri poistaakseni sen vaaran, jota kohti te niin silmittömänä syöksytte, olen nyt luoksenne tullut... Tahdon puhua teille kuningattarene nimessä. Jumala hänen sielulleen rauhan suokoon! Ajatelkaa myös omaa itseännekin, herra kuningas... Laskekaa käsi sydämellenne ja sanokaa, voitteko katsoa Niilo Sturea silmiin ja toistaa tuon sanan kavaltaja."

Taistelu kävi kuninkaan rinnassa. Nähtävästi oli hän kahden vaiheilla, antaisiko viedä rohkean munkin pois vai sallisiko hänen jatkaa puhettaan.

"Mitä on sinulla sitten sanottavaa?" kysyi kuningas huulet yhteen puristettuina.

"Tahdon vain sanoa, että pikemmin olette te pettänyt häntä, jota syytätte kavaltajaksi, kuin hän teitä! Muistanette kai vielä Viipurin linnantornin ja sen päivän edellisen yön, jona Kristofer kuningas kuoli."

"Viipurin linnantornin!" toisti kuningas, kalveten äkisti ja vieden ikäänkuin huomaamatta kätensä kaulaan.

"Niin, kuninkaani... Viipurin linnantornin ja koristuksen, jota kannatte kaulassanne..."

"Munkki!" huudahti kuningas, "oletko kaikkietävä?"

"Kaulaketju on Niilo Sturen", lausui säälimätön munkki.

Mykkänä seisoivat kuningas nämät sanat kuullessaan. Hänestä tuntui, kuin olisi inhottava kummitus yhtäkkiä lähestynyt häntä tuoden tuskaa ja onnettomuutta muassaan, niinkuin olisivat näkymättömät kädet tarttuneet kiinni kaulaketjuun ja yrittäneet kuristaa häntä. Hän oli tukehtua, ja hänen täytyi tarttua tuolinselkään kiinni, sillä muuten olisi hän kaatunut. Mutta munkki jatkoi lempeämmällä äänellä:

"Tämä kaulaketju se on, joka oli kuningattaren surun aiheena. Hän tunsivat teidän salaisuutenne. Se tuotti tuskaa hänelle. Ja kun hän huomasi, kuinka tuo onneton koristus vei teitä yhä vain lähemmäksi turmiotanne, oli sydän häneltä murtua. Kuitenkaan ei hän saattanut puhua teille mitään siitä, koska se olisi vain ritarisuuttanne himmentänyt ja tuskaa teille tuottanut... Kuningatar luuli tietävänsä, ettei oikea omistaja välittänyt koko taikakalusta mitään, mutta hänellä on kuitenkin määräämisvalta sen suhteen. Niin kauan siis kuin ette omista koristusta hänen suostumuksellaan, herra kuningas, olette te..."

"Sano sanottavasi vain!" puhkui kuningas, kun munkki epäröiden pysähtyi, "kun olen kuullut jo näin paljon, voin kuunnella loppuun asti. Sitten tahdon minäkin sanoa sanani, joka on saava teidät kalpenemaan."

"Ah, herra kuningas, muuta ette voi tehdä kuin henkeni riistää... Ja sen uhraan mielelläni teidän ja Ruotsin hyväksi, jos vain olen sillä onnistunut irrottamaan teidät taikauksestanne, joka nyt teitä vallassaan pitää. Jos olen sen taas turhaan uhrannut niin vielä henkenäkin surren katselen teitä Herran taivaasta."

Sanoissa ilmeni syvä surumielisyys ja niistä henki sellainen sisällinen rakkaus ja lämmin alttius, että kuninkaan kasvot taas kirkastuivat ja kylmyys pakeni pois. Niin vaikuttaa totuus, kun rakkaus sitä hallitsee. Jumalan voima se on, joka siinä vaikuttaa. Sillä totisen ja väärän ystävän hyväilyillä ja imarteluilla on yhtä suuri ero, kuin oikealla auringolla, joka taivaalla loistaa ja teatterin tekoauringolla. Kuninkaan sydäntä kirveli ehkä. Vaikealta kai tuntui hänestä, nähdä kaikki nyt oikeassa, väärentämättömässä valossa. Mutta ihmisrinnassakin on jäänlähtöaikansa, kun kevätaurinko palaa tuoden mukanaan lämpöä ja valoa. Kuitenkin voi jäiden lähtö kestää kauemman tai hetkemmän aikaa, riippuen jään vahvuudesta. Kaarlon rinnassa oli se lujaksi kovettunut. Vain vihlaus kävi läpi hänen sydämensä, joka kuitenkin jo sekin ilmoitti, että jalommat tunteet vielä pohjalla liikkuivat. Mahdollisesti voisivat ne siis vielä vapautua maailman kahlehtivasta pakosta ja voittaa taas laajat alat valtaansa.

"Mitä te pidätte onnena, on vain lumousta, herra kuningas... Kaulaketju, jota teidän on kannettava, on taottu kokonaan toisenlaisesta kullasta ja koristettu kokonaan toisenlaisilla jalokivillä. Kulta on kansan rakkaus ja jalokivet uskolliset ritarit, jotka menevät vaikka kuolemaan kansan ja teidän edestänne. Molemminpuolinen rakkaus, ainoastaan siinä on teidän onnenne. Sitä kun haluatte, ette hetkeäkään epäile, kuningattaren rukousta muistaen, kummanko kaulaketjun valitsette."

Munkki vaikenivat taas jättäen kuninkaan sanojansa miettimään. Ja samassa määrässä kuin kuningas

näytti taipuvan samassa määrässä sai munkinkin ääni toisen kaiun. Sen kova, ankara väreily muuttui näet lempeäksi ja ystävälliseksi.

"Kaksi pyyntöä on kuningattarellanne teille... Tahdotteko kuulla ne nyt?"

Kuningas teki päällään hitaan, tuskin huomattavan liikkeen.

"No niin, seuratkaa sitten minua, kuningas!"

Munkki kulki taakseen katsomatta ovea kohti, mutta kuningas ei liikahtanut paikaltaan. Oven luona lankesi munkki polvilleen ojentaen yhtenliitettyt kätensä taivasta kohti, samassa kun huulensa hiljaa kuiskasivat rukouksen.

"Katsele kuningatar!" lausui hän murtuneella äänellä, "katsele alas taivaastasi, katsele meitä ja anna merkki minulle, että olen velvollisuuteni tehnyt...! Rukoile kaikkivaltiaan valtaistuimen edessä, rukoile kuninkaan puolesta!"

Nämät sanat lausui hän kovaa, mutta sitten muuttui hänen rukouksensa taas pelkäksi sipinäksi. Hitaasti nousi hän lopulta ylös ja kääntymättä, luomatta silmästäkään taakseen, avasi hän oven ja astui ulos. Verkalleen kulki hän ulommaisena, tyhjän huoneen läpitse, puolivalveilla olevan vahtisotamiehen ohitse ja lähestyi vastaista ovea.

Siihen pysähtyi hän taas, liitti kätensä yhteen ja seiso i sitten siinä hetkisen aikaa pää rinnoille painuneena.

Samassa kuului nopeitten askelten ääniä kuninkaan huoneesta ja ovi avattiin. Askeleet lähenivät ja munkki jatkoi nyt taas kulkuansa läpi huoneitten yhä vain kuullen saman askelten kaiun jäljessään.

Niin tuli hän lopulta rukoushuoneen ovelle, jossa Kaarina kuningatar oli kuolonkampailunsa taistellut. Siihen laskeutui hän taas polvilleen ja rukoili. Noustessaan kuuli hän huokauksen takaansa. Hän avasi oven ja astui sisään.

Omituinen, juhlallinen hiljaisuus vallitsi siellä sisällä. Holvista riippuva pieni hopealamppu, joka kuninkaan käskyn mukaan paloi siellä yötä päivää, sai huoneessa vionon puolihämärän aikaan. Tapeetit, rukoustuoli, ristiinnaulitunkuva, kaikki puhuivat vaan kuningattaresta ja toivat Kaarlon mieleen niin monta muistoa, että hänestä tuntui kuin olisi hänen Kaarinansa henki täyttänyt huoneen. Ja pyhä rauha hiipi sitä ajatellessa hänen poveensa.

Silloin kuuli hän munkin liikutuksesta vapisevalla äänellä uudistavan kysymyksensä:

"Tahdotteko siis kuunnella kuningattarenne pyyntöä."

"Tahdon!" kuiskasi kuningas.

"Niin kuunnelkaa sitten!... Ja uskokaa, että kuningattarenne puhuu teille minun kauttani! Ensiksi pitää teidän hyljätä taikakalu ja sitten on teidän palautettava se takaisin oikealle omistajalleen. Vasta sen jälkeen saavutatte te todellisen onnen, vasta sen jälkeen voitte te vaikuttaa Ruotsin hyväksi, jonka tiedän teidän halunne olevan..."

Munkki astui ristiinnaulitunkuvan luo, nosti sen paikaltaan pois, avasi tapeetin ja irroitti kiven tilastaan.

"Edellinen", sanoi hän sitten kuninkaaseen kääntyen, "on teille helppo asia, jälkimäinen taas vaatii voimia, joita teillä tällä hetkellä ei ole... Siksi, kuninkaani, ettei taikuus olisi liian suuri, ettei se kokonaan lumoaisi teitä ja koska pieni voitto antaa voimia suureen, on teidän nyt tänne pyhän ristin taakse laskettava lemmonkalunne... Sitten voitte, jos hyvät henget sen teille suovat, täydentää puhdistuksenne, niin että ajan tullen saatatte puhtain mielin kulkea tietä, joka ei takaisin tuo... Ja nyt, herra kuningas, nyt olen tehtäväni tehnyt. Matkani määrä on nyt kaukana täältä... Voin kuitenkin vielä, jos Herra voimia suo, nähdä teidän voittonnekin. Silloin tulen taas luoksenne... Muussa tapauksessa emme näe koskaan enää toisiamme... Herra suokoon sinulle hyvän tahdon, niin että siitä olisi taivaassa iloa ja että se toisi rauhan sekä sinulle itselle että muille!"

Kului hetkinen. Munkki seiso i siinä ojennetu i käsin, ikäänkuin olisi hän tahtonut vuodattaa siunauksen ja rakkauden voiman kuninkaan sydämeen.

Sitten katosi hän hiljaa ovesta.

Kuningas seiso i siellä yksin hopealampan valossa.

* * * * *

Seuraavien päivien kuluessa ja kauan aikaa vielä jälkeensäkin sai Kaarlo kuningas sitten sanoman toisensa perään ja kaikki ne toivat uutisia, jotka kysyivät koko hänen mielenmalttiaan ja sielunsa voimia.

Pääsiäisen ja helluntain välillä kulki Kristian kuningas salmen yli Skåneen. Mutta kun ei hän tässä hävitetyssä maassa voinut joukkojaan elättää, samosi hän Hallannin kautta pohjaa kohti ja saapui Älfsborgin edustalle. Siellä lupasi Kustaa Olavinpoika antautua ellei apua tulisi ennen ensimmäistä päivää elokuuta. Senjälkeen hyökkäsi hän Lödösen kimppuun, jonka täytyi antautua. Samaan aikaan kulki Tanskan marski Klaus Rönnow Ätrajokea pitkin Länsigöötinmaalle ja pakotti Kinnaholman linnan heittäytymään samoilla ehdoilla kuin Älfsborginkin.

Kaarlo kutsui heti neuvoston kokoon ja toi siellä sen rohkean tuuman esiin, että oli noustava laivoihin ja muutettava sota Tanskan saariin. Mutta neuvosto vaati, että vihollista oli vastustettava rajalla ja ennen kaikkia pelastettava Länsigöötinmaa, joka oli enimmänsä vaarassa. Silloin sai Kaarlo tiedon, että Maunu Gren ja Olavi Akselinpoika olivat tehneet Tanskan laivastolla hyökkäyksen Tukholmaa vastaan. Heidän hyökkäyksensä oli kyllä torjuttu. Mutta vielä oli heidän laivastonsa Vagnsön, nykyisen Skeppholman, luona ankkurissa. Yötä päivää riensi kuningas Tukholmaan. Mutta tuskin oli hän ehtinyt pääkaupunkiaan niin lähelle, että erotti sen muurit ja tornin huiput — se oli varhain aamulla viidentenä päivänä Tivedenistä lähtönsä jälkeen — kun hän sai jo sanan, että vihollinen oli jättänyt Vagnsön ja purjehtinut pois.

Hän ratsasti Tukholmaan ja aikoi heti lähteä vihollista laivastollaan takaa ajamaan. Silloin esitettiin hänelle, miten maapuolustus kärsisi, jos hän merelle lähtisi, ja niin luopui hän siitäkin tuumastaan. Laivasto lähti liikkeelle toisten komennon alla. Se tapasi vihollislaivaston Vermdön ja Vindön välillä. Pälliköt viivytelivät ja katselivat kaikessa rauhassa, kuinka vihollislaivasto nosti purjeensa ja kiiti ulos merelle.

Silloin kutsui Kaarlo herrat Vadstenaan kokoon. Siellä tahtoi hän heidän kanssaan neuvotella, miten paraiten ennen ensimmäistä päivää elokuuta voitaisiin auttaa Älfsborgia ja Kinnaholmaa sekä muita Kristianin uhkaamia linnoja.

XII.

Salainen sanansaattaja.

Myöhään eräänä iltana astui Erengisle Niilonpoika Örebron linnan ritarisaliin. Hän oli Vadstenasta tulossa, oli juuri noussut hevosensa seljältä ja kiiruhti nyt, varukset riisuttuaan, vaimoansa tervehtimään.

Tämä tuli häntä jo ystävällisesti vastaan. Niinkuin tavallisesti aina, miehen tullessa jostain kokouksesta kotiin, niin menivät he nytkin salakammioon. Siellä vaihtoivat he sitten ajatuksiaan. Ja ritari kertoi kaikki, mitä toiset olivat puhuneet, mitä itse oli puhunut, miettinyt, sekä mitä lopullisesti oli päätetty. Samaten tapasivat he aina neuvotella, ennenkuin ritari lähti mihinkään kokoukseen tai tärkeämpään toimeen. Briita rouva oli, niin kauan kuin Ringstaholma ja Stegeborg oli hänen miehellään läänityksenä, tavallisesti oleskellut Hammarstadissa, mutta nyt asui hän Örebrossa.

Tuskin olivat he vielä ehtineet istuutua salakammiossaan, kun jo Briita rouva kysyi, mitä Vadstenassa oli tapahtunut, ja Erengisle herra kertoi:

"Kuningasta", lausui hän, "huolettaa kovasti ne esteet, joita kaikkialla kohtaa. Hän ei kuitenkaan siltä tahdo lähteä sotajoukon kanssa matkaan, koska sellaisen joukon ylläpito saattaisi rahvaan turmioon, joko hän sen sitten sijoittaisi linnoihin tai pitäisi taisteluvälmiinä kuningas Kristiania vastaan. Tanskalaiset pysyvät kumminkin rauhassa siellä, missä ovat, ja niin saisimme me vain häpeän ja vahingon osaksemme."

"Kuinka sinä puhut, Erengisle!" keskeytti Briita rouva. "Tuntuu kuin emme enää olisikaan siitä asiasta yhtä mieltä, että meidän tuon suuren tuuman kolmen valtakunnan yhdistyksen vuoksi täytyy sallia Kristian kuninkaan, jolla jo on Norja, myöskin..."

"Ymmärrän tarkoituksesi puhumattasikin", keskeytti mies. "Minä vain en koskaan voi käsittää tuota kaunista puhetta kolmen valtakunnan yhdistämisestä, jossa Ruotsi itse asiassa tulisi olemaan vain osa

Tanskaa... Olen ollut Engelbrektin seurassa, olen ollut kuningas Kaarlon. Ja sitä puhetaan, jota he ovat käyttäneet, olen aina paljoo paremmin ymmärtänyt. Siksi ottaakin nyt sydämeeni kipeää, kun näen, miten huolet kuninkaan mieltä murtavat... Kuitenkin toivon, että Jumala vielä armahtaa Ruotsinmaata."

"Sitä samaa toivon minäkin yhtä hartaasti kuin sinä itsekin
Erengisle... Mutta minkälainen oli muitten mieliala kokouksessa?"

"Paljon he lupasivat ja kauniita sanoja oli heillä yltäkyllin!"

"Sitähän kuunnella kannattaa...!"

"Niin, muitten suusta kyllä!" vastasi ritari kiukkuisena, "mutta ei niitten, jotka eivät ole kyenneet kuninkaan käskyjä täyttämään..."

"Keitä tarkoitat?" kysyi Briita rouva viekas ilme kasvoissa.

"Niitä kolmea, jotka olivat suuriäänisimmät ja lupasivat nyt mitä lupasivatkaan Vadstenassa..."

"No keitä he olivat?"

"Herra Kustaa Olavinpoika Älfsborgista, herra Tuure Tuurenpoika
Axevallasta ja herra Eggert Krummedik Rumlaborgista!"

"Se on siis Hallanti joka taas aivoissasi kummittelee!" huomautti
Briita rouva hymyillen.

"Niin, Hallanti se on", lausui ritari. "Jos nämät herrat olisivat täyttäneet kuninkaan määräykset, niinkuin hänen lankonsa Kustaa Kaarlonpoika teki, niin olisi Hallanti nyt yhtä autio, kuin Skåne ja Blekingekin. Ja silloin ei olisi Tanskan kuningas koskaan voinut niin pian ehtiä Älfsborgiin tai Lödösen edustalle, kun hän nyt todella ehtinyt on."

"Ehkä olettekin oikeassa siinä, herrani ja mieheni."

"Ja mikä häpeä vielä, että kuninkaan nyt todella täytyy tyytyä näihin heidän lupauksiinsa sen asemesta, kuin hänen pitäisi rangaista heitä... Onko sellaista siedettävä, Briita? Sano, onko siedettävä?"

"Suuren tieltä täytyy pienen aina väistyä... Sillä voimme lohduttaa itseämme, Erengisle!" vastasi
Briita rouva avainkimppeään kalistellen ja oikaisi samassa pari poimua hameestaan.

"Ja kuka on suuri ja kuka on pieni?" kysyi Erengisle kiukkuisen näköisenä.

"Kukako on suuri, kysyt?... Niinkuin se nyt vastausta kaipaisi! Kumpi on suuri, kun on Tanskasta ja Ruotsista kysymys?"

"Ruotsi, Briita rouva!" huusi ritari lyöden nyrkkinsä vieressä olevaan tammipöytänsä, niin että Briita rouva hypähti peljästyneenä istuimeltaan.

"Mainitsemasi totuus vaatii kai noin sitovan vahvistuksen!" virkkoi tämä ylpeä hymy huulillaan.

"Rakas Briita, sinun täytyy nyt kerrankin muistaa, että ruotsalainen on ruotsalainen ja tanskalainen
tanskalainen... Ja sille en nyt mitään voi, etten saata ruotsalaista vertani tanskalaiseksi muuttaa!"

"Ja kuitenkin saattaisit vuodattaa sen, jos niin tarvitaan... Kuinka voit muuten ruveta vertaamaan
tätä syrjäistä maata Tanskaan, Tanskaan, jonka koko maailma tuntee... Missä on Ruotsilla Valdemar
suurensa tai Valdemar Sejerinsä...? Ja koska olet Euroopassa kuullut puhuttavan Ruotsista? Menettä
pyhän isän luo Roomaan ja sinä saat kuulla puhuttavan Tanskan maakunnasta, josta Ruotsi ja Norja
ovat osia.. Mene Pariisiin. Sen yliopistossa saat kuulla puhuttavan Tanskan maakunnasta, josta Ruotsi
ja Norja ovat osia! Ja niinkuin Eurooppa ei tunne mitään muita kuninkaita pohjoismaista, kuin meidän
Valdemarimme, niin eivät paavi, keisari ja oppineet koskaan puhu Ruotsista tai Norjasta, vaan
ainoastaan Tanskasta. Kun he sanovat Tanska, tarkoittavat he sillä Tanskaa, Ruotsia ja Norjaa... Niin on
asianlaita ja sitä ei voi muuttaa..."

"Niin, sitä ei voi muuttaa...!" mutisi mies harmistuneena.

"Ja miksi tulla sitten sanomaan, että Ruotsi, joka on osa tästä kokonaisuudesta, että se olisi suurempi
kuin kokonainen, kuin Tanska!... Todellakin, Erengisle herra, vaikkapa puhtain ruotsalainen veri
virtaisikin suonissanne, niin totuutta ette siltä voine kieltää."

"Tuota puhetta en käsitä, Briita, käsitän vain, että jos karhu meidän metsissämme repii revon, joka on
tunkeutunut hänen metsästysmailleensa, niin on karhu väkevämpi repoa, vaikka ei sitten kukaan

auringon alla tuntisikaan hänen urostekojaan ja voimaansa... Ja siinä kyllin, Briita rouva!"

Briita rouva, joka tunsii miehensä paremmin kuin tämä itse tunsikaan itseään, ei koskaan koskettanut hänen heikkoon kohtaansa enemmän kuin tarpeellista oli ja sen teki hän siinä tarkoituksessa, ettei synnyttäisi miehessään epäluuloja itseänsä kohtaan. Siksi siirtyikin hän nyt heti huomattessaan ritarin kiihtymyksen toiseen aineeseen, joka tälle oli suuremman arvoinen. Muuten Erengisle herraa enemmän miellytti vain, että vaimonsa niin suoraan uskalsi ajatuksensa julki lausua. Häntä ei näet miellyttänyt sellainen väki, joka kaikkeen myöntyi. Päinvastoin rakasti hän rohkeaa väittelyä yhtä paljon kuin rohkeaa miekan iskuakin. Molemmat vaativat uljuutta ja ketään ei hän niin kernaasti uskonut kuin sitä, joka pelotta uskalsi häntä vastaan väittää.

"Keitä oli kuninkaan seurassa hänen Vadstenaan tullessaan?" kysyi Briita rouva.

"Hänen seurassaanko, kysyt?" lausui Erengisle herra itsetyytyväinen hymy huulillaan. Hän luuli nyt kerrankin voivansa kurittaa nokkelaa vaimoansa, vaikka ei siltä voinutkaan heti luopua jäykkyydestään. "Hänellä oli serkkunsa mukanaan, uljas Tord herra... Siinä se on ritari minun mieleni mukainen!"

"Sitä en suinkaan epäile... Mutta eikö hänellä muita ollut seurassaan?"

"Oli myös tuo saksalainen ritari Jost von Bardenvleth..."

"Hän on nyt kai parantunut jo Skånessa saamastaan vammasta?"

"Parantunut... vammasta, hm!" mutisi Erengisle herra. "Mikä vamma se muuten mahtoi olla, sen lempo arvatkoon. Jaloillaan hän vain nyt taas on ja yhtä suuressa suosiossa kuin ennenkin... Hän kuuluu saavan Viipurin linnan!"

"Ritari raukka!" lausui Briita rouva tuskin voiden salata mielihyväänsä. Se jäi hänen mieheltään kuitenkin kokonaan huomaamatta. Ja saattaakseen häntä vielä enemmän harhateille, lisäsi hän: "Sanottiin, että hän taittoi jalkansa yöllisellä retkellä."

"Niinhän sitä sanottiin", selitti Erengisle herra. "Kuinka sen asian laita muuten lienee, sen tietää hän itse paraiten... Palatessani pimeänä aamuna retkeltäni takaisin Borgebyn linnaan, kuulin pihalla kuninkaan luokse mennessäni niinkuin olisi siellä pimeässä joku vaikeroinut... Käskin erään miehistäni tutkia, mistä se kuului. Silloin löysi hän ritarin puolikuolleena kaivosta. Hän oli loukkautunut ratsastusretkellä, mutta hänellä oli kumminkin ollut vielä niin paljon voimaa, että oli saanut hevosensa talliin. Pihan yli kulkiessaan oli hän vasta uupunut, ei ollut kauemmaksi jaksanut... Ja nyt oli ritarilla taas surua. Veljensä oli kaatunut Älfsborgin edustalla Tanskan kuninkaan sitä piirittäessä."

"Mitä kerrotkaan, Erengisle!" keskeytti Briita rouva.

"Kerron vain, mitä olen muilta kuullut... Linnan edustalle marssiessa oli ritari ratsastanut aivan joukon etunenässä ja lakissaan oli hänellä ollut kultainen solki. — Olisi pitänyt silloinkin rautalakkaa päässään. — Linnasta tähtäsivät ne solkeen. Ja luoti sattui silmäin väliin, sillä seurauksella että mies putosi heti hevosensa seljältä alas. Hän oli arkipiispa Tuvella linnanhaltiana, ennenkuin muutti kuninkaan palvelukseen."

Samaan suuntaan jatkui keskustelu hyvän aikaa. Mutta kun ritari sitten oli mennyt maata ja kun talossa jo kaikki uinui vanhurskaan unta, nousi Briita rouva taas ylös juuri kellon kahtatoista lyödessä. Jo lapsuudesta oli häntä öillä vaivannut unettomuus ja noin vuoden ajan oli se säännöllisesti rasittanut häntä keskiyön aikana. Mutta tunnin kuluttua rupesi häntä taas unettamaan ja silloin meni hän uudestaan maata. Sama se oli nyt asianlaita tänäkin yönä. Hetkisen istui hän makuukamarinsa ikkunassa. Mutta sitten heitti hän viitan hartioilleen ja astui viereiseen huoneeseen, josta oli laaja näköala yli vallihaudan kauas toiselle puolelle virtaa.

Täällä käveli hän levottomana edestakaisin, mutta pysähtyi sitten äkisti.

Kimeä, vihlova vihellys kuului toiselta puolen virtaa.

Hän kiirehti ikkunan luo ja avasi sen hiljaa. Varovasti pisti hän päänsä esiin katsellen joka suunnalle. Linnanmuuri ulottui tällä puolen virtaan asti, niin että mitään vahtimestä ei siis peljätä tarvinnut.

Toisella puolen virtaa liikkui haamu, joka hiljalleen kulki pitkin rantaa nostosillalta pois päin.

Nopeasti tarttui Briita rouva joutseen, joka hänellä oli huoneen nurkassa verhon taakse kätkeytyneenä. Huolellisesti tarkasteli hän nuolta, jonka ympärille oli paperikaistale kierrettynä, asetti sen sitten janteelle ja ampui aivan samaan suuntaan nostosillasta, kuin äsken oli miehen nähnyt kulkevan. Sen

tehtyään istui hän vielä hetkisen aikaa ikkunassa katsellen ulos, mutta sulki sen sitten. Kesäyön puhdas ilma tai itse ruumiin liikunto näytti vaikuttaneen häneen erittäin virkistävästi, sillä tuossa paikassa katosi hänen unettomuutensa ja ennen pitkää uinui hänkin jo vanhurskaan unta.

Seuraavana aamuna saapui Neriken laamanni, herra Pentti Steeninpoika Örebrohon, jossa hänen oli määrä yhtyä veljenpoikansa, herra Niilo Bonpojan, kanssa erään perintöasian vuoksi. Hän astui linnaan Erengisle herran luo ja ennen pitkää saapui sinne myös Niilo herra. Erengisle herra kertoi vierailleen sotauutisia ja vanha laamanni kuunteli tarkkaavasti. Niin kertoi hän muitten muassa myöskin kuninkaan voitosta Dalbyn luostarin luona päivää jälkeen Lundin hävityksen. Paljon hänellä oli myöskin kerrottavaa urhoollisesta Iivari Akselinpojasta (Tottista) ja hänen ottelustaan kuninkaan kanssa sekä kuninkaan omituisista tiedusteluista, kun taistelu hämärän tullen oli loppunut.

"Kuulitte kai tekin siitä puhuttavan, Niilo herra?" sanoi hän tämän puoleen kääntyen, "vaikka ette sattunutkaan silloin mukana olemaan?"

"Olin Tord herran seurassa", vastasi Niilo, "ja tunnen siis asiaa yhtä paljon tai yhtä vähän kuin tekin, sillä te kai olitte silloin matkalla Malmöhön..."

Mutta ritarien näin istuessa ja puhellessa ritarisalisissa, meni Briita rouva kaupungille. Hän kulki pitkin kiertelevää katua ja saapui lopulta pienen, mitättömän näköisen mökin eteen, jossa asui erään Erengisle herran sodassa kaatuneen asepalveljan leski. Briita rouva piti hänestä huolta. Ja kaikki ylistivät hurskasta rouvaa, joka sillä tavoin hoiti omaa väkeänsä. Mutta heti kun siitä puhumaan ruvettiin, pakeni Briita rouva aina kainona pois.

Leski oli tuvassa yksinään ja Briita rouva kysyi häneltä, oliko kukaan odottamassa häntä.

"On!" vastasi vaimo tanskalle murtaen ja viittasi samalla sisähuoneeseen päin. Sitten meni hän ulos ja sulki oven huolellisesti jälkeensä. Briita rouva voi siis olla varma, ettei tullut yllätetyksi.

Jäätyään yksin avasi hän heti sisähuoneen oven ja samassa astui sieltä ritari Jost von Bardenvleth esiin.

"Te itse, Jost ritari!" huudahti Briita rouva, hämmästyen kovasti ritarin nähdessään.

"Niin, minä itse, Briita rouva!" vastasi ritari, joka oli yksinkertaiseen aseenkantajan pukuun puettuna. "Minä itse ja toivon, että tämä kohtaaminen on teillekin mieluinen!"

"Miksipä ei!... Tulette isäni luota?"

"Niin tulen, vaikka vasta pitkien mutkien kautta. Kuitenkin luulen sen asiallemme olleen enemmän hyödyksi kuin vahingoksi."

"No niin, Jost ritari... mitä tietoja tuotte isältäni."

"Ennen kaikkia sen, että hän sai onnellisesti sananne, ennenkuin se oli liian myöhään... Kun Kaarlo kuninkaan kanssa saavuimme Tukholmaan, oli hän jo ulkona saaristossa. Olin sitten mukana kuninkaan lähettämällä laivastolla. Voitte uskoa, Briita rouva, että siinä oli vaivaa, ennenkuin sai päälliköt alallaan pysymään... Lopulta se kuitenkin onnistui..."

"Olen kuullut siitä huhuja", keskeytti Briita rouva.

"Vaara oli suuri?"....

"Olavi herralla ei näyttänyt olevan enää mitään pelastuksen toivoa, hän oli näet syvemmillä lahdessa kuin Maunu. Epäilemättä olisikin hän ollut mennyttä kalua, ellei sama keino, joka jo niin monta kertaa on maalla saanut ihmeitä aikaan, olisi nyt laivastossakin vaikutustaan tehnyt... Saattepa nähdä Briita rouva, että me tuota pikaa saavutamme päämäärämme. Puhelin isänne kanssa eräänä synkkänä yönä. Meillä oli yhtymys Vindön saarella."

"Ja mitä hän sanoi...?"

"Hän käski teidän luottaa vain arkkipiispaan!"

"Arkkipiispaan!" kertoi Briita rouva ajattelevasti päätään pudistellen. "En tiedä miksi, mutta koskaan en ole voinut luottaa siihen mieheen... Tosin hän on Kaarlo kuninkaan vihamies, on ollut aina, mutta ei hän siltä Kristian kuningastakaan kauemmin puolusta, kuin itselleen hyväksi näkee. Saatte vielä nähdä, Jost ritari, että aavistuksessani on perää vaikka en voikaan itselleni enkä muille selittää, mistä ne tulevat... Vallan kernaasti olisin siis nähnyt isäni jättävän tuon miehen omaan rauhaansa Almarestäkeen."

"Teillä mahtaa olla terävä silmä, Briita rouva", lausui ritari kohteliaasti. "Mutta luulen teidänkin pian tulevan huomaamaan, että Almarestäke ja Tynnelsö ovat hyvät olemassa. Molempiin heihin sekä Sigge piispaan Tynnelsössä, että arkkipiispaan voimme täydellisesti luottaa. Ja molemmat odottavat he nyt vain linnoissaan monta sataa ritaria ympärillään Kristian kuninkaan tuloa..."

"Mutta sitä ennen jo voi Kaarlo kuningas heidät perin pohjin nöyryyttää... Se oli perin onneton sattumus että kuningas niin aikaisin sai tietoonsa isäni hyökkäyksen Tukholmaa vastaan... Jos se hyökkäys olisi menestynyt ja molemmat piispat sitten yhdistyneet häneen, samalla kun Kristian kuningas olisi tehnyt hyökkäyksen Länsigöötinmaalle, niin olisi Kaarlo joutunut kahden tulen väliin... Nyt se ei enää voi käydä päinsä."

"Ja kuitenkin täytyy sen niin tapahtua."

"Millä tavoin, Jost ritari, millä tavoin?"

"Kristian kuninkaan täytyy tunkeutua Länsigöötinmaalta Tivedenin ylitse Uplantiin... Siitä sopi arkkipiispa Olavi herran kanssa tämän ollessa Tukholman edustalla. Ja teidän on siitä nyt annettava kuninkaalle tieto. Kaikki on sitä varten jo valmiina, niin valmiina, että jos Kaarlo kuningas nyt, kun tulee Vadstenasta Tukholmaan, uskaltaa ryhtyä puuhiin heitä vastaan, he heti kieltäytyvät uskollisuuden valastaan. Kaikki menee siis onnellista rataansa loppuun asti, Briita rouva, sen saatte nähdä."

"Mutta jollei Kristian kuningas suostukaan tunkeutumaan Tivedenin yli?" huomautti Briita rouva. "Jos hän ensin tahtookin saada Länsigöötinmaan varmaan talteen ja sitten sen tehtyään suuntaa matkansa Vetterin eteläpuolitse Itägöötinmaalle?"

"Se olisi paha asia", vastasi Jost miettivänä, "sillä se veisi aikaa... Mutta se voi hänelle hänen omasta mielestään olla ainoa mahdollisuus ja kun nyt oikein ajattelen asiaa, niin onkin se tie hänelle turvallisempi. Siellä on hänellä Eggert Krummedik Jönköpingissä ja Rumlaborgissa vastassa ja itse Itägöötinmaalla on hänellä paljon ystäviä. Mutta silloin voi myös sopiva aika liukua hänen käsistään. Kaarlo kuningas ehtii nöyryyttää piispat. Eikä hän suinkaan tunne silloin sääliä Ruotsin kirkon päämiestä kohtaan. Parempi olisi sittenkin, jos Kristian kuningas seuraisi isänne neuvoa. Kaikissa tapauksissa on teidän saatettava isänne pyyntö perille ja kehotus, että hän noudattaisi sitä. Eikä hän muuten enää taida niin kaukana ollakaan. Sillä Lödösestä saamaini tietojen mukaan aikoo hän näinä päivinä tunkeutua Länsigöötinmaalle ja silloin on hänellä heti Skara ja Axevalla käsissään."

Keskustelu näytti molempia kovasti huvittavan sekä Briita rouvaa että ritaria. Ja niinhän aina onkin tavallista, että kun kaksi samanväristä liekkiä yhtyy, tulee tuli kirkkaammaksi ja hulmahtaa korkeammalle. He tulivatkin ennen pitkää samaan päätökseen siitä, mitä oli tehtävä. Briita rouvan oli jo samana päivänä lähetettävä luotettava sanansaattaja Kristianin leiriin. Kun tämä asia siten oli päättynyt, tarttui ritari Briita rouvan käteen ja kysyi silmät maahan luotuina, nöyrällä, vapisevalla äänellä, oliko tämä saanut tietoja Hjulebergistä ja herra Åke Akselinpojalta.

"Olen", vastasi Briita rouva. "Setäni on kovasti huolissaan tyttärensä tähden, joka on jäljettömiin kadonnut. Sillä tiellä on hän vieläkin, kun talvella lähti Iivari herran luota Lillöstä, juuri samaan aikaan kun Kaarlo kuningas Skåneen hyökkäsi."

"Ja hänellä ei ole yhtään aavistustakaan, kuka hänelle on sellaisen surun saattanut?"

"Ei yhtään! Hän pyytää nyt minun olemaan itsellensä apuna... Hänen korviinsa on näet tullut, että Kaarlo kuninkaan lanko, herra Tord Kaarlonpoika, on ollut aikomuksessa pyytää neidon kättä omakseen. Siitä on hän saanut sen ajatuksen, että Tord olisi ryövännyt hänet, koska hänellä ei ollut toivoa saada setäni suostumusta."

"Tord herrako ryöstänyt hänet?" lausui ritari teeskennellen. "Mitä nyt sanotte, Briita rouva, en pidä uskottavana. Tosin ei Iliana neidillä ole mitään Tord herraa vastaan, sen kyllä tiedän... Kuulin sen rouva Margareeta Krummedikiltä, herra Krister Niilonpojan leskeltä. Minulle kertoi hän sen jo aikoja sitten."

"Hyvä on, Jost ritari", lohdutti Briita rouva, "siitä konnantyöstä otetaan vielä selvä... Ja setäni tahto on, niin, hän on vannonut kalliin valan, että kuka tahansa tuokin Iliana neidin vapaana takaisin, hän on saava neidon, sanokoon tämä siihen itse mitä tahansa... Luottakaa vain minuun, Jost. Olen teidän ystävänne. Kun saan vain pienenkin langan käteeni, niin kyllä vyyhdin selvitän."

"Hyvä, Briita rouva, ja silloin ei kiitollisuudellani tule rajoja olemaan... Mutta sanokaapa minulle te, joka paremmin kuin muut tunnette serkkunne mielen, eikö hän, jos häntä pakotetaan ... eikö hän ennemmin silloin riistä henkeä itseltään, kuin myöntyy?"

"Riistä henkeä itseltään!" puhkesi Briita rouva puhumaan, ikäänkuin ei hänen mieleensä olisi koskaan sellaista johtunutkaan.

"Sanotaan", lausui ritari mairittelevasti, "sanotaan, että Akselinpojan jälkeläiset eivät anna pakottaa itseään."

"Akselinpojan jälkeläiset", kertoi Briita rouva uljas katse silmissä, "Akselinpojan jälkeläiset, niin kyllä he oikeassa ovat, jotka niin sanovat. Eivät he itseään pakottaa anna... Mutta en ole sittenkään koskaan kuullut, että neito ennemmin riistäisi hengen itseltään, kuin astuisi morsiustuoliin."

"Mutta jos hän on todella Tord herraan mieltynyt, niin voi se kyllä tapahtua, koska ei hän saa astua siihen morsiustuoliin, johon itse haluaa."

"Emmehän sitä varmuudella tiedä", lausui Briita rouva. "Jos Tord herra on hänet ryöstänyt ja pitää nyt häntä vankinaan, niin on ainakin se jo saanut tytön mielen muuttumaan. Ja siitä voitte olla varma, että sillä nuorukaisella, joka pelastaa neitosen vaarasta ja esiintyy hänen puolustajanaan, että sillä on hänen sydämensäkin."

Ritarin mustat silmät välähtivät nämät sanat kuullessaan, niinkuin olisi uusi ajatus yht'äkkiä hänen aivoihinsa lentänyt.

"Ja jos nyt tuo pahin otaksuma olisi totta", lisäsi Briita rouva, "että näet julkea Tord on antanut salaa vihkiä itsensä Ilianaan ja pitää häntä nyt kätkeytyneenä, niin pysy setäni sittenkin sanassaan. Pyhä isä Roomassa purkaa kyllä sen rikollisen yhdistyksen ja antaa neitosen pelastajalleen. Ellei tyttö siihen suostu niin kuolkoon, riistäköön henkensä niinkuin pelkätte hänen tekevän..."

"Niin kuolkoon!" toisti ritari kalveten ja Briita rouva lisäsi: "Sekin parempi, kuin että hän kuuluu toiselle, niin ajattelen ainakin minä."

"Parempi on!" myönsi ritariinkin siihen.

* * * * *

Kaikki voimat olivat nyt liikkeessä. Lähenevä aika oli ratkaiseva Ruotsin ja Tanskan kohtalon. Siksi ponnistivatkin molemmat kuninkaats äärettömiin saavuttaakseen päämääränsä. Mutta Tanskan kuninkaan puuhats olivat siinä suhteessa paljoa helpommat. Joka taholla, missä kulkikin, kohtasi hän vain puoluelaisia. Nämät eivät muuta halunneetkaan, kuin yhdistyä vain häneen, toiset salaisemmin toiset julkisemmin, aina sen mukaan, miten kunkin mieli tavoitteli joko kunniaa tahi ainoastaan sen varjoa. Kaarlo kuninkaan sitä vastoin täytyi taistella ei ainoastaan ulkonaista, vaan vielä sisällistäkin vihollista vastaan. Ja niinkuin tavallisesti, oli nytkin sisällinen vaarallisempi. Se oli sitä varsinkin sen vuoksi, että kuningas ei voinut erottaa todellisia ystäviä vääristä eikä voinut siis myöskään jälkimäisiä seurastaan poistaa.

On omituista nähdä, miten Kaarlo on muuttunut, kuinka hänen voimansa nyt uinuu aina hymyilevän onnen nukuttamana. Kuningaskruunun loisteessa ei hän ole enää sama, kuin taistelleessaan Eerikki kuningasta ja suuria vastustajiaan Eerikki Pukea, Krister Niilonpoikaa ja Niilo Steeninpoikaa vastaan. Hän on nyt ikäänkuin lumottu. Valta on kasvanut, mutta persoonallinen voima vähentynyt. Vaikea on käsittää hänen menettelyään niitä kohtaan, jotka leppymättöminä vastustajina ensin salaisesti sitten yhä julkisemmin valmistavat hänen perikatoaan. Kavaluus kypsyy ja tuottaa jo yhden ja toisen tuloksen näkyviin. Hän näkee kyllä rikoksen, on siitä harmissaan, mutta jättää rikollisen rankaisematta tai jos rankaiseekin, on hän taas heti jälkeensä valmis anteeksi antamaan. Ja niin saa myrkyllinen puu kasvaa hänen vierellään. Hän irroittaa siitä kyllä yhden ja toisen kukkasen, mutta runkoa ei riko, ei revi juuria pois. Oliko siihen syynä puuttuva rohkeus tai sydämen hyvyys eli vaikuttiko sen usko omaan voimaan ja valtansa lujuteen, usko, että hän vain voi kaikessa rauhassa nauttia puolipäivän aurinkopaistetta vähääkään välittämättä niistä voimista, jotka tekivät työtänsä hänen ympärillään?

Kavallus vei Gotlannin häneltä, samoin siepattiin Norjan kruunu hänen päästään ja annettiin Kristianille ja lopulta nostavat kavaltajat julkeasti päänsä itse Ruotsissakin. Silloin, kun sen kärki sattuu rintaan jo, silloin herää hän taas haaveilustaan ja tekee tuon retkensä Skåneen. Mutta sittenkin on salainen vastarinta yhtä voimakas kuin hän itse. Ja huolimatta toimeliaisuudestaan, olisi hän epäilemättä kukistunutkin ellei pelastus olisi tullut suunnalta, jonka hän näytti kokonaan unhottaneen — Ruotsin rahvaan puolelta. Tämä rahvas se aina on ollut Ruotsin sydän ja sen rakkaus on kaikkina aikoina ollut sen kuninkaitten ihanin koristus, heidän onnensa parhain tuki.

Kristian kuningas tunki Länsigöötinmaalle. Skaran Pentti piispa otti hänet avoimin sylin vastaan ja samaten teki Tuure Tuurenpoika Axevallassa. Vastustusta tapaamatta samosi Kristian kuningas sitten Varnhemin luostariin asti, jonne otti pääkortteerinsa. Siellä pidetyssä kokouksessa lupasivat Länsigöötiläiset vanna hänelle uskollisuutta, ellei Kaarlo kuningas itse saapuisi heille avuksi ennen ensimmäistä päivää elokuuta. Kirje kirjoitettiin ja lähetettiin kuninkaalle Tukholmaan. Mutta Kristian ei suostunutkaan marssimaan Tivedenin ylitse, vaan kulki päinvastoin Vetterin ympäri Itägöötinmaalle ottaakseen senkin maakunnan haltuunsa.

Herra Eggert Krummedik teki nyt samalla tavalla kuin herra Tuure Tuurenpoika vähää ennen. Sekä Jönköping että Rumlaborg jätettiin viholliskuninkaalle. Mutta näiden seutujen rahvas oli vienyt pois tai muuten hävittänyt kaikki ruokavarat, niin että vihollinen, Eggert herran ponnistuksista huolimatta oli nälkään kuolemaisillaan. Sen lisäksi kävivät talonpojat tanskalaista vastaan alituista sissisotaa, niin että tämän armeija päivä päivältä pieneni. Kristianin täytyi sentähden jatkaa matkaansa Itägöötinmaalle. Sillä matkalla kohtasi hän talonpoikaisjoukon, joka Holavedenin synkissä metsäseuduissa otti häntä nuolilla ja kirveillä sillä tavalla vastaan, että hänen täytyi mitä kiireimmiten kääntyä takaisin. Ei auttanut, vaikka ritarit olivatkin täysin vakuutettuja, etteivät ruotsalaisraukat uskaltaisi heitä vastaan ottaa, ja vaikka hän itsekin vannoi alasaksan murteellaan: "Ik soll där över in 1,000 dyvels namen!"[2]

Kaiken tämän tapahtuessa kulki Briita rouva uljaana ja onnellisena huoneissaan Örebron linnassa. Ja tuon tuostakin vaihtoi hän salakamarissa miehensä kanssa teräviä pistopuheita. Tämä oli tullut yhä ymseämmäksi ja hiljaisemmaksi, mitä enemmän hänen vaimonsa näytti vilkastuvan ja ottavan osaa elämään.

Briita rouvan tavallinen unettomuus kesti kuitenkin edelleen ja tuntui olevan yhteydessä hänen kiihottuneen ja riemuisen mielentilansa kanssa. Sillä kun niin sattui, ettei häntä keskiyön jälkeen ollenkaan unettanut, joka kuitenkin tapahtui perin harvoin, niin oli hän sitten tavallisesti kauan aikaa mitä parhaimmalla tuulella. Silloin hän myöskin antoi miehellensä perään, kuinka lujasti muuten alussa lausuikin mielipiteensä.

Niin tuli syksy ja joka päivä odotettiin Itägöötinmaalta tietoja Kristian kuninkaan tulosta Örebron edustalle. Yhtä mittaa kulki Erengisle herra muureilla ja torneissa katsellen, että kaikki oli sitä varten täydessä kunnossa. "Hän se ainakin vielä näyttäisi Tanskan kuninkaalle, mitä ruotsalainen aatelismies aikaan saa!" lausui hän taputellen ystävällisesti yhtä ja toista miehistään olkapäälle.

Oli jo syyskuu eikä vieläkään kuulunut mitään Kristian kuninkaan tulosta. Tyytyväisenä hieroi Erengisle herra käsiään, mutta Briita rouva oli taas mitä huonoimmalla tuulella.

"Eipä hän uskaltanutkaan tulla näkyviin, tuo sinun Kristianisi!" sanoi hän sydämellisesti nauraen Briita rouvalle eräänäkin iltana.

"Ei, ei hän uskalla!" vastasi Briita rouva myöntäväisesti. Erengisle herra siiristi silmiään katsellen rakasta vaimoaan, ikäänkuin olisi hän ihmetellyt, että se oli todellakin hän, joka puhui.

"Hän ei uskalla!" toisti ritari kohottaen äänensä melkein kirkunaksi.

"Ei, hän ei todellakaan uskalla!" kuului Briita rouvan vastaus.

Posket punottaen katseli ritari vielä hetkisen vaimoaan, mutta sitten löi hän nyrkkinsä rajusti pöytään ja meni ulos. Sisällä hän ei voinut viihtyä, kun ei saanut tuttua, reipasta vastausta puheeseensa.

Mutta seuraavana aamuna oli Briita rouva taas entisellään. Ja hän se puolestaan alkoi nyt kiistan puolustaen Kristianiaa tulisesti ja voimakkaasti.

"Jumalalle kiitos!" huudahti Erengisle herra käsiään yhteen lyöden. "Viime yönä olet varmaankin ollut kauan valveilla, Briita!"

"Niin olen ollut", vastasi tämä. "Ja sen kuluessa olen päässyt varmuuteen siitä, josta vielä eilen olin epävarma."

"Mistä sitten?" kysyi mies silmät ilosta säkenöiden, kun voi taas rauhassa ja levossa keskustella vaimonsa kanssa. "Mistä pääsit varmuuteen, Briita rouva?"

"Että Kristian kuningas kyllä uskaltaa... Saapa nyt nähdä, onko sinulla rohkeutta, Erengisle herra!"

"Sittenpä hän nähdään, kun seisomme kuninkaan kanssa silmä vasten silmää... En ole mies enkä mikään, ellen hänelle täällä Örebron edustalla laita samallaista kohtaloa, kuin hänen saksalainen ritarinsa Älfsborgin edustalla sai osakseen."

Paljasta tyytyväisyyttä loisti vain ritarin kasvoista, kun hän katseli vaimoaan ja kuunteli tämän puhetta. Sillä hyvin tiesi hän, ettei tämä kuitenkaan sydämessään toivonut sellaisen surun häntä kohtaavan nimittäin että hänen pitäisi nähdä maansa vihollisen kuninkaan hänelle uskoman linnan edustalla. Ja tavallisuudesta poikkeavalla innolla riensi hän taas linnantupaan miestensä luo.

Mutta Briita rouva poistui linnasta ja kiirehti vanhan lesken luo, jossa salainen sanansaattaja häntä jo odotti. Ei se kuitenkaan nyt ollut Jost von Bardenvleth, vaan tuo jo ennenmainittu palvelija, joka tavallisesti tietoja hänen ja hänen isänsä välillä kuljetti.

"Hauskaa nähdä sinua, Grumme", lausui Briita rouva kumartavalle lähettile. "Sinä tuot aina iloisia uutisia... Tuletko nyt isäni vai kuninkaan luota?"

Briita rouva oli riemua täynnä. Hän oli vakuutettu, että saisi kuulla vain hyviä sanomia. Siksi ei hän kiinnittänytkaan huomiotansa miehen kasvoihin. Ja kuitenkin oli niissä, tavallista jäykkyyttä lukuunottamatta, ilme, joka ei olisi pitänyt jäädä häneltä huomaamatta. Vasta miehen vastauksen kuullessaan, säpsähti hän ja heitti häneen tutkivan silmäyksen. Se tarkastus sai hänen kalpenemaan.

"Kuninkaan luota tulen", lausui lähetti, "ja sanomat, joita tuon, voivat sellaisinaan olla joko hyviä tai huonoja. Kuitenkin uskon, että se hedelmä joka kypsyy hitaasti, kypsyy samalla myös varmimmin."

"Pyhä neitsyt, mitä sinulla nyt onkaan kerrottavana? Onko Kristian kuningas kuollut vai onko Kaarlo kuningas päässyt puuhiemme perille?"

"Ei kumpaakaan ole tapahtunut, Briita rouva, Kristian kuningas vain on palannut kotiin jälleen ja kauan kai nyt luullakseni viiptyy ennenkuin hän taas takaisin tulee. Ette voi aavistaakaan, minkälainen vastaanotto häntä kohtasi Holavedenin yli kulkiessa!"

Hän kertoi sitten juurta jaksain koko taistelun kulun, kuinka tanskalaiset olivat pitkässä rivissä soittokunta etunenässä metsään sukeltaneet, ja miten itägööttiläiset talonpojat olivat siellä hyökänneet heidän kimppuunsa ja tuhonneet koko joukon. Sitten kertoi hän, miten smålantilaisten hyökkäykset ja ruokatavarain puute olivat saattaneet kuninkaan johtamat joukot nälän ja perikadon partaalle. Näiden kuninkaan joukkojen oli vasta jälestäpäin ollut määrä seurata etujoukkoa, jota sitten tuo onnettomuus Holavedenin metsässä kohtasi. Sen lisäksi vielä olivat saksalaiset ratsumiehet alkaneet vaatia palkkaansa ja jättäneet kuninkaan huutaen:

"I Sweden kome wij nimmer mer,
Ik quam hir mit Hengzte grote,
Nu mo'st Ik lopen van hir to fote!"[3]

Mykkänä kuunteli Briita rouva kertomusta. Ja aivoissaan teki hän jo suunnitelmia, miten vahinko taas paraiten korjattaisiin. Hän mietti mielessään, voitaisiinko hänen ja muitten unionipuolueeseen kuuluvain vehkeet paljastaa, jos Kaarlo kuningas taas heräisi uinailustaan ja ryhtyisi vihollisiaan vastaan toimiin. Siinä suhteessa hän kuitenkin pian rauhoittui. Hänen ja isänsä väliset tiedonannot, langat, jotka hänet yhdistivät Kristian kuninkaaseen ja hänen ruotsalaisiin ystäviinsä, olivathan ne niin hienosti punotut ja niin tarkasti salatut, ettei terävämpikään silmä kuin Kaarlo kuninkaan olisi niitä voinut erottaa.

Hän jäi siis vain miettimään, mitä lähimmässä tulevaisuudessa oli tehtävä.

"Ja mitä Kristian kuningas on Ruotsissa voittanut, on siis taas tyhjiin rauennut?" kysyi hän eli oikeammin lausui hän sen ikäänkuin pitkien mietteittensä lopputuloksena.

"Aivan varmaa ei se vielä ole", vastasi Grumme. "Kaarlo kuningas tuli suuren sotajoukon kanssa marssien Itägöötinmaalle. Ja sekin osaltaan jo sai Kristian kuninkaan takaisin palaamaan. Kaarlo kuningas pysähtyi silloin Vadstenaan ja nimitti siellä serkkunsa, Tord Kaarlonpojan, marskiksi. Se tapahtui aivan hiljan, minun jo ollessani matkalla teidän luoksenne."

"Tord herran ... marskiksi!" huudahti Briita rouva hymy huulilla, joka selvään ilmaisi, kuinka vähän merkitystä hän tälle nimitykselle antoi. Se ilmaisi myös samalla, kuinka vähän hän yleensä antoi arvoa Kaarlo kuninkaan puuhille, olivat ne sitten minkälaisia tahansa.

Hänen katseessaan ilmeni melkein halveksimista asetellessaan siinä silkkinauhaa paikalleen, josta hänen kauniisti koristeltu laukkunsa riippui. Ja sama näytti olevan sanansaattajankin laita, mikäli sen hänen jäykistä, kylmistä kasvoistaan voi huomata.

"Niin", lausui hän, "Tord herra on nyt Ruotsin marski ja hän se on valloittava Länsigöötinmaankin takaisin... Sain sen kuulla Jost ritarilta. Ja kaikki ovat siitä yhtä mieltä, etteivät kenenkään muun toimet paremmin jouduta Ruotsia vihollisten käsiin kuin kuninkaan omat. Tuure ritari Axevallasta nauroi sille, herrojen siitä puhellessa, niin että hampaat suussa loukkua löivät."

"Tuure ritari Axevallasta?" tutki Briita rouva ihmetellen.

"Niin, hän oli kuninkaan luona Vadstenassa... Kuningas oli kutsunut hänet sinne vastaamaan teoistaan Kristianin sotaretken aikana."

"Ja miten puolusti Tuure ritari itseään?"

"Hyvin hän puolusti... Hädällä ei ole määrää, katsokaas, ja sen osasi ritari kuninkaalle niin mainiosti

maalata, että hän tulollaan enemmän voitti, kuin tappasi. Kuningas luottaa häneen nyt aivan sokeasti ja marskikin on saanut käskyn, ettei ryhtyisi mihinkään tärkeämpään toimeen kysymättä, ensin Tuure herran mielipidettä asiassa."

"Sen kyllä voin uskoa... Kaarlo kuningas on siis yhä edelleenkin sokea."

"Sokea!... Tepä sen sanotte, Briita rouva, sokea on hän ja kun hänen silmänsä aukeevat taas, loistaa kruunu jo Kristian kuninkaan päässä. Te huomaatte siis tästä, että sanomat olisivat voineet olla huonompiakin kuin ovat, koska näet Kristian kuninkaan nyt on täytynyt lykätä toiveittensa täyttyminen kauas tulevaisuuteen."

"Mutta nuori marski voi huimapäisyydellään ja tyhmällä rohkeudellaan saada aikaan, että kauniit suunnitelmamme ajaantuvat karille", virkkoi Briita rouva puhujan viime sanoista välittämättä. "Olisi ollut paikallaan, että Jost ritari olisi tunkeutunut hänen neuvonantajakseen, koska ei itse tuota luottamustointa saanut."

"Niin hän kyllä aikoikin", kertoi lähetti, "ja kuningaskin sitä halusi, mutta..."

"Mutta?" toisti Briita rouva kiihkeänä. "Mutta ... lausukaa se... Mikä esti?"

"Tord herra kieltäytyi suostumasta siihen!"

"Sinä hämmästyttät minua, Grumme", huudahti Briita rouva, "kieltäytyikö Tord herra todella suostumasta?"

"Kyllä hän todella kieltäytyi... 'Yksin ja omalla vastuullani tahdon marskinsauvaani kantaa', lausui hän kuninkaalle, 'muulla ehdolla en sitä vastaan ota!'"

"Ja kuningas?"

"Kuningas hymähti vain ja mukaantui hänen tahtoonsa... Tord herra ratsastaa nyt siis yksin kuninkaan miehet mukanaan Länsigöötinmaalle. Tuure herra, niin ajatteli Kaarlo kuningas, valvoo kyllä marskin tekoja."

"Tuskin siltä Tuure herra yksin", lisäsi Briita rouva mieltävästi, "mutta yhdessä Skaran Pentti piispan ja laamanni herra Pentti Gyltan kanssa..."

"Pentti piispalla ja herra Pentti Gyltalla ei ole enää mitään sanottavaa... Molemmat ovat he paenneet valtakunnasta ja seuranneet Kristian kuningasta Tanskaan!"

"Enemmän rohkeutta ja viisautta olisin toki noilta herroilta odottanut!" lausui Briita rouva. "Ei koskaan pitäisi mennä kauemmaksi, kuin jää kannattaa, varsinkaan ellei ole venettä mukana, vaikka tosin taisi moni olla siinä luulossa, että silta todellakin tällä kertaa rakennettaisiin Tanskasta Ruotsiin."

Hetkisen vaitiolon jälkeen lausui sitten lähettiläs, että hänen aikomuksensa oli nyt suunnata matkansa Upsalaan ja Almarestäkeen ja sieltä sitten Olavi herran luokse Visborgiin. Ja hän kysyi Briita rouvalta, oliko tällä ehkä mitään sanaa lähetettävänä näihin paikkoihin.

Mitään sellaista ei Briita rouvalla ollut ja siksi palasi hän linnaan takaisin.

Mutta nyt huomasi Erengisle herra taas suureksi hämmästykseksen, että vaimonsa uljuus oli peljättävässä määrässä alentunut. Ja sen kokemuksen teki hän sitten useampana päivänä perätysten. Kaikella on kuitenkin määränsä ja Briita rouvakin rauhoittui vähitellen vastustaen taas vanhaan uljaaseen tapaansa herraansa ja miestänsä. Niin tuli tieto, että Tord Kaarlonpoika oli nimitetty valtakunnan marskiksi. Briita rouva uskalsi paheksua sellaista nimitystä, mutta silloin löi Erengisle herra vanhan tapansa mukaan nyrkkinsä pöytään ja sanoi:

"Niin totta kuin elän, sillä kertaa teki Kaarlo kuningas jotain, jota hänen ei koskaan tarvitse katua!"

XIII.

Nuori marski.

Mutta Tord herra ratsasti miehineen Neriken läpi ja tunkeutui Tivedenin ylitse Länsigöötinmaalle.

Hänellä oli vain pieni joukko mukanaan, mutta joka mies siinä oli valittua väkeä, ja hänen vierellään ratsasti Niilo Sture. Joukkonsa pieni lukumäärä pakotti Tordia kiirehtimään. Hänen täytyi tulla aavistamatta, iskeä yhtäkkiä kuin salama. Ja sellainen menettelytapa se sopi hänen luonteelleenkin.

Ensin tahtoi hän puhdistaa maan tanskalaisista, joita siellä vielä oli jällellä. Siksi ratsastikin hän melkein herkeämättä suoraan Lödöseen. Miehiäkin se nopea matka miellytti. He näet olivat intoa täynnä päästä vihollisen kanssa käsikähmään, näyttää sille mitä merkitsi syyttää ruotsalaisia pelkurimaisuudesta. Ja itägööttiläisten voitto Holavedenin luona lisäsi vielä heidän kiihkoansa. Siksi eivät he tunteneet uupumusta, eivät vaatineet lepoa, he tahtoivat vaan eteenpäin. He tuntuivat olevan rautaisia ponnistuksissaan. Etunenässä ratsasti Tord ja Niilo ja heidän perässään miehet kolmittain.

Eräänä päivänä hämärän tullen ratsastivat he jo alas Tivedenin viimeisiltä rinteiltä. Äänettöminä ajoivat nuori marski ja hänen ystävänsä eteenpäin. He olivat kumpikin omissa ajatuksissaan ja vaikka edessäoleva puuha olikin enemmän sydämellä, lentelivät heidän ajatuksensa kuitenkin siitä huolimatta kaukana muilla mailla.

Tie vei pienen metsäjärven ohitse. Heidän ratsastaessaan sen rantaa, pilkisti kuu pilvien lomasta esiin ja koko seutu muuttui kuin taikaiskusta toisen näköiseksi. Järvi oli kirkkaan sininen niinkuin teräskilpi. Ja sen kalvossa kuvasteli kuu niin kainona ja ujona, kuin neitonen tuntiessaan lemмен ensi tunteen rinnassaan.

Hurmaava näköala sai ystävät pysähtymään.

"Tiedätkö, missä ajatukseni juuri nyt lentelivät, Niilo?" kysyi Tord nojautuen samassa sivulle ja laskien kätensä ystävän olkapäälle, joka oli siihen hänen vierelleen hevosesa pysäyttänyt.

"Jonkun tutun luona kai!" lausui Niilo hymyillen ja katseli uneksivan näköisenä eteensä.

"Oikein arvattu, ystäväni, mutta missä?"

"Olisit kysynyt, kenen luona, niin olisin voinut helposti vastata. Mutta kun kysyt, missä, niin on minun sitä mahdoton tietää, Tord."

"Ajattelin noita-akkaa Raisiosta!" lausui Tord vakavana.

Niilo katsahti kysyvästi ystävänsä. Hän oli luullut, että tämän ajatukset liitelisivät sydämensä valitun ympärillä ja nyt kuuli hän, että hän ajattelikin noita-akkaa Raisiosta. Sitä oli hän kaikista vähimmin voinut aavistaa. Hän itse oli sen jo aikoja unhottanut eikä hän koskaan ollut sitä pitänytään muuna kuin vain enteenä niihin tapauksiin, jotka olivat hänen ruusunväriset aamu-unelmansa synkkään yöhön peittäneet. Mutta toisin oli Tord asian ottanut. Hänen äänensä, hänen silmänsä vakava ilme osottivat selvään, että ennustus oli häneen syvästi koskenut, niin omituiselta kuin se muuten tuntuikin, kun otti huomioon hänen reippaan ja voimakkaan luonteensa.

"Muistanet kai vielä tuon ennustuksen kahdesta ruususta ja käärmeestä, joka iskee hampaansa koivun kylkeen heti kun valkoinen ruusu uskollisena sen suojaan päänsä kallistaa?"

"Hyvin sen muistan", vastasi Niilo, "mutta ketä sitten luulet ennustuksen tarkoittaneen valkoisella ruusulla ja ketä punaisella?"

"Kun kuu pisti äsken pilvien lomasta esiin, tuntui kuin olisin nähnyt Ilianan kasvot, jotka kauas etäisyyteen häipyivät ja siellä muuttuivat valkoiseksi ruusuksi... Kas, tuollahan se nytkin taas aalloilla välkkyi, onneni harhakuva." Hän vaikeni ja katseli surumielin väreilevää kuvaa vedessä. Sitten hän lisäsi: "Valkoinen ruusu, se on minun, Niilo, saat sen nähdä ... se on minun!"

"Pois sellaiset ajatukset, Tord ... mistä ovatkaan moiset mietteet päähäsi pälkähtäneet?... Jos jollain olisi aihetta surra, niin luulen, että sitä olisi minulla eikä sinulla!"

"Ei, ei, Niilo ... sinulle se kuuluu punainen ruusu. Aamu aukenee päiväksi ja sinun ruususi ennustaa aurinkopaisteista päivää. Usko minua, Niilo! Kerran on kaikki selviävä vielä ja silloin koittaa sinulle kirkas, kaunis päivä... Minun on silloin päättynyt jo. Niinhän se lausui noita-akka... Ja muistoni on haihtuva, himmenevä niinkuin kuu auringon noustessa."

Nämät sanat sanottuaan tempasi hän hevostaan suitsista, iski kannukset sen kylkiin kiinni ja kiiti niinkuin salama pois.

Koko yön oli hän sitten synkkä ja harvasanainen. Aamulla levätessään istuivat he vieretysten eräällä kivellä kahden mahtavan hongan alla. Tord laski silloin kätensä ystävän polvelle ja lausui:

"Unhota se, mitä yöllä puhuin, Niilo!"

"Parempi olisi, että itse unhottaisit... Sellaiset ajatukset eivät sinulle sovi!"

"En tiedä sopivatko", vastasi Tord päättään pudistellen, "mutta minulla on niitä niin usein. Olen niihin tottunut jo. Alinomaa näen vasten tahtoonikin valkoisen ruusun edessäni... Mutta älkäämme puhuko siitä enää... Unhota siis, Niilo, unhota, mitä tänään ja viime yönä olen siitä sinulle puhunut!"

Hänen vielä puhuessaan tuli kaksi ratsastajaa näkyviin suunnaten kulkunsa heitä kohti. Ne olivat Jösse Bonpoika ja Brodde.

"Mitä tahdotte?" kysyi Tord kiivaasti.

"Anteeksi, marski", vastasi Brodde, "olin viime yönä vähältä tehdä murhan..."

"Tekemätön työ tuskin katumista ansaitsee, Brodde!" lausui Tord ystävällisesti miehelle.

"No sitä minäkin arvelin, mutta Jösse Bonpoika tässä on toista mieltä. Häntä saan kiittää, etten tehnyt murhaa viime yönä, vaikka Jumala sen tietää, ettei enää ollut pitkältä käteni ja miekan väliä... Tahdon ilmoittaa nyt teille, kuinka se tapahtui. Ratsastin viime yönä vähän jälempänä muista. Siinä ratsastaessani kuulin äkisti hevuskavioitten kopinaa metsästä sivultani. Pysähdyin ja samoin pysähtyi näkymätön ratsastajakin. Se herätti uteliaisuuttani. Hyppäsin hevosen seljältä ja hiivin hiljaa puitten väliin, kunnes sain ratsastajan näkyviini. Kuu levitti silloin valoaan metsään, niin että aivan helposti voin erottaa hänen kasvonsa. Se oli ritari Jost von Bardenvleth."

"Jost ritari!" huudahti Tord kummastuen.

"Hän eikä kukaan muu, herra marski!" jatkoi Brodde. "Vereni nousi ja tartuin miekkaani jo. Mutta ritari oli kai huomannut minut. Ainakin lopetti hän heti puheensa sanoilla: 'Ratsastan Tuure herran luokse Axevallaan!' ja niin iski hän kannukset hevosen kylkiin kiinni ja katosi synkkään metsään. En voinut nähdä, ketä hän puhutteli, sillä tämä seiso puun varjossa, riensin vain nopeasti hevoseni luo ajaakseni tuota kalpeaa kuutamoritaria takaa. Olin jo satulassa, kun kuulin jonkun tulevan täyttää laukkaa ajaen perässäni ja kun käännyn katsomaan, seiso Jösse Bonpoika siinä sivullani."

"Olitko sinäkin huomannut ritarin?" kysyi Tord katsellen Jösseä.

"Olin", vastasi tämä, "minä se olinkin, joka puhelin hänen kanssaan."

Niilo, johon heti miehen ensi esiintyminen Jönköpingissä oli tehnyt vastenmielisen vaikutuksen, kiinnitti häneen nyt tyyneen, tutkivan katseen ja näytti siltä, kuin ei Jösse olisi voinut sitä tarkastelua kestää.

"Sinäkö!" virkkoi Tord hämmästyen, "sinäkö puhelit ritarin kanssa?"

"Niin!" vastasi Jösse aivan rauhallisena, "minä se olin! Ratsastin myös jälkijoukossa ja kuulin saman kavioiden kopinan metsästä. Päätin ottaa selvän, kuka siellä kulki, sillä luulin sitä viholliseksi, mutta kovasti hämmästyin kun näinkin yhtäkkiä ritarin edessäni. Hän kyseli kaikkia teistä, muun muassa mihin matkanne kävi, mutta luoksesse ei hän joutanut tulla, sillä hänen piti kiirehtiä Axevallaan Tuure herran luo, jolle hänen oli vietävä kuninkaan käsky. Mitä maksamattomia velkoja tällä vanhalla ystävälläni on ritarille, en tiedä. Mutta tuskin olen koskaan nähnyt häntä niin vimmoissaan, kuin tavatessani hänet tuon kohtauksen jälkeen. Hädin tuskin vain onnistuin hillitä hänen vihansa ja taivuttaa hänet muita seuraamaan."

Mies puhui niin vapaasti ja oli siinä puhuessaan niin levollisen näköinen, että Tordilta aivan sentähden jäi asian tarkempi tutkiminen kokonaan sikseen. Ja muuten ei hän olisi juuri voinutkaan, vaikka olisi tahtonutkin, siinä suhteessa tyytymättömyyttensä osottaa, ainakaan niin kauan kuin ritari oli ja pysyi kuninkaan tunnustettuna suosikkina. Mutta Niilolle jäi asiasta omat ajatuksensa ja ne vahvistuivat vielä nähdessään Brodden kasvoilla ilmeen, joka ei suinkaan Jösselle mitään hyvää ennustanut. Tord oli kuitenkin alkanut yhä enemmän suosia tuota entistä vitaliveljestä ja tämän puolestaan näytti käyttävän kaikkia tilaisuuksia hyväkseen saavuttaakseen hänen suosionsa. Reippaampaa ja valppaampaa miestä tuskin olikaan löydettävissä ja Tord oli enemmän kuin yhden kerran tullut Skånen retkellä huomaamaan, kuinka huimasti hän miekkaansa heiluttaa osasi. Ja tämä jo, jos mikään puhui puolestaan. Vieläpä huomasi Tord nyt tarkemmin asiaa ajatellessaan, että Jösse oli menetellyt aivan oikein asemassaan. Sillä jos Brodde olisi saanut tehdä tekonsa, jos Jost ritari olisi kaatunut, niin olisi se epäilemättä herättänyt Kaarlo kuninkaassa ja kaikissa muissakin mitä suurinta paheksumista. Se olisi voinut vaikuttaa vahingollisesti ei ainoastaan Tordin toimiin Länsigöötinmaalla, vaan myöskin hänen suhteeseensa Iliana neitiin ja tämän isään. Sitäpaitsi ei Tordia mikään niin inhottanut, kuin salakavala hyökkäys, josta olisi voinut olla salamurha seurauksena.

Hän kielsi siis ankarasti Broddea millään tavalla päästävästä tunteitansa vallalle, jos sattuisi vielä

ritarin tapaamaan. Ja niin antoi hän lähtömerkin joukolleen.

Ratsastusta jatkettiin sitten herkeämättä ja seuraavana päivänä lähestyttiin jo Lödösetä.

Lödöse oli tähän aikaan Ruotsin ainoa kaupunki länsirannalla. Se sijaitsi Götajoen varrella ja oli vilkkaan kauppansa vuoksi hyvinkin tärkeä, vaikka tosin joen mataloittuminen ja se tulli, jota norjalaiset kiskoivat Bohuslänissä, osaltaan sen edistymistä ehkäisi. Kaarlo kuningas olikin jo ajatellut muuttaa kaupungin lähemmäksi joen suuta, mutta sota oli tullut esteeksi. Tämän Lödösen oli Kristian kuningas valinnut hyökkäyksensä lähtöpaikaksi Länsigöötinmaalle. Siksi olikin hän sen suurella huolellisuudella vahvistanut, turvannut valleilla ja haudoilla ja hankkinut sinne runsaat ruokavarat. Poistuessaan oli hän sinne vielä jättänyt vahvan varustusväen muutamien ritarien komennon alle sekä myös osan kansliastaan.

Tanskalaiset ritarit ja varustusväki pitivät täällä iloista elämää ja joka kerta kun tuli tietoja Kristian kuninkaan voitoista, laitettiin kaupungissa komeat kemut, joissa sima ja viini virtanaan vuoti. Nyt oli tullut jo toisenlaisiakin tietoja, mutta iloista elämää siltä jatkettiin, osaksi koska oltiin vakuutettuja, että kuningas pian palaisi, osaksi koska katsottiin tarpeelliseksi pitää rohkeutta vihollista odottaissa vireillä, jota he eivät kuitenkaan koskaan uskoneet saavansa Lödösen edustalla nähdä.

Oli yö, kun Tord mitä hurjimman rajuilman vallitessa lähenei kaupunkia. Vesi valui virtanaan alas taivaasta ja myrsky ulvoi niin rajusti kuin olisi se tahtonut vierittää koko Pohjanmeren aallot Ruotsin yli. Mutta eteenpäin sitä mentiin vain, vaikka sade pieksikin miesten kasvoja niin että he tuskin voivat viereisensä miehen erottaa.

Päivän sarastaessa tuli jo itse Lödöse näkyviin. Ei ketään näkynyt sen valleilla. Koko kaupunki näytti sikeään uneen vaipuneelta, niinkuin olisi eletty keskellä syvintä rauhaa.

"Eteenpäin, Kaarlo kuninkaan miehet!" huudahti Tord heiluttaen miekkaa kädessään ja hyökäten ohjat höllällään kaupunkia kohti.

Ja miehet seurasivat häntä.

Kaupunginportille saavuttua antoi Tord puhaltua torveen ja heti aljettiin ryntäys. Sieltä täältä pisti unen pöhryksissä oleva tanskalainen päänsä esiin. Mutta ennenkuin vihollinen ehti vastustusta ajatellakaan, oli jo kaksi Tordin miehistä kiivennyt vallien yli kaupunkiin ja avannut portit. Ja Ruotsin marski ratsasti koko joukkonsa kanssa sisään.

Kaikki tanskalaiset joutuivat vangeiksi. Saalis oli erittäin runsas, hevosia, pyssyjä, haarniskoita, ruoka- ja muita tavaroita ja heti kun vangit olivat saatetut varmaan säilöön ja vahdit asetetut paikoilleen, jaettiin se kaikkien kesken. Sen tehtyä tyydyttivät Tord ja Niilo sekä muut nälkensä ja janonsa ja ottivat sitten tarpeelliset levot.

Marski itse meni Niilo Sturen kanssa huoneeseen, jossa kuningas itse oli asunut. Siellä oli vielä kaikki samassa järjestyksessä, kuin kuningas ne oli jättänyt. Olipa siellä vielä joukko kuninkaan hovipoikiakin, kamarimestari ja kaksi kirjuria jälellä odottamassa kuninkaan paluuta. Koska näitä ei oltu tavattu ase kädessä, saivat he pitää vapautensa ehdolla etteivät poistuneet huoneista. Entisessä kuninkaan kansliahuoneessa olivat muutamat Tordin miehistä saaneet sijansa. Siellä oli Broddekkin, jota herransa aina tahtoi pitää läheisyydessään.

Tässä huoneessa oli suuri tammikaappi. Lukko oli siinä erinomaisen lujaa tekoa ja miehet tuumivat jo keskenään, eikö kaapin sisällys mahtanut olla sen arvoinen, että sen vuoksi kannattaisi oven särkeä. Puuhasta ei kuitenkaan tullut sen enempää ja ennen pitkää nukkuivat miehet jo vanhurskaan unta. Silloin avautui ovi hiljaa ja Kristian kuninkaan kamarimestari astui varovasti huoneeseen sisään.

Hän katseli tarkasti ympärilleen ja lähestyi sitten kaappia. Suurimmalla varovaisuudella ja niin hiljaa, ettei siitä rottakaan olisi pakoon peljästynyt, avasi hän kaapin ovet ja kopeloi käsillään siellä sisällä. Lopulta sai hän sieltä käsiinsä nahkalaukun jota tarkasteli huolellisesti. Luultavasti tahtoi hän tulla vakuutetuksi, että se todella oli oikea. Nahkanauha, jolla toinen kaapissa oleva paperikäärö oli yhteensidottu, oli jollain tavalla tarttunut laukkuun kiinni. Kamarimestari ei sitä laukkuja tarkastellessaan huomannut. Innoissaan, kun oli löytänyt, mitä etsi, tuli hän temmanneeksi laukun kaapista liian kovaa ja paperikäärö oli pudota lattialle. Hänen onnistui kuitenkin saada se ennen kiinni ja siten estää kolina, joka epäilemättä olisi saanut miehet hereille. Mutta kun hän sen johdosta nopeasti katsahti ympärilleen, huomasi hän kaksi terävää silmää tarkastelevan itseään.

Hän ei siitä kuitenkaan hämmästynyt, vaan sulki kaapin ovet ja poistui laukkuineen ovelle. Mutta silloin kohosi sieltä makaavien joukosta pää esiin ja järeä ääni käski häntä pysähtymään.

"Olen kohta takaisin", vastasi kamarimestari pelokkaana, mutta tuttavallisella ja mielistelevällä

äänellä. "Olen vain hakemassa täältä laukkuja, joka sisältää armollisen herrani ruoanpitolaskut."

"Odotahan kuitenkin vähän!" kuului ääni, "minun mielestäni ei täältä saa viedä mitään pois ilman marskin suostumusta..."

"Ei, ei tietysti!" vakuutteli kamarimestari, "ei tietystikään! Kaikki onkin kaapissa sattumatta paikoillaan ja huomenna niin pian kuin marski herää, jätän hänelle avaimen. Mutta nämät ovat kokonaan arvottomia papereita."

Mies hypähti ylös kamarimestarin vielä näin puhuessa ja asettui oven eteen sekä ojensi kätensä esiin.

"Olkoonpa arvottomia tai ei", virkkoi hän, "mutta laukku ja avain ovat heti minulle jätettävät!"

"Jätähän sikseen, Brodde", kuului nyt uninen ääni huoneen toiselta syrjältä, "ja anna miehen mennä, kun ei hän kerran kellenkään mitään pahaa ole tehnyt."

"Pyhä neitsyt!" huudahti tämäkin nyt roihkaistuneena, kun kuuli, että häntä puollettiin. "Olenhan siltä talossa, vaikka jätänkin tämän huoneen!"

"Niin, siihen olette te, paha kyllä, pakotettu. Poistua ette voi", nauroi Brodde. "Mutta nyt on teidän kuitenkin jätettävä sekä laukku että avain minulle. Sitten voitte minun puolestani mennä vaikka uunin piippuun, jos niin haluttaa."

Mutta kamarimestari oli yksipäinen ja kun Brodde uhkasi käyttää väkivaltaa, uhkasi hänkin takaisin. Silloin loppui Brodden kärsivällisyys ja yhdellä iskulla kaatoi hän tanskalaisen maahan. Senjälkeen anasti hän ilman vaikeutta haluamansa esineet.

Mutta samassa oli jo tuo toinenkin mies jaloillaan ja kiiruhti Brodden luo. Se oli Kurjen entinen päällikkö Jösse Bonpoika. Hänelle oli nuori marski uskonut komennon niitten miesten yli, jotka nyt toimivat ikäänkuin hänen henkivartijoinansa kuninkaankartanossa.

"Luulen, että olet kadottanut järkesi, Brodde!" sanoi hän kiukkuisella äänellä. "Mitä sinuun tuo vanha mies ja hänen laskunsa koskevat. Jos hän jollekin Lödösen kauppiaille tahtoo maksaa herransa laskut, niin ei luullakseni Kaarlo kuningas eikä marskikaan sen kautta mitään kadota..."

"Siltä se kumminkin minusta tuntuu!" lausui Brodde peljästyneenä. "Jollei siellä todellakaan muuta ole, niin saakoon laukkunsa takaisin... Mutta tanskalaiseen en luota enempää kuin kettuun ja siksi tahdon ensin tarkastella, mitä se sisältää..."

"Oletko järjiltäsi mies!" huudahti Jösse. "Koska olet oppinut kirjoitusta lukemaan?"

"En enemminkin enkä myöhemmin, kuin sinä itse, Jösse!" lausui Brodde.

"No, mutta silloinhan on sinulle aivan samaa, näetkö eli et, mitä kuninkaan laukussa piilee..."

"Jollen itse osaakaan lukea, niin osaa ainakin herrani ja marski itse ja siksi vienkin nyt laukun heille!"

Hän tarttui lukkoon ja kamarimestari katseli laukkuja niinkuin olisi sielunsa autuus ollut sen panttina. Kamala epätoivo kuvastui hänen kasvoillaan.

Jösse Bonpoika huomasi nyt selvään, että Brodde aikoi panna päätöksensä toimeen. Ja joko hän sitten oli salaisesti kamarimestarin puolella tai ei, hän käski ainakin Broddea pysähtymään lausuen sen käskyn äänellä, josta kuuli hänen tottuneen komentamaan.

"Pysähdy, Brodde, ja sananen vielä...! Luuletko siis, että tässä on kavallus kysymyksessä?"

"Niin luulen!" oli Brodden vastaus.

"Silloin voit antaa laukun tänne ... niin vien sen itse marskille."

Brodde epäili, mutta samassa tarttui Jösse häntä kauluksesta kiinni.

"Minä se olen päällikkö täällä", virkkoi hän. "Ja minun velvollisuuteni on ilmoittaa niin tärkeä asia marskille. Anna laukku tänne, Brodde, eli on ystävyysmeidän ainiaksi lopussa, niin totta kun kerran olen ollut päällikkösi."

Hän tempasi laukun ja Brodde salli sen tapahtua. Tanskalaisen silmä välähti ilosta ja hän kiiruhti huoneesta pois Jösse Bonpojan perään. Mutta Brodde aavisti petosta ja työnsi hänet syrjään sellaisella voimalla, että hän lensi aina lähimpään seinään asti. Sitten riensi hän itse Jösse Bonpojan jälkeen.

Brodde luuli siinä mennessä huomaavansa, miten Jösseen viha kiehui hänen tähtensä, mutta siitä hän

vähän välitti. Hän seurasi vain häntä aivan kintereillä. Ja hänen takanaan tulla läähätti tanskalainen lyöden kiireissään itsensä tuon tuostakin seinään. He olivat tuskin vielä ehtineet puoliväliin rappusia, kun Brodde huomasi, miten käsi ojentui hänen takaansa esiin ja hän näki myös tai ainakin luuli näkevänsä, kuinka Jösseen käsi laukkuineen kurotteli taaksepäin. Aikomus oli kai saada laukku tällä tavoin kamarimestarin käsiin tai ainakin Brodden seljän takana vaarallisimmat paperit sieltä pois, jos siellä todella sellaisia oli. Pian saivat kuitenkin sekä Jösse että tanskalainen huomata yrityksensä mahdottomuuden.

Oli ainoastaan kaksi rappusta enää jälellä, kun Jösse Bonpoika yhtäkkiä kompastui ja lausui:

"Tämä on taas niitä sinun kujeitasi, Brodde... Uni rasittaa minua, niin että tuskin pääsen tästä koskaan enää entiselleni!"

Brodde huomasi, kuinka hän juuri tätä sanoessaan pudotti laukun, ja samassa näki hän myös, miten käsi takaa ojentui sitä tavottamaan. Rappusissa vallitsi puolihämärä, sillä ilta oli jo myöhä. Mutta Brodden silmät olivat tottuneet pimeäänkin ja samalla hetkellä kun käsi tarttui laukkuun iski hän jalkansa siihen.

Kamarimestari kirkaisi ja Jösse Bonpoika kääntyi kiukkua puhkuen ympäri.

"Kautta viiden haavan!" huusi hän. "Joko lempo on kintereillämme vai mikä on hätänä?"

"Laukku!" vaikeroi kamarimestari, "laukku!"

"Laukkuko?" kysyi Jösse Bonpoika kummastuneena, tavotellen samassa kylkiään, niinkuin olisi laukku unen painostamana hänen käsistään irtaantunut.

"Sinä olet pudottanut sen!" lausui Brodde totisena.

"Olenko pudottanut sen?... Niin, pudottanut olen! Jumal'auta, niin olenkin... Annappa se tänne!"

"Aioin ottaa sen ylös ja jättää teille", valitti tanskalainen, jonka käsi oli vieläkin satimessa.

Brodde kumartui alas ja otti laukun.

"Minä en ole yhtään uninen, Jösse... Minä voin siis viedä laukun kyllä marskille."

"Ei, Brodde ... ei uni minuakaan enää paina. Annappa laukku tänne!"

Brodde antoi, mutta silloin olivatkin he jo sen huoneen ovella, jossa Tord ja Niilo nukkuivat. Myös nämät olivat levänneet parisen tuntia ja nousseet juuri vähää ennen ylös, kuin ovi avattiin.

Mutta vain Jösse ja Brodde astuivat sisään. Kamarimestari sitä vastoin kääntyi ympäri ja riensi rappusia nopeasti alas. Jösse astui kuitenkin, siitä huolimatta esiin ja antoi laukun marskille kertoen samalla, mitä oli tapahtunut.

"Katsokaamme pian, mitä laukku sisältää, että mies rukka saisi taas omansa takaisin!" virkkoi Tord astuen samassa ikkunan luo. Siellä avasi hän sen ja otti ylinnä olevan paperin käteensä.

Hän alkoi lukea sitä. Mutta tuskin oli hän vielä ehtinyt kahtakaan riviä, kun kirje jo putosi hänen käsistään, samalla kun otsansa synkkeni ja silmät iskivät tulta.

"Jumal'auta!" huudahti hän, "mitä tämä merkitsee?"

Ja hän otti kirjeen uudestaan käteensä ja jatkoi lukemista. Luettuaan ojensi hän sen Niilolle ja otti laukusta uuden. Silläkin näytti olevan sama vaikutus häneen. Niin jatkoi hän sitten kirjeiden lukemista ojentaen ne luettuaan vuoronperään Niilolle, johon ne näyttivät tekevän aivan saman vaikutuksen, kuin marskiinkin.

Mutta Brodden silmät olivat koko ajan Jösse Bonpoikaan kiintyneinä, ilman että tämä huomasi sitä, hän kun seiso kauempana huoneessa. Hänen kasvoistaan ei voinut kuitenkaan mitään huomata. Ainoastaan silmät liikkui levottomina puoleksi sulkeutuneiden silmälautasten alla. Mutta sen voi vaikuttaa väsymyksen. Hän oli tosin itse väittänyt olevansa aivan virkeä taas. Mutta sittenkin kai painoi uni häntä, koskapa laukun nähtävästi tärkeä sisältö ei peljättänyt häntä pakosalalle. Brodde oli nyt varmasti vakuutettu, että entinen päällikkönsä ei ollut se, joksi tahtoi luulotella itseään. Niin hyvin tuo omituinen kohta Tivedenin metsässä, kuin nyt hänen välinpitämättömyytensäkin laukun ja kirjeitten suhteen, molemmat ne tekivät hänen syyllisyytensä uskottavaksi. Mutta näillä todisteilla ei voinut vielä Jösseä tuomita. Brodde puolestaan uskoi niihin aivan varmasti, mutta niin ei marski ja tuskinpa olisi niitä uskonut Brodden oma herrakaan, Niilo Sture, vaikka hänellä muuten olikin miehen suhteen omat epäilyksensä. Näistä mietteistä johtuivat Brodden ajatukset sitten kauas menneisyyteen. Ja siellä ajan

liikkuvilla laineilla näki hän nyt kamalan merieläimen selkäpiit nousevan ja laskevan. Tutkivalle silmälle osoittautuivat ne pian suureksi hirviöksi, joka, ajan aaltojen yhä aletessa, lopulta kiemurteli inhottavassa rapakossa.

Nämät ajatukset, jotka nyt selvinä ja vakuuttavina tunkivat Brodden mieleen, olivat häntä usein ennenkin vaivanneet, aina siitä alkaen kun ensi kerran kohtasi Jössen Tukholman laivasillalla tuon Suomessa tapahtuneen eron jälkeen, jolloin Kurki neitokset mukanaan oli purjehtinut pois ja Niilo herra oli sitä Hirvellä takaa ajanut. Mutta Brodde oli aina inholla karkottanut ne ajatukset mielestään. Ei voinut hän nyt kuitenkaan kieltää, ettei tuo kohta laivasillalla olisi saattanut olla yhteydessä kapakassa tapahtuneen konnantyön kanssa. Päivän tapaukset päinvastoin osottivat, ettei vanha ystävänsä ansainnutkaan hänen luottamustaan, ja hän päätti pitää miestä tästä alkain silmällä. Epäilemättä oli Jösse Bonpoika salaisessa liitossa Jost ritarin ja vihollisen kanssa. Siitä se kai oli johtunut Brodden oma vangitseminenkin samaten kuin ne salahankkeetkin nuorta marskia vastaan, joista ei suinkaan tämä ensimmäinen onnettomuus häntä peljättäisi.

Brodden ajatusjuoksu keskeytyi tähän, sillä marski lausui yhtäkkiä Jösselle, samalla kun kääri kirjeet kokoon ja pani ne huolellisesti laukkuun takaisin:

"Kolmekymmentä miestä satulaan, Jösse Bonpoika!"

Tämä pyyhkäsi kädellä kasvojaan ja tuli samassa hehkuvan punaiseksi.

"Kolmekymmentäkö miestä?" sanoi hän. "Ratsastatteko sitten heti, herra marski? Miehet tarvitsisivat ensin ainakin yhden yön levon."

Tord katsoi Jösseen, niinkuin olisi epäillyt, että se oli hän, joka oli puhunut.

"Kolmekymmentä miestä heti satulaan", toisti hän sitten uhkaavalla äänellä, jollaista ei tavallisesti käyttänyt Jösse Bonpoikaa puhutellessaan. "Lähden kohta matkaan!"

Jösse Bonpoika meni.

"Nyt ratsastamme me Axevallaan, Niilo!" virkkoi Tord ystävänsä kääntyen.

"Häneltä neuvoa pyytämään, niinkuin Kaarlo kuningas on käskenyt!" lausui tämä äänellä, joka olisi kuulunut ivalta, elleivät jalot kasvot olisi samalla ilmaisseet mitä suurinta tuskaa ja vakavuutta.

"Niin, neuvoa pyytämään!" toisti Tord. "Jumal'auta, niin tanssimmekin vielä Axevallassa ja monessa muussakin paikassa tanssin sellaisen, että siitä humu kuuluu Köpenhaminaan asti ja edemmäksikin!"

Marski laittoi sitten Lödösen puolustuskuntoon ja vaati sen porvareilta uskollisuusvalan. Sen tehtyään nousi hän hevosensa selkään ja ratsasti yhdessä Niilo Sturen kanssa kolmekymmentä miestä mukanaan kaupungista ulos kääntyen Axevallaan vievälle tielle.

XIV.

Axevallassa.

Itäänpäin Axevallan nykyisestä harjoituskentästä, missä nyt Husgärdetin talo sijaitsee, kohosi muinoin Axevallan linna, joka oli yksi Ruotsin valtakunnan lujimpia varustuksia. Nyt on paikalla enää tuskin kiveä kiven päällä. Vain lehtipuitten latvoissa kuiskaa tuuli vielä vanhoista muistoista. Täällä ratsasteli muinoin Inge kuningas miehineen, hän, joka Kunghällan kokouksessa tunnustettiin urhollisimmaksi urhollisten joukossa ja jonka tytär oli tuova rauhan Pohjolaan. Täällä piti vanha Sverker kuningas iloista hoviaan, jossa runoilijat ylistivät hänen tyttärensä ihanuutta ja suloutta. Täällä metsästeli ritari haukka ja koira seurassaan, sillä aikaa kun neitonen linnassa neuloi kankaaseen hänen kuvansa kultaan ja hopeaan. Mutta myös vehkeillä ja kavalluksellakin oli ollut kotinsa Axevallan linnassa. Pietari Porse kovisteli kerran täällä kuningas Maunu Latolukkoa. Eräs ulkomaalainen Gerdt Snakenborg, joka oli saanut linnan kuningas Maunu Eerikinpojalta, meni sodassa, siitä huolimatta, Albrekt kuninkaan puolelle.

Axevallan linna sijaitsi Husejärven rannalla erään niemen kärjessä, jonka kaksi vallihautaa erotti mantereesta. Se oli rakennettu neliön muotoon sulkien keskeensä pihan, joka oli noin 120 jalkaa pitkä ja 100 jalkaa leveä. Järven puolelta suojeli linnaa vahva paaluvarustus.

Täällä vallitsi nyt ritari Tuure Tuurenpoika linnanherrana nauraen itsekseen Kaarlo kuninkaan herkkäuskoisuudelle ja uinaillen jo vallasta ja arvosta, jonka ennen pitkää toivoi saavuttavansa. Ritari Jost von Bardenvleth, joka jo parisen päivää oli ollut linnassa vieraana, vahvasti vielä Tuure herrassa niitä toiveita eikä suinkaan säästänyt lupauksia saadakseen siten hänet vain lujemmin itseensä kiinnitetyksi.

Eräänä päivänä illan tullen — kaksi päivää senjälkeen kun marski oli vallannut Lödösen, josta ei Axevallassa kuitenkaan vielä mitään tietty — istuivat Tuure ritari ja Jost herra tuttavallisesti keskustellen linnan salakammiossa. Jost herra aikoi vielä samana päivänä lähteä Axevallasta ja odotti vain nyt pimeän tuloa.

"Kiitos teille Tuure herra", lausui Jost ritari nousten seisomaan. "Minulle osottamaanne ystävällistä palvelusta en koskaan tule unhottamaan, siitä saatte olla varma. Ja tiedänpä muitakin, jotka ovat teille siitä kiitollisia. Ja mitä meidän keskemme on..."

"Neitonen!" lausui Tuure ritari tuttavallisella äänellä.

Jost ritari nyökkäsi päätään ja jatkoi:

"Te pysytte siis siinä, mistä olemme sopineet... Te ette tiedä mitään... Marski on kavaluudella tuonut hänet tänne linnaan..."

"Voitte täydellisesti luottaa minuun, Jost ritari, olenhan antanut sanani teille. Ja luulenpa sen painavan, mitä Åke herraan Hjulebergissä tulee, yhtä paljon kuin ilmeisen vihollisenkin sanan."

"Hyvä...! Niin jaamme me siis yhdessä myötä- ja vastoinkäymiset... Jos joku onnettomuus kohtaa minua, kohtaa se samalla teitäkin, Tuure ritari!"

Tuure herra puristi hyvästijätöksi ritarin kättä. Hänen täytyi myöntää, että vieraan sanoissa oli perää. Ja epäilemättä oli tämä lausunutkin ne muistututtaakseen hänelle seurauksia, jos unhottaisi lupauksensa ja paljastaisi jotain, mitä hänellä ja ritarilla oli salassa pidettävää.

Jost ritari poistui salakammioista ja Tuure herra seurasi häntä ritarisaliin, jonne asettui istumaan suuren tammipöydän ääreen komea paraimmalla oluella täytetty hopeakannu edessään. Mennessään heitti Jost vielä terävän, tutkivan silmäyksen isäntäänsä. Sitten tarttui hän lukkoon ja poistui huoneesta rientäen nopein askelin linnanpihalle, jossa tapasi yhden miehistään. Tämä kulki siellä edestakaisin kävellen ja oli jo epäilemättä kauan aikaa odottanut herraansa. Heti hänen luokse saavuttuaan, kysyi Jost, oliko kaikki niinkuin olla piti, ja mies vastasi myöntäen.

"Mutta yksi asia vielä, Jost herra", lisäsi hän. "Äsken juuri saapui tänne läntistä tietä mies ja hän vakuutti, että marski on tulossa linnaan."

"Marski!" huudahti Jost herra kalveten.

"Niin, mutta ei hän tietysti vihollisena tule."

"Hän tulee", lausui Jost herra hetkisen mietittyään, jonka kuluessa hän taas täydellisesti rauhoittui, "hän tulee neuvottelemaan Tuure ritarin kanssa, niinkuin kuningas on käskenyt... Meillä ei siis tällä kertaa ole mitään peljättävää. Mutta pidä kuitenkin hänen miehiään tarkasti silmällä. Kaikissa tapauksissa ratsastamme me täältä jo tänä iltana niinkuin päätetty on. Laita siis hevoset valmiiksi ihan tornin viereen!"

Mies kumarsi ja poistui linnantupaan, mutta ritari jatkoi kulkuansa linnan sisäänvievää käytävää pitkin ja tuli lopulta rappusille, jotka johtivat maanalaisiin huoneisiin.

Täällä avasi hän erään oven ja seisoj heti senjälkeen Iliana Tottin edessä.

Vankikomeroa täällä ei voinut verrata Borgebyn linnan maanalaiseen huoneeseen. Tosin oli täälläkin yhtä ja toista, joka ei tavallisesti vankilaan kuulu. Mutta sittenkin oli se vain vankila kaikessa alastomuudessaan.

Iliana neiti itse oli enemmän haamun kuin ihmisen näköinen. Mutta siitä huolimatta hehkui vielä neitseellinen uljuus hänen otsallansa ja liekehti hänen silmistään ja ritari seisoj ikäänkuin häveten siinä hänen edessänsä, melkeinpä arkana, vaikka tiesikin neidon olevan vallassaan. Pian voitti hän kuitenkin sen arkuutensa ja julkea uhka kuvastui hänen silmissänsä. Viimeinen jalouden ja ihmisyyden kipinä näytti hävinneen hänen rinnastaan.

"Viimeisen kerran annan nyt teille tilaisuuden valita, Iliana neiti!" lausui ritari.

Hän pysähtyi, antaakseen neidolle aikaa vastaukseen. Mutta tämä oli vaiti eikä edes katsahtanutkaan

ritariin, vaan seisoivat vain siinä kädet pöytään nojautuneina ja katse kiintyneenä ristiin, jonka oli pöydän kanteen piirtänyt.

"Rakkauttanne en voi voittaa", jatkoi ritari, "tiedän sen ja vaikka ette olisi sitä sanonutkaan minulle, niin tietäisin sen sittenkin, sillä olen sen itse jo edellisillä kerroilla huomannut teistä niinkuin nytkin taas. Ja kuitenkin täytyy teidän, Iliana neiti, olla minun eikä kenenkään muun, minä vannon sen ... minun yksinäni. Voi, ettekö sitten koskaan tahdo kuulla pyyntöäni, kuulla sydämeni huokausta, ajatella niitä tuskia, joita olen kärsinyt ja yhä vielä kärsin... Jos kaikki ne tietäisitte, ette niin kylmästi, niin ylönkatseellisesti työntäisi minua luotanne."

Ritari riensi neidon luo ja tarttui hänen käteensä kiinni. Koko hänen olentonsa vapisi intohimosta ja silmistä leimusi hurja, kalvaava tuli. Mutta Iliana väistyi sivuun ja suuntasi ritariin katseen, jonka voimaa tämä ei voinut kestää.

"Te tiedätte aivan hyvin", lausui neito, "ettette vieläkään, uhkauksistanne huolimatta, ole saanut minua kuolemaa pelkäämään."

"Kuinka julmaa ja kauhistavaa puheenne on!" huudahti Jost tehden samalla kädellään ehkäisevän liikkeen, rukoileva ilme kasvoissaan.

"Toistan ainoastaan, mitä jo ennen olen sanonut... Te olette antanut minulle kaksi ehtoa, joko tulla omaksenne tai taas kuolla... Ja te tiedätte, että olen valinnut jälkimäisen... Miksi siis viivyttellette vielä?"

"Pyhä Jumalan äiti, kuinka voikaan niin kova sydän sykkiä noin kauniin kuoren alla!" huudahti taas ritari tujottaen kädet ristissä ylös kiviholviin, josta käryvä lamppu levitteli valoansa.

"Parempi kova, kuin ei ollenkaan, ritari!" keskeytti Iliana. "Jospa tietäisinkin, että povessanne sykkii sydän, niin alentuisin ehkä vielä rukoilemaan... Nyt en siihen vaivaan rupea!"

Jost seisoivat siinä kädet ristissä ja katseli neidon uljasta, kaunista vartta. Hän oli niin turvaton ja hyljätty, niin kokonaan hänen vallassaan ja kuitenkin uskalsi hän tuskin lähestyä häntä. Nyt oli hän kumminkin tästäkin arkuudestaan päässyt. Hän oli taas sellainen kuin oli, puutteineen ja vikoineen, niinkuin metallipalanen, jonka täytyy joko sulattaa uudestaan valettavaksi taikka heittää arvottomana pois. Intohimoinen ilme katosi hänen kasvoiltaan jättäen tilaa jäykälle, kylmälle piirteelle.

"Hyvä on, Iliana neiti", sähisi hän puoleksi tukehtuneella äänellä, "hyvä on... tahdon täyttää toivomuksenne. Te saatte, teidän täytyy kuolla!"

Iliana liitti kätensä yhteen ja katseli ylös yliluonnollinen loiste silmissään.

"Mutta siinä ei ole vielä kaikki", lisäsi ritari. "Kuolema, joka tulee osaksenne, ei kohtaa teitä yht'äkkiä. Ei, ei ... ennen sitä täytyy teidän ainakin jossain määrin tulla tuntemaan ne kauheat tuskat, joita olette minulle tuottanut... Siksi saattekin nyt heti tietää kaikki, koska sekin voi antaa teille jotain ajateltavaa. Isänne, Åke herra, on luvannut teidät sille, joka, kuka tahansa sitten olkoonkin, pelastaa teidät ja tuo takaisin hänen luokseen..."

Iliana katsahti ylös ja hänen silmissään välähti jo toivon kipinä mahdollisesta pelastumisesta.

"Minä se olen, joka pelastan teidät, Iliana neiti!" lausui ritari lyöden samalla rintaansa, "minä se vien teidät isänne, Åke herran luokse ja hän, niinkuin todellisen ritarin velvollisuus on, antaa teidät minulle... Ajattelette kai nyt voivanne vakuuttaa hänelle, etten ole pelastajanne, että päinvastoin olen juuri ryöstänyt teidät, kiduttanut teitä..."

Toivon ilme hävisi Ilianan kasvoilta ja väristys kävi läpi hänen ruumiinsa.

"Tahdon nyt lopuksi vielä ilmoittaa teille, kuka on ryöstänyt teidät eli kuka isällemme uskotetaan siksi... Se on herra Tord Kaarlonpoika! Kuuletteko, Iliana neiti, Tord Kaarlonpoika!... Ja vaikka kuinka vastaan väittäisitte, niin pysyy se sittenkin hänen tekonaan. Te olette lumottu ja siksi olette asian suhteen sokea. Minulla on todistajat, luotettavat todistajat, jotka vakuuttavat, että minä yksin olen löytänyt teidät ja vapauttanut teidät... Ja alttarin edessä tulette te vastaväitteistä huolimatta omakseni..."

"Pyhä Jumalan äiti, armahda minua!" puhkesi onneton neito puhumaan vaipuen kokonaan murtuneena polvilleen.

Tuntui, kuin olisi sydän särkynyt hänen rinnassaan, niinkuin olisivat aivot tahtoneet pakahtua hänen päässään. Mutta ritarissa ei se siltä mitään sääliä herättänyt. Hän jatkoi vain kylmää kylmempänä:

"Ajattelette kai nyt, että teillä vielä tämänkin jälkeen on tilaisuus valita joko minut tai tuskaton,

äkkillinen kuolema, mutta ei... Silloin vasta se vankeuteen todella alkaakin... Silloin vasta täydellisesti saatte kokea miltä se minun kostoni tuntuu. Seuraksi teille koitan sinne vielä laittaa Tord herran verisen pään... Tahdon näet antaa teille siellä edes jotain puuhaa, jolla voisitte lohduttaa itseänne onnettomuudessanne... Mitä nyt asiasta arvelette, Iliana neiti?... Toivottavasti olette ainakin ymmärtänyt minua? Minä voin vannoa vielä kalliin valankin, että kaikki tapahtuu sanasta sanaan, niinkuin olen sanonut!... Kumpaanko nyt suostutte, jos vielä kerran antaisın teidän valita?"

Tuskallisena väenteli Iliana itseään ritarin jalkain juuressa kohottaen anovasti käsiään häntä kohti.

"Armoa, armoa!" kuiskasi hän vapisevin huulin itsekään oikein tietämättä, mitä teki.

"Jaa tai ei, jalo neiti... Te saatte nyt itse ratkaista kohtalonne!"

"Oi ... onko teillä sydän?... Onko ihminen todella synnyttänyt teidät, paatunut hirvittävä mies!" sopersi Iliana.

"Myöntykää, myöntykää vain ... ja koko maailman hekkuma ja nautinto on teidän! Myöntykää, Iliana neiti, ja kaikki voidaan peräyttää vielä!"

Hetkinen kului, pitkä, kauhistava hetki. Ahmivin silmin katseli ritari kaunista anojaa jalkainsa juuressa ja uskalsi tuskin hengittää, ettei vain millään tavoin kiiruhtaisi kohtalonsa ratkaisua.

Ilianan pää oli vaipunut alas lattialle ja huulet liikkuiivat ikäänkuin sanoja tavotellen, joita ei kuitenkaan mikään ihmiskorva voinut kuulla. Hän ne kumminkin kuuli, joka yksin on väkevä ja voimakas ja joka yksin vain voi auttaa silloin kun ei enää toivoa ole.

Hän oli auttamattomasti kadotettu. Ainoastaan ihme voi hänet enää pelastaa. Mutta sitä ei hän nyt rukoillut, joka hänestä oli sula mahdottomuus. Hän rukoili vain voimaa kestäämään ja kärsimään raskaintakin tuskaa. Ja sanat, jotka hän epätoivoa täynnä tällä hetkellä kuiskasi, ne toivat häneen uutta uskallusta.

Hän nousi ylös ja katseli leimuavin silmin kiduttajaansa.

"En myönny!" lausui hän lujalla äänellä. "Ennen kuolema, tulkoon se sitten missä muodossa tahansa!"

Silloin astui Jost esiin, tarttui häntä kädestä kiinni ja laahasi hänet keskelle huonetta heittäen pitkän, jalkoihin asti ulottuvan vaipan hänen hartioilleen. Suun eteen sitoı hän kokoonkäärityn huivin.

"Hevoset odottavat valmiina meitä", kuiskasi hän neitosen korvaan, "ei siis muuta kuin satulaan vain ja sitten suoraa päätä Hjulebergiin!"

Jost tarttui neitoa vielä lujemmin käsivarresta kiinni ja niin jättivät he vankihuoneen.

Hämärässä holvikäytävässä tuli heitä vastaan joku, joka hätäisenä kuiskasi:

"Jumalan ystävä!"

"Kurki!" vastasi Jost.

"Tekisitte nyt paraiten, jos kääntyisitte takaisin", kuiskasi ääni, "Tord herra on paraikaa Tuure ritarin luona..."

Ritari vavahti ja Iliana kärsi sanomattomia tuskia. Hän näki jo varman, välttämättömän kuoleman edessään, kuoleman, joka olisi kohtaava häntä hitaasti, verkalleen, aivan kuin jos hän tuuma tuumalta upotettaisiin syvään mereen. Hän oli jo sopinut sen kanssa. Hänellä oli rohkeutta katsoa sitä silmiin, sillä hän oli jo tätä kamalaa kuolemaa vavisten tullut elämälle ja sen iloilte tunnottomaksi. Ja nyt juuri tällä elämänsä toivottomimmalla hetkellä kuulee hän äänen yhtäkkiä kuiskaavan, että pelastajansa on lähellä. Ja rakkaus elämään heräsi taas, toivo, että pelastajan käsi hänet nyt vihdoinkin saavuttaisi, elpyi uudelleen.

Mutta silmänräpäyksessä toipui ritari taas hämmästyksestä, joka oli hänet vallannut.

"Onko hänellä montakin miestä mukanaan?" kysyi hän.

"Hän on itse neljäntenä, mutta toiset tulevat perässä ja tuskin ehditte te vielä jättää linnan, kun ne jo ovat kimpussanne."

"Hyvä!" keskeytti Jost päättävästi, "en ymmärrä, miksi sen asianhaaran pitäisi minuun vaikuttaa... Pankaa mieleenne nyt", lausui hän sitten Ilianaan kääntyen ja asettaen suunsa ihan hänen korvansa viereen, "pankaa mieleenne nyt ... pieninkin huudahdus, pieninkin liike vain, joka viittaa siihen

suuntaan, että aiotte pelastua, ja tikarini terä tunkeutuu sydämeenne!"

Sen sanottuaan kiirehti hän nopein askelin käytävän läpi laahaten neitoa perässään.

Niin saapuivat he lopulta pienelle ovelle aivan muurin viereen linnanpihan toisella kulmalla. Oli synkkä, sateinen syksyiltä. Ja linnanpihalla oli vielä synkempi, pimeämpi korkeitten muurien vuoksi. Linnan ikkunoista leveni kyllä valo yli koko linnanpihan, mutta siihen osaan, jossa Jost von Bardenvlethin miehet ja hevoset odottivat, ei se päässyt ollenkaan tunkeutumaan.

Pian olivat he hevostensa seljässä ja kenenkään sitä estämättä ratsastivat he ulos linnanportista pitkin siltaa, joka johti vallihautojen yli.

Siellä ulkona oli vähän valoisampi, mutta ei kuitenkaan niin, että olisi viittaan käärityssä haamussa vangin erottanut. Tuon tuostakin nojautui ritari Ilian puoleen toistaen hiljaa äskeisen uhkauksensa.

Etäällä tuli kolme ratsastajaa hevosineen näkyviin. Linnasta lähtijät huomasivat sen vasta viimeisellä sillalla, josta kenttä koko laajuudessaan levisi heidän silmänsä eteen. Jost varjosti silmiään paremmin nähdäkseen, kuinka monta heitä oli, ja jatkoi sitte taas matkaansa antaen hevosten käydä, kunnes ehti erään eteläänpäin kääntyvän tien haaraan. Tätä kääntyi hän menemään vauhtia kuitenkaan lisäämättä. Mutta kun hän luuli saaneensa nuo kolme miestä, jotka kovempaa ratsastaen olivat yhä lähenneet heitä, siihen uskoon, ettei hän peljännyt kohdata heitä eikä siis heidän tähtensä myöskään kiirettä pitänyt, niin löi hän kannukset hevosen kylkiin kiinni ja kiiti ohjat höllällään ulos aavalle kentälle.

Eräs miehistä, joka yhtä mittaa piti noita kolmea haamua silmällä, huudahti äkisti:

"Meitä ajetaan takaa!"

"Mahdotonta!" vastasi Jost ollen itse puolestaan estetty tarkastamasta asianlaitaa. Hän näet ei uskaltanut hetkeksikään hellittää vankiansa, jonka vyötäisten ympärille hänen oikea kätensä oli kiedottuna ja jossa hän myös piti paljastettua tikaria varalla. "Mahdotonta!" lausui hän, "eivätkä ne nyt enää voisi saavuttaakaan meitä."

Mutta mies katsahti kerran vielä taakseen ja lausui ritarille:

"Kyllä, herra, kyllä ne saavuttavat vielä meidät, sillä ne ovat jo huomattavasti lähenneet!"

Ritari kääntyi satulassaan niin paljon kuin se hänelle oli mahdollista ja hänkin erotti silloin nuo heitä seuraavat varjot. Etumaisella niistä häämötti korkea kypäräntöyhtö ja täytyi sen siis olla ritari. Jostilta pääsi kirous ja hän pani hevosensa viimeisetkin voimat liikkeelle. Äkisti huudahti hän:

"Kautta Herramme kalliin veren ... me olemme pelastetut!" ja miehiin kääntyen virkkoi hän; "näettehän tuon yksinäisen kallionkielekkeen tuolla puitten välissä vähän matkaa eteenpäin... Siihen tultua kannustatte te yhä vain edelleen, ettekä välitä minusta mitään. Houkutelutuanne siten vainoojamme minusta erilleen, hajoatte te kukin tahollenne ja pyritte taas minun luo!"

Tätä lausueessaan saapuivat he jo korkean puun viereen josta kellastuneita lehtiä lenteli tielle. Ja heti sen takana kohosi kallionkieleke esiin.

"Ponnistakaa vain hurjasti eteenpäin!" huusi ritari puun ohi ajettaissa ja kiven tullessa näkyviin.

Ja samassa heittäytyi hän jo hevosineen nopeasti kuin salama sivuun ja asettui vankineen kiven viereen kätköön, sillä aikaa kuin miehet yhä vain jatkoivat hurjaa ajoansa. Kaikki se kävi niin nopeasti, että takaa-ajajain oli ollut mahdoton nähdä sitä ja pirullinen hymy levisi Jost von Bardenvlethin kasvoille, kun kaikista päättäin huomasi olevansa pelastettu.

Mutta nuo kolme varjoa lähenivät yhä. Kaviot iskivät jymisten maahan ja jo kuului, miten hevoset läähättivät ankarasta juoksusta.

Silloin kohotti Jost tikarinsa iskuun ja puristi samalla vankinsa kallioseinäen kiinni.

"Nyt, jalo neiti," virkkoi hän, "nyt voi tahtonne täytyä. Joko kuolette tässä tai ratsastamme me vielä yhdessä eteenpäin. Pieninkin huudahdus ja te olette kuoleman oma."

Vainoojat olivat nyt aivan kiven vieressä. Jost uskalsi tuskin hengittää. Hän oli varmasti päättänyt ottaa neidolta hengen, jos hän vain huudollaan saattaisi vainoojat heidän piilopaikkansa huomaamaan. Ja vaikkapa hän nyt olisikin tullut ajatelleeksi tekonsa seurauksia itseensä nähden, niin ei hän kuitenkaan nyt, niin kiihottunut hän oli, olisi voinut siitä kättänsä pidättää.

Kumiseva kavioin kapse toi Ilian mieleen Tordin kuvan. Ja heti kypsyi hänessä ajatus ennemmin kuolla hänen läheisyydessään, hänen sylissänsä, kuin kauemmin kärsiä ilkeän konnan väkivaltaa.

Sydäntäsärkevä huuto tunki hänen huuliltaan. Vaate, joka oli sidottu hänen suunsa eteen, vei tosin osan äänestä, mutta kuitenkin oli se siltä kyllin voimakas tunkeutuakseen ratsastajain korviin. Nämät pysähtyivät.

Kauhea, hirveä kirous pääsi Jostin huulilta samalla kun jänteet hänen käsissään pingottuivat. Jos hän nyt vain näki hevosenpään kiven viereltä esiin pistävän, niin oli hän heti valmis panemaan uhkauksensa toimeen.

Juuri samalla hetkellä tulikin musta hevosenpää näkyviin.

Iliana huudahti taas ja samalla työnsi Jost tikarin hänen rintaansa.

Höyhentöyhtöinen ritari kiiti esiin ja otti käsivarsilleen putoavan ruumiin. Mutta myrskyn tavoin riensi ilkityöntekijä ulos nummelle käyttäen hyväkseen hämmästystä, jonka tekonsa oli aikaansaanut.

"Pyhä Jumalan äiti!" huudahti ritari vetäen samassa viitan varovasti syrjään.

Mutta tuskin oli hän vielä nähnyt, kuka uhri hänen käsivarsillaan oli, ennenkuin hän jo huusi kahdelle miehelleen:

"Kiinni murhaaja... Se oli Jost von Bardenvleth!"

Toinen miehistä olikin jo syöksynyt murhaajaa takaa ajamaan ja ennen pitkää alkoi hetkisen matkan päästä kuulua kalisevain miekkain ääniä.

Mutta Axevallan linnan ritarisalissa, josta kirkas valo levisi yli pihamaan, istuivat herra Tuure Tuurenpoika ja Kaarlo kuninkaan nuori marski, herra Tord Kaarlonpoika.

Keskustelu ei tahtonut oikein sujua. Miehiä kulki siinä yhtä päätä milloin ulos milloin sisään. Ja Tuure herra vastaili vain hitaasti marskin kysymyksiin pidättäen siltä kuitenkin lempeän, ystävällisen hymyilyn huulillaan. Tordin avonaiset, jalot kasvot ilmaisivat lujaa päättäväisyyttä, joskin samalla jonkinlaista levottomuuttakin. Eikä se suinkaan jäänyt Tuure herraltakaan huomaamatta, vaikka hän käsittikin sen toisella tavalla kuin hänelle itselleen oli hyödyllistä.

Vadstenassa ollessaan oli hän luvannut Kaarlo kuninkaalle, että auttaisi hänen nuorta marskia neuvoillaan. Ja sitä varten oli marski kai nyt tullut, vaikka joku varomaton sana Tuure herran puolelta teki hänelle vaikeaksi esittää asiaansa.

Tuure herra pyysi arvoisaa vierastaan illalliselle ja kun ei Tordilla ollut mitään sitä vastaan, jättivät he ritarihuhdin, jossa siihen asti olivat istuneet, ja menivät ruokasaliin. Siinä mennessään huomasi Tord, että huoneissa ja linnankäytävissä oli vain Tuure herran miehiä, omiaan ei hän nähnyt missään. Ja synkkä piirre hänen kasvoillaan tuli vieläkin synkemmäksi.

"Mitään ilahuttavia tietoja ei teillä kai ole, marski", sanoi Tuure herra istuutuen pöytänsä ja tarttuen samalla olutkannuun. "Harvasanaisena olette saapunut luokseni, antakaa nyt ruuan ja oluen avata sydämenne!... Mistä viimeksi olette tulossa, koska mielenne on niin painuksissa?"

"Lödösestä, Tuure herra!" vastasi Tord.

"Kristian kuningas on sen kai lujasti varustanut, niin on ainakin sanottu. Tuskinpa se siis koskaan joutuu Kaarlo kuninkaan käsiin!"

"Ja kuitenkin on kaupunki jo miesteni hallussa!" selitti Tord.

"Miehenne ... ovatko ne jo Lödönessä, marski...! Mitä sanotte, onko kaupunki todella jo Kaarlo kuninkaan hallussa?"

Tuure ritari lausui nämät sanat kiihkeänä ja siiristeli samassa silmiään nähdäkseen paremmin vieraansa kasvot. Sillä tämä odottamaton uutinen oli saanut hänet hämmennyksiin. "Vähän se uutinen Kristian kuningasta ilahuttaa", jatkoi hän sitten. "Hän luuli Lödösestä saavansa lujan keskustan hankkeilleen Ruotsin valtakuntaa vastaan."

"Mutta tälle valtakunnalle on siitä luullakseni sen suurempi ilo!" lausui Tord. "Tämän asian johdosta olen myöskin nyt saapunut luoksenne..."

"Olette kai tullut pyytämään hyviä neuvoja minulta, Tord marski?" kysyi ritari nyt jo vuorostaan pahaa aavistaen.

"Olen!" vastasi Tord pitämättä kuitenkaan mitään kiirettä siinä suhteessa.

Ja tarjoilijat kulkivat vateineen palvelen herroja heidän syödessään. Ja Tuure herra vilkaisi tuon tuostakin vieraaseensa huulilla teeskennelty hymy, odottaen vain, koska tämä ilmaisisi asiansa. Kun Tord sen kuitenkin jätti tekemättä, sai Tuure herra taas vähitellen malttinsa takaisin.

"Teillä on ollut suuri menestys matkallanne, marski!" sanoi hän, "ja kuitenkin siitä huolimatta tuntuu, kuin ette olisi tyytyväinen toimiinne... Minä ainakin uskon, että jos loppu on yhtä hyvä kuin alku, on koko Länsigöötinmaa ennen pitkää Kaarlo kuninkaan hallussa taas... Mikä siis asiain tällä kannalla ollessa voi vielä mieltänne painaa, Tord marski?"

"Ei mikään muu kuin se, joka estää minua mainitsemaan päämäärää saavuttamasta!" vastasi Tord suunnaten samassa katseensa ovelle.

Sieltä astui juuri mies sisään kaalivatia kantaen. Yhtäkkiä välähti Tordin silmä. Linnanpalvelijan takana oli hän nähnyt erään omista miehistään. Se huomio sai heti Tordin koko käytöksen muuttumaan. Hänen silmänsä paloivat ja hän katseli nyt Tuure herraa, niinkuin katsellaan syytettyä, jonka syyllisyys on varmasti todistettu. Tuure herra huomasi kyllä tuon äkinäisen muutoksen vieraassaan, mutta ei ollut sitä siltä huomaavinaan, vaan kysyi aivan viattoman näköisenä:

"Ja mikä sitten estäisi teitä tuota päämäärää saavuttamasta?"

"Sama, joka voisi saattaa Kaarlo kuninkaan ja Ruotsin valtakunnankin turmioon."

"Ja mikä se sitten on?" kysyt Tuure herra.

"Kavallus!" huusi Tord katsoen Tuure herraa terävästi silmiin.

"Kavallus!" virkkoi tämä ja lihanpala, johon hän jo oli kiinni iskenyt, jäi suuhun viemättä samalla kun harmaat silmät kääntyivät tutkivina vieraaseen. "Kavallus... Onko teillä sitten perusteita sellaisiin luuloihin, Tord marski?"

"Muuten en olisi nyt luonanne, Tuure Tuurenpoika!"

"Mitä kaikella tällä tarkoitatte?" keskeytti ritari laskien veitsen luotaan ja tarttuen molemmin käsin pöydän syrjään kiinni, ikäänkuin olisi ollut aikomuksessa ylös hypähtää. "Sanoitte olevanne vain neuvon tarpeessa..."

"Niin sanoin. Aluksi näet aioin ottaa teidät mukaani kuninkaan luo neuvotellaksemme siellä yhdessä, mutta nyt olen muuttanutkin mielipiteeni... Nyt tiedän itse, mitä minun on tehtävä..."

"Niin ilmoittakaa se!"

"Muitta mutkitta otan kavaltajat kiinni, missä niitä tapaan vain, ja vien ne vangittuina kuninkaan luo."

"Jos todella voitte tavata sellaisia, Tord marski, niin tuntuu minustakin tuo menettely ainoalta oikealta... Mutta luulen, että kavaltajat kyllä pitävät huolen, etteivät joudu teidän eikä kuninkaan käsiin."

"Mitä itse arvelette asiasta", virkkoi silloin Tord, "oletteko te itse siinä suhteessa menetellyt, niinkuin kunniallinen ritari on herraansa ja kuningastansa kohtaan velvollinen menettelemään?"

"Mitä uskallatte kysyä, marski?" kuohahti ritari puhumaan. "Tiedättehän aivan hyvin, että sellaiset sanat koskevat henkeä ja kunniaa."

"Tahdon vain sanoa yhden asian teille, Tuure ritari... Te näytätte kokonaan unhottaneen, että Kaarlo kuninkaan käsi voi ulottua teihinkin asti..."

Ritari, joka huomasi nyt, että hän oli jollain tavalla joutunut ilmi, hypähti istuimeltaan ylös vihaa puhkuen ja huusi miehilleen:

"Ottakaa heti julkea kunnianloukkaaja kiinni ja heittäkää hänet torniin!"

Ritarin huudosta syöksyivät miehet saliin ja ryntäsivät marskia kohti. Mutta tämä viittasi heille kädellään ja lausui aivan rauhallisena:

"Hiljaa miehet...! Ei askeltakaan...! Seison tässä kuninkaan määräämänä ja hänen nimessään vangitsen minä teidät, ritari Tuure Tuurenpoika."

Ivallisesti nauraen vetäisi Tuure herra miekkansa aikoen pistää Tordin paikalla kuoliaaksi, mutta tämä, ehtien ennemmin, tarttui vasemmalla kädellään nopeasti kuin salama Tuure herran kohotettuun käteen kiinni, kiersi oikean kätensä hänen kaulansa ympärille ja samassa saapuivat jo hänen omat

miehensäkin apuun, niin että Tuure herra heti huomasi kaiken vastustuksen aivan mahdottomaksi.

"Hengellänne saatte vielä kerran tästä solvauksesta vastata!" huusi Tuure herra raivoa kuohuen.

Mutta Tord oli nyt taas aivan tyyni.

"Henki on Jumalan vallassa", sanoi hän, "mutta kunniastaan pitää joka mies itse huolen. Ja sitä ette luullakseni tekään voi koskaan minulta riistää. Matkaan miehet!" lisäsi hän sitten omiinsa kääntyen, "heti satulaan ja viekää vanki Varnhemiin. Tulen huomenna itse sinne."

Pari miestä laahasi Tuure herran ulos, joka oli vimmaa ja raivoa täynnä. Muut pysähtyivät marskin viereen. Tämä puhutteli sitten Tuure herran miehiä ja antoi näille määräyksensä, miten linnan kanssa oli meneteltävä.

Hän oli juuri paraillaan näissä toimissa, kun eräs ritari tuli ratsastaen yli nostosillan ja pyysi päästä linnaan. Vahtimies ei ollut vielä ehtinyt sulkea porttia niitten jälkeen, jotka olivat lähteneet viemään Tuure herraa Varnhemiin ja päästi siis ritarin, jonka hyvin tunsu, empimättä sisään. Siinä ohimennessään kysyi tämä mieheltä marskia ja tämä ilmoitti hänen aivan hiljan kulkeneen linnanpihan yli.

Ritari ratsasti porttihilvin läpi suoraan päärapusten eteen, johon päästyään huusi palvelijaa luokseen. Useampia niitä heti kiirehtikin pihan yli ritarin luo, joka piti käsissään viittaaan käärittyä joko kuollutta tai nukkuvaa ihmistä.

"Missä on marski?" kysyi ritari.

"Hän meni koilliseen torniin!" vastasi eräs miehistä.

"Hanki sitten hänet tänne mies, ja pian..."

Ritari jäi istumaan hevosensa selkään ja ennen pitkää tulikin marski juosten hänen luokseen.

"Tord, Tord", lausui ritari tälle, "minulla on täällä jotain, jota en tahdo uskoa kenenkään muun käsiin kuin sinun!"

"Jumalan tähden, Niilo! Mitä on sinulla minulle tuotavana?" olivat ainoat sanat, jotka hän sai sanotuksi.

"Tule, tule, Tord!" kehotti Niilo hätäisenä. Ja hänen höyhentöyhtönsäkin näytti soihdun valossa viittovan niin merkitsevästi. "Meidän on nyt heti päästävä katon alle."

Niin vielä puhuessaan laski hän kantamuksensa Tordin käsiin ja huusi sitten miehiin kääntyen:

"Kuka tahtoo uhrata hevosensa marskin hyväksi?"

Kaikki juoksivat esiin ollen kukin puolestaan valmis uhraukseen. Mutta etumaisena seisoivat hartiakas, komea mies, jonka kasvoja soihdun valo kokonaan valaisi. Se oli Hollinger ja häneen ne Niilo Sturen silmät lopulta pysähtyivät.

"Satulaan, Hollinger!" sanoi hän tälle, "ja riennä Varnhemiin, minkä kaviot kannattaa, sillä tässä on ihmishenki kysymyksessä... Ratsasta ja pyydä valtakunnan marskin nimessä, että lähettävät tänne heti lääketaitoisen munkin."

Tuskin oli käsky annettu, kun Hollinger jo oli menossa. Ja ennenkuin Niilo vielä ehti avata sen huoneen ovea, johon Tord oli kalliin taakkansa kantanut, kuului kavioiden kapse jo nostosillalta.

Kun Niilo astui alikerrassa olevaan huoneeseen, jonne eräs palvelija viittasi hänet menemään, kohtasi häntä siellä kauhea näky.

Vuoteella lepäsi Iliana neiti kuolon kalpeus kasvoillaan. Hänen silmänsä olivat kiinni ja henki näytti jo aikaa paenneen hänen puoliavoimilta huuliltaan. Rinnassa törrötti tikari, jota murhaaja oli uhrinsa surmaamisessa käyttänyt.

Ja kauniin, kuolemassakin vielä ihmeen ihanan neitosen vuoteen vieressä seisoivat Tord, yhtä kalpeana, yhtä jäykkänä kuin neitonen itsekkin, seisoivat siinä kätet ristissä, puoleksi pois kääntyneinä, mutta silmät kuitenkin tyttöön kiintyneinä, eikä hän kuollut, vaikka Niilo avasi oven ja lähestyi häntä, tuskin tunsu hänen kätensä kosketusta olkapäällään.

"Ei hän ole kuollut!" kuiskasi Niilo ystävänsä korvaan.

Tord raukka sulautui kyyneliin nämät sanat kuullessaan. Vuolaina virtasivat ne hänen silmistään. Ja hän vaipui vuoteen viereen nojaten päänsä sitä vastaan, samassa kun hiljainen kuiskaus kuului hänen huuliltaan:

"Minun valkoinen ruusuni!"

Huoneessa vallitsi haudan hiljaisuus, jonka Tordin nyyhkytykset vain silloin tällöin keskeyttivät. Mutta Niilonkin silmät olivat nyt niin kyyneleitä täynnä, että hän tuskin huomasi, mitä tapahtui. Kuitenkin luuli hän näkevänsä, miten neito heräsi tuskastaan ja vei verkalleen käteensä vuoteensa vieressä lepäävän pään päälle. Häneen olivat tämän illan tapaukset tehneet syvän vaikutuksen. Ja ystävän surulliset sanat yöllä heidän ratsastaessaan pienen metsäjärven ohitse, ne häilyivät nyt taas niin elävinä hänen mielessään, että hän oli ikäänkuin unen vallassa.

Silloin näki hän Tordin hiljaa kohottavan päätään. Vieno hymy levisi silloin kuolevan kasvoille ja Niilo kuuli, kuinka vaaleat huulet kuiskasivat Tordin nimen.

Kuinka kauan kaikki tämä oli kestänyt, ei Niilo voinut sanoa, mutta kun hän kääntyi ympäri, seiso siinä ihan hänen takanaan pitkä munkki ja läheni verkalleen sänkyä. Kasvot olivat hänellä peitetyt, mutta pään suunnasta ja liikkeistä voi päätellä, että hän tarkasti katseli kuolevaa ja rinnasta esiin pistävää tikarin vartta, jota kohti heti hänen kätensä kurottui.

"Iliana, armas Iliana!" sammalsi Tord tarttuen vaaleaan käteen, joka lepäsi hänen päänsä päällä, "onko Jumala kaikkivaltias säästänyt kaiken tämän tälle hetkelle vain sentähden, että onni alkoi nyt juuri niin kauniisti hymyillä minulle."

Enkelin hymy levisi Ilianan kasvoille, vaikka ei hän jaksanutkaan puhua.

"Sano minulle", lausui Tord ääretöntä tuskaa täynnä, "sano minulle, jätätkö sinä nyt minut, Iliana... Näenkö sinun vain nyt, erotaksemme taas ikuisesti?"

"Eihän toki ritari!" kuului samassa juhlallinen ääni ihan hänen viereltään ja munkki tarttui tikarinkahvaan kiinni. "Neitonen jää elämään. Se on yhtä varma, kuin sekin, että ennenkin päivinäni olen vetänyt tikarin ihmisrinnasta."

Ja hän tempasi tikarin irti estäen samalla kädellään veren vuodon.

Mutta neitonen sulki silmänsä. Kuitenkin häilyi vielä autuaallinen hymy hänen huulillaan.

XV.

Erengisle herra ei tahdo enää kuulla Briita rouvan vastaväitteitä.

Kaarlo kuningas oli silloin Vadstenassa, kun marskin sanansaattaja toi hänelle tiedon Lödösen valloituksesta ja mitä muuta siellä oli tapahtunut.

Tukholman harmaaveljesten apotti, herra Niilo Ryting, pitkä, vaalea mies, kasvopiirteet voimakkaat, mutta samalla ystävälliset ja lempeät, oli sanansaattajan tullessa kahden kuninkaan kanssa huoneessa kirjoittaen kirjettä tämän sanelun mukaan. Kuninkaalta pääsi huudahdus marskin kirjettä lukiessa. Se sai apotin kohottamaan päänsä paperista, jota paraikaa oli kirjoittamassa. Ja huomattessaan, miten väri kuninkaan kasvoilla vaihteli, päästi hän kynän kädestään ja jäi tarkastelemaan herraansa.

"Kautta Jumalan kuoleman!" huudahti kuningas ojentaen kiireesti lukemansa kirjeen apotille. "Kautta Jumalan kuoleman, mies, missä on laukku?"

Mies ojensi hänelle saman laukun, jonka Jösse Bonpoika oli jättänyt marskille Lödösen kuninkaankartanossa. Ja nopeasti rikkoi kuningas sitä ympäröivän kääreen katsottuaan kuitenkin ensin, että heimolaisensa sinetti oli vahingottomatta. Sitten heitti hän kirjeet vieressään olevalle pöydälle, ottaen kiireesti yhden niistä, jonka avasi ja luki. Sen sisällys näytti tekevän häneen erittäin tuskallisen vaikutuksen. Hän löi kädellään otsaansa ja luki sen yhä uudelleen ja uudelleen.

Hämmästyksestä ei hän voinut saada sanaakaan suustaan. Mutta povi se aaltoili hurjasti, huulet vapisivat ja kuumeentapaisella kiivaudella kurotti hän kirjeen apotille.

"Lukekaa se, veli Niilo!" olivat ainoat sanat, jotka hän voi lausua.

Veli Niilo luki ja kuningas otti taas uuden kirjeen esille, joka näytti saavan hänen mielensä vielä enemmän liikutetuksi, kuin edellinen. Senkin ojensi hän kanslerilleen. Ja niin jatkoi hän, kunnes kaikki kirjeet olivat luetut.

Sitten pani hän kädet ristiin rinnoilleen ja vaipui syviin mietteisiin. Mutta apotti silmäili läpi viimeisenkin kirjeen ja luki sitten vielä uudestaan muutamia, jotka hänestä olivat tuntuneet muita merkillisemmiltä.

Lopulta kääntyi kuningas sanansaattajan puoleen ja lausui:

"Huomenna varhain täytyy sinun ratsastaa takaisin marskin luo ja viedä hänelle kirje minulta... Voit myöskin sanoa hänelle, että kauan ei viivy, ennenkuin olen hänen luonaan Axevallassa!"

Mies poistui ja kuningas vaipui taas ajatuksiinsa kävellen edestakaisin huoneessa.

Mitä hän serkkunsa kirjeestä oli saanut tietää oli aivan samaa, kuin mitä vanha Maunu Tavast oli hänelle kaksi vuotta sitten kertonut, vaikka nyt uudistuneena. Häntä ympäröivät kavaltajat. Paraimmat uskottunsa olivat hänen pahimmat vihamiehensä. Se oli myrkytettyä, se viini, jota hän, varoituksista välittämättä, yhä joi, oli jo kauan aikaa juonut. Ja vaikka hän huomasi nämä varoitukset mitä selvimmin todistetuiksi, niin unhotti hän ne kuitenkin pian ja asetti myrkkypikarin taas huulilleen. Hän oli aivan lyhyen ajan kuluessa saanut jo kaksi kertaa tyhjentää tämän pikarin ja nyt taas kohtasi häntä varoitushuuto esittäen selviä todisteita siitä, että kavaltajat olivat yhä liikkeellä.

Pitäisikö hänen nyt lopultakin ryhtyä voimakkaiseen puuhiin ja yhdellä kertaa vapauttaa itsensä kaikesta, joka painajaisena uhkasi hänen onneaan ja Ruotsin itsenäisyyttä?

"Mitä te tästä arvellette, veli Niilo!" huudahti hän pysähtyen äkisti ja katsellen apottia.

"Jumala paratkoon...! Huonoja ovat sanomat, armollinen herra!"

"Voitte nyt itse huomata, veli Niilo, te, joka tulette kanslerikseni, mitä kaikkea Ruotsin kuningas saa kestää, ennen kuin voi rauhassa kruunuansa kantaa!" lisäsi kuningas synkein silmin. "Arkkipiispa, Sigge piispa, Pentti piispa ja kaikki nuot maalliset herrat ja ritarit, kuinka hartaasti olenkin heidän suosiotaan hakenut ja kuinka hartaasti yrittänyt sitoa heitä itseeni ja kuitenkin...!"

"Yksi asia on teiltä kokonaan unhottunut, armollinen herra", sanoi apotti kumartaen. "Olette luullut, että vihollistenne voima on murtunut, senjälkeen kun vanha vastustajanne Krister Niilonpoika, Jumala hänen sieluaan armahtakoon, hautaan laskettiin... Mutta teiltä on jäänyt huomaamatta, että silloin jo ja aina yhä vieläkin on hänen sisarenpoikansa, Jöns Pentinpoika, teidän vaarallisin vihamiehenne."

"Arkkipiispa Jöns Pentinpoika!" huudahti kuningas.

"Niin, armollinen herra, arkkipiispa! Luulenpa, että kun kaikki tulee ilmi niin että voidaan verrata toista seikkaa toiseen, luulenpa, että silloin huomataan arkkipiispallakin olevan osansa tässä sopassa, jonka he nyt ovat keittäneet polttaakseen teiltä sormet sen asemesta, kun ne heiltä itseltään nyt ovat palaneet."

Kuningas ei vastannut mitään ja huoneessa vallitsi taas hetken aikaa hiljaisuus.

Tuleva kansleri, jonka jalot kasvopiiirteet ilmaisivat tahdonlujuutta ja vilpittömyyttä uskollisuutta, oli vetänyt kätensä kaapunsa hihain sisään ja tuijotti lattiaan silloin tällöin vain kohottaen silmänsä huolestuneeseen kuninkaaseen.

Tämä pysähtyi vihdoin ja tarttui vasemmalla kädellään lujasti miekkansa kahvaan kiinni samassa kun salama välähti hänen suurissa silmissään ja kuninkaallinen ylevyys levisi hänen kasvoilleen.

"Tahdon kuitenkin kerran vielä näyttää noille herroille", lausui hän, "niin mahtavia kuin luulevatkin olevansa, tahdon näyttää heille, että Ruotsin kuningas on sittenkin heitä mahtavampi... Kirjoittakaa nyt kirje serkulleni, marskille, veli Niilo!" lisäsi hän. "Tahdon tehdä kiertomatkan valtakunnassani ja käydä sekä Uplannissa, Nerikessä että Länsigöötinmaalla. Huomenna jo lähdän Erengisle herran luo Örebrohon ja teidän on oltava sillä matkalla mukana, Niilo Ryting."

* * * * *

Eräänä aamuna istuivat Erengisle herra ja Briita rouva salakammiossaan Örebro linnassa ja Erengisle herra oli mitä paraimmalla tuulella. Terävästi ja kiivaasti vastusteli Briita rouva taas vanhan tapansa mukaan herraansa, antaen kuitenkin aina ajoissa perään. Ja siksi pitikin Erengisle herra häntä naisten naisena ja omaa onneansa saavuttamattomana. Briita rouva oli yön kuluessa saanut merkin,

että isänsä lähetti odotti häntä. Ja nyt varttoi hän vain keskustelun päättymistä herransa ja miehensä kanssa rientääkseen sitten heti lähettiä tapaamaan. Sentähden koitti hän myös nyt olla enemmän Erengisle herran mieleen, kuin muuten moneen aikaan oli ollut.

Tänä aamuna oli heidän keskustelunsa koskenut kaukaisille sukulaisille kuuluvain tilain omistusoikeutta. Erengisle herra väitti kiven kovaan, etteivät ne kuuluneet hänelle ja ettei hänellä ollut niitten kanssa mitään tekemistä. Olipa puolittain vihoissaankin rakkaaseen vaimoonsa, joka voi ottaa sellaista kysymykseenkään. Mutta Briita rouva pysyi vaatimuksessaan ja kun Erengisle herra tapansa mukaan löi nyrkkinsä pöytään ja rypisteli kulmiaan, virkkoi hän aivan tyyneenä:

"Jos et usko sanojani, Erengisle herra, niin omia silmiäsi sinun ainakin täytyy uskoa, kun näet kirjeet. Kas tässä ne ovat!"

Hän veti huoneen etäisimmässä nurkassa olevasta tammikaapista laatikon esiin ja otti sieltä muutamia sinetillä varustettuja kirjeitä laskien ne miehensä eteen. Tämä luki hitaasti kirjeet ja tutki sitten erittäin huolellisesti niissä olevat sinetit.

"Kautta Jumalan kuoleman! Sinä olet todellakin oikeassa", lausui hän surullinen ilme kasvoissaan.

"Mutta sinussa ei se siltä näytä mitään erityistä iloa herättävän, Erengisle herra...!"

"Heimolaiseni joutuvat näitten kautta äärimmäiseen köyhyteen... He eivät voi säilyttää rälssioikeuttaan... Totta tosiaan! Tämä käy todella sydämelleni, Briita rouva... Mistä olet keksinyt nämät onnettomat kirjeet?"

"Olen tuuminut asiaa, Erengisle... Heimolaisesi eivät voi näillä tiloillaan korvata velkaansa sinulle... Mutta minä olen ajatellut, että voisit lahjoittaa heille siitä jäännöksen."

"Lahjoittaa jäännöksen, Briita rouva...! Minä lahjoitan kaikki... kuuletko sinä, kaikki! Enhän Herran tähden voi niiltä siipiä katkaista, joilla on samaa verta suonissaan, kuin minullakin. Sitenhän käyttäytyisin heitä kohtaan tylymmin kuin korpit ja kotkat keskenään!"

"Älkäämme puhuko enää siitä", virkkoi Briita rouva. "Ehkä voimmekin saada asian ilman suurempaa huomiota päätökseen. Se olisi minullekin mieluisinta, koskapa tilat sijaitsevat Gotlannissa, ja me siis isäni, Olavi herran, avulla voisimme koska tahansa saada vaatimuksemme perille."

"Ei...!" huudahti nyt Erengisle herra istuimeltaan kohoten. "Ei koskaan saa se tapahtua, niin kauan kuin minulla on asiassa jotain sanottavaa!"

Briita rouva puri huultaan ja vaikenä. Ja kummastellen katseli Erengisle herra häntä. Mutta pian osasi hän taas kääntää puhelun toiseen suuntaan. Ja keskustelun aineeksi tuli nyt kuninkaan nuori marski ja mitä hän mahdollisesti tulisi Länsigöötinmaalla aikaan saamaan. Erengisle herra pysyi kiinni entisissä sanoissaan ja Briita rouva teki asiasta ivaa ja pilkkaa.

"Olette varmaankin nähnyt viime yönä merkillisiä unia, Erengisle herra", lausui hän, "sillä muuten ette voisi puhuakaan herra Tord Kaarlonpojan urotöistä. Minulla vain ei vielä ole ollut tilaisuutta kuulla mitään sieltä päin, jossa tuo urho nyt miekkaansa heiluttelee."

"Odotahan, Briita rouva, niistä voit saada kuulla pikemmin, kuin luuletkaan! Tord herra on urhollinen ritari, eikä hän henkeään säästä, kun niin vaaditaan."

"Rantahauki hän on, joka tarttuu heti ensimmäiseen verkkoon ellei jo ole tarttunutkin ja suomustettukin, koskapa hänestä ei niin mitään kuulu."

"Briita rouva!" huusi Erengisle herra. "Briita rouva, sinulla ei ole vähintäkään käsitystä siitä, minkälaisen urhollisen ritarin tulee olla!"

"Kuitenkin olen aina luullut, että herra Olavi Akselinpojan tytär ja herra Akseli Varbergilaisen pojan tytär voisi jotain sellaisista asioista tietää, Erengisle herra, vai mitä itse arvelette?"

"Herra Akseli Varbergilainen oli uljas herra ja nuhteeton ritari. Minä kunnioitankin häntä suuresti, vaikka hän olikin viholliseni. Mutta mitä appeeni tulee, niin tuntuu hän minusta olevan liian paljon tekemisissä ilmeisten kavaltajain kanssa voidakseen olla..."

Ritari ei tahtonut rouvansa tähden sanoa, mitä ajatteli. Mutta Briita rouva heitti häneen terävän silmäyksen ja virkkoi uljaasti päätään kohottaen:

"Mitä mahdattekin isästäni ajatella, Erengisle herra, niin se päivä ei ole vielä koittanut, jolloin Kaarlo kuninkaan marski voitaisiin asettaa hänen rinnalleen."

Erengisle herra tarttui vaimonsa käteen kiinni, aikoen lepyttää häntä, mutta tämä ei näyttänyt tahtovan ymmärtää miestänsä.

"Minun mielestäni voisimme me jättää tämän kysymyksen siksi", sanoi hän, "kun ehdimme saada tietoja Länsigöötinmaalta."

Briita rouva näytti halveksivan odottamista asian suhteen, joka hänen mielestään oli aivan selvä, varsinkin kun otti huomioon marskin nuoruuden ja kokemattomuuden. Mutta hän antoi kuitenkin nyt asian jäädä silleen. Hän oli keskustelun alussa jo niin nöyrytnyt, että hän näissä asioissa, jotka koskivat omistusseikkoja ja Tord herraa, arveli kyllä voivansa pysyä mielipiteessään, varsinkin viimeisen kysymyksen suhteen, koskapa Erengisle herrakaan ei sitä tavallisella kiivaudellaan puolustanut.

Niin poistuivat he salakammioista. Erengisle herra meni miestensä pariin ja Briita rouva riensi tapaamaan isänsä lähettä.

Tällä ei ollut mitään uutisia lännestä päin tuotavana. Päinvastoin oli hän tullut Olavi herran puolesta kysymään, miten asiat kuninkaan ja Länsigöötinmaan herrain välillä olivat selvinneet. Briita rouva jutteli kaikki, mitä siinä suhteessa tiesi. Mutta hänellä oli nyt toinenkin asia sydämellään — nuo tilanomistuspuuhut Gotlannissa. Lähetin oli tultava linnaan tuomaan muka kirjettä Olavi herralta Briita rouvalle. Siellä pitäisi hänen sitten ikäänkuin sattumalta ottaa puheeksi nuo omistusasiat. Ja saatuaan siten Erengisle herran asiaan sekaantumaa, pitäisi hänen yrittää istuttaa häneen Briita rouvan mielipiteitä.

Briita rouva palasi sitten linnaan. Ja hetken kuluttua ilmaantui sinne lähettikin ja sai Erengisle herran suostumuksella, tämän ensin hetken aikaa asiaa mietittyä, astua linnaan sisään antaakseen kirjeensä Briita rouvalle.

Mies katosi heti linnan rappusiin. Mutta Erengisle herra jäi pihalle, jossa hänellä vielä oli jotain toimitettavaa. Hänen siellä juuri paraillaan puuhatessaan tuli eräs palvelijoista juosten hänen luokseen ja huusi:

"Erengisle herra, luulen, että kuningas on tulossa linnaan... Näin hänen äsken, kun olin tornissa, tulevan suuren seurueen kanssa kaupunkiin!"

"Aina on kuningas tervetullut Erengisle Niilonpojan luokse!" virkkoi tämä. "Hän saa huomata, että Örebron linna on mitä paraimmassa kunnossa!"

Tuskin oli hän vielä ehtinyt lausua nämät sanat, kun jo kuului hevosten kavioiden kapsetta. Ja heti senjälkeen kajahti torvien törähdys linnan ulkopuolella. Erengisle herra riensi silloin linnanportille, joka samassa avattiin, ja kohteliaasti kumartaen otti hän vastaan Kaarlo kuninkaan.

Tämä pysähtyi ja katseli ritaria, ilman että hänen kasvoistaan siltä voi päättää, mitä ajatuksia hänen sisässään liikkui. Ja kun ei hän ainakaan missään tapauksessa tahtonut ritarille näyttää, että jotain tavatonta oli tekeillä, iski hän kannukset hevosensa kylkiin kiinni ja ratsasti seurueineen pihalle.

"Sulkekaa portti, Erengisle herra", sanoi kuningas vielä hevosensa seljältä. "Ketään ei saa päästää ulos eikä sisälle niin kauan kuin minä olen linnassa. Ja että käskyni tulisi tarkalleen täytetyksi, voitte jättää avaimen minun huostaani."

Synkkä pilvi lensi Erengisle herran kasvoille. Hän ei voinut kääntää silmiään ankarasta kuninkaasta eikä tahtonut voida päästä hämmästyksensäankään, kun huomasi, miten synkkä ja totinen tuo muuten niin lempeä ja ystävällinen kuningas oli. Mutta nyt ei ollut aikaa miettimiseen. Kuningas istui ja odotti.

Tuimalla äänellä antoi Erengisle herra lähimmälle miehelleen käskyn sulkea linnanportti ja tuoda avain muassaan. Käsky pantiin heti toimeen ja avain jätettiin kuninkaalle. Tämä jätti sen vuorostaan eräälle ritareistaan. Vasta sitten astui hän alas hevosensa seljältä ja kulki ylös linnanrappusia kanslerinsa, Niilo Ryttingin, ja ritariensa seuraamana.

Saavuttuaan suureen saliin, pysähtyi kuningas ja kiinnitti taas silmänsä Erengisle herraan. Tämä ei tiennyt, miten selittää kuninkaan omituisen käytöksen. Mutta hänen hämmästyksensä nousi korkeimmilleen, kun kuningas totisena ja käskevällä äänellä lausui hänelle:

"Haluan puhutella rouvaanne, Erengisle herra!"

Hitain askelin lähti Erengisle herra hakemaan vaimoansa, jonka löysikin viereisestä huoneesta. Mutta niin ällistynyt oli hän vielä kaikesta, mitä oli kuullut ja nähnyt, niin rajusti virtasi veri vielä hänen suonissaan, että hän tuskin kykeni muuta ajattelemaan kuin, mitä kuningas oli hänelle sanonut.

Briita rouvan puolestaan valtasi myös ihmetys ja kummastus. Turhaan ahdisti hän kuitenkin miestänsä kysymyksillään. Tämä ei kuunnellut häntä, eikä siis vastannutkaan.

"Armollinen herramme, kuningas!" oli ainoa vastaus, joka tuli hänen huuliltaan.

Briita rouva ei ollut koskaan nähnyt kuningasta. Kruunauksessa ei hän ollut sattunut olemaan läsnä. Ja senjälkeen oli hän oleskellut vaan parhaasta päästä Hammarstadissa, ilman että niilläkään harvoilla kerroilla, kun Tukholmassa kävi, oli kuningasta nähnyt. Kristofer kuninkaan aikana oli kuningas sitäpaitsi oleskellut suurimmaksi osaksi Suomessa. Hän muisti hänet siis ainoastaan marski Kaarlo Knuutinpoikana. Ja tämän uhkaylpeys, se oli häntä aina loukannut ja antoi nytkin hänelle rohkeutta ja malttia, jota hänellä ei ehkä muuten olisi ollutkaan, kun näin äkkiarvaamatta käskettiin kuninkaan eteen astumaan.

Niin avautui ovi ja hän seiso i yht'äkkiä silmä vasten silmää kuninkaan, tuon halveksitun, pilkatun ja petetyn Kaarlo kuninkaan kanssa.

Mutta nähdessään tuon korkean, majesteetillisen olennon, nuo kauniit, jalot piirteet ja arvokkaan ryhdin sekä tuon syvän, melkein pä surullisen vakavuuden hänen silmissään, — silloin murtui hänen ylpeä mielensä. Ja hän painoi päänsä alas, tuntien itsessään, että siinä seiso i sittenkin todellinen kuningas hänen edessään.

Mutta kuningas käänsi tutkivat silmänsä Briita rouvasta Erengisle herraan ja kysyi:

"Ymmärrättekö oikein ne velvollisuudet, joita minulle ja valtakunnalle vannomanne vala teiltä vaatii, Erengisle herra?"

Sellainen kysymys olisi herra Erengisle Niilonpojan tapaiselle miehelle ollut loukkaus, ellei kuninkaan äänessä ja katseessa, koko hänen esiintymistavassaan samalla olisi ollut jotain, joka soti sitä vastaan. Erengisle herra tunsikin sen johdosta enemmän liikutusta kuin vihaa. Hän ikäänkuin vaistomaisesti käsitti, että kuningas tarvitsi lohdutusta. Siksi astuikin hän luottavana esiin ja hänen äänensä oli niin syvä ja sointuva, kun vastasi, että siitäkin jo voi päättää hänen olevan kuninkaaseen sydämestään kiintyneen.

"Koska olen säästänyt itseäni, Kaarlo kuningas, kun teidän ja Ruotsin etu on ollut kysymyksessä?" kysyi hän.

Kuningas tarttui lämmöllä ja arvokkaisuudella hänen käteensä kiinni ja sanoi:

"Ja kuitenkin ei minulla nyt ole muuta kuin surua ja huolta teidän huoneeseenne tuotavana, Erengisle herra!"

Tuo rehellinen mies tujotti hämmästyneenä kuninkaaseen, mutta ei ehtinyt vielä mitään kysyä, kun kuningas jo kääntyi Briita rouvan puoleen.

"Briita rouva!" lausui hän, "kuinka olette voinut saattaa miehellenne, kuinka kuninkaallenne sellaisen surun, kuin todella olette saattanut?"

Ihmislunnonssa on kätkeytynä itsepuolustusvaisto välttää kaikkea vaaraa, joka uhkaa häntä. Ja Briita rouva ei suinkaan ollut sellainen nainen, joka kohta ensi hyökkäyksestä olisi peljästynt. Tietäen tarkasti, miten helposti kuningasta voitiin pettää ja miten helposti hän oli taas lepytettävissä, toivoi hän yhä vielä voivansa torjua tämän vihaa.

"En ymmärrä teitä, kuningas!" sanoi hän. "Ja minusta tuntuu hyvin omituiselta, että niin painavassa asiassa, kuin tämä näyttää olevan, käännytte naisen puoleen, koska mielestäni ainoastaan miehet voivat sellaisia puuhata."

"Kuka se oli, Briita rouva, joka antoi herra Olavi Akselinpojalle tiedon tulostani Tukholmaan, mikä tieto hänet pelasti?" kysyi kuningas kumealla äänellä.

Briita rouva koetti tekeytyä viattoman ja kummastuneen näköiseksi.

"Kuka se oli, joka samalla hetkellä ilmoitti Kristian kuninkaalle kaikki, mitä Ruotsin kuningas puuhasi, vieläpä kehoitti häntä tunkeutumaan Tivedenin ylitse Pohjoismetsiin?"

"Tarkoitatteko tällä kaikella, että se olisin ollut minä?" kysyi Briita rouva, vaivoin koettaen saada ääneensä ilmettä, niinkuin olisi hän ollut viaton uhri mitä alhaisimmille panetteluille.

"Sitä tarkoitan!" vastasi kuningas ja hänen katseensa sai jo Briita rouvan rohkeuden horjumaan.

Mutta tämä ei voinut aavistaakaan, että kuningas todellakin voisi näyttää toteen syytöksensä.

Päinvastoin uskoi hän, että tämä vain käytöksellään tahtoi peljättää hänet tunnustukseen, jota hän sitten voisi käyttää välikappaleena salaisia vihollisiaan vastaan. Kuningas oli arvattavasti saanut jonkun epävarman vihjauksen, että kavaltajat olivat taas liikkeellä, että salavehkeitä taas punottiin häntä vastaan. Yhtä ja toista epäiltiin syylliseksi ja niiden joukkoon oli nyt hänkin joutunut. Kuningas kääntyi ensin hänen puoleensa luullen hänet helpoimmin peljättävänsä. Siihen suuntaan kävivät hänen ajatuksensa ja sen mukaan koitti hän myöskin nyt sovittelua sanojansa.

Kuninkaan katseessa vaihteli vakavuus ja tuska keskenään. Rehellistä Erengisle herraa kohdannut suru sai sen aikaan. Mutta Briita rouva piti sen vain todistuksena arvelujensa todenperäisyydestä. Kuningas oli ilmeisesti epävarma ja kahden vaiheilla jo, arveli hän. Ei muuta kuin lujasti nyt vain vakuuttaa viattomuuttansa ja voitto olisi hänen.

"Jos en olisi asiani oikeudesta niin varma kuin olen", lausui hän sentähden, "niin olisin jo kokonaan murtunut teidän ankarista sanoistanne, herra kuningas... Mutta minä vannon..."

"Älkää vannoko!" keskeytti kuningas kiivaasti ja viittasi kädellään Steen Sturelle, joka yhdessä erään toisen hovipojan kanssa seisoi ovelta.

Steen astui esiin ja jätti kuninkaalle laukun, johon oli punaisella neulottu Kristian kuninkaan nimi ja sen yläpuolelle kolme kruunua.

Kuningas tarttui laukkuun ja otti sieltä muutamia kirjeitä esiin, näyttäen niitä yhä kalpenevalle Briita rouvalle.

"Tunnetteko näitä?" kysyi hän.

Briita rouvalta pääsi huudahdus ja hän olisi varmaankin vaipunut lattialle, ellei Erengisle herra olisi rientänyt apuun ja tukenut häntä.

"Liian kauan jo", jatkoi kuningas, "on tämä tuskallinen kuulustelu kestänyt... Mutta uskokaa minua, Erengisle herra, sillä en suinkaan ole tahtonut teidän tuskaanne lisätä, päinvastoin olen tahtonut nähdä, eikö todellakaan lempeämpää tulkitsemistapaa voisi löytää rikokselle, joka tässä on tehty... Olette nyt itse nähnyt, Erengisle herra, onko se ollut minulle mahdollista."

Erengisle herra seisoi siinä silmät maahan luotuina. Viha ja suru taistelivat vallasta hänen rinnassaan. Ja toinen käsi puristui suonenvedon tapaisesti nyrkkiin toisen taas pitäessä Briita rouvaa pystyssä. Kuullessaan nyt kuninkaan ystävälliset sanat ja ajatellessaan sitä kauheaa onnettomuutta, joka häntä näin oli kohdannut vaimonsa kautta, vaimonsa, jota oli kunnioittanut ja josta aina oli ollut niin ylpeä, silloin katkesi estävä side hänen rinnassaan ja silmät valahtivat kyneleitä täyteen.

Kun Briita rouva toipui taas ja huomasi, että kaikki oli nyt menetetty, kohosi hänen päänsä entistä uljaampana pystyyn ja uhka ja viha sai vallan hänen rinnassaan. Hän aikoi puhua, mutta silloin viittasi kuningas kädellään ja sellainen mahti oli hänen persoonallaan, että sanat ikäänkuin itsestään kuolivat Briita rouvan huulilla.

"Huonosti sopii teille uhkaava hymynne", lausui hän. "Mutta luulen, että se vielä katoaa, kun saatte kuulla, etten suinkaan anna tuskani houkutella itseäni teidän suhteen armahtavaisuuteen."

"Kuningas..." alkoi Briita rouva, välittämättä ollenkaan kuninkaan sanoista.

Mutta kuningas keskeytti hänet kiivaasti.

"Ei sanaakaan enää", huusi hän säkenöivin silmin. "Minun pitäisi viedä teidät oikeastaan vangittuna Tukholmaan, mutta", ja tässä katsoi hän Erengisle herraan, "mutta minä en tahdo turhaan surua lisätä. Ja sentähden olette te, Erengisle herra, minulle vastuunalainen siitä, että vaimonne neljäntoista päivän kuluttua saapuu minun ja valtakunnan neuvoston eteen Tukholmaan."

Kuningas tarttui sitten äkisti huolestuneen ritarin käteen kiinni, puristi sitä ja riensi ulos.

Mutta Erengisle herra seisoi siinä kauan aikaa, voimatta liikahtaa paikaltaan. Hän katseli ja yhä vain katseli vaimoansa.

"Briita rouva!" virkkoi hän, "älä vastusta koskaan enää minua! Ja Jumala sen sinulle anteeksi antakoon, että sillä tavalla olet voinut leikitellä kunniallisella nimelläni ja ritarillisella kilpimerkilläni!"

Alhaalla linnanpihalla juuri kuninkaan noustessa satulaan tuotiin hänen luokseen eräs mies, joka vähää ennen hänen tuloaan oli päästetty sisään linnaan. Kaksi Erengisle herran miestä oli ottanut hänet nyt vangiksi. Samassa astui myös reipas, mustaan ja vaaleaan puettu mies kuninkaan luo ja tervehti häntä kunnioittavasti.

"Tämä henkilö se on, joka on kuljettanut sanaa Briita rouvan ja hänen isänsä välillä, herra kuningas", sanoi mies.

Kuningas katseli ihmetellen puhujaa ja kysyi sitten kenen miehiä hän oli, koska ei kantanut Erengisle herran värejä.

"Olen Niilo Sturen miehiä!" vastasi mies reippaasti.

Kuninkaan katse synkistyi Niilo Sturen nimeä mainittaissa, mutta mies jatkoi:

"Herrani on paraikaa Axevallassa marskin luona ja minä kuljen nyt hänen asioillaan, mutta matkalla oli minun myöskin jätettävä kirje Briita rouvalle Örebrossa ja sentähden..."

Kuninkaan poski yhä vaaleni. Hänestä tuntui niin luonnolliselta, että Niilo Sturekin olisi liitossa kavaltajain kanssa. Mutta niinkuin aina, kun tuli Niilosta kysymys, niin ei kuningas nytkään asiaa sen tarkemmin tutkinut. Nähtävästi tahtoi hän välttää sitä, ettei pakotettaisi rankaisemaan ritaria, jota kuningattaren ja hänen entisten ansioittensa tähden tahtoi niin kauan kuin mahdollista sellaisesta säästä. — Se oli kyllä hänen puoleltaan jalomielisyyttä, mutta jalomielisyyttä, joka johtui vääristä luuloista.

"Anna kirje tänne!" lausui kuningas ja mies antoi sen hänelle.

Kuningas ei katsonutkaan siihen, pisti vain sen taskuunsa. Sen sijaan kääntyi hän vangin puoleen, joka jo ennenkin oli käynyt linnassa Briita rouvan isän, Olavi herran, sanansaattajana eikä siis voinut väittää tuntemattoman miehen tiedonantoa valheeksi. Kuningas kysyi, mistä tämä tiesi, että vanki oli kuljettanut salaisia tietoja Olavi herran ja Briita rouvan välillä. Ja mies kertoi kaikki, mitä hänelle oli tapahtunut ja etenkin, miten oli päässyt osalliseksi Briita rouvan ja vangin välisestä keskustelusta Hammarstadin metsässä.

Silloin käski kuningas, että salainen sanansaattaja oli vangittava ja vietävä Tukholmaan. Mutta Niilo Sturen miehelle virkkoi hän:

"Kun olet toimittanut herrasi asian, niin tule minun luokseni Tukholmaan... Sinä näytät tietävän enemmän, kuin mitä minulla nyt on aikaa kuunnella."

Ja niin ratsasti kuningas pois Örebron linnasta.

* * * * *

Tukholmaan, jonne kuningas nyt matkusti, kutsui hän valtakunnan neuvoston ja Uppsalan ja Strengnäsän tuomiokapitulit. Myös rikokselliset pääpapit, arkkipiispa ja Sigge piispa, saapuivat, saatuaan kuninkaalta vakuutuksen, ettei heidän turvallisuuttaan uhattaisi, sekä vielä kuusi ritaria sen pantiksi.

Kunnon ritari, Erengisle herra, saapui myös Tukholmaan tuoden vaimonsa mukanaan. Se oli hänelle raskain matka, mitä hän koskaan eläissään oli tehnyt. Ja joka kerta kun silmänsä sattuivat Briita rouvaan, joka muuten ei tapahtunut kuin lepopaikoissa vain, pääsi huokaus hänen huuliltaan ja kyynel valahti poskelle.

Pyhän neitsyen veljeyden saliin oli neuvosto tuona kauheana päivänä tullut kokoon, jolloin rikokselliset olivat tuomittavat. Kaksitoista vapaasukuista miestä määrättiin lautakuntana langettamaan tuomio. Sitten vietiin Briita rouva ja hänen uskottunsa, Olavi herran palvelija, sisään. Heidän suhteensa ei enää voinut mikään todistaminen tulla kysymykseen. Rikos oli aivan ilmeinen. Eikä Briita rouva voinutkaan kieltää, ettei käsiala ja sinetti olleet hänen, yhtä vähän kun palvelijakaan voi sitä tehdä. Molemmat tuomittiin he kuolemaan, mies mestattavaksi, Briita rouva roviolla poltettavaksi. Tuomion julistettua saivat vangit poistua. Ja sitten kutsuttiin arkkipiispa ja Sigge piispa sisään.

Edellisiin verraten olivat nämät siihen nähden paremmassa asemassa, että korkeat, hengelliset virkansa suojelivat heitä ruumiillisesta rangaistuksesta. Mutta heidät tuomittiin sen asemasta menettämään kaikki maalliset lääninsä ja luopumaan sotaväestään. Koko neuvosto ja eri tuomiokapitulit menivät heidän puolestaan takaukseen, etteivät he enää vehkeilisi kuningasta vastaan.

Ylpeinä ja synkkinä, vihaa kuohuen ja vimmaa täynnä poistuivat molemmat pääpapit.

Kaarlo kuningas oli kaltaisensa, väkevä, voimakas ja taipumaton, niin kauan kuin valtaa tavotteli, horjuva ja heikko, kun oli saanut sen vallan käsiinsä. Sellaisena esiintyy hän nyt Briita rouvankin suhteen. Rukouksista heltyneenä jätti hän rangaistuksen sikseen. Ja pian senjälkeen lähetettiin Briita rouva Kalmarin nunnaluostariin. Eikä edes Briita rouvan luotettu palvelijakaan kärsinyt rangaistustaan. Toinen sai sen kärsiä hänen sijastaan. Tuon tunnottoman konnan onnistui näet tälläkin kertaa, joskin

tuskalla, pelastaa nahkansa.

Saatuahan nämä toimet Tukholmassa päätetyksi, valmisteli kuningas matkaa Länsigöötinmaalle. Illalla ennen hänen lähtöään saapui linnaan hänen luokseen Niilo Sturen aseenkantaja, jonka oli Örebrossa tavannut.

"Nimesi?" kysyi kuningas, kun mies seiso i hänen edessään.

"Brodde!" kuului vastaus.

Kuningas kysyi sitten kuinka kauan mies oli ollut Niilo Sturen palveluksessa. Niin antoi yksi kysymys aihetta toiseen. Ja Brodde kertoi kaikki, eikä suinkaan jättänyt siinä mainitsematta omia ja herransa vastoinkäymisiä. Kuningas kuunteli häntä keskeyttämättä, mutta ei näyttänyt siltä tulevan sen iloisemmaksi siitä, mitä kuuli.

Katkeruus tosin katosi, kauan tukahutettu viha suli pois, mutta syvä suru, ankara tuska tuli sijaan. Katse muuttui levottomaksi ja araksi. Hän tuskin uskalsi katsoa mieheen, eikä kuitenkaan saattanut olla kyselemättä.

Kauan kesti tämä keskustelu Niilo Sturen aseenkantajan kanssa. Kun se vihdo i loppui, nousi kuningas, viittasi kädellään ja poistui huoneesta.

Brodde jäi seisomaan, luullen, että kuninkaalla olisi hänelle vielä jotain sanottavaa. Mutta aika kului, eikä kuningasta ruvennut kuulumaan. Silloin päätti hän jättää huoneen.

Mutta samassa astui sisään vanha, hurskaan ja hyväntahtoisen näköinen ukko, jonka paljasta päälakea ympäröivät hopeanharmaat hiukset. Hän kävi ihan Brodden viereen ja laski kätensä hänen olkapäälleen kyynelten kiiluessa hänen silmissään.

"Ystäväni!" lausui ukko, "oletko puhellut armollisen herrani, kuninkaan kanssa?"

"Olen puhunut hänelle ainoastaan itsestäni ja herrastani, Niilo Sturesta!"

"Hyvät henget ovat mahtaneet sovittaa sanat suuhusi... Sillä kuningas on tehnyt nyt, mitä ei ole moneen Herran aikaan tapahtunut, ei sitten kuin viimeksi tuli kotiin Skånen sodasta."

"Mitä on sitten kuningas tehnyt...?" kysyi Brodde ihmetellen.

"Hän on mennyt kuningattaren kuolinhuoneeseen. Jumala kuningattarelle taivaan riemun suokoon!"

Brodde ei tästä kaikesta paljoa käsittänyt, mutta käsitti kuitenkin niin paljon, ettei hänen nyt tarvinnut kuningasta odottaa. Hän tervehti siis tuota hyväntahtoista ukkoa ja aikoi poistua.

Mutta ukko ojensi etusormensa ja tavotteli sillä Brodden rintaa, puhutellen häntä niinkuin vanhaa tuttua.

"Olet puhunut Niilo herrasta, tuosta kelpo ritarista... Muista minun sanani. Sinä saat vielä nähdä, että se, mitä olet puhunut, on jättänyt jäljen kuninkaan mieleen... Minä tunnen Kaarlo kuninkaan minä. Vie nyt vanhan Erlandin tervehdys herrallesi!"

"Sen kyllä teen!" vastasi Brodde katsoen ukkoa ujostelematta silmiin.

"Ah, niin kauan kuin kuningas oli vain Fågelvikin herra!" kuiskasi hyväntahtoinen ukko, mutta keskeytti yhtäkkiä usein lausumansa ajatuksen ja lisäsi: "Kuningas käski minun heti ilmoittaa sinulle, että sinun on huomenna yhdessä hänen kanssaan ratsastettava Axevallaan!"

Kaksi päivää senjälkeen saapui Kaarlo kuningas ratsastaen Axevallaan...

Tord ja Niilo istuivat kahden suuressa ritarisalisssa, kun torvet yhtäkkiä törähtivät linnan edustalla ja kiireinen sana tuotiin, että kuningas itse oli tulossa. Tord hypähti seisaalleen ja riensi alas ottaakseen herraansa vastaan.

Mutta hän ei ollut vielä ehtinyt ovelle, kun tämä jo avautui ja kuningas astui sisään.

"Tord serkkuni!" huudahti kuningas ja syleili marskia. Hänen silmänsä säteilivät ilosta, niinkuin ennen onnen päiviä.

Sama ilo loisti kuninkaan silmistä vielä, kun hän katsahti salin yli sinne, missä Niilo Sture seiso i. Ja hän otti jo pari askelta sinne päin ikäänkuin olisi aikonut tervehtiä tätäkin samalla lämmöllä.

Mutta äkisti laskeutui omituinen, selittämätön varjo kuninkaan kasvoille. Ja epäilevänä pysähtyi hän... Niin Tord kuin Niilokin huomasi, että joku tunne sai hänet valtaansa, joka esti häntä seuraamasta sydämensä ensi kehotusta. Mutta mikä se oli, sitä eivät he voineet tietää.

Niilolle oli kuninkaan ajattelematon esiintyminen Arbogassa ja Vadstenassa aivan luonnollisena esteenä sovintoon. Ja se ehkä vaikutti myös ehkäisevästi kuninkaaseenkin. Vaaditaan näet usein enemmän sielun voimia tunnustamaan, että on väärässä, kuin kärsimään vääryyttä rakkautensa tähden. Mutta loukkaus vaatii avonaista tunnustusta, voidakseen tulla unhotetuksi ja tämä tunnustus jäi nyt tekemättä. Niilo halusi sovintoa, mutta kuninkaan ehtoja ei hän voinut täyttää.

Hän ojensi kätensä Niilolle ja Niilo astui esiin ja tarttui siihen kiinni.

Se oli sanaton tunnustus kuninkaan puolelta, että halusi korjata erhetyksensä, Niilo Sturen, että unhotti ne.

Omituinen hymy, yhtä selittämätön kuin varjo kuninkaan otsalla, väreili Niilo Sturen miehekkäillä kasvoilla.

Hänen päämääränsä oli niin kaukana ja korkealla, että itse kuningaskin oli siihen nähden enemmän välikappale vain, satunnainen voima, jonka alle hän vain siksi alistui, koska ainoastaan sen kautta voi päämääränsä saavuttaa. Ellei niin olisi ollut asianlaita, olisi hän ilman epäilystä työntänyt kuninkaan käden luotaan. Mutta Ruotsin asian asetti hän muitten edelle. Hän näet voi — niinkuin ainoastaan harvat tähän aikaan — pitää isänmaan etuja omiaan ylempänä, oli sitten kysymys vaikka oikeutetun kostonkin nautinnosta. Sitä paitsi oli hän vielä varmasti vakuutettu, että kuninkaan edellinen menettelytapa oli pahain neuvonantajain aikaansaama, jota hänen heikkoutensa ei ollut voinut vastustaa. Tämä ja lupauksensa Kaarina kuningattarelle, ne molemmat vaikuttivat nyt yhdessä hänen toimintatapansa.

Ja hän oli näkevinään edessään kauniit, vaaleat kasvot, joitten huulet puhuivat hänelle tulevasta sovinnosta hänen ja kuninkaan välillä, lupasivat, että kuningas kerran vielä peräyttäisi, mitä ajattelemattomassa vimmassaan oli lausunut. Niilo muisteli siinä hyväsydämistä kuningatarta ja joku ääni kuiskasi hänen rinnassaan, että hyvityksen hetki ei ollut enää kaukana, koska kuningaskin näytti jo sovintoon taipuvaiselta.

"Tekonne tuottavat teille kunniaa, serkku!" lausui kuningas yhtäkkiä marskiin kääntyen. "Ilman teitä olisin tuskin enää Ruotsin kuningas!"

"Kuningas!" keskeytti Tord ajatellen vain Niiloa ja miettien mielessään, että kuninkaallinen sukulaisensa oli kohdellut häntä liian väärin. "Mitä minun on onnistunut toimittaa, sen olen saanut aikaan miesten avulla ja tuskin tarvinnee minun sanoa kumpiko, he eli minä, ovat siinä suhteessa tehneet enemmän."

Hän oli aikonut mainita Niilo Sturen nimen. Hän pidättyi kuitenkin siitä osaksi koska ei uskaltanut liian äkisti hajoittaa muuria, joka nämät erotti toisistaan, osaksi taas koska luuli heimolaisensa muutenkin ymmärtävän, ketä hän tarkoitti. Mutta kuningas ei näyttänyt kallistavan korvaansa sellaiselle puheelle.

"Teidän on nyt tämä linna, Tord serkku", virkkoi hän. "Toivon teistä saavani ainaisen ja valppaan ystävän, joka pitää vihollisiani tällä maankulmalla silmällä. Ja että voisitte kokonaan murtaa heidän voimansa, olette te tästä lähin minun ensimmäinen mieheni koko Länsigöötinmaalla..."

Kuningas tarttui vielä kerran reipasta ritaria käteen.

"Te se olette, Tord", lisäsi hän, "joka olette pakottanut onnen taas hymyämään minulle...! Kunpa Jumala kaikkivaltias sallisi vain minun pitää teidät samoin kuin onnenikin vielä kauan, kauan!"

Kuninkaan seuraan kuuluvat ritarit saapuivat nyt saliin. Kuningas päästi sentähden serkkunsa käden irti ja sanoi, syvien kurttujuen laskeutuessa hänen otsalleen:

"Tuottakaa ne tänne ylös ... ettei kidutus kestäisi kauan!"

Hänen oli vaikea mainita miehen nimeä, joka oli ollut hänelle niin läheinen kuin Jost von Bardenvleth. Ehkä olikin hän täälläkin aluksi aikonut jättää tuomitsemisen lautakunnalle. Mutta Niilo Sturen läsnäolo muistutti nyt hänelle, että hänen oli tälle hyvitys velkaa, jonka hän ainoastaan tällä tavoin voi maksaa.

Tord kiiruhti ilmoittamaan viereisessä huoneessa oleville miehille, että hakisivat Jost von Bardenvlethin tornista. Sitten kääntyi hän kuninkaaseen ja ilmoitti Tuure herran edellisenä yönä karanneen Varnhemista. Munkkien tietojen mukaan oli hän paennut herra Eggert Krummedikin luokse

Rumlaborgiin.

Tiedonanto sai kuninkaan mielen kovasti kuohuksiin. Näytti niinkuin olisi hänellä ollut jotain mielessä, jonka hänen nyt täytyi jättää. Ehkä olikin hän täällä aikonut ottaa monin kerroin takaisin sen, mitä Tukholmassa oli myöntyväisyydellään menettänyt. Kiivaasti kysyi hän, eikö marski ollut koittanut saada karkuria kiinni.

"Lähetin heti sanan Eggert herralle", selitti Tord, "ettei hän millään ehdolla sallisi Tuure herran päästä pakoon... Kuitenkin luulen, ettei hän ole sen luotettavampi mies kun Tuure herrakaan."

Tuskin oli marski vielä ehtinyt sanoa sanottavaansa loppuun, kun kuningas jo antoi erälle ritarille käskyn ratsastaa Jönköpingiin tai Rumlaborgiin ja viedä Eggert herralle hänen oma määräyksensä Tuure Tuurenpojan vangitsemisesta.

Ritari riensi ulos ja heti sen jälkeen avautui ovi taas ja vangittu ritari Jost von Bardenvleth astui kahleisiin kytkettynä kahden miehen seuraamana sisään. Hänen päänsä oli pystyssä, suurempana kuin koskaan ennen. Ilonväre levisi hänen kasvoilleen nähdessään kuninkaan, mutta se muuttui heti röyhkeäksi ivanauruksi, kun silmänsä siirtyivät kuninkaasta Tordiin ja Niilo Stureen.

"Jumalalle kiitos!" huusi hän, "että tulette, herra kuningas... Nyt voitte itse nähdä, minkälaista kohtelua teidän uskollinen ystäväanne on saanut kärsiä niitten puolelta, jotka myös nimittävät itseään teidän ystäviksenne."

"Niin, niin", lausui kuningas, "olen herännyt kauheaan todellisuuteen!"

Kuninkaan silmäin synkkä vakavuus samoin kuin hänen äänensäkin, ne molemmat saivat Jostin kokonaan harhaan. Hän ymmärsi sen suruksi ja tuskaksi, jota kuningas tunsu, nähdessään nyt, miten heimolaisensa oli kohdellut hänen uskollista ystävänsä. Ettei kuningas heti käskenyt irroittaa hänen kahleitaan, sitä katsoi hän vain luonnolliseksi seuraukseksi samoista tunteista.

"Niin ovat siis minun sanani sittenkin käyneet toteen!" huudahti taas Jost. "Olisitte totellut minun neuvoani, herra kuningas, ja antanut tuon kavaltajan Niilo Sturen pään vierä hänen jalkoihinsa, silloin kun keksitte hänen ilkeät vehkeensä Arbogassa. Siten olisitte varmaan päässyt monesta surusta..."

Inholla kääntyi Niilo pois julkeasta valhettelijasta ja vehkeilijästä. Mutta tämä ollen kokonaan tietämätön tapausten kulusta, koska hänen murhatekonsa jälkeen oli täytynyt antautua vangiksi Niilo Sturen miehille, joista Hollinger, hänen oikea voittajansa, oli saattanut hänet totuuden suhteen kokonaan harhaan, jatkoi yhä kiihkeämmällä äänellä:

"Käännä pois, inhottava kavaltaja, pakene ... niin kauan kuin vielä on tilaisuutta siihen... Sinä, joka olet harjoittanut naisten ryöstöä yhdessä merirosvojen kanssa ja ottanut vitaliveljeksensä uskotuksesi ... sinä, joka olet vehkeillyt kuninkaan vihollisten kanssa ja vieläpä tavoitellut hänen omaa henkeäänkin. Minä huudan nyt sinulle, mitä sinä kerran korvaani huusit, muista tupaa Altunan kirkon vierellä. Minä huudan vieläkin, ajattele, kuinka yhdessä merisissien kanssa ajoit takaa kuninkaan serkkua ja tämän ystävää, Iliana neitiä. Nyt olet sinä lopuksi houkutellut kuninkaan marskin, jalon Tord herran, tekemään teon, jota hän vielä saa katua."

"Ja mitä sanotte te tähän, Niilo herra?" kysyi kuningas kääntämättä silmiään vangista.

Hänen äänensä oli niin levollinen ja kasvonsa niin tyyneet, että vanki yhä enemmän vain vakaantui luuloissaan. Selvää oli, että hän nyt oli saavuttava ahdistajistaan loistavan voiton. Mitä sitten siihen tulisi, jos keksittäisiin, että hän olikin murhannut Iliana neidin, niin oli se sellainen asia, johon hän kyllä ehtisi jälkeinpäin hankkia tyydyttävän selityksen.

"Jos sallitte sen, herra kuningas", kuului Niilo Sturen vastaus, "niin en tahdo enää kauemmin olla kuulemassa, mitä tuo harhaan joutunut mies syöttää teille!"

"En!" virkkoi kuningas melkein ankarana, "sitä en salli! Mutta te, Jost von Bardenvleth", ja tässä hänen silmänsä tujottivat tuimina vankiin, "te olette antanut minulle opetuksen, johon en koskaan olisi luullut teidän kykenevän ... sen nimittäin, ettemme koskaan rankaisematta kallista korvaamme panetteluille... Silmäni ovat kyllä auenneet, mutta totuus onkin kokonaan toinen, kuin te väitätte... Minä sanon teille, että mitä olette puhunut on valhetta alusta loppuun. Minä tunnen kaikki. Mitä te olette yrittänyt pimittää, se on nyt minulle selvää selvempi. Ikuisesti kadun sitä hetkeä, jolloin ensi kerran kallistin korvani liukkaan kielenne imarteluille... Ja vaikka teitä nyt on tällainen onnettomuus kohdannut, ei se ole sittenkään saanut mieltänne muuttumaan. Siitä huolimatta olette te jatkanut vanhaan tapaanne ja syöttänyt minulle mitä julkeimpia valheita... Kaikki tämä on sammuttanut minussa viimeisenkin säälin kipinän..."

Jost von Bardenvleth seiso i siinä kuin kiveksi muuttuneena. Hänen kasvonsa tulivat kellanvaaleiksi ja silmäin tuike näytti sammuvan.

"Polvillesi, Jost von Bardenvleth!" lausui kuningas juhlallisen vakavana, "polvillesi ja rukoile taivaan Jumalaa ja tätä jaloa ritaria tässä, herra Niilo Sturea, että he antaisivat sinulle anteeksi julkeat vehkeesi ... sillä sinun täytyy kuolla!"

Kuningas kääntyi hänestä pois kasvoissa syvää inhoa osottava ilme.

"Jätän teidän tehtäväksenne, serkkuni", sanoi kuningas Tordiin kääntyen, "niillä todistuksilla, joita meillä on, vakuuttaa tälle kurjalle hänen rikoksensa minua ja Ruotsin valtakuntaa kohtaan... Mitä teihin itseenne ja teihin, Niilo herra, tulee, niin on minulla täällä mukana mies, joka voi myös siinä suhteessa totuuden ilmaista."

Hän viittasi eräälle miehistään, joka kiirehti heti ulos, ja vähän senjälkeen astui Brodde sisään. Kuninkaan käskystä asettui hän ritarin eteen ja kertoi tälle hänen kavalan menettelynsä häntä itseään kohtaan sekä sitten hänen keskustelunsa uskottunsa kanssa yöllä Arbogassa ja vihdoin lopuksi hänen konnantyönsä Iliana neitiä kohtaan.

Jota edemmäksi kertomus jatkui, sitä enemmän laskeutui kurjan rikoksellisen rohkeus. Se vei ikäänkuin liisteen toisensa perään siitä panssarista, joka oli häntä ympäröinyt ja joka oli antanut hänelle hänen arvonsa rehellisenä, kelpo ritarina. Se oli nyt tomuun vaipunut niinkuin lainattu koristus ja itse seiso i hän siinä kaikessa inhottavassa alastomuudessaan.

"Onko mies puhunut totta?" kysyi kuningas.

Jost ei vastannut. Hän lankesi vain kuninkaan jalkainjuureen ja kerjäsi armoa, kiemurrellen kuin mato loassa.

"Lähetäkää hänen luokseen Varnhemista joku munkki, että hän saa ripittää itsensä ja valmistautua kuolemaan, ja pankaa sitten tuomio täytäntöön!" sanoi kuningas.

Sitten jätti hän kiireesti huoneen.

Mutta kasvoissa kuvastui syvä suru ja tuska.

XVI.

Valkoinen ruusu.

Helmikuussa vuonna 1455 kokoontui Vadstenaan suuri joukko Ruotsin ylhäisimpiä herroja. Sinne saapui myös Tanskasta rauhaneuvotteluja varten Lundin arkkipiispa Tuve, marski Klaus Rönnow ja molemmat veljekset Åke ja Iivari Akselinpojat (Tott) muista puhumatta.

Kaarlo kuningas oli nyt näinä vuosina, varsinkin sitten kun myrsky, joka oli syntynyt hänen menettelynsä johdosta kavaltajia kohtaan, oli ehtinyt laskeutua, nauttinut vain paljasta rauhaa ja lepoa. Suuresti oli siihen myös vaikuttanut se menestys, joka yhäti oli seurannut hänen uljaan marskinsa aseita. Niinkuin rajuilma oli Tord herra riehunut kaikkialla, missä vihollinen vain kokosi joukkojaan ja yritti maahan tunkeutua, oli se sitten Norjan tai Tanskan puolelta. Linnoitus, jonka tanskalaiset rakensivat Smålanttiin Toftajärven rannalle kutsuen sitä ylpeästi Danaborgiksi,[4] sekin hävitettiin ennenkuin se oli vielä edes valmiiksi saatu. Sitä kutsuttiinkin senjälkeen "Danasorgiksi".[5] Itse rakenteli Tord pitkin Norjan rajaa Bohuslääniin koko joukon pieniä linnoja, joihin varustusväeksi jätti luotettavia miehiä. Ja vielä ennen vuotta 1453 sai hän loistavan voiton Norjan armeijasta, jossa oli 3,000 miestä. Itsellään hänellä ei ollut kuin muutama sata.

Norjaan pyydettiin myös Kaarlo kuninkaalta apua Kristiania vastaan ja ruotsalainen sotajoukko, jonka Kaarlo sinne lähetti, ottikin halttuunsa Trondhjemin. Vannoipa osa rahvastakin jo hänelle uskollisuutta.

Mutta kun onni näin taas hymyili Kaarlolle, hiipi salainen tyytymättömyys yli maan. Ja se oli sitä vaarallisempi, kun se nyt sai alkunsa kansan syvistä riveistä. Se ei ollut nyt enää tuo vanha vastustuspuolue, johon kuului vain harvoja maan ylimyksistä ja prelaateista. Ei, vaan tuo nurkuminen alkoi nyt kuulua rahvaan ja alhaisemman papiston piiristä. Kuningas oli muka loukannut kirkon oikeuksia — niin väittivät papit — kun oli ryhtynyt ehkäisemään vallalla olevaa pahaa tapaa, jonka

kautta yksinkertaisia ihmisiä houkuteltiin laittomaan anteliaisuuteen. Tautivuoteella, vieläpä kuolinhetkelläkin, kuvailivat papit ja munkit kuolevalle kiirastulen kaikkia kauhuja selittäen katuvaiselle syntiselle ainoaksi keinoksi vapautua niistä esirikousten eli niin kutsuttujen "sielumessujen" ostamista. Ja niin saivat kirkot ja luostarit maatalan toisensa perään. Mutta kun ne joutuivat kirkon omaisuudeksi, ei niistä enää maksettukaan veroa kuninkaalle ja valtion tulot vähenivät siten huomattavassa määrässä. Tässä tahtoi nyt Kaarlo kuningas pitää kiinni laista, joka selvään kielsi testamenttia tekemästä, ellei testamentintekijä itse ollut terve ja täydellä järjellä. Mutta vielä enemmän loukkasi hän kirkkoa sillä, että ulotti tämän vaatimuksensa luostareihinkin. Näitten jäsenet olivat luostarien rikastuttua vähitellen jättäneet vanhat ankarat tapansa, pukeutuivat nyt kallisarvoisiin vaatteisiin, olivat ylellisiä ruoan ja juoman suhteen, pitivät komeita hevosia ja makasivat untuvapatjoilla olkien asemesta.

Rahvas taas napisi ja valitti kuninkaan voutien ankaruutta ja hänen sotamiehiään, jotka eivät aina noudattaneetkaan sitä kohtuutta, kuin olisi tarpeellista ollut. Varsinkin tapahtui tämä silloin, kuin heitä johdattivat nuoret päälliköt, jotka nuoruuden huimuudessa eivät tulleet ajatelleeksi, kuinka suurenarvoinen kansan rakkaus on kuninkaan vallalle.. Tätä yleistä tyytymättömyyttä käytti nyt kuninkaan vanha vastustuspuolue hyväkseen, jonka päämiehenä alkoi yhä julkisemmin esiintyä Upsalan arkkipiispa.

Sekä hän että Sigge piispa olivat läsnä Vadstenassa ja ottivat osaa julkisiin keskusteluihin Kristian kuninkaan valtuutettujen kanssa. Mutta julkisten keskustelujen ohessa, joissa ei mitään erinomaista vilkkautta kummaltakaan puolen ollut huomattavissa, pidettiin vireillä salaisia keskusteluja, jotka kantoivat ennen pitkää näkyvämpiä hedelmiä kuin edelliset. Näissä oli päämiehet vähemmän näkyvissä.

Mitä arkkipiispa Jöns Pentinpoikaan tulee, niin olivat ne vaikeudet, jotka hänellä olivat esteenä, todella sellaisia, ettei niitten tähden mitenkään voinut tulla lähempään yhteyteen Tanskan kirkon päämiehen kanssa. Tämän vaikutti osaksi arkkipiispa Tuven kaikin puolin rehellinen ja jalo luonne osaksi myös Upsalan arkkipiispan oma puuha saada Ruotsin kirkko riippumattomaksi Tanskan kirkosta. Arkkipiispa Tuve oli näet Ruotsin kirkon primas ja sellaisena oli hänellä etusija Upsalan arkkipiispan rinnalla, jonka esimies hän siis oli.

Varhain aamulla toisena sunnuntaina paastosta eli 9 päivänä maaliskuuta käveli Ruotsin arkkipiispa levottomana edestakaisin piispantalossaan luostarikartanolla. Julkiset keskustelut olivat nyt päättyneet. Mutta nähtävästi ei mahtava pääpappi ollut niihin tyytyväinen, tai sai hänet taas levottomaksi jokin muu asia, jonka päättymistä hän vielä odotti. Ainakin tuntui hänen kansleristaan, joka istui aivan viereisessä huoneessa, että korkean herransa käytös oli taas samallaista kuin tavallisesti aina hänen johonkin tärkeään puuhaan ryhtyessään, joka erityisesti veti hänen huomiotansa puoleensa ja jonka toimeenpanosta hän oli vielä kahden vaiheilla. Hänen askeleensa olivat milloin kiivaat milloin taas hitaat. Välistä pysähtyi hän äkisti ja mutisi jotain itsekseen.

"Kaarlo kuningas!" kuuli kirjuri hänen huudahtavan, kun hän kerrankin niin pysähtyi kävellessään.

Siinä arkkipiispan äänessä ilmeni katkeruutta ja vihaa. Ja kansleri kuuli, kuinka hän samassa löi jonkun kirjan kiinni, niinkuin olisi hän seisonut ja lukenut sitä ja lukemisen lopetettua sitten huudahtanut kuninkaan nimen.

Samassa avautui arkkipiispan huoneeseen johtava ulkopuolinen ovi ja heti senjälkeen suljettiin se, joka vei kanslerin huoneesta sinne.

Huoneeseen oli astunut eräs Upsalan kaniikkeja ja kiireesti riensi arkkipiispa hänen luokseen taluttaen hänet peremmälle huoneeseen.

"Sananne ovat tuottaneet minulle paljon huolta, Helmich", alkoi arkkipiispa... "Pelkään, että liaksi kiirehditte asiain kulkua... Voimmehan antaa niiden kypsyä itsestään... Ne kulkevat kuitenkin varmaa rataansa ja hedelmäkin vain tulee silloin kypsemmäksi... Luulen, ettei meidän ennen pitkää tarvitse muuta kuin ojentaa vain kätemme ottaaksemme sen...!"

"Mutta kaksi valtavaa oksaa riippuu vielä kauniin hedelmän edessä", lausui Helmich. "Minun mielestäni ovat ne ensin taivutettavat syrjään tai, ellei se ole mahdollista, katkaistavat..."

"Ja ne oksat ovat...?" kysyi arkkipiispa.

"Kuninkaan lanko ja hänen serkkunsa."

"Herra Kustaa Kaarlonpoika ja nuori marski!" mutisi arkkipiispa mietteisiinsä vaipuen.

"Edellinen vartioi niinkuin voittamaton karhu Kalmarissa ja herra Maunu Gren ei ole luullakseni enää ainoa, joka varoo joutumasta hänen voimakkaan kätensä ruhjottavaksi."

"Turhaa pelkoa!" keskeytti arkkipiispa. "Karhu on kyllä väkevä, mutta sen voi kiertää. Eivätkä Eerikki herra Borgholmassa ja herra Birger Trolle ainakaan ole missään suhteessa peljättäviä... Väki heillä kyllä on uljasta ja urhollista... Mutta mikä kerran on tapahtunut sitä ei sekään enää voi muuttaa. Ja sitten puolustaa se jo uutta asiaintilaa yhtä hartaasti kuin ennen vanhaakin! Toista maata on marski... Kuitenkin, kun aika vaatii, voimme häneenkin nähden kyllä keinoja keksiä."

"Hän on kotka, armollinen herrani", virkkoi Helmich, "ja hän se pitää Kaarlo kuninkaan kruunua lujasti voimakkailla kynsillään kiinni. Ellei nuoli pian tapaa häntä lennossaan, on Kaarlo Knuutinpojan kruunu ennen pitkää korkeammalla, kuin että sitä enää ihmiskäsillä voidaan saavuttaa."

"Erehdytte, Helmich... Ruotsin kuningaskruunusta eivät enää määrää Ruotsin herrat, vaan Ruotsin rahvas... Sen olen vasta hiljan tullut huomaamaan ja vanha sukulaiseni, herra Krister vainaja, Jumala hänen sieluansa armahtakoon osasi aivan oikealle uralle, yllyttäessään taalalaiset mahtavaa vihollistaan, nykyistä kuningastamme vastaan... Mutta hän oli liian vanha jo. Marski ruhjoi hänet. Enoni ehti laulaa vasta ensi värsyn, minä tahdon nyt laulaa toisen ja luulenpa, että se laulu tulee kuulumaan kauas yli maan..."

"Mutta muistakaahan toki Arbogaa, armollinen herra... Muistakaa, mitä nyt viimeksi Tukholmassa tapahtui..."

"Pari jännettä katkesi vain ... siinä kaikki, Helmich, sellaisista ei nyt saa pitää lukua! Jällelääneillä laulan minä vielä laulunni loppuun, niin ensi värsyn kuin toisenkin! Tord Kaarlonpoika, sanotte... Tord Kaarlonpoika!"

"Älkää pitkö häntä liian vähäpätöisenä, armollinen herra", lausui Helmich. "Totta kyllä on, että rahvaan rakkaus kuninkaaseen on vähentynyt. Kaksi katovuotta vielä lisää ja se on jo valmis vaikka kapinoimaan... Mutta urhous ja onni sodassa ovat sille aina olleet mieleen. Sellaiselle kallistaa se hyvin kernaasti korvansa ja minun mielestäni on sitä parempi, jota pikemmin siitä kaikesta tehdään loppu."

"Kerranhan senkin täytyy päättyä, Helmich ... hyvin tähdätty miekan tai keihään isku... Paljon voi tapahtua sodassa, joka silmänräpäyksessä muuttaa kaikki."

"Ja tuolle tähtääjälle, armollinen herra ... mitä annatte te hänelle palkkioksi?"

Arkkipiispa ei vastannut mitään, rummutti vain sormillaan pöytään, jossa muutamia kirjoja ja papereja oli esillä.

"Hänestäkö tahdoitte eilen puhua, kun teillä oli tuo tärkeä yhtymys?"

"Hänestä juuri", lausui kaniikki, "eräs marskin omista miehistä olisi valmis ottamaan hänet osalleen."

"Hänen nimensä?"

"Jösse Bonpoika!"

"Miten olette hänet löytänyt?"

"Tanskalaiset kaniikit, joitten kanssa olen keskustellut..."

"Tanskalaiset!" keskeytti arkkipiispa hypähtäen ylös kasvoilla syvä inhon ilme.

"He ovat sopineet hänen kanssaan", täydensi kaniikki hieno hymy huulilla, "eikä hän liene suuresti vastaan pannutkaan, sillä hänellä on entisestä vanhaa vihaa Tord herralle, vaikka onkin nyt hänen suuressa suosiossaan... Viime yönä näin minä miehen ja todistin hänen sopimuksensa tanskalaisten kanssa sekä myös sen valtakin, jossa hänelle luvattiin päällikkyys eräällä Kristian kuninkaan laivalla, niin pian kuin tehtävänsä toimitettua saapuu Tanskaan. He ovat suorastaan epätoivoisissaan marskin menestyksestä ja Kristian kuningas on vakuutettu, että se on ainoastaan marski, joka enää estää häntä Ruotsin kruunua saamasta."

Taas vaipui arkkipiispa syviin mietteisiin ja kaniikki, joka tunsu hänet tarkalleen, vaikka ei milloinkaan voinutkaan käsittää hänen ajatustensa koko syvyyttä, katseli häntä tarkkaavasti.

"Sellaista", lausui arkkipiispa vihdoin, "sellaista voivat kyllä tanskalaiset puuhata, miten parhaiten hyväksi näkevät! Mutta me emme ryhdy sellaisiin, Helmich ... me jätämme ne!"

"He vaativat kuitenkin nimeänne, armollinen herra... He vaativat sitä, koska he silloin teon tehtyä voivat olla varmat suojeluksesta, jos todella jotain jälkilaskuja sattuisi tulemaan, niinkuin tapahtui Kristofer kuninkaan aikana, kun enonne, Jumala hänen sieluun armahtakoon, syytti nykyistä kuningastamme!... Minä olenkin antanut heidän ymmärtää, ettei teillä suinkaan ole siinä suhteessa mitään vastaan pantavaa, vaan että te mielellänne..."

"Helmich!" huudahti arkkipiispa luoden murhaavan silmäyksen hämmästyneeseen tuomioherraan.

"Teidän on annettava se minulle anteeksi, armollinen herra... Sillä kun ajattelin, mitä meidän kesken jo entuudesta on..."

Uusi murhaava silmäys sai kaniikin vaikenemaan. Mutta sanaakaan ei arkkipiispa siltä sanonut. Kun kuitenkin oli vaarallista jättää hänet tietämättömyyteen asiasta, joka kerran oli hänen huomiotansa herättänyt, oli se sitten mikä tahansa, ja kun Helmich sitäpaitsi tahtoi omastakin puolestaan muistuttaa, että heillä todellakin oli sellaisia keskinäisiä suhteita, jotka sitoivat heidät onnessa ja onnettomuudessa toisiinsa, niin lisäsi hän nöyrällä ja alamaisella äänellä:

"Ajattelin arvoisaa isää, arkkipiispa Olavia, Jumala suokoon hänelle taivaan rauhan!"

"Jumala antakoon teille sen ajatuksen anteeksi!" lausui arkkipiispa. "Antakoon yhtä täydellisesti kuin minäkin sitä anteeksi pyydän, että tulin sekoittaneeksi itseni asiaan, joka koski tuon rehellisen, kelpo miehen..."

Hän ei täydentänyt ajatustaan, vaan alkoi taas kävellä edestakaisin huoneessa. Ja Helmich seiso siinä kokonaan ällistyneenä, voimatta käsittää, mitä tuo arvoituksenkaltainen mies mielti. Hän voi, ilman että omatuntonsa siitä häntä vähääkään syytti, vehkeillä herransa ja kuningastansa vastaan. Mutta kun tuli voimakas isku kysymykseen, silloin vetäytyi hän heti takaisin, vain sentähden, että se tapahtui salassa.

"On ollut hetkiä", alkoi arkkipiispa taas puhua, "on ollut hetkiä, jolloin olen arkkipiispa Olavin tavoin pitänyt itseni tähän virkaan kelpaamattomana. Silloin olen aikonut niinkuin hänkin pyytää pyhää isää Roomassa vapauttamaan minut korkeasta virastani... Te tiedätte kaiken tämän, Helmich, te, joka tunnette tuon onnettoman salaisuuden ja itse valmistitte kauhean juoman... Te tiedätte myös, miksi en ole pannut aiettani toimeen..."

Kellon läppäys keskeytti arkkipiispan puheessaan. Sitä seurasi useampia. Ja pian alkoi luostarien ja kaupungin kirkkojen kellot soida. Päivän juhlallisuus oli alkanut. Kaarlo kuninkaan tytär, Birgitta, oli vihittävä nunnaksi ja arkkipiispa oli itse luvannut toimittaa vihkimisen.

Tämä sai hänen ajatuksensa yht'äkkiä kääntymään toiselle suunnalle ja hän kysyi tuomioherraltaan äkisti:

"Ja miksi tarvitaan vakuutusta, sillä onhan kysymys miehen kaatumisesta avonaisessa taistelussa?"

"Kuinka ja koska hän kaatuu, sitä ei voida niinkään tarkkaan määrätä", selitti Helmich.

"Siis taaskin salamurha tekeillä!"

"Niin, sekin voi kyllä tapahtua!"

"Tervehtikää tanskalaisia, Helmich!" sanoi arkkipiispa päättävällä äänellä, "ja sanokaa heille, että minun nimeäni eivät he koskaan saa!"

"Mutta teidän armonne", uskalsi Helmich huomauttaa, "te olette antanut minulle vapaat kädet toimimaan ja selittänyt olevanne tyytyväinen kaikkeen, mitä tähän asti olen tehnyt. Kuinka vois minä nyt tässä...?"

"Olette kuullut jo sanani", keskeytti arkkipiispa ankarana, "ja varmemmaksi vakuudeksi, että näet voin olla rauhassa tämän asian suhteen, on teidän näytettävä minulle molemminpuoliset sitomuskirjeet ja sen täytyy tapahtua ennemmin, kuin kokoonnumme kuninkaan luokse häihin vihkimisen jälkeen."

Tuomioherra vaaleni. Hänestä oli niin odottamatonta, että arkkipiispa tässä nyt vetäytyi takaisin ja siksi hän ei tahtonutkaan ensin voida uskoa korviaan. Mutta näitten miesten väli oli kokonaan toisenlainen kuin se tavallisesti on, kun joku on valinnut konnan palvelijakseen. Sillä tässä hallitsi herra kokonaan palvelijaansa eikä päinvastoin. Helmich näet, joka, oltuaan alussa ylhäisen kaniikin, herra Jöns Pentinpojan kirjurina, oli kohonnut sitä mukaa kuin tämäkin ja tullut lopulta tuomiokapitulin jäseneksi tai, niinkuin sitä sanottiin, kaniikiksi, Upsalaan, oli kokonaan tästä herrastaan riippuvainen. Ja hänen kunnianhimonsa, se oli ehkä arkkipiispalle parain apukeino, jolla voi ohjata häntä. Hänen ylennyksensä riippui näet yksinomaan arkkipiispan mielivallasta.

Helmichillä ei siis ollut enää mitään keinoa, millä päästä vaikeasta tehtävästään, vaan täytyi hänen nyt keinoilla millä hyvänsä saada arkkipiispan nimi poistetuksi salaisen päätöksen alta. Tosin olisi hän kyllä voinut vain yksinkertaisesti ilmoittaa arkkipiispan jyrkän kiellon asiassa, mutta hän oli antanut jo houkutella itsensä liian kauas. Hänen oma arvonsakin oli jo vaarassa.

Mutta vielä toinenkin vaikeus tuli hänen eteensä. Miten voisi hän tavata nuo toiset nyt juuri

sunnuntaina kirkkojuhllisuuden kestäessä, jossa kaikki luonnollisesti olivat läsnä. Hänen täytyi kuitenkin välttämättä kohdata heidät, sillä yksin siitä riippui nyt koko asian onnistuminen. Ja pää täynnä ajatuksia, miten viisaimmin menettelisi, poistui hän piispantalosta.

Ensin tahtoi hän kuitenkin kohdata päällysmiehen. Ja onni suosikin häntä siinä suhteessa, sillä juuri kun astui luostariportista kadulle, kohtasi hän miehen, jonka oli nähnyt yhdessä mainitun päällysmiehen kanssa. Tältä kysyi hän heti päällysmiestä, mutta sai sen masentavan vastauksen kysymykseensä, että marski juuri samana aamuna oli lähettänyt hänet tärkeissä asioissa Länsigöötinmaalle.

"Ja onko hän todella jo lähtenyt täältä?" kysyi Helmich voimatta enää salata levottomuuttaan.

"Ei hän vielä ole lähtenyt, niin lähtee hän ainakin pian!" selitti mies. "Tahdotteko te sitten niin välttämättä puhella hänen kanssaan?"

"Aivan välttämättä!" vastan tuomioherra. "Minä voinkin seurata sinua majataloon nähdäkseni, onko hän enää tavattavissa."

Ja niin lähtivät he kätua pitkin kulkemaan. Koko ajan kuului kellojen soittoa ja juhlallinen laulu kaikui luostarikirkosta. Juhlapukuisia ritareja, rouvia ja neitosia tuli kaikkialla vastaan. Ne riensivät juhlallisuuteen luostarikirkossa ollakseen sitten hääpöydässä läsnä. Kaikki se alkoi herättää tuomioherran levottomuutta, niin että hän lopulta pyysi miestä, jos sattuisi päällikkönsä tapaamaan, sanomaan tälle, että hän, tuomioherra, odotti häntä luokseen. Hänellä oli näet kerrottavana tälle tärkeitä uutisia Visbystä, jossa tuomioherralla itselläkin oli sukulaisia.

Mies hymyili kaniikin sanat kuullessaan, mutta lupasi kuitenkin ottaa asian toimittaakseen. Ja niin erosivat he. Kaniikki riensi takaisin kirkkoon, mutta mies jatkoi matkaansa majataloon, jossa tapasikin päällysmiehensä ja ilmoitti tälle heti tuomioherran asian. Tämä heitti epäluuloisen silmäyksen mieheen.

"Siitä lienee pitkä aika, kun viimeksi toit minulle tietoja, Brodde!" virkkoi hän.

"Tiemme ovat käyneet niin erilleen", vastasi tämä, "ja näyttää siltä, kuin erkanisivat ne tästä alkaen vielä enemmän toisistaan."

"Hyvä, sitten emme ainakaan ole toistemme tiellä, Brodde!"

"Sinä olet nyt päällikkö, Jösse, niinkuin olit kerran päämieheni Kurjellakin... Niin kauan kuin sinä palvelet marskia, joka on herrani ystävä, niin kauan käy tiemmekin samaan suuntaan, vaikka emme ratsastakaan vieretysten..."

Näin puhelivat he, ilman että kumpikaan siltä erityisesti kiinnitti huomiota sanotun sisällykseen. Päällysmies mietti itsekseen, miten parhaiten voisi välttää Brodden terävää huomiokykyä, kiroten sattumusta, joka oli juuri tämän miehen saattanut kaniikin tielle. Brodde taas puolestaan näytti tahtovan katsoa miehen läpi.

"Kova on kohtaloni", virkkoi lopulta Jösse Bonpoika, "sillä koska nyt ensi kerran saan tavata hurskaan kaniikin, siitä ei minulla ole vähääkään tietoa... Nyt täytyy minun vain kiirehtiä marskin asioille!"

Ja Brodden suureksi kummastukseksi heittäytyi hän samassa jo satulaan ja ratsasti pois.

Brodde seiso hetkisen siinä miettien itsekseen päällysmiehen sanoja, mutta kulki sitten hitaasti pihalta ulos ja kääntyi samalle suunnalle, jonne Jösse Bonpoikakin oli mennyt.

Äkisti pysähtyi hän ja suuntasi sitten askeleensa luostaria kohti, jota rajoittavat kadut olivat kansaa ahdinkoon asti täynnä. Ja se ahdinko tuli aina vain suuremmaksi, jota lähemmäksi hän luostaria pääsi.

Brodden mieli voi kiintyä vähäpätöisiinkin seikkoihin, jotka sattuivat hänen tielleen. Sen lisäksi oli hän vielä varustettu terävällä huomiokyvyllä ollen samalla niin kestävä ja uupumaton, että hänellä siinä suhteessa tuskin oli vertaista. Siksi lensikin heti ensi hetkellä hänen päähänsä, kuullessaan, miten välttämättä kaniikki tahtoi Jösse Bonpoikaa tavata, että siinä punottiin jotain salavehkeitä, joista hänen täytyi saada selvän. Hän epäili jo muutenkin kovasti Jösse Bonpoikaa ja kaniikki kuului arkkipiispa Jöns Pentinpojan tuomiokapituliin. Siinä oli hänelle jo kyllin, varmistuakseen epäluuloissaan. Mutta että joku tiedonanto voisi tapahtua näitten välillä, täytyi heidän molempain tavata toisensa. Ja kun hänen oli mahdoton seurata toista, päätti hän sitä tarkemmin pitää silmillä toista.

Hän oli vasta niin hetken aikaa ollut kaniikista erillään, että tämä oli tuskin muuta kuin kirkkoon ehtinyt. Ja aluksi tarvitsi hänen seurata tätä vain silmillään.

Mutta ihmispaljous teki odottamattomia esteitä ja hänen levottomuutensa nousi samassa määrässä

kuin ahdinko kasvoi, joka oli tietysti suurin kirkon sisäänkäytävän lähellä.

Samassa tuli juhlakulkue esiin ja ihanan ihana musiikki täytti säveleillään ilman.

Siinä kulki kuningas valkoiseen silkkiin puettuna, jalkoihin asti ulottuva purppuraviitta leveillä hartioillaan ja kuningaskruunu päässään. Hänen edellään kulki ritari kantaen kullattua miekkaa, mutta itse kantoi kuningas omenaa toisessa ja valtikkaa toisessa kädessä. Molemmat olivat ne paljasta kultaa ja kimaltelevia jalokiviä täynnä.

Kuninkaan takana kulkivat arkkipiispa sekä Linköpingin, Strengnäsän, Vexiön ja Vesteråsin piispat. Kaikki olivat he täydessä juhlapuvussa, yllään viitat, jotka kalleudessa olivat kuninkaan manttelin arvoiset. Heidän jälkeensä tulivat eri tuomiokapitulien kaniikit.

Brodde näki kaiken tämän sieltä, jossa seiso, ja hänen lämmin sydämensä sykähteli kunnioituksesta nähdessään majesteettillisen kuninkaan ja piispat, etenkin Linköpingin Niilo piispan, joka samoin kuin arkkipiispa Tuvekin oli halvasta asemasta kohonnut korkeaan arvoonsa ja nyt viimeksi kunnostanut itseään ottamalla tehokkaasti osaa Holavedenin taisteluun Kristian kuningasta vastaan. Mutta vaikka loisto ja komeus näin lumosikin hänen silmänsä, ei hän siltä kuitenkaan hetkeksikään unhoittanut mitä varten oli tullut.

Pian huomasi hän, missä kaniikki Helmich kulki muitten Upsalan kaniikkien keskellä, ja silloin hän rauhoittui taas ja voi siis jälleen aivan huoleti antautua kaikkea komeutta katselemaan.

Pääpappien ja heidän kaniikkiensa jäljessä kulkivat ritarit mitä upeimmissa puvuissa ja näitten jälkeen joukko ylhäissukuisia rouvia ja neitoja. Niiden joukossa näki Brodde Briita neidinkin, joka ihanana kuin Jumalan enkeli asteli siellä muitten keskellä.

Lopuksi tulivat nuo neljä neitosta, jotka piti nunniksi vihittämän ja niiden joukossa kuninkaan pieni tytär, Birgitta, joka tähän aikaan oli ainoastaan yhdeksän vuoden vanha. Kuningas oli saanut paavilta erityisen luvan panna tyttärensä luostariin, vaikka tämä olikin vielä lapsi. Luostarisääntöjen mukaan ei näet kukaan päässyt nunnaksi, ennenkuin oli täyttänyt 18 vuotta. Kaikki, jotka näkivät lapsen, ihmettelivät hänen ulkonäköään ja käytöstään. Ei ylpeyden vivahdustakaan huomannut hänen hienoissa kasvoissaan. Ne ilmaisivat vain viattomuutta, hurskasta välinpitämättömyyttä. Eräs Vadstenamunkki onkin kirjoittanut hänestä luostarin päiväkirjaan, että hänen kasvoillaan ei huomannut surua, jos ei iloakaan.

Saaton tullessa kirkkoon, tunkeutui kansajoukko joka taholta yhteen, niinkuin tavallisesti aina tällaisissa tilaisuuksissa. Brodde sai kumminkin paikan itselleen, josta voi nähdä koko kirkon ja ne, jotka ennen muita kiinnittivät hänen huomiotaan.

Kirkko oli koristeltu mitä kauniimmalla tavalla. Koko kuori oli kallisarvoisilla verhoilla puettu. Lattiaa peittivät matot aina läntiselle ovelle asti, joka johti nunnaluostariin. Ja kaiken tämän komeuden keskeltä loisti kulta ja hopea, helmet, jalokivet ja korkeat vahakynntilät. Erittäinkin oli kuningatar vainajan hauta kuninkaan rakennuttamassa Pyhän neitsyen kuorissa kirkkaasti valaistu. Siellä loistivat vahakynntilät korkeissa jalustoissaan ja upeissa kruunuissa. Jotkut luulivat nähneensä pari kyyneltä kuninkaan poskella, kun hän kulki kuorin ohi ja kääntyvän samassa ympäri, ikäänkuin olisi hän tahtonut nähdä pienen tyttärensä.

Kuningas kulki suoraan munkkien kuoriin, jonne molemmat arkkipiispat häntä seurasivat. Sillä myös Lundin arkkipiispa oli täällä läsnä. Kuitenkaan ei hän nyt kantanut sitä korkeamman arvon merkkiä, joka asetti hänet Ruotsin arkkipiispan yläpuolelle, luultavasti siitä syystä, ettei tahtonut loukata virkaveljeään ja Ruotsin papistoa. Toiset piispat ja kaniikit saivat paikkansa keskelle käytävää kuorin alapuolelle. Siihen oli heille kullekin varattu oma istuimensa. Muut juhlakulkueeseen osaaottavat asettuivat taas heidän eteensä sitä mukaa kuin kirkkoon tulivat. Kun sitten nunniksi aikovat olivat ehtineet kuorin viereen, jossa vihkimyksen piti tapahtua, otti kuninkaantytär paikkansa isänsä viereen.

Silloin nousi Kaarlo kuningas ylös istuimeltaan ja avasi juhlallisuuden sanoilla:

"Dominus vobiscum!"[6] ja luki sitten kappaleen Johanneksen evankeliumista.

Linköpingin Niilo piispa vastasi siihen:

"Gloria tibi, domine!"[7]

Piispa luki sitten päivän evankeliumin ja niin astui lopulta arkkipiispa Jöns Pentinpoika esiin toimittaakseen itse vihkimyksen. Pieni kuninkaantytär piti isäänsä kädestä kiinni ja katseli hartaana synkkää, kylmää arkkipiispaa, joka nyt erotti hänet kaikista maallisen elämän riemuista.

Broddesta ja ehkä monesta muustakin tuntui omituiselta nähdä arkkipiispa ja kuningas yhdessä juhlallista vihkimystä toimittamassa. Siinä oli aikakauden päivä ja yö vieretysten. Ja lapsi heidän välillään oli ikäänkuin uhri, uhri sellainen, jonka joka aika kantaa Jumalalleen, oman tapansa mukaan sovitusta hakien.

Mutta samassa kääntyivät Brodden silmät kokonaan toisaalle. Kun virsi aloitettiin taas ja kuninkaan soittajat yhtyivät siihen, nousi alhaalla kirkossa kaniikki Helmich istuimeltaan estäen ruumiillaan sen osaksi näkymästä mitä kuorissa tapahtui. Kuninkaantytär ilmautui silloin juuri sinne nunnapukuun puettuna ja näytti ikäänkuin sen kunnian liikuttamana, joka hänen osakseen tuli, tahtovan irtautua isästään ja heittäytyä abbedissan syliin, jota kaikkea pidettiin todistuksena hänen halustaan mennä luostariin. — Ja kaiken tämän keskeltä kohoutui nyt kaniikin paljastunut päälaki esiin, vetäen Brodden koko huomion puoleensa.

Äänettömin askelin kulki kaniikki sivukäytävää pitkin itäiselle ovelle ja samalla hetkellä nousi myös kaksi Tanskan lähettilästä istuimiltaan ja katosivat muiden sitä huomaamatta. Vähääkään arvelematta jätti Brodde myös heti kirkon ja suuntasi kulkunsa pitkän luostarimuurin vierustalle. Hänen täytyi pitää silmällä noita kolmea, jotka epäilemättä tulisivat luostariportista ulos, ellei Jösse Bonpoika odottanut heitä jossain luostarihuoneessa. Jos niin taas oli, niin oli Jösse Bonpoika varmaankin siellä jo. Mutta siinä tapauksessa päätti Brodde odottaa häntä ja kaivaa miekallaan totuuden esiin.

Tuskin oli hän ehtinyt vielä muurinkulman ohi, kun jo näki kaniikin astuvan portista ulos ja kiirein askelin rientävän katua eteenpäin. Nopeasti hypähti Brodde erään puun taa, niin että kaniikki kulki ohitse häntä huomaamatta. Pian senjälkeen ilmaantuivat nuo toisetkin herrat kadulle. Ne lähtivät kuitenkin kokonaan toiseen suuntaan astelemaan ja kun Broddella ei ollut heidän kanssaan mitään tekemistä, antoi hän heidän mennä ja seurasi vain kaniikkia.

Tavallisissa oloissa olisi se seuraaminen hänelle tuskin onnistunut, niin syviin ajatuksiin vaipuneena kuin Helmich kulkikin, mutta nyt, kun kadut vilisivät kansaa täynnä, nyt se onnistui. Siinä tuli joukottain vastaan alhaista herrasväkeä, joka ei ollut päässyt juhlallisuuteen mukaan sekä myös rahvasta. Siksi oli Brodden niin helppo seurata kaniikkia.

Tämä katosi pian erääseen taloon kaupungin itäkulmalla ja ihan arvelematta seurasi Brodde häntä aina pihalle asti. Silloin huomasi hän suureksi kummastukseksaan molempain tanskalaisten suuntaavan kulkunsa samaan taloon. He eivät kuitenkaan kiinnittäneet häneen mitään huomiota, vaan menivät sisään ja Brodde jäi siis yksin pihalle. Hän meni heti tapaamaan talonomistajaa saadakseen tältä lähempiä tietoja sisälläolevasta kokouksesta, mutta huomasi pian tämänkin olevan jollain tavoin asiasta osallisen, sillä hän koitti kaikilla tavoin saattaa häntä harhateille.

Viekas Brodde antoikin heti uskotella itselleen, ettei siellä mitään salaista kokousta pidetty, käyttäen itsensä siinä puhuessaan niin yksinkertaisesti kuin suinkin, ettei vain millään tavalla herättäisi isännässä epäluuloja itseänsä kohtaan. Kun hän sitten luuli saavuttaneensa sen, mitä tarkotti, lähti hän ulos osottaen kaikin tavoin, että aikoi poistua. Talonisäntä seisoi kauan aikaa portilla ja katseli hänen jälkeensä, mutta lopulta hän kumminkin poistui ja Brodde kääntyi silloin heti toiselle kadulle saapuen takaisin kadunkulmaan, josta mukavasti voi pitää silmällä epäilyksenalaista taloa, niin että kukaan ei päässyt sieltä ulos hänen sitä huomaamatta.

Niin kului noin puolitoista tuntia. Kellojen soitto ilmoitti juhlallisuuden loppuneeksi ja kuninkaantyttären tulleen vihityksi Kristuksen morsiameksi. Ja nyt kulki juhlasaatto parailaan luostarista kuninkaan kartanoon, jossa Tord herran ja neiti Iliana Åkentyttären häät olivat vietettävät. Ja niinkuin varjot näkyvät selvimmin kirkkaassa valossa, niin kuvasteli Brodden kiihottunut mielikuvitus tämän onnen ja riemun keskelle kamaloita varjoja, tuhoa ja turmiota tuottavia. Hän luuli jo näkevänsä, kuinka käärme mateli kukkien keskellä ja sillä käärmeellä, sillä oli Jösse Bonpojan pää. Hän säpsähti itsekin siinä seisoessaan. Niin elävästi näki hän, miten kavallus ja petos tapasi mitään pahaa aavistamattoman marskin juuri hänen onnellisuutensa keskellä.

"Hyvä, että näen sinut!" mutisi hän itsekseen. "Sillä luulen toki, että tikaarissani on vielä yhtä hyvä terä kuin sinunkin!"

Ja näin oli hän jo noussut sen vuoren huipulle, jonka oli itselleen rakentanut ja joka kohosi samassa määrässä hänen levottomuutensa kanssa, kun ei noita kolmea pappia ruvennutkaan kuulumaan. — Silloin kun hänen mielikuvituksensa oli juuri kiihkeimmillään kuuli hän yht'äkkiä kiliseväin kannusten äänen mainitun talon pihamaalta. Brodde vetäytyi heti takaisin erään kulmatalon piin varjoon, jossa hän oli näkymätönnä, mutta itse siltä voi erään raon kautta hyvin nähdä portin sekä ulos- ja sisäänmenevät.

Kannusten ääni tuli lähemmäksi ja samassa näyttäytyi Jösse Bonpoika portilla.

Brodde uskalsi tuskin hengittää. Hän ei olisi tahtonut näyttää itseään, mutta ei siltä päästä

päällysmiestäkään silmistään.

Tämä katsahti nopeasti ympärilleen ja poistui sitten äkisti portilta suunnaten kulkunsa suoraan kaupungin pohjoisporttia kohti.

Yhtä nopeasti ja varovasti jätti Broddekin paikkansa seuraten kavaltajaa, jolla kuitenkin ei näyttänyt olevan vähintäkään aikomusta muuttaa alottamaansa suuntaa. Tämä ihmetytti Broddea kovasti. Sillä hän oli saanut päähänsä, että, jos jotain tapahtui, tapahtui se nyt heti, kun ilo ja siis myöskin varomattomuus olivat suurimmillaan.

Mutta Jösse kulki yhä vain katua eteenpäin ja askeleensa tulivat sitä nopeammiksi, jota lähemmäksi kaupunginporttia pääsi. Brodde, jonka ei nyt kauemmin tarvinnut salata itseään, koska näkönsä ei enää voinut herättää Jössessä mitään epäluuloja ja saattaa tätä varovaisemmaksi, kiirehti askeleitaan ja ehtikin sillä tavoin juuri parhaaseen aikaan kaupunginportille nähdäkseen, miten Jösse Bonpoika heittäytyi hevosensa selkään ja hurjaa vauhtia lähti kiitämään maantietä pitkin.

Brodde seiso siinä hämmästyneenä. Nyt täytyi hänen repiä alas osan siitä rakennuksesta, jonka epäluulonsa jo olivat niin korkeaksi kohottaneet. Se kävikin nopeasti, mutta perustus jäi kuitenkin jällelle. Jotain oli tekeillä, siitä oli hän varma, ja oli se sitten mitä tahansa, niin täytyi marskin ainakin saada siitä tieto samoin kuin hänen herransakin Niilo Sturen. Siksi päättikin hän heti lähteä häätaloon Tord herraa tapaamaan ja sitten viipymättä ratsastaa Axevallaan varoittamaan myöskin omaa herraansa vaarasta. Matkalla kuninkaankartanoon tuli hän ajatelleeksi, että mahdollisesti kaniikki itse oli ottanut marskin tuossa salaisessa kokouksessa omalle osalleen, kun sitävastoin Jösse Bonpoika sillä aikaa anastaisi linnat länsirajalla haltuunsa. Ja niin oli hän taas uudestaan täysissä rakennuspuuhissa.

Kuninkaankartanon pihalla oli ahdinko yhtä suuri jollei suurempikin kuin vähää ennen luostarin edustalla, sillä tänne oli kokoontunut paljon palvelijoitakin kuuluen joko kuninkaan tai monien ritarien ja pääpappien seurueisiin. Broddella oli täysi työ päästä näitten kaikkien ohitse. Kuitenkin onnistui se hänelle lopulta. Se seikka, että hänellä oli marskille tärkeä tieto vietävänä, avasi hänelle tien. Mutta kun hän oli tullut sen viereiseen huoneeseen, jossa kuningas, morsiuspari ja ylhäisimmät vieraat istuivat, oli hänen mahdoton enää päästä edemmäksi.

Nämät häät, senaikuisten kertomusten mukaan, olivat komeimmat häät, mitä Ruotsissa koskaan on vietetty. Häähuonetta koristivat kallisarvoiset verhot ja upeat matot. Ja lukemattomat vahakynttilät levittivät valoa ympärilleen. Pöydät, joita oli katettu moneen huoneeseen, notkuivat kullan ja hopean painosta. Ei vähemmän kuin 1,400 hopeavatia, muita helmillä ja jalokivillä koristeltuja maljoja ja juoma-astioita lukuun ottamattakaan, upeili pöydillä. Etenkin olivat ne juoma-astiat, jotka olivat kuninkaan ja morsiusparin edessä, erinomaista tekoa. Kuninkaan oma oli tornin muotoon laitettu ja oli siinä valkoinen emalji kullatun hopean päällä. Sen ympärille alhaalle jalkaan oli vielä sovitettu kolme hopeaista maljaa.

Valtaistuinteltoa oli mitä kauniinta tekoa ja Ruotsin kolme kruunua kimalteli sinisellä samettipohjalla kuninkaan yläpuolella, kuin sitävastoin hänen vaakunansa oli kummallekin sivulle kuvattuna. Myös sulhasen ja morsiamen yläpuolelle, jotka istuivat kuninkaan kummallakin sivulla, oli teltta laitettu. Näiden alapuolella istuivat sitten virka-arvonsa mukaan arkkipiispat ja pääpapit sekä neuvostoherrat ja ritarit rouvineen niin paljon kuin huoneeseen mahtui. Muut istuivat ulommissa huoneissa.

Ruokalajit olivat sitä mukaa kuin muutkin. Jaloimmat viinit vuosivat ja kaikki olivat yksimielisiä siitä, että kuningas näillä häillä täydelleen kunnioitti urhollista marskia. Mutta tanskalaiset vieraat — sanotaan — ne eivät suinkaan suosiollisin silmin katselleet tätä loistoa ja rikkautta. "Tällä hetkellä juuri", sanoo kronikankirjoittaja, "kasvoi tanskalaisissa kateus suuri."

"Ja tällöin täytyi Tanskan miesten, täytyi hymyellä,
Vaikka suru oli sydämellä.
Ja tällöin alkoi heissä myöskin näihin himo tulla,
Siitä tietoa monta on mulla."

Kuningasta itseä palveli kaksi nuorukaista, joista Brodde toisen tunsu nuoreksi Steen Stureksi. Nämät seisoivat kuninkaan takana kummallakin puolen kunniaistuinta. Toiset kuninkaan miehet, niinkuin ylhäisimpäin herrainkin, olivat sijoitetut muitten vieraitten taakse, niin paljon kuin tilaa huoneessa oli. Huoneessa, jossa Brodde oli, oli taas toisia miehiä palveluspuuhissa, ja Brodde esiintyi myös yhtenä näistä. Sieltä voi hän nähdä kuninkaan huoneeseenkin ja katsella sulhasta ja morsianta.

Kaunis oli morsiuspari ja monelle tuli mieleen uljasta marskia ja hänen kukoistavaa morsiantaan katsellessa se päivä, jolloin kuningas itse marskina myös saattoi Kaarina rouvan vihkituoliin. Mutta yhtä kaikki tuntui Broddesta, kuin olisi synkkä pilvi leijailut heidän pänsä päällä. Ja morsiamen ilokyyneleet olivat hänestä vain sen surun synnyttämiä, jonka hämärä aavistus tulevasta

onnettomuudesta sai aikaan. Soittokunta soitti juuri silloin yhden noita vienonsuruisia lauluja, jotka nyt ovat tunkeutuneet rikkaitten ja ylhäistenkin kotiin lumoten kaikki kauneudellaan, kuin jos olisivat ulkomailta tulleet, vaikka ovatkin puhjenneet ilmi kansan omasta rinnasta. Niin, soittokunta soitti juuri yhden näistä luoden siihen tunnelman, joka Brodden turmeltumattomassa sydämessä sai pyhän väreilyn aikaan. Hänen silmänsä kostea kiilto ilmaisi sen.

Hääateria kesti myöhäiseen iltaan.

Soittokunta alkoi tanssin säveleen ja sulhanen vei morsiamensa tanssiin ihaillen häntä ehkä enemmän kuin itse olikaan ihailtu. Silloin näki Brodde yht'äkkiä, miten musta varjo liukui pitkin seinää siinä huoneessa, jossa itse oli.

Se oli kaniikki Helmich ja Broddessa heräsivät taas vanhat epäluulot uuteen eloon. Hän seurasi herkeämättä kaniikin liikkeitä ja hänen terävä silmänsä näki, mitä muut ehkä eivät olisi huomanneetkaan, kuinka kaniikki teki päällään huomaamattoman liikkeen ja katosi sitten nopeasti huoneesta.

Brodde seurasi häntä hillityin, äänettömin askelin.

Alhaalla pihalla pysähtyi kaniikki parin suuren lehmuksen varjoon ja Brodde pääsi helposti ja huomaamatta ihan puitten taa.

Paljon ei hän kuitenkaan matkastaan hyötynyt. Arkkipiispa jätti vain kaniikille muutamia papereja ja kysyi, miten tämä oli onnistunut.

"Paremminkin kuin luulinkaan", vastasi kaniikki, "he ja päällysmies olivat innokkaammat asiassa, kuin olin voinut odottaakaan... Päällysmies tyytyi Kristian kuninkaan lupaukseen."

Arkkipiispa ei puhunut siihen sen enempää, vaan meni sisään ja myös kaniikki poistui.

Brodde oli siis kerran taas pettynyt odotuksessaan. Hänen täytyi vieläkin repiä alas rakennustaan, niin että ainoastaan kulmakivet jäivät jällelle. Jotain oli tekeillä, siitä oli hän varma. Mutta mitä...? Koskiko se kuningasta ja valtakuntaa, vai marskia? Hänen siinä miettiessään, pitäisikö hänen puhutella marskia ja kaataa siten tippa myrkkyäkin hänen hääviiniinsä, tuli muutamia nuoria herroja ulos vilvottelemaan tanssin jälkeen. Ne hajautuivat eri suunnille, mutta kaksi suuntasi askeleensa sinnepäin, jossa Brodde oli.

"Olette onnellinen, Ove herra", virkkoi toinen. "Kauniin lähinnä morsianta on teidän mielitiettyne!"

"Olenhan sen teille jo sanonut ja sanon sen vaikka koko maailmalle... Ja hyvä miekkani tuhotkoon sen, joka uskaltaa toista väittää!" huusi Ove herra, astellen pitkin pihamaata ylpeänä ja tyytyväisenä, käsi ystävän olkapäällä.

"Ja kuitenkin sanotaan, että Briita neiti lempii toista!"

"Ja kuka se sitten olisi?" kysyi Ove herra halveksivasti nauraen.

"Herra Niilo Sture!"

"Hm!... Mitenkä hän häntä, jota ei kuningas kärsi näkyvissäänkään... Sitäpaitsi on minulla hänen isänsä lupaus. Ukko on tosin kuollut jo, Jumala hänen sieluansa armahtakoon, mutta Briita neiti tietää yhtä hyvin kuin minäkin, mikä hänen viimeinen tahtonsa oli. Ja saatte sen vielä nähdä, ystäväni, että ennen vuoden loppua olen minä jo isäntänä Penningebyssä."

"Penningebyssä?" toisti ystävä.

"Briita neiti saa sen kartanon myötäjäisikseen!" selitti Ove herra.

Samassa kääntyivät he jo menemään toiselle puolen pihaa eikä Brodde siis enää voinut kuulla heidän puhettaan. Mutta mitä oli kuullut, oli kylliksi. Tämähän koski hänen omaa herraansa, jonka tunteet Briita neitiin hän oli jo aikaa tullut huomaamaan. Ove herran puheesta hän vähän välitti, mutta olihan usein tapahtunut, että neitosen oli pakosta täytynyt mennä miehelle, jota ei rakastanut. Ja sellaista sydänsurua ei hän tahtonut herralleen sallia. Ei, ennen täytyi vaikka Ove herran sydänveren vuotaa.

Ajatus, että marskia ja kuningasta uhkasi vaara, sai nyt väistyä syrjään, varsinkin kun hän oli tullut huomaamaan, että asia oli vasta alulla. Niilo Sture yksinomaan oli nyt taas hänen herransa ja hän päätti, maksoi mitä maksoi, päästä Briita neidin puheille ja viedä tältä tervehdyksen Axevallaan.

Soitto alkoi uudestaan kuulua ja riemuiten kävi tanssi kuninkaankartanon suuressa salissa. Brodde

tunkeutui muitten palvelijain joukkoon asettuen ovelle, jonka kautta Briita neidin oli kuljettava, jos tahtoi naisten huoneeseen mennä.

Siinä sai hän seisoa kauan aikaa ja toinen tanssin sävel toisensa perään kajahti salissa, mutta Briita neitiä ei vain kuulunut. Ja hänen, alhaisen palvelijan oli mahdoton tavata neitoa täällä muuta kuin sattumalta. Hänestä tuntui, kuin olisi tämä päivä ollut hänelle onnettomuuksien päivä. Pian oli jo se hetki käsissä, jolloin kruunu morsiamelta tanssittaisiin, ja senjälkeen oli enää turha odottaa. Vinoon kahden oven kautta voi hän muitten katsojain päitten yli nähdä saliin, jossa tanssivat parittain kiitivät esiin, näkyivät hetkisen ja katosivat taas.

Ove herra tanssi siellä Briita neidin kanssa. Brodde näki heidät kiitävän esiin yhden kerran ja pian taas toisen kerran perään ja silloin huomasi hän, miten Ove herra kuiskasi jotain neidolle, joka nopeasti loi silmänsä alas. He katosivat pian, mutta tulivat hetken perästä taas kolmannen kerran näkyviin. Silloin oli neitosen poski vaalea, mutta Ove herra oli uljaan ja onnellisen näköinen.

Samassa loppui tanssi. Brodde mietti siinä, mitä Ove herra oli mahtanut sanoa ja mitä neitonen vastata, kun yhtäkkiä huomasi tämän lähestyvän itseään yhtä vaaleana vielä kuin äsken tanssissa, painellen tuon tuostakin nenäliinalla silmiään. Broddesta näytti, kuin olisi hän itkenyt, mutta voihan se olla kuumuudenkin tähden, kun hän niin teki. Morsian kulki säteilevän ihanana hänen vierellään.

Miehet väistyivät kunnioittavasti syrjään, mutta Brodde jäi seisomaan ovelle.

"Briita neiti!" kuiskasi hän, juuri kun tämä astui naisten huoneen kynnyksen yli.

"Brodde!" huudahti samassa Iliana rouva kovasti iloissaan ja lisäsi, "tuletko Axevallasta? Mitä puuhaa Niilo herra...? Ehtiikö hän saada kaikki valmiiksi siksi kun tulemme?"

Brodde, jonka silmät olivat Briita neitiin kiintyneinä, huomasi, miten tämä punastui, kun hänen herransa nimeä mainittiin. Ja se sai hänenkin sydämensä lämpenemään.

"Tule tänne", virkkoi Iliana rouva, "minulla on sinulle jotain sanottavaa!"

Brodde astui huoneeseen ja Iliana rouva lausui hänelle kuiskaavalla äänellä, niin ettei kukaan olisi vain sitä kuullut:

"Pyydä Niilo herraa kiinnittämään tämä ruusu naiskammion oven yläpuolelle!"

Ja hän antoi samassa Broddelle erinomaisen kauniin, vaaleanpunaisen ruusun, jonka eräs Vadstenan luostarin nunna oli kasvattanut.

Näytti siltä, kuin olisi Briita neidin poski tämän nähdessään tullut vieläkin vaaleammaksi ja Brodde huomasi aivan selvään, miten kyynelleet tunkivat hänen silmiinsä. Mutta äkisti sulki neitonen morsiamen syliinsä ja sanoi:

"Jumala sinulle onnea suokoon, armas Iliana... Aina olen sitä sanonutkin, että punainen ruusu on sinun ja valkoinen minun!"

"Odotahan vain", vastasi Iliana hyväillen taputellen Briitaa poskelle, "niin saat vielä nähdä, että löytyy se lopulta punainen ruusu sinullekin... Luulin jo minäkin, että valkoinen ruusu on minun ruusuni, mutta Herra on kääntänyt kaikki hyväksi taas... Valkoinen ja punainen kulkevat rinnan joka ihmisen elämässä, muuta ei ennustus merkitsekään. Joku ääni kuiskaa rinnassani, että vielä kerran, kun aika koittaa, saan kiinnittää useammankin kuin yhden punaisen ruusun kutreihisi, Briita!"

Kunnioituksesta oli Brodde jäänyt oven viereen seisomaan pitäen punaista ruusua kädessään, tietämättä oikein miten paraiten esittäisi herraansa koskevan kysymyksen.

Mutta silloin lausui Iliana rouva hyväntahtoisesti hymyillen:

"Tervehdi Niilo herraa sekä minun että Briita neidin puolesta ja sano hänelle, että vaikka hän kiinnittääkin punaisen ruusun minun naiskammioni oven päälle, niin ei hänen siltä pidä luulla, että hänen itsensä sentähden tarvitsisi kiinnittää valkoisen omalle ovelleen."

"En voi muuta kuin kiittää niin ystävällisestä tervehdyksestä!" vastasi Brodde. "Ja Niilo herra varmaan tulee iloiseksi sen kuullessaan!"

Puhuessaan katseli hän Briita neitiä ja taas hehkuivat punaiset ruusut tämän poskilla.

Hänen ei tarvinnut tutkia enempää. Olihan hänellä nyt jo kyllin tietoja kerralleen vietävänä. Mitä itse neitoseen tuli, voi hänen herransa olla varma asiastaan.

Ja niin luuli hän tehneensä ainakin jotain tänäkin päivänä.

XVII.

Ennustus.

Riemuhuutojen kaikuessa ajoi Ruotsin nuori marski ihanan nuorikkonsa kanssa sisään Axevallan linnaan. Siellä oli Niilo Sture jo järjestänyt kaikki erinomaiseen kuntoon heidän vastaanottoansa varten. Ja monta sukkelaä pilapuhetta laskettiin linnassa illan kuluessa.

Punainen ruusu oli samanvärisellä nauhalla naiskammion oven yläpuolelle kiinnitettynä, niinkuin Iliana rouva oli määrännyt. Kun Tord sai nähdä sen ja muisti samalla ennustuksen, levisi kaunis hymy hänen jaloille kasvoilleen ja hän sulki vaimonsa syliinsä ja suuteli häntä, niin että tämäkin muuttui punaiseksi kuin kaunein ruusu.

Niilo seisoi vähän edempänä heistä ja katseli ulos linnanikkunasta.

Tord kääntyi ja astui yhdessä Ilianan kanssa hänen luokseen. Molemmat tarttuivat he hänen käsiinsä kiinni ja Tord lausui:

"Luota minuun, Niilo...! Minä olen siskoni naittaja! Valkea ruusu ei ole vielä sinun."

Kaikki olivat he liikutetut ja juhlallinen hiljaisuus syntyi.

Mutta Niilo rakasti liian paljon jaloa ystäväänsä voidakseen katkeroittaa tämän kotiintuloa surulla, joka painoi hänen omaa mieltään. Siksi panikin hän kaiken tarmonsä liikkeelle saadakseen ilon valloilleen linnanhuoneissa. Ja se onnistuikin hänelle. Kaikkialla missä Tord nuoren vaimonsa kanssa kulki, niin linnantuvassa kuin muuallakin, kaikkialla kohtasivat he vaan iloisia ja tyytyväisiä kasvoja.

Ja pitkän aikaa jälkeinpäin kerrottiin, että iloisempaa päivää ei Axevallan linna koskaan ollut nähnyt, kuin oli se, jolloin Tord marski nuoren vaimonsa kanssa otti linnan haltuunsa.

Kauan ei Tord herra kuitenkaan saanut Axevallassaan rauhaa nauttia. Joului meni, meni uusivuosikin ja kevät alkoi lähestyä. Silloin tuli sana rajalta, että vihollinen likeni uhkaavana ja että Kristian kuningas oli itse laivastoineen tulossa Elfsborgiin. Sen oli ruotsalaisen kavaltajan, Kustaa Olavinpojan, täytynyt jättää erään kapinoivan norjalaisylimyksen haltuun. Kristian oli riistänyt tältä hänen lääninsä ja tämä oli sentähden anastanut Elfsborgin.

Mutta Ruotsin marski riensi kuin myrskyilma rajalle — se oli vähän jälkeen helluntain vuonna 1455 — ja hänen tulonsa vaikutti ratkaisevasti Tanskan kuninkaan toimiin. Tämä antoi näet heti norjalaiselle hänen lääninsä takaisin ja sai siten Elfsborgin haltuunsa. Ja silloin olivat Tordin ponnistelut häntä vastaan turhat. Vihollinen oli liian voimakas. Mutta toiselta puolen taas raukesivat myös Kristian kuninkaan yritykset tunkeutua rajan ylitse tyhjiin. Marski puolusti vanhaan uljaaseen tapaansa Ruotsin rajaa.

Ja niin meni kesäkin menojaan.

Marraskuussa oli Axevallassa suuri ilo. Tord herra oli saapunut kotiin ja Iliana rouva oli synnyttänyt hänelle tyttären. Mutta kuukausi ei ollut vielä loppuun kulunut, kun jo Tord herra taas oli poissa. Ja niin kului koko talvi. Marski puuhasi näet vahvaa varustusta Bohuslääniin ja rakennutti sitä sellaisella innolla, kuin olisi koko Ruotsin onni tai onnettomuus riippunut kokonaan siitä. Uljaitten ponnistusten perästä saikin hän sen valmiiksi.

"Nyt olen laittanut yhden kulmakiven lisää serkkuni kuningaskuntaan!" lausui hän iloisena eräänä päivänä maaliskuussa vuonna 1456, saapuessaan aivan odottamatta muutamain miesten seurassa rajalta kotiin.

Iliana rouva otti hänet ystävällisenä ja lemmeikkäänä vastaan ja kysyi, minkä nimen hän aikoi linnalleen antaa.

"Karlsborgiksi[8] se kastetaan, serkkuni Kaarlo kuninkaan kunniaksi!" vastasi Tord sulkien vaimonsa syliin.

Ainoastaan muutamia päiviä vain voi marski viipyä kotona, mutta ne olivatkin kaikki paljasta päivänpaistetta. Onnellisella hetkellä oli Iliana rouva antanut punaisen ruusun ovensa yläpuolelle kiinnittää. Kukka oli tosin kuihtunut jo, mutta Ilianasta tuntui se aina tuoreelta ja puhtain riemu tuoksahteli siitä hänelle vastaan.

"Ota pois tuo kuihtunut kukka!" sanoi Tord ollessaan viime iltaa kotona. "Paremmiin ne tuoreet kukat onnemme säilyttävät."

Mutta Iliana rouva rukoili kukkansa puolesta ja niin sai se jäädä paikalleen.

Hän meni sitten puuhailemaan neitojensa kanssa ja sillä aikaa puhelivat Tord ja Niilo keskenään lähestyvistä Elfsborgin retkeistä. Tord aikoi näet vallata linnan takaisin, jollei muuten niin väkiryntäköllä. Niilo pyysi saada marskin asemasta sen tehtävän toimittakseen, koska tämä itse tarvitsi jo lepoa, mutta siihen ei marski suostunut.

Silloin kajahti yhtäkkiä torventörähdys linnanportilta. Iliana rouva saapui silloin juuri saliin ja heti hänen jäljessään kiiruhti pölyinen asepalvelija marskin luo.

"Tulen Karlsborgista", sanoi tämä, "lukuisa norjalaisjoukko on saapunut sinne ja piirittää nyt ankarasti linnaa."

"Jos tunnen Jösse Bonpojan oikein niin pitelee hän kyllä puoliaan tuossa vahvassa linnassa!" virkkoi marski.

"Mutta hänen täytyy saada lisäväkeä", jatkoi asemies, "vihollinen on liian voimakas ja siksi toiseksi ei meillä ole siellä kylläksi ruokavarojakaan."

Marski näytti punnitsevan asiaa mielessään, mutta Niilo keskeytti hänet.

"On nyt jo nähty, ettei vihollinen enää uskalla näyttäytyä Axevallan edustalla... Voit siis antaa minun lähteä Karlsborgiin ja tahdonpa silloin näyttää, enkö saa norjalaisia yhtä hyvin nöyrytmään kuin herra Tuure Steninpoikakin aikoinaan, Jumala hänen sieluaan armahtakoon! Sinä itse tietysti et kuitenkaan tahdo luopua Elfsborgin retkestä?"

"Ei!" lausui marski hetkisen mietittyään, "sinun täytyy lähteä nyt Elfsborgiin, Niilo... Minä itse menen Karlsborgiin... Tahdonpa nähdä, mihin linnoitus kelpaa, ansaitseeko se todella nimeänsä ja voiko se ikuisiksi ajoiksi liittää Vikenin Ruotsiin!"

Ja niin se jäi.

Seuraavana aamuna jätteli marski vaimonsa hyvästi. Ja kun Niilo Sture, tehtyään tarkastusmatkan linnan ympäri, tuli taas sisään, sanoi marski hänelle hänen käteensä tarttuen:

"Kun tulemme takaisin tältä retkeltä, Niilo, niin ratsastamme kuninkaan luo, ja silloin sitä hypellään sinun häitäsi!"

Sitten syleili hän vielä kerran vaimoaan ja niin jätti hän yhdessä Niilon kanssa salin.

Saman päivän iltana erosivat he jo toisistaan. Tord riensi Lödösen kautta Karlsborgiin, Niilo taas jatkoi matkaansa Elfsborgiin koottuaan ensin läheisistä linnoista riittävän määrän miehiä seuraansa.

Tordia seurasi tavallinen onnensa. Jo ensi hyökkäyksessä karkotti hän piirittävät norjalaiset pakoon ja marssi voittoaikana Karlsborgiin, jossa hänet riemulla vastaanotettiin. Jösse Bonpoika erittäinkin oli iloinen eikä voinut kyllikseen ylistellä marskin rivakkuutta, verraten häntä Esbern Snareen, tanskalaiseen sankariin, joka oli elänyt kaksisataa vuotta takaperin. Tord itsekin oli mitä paraimmalla tuulella ja puheli vain, miten hän nyt suuntaisi kulkunsa Elfsborgia kohti. Siellä yhtyi hän sitten Niilo Stureen, jonka jälkeen he kyllä yhdessä ottaisivat linnoituksen haltuunsa.

Pari päivää tahtoi hän kumminkin vielä viipyä Karlsborgissa, saadakseen sen tyydyttävään puolustuskuntoon. Hän tahtoi omin silmin nähdä, että kaikki tulisi siellä hyvään järjestykseen ja että kylliksi ruokavaroja hankittaisiin. Päällysmiehensä, Jösse Bonpoika auttoi häntä niissä puuhissa verrattomalla innolla, tavalla, joka lähenee melkein levottomuutta. Vieläpä voitti hän itse Tordinkin väsymättömyydessä ja tarkkuudessa.

Mutta missä hän liikkuikin valleilla, aina olivat hänen silmänsä suunnattuina ulos merelle, joka kieritteli siinä laineitaan aina kallion reunalle asti. Ja joka kerta vääntyi hänen naamansa silloin uhkaavaan irvistykseen. Sitten kulki hän taas eteenpäin ja kiirehti töitä vihaa puhkuen. Tord herra itsekin huomasi lopulta, miten Jösseen silmät yhäti olivat merelle kääntyneinä ja minkälaisen omituisen

vaikutuksen se meri Jösseen teki. Siksi kysyikin hän hymyillen tältä, mitä hän tarkasteli. Päällismies hymyili hänkin ja näytti odottavan enempiä tutkisteluja. Tord herra lisäsikin:

"Vainuatko vihollista sieltä?"

"Eihän näihin norjalaisiin tiedä luottaa", vastasi siihen Jösse, "he ovat nyt kiukuissaan ja voivat kyllä hämmästyttää meitä. Mutta kun me", lisäsi hän, "saamme tänne kaikki; mitä tarvitaan, niin saa vihollinen luullakseni pitkän nenän!"

Ja niin tarttui hän jättiläisvoimillaan kanuunaan, jota muutamat miehet olivat juuri vallille kuljettamassa, ja työ kävi taas kuin tanssien vain. Tordin sydän sykähteli ilosta nähdessään reippaat miehensä ja toimeliaan voutinsa sellaisessa innossa. Ja samana päivänä kirjoitti hän jo Niilo Sturelle, ettei viivytelisi, vaikka väki ei niin ehtisikään paikoilleen, vaan ryntäisi rohkeasti Elfsborgin kimppuun. Muutamain päivain kuluttua olisi hän näet itsekkin jo siellä.

Sanansaattaja, joka toi kirjeen tapasi Niilon Kinnaholman lähellä matkalla Öresteniin. Hänellä oli viisikymmentä miestä mukanaan, mutta toivoi Örestenissä seuraavana päivänä tapaavansa aseisiin nostettua rahvasta ja saman määrän asepalvelijoita sekä osan rälssiä. Tordin kirje sai nyt hänen muuttamaan matkansa suuntaa. Hän päätti viidenkymmenen miehensä kanssa ratsastaa pysähtymättä eteenpäin, mutta lähetti kuitenkin useille tahoille sanoja, että eri osastot kokoontuisivat yhteen vanhan Lindholman linnan ympärille, joka sijaitti eräällä Götajoen saarella. Hän istui nämät toimitettuaan taas yksin mieltien itsekseen, oliko tämä muutos suunnitelmassa sittenkään oikein onnistunut, kun ovi yhtäkkiä avautui ja Brodde astui sisään kuljettaen mukanaan talonpoikaispukuun puettua miestä.

Brodde selitti, mistä oli miehen löytänyt sekä että hän epäili tätä vakoojaksi, joka oli kuljettamassa vihollisilta tietoja Karlsborgin voudille. Hän oli ottanut hänet mukaansa, että Niilo herra itse saisi kuulustella häntä. Niilo tekikin sen, mutta ei voinut huomata miehessä mitään epäilyttävää. Hän päätti kuitenkin ottaa hänet mukaansa ja vaihtaa Elfsborgissa omaan mieheen. Mies oli noussut laivaan Köpenhaminassa, mutta laiva oli joutunut haaksirikkoon Hallannin rannikolla. Silloin oli hän päättänyt matkata maitse ja oli sitä varten lainannut talonpoikaisvaatteet, sillä itse asiassa oli hän kauppamatkustaja ja aikoi Lödöseen. Niilo käski viedä miehen kellariin säilöön huomista varten, jolloin taas matkaan lähdetäisiin.

Mutta myöhään yöllä tuli Brodde taas herransa luo.

"Nyt on asia selvillä", sanoi hän, "Tord herran henki on vaarassa!"

Niilo säikähtyi ensin, mutta ei voinut sitten muuta kuin hymyillä Brodden innolle, joka rukoili ja pyysi, että heti noustaisiin hevosten selkään ja riennettäisiin Karlsborgiin. Kun ei Niilo kuitenkaan näyttänyt välittävän hänen kehotuksestaan, kertoi hän, miten oli vangilta houkutelut hänen salaisuutensa. Hän oli tyytymätön asemaansa, niin oli Brodde hänelle kertonut, ja siksi oli hän päättänyt jättää Niilo herran ja vetäytyä merelle taas. Vanki olikin silloin vähitellen alkanut kiinnittää huomiota hänen puheeseensa, varsinkin kun Brodde oli antanut hänen ymmärtää, että hänellä oli tieto salaisista keskusteluista Vadstenassa. Ja niistä hän ei tietysti olisi mitään tiennyt ellei olisi ollut liitossa mukana. Nyt tahtoi Brodde näin sopivan tilaisuuden tarjoutuessa paeta hänen kanssaan yhdessä Jösse Bonpojan luokse Karlsborgiin. Siellä hän sitten auttaisi heitä tarpeen mukaan ja seuraisi senjälkeen vanhaa päällikköään Jösse Bonpoikaa, niinkuin sopineet olivat. Brodde ei tietysti kertonut herralleen asiasta enempiä kuin mikä hänen mielestään tarpeellista oli tehdäksesi asian uskottavaksi, mutta se ei nyt riittänyt.

Brodde oli jo useamman kuin yhden kerran jutellut herralleen, mihin huomioihin Vadstenassa oli tullut ja lausunut myös niiden johdosta pelkonsa marskia ja kuningasta uhkaavan vaaran suhteen. Aluksi oli Niilokin niitä uskonut, hän oli näet alkanut yhä enemmän luottaa Brodden terävään huomiokykyyn, mutta jota enemmän aika kului ilman että asiasta mitään kuului, sitä vähemmin todenperäisiltä olivat luulot alkaneet hänestä tuntua. Siksi ei hän nyt ottanutkaan kuunnellakseen aseenkantajansa sanoja. Päinvastoin tuli hän ajatelleeksi Tordin oikeutettua tyytymättömyyttä ja sen aivan ansiosta, jos nyt vastoin hänen selvää käskyään panisi aikaa hukkaan ratsastamalla Karlsborgiin. Hän piti sitä kaikkea vain tuon viekkaan vangin kavaluutena, joka siten tahtoi Brodden kautta vapautua vankeudestaan ja pysyi siis taipumattomana.

"Ja kuitenkin olen aivan varma asiastani", lausui lopulta Brodde. "Vanki jätti Köpenbaminan kolme viikkoa sitten aikoen matkustaa Elfsborgiin ja sieltä sitten maitse Karlsborgiin. Haaksirikko teki laskuissa virheen, mutta hän oli lähtenyt niin hyvään aikaan matkaan, että olisi ehtinyt sittenkin vielä helposti Karlsborgiin marskin siellä ollessa."

"Ja mitä Jösse Bonpoika sitten vielä odottelee?"

"Hän odottelee alusta, jonka on määrä saapua samaan aikaan Karlsborgiin kun norjalaiset tekevät hyökkäyksensä linnaan! Alus onkin juuri paraillaan matkalla sinne, mutta ellei Jösse Bonpoika tunne

sovittua merkkiä..."

"Niin lykkää hän vielä konnantyönsä toimeenpanon tuonemmaksi, jos hänellä nyt todella on jotain sellaista mielessä!" keskeytti Niilo.

"Niin, sen hän tekee! Mutta siten riippuu marskin henki vain hiuskarvasta, varsinkin kuin Jösseä vielä pidetään siellä Tordin paraimpana miehenä. Nyt voidaan kuitenkin vehkeet paljastaa ja paljastaa ajoissa... Sallinette minun kai ainakin yksin lähteä sinne, Niilo herra. Pyydän sitä teidän itsenne vuoksi... Sillä jos jotain odottamatonta Tord herralle tapahtuu, niin ette te kuitenkaan silloin voi koskaan unhottaa, ettette tehnyt, mitä siinä asiassa olisitte tehdä voinut!"

Niilo jäi miettimään asiaa ja Brodde poistui. Mutta pian senjälkeen kutsuttiin hän taas sisään ja Niilo antoi nyt hänelle luvan istua satulaan ja lähteä matkaan.

"Jos Jösse on kunnan mies", virkkoi hän, "niin hän kyllä sen koetuksen kestää ja silloin ei ainakaan mitään vahinkoa ole tapahtunut. Ellei taas niin ole asianlaita, niin Jumala antakoon sinulle voimaa, että saisit hänet paljastetuksi ja vahingottomaksi!"

Viipymättä riensi Brodde heti pohjaa kohti. Hevonen sai panna kaikki voimansa liikkeelle ja matkustavat, jotka näkivät hänen yössä kiitävän eteenpäin, liittivät kauhistuksesta kätensä yhteen ja heille tuli mieleen Odinin hurja metsästys.

Eräänä iltana saapui hän Karlsborgin muurien edustalle. Linna sijaitsi syvän laakson toisella sivustalla korkealla kalliolla, joka äkkijyrkkänä luisui mereen noin 300 jalan korkuisena. Se näytti valleineen ja etuvarustuksineen voittamattomalta. Etuvarustukset ulottuivat aina kahdelle vuoren pengermälle asti maan puolella ja nämät pengermätkin olivat 50 ja 60 kyynärän korkuisia. Kallion korkeimmalla tasaisella huipulla kohosi itse linna torneineen ja muureineen korkeitten maavallien ympäröimänä. Juuri linnan kohdalla oli meressä pieni saari ja Brodde luuli huomaavansa eräälle kummulle tullessaan, että laiva oli sen vieressä ankkurissa ja että laivalta laskettiin ulos vene, joka suuntasi kulkunsa salmen yli linnaan päin.

Hän kannusti hevostaan ja kiirehti eteenpäin. Mutta silloin huomasi hän linnasta itäänpäin olevalta vuorelta, että vihollinen oli piirittänyt taas uudestaan Karlsborgin maan puolelta. Vasta viime hetkellä hän sen huomasi. Hän oli näet kulkenut rantatietä ja norjalaiset olivat ilmaantuneet aivan odottamatta takaisin, niin ettei niillä harvoilla talonpojillakaan, joita oli puhutellut, ollut siitä vielä mitään tietoja ollut. Norjalaiset olivat sijoittaneet etujoukkonsa alas laaksoon linnavuoren kummallekin puolelle, mutta päävoima oli asettanut leirinsä linnasta itäänpäin olevalle vuorelle. Vuori oli jo paljas siinä, missä Brodde seisoi, ja epäilemättä olisi vihollinen keksinyt hänet heti, jos olisi vielä jatkanut kulkuansa hevosella. Sentähden nousi hän alas hevosen seljältä, sitoi sen puuhun kiinni ja ryömi varovasti vuorta ylös. Hitaasti se kävi ja kun hän vihdoin saapui linnanportille, kuuli hän vartijan linnassa ilmoittavan, että oli jo kulunut tunti ohi puolen yön.

Hän kolkutti porttiin ja kun ei sitä kuultu, alkoi hän huutaa. Silloin kuuli hän miehen varovasti lähenevän.

"Sanansaattaja herra Niilo Sturelta!" vastasi hän miehen kysymykseen.

Mies poistui luultavasti kysyäkseen linnanvoudilta, oliko lähetti päästettävä sisään vai ei. Ja Brodden levottomuus kohosi siinä odottaissa joka hetki.

Mutta sisällä linnassa makasivat kaikki syvään uneen vaipuneina linnanvoutia ja muutamia vahteja lukuunottamatta, jotka kuljeksivat ympärinsä tehdäkseen velvollisuutensa ja katsoakseen perään, että kaikki oli niinkuin olla piti.

Tord herra oli, niinkuin Niilo Sturelle kirjoitti, aikunut samana päivänä lähteä matkaan etelää kohti, mutta silloin oli Norjan armeija yht'äkkiä ilmaantunut takaisin linnan edustalle ja asettanut leirinsä laakson toisella puolen kohoavalle vuorelle. Tämä ei suinkaan saanut Tordia suunnitelmaansa muuttamaan, mutta viivytti sen toimeenpanoa, sillä nyt täytyi hänen ensin karkottaa vihollinen takaisin Karlsborgista. Hetkeäkään ei hänelle tullut mieleen, että jäisi linnaan odottamaan vihollisen vapaaehtoista poistumista, sittenkun se oli nähnyt turhaksi uhrata siihen voimiaan.

Hän antoi vain heti käskyn miehilleen olla valmiina huomisen päivän otteluja varten. Silloin tahtoi hän heidän etunenässään ajaa viholliset pakosalle ja jättää sitten Karlsborgin kokeneen Jösse Bonpojan haltuun, kun hän sitävästoin itse suuntaisi kulkunsa Niilo Sturen luo Elfsborgin edustalle.

Jösse Bonpoika puuhasi tavallisella innollaan ja uutteruudellaan ja kun miehet illalla kokoontuivat linnantupaan, oli kaikki jo täydessä kunnossa. Kanuunat olivat ladattuina valleilla ja ne kyllä tekisivät tehtävänsä, sillä ne kannattivat aivan helposti vihollisleiriin asti. Se oli tultu ennen jo kokeista

huomaamaan. Tord herra kulki itse vielä kerran linnan ympäri ja astui sitte vanhan tapansa mukaan linnantupaan miesten kanssa pakinoimaan. Hän tutki heidän mielipiteitään ja sai silloin kuulla, etteivät he mitään muuta niin kernaasti halunneet kuin taistelua. Siksi menikin hän tyytyväisenä matkaansa.

Läntisellä linnanmuurilla tapasi hän Jösse Bonpojan, joka seiso siinä katsellen merelle. Aurinko laskeutui kirkkaana alas levittäen lempeää valoaan yli koko laajan maiseman, joka aukeni siinä silmien eteen.

"Miksi seisotte täällä, Jösse Bonpoika?" kysyi Tord. "Vai luuletteko vieläkin, että Kristian kuninkaan laivasto tulee sieltä purjehtien ja hyökkää selkäämme?... Tuo purje nyt ei kumminkaan näytä sotalaivan purjeelta!"

Kaukaa siinti todellakin purje ja Jösse Bonpoika näytti tarkkaavana seuraavan sen liikkeitä. Mutta Tord ei voinut saada silmiään auringosta, joka loistavana, ruusunpunaisena mereen vaipui. Ja puna levisi siinä hänen omille kasvoilleenkin. Ehkä muisti hän nyt juuri ennustuksen, joka kerran oli häneen niin herpaisevasti vaikuttanut, mutta joka niin ihmeellisellä tavalla oli aivan toiseksi muuttunut, kuin miltä se alussa oli näyttänyt. Tai ehkä se olikin vain tämä onnellinen käänne, joka nyt hänen sielunsa silmäin edessä häilyi, päättäen uneksivasta katseesta ja huulien vienosta hymystä? Ehkä kuvastelikin vaipuva illan aurinko hänen sieluunsa punaisen ruusun kuvan, joka punaisine nauhoineen niinkuin onnen haltija leijaili hänen vaimonsa ja pienen tyttärensä pään päällä.

Tämä kaunis kuva mielessään kääntyi hän kulkemaan huonettaan kohti linnassa. Enemmän vanhasta tottumukselta, kuin että olisi katsonut sitä tarpeelliseksi, sanoi hän mennessään linnanvoudille:

"Pidä vihollista tarkkaan silmällä ja anna taattujen miesten vartioida portteja!"

"Älkää huolehtiko, Tord herra", virkkoi vouti hymyillen, "tänä yönä valvon itse, niin että te ja miehenne voitte levätä aivan rauhassa ja koota voimia huomisen päivän taisteluja varten."

Marski nyökäytti ystävällisesti päätään ja poistui. Ja ilta heitteli yhä synkempiä varjoja maan ja meren yli. Ja tähdet kiiluivat niin lempeinä korkealla, sinisellä taivaalla. Ennen pitkää oli linnassa jo kaikki syvään uneen vaipuneina.

Linnanvouti kulki ympäri katsellen, jos vahdit tekivät velvollisuutensa. Jäykkinä astelivat nämät paikoillaan, eivät liikkuneet edemmäksi kuin mitä sallittu oli, sillä he tiesivät, että valpas vouti voi millä hetkellä hyvänsä olla heidän niskassaan. Ja vanhastaan tiesivät he jo, että mitä ankarin rangaistus kohtasi pienintäkin laiminlyöntiä. Valleilta kulki vouti linnantupaan ja toisiin huoneisiin, joissa miehet makasivat ja nukkuivat. Täällä viipyi hän kauan aikaa ja kun hän vihdoon tuli ulos, lukitsi hän ovet huolellisesti niin ettei kukaan voinut päästä ulos eikä sisälle.

Sitten kulki hän linnanrappusia ylös ja lähestyi aivan hiljaa sen huoneen ovea, jossa marski lepäsi. Sieltä sisältä ei kuulunut hivahdustakaan. Vouti avasi hiljaa oven, niin hiljaa, ettei edes hänen oma korvansa erottanut sen äännähdyistä ja pisti päänsä varovasti sisään.

Tord makasi siellä uinuen keveää unta ja vouti uskalsi sen nähdessään pari askelta lattialle. Siinä sattui hänen jalkansa erääseen esineeseen, joka kalisten putosi maahan. Nukkuva hypähti peljästyneenä sängystään ja kysyi, kuka se oli.

"Minähän se olen!" vastasi Jösse mielittelevästi. "Luulin, ettette vielä nuku ja tulini sentähden sanomaan teille, että kaikki on hyvin, niin että voitte aivan rauhassa levätä. Vihollinen ei näytä odottavan mitään hyökkäystä teidän puoleltanne huomenna!"

"Kiitos, kiitos!" sanoi Tord laskeutuen uudestaan levolle ja nukkui heti.

Mutta ulosmennessään veti vouti suunsa kamalaan hymyyn. Hän riensi nyt alas linnanpihalle, kulki taas vahtien ohitse ja lähestyi sitten läntistä muuria, jossa mitään vartijoita ei ollut, sillä muuri oli siellä aivan ylipääsemätön. Täällä katseli hän taas merelle ja poskijänteet pingottuivat kiukusta samalla kun silmät näyttivät tahtovan tunkea läpi avaruuden. Mitään purjetta ei ollut enää näkyvissä ja kauhea kirous pääsi hänen huuliltaan.

Mutta silloin pisti yhtäkkiä vene saaren eteläisestä päästä esiin ja lähenei kallion juurta voimakkaiden käsien kuljettamana.

Se näky näytti tuottavan voutiin uutta eloa. Hän hypähti näet heti ylös ja riensi muurin luo, jossa avasi pienen oven. Kukaan ei voinut häntä täällä huomata ja vartijat pelkäsivät häntä muutenkin siihen määrin, etteivät uskaltaneet jättää paikkojaan vaikka olisivat kuulleetkin melua. Pian tuli hän sieltä takaisin kantaen pitkää, paksua köyttä, jonka satoi kiinni muurissa olevaan koukkuun. Köyden toiseen päähän oli kiinnitetty järeä rautahaka. Tähän solmisi hän suuren, hyvin kierretyn tavaramytyn, jonka

sitten hinasi ylös muurin harjalle.

Alhaalta kallion juurelta kuului heikko vihellys ja silloin alkoi hän hiljaa laskea alas köyteen kiinnitettyä tavaramyttyä. Kun köysi tuli kireälle ja tavaramytty siis nähtävästi oli jo alhaalla veneessä, jätti hän äkisti köyden ja juoksi muurihuoneeseen. Sieltä tuli hän heti ulos pitäen jotain kädessään.

Vähän senjälkeen seisoi hän taas herransa oven ulkopuolella hiljaa kuunnellen, mutta kun ei mitään kuulunut avasi hän sen ja astui sisään. Siellä oli kaikki aivan rauhallista ja Jösse uskalsi edemmäksi.

Marski heräsi kuitenkin tälläkin kertaa, kun ovi avattiin, ja kysyi:

"Sinäkö se olet, Jösse Bonpoika?"

"Minä!" vastasi tämä ja lähestyi sänkyä.

"Olen nähnyt pahaa unta", sanoi marski, "veripunainen aurinko, jonka eilen illalla näin, kummittelee vieläkin aivoissani... Tuotko hyviä sanomia, Jösse?"

"Kaikin puolin hyviä!" vastasi Jösse. "Muistatteko vielä Raision kirkkoa... Tässä on teille nyt maksu siitä, mitä silloin jäin velkaa!"

Ja samassa sattui kirveen isku Tordia kaulaan.

"Ja nyt olen saanut sen vihdoinkin maksetuksi!" karjaisi hurja murhaaja, halkaisten voimakkaalla kirveen iskulla sankarin pääkallon.

Niin nopeaa kuin jalat kannattivat juoksi hän sitten rappusia alas muurille. Siellä tarttui hän köyteen kiinni, laskeutui muurin yli ja katosi sen taa alas syvyyteen.

Vähän senjälkeen pisti pää muurin takaa esiin katsellen varovasti joka suunnalle ja lopulta ryömi sieltä mies köyden avulla ylös muurin harjalle.

Heti siihen päästyään veti hän miekkansa ja hakkasi köyden poikki. Vähän senjälkeen kuului kauhea mylvinä alhaalta kallion juurelta.

Mutta vartijat astelivat jäykkänä paikoillaan ja taivaan tähdet ne loistivat.

TOINIEN OSA.

Jöns Pentinpoika Oxenstjerna.

I.

Kellojen soidessa.

Juhlallisesti kajahtelivat kirkkojen kellot Vadstenassa. Hitaasti ja verkalleen vain kuoleutui niiden ääni avaruuteen. Mutta luostarikirkosta, sieltä kuului munkkien kaunis laulu.

Ruotsin valtakunnan marski, Tord Bonde, oli päivällä laskettu maan mustaan multa. Ja kuningas ja valtakunnan ylhäisimmät miehet olivat saattaneet häntä hautaan. Haudalta palattuaan oli kuningas sulkeutunut huoneisiinsa, eikä kukaan uskaltanut häiritä häntä. Siksi saikin kaksi mustiin puettua miestä, joilla oli paksut hopeaketjut rinnoillaan, odottaa suuressa salissa turhaan puheillepääsyä.

Miehet olivat kaksi lybeckiläistä kauppiasta ja olivat he nyt paluumatkalle lähdössä, koettuaan turhaan yhdessä muitten lähettiläitten kanssa rakentaa rauhaa kuninkaan ja Tanskan välillä. Kristian

kuningas oli näet pyytännyt hansakaupunkeja rauhanvälittäjiksi, mutta sitäpaitsi oli näillä vielä toinenkin tärkeä asia kuninkaalle esitettävänä. Se koski heidän kauppaoikeuksiaan, joita Kaarlo ei ollut vahvistanut. Kummankaan asian ajaminen ei heille kuitenkaan vielä tähän asti ollut onnistunut. Ja nyt jäähyväisillä kuninkaan luona olivat he päättäneet tehdä viimeisen yrityksen.

Ilmoittautuessa ei kuningas ollut antanut mitään vastausta, ottaisiko heitä puheilleen vai ei. Siksi seisovatkun he siellä kahden vaiheilla, menisivätkö pois vai odottaisivatko vielä kuninkaan kutsua.

Silloin alkoi kuulua kovaa kavioiden kapsetta kadulta ja heti senjälkeen pysähtyi joku kuninkaankartanon edustalle. Ennen pitkää kuului jo kannusten kilinää rappusista ja ovi avautui. Sisään astui upeasti puettu nuorukainen kuninkaan aseenkantajan seuraamana, joka viimeksimainittu kiirehti suoraa päätä ilmoittamaan äskentullutta.

Aseenkantaja tuli heti taas ulos, mutta kuningas viipyi vielä. Ja nuorukainen, jota ei näyttänyt miellyttävän odottaminen yhdessä kauppiasten kanssa, käveli huoneessa edestakaisin ylpein askelin.

Vähän ajan kuluttua astui kuningas kuitenkin sisään.

Hänen päänsä, joka tavallisesti oli niin uljaassa asennossa, oli nyt alas painunut. Ja syvää surua ja kaipaavaa huolta ilmaisivat kuihtuneet kasvonsa. Nähdessään odottavat ojentui hänen vartalonsa ja pää harmaine hiuksineen kohosi pystyyn. Nuorukainen sai häneltä kehottavan nyökkäyksen puhumaan.

"Tulette kai Kalmarista, Ove herra?" lausui hän. "Mitä uutisia jalolta heimolaiseltani, herra Kustaa Kaarlonpojalta?"

"Häneltä itseltään on minulla vain hyviä uutisia tuotavana, herra kuningas", vastasi Ove kohteliaasti kumartaen, "mutta niin ei vävyiltänne, herra Eerikki Eerikinpojalta, Borgholmasta!"

"Ilmoittakaa heti vain tietonne, Ove herra...! Surua ne soivat nyt kirkonkellot ja sanainhan pitää olla säveleen mukaan, arvelen minä."

Synkkä, toivoton hymy kuvastui kuninkaan kasvoilla.

"Herra Maunu Gren ja herra Olavi Akselinpoika ovat Blekingestä päin hyökänneet Ölanttiin ja vallanneet koko saaren sekä sulkeneet Eerikki herran Borgholman linnaan. Kustaa herra, lankonne, pyytää teitä sentähden mitä pikimmin kiirehtimään Ölannin ja Borgholman avuksi, sillä huhutaan, että Kristian kuningas olisi sinne itsekin jo suuren laivaston kanssa tulossa."

"Ja siinäkö on kaikki?" kysyi kuningas, kun Ove herra näytti jäävän hänen vastaustansa odottamaan.

"Hyvät uutiset säästetään aina viimeiseksi", lisäsi Ove herra reippaasti. "Kuusisataa miestä ilmautui Kalmarin edustalle vaatien kaupunkia antautumaan. Heitä kohteli Kustaa herra samalla tavalla, kuin vähää ennen Maunu Greniä. Hän karkotti heidät menemään niin että kenttä põlisi! Mutta itse ei Kustaa herra voi auttaa Ölantia ja Borgholmia. Tanskan kuningas on liian voimakas..."

"Hyvä on, Ove herra!" keskeytti kuningas. "Kristian kuningas saadaan kai sittenkin lopulta nöyrytymään!"

Ja kääntyen Ove herrasta molempain kauppiaitten puoleen viittasi hän heitä kätensä liikkeellä astumaan esiin. Nämät kumarsivat nöyrästi ja vanhempi heistä alkoi puhua. Hän uskalsi vieläkin, sanoi hän, muistuttaa kuninkaalle sodan onnettomuuksia. Niistähän kertoivat nyt nämätkin tiedot Ölannista. Lopuksi pyysi hän, että kuningas suostuisi rauhaan, lahjottaisi kansalleen levon ja onnen jälleen, pyysi sitä mitä nöyryimmällä tavalla.

"Voidakseni arvostella teidän menettelyänne tässä asiassa, täytyy minun valita kahden seikan välillä", virkkoi kuningas levollisena, vaikka vähän katkerana, kun kauppias oli lopettanut puheensa. "Joko puhutte te vasten parempaa tietoa, tai ette te, niin omituiselta kuin se tuntuukin, tunne koko sitä asiaa, josta nyt minulle puhutte. Aivan hyvin tietää Kristian kuningas, että hän yksin on syyllinen tähän sotaan, joka nyt pohjoismaissa raivoaa. Petoksella ja kavalluudella on hän riistänyt Norjan minulta samaten kuin Gotlannin Ruotsilta. Petosta ja vilppiä käyttäen on hän hyökännyt Ruotsin kimppuun ja kavalluksen kautta koittaa hän saada tämänkin valtakunnan haltuunsa... Sanokaapa nyt itse, kumppaako meistä teidän pitäisi rauhaan kehottaa! Jos varas vie teiltä takkinne, niin pitääkö teidän silloin ojentaa kätenne ja rukoilla vapautusta rangaistuksesta?"

Mykkänä jäi kauppias miettimään kuninkaan sanoja, mutta tämä jatkoi:

"Ja ennen kaikkia, miettikää tarkoin, mille kannalle asetutte tässä asiassa, te Lybeckin, Rostockin ja Greifswaldin kauppiaat, miettikää tarkoin, ennenkuin toimitte... Jos Kristian kuninkaan todella onnistuu vallata Ruotsi, niin on teillä sama leikki edessä kuin Eerikki kuninkaan aikana. Kauppanne saa kärsiä

suuria vaurioita... Ei ole suinkaan sanottu, että se, joka nyt luvataan, myöskin pidetään!"

Kun kuningas oli lopettanut, alkoi kauppias taas puhua. Hän ei suinkaan tahtonut kieltää kuninkaan sanojen todenperäisyyttä ja selitti, ettei hansa mitään mieluummin halunnut, kuin että rauha vallitsi pohjoismaissa. Mutta samassa toi hän myöskin esiin hansaliiton vaatimuksen saada kauppaoikeutensa vahvistetuksi ja osotti miten tarpeellista se oli varsinkin nyt sodan aikana.

Kun kuningas antoi siihen välttelevän vastauksen, tuli kauppias vain innokkaammaksi. Ja lavealti alkoi hän selitellä hansan ja varsinkin synnyinkaupunkinsa Lybeckin rikkautta ja sitä vaaraa, joka Ruotsia uhkasi, ellei hänen kotikaupunkinsa laivat enää saisi tulla Ruotsin satamiin. Silloin leimahtivat kuninkaan silmät ja uljaasti vastasi hän:

"Viekää tervehdykseni kaupungeille ja samalla vastaus, että, elleivät enää tahdo tulla Ruotsiin, niin pysykööt kotona!"

Tämä äkillinen käänös sai kauppiaat kokonaan hämmennyksiin. Vastaus oli jyrkkä ja epäävä. Eikä kuningas antanut heille edes tilaisuutta enempään sovitteluihin, vaan lisäsi heti:

"Ja se on nyt viimeinen sanani tässä asiassa!"

Kunnioittavasti kumartaen poistuivat lybeckiläiset ja kuningas jäi kahden kesken Ove Laurinpojan kanssa, joka ilolla näytti tervehtivän tätä tilaisuutta saada puhella kuninkaan kanssa. Hänen näytti kuitenkin olevan vaikea päästä alkuun. Hän katseli kuningasta, joka seiso siinä selkä häneen kääntyneenä ja tujotti ulos ikkunasta, ikäänkuin kuunnellen kirkonkellojen valittavia ääniä, jotka yhäti vain muistuttivat hänelle kärsimäänsä tappiota. Ove herra ryki ja muutteli jalkojaan mutta sittenkään eivät ne sanat vain kirvonneet hänen suustaan. Huulet sulkeutuivat jo samassa kuin avautuivat.

Hetki oli myös huonosti valittu, sen huomasi hän kyllä. Kuningas tietysti ajatteli nyt vain kuollutta marskiaan ja Borgholman menetystä. Ja kellojen valittava ääni, se ei näyttänyt lakkaavankaan. Silloin kääntyi kuningas äkisti ympäri ja tuntui ihmettelevän, kun Ove herra oli vielä huoneessa.

"Onko teillä vielä jotain minulle ilmoitettavaa?" kysyi hän.

"On, armollinen herra!" sai Ove sanotuksi. "Minulla on vielä jotain teille puhuttavaa... Tahtoisin..."

"Koskeeko se minua vai valtakuntaa?" kysyi kuningas kiihkeänä. Hän näet odotti saavansa kuulla vieläkin jostain onnettomuudesta, josta Ove herra ei ollut tahtonut puhua muukalaisten läsnäollessa.

"Ei", vastasi Ove herra, "se koskee vain minua ... minua ja Briita neitiä."

Sana oli nyt sanottu ja Ove herra veti syvään henkeään niinkuin olisi suurenkin työn toimittanut. Mutta sitten jatkoikin hän aivan vapaasti:

"Te tiedätte kyllä, että minulla on hänen isä vainajansa, herra Kaarlo Tordinpojan lupaus, Jumala hänen sieluaan armahtakoon... Minä pyytäisin nyt, herra kuningas, että koska te nyt veljen kuoltua olette neidon laillinen naittaja, että te, noudattaen hänen isänsä tahtoa, antaisitte hänet minulle avioksi!"

"Kiire tuntuu teillä olevan, Ove herra", vastasi kuningas hyvin välinpitämättömän näköisenä. "Briita neiti rakasti veljeänsä suuresti... Luuletteko että hänellä nyt jo olisi häämietteet mielessä, vaikka veli on tuskin vielä kylmennyt haudassaan?"

"Kiirettä ei asialla ole", alkoi Ove herra taas tavallisella reippaudellaan puhua, "ellei Briita neiti vain muuta mieltään, niin saatte lykätä häät niin kauas tulevaisuuteen, kuin itse haluatte!"

"Mikäpä serkkuni mielen muuttaisi!... Vai onko teillä jotain aihetta sellaisiin luuloihin?"

"En luule olevani niinkään ilman...!"

"Ja kuka se sitten olisi?"

"Herra Niilo Bonpoika eli herra Niilo Sture, niinkuin hän nykyään kutsuu itseään!"

"Niilo Sture!" huudahti kuningas kalveten. "Kuinka tulee mieleennekään ajatella sellaista!"

"Se ajatus ei ole niinkään eilispäivän lapsi, armollinen herra", vastasi Ove. "Niin, voinpa sanoa, että neidon rakkaus hävisi samalla hetkellä kun se alkoikin... Siitä on nyt jo monta vuotta kulunut. Briita neiti eli silloin vielä lapsena Penningebyssä. Heti senjälkeen kun hän oli pelastunut vitaliveljesten kynsistä, huomasi ensikerran, että hän rakasti minua. Ja pian tulikin näkemään, etten todellakaan ollut pettynyt asian suhteen. Minun kanssani tanssi hän aina mieluummin, leikkitteli ja laski pilaa ja oli

melkein vallattomin kilpailijani läsnäollessa... Mutta sitten muuttui kaikki yht'äkkiä. Voinpa sanoa, että muutos tapahtui sinä iltana, jolloin hänen haukkansa pakeni Niilo Sturen kaulaketjun kanssa..."

Kuningas vavahti ja kääntyi pois, ikäänkuin olisi nuorukaisen laaja rakkausjuttu alkanut väsyttää häntä. Mutta tämä jatkoi, kerran alkuun päästyään, aivan vapaasti kertomustaan välittämättä ollenkaan siitä, huvittiko se kuningasta eli ei.

"Suriko hän haukkaansa, vai kaulaketjua vaiko taas kaulaketjun omistajaa, niin, sitä en tiedä... Se vain on varmaa, että hän sinä päivänä kokonaan muuttui ... ja sellaisena on hän pysynyt tähän asti."

"Ja jos se nyt koskisi todella kaulaketjun omistajaa, Ove herra ... mitä silloin tekisitte?"

"Jumala siitä varjelkoon, herra kuningas!" puhkesi Ove puhumaan ja löi samalla miekkaansa. "Se ajatus voisi saada järjen päästäni!"

"No, no", keskeytti kuningas rauhoittaen, "mielikuvituksenne vain liioittelee teille asian suuremmaksi kuin se onkaan, Ove herra... Serkkuni kyllä pysyy sanassaan ja minä myös hänen isänsä puolesta, siitä saatte olla varma, vaikka häitä ei nyt voidakaan viettää, ennenkuin rauha on saatu!"

Mutta nyt heittäytyi Ove herra polvilleen.

"Ei, herra kuningas, ei, ei!" huudahti hän kiihkeänä ja intohimoisena, josta kaikesta kuningas huomasi, että asia oli hänelle henkeäkin kalliimpi. "Jos olen saavuttanut suosionne, jos joskus olette tuntenut iloa siitä, kun olette saanut tehdä toisen onnelliseksi, niin antakaa nyt minulle sananne, että pian, hyvin pian panette setänne lupauksen täytäntöön!"

Kuningas nosti polvistuneen ylös ja koetti rauhoittaa häntä, niin vaikeaa kuin se olikin. Vihdoin sanoi hän:

"Jouluna, Ove herra, jouluna voimme ottaa asian uudestaan puheeksi...
Mutta nyt se jääköön!"

Ja kuningas poistui salista huoneisiinsa.

Ove herra jäi siihen seisomaan ja ankara tuska tunki hänen rintaansa. Hän rakasti todellakin kuninkaan kaunista serkkua, mutta menetteli siinä rakkaudessaan samalla tavalla kuin ajaessaan otusta metsässä. Se piti käydä rientoaskelin ja hän katsoi otusta jo omakseen, joskin nuolensa ei ollutkaan vielä muuta kuin vain sipaissut sitä. Kiivaana, tulisena, mutta samalla iloisena ja reippaana, sellaisena voitti Ove herra kaikkien sydämet puolelleen. Mitään pahaa ei hänessä oikeastaan ollutkaan, vaikka hän, intohimojen kohotellessa jättäiläislaineitaan, voikin yhtä helposti ottaa askeleen pahaan kuin hyväänkin.

Kauan mielti hän siinä itsekseen, vaivaisiko vielä kuningasta pyynnöillään vai antaisiko asian jäädä siihen eli ryöstäisikö vanhan hyvän tavan mukaan muutta mutkitta morsiamen itselleen. Lopulta ei hän enää tiennyt, mikä olisi paras, ja kiukuissaan iski hän nyrkkinsä rintaan. Kellojen valittava ääni sai vielä myrskyn hänen rinnassaan kohoamaan. Hän syöksyi jo kuninkaan ovelle.

Mutta siinä maltti hän mielensä ja pysähtyi. Hänen mieleensä juolahti näet yht'äkkiä ajatus, että jos hän nyt suututtaisi kuninkaan, pilaisi hän vain sillä koko asiansa. Ennen kaikkia oli hänen nyt noudatettava kuninkaan tahtoa, varsinkaan kun ei ollut varma rakastettunsa mielentilasta ja kun ei missään tapauksessa tahtonut alentua sellaiseen konnantyöhön, että ryöstäisi immen vasten hänen omaa tahtoaan. Ja sittenkun tunteitten kuohu vähitellen oli ehtinyt laskeutua, voi hän jo helpommin katsella asiaa sen eri puolilta, ajatella kuninkaan lupausta ja sitäkin mahdollisuutta, että neitonen voisi vaikuttaa kuninkaaseen jonkun toisen hyväksi. Hän kääntyi ulko-ovelle ja riensi ulos. Nopein askelin poistui hän sitten kuninkaankartanosta ja kellojen soitto se soi siinä mennessä niin rauhoittavasti ja lohduttavasti hänen korvissaan. Mutta ne ajatukset, kuinka voitaisi Briita neidin itselleen, ne olivat vallanneet hänet niin kokonaan, ettei hän edes huomannut, miten kaksi naishaamua hiljaa hiipi hänen jäljessään rappusia alas ja kiirein askelin suuntasi kulkunsa luostaria kohti.

Keveyestä, sulavasta käynnistä päättäen oli toinen heistä vielä vallan nuori. Toisen näytti olevan vaikea seurata häntä ja pari kertaa tarttuikin hän jo seuralaistaan kädestä kiinni, pidättääkseen tätä.

"Hiljempaa, hiljempaa, jalo neiti!" sanoi hän, "noin ei koskaan Kaarina kuningatar lentänyt!"

"Antakaa se minulle anteeksi, Inga äiti!" lausui neitonen nöyränä ja hiljensi samassa kulkuaan. "Mieltäni painaa vain se ajatus, että ritari raukka saa odottaa siellä, nyt kun hän on enemmän lohdutuksen tarpeessa kuin milloinkaan ennen, nyt kun ystävä on poissa ja hän seisoo taas aivan yksin maailmassa."

"Niin, mene", puhkui vanhus helposti lepytettynä, "ritari raukka, ritari raukka ... ja hän, joka kerran oli marskille melkein kuin oikea käsi...! Niin omituisesti muuttuu maailman meno...! Muistan aivan hyvin vielä kun hän pelasti kuningatar vainajan, Jumala hänen sieluaan armahtakoon, tuona kauheana päivänä, jolloin talonpojat raastoivat taalalaisvoudin luostarista ulos ... jaa, jaa, voi, voi, sitä nuorta herraa! Ja nytkö hän on aivan yksin maailmassa eikä ole ketään muuta, kuin te, jalo neiti, joka lohduttaisi häntä!"

"Ei ketään muuta kuin minä!" huokasi neitonen ja askeleensa tulivat taas joutuisammiksi hänen itsekään sitä huomaamatta.

Vanhus ojensi kätensä pidättääkseen vielä kerran neitosta ja muistuttaakseen tälle, ettei Kaarina kuningatar koskaan lentänyt, ei vaikka asia olisi koskenut herra Kaarlo Knuutinpoikaa, mutta silloin olivatkin he jo luostarinportilla. He astuivat hiljaiseen kirkkoon ja kulkivat käytävää pitkin kuoriin, jossa kynttilät paloivat Kaarina kuningattaren haudalla. Siihen pysähtyi vanhus, lankesi polvilleen ja rukoili. Ja hänen mieleensä tuli siinä kuluneet hetket, kun hän vielä sai koristella kuningatarta, omaa Kaarinaansa, lempilastansa. Ja pyhä toivo täytti hänen sielunsa saada palata hänen luokseen taas, elää hänen lähellään, jos se syntiselle ihmiselle vaan oli mahdollista lähestyä sellaista Jumalan enkeliä.

Aivan lähellä tuota yllämainittua kuoria kohosi ihan uusi hautapatsas, johon oli piirrettynä marski Tord Bonden nimi, kuolinpäivä ja vuosi sekä alle tuo tavallinen lause: "requiescat in pace, levätköön rauhassa!" Vahakynttiläin valossa, jotka paloivat kahdessa seinään kiinnitetyssä metallikoukussa, kimaltelivat kirjaimet sankarin nimessä niinkuin jalokivet.

Tai ehkä ne olivatkin kyneleitä vain, joita joku ystävä oli vuodattanut siinä kuolleen muistolle.

Hautapatsaan juurella, pää alas painuneena ja silmät kiinnitettynä Tord Bonden nimeen, oli yksinäinen mies polvistuneena.

Hänen takkinsa oli mustansinistä samettia. Ja yli rinnan kulki hänellä kallisarvoinen vyö, johon Yö- ja Päivä-suvun vaakuna oli kirjailtu mustaan ja valkoiseen. Jaloissa oli hänellä saappaat kultaisine kannuksineen ja hattua, jota piti yhteenliitetyissä käsissään, koristi valkoinen kameelikurjen sulka.

Nähdessään ritarin pysähtyi viittaamaan kietoutunut neitonen hartaana paikalleen. Hänen kätensä menivät ristiin ja hänkin rukoili samalla kun vuolaat kynelet virtasivat alas hänen poskiaan viitalle ja hautakivelle asti.

Ritari nousi lopulta ylös, katseli vielä hetkisen nimeä jalkainsa vierellä ja lausui sen sitten hiljaa itsekseen. Samassa kuuli hän ihan vierellään oman nimensä lausuttavan.

Hän käännähti ympäri ja peräytyi askeleen nähdessään naishaamun seisovan edessään. Mutta tämä veti hunnun syrjään ja sen takaa paljastuivat Briita neidin kauniit, ihanat kasvot. Ja ritari riensi esiin ja tarttui lämmöllä liikutettua tyttöä kädestä kiinni.

"Briita, Briita!" kuiskasi ritari, "onko veljesi henki saattanut sinut luokseni osottaakseen, ettei kannaa vihaa minulle!... Voi, Briita, en tiedä, kuinka voin kestää sen kauhean ajatuksen painoa, että olisin ehkä voinut pelastaa veljesi hengen, jos olisin totellut uskollisen aseenkantajani neuvoa...! Mutta taivaan Jumala tietää, missä määrin olen syyllinen siihen!"

"Ja minä, Niilo", huudahti Briita ääni lämpöä täynnä. "minä tiedän, että olisit uhrannut vaikka henkesi hänen edestään, jos se vain olisi sinulle ollut mahdollista."

"Kiitos sanoistasi, Briita ... ne tuovat rintaani rauhan taas. Tuntuu niinkuin kuulisin veljesi ne lausuvan."

"Mutta miten voit sellaisia ajatella, rakas Niilo?" virkkoi Briita hymyillen.

Niilo kertoi nyt lyhyesti hänelle, miten aseenkantajansa oli saanut selvän salavehkeistä, joita Vadstenassa Tordin ja Ilian häitten aikana oli punottu. Sitten oli hän vanginnut miehen, joka oli viemässä Karlsborgin linnanvoudille sanaa, että tuo pirullinen teko oli heti pantava toimeen. Niilo ei ollut voinut uskoa, että niin kamalaa tekoa voitaisiin ajatellakaan, mutta oli kuitenkin lopulta antanut Brodden lähteä sitä ehkäisemään. Kun sitten tieto tuosta kamalasta konnantyöstä oli tullut hänen korviinsa, olivat kauheat omantunnon tuskat saaneet hänessä vallan.

"Mutta niinhän se on, kuin sanotaan, että susi pitää tapansa vielä kesynäkin!"

"Ja tuo mies oli veljelleni kuitenkin niin rakas!" huokasi Briita voimatta pidättää kyneleitään.

"Niin, Jumala paratkoon, rakas oli hän todella hänelle, tuo kavala konna!... Niinkuin Juudas petti herransa, niin petti Jösse Bonpoikakin veljesi! Mutta sureeko kuningas hyvin hänen kuolemaansa?"

"Kaarina kuningattaren kuoleman jälkeen en ole koskaan nähnyt häntä niin murheellisena kuin nyt saadessaan kuulla veljeni kamalan lopun. Monta kertaa olen kuullut hänen huudahtavan, kun on luullut olevansa yksinään: 'Tord, Tord, kuka auttaa nyt minua suojelemaan Ruotsin maata?' — Tiedätkö, Niilo, olen ajatellut monta kertaa sanoa hänelle, kuka sen on tekevä..."

"Kuka sitten?"

"Sinä itse, Niilo!" huudahti Briita viehättyneenä, "sinä tulet nyt veljeni sijasta suojelemaan Ruotsinmaata!"

Niilo veti haaveksivan tytön rinnoilleen ja surumielinen hymy levisi hänen kasvoilleen.

"Suuremmaksi uskot minun kuntoni, kuin itse Kaarlo kuningas... Ja kuitenkin tahdon nyt puhutella häntä... Katsos, jalo, ylevä kuningatar, joka lepää tässä aivan lähellämme, hän pyysi minulta ja minä annoin hänelle lupaukseni, etten koskaan kantaisi vihaa kuningasta kohtaan... Suokoon Jumala niille anteeksi, jotka ovat soaisseet kuninkaan mielen. Mutta minuun ei se vaikuta... Tordin haudalta aion mennä hänen luokseen. Se oli ajatukseni, kun sinä saavuit... Tahdon puhella hänen kanssaan..."

"Voi, kuinka hauskaa", kuiskasi Briita säteilevin silmin ja kietoi pienet kätensä Niilon kaulan ympärille, "voi, kuinka hauskaa on kuulla sinun niin puhuvan, Niilo! Jos rukoukseni jotain auttaa ja kuningattaren ja veljeni henget seuraavat sinua matkallasi, niin varmaan saat kuninkaan sydämen taipumaan."

"Suokoon sen Jumala, Briita!" vastasi Niilo, vaikka tukehtunut huokaus samassa ilmaisi, että hän itse sitä epäili.

"Usko vain minua, Niilo ... heimolaiseni silmät täytyy lopultakin aueta ja silloin korvaa hän kyllä erehdyksensä!"

"Mutta yhdestä asiasta tahdon vielä puhua hänelle, Briita", alkoi Niilo taas ja katseli lämpimästi rakastettuansa silmiin, "tahdon puhua hänelle rakkaudestamme... En voi, en saata salata sitä. Julkisesti ja kaikkein nähden tahdon saavuttaa onneni. Auringon täytyy valaista tietäni. Yötä en rakasta!"

Briitan poski vaaleni ja hän hiipi lähemmäksi Niiloa ikäänkuin peläten, että itse ilmakin jo erottaisi heidät toisistaan.

"Se on luultavaa, että hän kieltäytyy... Mutta onhan minulla sinun sanasi, ja silloin eivät voi kuukaudet eivät vuodetkaan erottaa meitä, vaikka emme tapaisikaan toisiamme... Sano, Briita, ethän koskaan hylkää minua?"

"En, en", kuiskasi Briita ja katsoi Niiloa silmiin, "kuolla voin, mutta ketään muuta en koskaan voi rakastaa kuin sinua!"

"Niin suojelkoon Jumala meitä ja meidän rakkauttamme, Briita... Mutta Kaarlo kuningas on saava sen tietää ja ilman hänen tahtoaan emme me enää tapaa toisiamme!... Vaan poskesi on niin vaalea, rakas Briita, niinkuin olisi pelko halvannut jo sydämesi! Et luotakaan asian onnistumiseen!"

Briita nojasi päänsä ritarin rinnoille.

"En luota", lausui hän, "mutta koitan olla luja niinkuin sinäkin, vaikka sydämeni hyytyy, ajatellessani kohtaloa, joka meitä odottaa. Sillä tiedäthän sinäkin, että isäni kuolinvuoteellaan määräsi, että minusta oli tuleva herra Ove Laurinpojan morsian!"

"Olen kuullut siitä!" virkkoi Niilo synkein silmin. "Ja olisi hauskaa kuulla, miten se oikein on tapahtunut. Kerro sentähden se minulle, Briita! Kohtalonsa täytyy oppia tuntemaan perin pohjin."

"Minä en siitä paljoa tiedä", vastasi Briita vapisevalla äänellä, "en ollut näet silloin isäni luona, kun tuo kauhea lupaus tuli annetuksi. Siellä olivat ainoastaan kaniikki Helmich ja Ove herra itse saapuvilla."

"Ja ketään muita ei ollut sitä kuulemassa?"

"Ei ... ei edes äitini... Isäni teki juuri silloin loppua ja me istuimme viereisessä huoneessa. Ovi suljettiin ja kun meidät taas kutsuttiin sisään, ei hän enää jaksanut muuta kuin pusertaa äitini kättä ja laskea kätensä minun ja sisareni pään päälle... Sitten veti hän viimeisen henkäyksensä!"

"Hän antoi siis lupauksensa todistajain läsnäollessa?"

"Niin, kaniikki Helmich oli läsnä!"

Niilo ei kysellyt enempää. Hän huomasi nyt liiankin hyvin, mitkä vaikeudet kohosivat hänen onnensa

tielle. Niitä oli aivan mahdoton poistaa, ellei Kaarlo kuningas itse suostuisi vaikuttamaan pyhään isään Roomassa, että tämä peräyttäisi vanhan laamannin määräyksen, koska se oli annettu hänen jo ollessa puoleksi tunnottomana.

Mutta sitä suurempi syy nyt olikin kääntyä kuninkaan puoleen. Hän yksin vain voi auttaa. Ja sitä epäilemättä oli Tordkin tarkoittanut sanoessaan, että he yhdessä ratsastaisivat jouluna Tukholmaan häitä varten. Kaikki nämät tulivat Niilon mieleen ja siitä lujeni vain hänen päätöksensä puhua jo samana iltana asiasta kuninkaalle.

He vaihtoivat vielä muutaman sanan keskenään, kuiskasivat toivoa ja uskallusta toistensa sydämiin ja vahvistivat sitten kädenlyönnillä uskollisuusvalansa. Senjälkeen erosivat he. Briita ja Inga vanhus poistuivat heti. Mutta Niilo jäi vielä seisomaan sinne suureen temppeliin, jossa kellojen ääni kajahteli niin kumeasti ja raskaasti. Ja hänestä tuntui kuin olisivat ne nyt tuoneet hänelle tervehdyksen ylhäältä, jossa kuolleitten kirkastetut henget oleskelivat. Hän loi vielä viimeisen silmäyksen hautapatsaaseen ja kuningattaren kalliiseen lepokammioon. Sitten otti hän purppurakaapunsa, jonka kuumuuden tähden oli kirkkoon astuessa yltään riisunut, ja poistui päättävin askelin sieltä suunnaten kulkunsa suoraan kuninkaankartanoa kohti.

Kuninkaan luona olivat useimmat huoneet valaistut, sillä paljon herroja oli saapunut kaupunkiin marskin hautausta varten. Niilo kulki pihalle ja astui rappusia ylös siihen huoneeseen, jossa oli viimeisellä Vadstenan matkallaan puhellut Kaarina kuningattaren kanssa. Siellä sai hän taas rintaansa rohkeutta ja voimaa ja kevein askelin kulki hän lopun matkaa suureen kuningassaliin.

Niilon sisäänastuessa kääntyivät kaikkien silmät häneen. Selvään huomasi, että hän oli nykyään harvinainen vieras kuninkaankartanossa. Herrat seisoiivat siellä kaksittain ja kolmittain yhdessä ja puhelivat keskenään. Kuningas keskusteli juuri paraikaa Upsalan kaniikin Helmichin kanssa. Kehenkään ei tuon uljaan ja totisen ritarin ilmestyminen näyttänyt tekevän sellaista vaikutusta kuin häneen.

Hän katseli ovelle, ikäänkuin olisi nähnyt haamun sieltä kohoavan, ja varjo levisi hänen kasvoilleen, ilman että kuitenkaan voitiin sanoa, oliko se viha eli suru, joka sai vallan hänen sydämessään. Se varjo jäi siihen sitten uhkaavana, talvista kylmyyttä huokuen. Niin sen ainakin läsnäolevat käsittivät. Kaikille heille oli tuttu kuninkaan ja ritarin välinen kireä suhde. Ja kaikki he myöskin jäivät ihmettelemään ritarin rohkeutta astua niin monen todistajan läsnäollessa kuninkaan eteen. Vielä olivat myös jäljellä Jost von Bardenvlethin taitavan kutomuksen jätteet. Ja harvoille vain oli tuttu Niilon ja urhoollisen marskin välillä vallinnut suhde.

Jos Niilo tuon myrskyisen kohtauksen jälkeen Arbogassa olisi noussut kuningastaan ja maataan vastaan, tai niinkuin Maunu Gren mennyt Kristian kuninkaan puolelle, ei sitä varmaankaan kukaan olisi ihmetellyt. Eikä sitäkään, vaikka olisi tehnyt liiton niiden monien salavehkeilijäin kanssa, joita tähän aikaan oli niin viljalta. Päinvastoin olisi hän silloin löytänyt paljon auttavia käsiä, jotka olisivat tukeneet häntä toimissaan. Mutta nyt oli hän aivan yksin, hyljättyä ja halveksittuna. Harvat vain tunsivat ja osasivat antaa täyden arvon hänen esiintymiselleen Skånen sodassa ja nyt viimeksi hänen uupumattomille puuhilleen marskin seurassa. Suuri enemmistö piti niitä aivan vähäarvoisina. Ja useimmat pitivät suorastaan hänen esiintymistään pelkurimaisen ja orjallisen mielen ilmauksena. Sen sijaan, että hän olisi voimakkaasti noussut vääryyttä vastaan ja kostanut häväistyksen, taipui hän vain nöyränä kuninkaan rankaisevaa kättä suutelemaan. Eivät edes kuninkaan kannattajat, vaikka useat heistä olivatkin kelpo miehiä, voineet käsittää tämän miehen sielun jaloutta. Aika ei antanut arvoa, ei ymmärtänyt kunnioittaa yleviä hengenkykyjä, sisällistä jaloutta. Sen mieli tavotteli vain maallista kunniaa, valtaa ja rikkautta.

Siksi ilmaisivatkin nyt kaikkien katseet joko hämmästyttä, kummastusta tai suoraan inhoa, aina sen mukaan mikä mielipide heillä kullakin oli Niilosta. Mutta uljaana ja vakavana kulki tämä kuningasta kohti, jaloimmat aiheet mielessä, vaatimattomana ja itseuhraavana.

Useat läsnäolevista herroista tekivät häneen vastenmielisen vaikutuksen. Ja hän katui jo, ettei sittenkään ollut odottanut, jos mahdollista sopivampaa tilaisuutta. Hän olisi pysähtynytkin jo vaikka huoneen etäisimpään nurkkaan, ellei kaikki olisi välttänyt häntä niinkuin ruttotautista. Myös takaisinkääntyminen oli jo liian myöhäistä. Hänellä ei siis ollut muuta ehtoa, kuin käydä esiin ja sanoa sanottavansa tai joutua taas yleisen mielipiteen pilkattavaksi.

Kuningas seisoi jäykkänä paikallaan ja ikäänkuin tunnottomana kaikelle, mitä ympärillä tapahtui. Ainoastaan synkkä varjo hänen otsallaan ilmaisi toista. Kaikkien kummastukseksi ojensi hän kätensä kumartavalle ritarille.

"Herra kuningas", alkoi tämä, "meille molemmille tärkeällä hetkellä astun nyt eteenne... Voitteko myöntää minulle tunnin keskustelun kanssanne?"

Kuningas huokasi, mutta ei puhunut mitään.

"Mitä minulla on sanottavaa, sen sanoisin mieluummin kahden kesken", virkkoi Niilo.

Mutta tämä taas ei näyttänyt kuningasta miellyttävän. Ja hän vastasi kylmästi, niin että kaikki sen huomasivat, vaikka erehtyivätkin sen oikeasta tarkoituksesta:

"Olen valmis kuuntelemaan teitä, herra Niilo!"

Niilo heitti puhuvan, melkein rukoilevan silmäyksen kuninkaaseen, mutta tämä ei näyttänyt tahtovan ymmärtää häntä. Ja Niilon täytyi siis tuoda siinä esiin, mitä hänellä oli sydämellään.

"Suurellisilta voivat ehkä teistä tuntua, herra kuningas, ja monesta muustakin, mitä nyt aluksi aion lausua. Mutta väärinkäsitysten estämiseksi voin ilmoittaa, että sillä vain täytän sen lupauksen, jonka kuolleele serkullenne olen antanut. Minä tarjoon teille nyt käteni ja miekkani käytettäväksi teidän omia ja valtakunnan vihollisia vastaan..."

"Kuolleele serkulleni...!" mutisi kuningas, ilman että kukaan voi ymmärtää, mitä hän tarkoitti sillä.

"Valtakunta on vaarassa", jatkoi Niilo ja innostuksen hehku levisi hänen jaloille kasvoilleen, "valtakunta on vaarassa, herra kuningas. Teitä ympäröivät ulkonaiset ja sisälliset viholliset ja nämät jälkimäiset ovat ehkä vaarallisemmat kuin edelliset. Mutta kaikki voidaan pelastaa vielä, herra kuningas, jos vain tahdotte kääntyä niitten puoleen, jotka vielä voivat auttaa teitä!"

Ujostelematon, rohkea puhe näytti tekevän hyvä vaikutuksen kuninkaaseen. Ja jännitetyin mielin katselivat herrat rohkeaa puhujaa ja kuningasta. Tämä näytti kuitenkin tahtovan vain pian päästä ritarista ja mitä pikimmin lopettaa tuon hänelle kiusallisen kohtauksen. Siksi virkkoikin hän kylmällä äänellä, joka oli räikeässä ristiriidassa hänen katseessaan ilmenevän lämmön kanssa:

"Mistä avusta te puhutte, herra Niilo?"

"Puhun siitä avusta", vastasi tämä, "joka kerran jättiläisvoimin työnsi vihollisen ulos maastamme, vihollisen, joka jo niinkuin matojoukko oli levinnyt yli valtakunnan jokaiseen linnaan imien kaiken mehun ja voiman valtioruumiista... Siitä avusta muistutan teitä, kuningas, ja se voi vieläkin kerran saattaa Ruotsi valtiolaivan vaarallisten karien ohitse, jos te vain rakkaudella ja luottamuksella käännytte sen puoleen... Puhun nyt Ruotsin rahvaasta. Se, yksin se vain, voi ja tahtookin muodostaa voittamattoman varustuksen ympärillenne, puhdistaa maan kavaltajista, niinkuin ennen muukalaisista voudeista ja lopuksi vapauttaa teidät ja valtakunnan kaikesta pelosta Tanskan kuninkaan suhteen. Niinkuin teidän vaaraanne, herra kuningas, on kasvattanut yhä suureneva erkaantuminen rahvaasta, niin on teidän voimannekin taas siinä, että yhdistytte uudestaan tämän rahvaan kanssa. Talonpojan ja valtakunnan herran välillä on suuri ero. Se ero on siinä, että talonpoika on kokonaan ruotsalainen, että hän uhraa ennemmin talonsa ja tavaransa, vieläpä henkensäkin, kuin heittäytyy vieraan kuninkaan alamaiseksi. Mutta valtakunnan herrain suhteen olette itsekkin tulleet kokemaan, ettei aina aitoruotsalainen sydän syki heidän kullalla kirjailtuin viittainsa alla..."

Synkkä pilvi, joka jo hetkiseksi oli hälvennyt kuninkaan otsalta, ilmaantui taas. Hän pisti kätensä kullalla koristetun vyönsä taakse ja seiso siinä ulkonäöltään kylmänä, voipa sanoa välinpitämättömänä verrattuna muihin kuulijoihin, etenkin mitä tulee kaniikki Helmichiin. Tämän vilkkaat, terävät silmät katselivat näet salaisella mielihyvällä uljasta ritaria, joka kuninkaan salissa ja hänen itsensä kuullen uskalsi käyttää puhetajaa, jonalasta ei siellä moneen aikaan oltu kuultu.

"Sentähden, kuningas", jatkoi Niilo yhä enenevällä lämmöllä, "sentähden yhdistykää taas tähän kauan unhossa olleeseen ja halveksittuun rahvaaseen. Tanskan kuningas ei ole silloin voittava tuumaakaan Ruotsin maaperästä. Silloin kerääntyvät todelliset ystävät ympärillenne, jotka tahtovat uhrata kaikki teidän edestänne. Nyt piirittävät teitä vain salaiset viholliset, joiden ainoana päämääränä on saattaa kruunu Kristian kuninkaan päähän!... Antakaa minulle vapaat kädet, Kaarlo kuningas, ja minä lähdän heti taalalaisjoukon kanssa liikkeelle. Te voitte silloin aivan rauhassa istua valtaistuimellanne ja kuunnella ja katsella vain, miten miekat välkkyvät vapauden ja oikean asian puolesta. Voiton huudot kajahtelevat silloin tuhansista rinnoista, vaikka ei meidän ensimmäisten olisikaan sallittu taistelusta takaisin palata... Sillä se on varmaa, että taistelussa vapauden ja isänmaan puolesta kymmenen sotilasta kohoaa yhden kaatuneen tilalle!"

Niilo vaiken ja kaikki odottivat, mitä kuningas sanoisi. Mutta silloin astui esiin ritari, jonka purppuraviittaan oli häränpää kuvattuna. Ritari oli arkkipiispan veli, herra Krister Pentinpoika, ja hän lausui:

"Suuremmoisesti puhuu ritari tässä rahvaasta ja mitä kaikkea se voi aikaansaada... Minusta ja monesta muustakin tuntui äsken, kuin olisi Engelbrekt yht'äkkiä ilmaantunut keskelleemme puhumaan.

Mutta Jumalan nimessä toivon ainakin minä, että ne ajat nyt ovat jo olleet ja menneet. Koskaan en voi uskoa, että herra kuningas, joka itse on vanhaa ruotsalaista aatelissukua, hetkeksikään kallistaisi korvaansa sellaiselle puheelle. Onhan nyt jo nähty, mitä Skånen sodassa ja viimeksi Länsigöötinmaalla saatiin aikaan, vaikka ei talonpoikia ollutkaan mukana... Engelbrektistä ja hänen taalalaisjoukoistaan, niistä varjelkoon meitä Herra Jumala ja pyhä Eerikki kuningas!"

Niin lausui ritari liittäen kätensä ristiin ja painaen päänsä alas rinnoilleen.

Mutta Niilo hypähti sivuun, niinkuin olisi myrkyllinen käärme pistänyt häntä. Ja hänen silmänsä salamoivat hurjaa tulta, kun ne siirtyivät kuninkaasta kumartavaan Krister herraan. Heti kuitenkin katosi taas hehku hänen poskiltaan ja tuli hänen silmistään ja syvä, katkera suru ilmaantui hänen jaloille kasvoilleen. Ja se tuli niissä vielä selvemmin näkyviin, kun useimmat läsnäolevista yhtyivät Krister herraan lausuen monet heistä vielä ankarampia arvosteluja kuolleesta kansansankarista kuin hän. Mutta kuningas seiso i yhä vain ääneti. Kuitenkin voi huomata, että hän nyt suuremmalla osanotolla kuunteli näitten puhetta, kuin äsken Niilo herran.

Kun kaikki taas vaiken i salissa, alkoi Niilo kuninkaaseen kääntyen puhua:

"En tullut tänne", sanoi hän, "puolustamaan kansansankaria, jota minä pidän, niinkuin useat muutkin, lähinnä pyhää Eerikki kuningasta, kuuluisimpana ruotsalaisena. Sitä varten en tullut. Vaan minä tul i tänne, niinkuin vapaasukuisen miehen velvollisuus on, lausumaan teille, herra kuningas, mielipiteeni isänmaani asioista. Ja minä sanon sen vieläkin kerran teille, kuningas, tämä rahvas, Engelbrektin rahvas, se vain on teidän voimanne ja Ruotsin ainoa pelastus. Rahvas on voima, jota ei lahjota, ei kullalla eikä hopealla. Siksi voikin Ruotsin kuningas luottaa siihen ja levollisesti laskea päänsä sen helmaan! Sellaisen rakkauden eteen uhraa talonpoika ilolla henkensä!... Vielä kerran, herra kuningas! Tahdotteko antaa rakkautenne sellaisesta rakkaudesta? Jos sen tahdotte, silloin seuraatte neuvoani ja nimenne on säilyvä siunattuna ja rakastettuna tuleviin aikoihin!"

Nyt oli kuninkaan annettava vastauksensa. Voi huomata, miten hänen kasvonjanteensä vavahtelivat, ja suurella jännityksellä odotti jokainen, mitä hän sanoisi.

"Kun tarvitsen teitä, niin kutsun silloin teidät luokseni, Niilo herra!" kuuluivat kuninkaan sanat.

Hyytävä kylmyys laskeutui Niilo Sturen sydämeen. Hänestä tuntui, kuin olisi talvinen myrsky alkanut raivota siellä, kuolettanut kaiken elämän, kylmännyt kauneimmat toiveet. Ja hänen poskensa olivat niin vaaleat, kuin valkoinen kaulus hänen kaulassaan.

Mutta herrat ne hymyilivät salaa ja kaniikki oli niin hartaan näköinen.

"Onko teillä ehkä vielä muutakin puhuttavaa?" kysyi kuningas.

Niilo viivytteli hetkisen ennenkuin vastasi. Mitä hänellä vielä oli sanottavaa, sitä ei hän olisi tahtonut ilmilausua kaikkien kuullen. Olivathan he kaikki täällä hänen vastustajiaan, sen huomasi hän heidän katseistaan ja kuuli heidän puheistaan. Kuitenkin päätti hän sittenkin panna tuumansa toimeen. Olihan se hänelle aivan epävarmaa, koska taas pääsisi kuninkaan puheille. Ja siksi toiseksi tahtoi hän, että kuningas nyt jo saisi tietää kaiken, mitä hänen mielessään liikkui.

"On!" vastasi hän sentähden, "on minulla vielä jotain teille sanottavaa!"

"Ja mitä sitten...?"

"Pyydän teiltä serkkuanne, Briita neitiä, avioksi!"

Kuningas astui askeleen taaksepäin tujottaen ritariin ikäänkuin ei olisi voinut uskoa omia korviaan.

"Serkkuani, Briita neitiä...?" kertoi hän.

"Niin, armollinen herra", jatkoi Niilo. "Ehkä on se sopimatonta, että nyt puhun teille tästä asiasta. Mutta rohkenen sen tehdä, vedoten entisiin aikoihin ja koska, tavatessamme toisemme Axevallassa Tord herran luona, minusta tuntui kuin olisi mielenne minun suhteen i muuttunut. Enkä tahdo ainakaan minä, että jokin salaisuus minun puoleltani antaisi aihetta uusiin väärinkäsityksiin välillämme... Siksi tahdon nyt sanoa asiani suoraan julki...!"

Entinen hyväntahtoinen sävy ilmaantui kuninkaan kasvoille, mutta se katosi taas yhtä pian kuin oli tullutkin. Ja hän virkkoi, kuitenkin ilman katkeruutta äänessään:

"Mitä tähän asiaan taas tulee, niin sitoo minut siinä suhteessa setäni lupaus, jonka mukaan Briita on tuleva toisen omaksi. En voi siis tässäköön asiassa teidän hyväksenne toimia!"

"Jos tämä todella on teidän mielestänne ainoa este, joka erottaa minut ja Briita neidin toisistaan, niin

luulen kyllä Ruotsin kuninkaan voivan vaikuttaa pyhään isään Roomassa niin paljon, että päätös tässä suhteessa muutetaan. Niin, sitä juuri olen tullut teiltä nyt pyytämäänkin!"

"Sehän olisi samaa, kuin muuttaa kuolleen heimolaiseni viimeinen tahto!" virkkoi kuningas.

"Te siis kieltäydyste, Kaarlo kuningas?"

Ritarin ääni värisi mielenliikutuksesta tehdessään tämän kysymyksen ja hänen katseensa näytti tahtovan tunkea kuninkaan sielun pohjaan asti. Mutta kuningas katseli eteensä eikä siis huomannut tuskaa, joka ilmeni ritarin katseessa, vaikka tosin kuulikin äänen värinän.

"Niin!" sanoi hän hitaasti, "minä kieltäydyn!"

Mutta jos ritarin äänessä oli jotain, joka ilmaisi, että asia oli hänelle henkeäkin kalliimpi, niin oli kuninkaan äänessä taas jotain epävarmaa, joka voi merkitä yhtä hyvin sitä, että asia oli nyt päätetty kuin että se oli jäänyt päättämättä.

Ritarin silmät kiintyivät kuninkaaseen ja kohtasivat hänen katseensa.

Mitä se kuninkaan katse ilmaisi, sitä oli mahdoton kenenkään selittää. Niilo herra itse, poistuessaan kuninkaankartanosta, luuli, kuninkaan jyrkästä kiellosta huolimatta, sittenkin voivansa olla varma asiastaan.

Mutta hiljalleen hävisivät Tord Bonden hautuukellojen viimeiset äänet avaruuteen, kun Niilo Sture kulki pitkän luostarimuurin vierustaa asuntoonsa.

II.

Sovinnonhieroja.

Yön kuluessa, kun tyyni hiljaisuus taas vallitsi vilkkaassa luostarikaupungissa, saivat omituiset ajatukset nuoren ritarin mielessä vallan. Hänelle alkoi näet siinä miettiessä yhä selvemmäksi selvitä, että Kaarlo kuningas tuskin hetkeäkään enää voisi valtaansa ylläpitää. Kavaltajat olivat saaneet hänet jo niin kokonaan verkkoihinsa kierretyksi, ettei hän edes enää erottanut, mistä tie pelastukseen kulki. Mutta kuninkaankruunun takaa alkoi yhä selvemmin häämöttää hänen silmiinsä Ruotsin valtakunta ja Ruotsin kansa. Ja se ajatus tunki nyt voimakkaana ja selvänä hänen mieleensä, että miten sitten Kaarlo kuninkaan kävisikin, niin olisi valtakunta ainakin ennen kaikkia pelastettava. Sillä ruotsalaisena mieleltään täytyi kuningaskunnan ruotsalaisella maaperällä säilyä. Mutta kuka oli nyt astuva Engelbrektin tilalle pelastamaan maata ja kansaa vaarasta?

Kirkkaan auringonsäteiden tavoin lumosi äkkinäinen ajatus hänen mieltään. Ja hän vei kätensä otsalleen ikäänkuin olisi tahtonut sillä ulkonaisella liikkeellä estää valon häikäisevää vaikutusta ja hillitä veren hurjaa kuohua, joka sydäimestä tunkeutui aivoihin. — Hän lähtisi ilman kuninkaan suostumusta, vaikkapa vasten hänen tahtoaankin, Taalaihinkin, nostaisi sen rahvaan aseisiin ja kulkisi sitten niinkuin myrskyilma yli maan, puhdistaisi ilman ja valmistaisi siunatulle rauhalle tietä. Sen kaiken tekisi hän kuitenkin kuninkaan nimessä ja hänen puolestaan, niin että kunnia kaikesta siitä tulisi vain hänelle. Ja silloin kun hän tulisi ja laskisi miekkansa hänen jalkojensa juureen, silloin varmaan sulaisi jää kuninkaan rinnasta ja entiset suhteet uudistuisivat taas. Mutta keskeltä tätä aurinkopaisteista taulua hiipi toinenkin kuva hänen mieleensä. Se oli synkkä ja kamala. Ja ennen pitkää ei hän enää nähnytäkään muuta kuin sen. Saattaisihan kuningas sokeudessaan lähettää väkeä kukistamaan häntä. Hän voisi joutua silloin taistelemaan omaa kuningastaan vastaan. Sillä välin voisi vihollinen hyökätä omalta taholtaan ja sekä Kaarlo kuningas että Ruotsi saattaisivat siinä taistelussa sortua.

Se ajatus sai Niilon kauhistumaan. Hänestä tuntui, kuin olisi kuollut kääreliinoissaan kohonnut noilta äsken vielä niin päiväpaisteisilta kentiltä, osottanut kylmällä kädellään häntä ja kuiskannut hänen korvaansa: "Voi sinua, sillä sinä se olet, joka olet surmannut minut!" — Ja hänen mieleensä tuli siinä rukous, jonka kuningatar oli vapisevilla huulillaan kuiskannut, sekä ne lupaukset, jotka oli antanut Tuomas piispalle ja Engelbrektille. Ja Niilo hypähti ylös ja kätensä puristuivat lujasti yhteen. Sisällinen taistelu sai hänen rintansa kuohuksiin. Se vei hänet toisesta liallisuudesta toiseen, eikä hän kuolemukseen voinut löytää selvää, viitoitettua tietä, jota olisi saattanut lähteä astumaan.

Lopulta nukahti hän ja näki sellaista unta, että surmattu ystävänsä hymyillen ja lempeänä tuli hänen

luokseen. Hän laski kätensä hänen kiihottuneille ohimoilleen ja osotti hänelle sisartansa, joka koko lumoavassa kauneudessaan seisoi vähän matkaa heistä pitäen punaisia ruusua kädessään. Niilo hymähti unessa ja selittämätön rauhan tunne täytti hänen rintansa. Mutta armas olento hymyili yhä sydämellisemmästi ja eteni, eteni kauas pois, kunnes hän ei enää häntä erottanutkaan muuta kuin vaaleana, kaukaisena pilkkuna. Ja ympärillä vallitsi synkkä pimeys. Mutta surua se ei kuitenkaan hänessä herättänyt, eikä kaipausta hänen sielussaan. Päin vastoin, loistava pilkku kimalteli hänelle sieltä vastaan niinkuin kaukainen tähti, viittoi hänelle tietä valoisampiin piireihin, missä ei kukaan rinnan rauhaa häiritse. Sinne hänkin kulkisi, se oli hänestä aivan luonnollista. Ja ne ajatukset leijailivat vielä hänen mielessään kun aamulla heräsi.

Herättyään sai hän kuulla, että kaniikki Helmich lähettinsä kautta oli pyytänyt päästä hänen puheilleen ja että tämä lähetti nyt jo toista kertaa oli odottamassa. Niilo käski saattaa hänet luokseen ja heti senjälkeen astuikin vaatimattoman näköinen, mustapukuinen mies sisään.

"Odotan vain vastaustanne, jalo ritari!" virkkoi tämä sisään päästyään.

Miehen kasvopiirteet olivat vakavat, silmät syvät ja ajattelevat. Kasvoja voi pitää kauniinakin, mutta vartalo ei vastannut ruumiillisen kauneuden vaatimuksia. Mies oli nimittäin pienikasvuinen, kulki etukumarassa ja hänen ajatuksensa näyttivät lentelevän kokonaan toisaalla, kuin niiden olisi pitänyt.

"Kukas te olette?" kysyi Niilo välittämättä ollenkaan asiasta, jonka vuoksi mies oli saapunut.

"Olen maisteri Ericus Olai", vastasi mies, "scholasticus Upsalasta. Satuun täällä yhteen herra Helmichin kanssa ja hän lähetti heti minut luokseenne."

"Vai niin, hurskas kaniikki lähettää sellaisen miehen pyytämään minulta puheillepääsyä. Mahtava mahtaakin hän jo itse olla, koskapa te luullakseni olette mies, joka ette ainakaan arvoinenne aio pysähtyä kirkon alimmille portaille."

"Kaniikki Helmich", vastasi maisteri Eerikki, "on herrani, arkkipiispan, oikea käsi ja nauttii hänen ystävyystään ja suosiotaan siinä määrässä, kuin se ihmiselle on mahdollista. Minä itse saan puolestani kiittää hänen armoaan, arkkipiispaa, monesta hyvästä työstä ja siksi autankin mielelläni hänen ystäväänsä tämän asioissa."

Niilo katsahti epäluuloisena pappiin, mutta tämä jatkoi:

"Elän ja toimin vain pääasiallisesti muinaisuudessa, mutta avaimet siihen maailmaan ovat suureksi osaksi hänen armonsa, arkkipiispan käsissä. Hän se kiihottaa minua toimessani."

"Puhutte arvoituksilla vai oletteko ehkä se mies, josta olen kuullut kerrottavan, että hän kirjoittaa kirjaa kaikesta, mitä Ruotsinmaassa on tapahtunut?"

"Olen sama mies!"

"Hyvä!" huudahti Niilo nousten istuimeltaan ja kiinnittäen samalla tutkivat silmänsä historioitsijaan. "Mitä aiotte kirjoittaa Engelbrekt Engelbrektinpojasta?"

"Totuutta!" vastasi Eerikki Olavinpoika lyhyeen ja katseli hymyillen tulista ritaria.

"Lorua, paljasta lorua!" keskeytti tämä, "totuuttahan aiotte kirjoittaa kaikista, mutta mikä on teidän mielestänne totuus Engelbrektiin nähden? Onko se totuus, jonka kuulette käyvän herrain saleissa totuudesta, muiden muassa arkkipiispankin, vai sekö on totuus, joka elää kansan huulilla ja säilyy sen sydämessä?"

"En ole velvollinen, ankara herra", lausui Eerikki vielä sama hymy huulilla, "en ole velvollinen muuttelemaan ajatuksiani en yhden enkä toisen tahdon mukaan. Etsin vain totuutta. Mutta minä haen sitä omilla silmilläni enkä tahdo lainata toisilta mielipiteitä koskekoot ne sitten Engelbrektiä tai jotain muuta..."

"Verukkeita, mestari, turhia verukkeita vain", keskeytti Niilo, "sanokaa suoraan ajatuksenne, mitä ajattelette Engelbrektistä?"

"Ajattelen samaa kuin kansakin, herra Niilo", lausui Eerikki hitaasti ja syvällä vakavuudella, "häneen nähden voi täydellä syyllä sanoa: vox populi, vox veritatis." [9]

"Jumala siunatkoon teitä niistä sanoista!" huudahti Niilo ja hypähti taas kiivaasti istuimeltaan. "Kirjoittakaa, kirjoittakaa Jumalan nimessä ja lähettäkää minulle pian Engelbrektin historia luettavaksi. En epäile sanojanne... Kuitenkin, voihan sattua, että ilma, jota hengitätte arkkipiispan hovissa, voisi sisältää teillekin myrkyllisiä aineita, jotka huomaamattanne saastuttavat mielenne... Mutta minä tahdon

puhdistaa niistä sekä teidän, että kaikkien muittenkin mielen, jotka tulevat lukemaan tuon suuren miehen kronikkaa. Ja sentähden luvatkaa nyt minulle tässä, että heti lähetätte tiedon kun olette saanut historianne valmiiksi. Te voitte sitten joko itse lukea sen minulle eli taas lähettää se luettavakseni. Tahdotteko sen, Eerikki Olavinpoika, tahdotteko luvata sen minulle?"

Ritarin tulinen kiihko näytti saaneen oppineen miehen lämpenemään, sillä suuremmalla innolla, kuin hänen rauhalliselta, säveältä luonnoltaan olisi voinut odottaakaan, tarttui hän ritarin käteen.

"Jumala antakoon minulle voimia kirjoittamaan tämän jalon miehen elämäkerran. Te saatte sen lukea ja tulette olemaan siihen tyytyväinen, sen takaan teille, Niilo herra!"

He puhelivat vielä hetkisen keskenään. Ja oppinut koulumestari sai sen kuluessa monta valaistusta teokseensa, jotka kaikki hän suurella huolella kirjoitti ylös. Saatuaan sitten asiaansa, jota varten oikeastaan oli tullut, myöntävän vastauksen jätti hän ritarille hyvästi ja poistui.

Meni hetkinen, jonka kuluessa Niilo pukeutui. Tuskin oli hän vielä ehtinyt valmiiksi kun jo tuo arvossapidetty ja vaikutusvoimainen tuomioherra saapui hänen luokseen. Niilo meni häntä vastaan ja tuomioherra tervehti häntä lämmöllä ja samalla imartelevan kunnioittavasti. Sellainen esiintyminen herätti Niilossa kummastusta, eikä hän yrittänytäkään salata sitä. Mutta tuomioherra näytti pitävän sitä aivan luonnollisena ja kiirehti sanomaan:

"Rauha olkoon kanssanne, poikani ... ja siunatkoon Herra hetkeä, jona nyt astun kynnyksenne yli!"

Niilo Sture otti kumartelevan tuomioherran vastaan ylpeä, läpitunkeva katse silmissään. Edellisenä iltana oli sydämensä valittu kertonut hänelle, että tämä mies oli ollut todistajana hänen isänsä kuolinvuoteen vieressä, kun tuo onneton lupaus annettiin. Ja nyt oli viimeksi mestari Eerikki Olavinpoika muistuttanut hänelle siitä läheisestä suhteesta, joka oli olemassa kaniikin ja hänen herransa, arkkipiispan, välillä. Mutta tuomioherra ei näyttänyt tahtovan kiinnittää mitään huomiota tapaan, jolla hänet vastaan otettiin. Hänen tarkka ihmistuntemuksensa ja terävä silmänsä sanoivat hänelle heti, että ritari pian, ellei siitä jollain tavoin tulisi estetyksi, puhuisi sellaista, joka veisi häneltä kaiken mahdollisuuden saavuttaa aiottua tarkoitustaan. Siksi lausuikin hän äänellä, joka täydelleen osotti, miten hyvin hän voi hillitä itseään:

"Ette katsele suinkaan lempein silmin minua, Niilo ritari. Ja minunkin täytyy tunnustaa, että ellen olisi ollut näkemässä esiintymistänne eilisiltana kuninkaan luona, tämä käyntini varmaankin olisi jäänyt tekemättä... Mutta mitä eilen kuulin ja näin, on nyt lopullisesti varmistanut minut niissä aikeissa, joita minulla jo kauan aikaa on teidän suhteen mielessä ollut. Ja nyt tahdon panna aikeeni toimeen, ellei teillä itsellänne ole vain mitään sitä vastaan ettekä siis kieltäydy kuuntelemasta ehdotustani."

Kaniikin puhe teki toivotun vaikutuksen. Niiloa hämmästytti se, mitä kuuli. Ja puhujan levollinen, varma esiintymistapa sai hänen vastenmielisyytensä ja ennakkoluulonsa horjumaan.

"Omituiselta tuntuu puheenne minusta", sanoi Niilo. "Teidän ei pidä pahastua, jos niin sanon. Mutta oletteko todella ajatellut, arvoisa herra, että tunnette ajatuksiani ja toimiani perin vähän ja että se vähä, minkä tunnette, voi saattaa teidät vain harhaan..."

"Muuta en tarvitse tunteakaan, kuin mitä itse eilen lausuite kuninkaalle ja kuninkaan vastauksen teille... Olette onneton, Niilo ritari, mutta minä voin saattaa teidät onnelliseksi taas... Rakastatte tätä maata, niin teen minäkin... Puheestanne Kaarlo kuninkaalle kävi selville, että teillä on sama ajatus valtakunnan pelastamisesta kuin minullakin... Mutta kukin asia erikseen. Ensin tahdon teille puhua nyt siitä, joka epäilemättä on lähinnä sydäntänne, nimittäin Briita neidistä ja hänen isänsä lupauksesta... Voin ilmoittaa teille, että teillä on mahdollisuus toisiakin teitä, kuin Ruotsin kuninkaan kautta, saavuttaa päämääränne!"

"Ja mitkä olisivat ne tiet!"

"Varmimmin ja nopeammin voitte saavuttaa tarkoituksenne Ruotsin arkkipiispan kautta."

"Ah!... Mitä sanottekaan, arvoisa herra... Ruotsin arkkipiispako, herra Jöns Pentinpoika, tahtois auttaa minua onneen, jota Kaarlo kuningas ei katso voivansa minulle suoda?"

"Niin, sellainen on hänen halunsa!" virkkoi kaniikki tynesti.

"Ennen olisin uskonut tulen ja veden voivan yhdistyä kuin arkkipiispan tahtovan tehdä jotain minun hyväkseni!" sanoi Niilo yrittämättäkään salata sitä epäilystä, jonka tuomioherran sanat hänessä herättivät. "Niin eri suuntaan ovat tiemme heti alusta alkaen kulkeneet, että teidän on vaikea saada minua vakuutetuksi sanojenne totuudesta."

"Te ette tunne arkkipiispaa!"

"En tosin niin hyvin kuin te, mutta kuitenkin tarpeeksi tietääkseni, ettei hän voi olla ystäväni... Sillä minä en ole hänen ystävänsä, sen te kyllä hyvin tiedätte samoin kuin arkkipiispa itsekin!"

"Niin, jos pinnalta katsotaan, silloin ette ole arkkipiispan ystävä. Mutta työskenteleväthän auringon valo ja lämpökin yhdessä samaa tarkoitusta varten, saattaa maa vihreäksi ja siten elättää ihmiset ja eläimet. Niin ovat he siis toisiinsa sidotut, vaikka vaikuttavatkin kumpikin erikseen. — Tältä kannalta katsottuna olette tekin ja arkkipiispa toistenne ystäviä!"

"Minä sanotte ... minäkö ja arkkipiispa Jöns Pentinpoika ... mekö työskentelisimme samaa päämäärää varten?"

"Sitä uskallan väittää, jalo ritari!"

Molemmat vaikenivat ja Niilo kiinnitti tutkivat silmänsä mahtavaan tuomioherraan, joka kuitenkin kesti hänen katseensa. Lopulta levisi hymy Niilo Sturen kasvoille.

"Toimistaan mies tunnetaan", sanoi hän, "ja sitä te ette ainakaan voi väittää, että minun ja arkkipiispan tekoja voisi verrata toisiinsa, ei sellaisinaan, eikä lopulliseen päämääräänkään katsoen. Vai onko hänen armonsa, arkkipiispa, niin ihmeellisesti muuttunut, että hän nyt on kuninkaan ystävä? Sellaiseksi ei hän ainakaan tähän asti ole osottautunut."

"Niin sanotte te, jalo ritari, ja kuitenkin saatte heti nähdä, että se, mitä olen sanonut, on totta. Sanokaapa nyt minulle, ettekö tekin pidä tärkeämpänä itse kelloa kuin kellotapulia, joka sitä kannattaa!... Sen asian suhteen, Niilo ritari, ei arkkipiispa koskaan ole ollut kahden vaiheilla. Kellon tähden tahtoo hän uhrata henkensä ja verensä ja kaikki mitä hänellä on... Ja niinhän tahdotte tekin!"

"Toisin sanoen, arvoisa herra, te tahdotte tällä väittää, että Ruotsi olisi hänelle yhtä rakas ja kallis kuin minullekin... Mutta silloin näyttäköön hän sen myös teoissa. Ja sitä älkää sanokokaan, että hän, joka Jumala paratkoon on kantanut nurjaa kilpeä Ruotsin kuningasta vastaan, että hän rakastaisi Ruotsinmaata."

Synkkä varjo ilmaantui tuomioherran kasvoille ja terävät, tutkivat silmät kiintyivät Niiloon. Mutta se katosi yhtä nopeasti kuin oli tullutkin, se varjo, ja tyyni levollisuus sai hänessä taas vallan. Ja aivan säveänä vastasi hän tehtyyn väitteeseen.

"Vaikea on lukea miehen ajatuksia hänen kasvoistaan ja sitä ihmistä ei ole, joka voisi väittää tuntevansa arkkipiispa Jöns Pentinpojan. Mutta se, mitä olen sanonut, on totta ja sen tulette te kerran vielä huomaamaan, vaikka tekonsa teistä nyt näyttävätkin, huomatkkaa, että sanon näyttävät, näyttävät puhuvan sitä vastaan. Te saatte vielä nähdä, että hän ennen kaikkia tahtoo vain Ruotsin kunniaa, Ruotsin hyvää... Ja siinä suhteessa, jalo ritari, siinä suhteessa seisotte te samalla maapohjalla. Siksi voittekin te aivan hyvin tulla hänen miehukseen ja voimakkaalla kädellänne viedä tätä yhteistä, suurta asiaa eteenpäin... Huomaan, että epäilette, mutta poistakaa se epäilyksen tunne rinnastanne, Niilo ritari. Tahdon vannoa valan, pyhän, kalliin valan, ottakaa vaikka henkenikin, ellei se, mitä nyt olen puhunut, ole aivan totta. Te olette kunnan mies, ritari, jolla ei ole vertaa. Siksi olenkin puhunut teille ilman mitään edellytyksiä varmana siitä ettette väärinkäytä vilpittömyyttäni..."

Taas kiintyivät kaniikin terävät silmät läpätunkevin ritariin. Mutta tämä seiso siinä ääneti ja, niinkuin näytti, ajatuksiinsa vaipuneena, kädet ristissä rinnoillaan. Ja Helmich jatkoi:

"Arkkipiispa ei mitään muuta niin kernaasti halua kuin Ruotsin pelastusta. Sitä varten tahtoo hän koota ympärilleen kaikki samaa ajattelevat, yhdistää ne lujaan liittoon, joka uskaltaa uhrata kaikki, kaikki Ruotsin edestä...! Te olette ylhäistä sukua, olette nuori, urhoollinen. Teidät tuntee ja teitä rakastaa rahvas. Te voitte nostaa aseisiin talonpoikaisjoukon, niinkuin eilen kuninkaan luona sanoitte, te voitte nostaa sen aseisiin ja puhdistaa valtakunnan! Sitä vaatiikin arkkipiispa nyt teiltä. Siitä kaikesta nyt huomaatte, miten arkkipiispa on seurannut teidän askeleitanne näinä pitkinä vuosina, kun olette elänyt erotettuna kuninkaasta, kaikkien ihmettelyn, etten sanoisi halveksimisen esineenä. Arkkipiispa on ihmetelty, mitä muutkin ovat ihmetelleet. Ja kun nyt kuninkaan luona kuulin teidän vapaan, voimakkaan ja lämpimän puheenne, niin vahvistui minussa se mielipide, joka sekä minulla että arkkipiispalla teistä jo kauan aikaan on ollut. Ojentakaa nyt minulle kätenne suostumuksen merkiksi ja sallikaa minun viedä arkkipiispalle sellainen tervehdys, että tahdotte liittyä häneen... Silloin on teistä tuleva ensimmäinen mies Ruotsissa ja silloin voitte te myös vuoden ja päivän kuluttua kuljettaa sydämenne valitun, kauniin Briita neidin, morsian linnaanne!"

Ollen varma jo asiansa onnistumisesta katseli tuomioherra nyt tyytyväisesti hymyillen ritaria, joka oli tullut aina vain vaaleammaksi, mitä kauemmin puhetta jatkui. Ei ollut muuten mikään ihme, jos tämä arkkipiispan kavala välitysmies erehtyikin ritarin suhteen. Onhan ihmissydän yleensä niin samallinen. Intohimot, turhamaisuus, kunnianpyyntö, kosto, ne hallitsevat enemmässä tai vähemmässä määrässä kaikkia. Ja Niilo ritarilla oli paljon kostettavaa, paljon voitettavaa. Hän oli saanut kärsiä häväistystä,

hänet oli syrjäytetty, unhotettu. Hänen jaloimmat pyrkimyksensä oli väärinkäsitetty. Hänen onnensa oli kylmästi poljettu ja tyhjäksi tehty. Kukapa siis ei hänen tilallaan olisi kuunnellut, viehätynyt sellaisesta puheesta, sellaisesta tarjouksesta, kuin kaniikki Helmich nyt esiin toi. Epäilemättä oli hetkikin onnellisesti valittu. Ja taitavammin ei olisi voitu asiaa ajaa kuin se nyt tehtiin. Hieno tuomioherra saattoi siis täydellä luottamuksella odottaa ritarin vastausta.

Mutta Niilo Sture vastasi:

"Te olette tehnyt minulle ehdotuksen, että yhtyisin liittoon arkkipiispan kanssa ja, niinkuin suvaisitte sanoa, Ruotsin tähden. Samalla olette jo ilmoittanut palkinnonkin, joka on tuleva osakseni, jos suostun arkkipiispan tarjoukseen. Tahdon antaa nyt teille vastaukseni. Jos asia on todella niinkuin sanotte, niin on meidän tarkoituksemme Ruotsin suhteen samat. Ja silloin olemme ystäviä, hän ja minä, ilman välipuheitakin, samaten kuin vastaisessa tapauksessa siksi emme koskaan tule. Mitä taas tulee Briita neitiin ja hänen isänsä viimeiseen tahtoon, niin suoraan sanottuna tekee se minuun inhottavan vaikutuksen, että käytätte sitä syöttinä minulle tarkoituksianne varten. Jos tunnette neitosen mielen ja jaksatte ajatella, että tämä hänen isänsä viimeinen tahto perille asti ajettuna voi saattaa hänet kuolemaan, niin on teidän velvollisuutenne ihmisenä ja pappina tehdä kaikki mitä voitte, että tämä määräys tulisi kumotuksi. Ainoastaan sillä ehdolla, siitä saatte olla varma, suostun arkkipiispan tarjoukseen tässä asiassa. Mutta palkintona en koskaan jotain lupaukseen vastaan, joka sitoisi vapaan tahtoni. Lopuksi tahdon vielä huomauttaa, että jos tarkoituksiperä meillä onkin sama, niin emme siltä suinkaan ole yhtä mieltä keinoista, joilla se on saavutettava..."

Niilo pysähtyi ja hänen levolliset silmänsä tarkastelivat tutkivina kaniikkia. Mutta tämän, niin hyvin kuin voikin hillitä itseään, oli nyt vaikea salata kummastusta, joka hänet valtasi kuullessaan ritarin sanat.

"Mikä on tarkoituksenne?" kysyi hän hieno hymy huulillaan. Sillä ei hän mitään sen enempää tarkoittanut. Hän tahtoi vain siten kääntää ritarin huomiota itsestään ja saada miettimisaikaa. Ritarin sanoista ja kasvojen ilmeistä huomasi hän näet aivan selvään, ettei tämä ollutkaan se mies, joksi sekä hän että arkkipiispa olivat luulleet häntä.

"Puheestanne kävi selville", jatkoi Niilo taas, "että arkkipiispa pitää tietä, käytettäviä välikappaleita kokonaan sivuasiaina. Sitä en minä voi ja ... luottamus luottamuksesta ... en koskaan luovu Kaarlo kuninkaasta. Voitte sanoa sen hänen armolleen! Tapahtukoon mitä tahansa, hänelle ja valalleni pysyn sittenkin uskollisena. Se on totta, mitä sanotte, synkkä on polku, jonka valitsen. Niinkuin kuihtunut kukka on kunnia sitä astellessa. Jos taas suostuisin tarjoukseenne, olisin epäilemättä ensimmäisten rivissä ja voittaisin kai onnenikin ennen pitkää, onneni, jota niin kaipaen. — Mutta minä luotan siihen, että yksi vielä on olemassa, joka tuomitsee toisin kuin mitä ihmiset tekevät. Hänen edessään toivon kerran voivani seisoa pää pystyssä, niinkuin todellisen ritarin tapa on!... Oletteko nyt ymmärtänyt minua?"

Ritarin puhe oli niin levollista ja samalla niin lämpöä täynnä. Huomasi kyllä, miten syvästi hän suri onnensa menettämistä, onnen, jota hän oli jo niin monta vuotta uneksunut. Myöskin ajatellessaan sitä tuskaa, jota Briita tuntisi, jos häntä uhkaava kova kohtalo todellakin täytyisi — myöskin se liikutti hänen mieltään. Tuhat ääntä hänen rinnassaan kuiskasi hänelle, että myöntyisi, suostuisi tehtyihin ehdotuksiin. Ja kaikki ne toivat puolustukseksen tuomioherran väitteen, että Ruotsin onni oli arkkipiispankin korkein tarkoituksiperä. — Mutta Niilo Sturen sielussa soi jänne, joka ei koskaan katkenut, jänne, jonka muodosti niitten muisto, jotka olivat olleet hänelle rakkaat. Ne olivat ohjanneet hänen kulkuaan. Ja heidän sanansa säilyivät hänen mielessään niinkuin yksinäinen kukka keskellä kuohuvaa merta, niinkuin kaukainen tähti taivaan sinilaella johdattaen häntä hänen pimeällä polullaan. Kaikki se yhdistyi lopulta hänen rakastettunsa puhtaan kuvan ympärille. Tämä oli nyt hänelle jo itse asiassa etäämpänä kuin tähti viimeisessä unessa. Mutta hän näki hänet kuitenkin. Ja hänestä tuntui niinkuin olisi neitonen juuri tämän etäisyyden avulla kiinnittänyt hänet vain lujemmin itseensä ja siihen valon, rauhan ja sovinnon maailmaan, jossa hän hallitsi.

Monituisella tavalla ja monen muotoisina kohtaavat taistelut ja kiusaukset ihmistä hänen elämänsä tiellä, mutta totuus, se on yksi vain, ja onneton se, joka ei voi suojella kunniaansa, lupauksiaan, toiveitaan maailman myrskyiltä. Onni liukuu hänen käsistään ennenkuin hän huomaakaan sitä. Lumottuna käy sellainen elämän läpi, meri kohoaa hänen ympärillään ja hän vaipuu verkalleen ja hukkuu, uppoaa lopuksi. Eikä muisto levittele lehviään hänen haudallansa. Mutta voitettu kiusaus, tunne, että on voittanut, se tuo sanomattoman rauhan rintaan, antaa lisää voimia uusiin taisteluihin.

Siksi seisoikin nyt halveksittu ritari niin levollisena. Siksi katseli hän nyt niin uljaana, ylevänä maailmaa ja mahtavan arkkipiispan lähettiä. Tämä myös puolestaan luuli nyt tulleen tuntemaan miehen, joka seiso siinä hänen edessään. Ja niinkuin muutkin, piti hän tätä jalon mielen ilmaisua yksinkertaisuutena. Mutta vielä tahtoi hän lyödä viimeisen valttinsa pöytään ennenkuin antoi asiansa niin raueta.

"Toimistanne määrätte itse, jalo ritari", sanoi hän, "mutta oletteko edes oikein ajatellut, että ystävän käsi, joka teille nyt tarjotaan voi muuttua vihamiehen kädeksi, kun se takaisin työnnetään... Oletteko edes oikein ajatellut, mikä mies se on, jonka ystävyden tarjousta näin kohtelette?"

"Olen kyllä!" huudahti Niilo, "kaikkia olen tarkoin ajatellut!"

"Arkkipiispan valta on suuri ... monessa suhteessa suurempi kuin kuninkaan!"

"Jumala on häntäkin mahtavampi!"

"Hyvä... Välimme ovat siis aivan selvät... Kunpa ette vain katuisi vielä, sillä käsi, joka minun kauttani nyt tarjottiin teille, sitä ei tarjota enää toista kertaa!"

Kaniikki viivähti vielä hetkisen, ikäänkuin olisi hän tahtonut antaa ritarille miettimisaikaa ja saada alkuun uuden keskustelun. Mutta nähdessään nuo lujat ja päättävät, vaikka samalla vaaleat kasvot edessään, jätti hän hyvästi ja meni.

Niilo jäi siihen yksin seisomaan ja katselemaan poistuvan jälkeen. Epäilysten tulva täytti hänen mielensä ja nuo vanhat ajatukset koskien kuningasta ja valtakuntaa palasivat taas. Mutta hän tempautui väkisin irti alakuloisuudestaan, käveli muutaman kerran lattian yli ja pysähtyi sitten ikkunan eteen.

Elämä ulkona hänen huoneensa edustalla oli vilkastunut. Rahvasta oli lukuisasti saapunut kaupunkiin ja monet ritarit, joista toiset olivat saapuneet hautausta varten, toiset taas tulleet kuninkaan seurassa, toivat asepalvelijoihin siihen vielä uutta vaihtelua. Välinpitämättömänä katseli Niilo ohikulkevaa liikettä. Hänen ajatuksensa kulkivat omia teitään, niinkuin ihmisetkin kadulla. Niin seisoi hän siinä mistään välittämättä kauan aikaa. Mutta äkisti vilkastuivat hänen silmänsä, niinkuin olisi joku siellä ulkona kiinnittänyt hänen mieltään.

Siellä alhaalla ikkunan vieressä seisoivat kaksi miestä keskustellen. Toinen oli kaniikki Helmich, toinen herra Ove Laurinpoika. He erosivat juuri toisistaan, kun Niilo huomasi heidät. Ove herra kääntyi pihalle ja heti sen jälkeen kuuli Niilo Sture hänen askeltensa äänen rappusista, jotka johtivat hänen omaan huoneeseensa.

III.

Hagbart ja Signe.

Kuninkaankartanon puistossa tuuheitten puitten varjossa istui eräänä varhaisena aamuhetkenä Briita neiti käsi poskeen nojautuneena. Kirkkaansinisellä taivaalla helotti elokuun aurinko, valoi valoaan yli maan, pilkisteli puitten oksien välistä uneksijaan, jonka vaalealle poskelle silloin tällöin kimalteleva kyynel ilmutui tipahtaen siitä alas vihreälle nurmelle hänen jalkainsa juuressa. Hänen katseensa oli kiintynyt poljettuun kukkaan, jonka oli ottanut ylös ja jota paraikaa piti kädessään. Mutta mitä teitä hänen ajatuksensa kulkivat oli vaikea sanoa. Tuo puoleksi kuihtunut, tallattu kukka oli kai aluksi antanut hänen ajatuksilleen suunnan, mutta nyt lentelivät ne jo kaukana siitä. Sillä näytti siltä kuin olisi hän itse tahtonut päättää hävitystyön, jonka luonto oli alkanut, koskapa välinpitämättömästi väenteli kukkasen lehtiä käsissään.

Mutta sitä ei hän nyt huomannut, hänen ajatuksensa liitelivät muilla mailloin kaukana lähtökohdastaan, vaikka hän vielä huomaamatta pitikin kukkasta kädessään, ehkä juuri tuolla tajuttomalla liikkeellä ilmaisten, mitä hänen mielessään liikkui.

Silloin ilmestyi nuori ritari erään puun taakse.

Se oli herra Ove Laurinpoika. Hän seisoivat sivuun neidosta, joten tämä ei voinut huomata häntä. Ja hurmaantuneena katseli hän siitä paikaltaan kauan aikaa kaunista tyttöä, niinkuin ei olisi koskaan tahtonut häiritä sitä, mitä näki.

Huokaus ja neitosen nimen lausuminen ilmaisivat kuitenkin lopulta hänet.

Briita neiti katsahti peljästyneenä sivulleen. Ja nähdessään Ove herran tuli hänen poskensa vielä vaaleammaksi ja hän hypähti ylös niinkuin säikähtynyt hirvi, kun se yhtäkkiä huomaa metsästäjän

jännitetyin jousin seisovan puun alla.

"Mitä tahdotte, Ove herra?" kysyi hän enemmän katseella kuin sanoilla.

"Niin kylmänä, Briita neiti?" lausui tämä käyden esiin ja aikoi tarttua hänen käteensä. "Katseestanne päättäen voisinkin pitää itseäni nyt onnettomimpana nuorukaisena, mitä maa päällään kantaa!"

"Niinkuin minä todella olen onnettomin tyttö... Kuitenkin on suuri ero minun ja teidän välillänne siinä suhteessa..."

"Ja mikä sitten?"

"Minä olen onneton teidän tähtenne, Ove herra..."

"Minun tähteni...! Kuinka voitte puhua niin julmasti, vaikka kyllä tiedätte, että tahtoisin uhrata kaikkeni, mitä minulla on, henkenikin, teidän ja teidän onnenne edestä!"

"Niin te sanotte ... mutta sanoissanne ei ole sydäntä, kuori vain. Muistatteko vielä tuota iltaa monta vuotta takaperin, kun ensi kerran puhuitte minulle rakkaudestanne? Muistatteko, mitä silloin vastasin teille?"

"Mutta paljon on senjälkeen muuttunut, jalo neiti, ja isänne tahto ... hänen viimeinen tahtonsa..."

"Ove herra!" huudahti Briita ja katsoi ylpeästi ritaria silmiin.

"Vakaalla aikomuksellako muistutatte minua tästä lupauksesta."

Ove herra punastui kuullessaan nämät neitosen sanat. Mutta muuten eivät ne näyttäneet tekevän häneen vähintäkään vaikutusta. Päinvastoin meni hänen suunsa hymyyn, vaikka se kohta kuoleutuikin taas hänen huuliltaan.

"Niin kyllä, miksi emme me molemmat muistelisi isänne viimeistä tahtoa?"

"Ensiksikin koska hän ilmoitti tämän viimeisen tahtonsa ollessaan jo tajuttomana, ja toiseksi koska sen muistuttaminen alentaa teidän rakkausvakuutuksienne luotettavuutta."

Sellaista puhetta näytti Ove herran olevan vaikea käsittää. Hän oli sellainen kuin oli, avosydäminen, sodassa nopsa ja uhkarohkea ja vieraspöydässä itse ilo. Mutta samalla oli hän kiivas, hillitön ja siveellistä ryhtiä vailla, joka yksin vain antaa miehelle hänen oikean arvonsa. Hän ei ollut luonnostaan paha, mutta voi tulla siksi, koska häneltä juuri puuttui itsenäisyys ja sellainen luja tahto, joka ei hyväksy muitten johtoa. Hän oli iloa kuohuva, mutta samalla itsekäs. Leikin täytyi ennen kaikkia tuottaa hänelle itselleen huvia. — Ja leikkiä oli hänestä kaikki paitsi ehkä rakkautensa Briita Kaarlontyttäreeseen. Oli hänellekin kunnia kallis, mutta ainoastaan maailman, ei se, joka sydämessä pitää asuinsijaansa. Maailman tuomio voi särkeä hänen kunniansa niinkuin saippuakuplan. Sen kautta oli hän kokonaan ihmisten vallassa, joiden tuomio usein on aivan armoton. Kunniasta, joka näkymättömillä langoilla on taivaaseen kiinnitetty, mutta joka juuri siksi onkin muuttumaton ja kukoistaa kauniimmin, kuin maailma sitä armottomimmin tuomitsee — siitä kunniasta ei hänellä ollut aavistustakaan. Hän voi pysyä hyvässä kiinni niin kauan kuin ei hänen arvonsa siitä kärsinyt. Mutta jos tuli kysymykseen uhrata ulkonainen maailman kunnia todellisen edestä, luopua ihmisten kiitoksesta oikean hyvän tähden, silloin lankesi Ove.

Vaikka hän todella rakastikin Briita neitiä, niin sai tämä tunne kuitenkin siitä huolimatta alistua hänen luonteensa ja ennakkoluulojensa alle. Koko maailma tiesi, että hän rakasti neitoa ja että hän oli saanut tämän isän myöntymyksen asiassa. Koskaan ei siis voinut, kun olosuhteet kerran olivat tällaiset, tulla Ove Laurinpojan mieleenkään antaa perään ja luopua rakkaudestaan ja oikeudestaan. Päinvastoin olivat ne hänelle tukikohtana, johon nojautuen tahtoi nähdä ennemmin rakastettunsa vaikka kuolevan kuin itse antautua maailman pilkattavaksi, joksi varmaan tulisi, ellei puuhansa, saada Briita Kaarlontytär omakseen, onnistuisi.

Siksi tahtoikin hän nyt keskustelussa Briitan kanssa välttää kaikkea, josta hänellä oli se hämärä aavistus, että joutuisi tappiolle. Hän vastasi:

"Isänne ilmoitti kuitenkin tämän tahtonsa todistajan läsnäollessa."

"Mutta mitä merkitystä on tällä todistuksella, jos tunnette isäni todellisen tahdon... Ja tiedättehän aivan hyvin, että jos olisitte puhutellut isääni tässä asiassa hänen vielä terveenä ollessaan, niin olisi hän yhtä vähän myöntynyt pyyntöönne kuin minäkin."

"Briita, Briita!" huudahti Ove rukoilevana kurottaen kätensä neitoa kohti, "kuinka voit puhua näin, työntää minut luotasi, vaikka kyllä tiedät, miten sydämellisesti rakastan sinua!"

"Jättäkää sellaset puheet, Ove Laurinpoika... Rakkaus, joka tarvitsee toisen mahtikäskyn avukseen, ja vielä enemmän se, joka ei häpeä käyttää sitä hyväkseen — sellainen rakkaus ei ole minun silmissäni rakkautta vaan päinvastoin. Jos olisitte pitänyt muistossanne, mitä tuona iltana sanoin teille, kun ensi kerran puhuitte minulle tästä asiasta, niin varmaan olisitte säälinyt minua ettekä rikkonut lupaustanne, jonka silloin annoitte minulle... Ja silloin myös Ove Laurinpoika, silloin olisin pitänyt teitä nuhteettomana ritarina ja ystävänäni..."

"Tapaan pitää sanani!" huomautti Ove tulistuen. "Kukaan ei voi kasvojeni edessä väittää, että olisin sanani rikkonut, mutta katsokaas, jalo neiti, tässä asiassa..."

"Tässä asiassa, arvelette, ei teidän tarvitse sanaanne pitää..."

"Ei, ei ... ei niin ... kun erosin teistä, oli aikomukseni, että ... niin, olisinpa ennemmin antanut hakata itseni vaikka kappaleiksi, kuin muuttaa kirjaintakaan siitä, mitä teille lupasin... Mutta asia ei olekaan niin, kuin se ehkä voi näyttää. Katsokaas, lupauksen annoin mielenkuohussa, en ollut silloin oma herrani... Makasin jalkojenne juuressa, ihanuutenne oli hurmannut, vanginnut minut. Kauneudella on tyrannin mahti... Lupaus, joka on annettu sellaisella hetkellä, on siis pakotettu, sitä ei voi sanoa vapaaehtoiseksi..."

"Ah... Ove herra, kuinka oppineella mietelmällä puolustatte itseänne. Arvelen, että teillä on ollut paljon päänvaivaa, ennenkuin saitte asianne selvitettyksi tähän tapaan..."

Kauniin neitosen kasvoilla kuvastui inho ja harmi. Ja hänen silmissään oli sellainen moittiva ilme, kun katseli ritaria, että tämä ei voinut kestää sen painoa, vaan käänsi kasvonsa pois.

"Niin, asia on yhäti sydämelläni. Ja olen toistanut nuo sanat jo niin usein, etten pian enää muusta tiedäkään..."

"Se todistaa vain, ettei oikeuden tunne ole vielä kokonaan rinnassanne sammunut. Sillä ellei niin olisi, ette varmaankaan tarvitsisi tuollaisilla mietelmillä omaatuntoanne nukuttaa... Sanokaapa nyt rehellisesti minulle, Ove Laurinpoika, oletteko itse keksinyt tuon oppinne lupauksesta, jota ei tarvitse pitää?"

"En, sitä en ole!" vastasi Ove ja huokaus pääsi hänen rinnastaan, ikäänkuin olisi hän tuntenut helpotuksen tunteen povessaan tehtyään tämän tunnustuksen.

Ja ikäänkuin palkinnoksi sellaisesta rehellisestä vastauksesta ojensi Briita neiti hänelle kätensä. Ove herra tarttui siihen ja hänestä tuli heti aivan kuin toinen ihminen. Se oli hänen parempi puolensa, joka leimahti esiin. Se oli heikko maininki todellisesta kunniantunnosta, joka pääsi näkyviin hänen harhaan vievien ennakkoluulojensa lomasta.

Briita neiti huomasi tuon äkkinäisen muutoksen ritarissa. Ja naisen hienolla huomiokyvyllä ja terävällä aistilla kiirehti hän heti käyttämään sitä hyväkseen, varmana siitä, että silmänräpäyksen kuluttua se jo olisi myöhäistä.

"Sanokaapa minulle vielä yhtä rehellisesti, Ove ritari", pyysi hän katsellen tätä ystävällisesti silmiin, "sanokaapa vielä yhtä rehellisesti, kuka on teille neuvonut tuon opin?"

"Pyhä kirkko", vastasi Ove vilkkaasti.

"Ja kenen kautta?" kysyi Briita yhä vain jatkaen tutkistelemuksiaan. "En ymmärrä, miksi ette voisi sitä sanoa, kun ette kuitenkaan mitään sen kautta voi menettää, vaikka tunnenkin sen. Sanokaapa siis minulle, kuka on teille neuvonut tämän pyhän kirkon opin?"

"Kaniikki Helmich on sen tehnyt!"

"Kaniikki Helmich!" huudahti Briita vaaleten ja liitti kätensä ristiin. Hänelle selviytyi siinä yhtäkkiä, että tässä oli kauas tähtäävä suunnitelma pohjana, jonka suunnitelman välikappaleena Ove Laurinpoikaa vain käytettiin, mutta jonka uhriksi hän ja Niilo olivat joutuneet. Syitä ei hän voinut itselleen selvittää, mutta hän tuli kuitenkin siihen päätökseen, että niin oli asianlaita. Hän oli varma, että isässä ei olisi voinut herätä ajatustakaan pakottaa häntä. Siksi hyvin tunsivat hänet. Vieraan kaniikin tulo Penningebyhyn, hänen huolehtimisensa sairaan sielun suhteen, lempeän isä Johanneksen syrjäyttäminen — kaikki ne yhdessä toisiinsa verrattuina saivat hänet lopulta aivan varmaksi asiasta.

Se ei kuitenkaan nyt riittänyt, että hän itse oli asiasta varma. Hänen täytyi saada se niin selväksi, että voisi esittää sen kuninkaallekin niin, että tämäkin saattaisi erottaa mikä siinä oli totta mikä valhetta. Se verkko, johon hän oli kiedottu, voi yhtä hyvin koskea kuningasta ja valtakuntaakin. Ja siksi päätti hän houkutella Ovelta kaikki hänen tietonsa ilmi. Ove olikin sitäpaitsi ainoa, jolta voi jotain valaistusta saada tässä asiassa.

"Olette toki pohjalta rehellinen ja jalo nuorukainen, Ove ritari", sanoi hän, "mutta kun nyt kerran olette sanonut jo näin paljon, niin voitte sanoa kohta kaikki. Mistä johtui tuo synkkä tuomioherra teille sellaisen neuvon antamaan?"

Hänen äänensä oli niin hellä, että Oven sydän sulii ja hän oli valmis ilmoittamaan kaikki.

"Olen tuntenut kaniikin jo kauan aikaa", lausui hän. "Tutustuin häneen, kun hän oli vielä nykyisen arkkipiispan kirjurina. Kerran siihen aikaan Uppsalassa ollessani tapasimme toisemme. Hän kyseli silloin minulta Penningebyn tapahtumia, kyseli teistäkin ja Niilo Sturesta kaikellaista. Ja siinä sai hän myöskin tietää, miten kiihkeästi rakastin teitä. Hän hymyili vain surulleni ja vakuutti asian olevan helposti korjattavissa. Ja siinä tahtoi hän auttaa minua vanhan ystävytemme vuoksi, sanoi hän..."

"Ja niin lähditte te sitten matkalle isäni kartanoon...?"

"Niin, arkkipiispa lähetti Helmichin jonkun toimituksen tähden isänne luokse, Jumala hänen sieluaan armahtakoon!... Me läksimme matkaan ja senjälkeen tiedätte kyllä itse, miten kaikki kävi niinkuin kävi."

"Ei, ei, Ove herra ... en tiedä sitä, mitä puhelitte isälleni, joka niin sai hänet eksymään. Sen täytyy teidän vielä sanoa minulle!"

"Helmich siinä puhui vain..."

"Ja isäni ... eikö hän sanonut mitään?"

"Ei, hän vain katseli, katseli meitä suurilla silmillään ja hymyili niin omituisesti kaniikin puheelle... Mutta varmaa on, että hän lopuksi nyökkäsi myöntävästi päätään suostumuksen merkiksi. Briita, Briita, anna se minulle anteeksi ... anna anteeksi rakkauteni tähden! Vannon kaiken pyhän nimessä, että kaikki tapahtui vain rakkauteni tähden. Niin, minä rakastan sinua niin suuresti, että tahdon taistella vaikka taivaan ja helvetin voimain kanssa sinusta... Usko minua, minä tahdon joko voittaa sinut tai kuolla!"

"Niin teette te vain meidät kaikki onnettomiksi, Ove Laurinpoika... Älkää luulkokaan, että ylpeät ja julmat sananne voivat minua taivuttaa. Vieläkin voi uljaan Signen henki elää näillä mailla. Ja sen sanon teille, ettei mikään maailmassa voi muuttaa mieltäni tai saada uskollisuuttani häneen horjumaan, jonka sydämeni kerran on valinnut. Jos todellakin aiotte pakottaa minut siihen, niin olen silloin pitävä uljaan Signen kohtalon paraimpana onnenani."

Terävästi katseli Ove Laurinpoika edessään seisovaa päättävän näköistä ja nyt rakkaudessaan vielä ihanampaa neitosta. Näytti kuin olisi hän tahtonut nähdä aina sydämeen asti. Ja jota kauvemmin hän katseli, sitä selvemmäksi kävi hänelle, että toiveensa olivat turhat, että tuo ihana neito ei kuulunutkaan hänelle. Silloin synkistyivät hänen silmänsä ja poskille hiipi kalman vaaleus. Ja aivan hiljaa ikäänkuin itsekseen hyräili hän Hagbartin ja Signen laulusta nuo säkeet:

Kun tulivat he lehtoon ihanaan,
Oli Hagbart silloin jo kuollut.

Hyttävä tunne tunki Briita neidin rintaan. Hänestä tuntui, kuin olisivat ne sanat ennustaneet hänelle jotain kamalaa ja kauhistavaa, jota hän ei voinut välttää.

"Mitä sanotte, Ove herra?" kysyi hän henkeään pidättäen.

"Mitä sanoin", lausui Ove, "sen kuulitte te kyllä ja ketä minä tarkoitan Hagbartilla, senkin voitte aivan hyvin arvata, sillä omain sanainne mukaan en ainakaan minä voi se olla."

"Niiloa!" huudahti Briita neiti äänellä, joka ilmaisi hänen sisällisen levottomuutensa.

"Niin, Niiloa!... Tahtonne on täyttyvä, ylhäinen neito! Jo tänä päivänä on maan päällä yksi mies vähemmän. Sillä Niilo Sturen eli minun ... jommankumman meistä täytyy sortua... Sitten voitte kyllä näytellä uljaan Signen osaa, jos mielenne tekee... Niilo Sturen morsiameksi ette koskaan tule!"

Ja hän riensi pois kuulematta epätoivoisen tytön rukouksia ikäänkuin olisivat Signen palavan neitikammion liekit jo soaisseet ja samentaneet hänen silmänsä. Neitonen huusi hänen nimeään, kutsui häntä luokseen — se sai vain hänen kiiruhtamaan askeleitaan. Ennen pitkää oli hän jo kadonnut puitten taakse. Ja hänen askeltensa ääni, se hävisi kadun kohinaan.

Tyttö seiso i hetkisen siinä paikallaan, ikäänkuin kiveksi muuttuneena, painaen suonenedontapaisesti käsiään sydämelleen. Mutta äkisti tempautui hän hervastuksestaan ja pari kyyneltä ilmaisi jälleenpalaavaa elämää hänen rinnassaan.

Nopein askelin kiirehti hän sitten kuninkaankartanoon. Täällä tapasi hän vanhan Erlandin ja pyysi

tämän hankkimaan hänelle sisäänpääsyn kuninkaan luokse. Ukko ei voinut salata hämmästystään, kuullessaan neitosen pyynnön ja nähdessään, miten kalmankalpeat tämän kasvot olivat. Mutta neito ei antanut hänelle aikaa kyselemisiin, hän tahtoi vain heti tietää, oliko kuningas yksin huoneissaan, niin että hän voisi tavata häntä. Oli hän, aivan yksin ja heti senjälkeen oli Briita jo kuninkaan luona.

Kaarlo kuningas istui ajatuksiinsa vaipuneena huoneessaan. Niin oli Briita hänet usein ennenkin tavannut senjälkeen kun veljensä kamala kuolema hänelle ilmoitettiin. Kun hän astui sisään katsahti kuningas ylös ja ojensi lempeästi hymyillen kätensä hänelle.

"Mikä tuo teidät näin aikaseen luokseni, serkkuni?" kysyi kuningas, mutta lisäsi heti nähdessään tämän säikähtyneen muodon, "mitä on tapahtunut, onko taas joku uusi onnettomuus kohdannut, joka koskee minuakin?"

"Se voi ainakin tapahtua!" vastasi Briita ja kertoi kohtaauksensa Ove Laurinpojan kanssa sekä mitä he keskenään olivat puhuneet.

Kuningas kuunteli tarkasti ja hänen korkea otsansa rypistyi ja katse synkkeni. Vielä vaikka Briita oli jo lopettanut istui hän siinä ääneti eteensä katsellen. Mutta äkisti tarttui hän neitoa kädestä kiinni.

"Rakastatko sitten Niilo Sturea, Briita?" kysyi hän.

Hän näki sen jo hänen kasvoistaan, ilman että neidon tarvitsi sitä julki lausua. Siksi ei hän odottanutkaan hänen vastaustaan, vaan lisäsi heti:

"Isäsi viimeisen tahdon voi kuitenkin todistaa mies, joka ei koskaan jätä sitä käyttämättä."

"Siitä määrätköön sitten Herra Jumala", vastasi Briita, "mutta nyt täytyy teidän tulla minun ritarikseni, korkea heimolaiseni... Ove herra ei kauhistu mitään keinoa..."

"Rehellisessä taistelussa luulen kuitenkin", huomautti kuningas raukeasti hymyillen, "Niilo Sturen aina kykenevän Ove Laurinpoikaa vastustamaan!"

"Ja kuka voi väittää, että tässä on rehellinen taistelu kysymyksessä?"

"Huonoja ajattelet Ove raukasta!" oli kuninkaan vastaus.

"Ette siis tahdokaan olla Briitanne ritari, Kaarlo kuningas."

"Ole huoleti vain, lapseni", lausui kuningas, "vielä ei ole sydämeni sulkeutunut sinulta!"

Hän nyökäytti päätään ja viittasi kädellään, että tahtoi olla yksin. Ja Briita jätti hänet mieli kuohuksissa. Sillä koska ryhtyisi nyt kuningas panemaan lupaustansa toimeen? Mitä kaikkea voisikaan tapahtua, ennenkuin hän ehtisi vielä alkuunkaan. Ja joka silmänräpäys oli kallis.

Suruisena kulki hän luhtisillalle mennäkseen huoneeseensa. Siihen hän kuitenkin hetkeksi pysähtyi ja katseli puitten latvoja, jotka syksyisessä kauneudessaan kohosivat taivaalle, niinkuin rivi liikkuvia hautakumpuja. Pian oli niiden uhkea komeus hajoava tuuleen ja ennen pitkää sortuisi se maahan masentuneena, kauniit kesäiset muistot mukanaan, kylmän lumivaipan alle. Niin oli kai hänenkin lyhyt kesäunelmansa murtuva. Sekin hautaantuisi peiton alle kylmemmän vielä kuin talvinen lumisohjo. Ja nunnanhuntu häämötti jo hänen silmissään viimeisenä turvana maailman pahuutta vastaan.

Hevosen kavioiden kapse havautti hänet näistä surumielisistä mietteistä. Hän katsahti pienestä luhdinikkunasta alas pihalle. Siellä pysäytti juuri kookas mies kauniin, korskuvan ratsunsa.

Briita löi kätensä yhteen, katsahti taivasta kohti ja hänen huuliltaan pääsi huudahdus:

"Herman Berman!"

Hänen päähänsä pälkähti siinä yhtäkkiä ajatus, että Herman voisi auttaa häntä ja pelastaa hänen lemmittynsä. Olihan hän Niilo Sturen ystävä, vanha tuttu hänen kanssaan. Epäilemättä tekisi hän siis mielellään tämän palveluksen Niilolle. Mutta hänellä näytti nyt olevan kiire kuninkaan puheille eikä Briita sentähden uskaltanut viivyttää häntä. Hän päätti odottaa. Ja hänen odotuksensa tuli lyhemmäksi, kuin aluksi luulikaan.

Herman, jolla oli ollut niin kiire kuninkaan puheille, että tuskin oli ennättänyt neitoa ohimennessään tervehtääkään, tuli nimittäin hetkisen kuluttua takaisin ja heti riensi Briita puhuttelemaan häntä. Mutta ritari oli saanut kuninkaalta toimen tehtäväkseen, joka ei sallinut viivyttelyä. Hän tervehti siis, kohteliaasti ja kunnioittavasti neitoa, niinkuin luonnollista olikin, ja kiirehti sitten heti annettua käskyä täyttämään.

"Minulla on teille jotain sanottavaa, ylhäinen neito", virkkoi hän ohimennessään, "mutta kuninkaan käsky on ensin pantava toimeen..."

"Ehkä on se asia kuitenkin tärkeämpi, josta minä tahtoisin teidän kanssanne puhua", kiirehti Briita vastaamaan ja kasvonsa olivat vaaleat kuin palttina.

"Sitten, sitten... Jos Jumala suo, on tämä hyvinkin pian toimeenpantu!" lausui Herman.

Ja niin oli hän jo menossa. Muutamien miesten seurassa jätti hän kuninkaankartanon. Ja keihäiden kalina kaikui vielä kauan aikaa heidän mentyäänkin Briitan korvissa, kunnes se lopulta hävisi kadun kohinaan.

Hän aikoi nyt rientää kuninkaan luokse ja tutkia häneltä asiaa. Mutta juuri kun hän lähestyi kuninkaan huoneen ovea, tapasi hän taas Erland vanhuksen, joka ilmoitti hänelle, että kuningas juuri paraikaa keskusteli siellä sisällä muutamain herrain kanssa.

"Ole toki huoletti, lapseni", lisäsi ukko sillä tuttavallisuudella, jonka ikänsä ja pitkälinen palveluksensa kuninkaankartanossa hänelle myönsi, "ole aivan huoletti... Kuningas on suostunut pyyntöösi... Herman Berman on jo matkalla Niilo herran luokse!"

Briita tarttui lujasti ukkoa käteen ja puserti sitä suonenvedontapaisesti.

"Jumala siunatkoon teitä sanoistanne, Erland isä!" sanoi hän ja kyyneleet tulivat hänen silmiinsä. "Kunpa se vain ei olisi jo liian myöhäistä!" huokasi hän sitten perään ja riensi omaan huoneeseensa.

* * * * *

Rientoaskelin kulki Ove Laurinpoika katuja eteenpäin. Ja sittenkään ei matka hänen mielestään käynyt kyllin nopeasti. Hän ei nähnyt mitään muuta kuin tuon surullisen kuutamoritarin, niinkuin hän kilpailijaansa nimitti, ei kuullut muuta kuin neitosen sanat, että hän pysyisi Hagbartilleen uskollisena, vaikka sitten Signenkin kohtalo häntä odottaisi. Vimmassaan oli hän jo karkottaa itse kaniikki Helmichinkin kiukkuisilla sanoillaan pakosalle. Tämä, joka tapasi hänet matkalla, koetti vaivojansa säästämättä saada selville, mikä ritarin vihan oli saanut niin hillittömästi kuohumaan ja ennen kaikkia, mikä oli syynä hänen tuliseen kiireeseensä. Ja niin paljon sai kaniikki siinä tietää, että vihastunut ritari oli matkalla Niilo herran luokse, ja ettei se suinkaan tapahtunut ystävällisissä aikeissa, sen osotti koko käytöstapa.

Kaukana siitä, että olisi koittanut hillitä vimmastuneen ritarin mieltä, huomasi kavala tuomioherra päinvastoin vain asialleen edullisemmaksi kiihottaa sitä äärimmäisiin asti. Ja niin erosivat he juuri Niilo Sturen majatalon portilla toisistaan. Ove herra kiiti rappusia ylös, tempasi oven auki ja seisoi yhtäkkiä kasvot hohtavina ja silmät säkenöiden kilpailijansa edessä.

"Täällä te seisoskelette, Niilo Sture", huusi hän, "ja töllistelette kuninkaankartanolle, odottaen vain niinkuin toinen Hagbart aikaa, jolloin pääsisitte astumaan kuninkaallisen immen neitsytkammioon... Mutta minä sanon teille, koskaan ette te sinne sisään astu, ette ainakaan niin kauan kuin minun suonissani veri virtaa!"

"Perin omituinen aamutervehdys, Ove Laurinpoika!" keskeytti Niilo. "Varmaankaan eivät viimeiset oluthöyryt ole vielä ehtineet päästänne hälvetä, sillä muuten ette suinkaan tuolla tavoin puhuisi!"

"Toivon kuitenkin teidän ymmärtävän, mitä puhun, jalo Hagbart, ja muuta en haluakaan. Kaksi ehtoa on teillä nyt valittavana, joko luopua Briita neidistä tai taistella kanssani. En tahdo kantaa kunniallista nimeäni, ellei miekkani kärki jo tänään saa vertanne vuotamaan. Jos haluat näytellä Hagbartin osaa, niin tahdon olla telottajasi. Ja usko minua, Niilo Sture, koskaan ei Briita Kaarlontytär tule sinun omaksesi!"

"Sellainen puhe vaatii hyvitystä, Ove Laurinpoika", lausui Niilo totisena. "Miettikää siis, ennenkuin puhutte, ja peräyttäkää sananne, sillä hyvin tiedätte, ettei teillä ole mitään oikeutta minua komentaa."

"Jaa eli ei, Niilo Sture!"

Salama välähti Niilo Sturen silmässä ja hänen muotonsa muuttui niin, että sen kyllä olisi pitänyt saada vastustajankin kalpenemaan. Hän astui askeleen Ove Laurinpoikaa kohti ja lausui hitaasti ja painolla, ovea osottaen:

"Ei sanaakaan enää tähän suuntaan tai heitän minä teidät ulos pihalle ja heti!"

Tämän uhkauksen kuullessaan tuli Ove raivoa täyteen ja vihan vimmassa, silmitöntä kiukkua kuohuen, paljasti hän miekkansa.

Se teko sai Niilon taas hillitsemään mielensä ja jättiläisvoimin tarttui hän käteen, joka piteli miekkaa.

"Luulen, ettette voi tänä aamuna punnita sanojanne ja tekojanne, Ove Laurinpoika", sanoi hän, "eli ettetekö voi käsittää, että tällaiset aiheet voivat leimata teidät kurjaksi konnaksi. Pistäkää miekkanne tuppeen. Sitä asiaa varten voidaan valita sopivampikin aika kuin tämä, jos se nyt todella on sen arvoinen, että sen täytyy miekalla ratkaista... Mutta ei nyt, eikä täällä! Ajatelkaahan, missä olemme! Tuskin sadankaan askeleen päässä kuninkaankartanosta... Niin paljon voitte ainakin ajatella, vaikka olisitte kuinka suutuksissa, ettette minun ruumiini ylitse kulkien voi saavuttaa kuninkaan heimolaisen kättä."

Nämät tyynesti lausutut sanat eivät kuitenkaan näyttäneet Ove herraan tekevän mitään vaikutusta.

"Totta ovat puhuneet ne, jotka ovat sanoneet Niilo Sturea pelkuriksi", huusi hän: "ja pahantekijäksi ei voi koskaan sanoa sitä, joka surmaa pelkurin... Ha-ba-haa, nyt pitäisi tuon ihanan immen nähdä valittunsa, joka varmaankin on lumonnut hänen mielensä jollain taikajuomalla..."

Hän tempasi itsensä irti ja suuntasi miekkansa Niilo Stureen päätä kohti. Tämän miekka riippui naulassa lähellä ikkunaa, niin että hän seiso siinä aivan turvattomana. Mutta hänen levolliset silmänsä seurasivat tarkasti hyökkääjän pienimpiäkin liikkeitä ja yhtäkkiä heittäytyi hän Oven päälle ja yritti tarttua käteen, joka piti miekkaa, tehdäkseen hänet siten aseettomaksi.

Samassa avautui ovi ja Herman Berman, muutamain kuninkaan miesten seuraamana astui sisään.

"Jumalan nimessä, hyvät herrat!" huudahti hän, "mitä tämä merkitsee...?"

Niilo Sture päästi heti nämät sanat kuullessaan vastustajansa käden irti, mutta Ove herra kohta kun tunki kätensä vapaaksi, tähtäsi sisään tulleista todistajista välittämättä miekallaan vihollistansa päähän. Se olisi epäilemättä ollut Niilo Sturen loppu ellei Herman samassa olisi rientänyt esiin ja voimakkaalla kädenlyönnillä antanut iskulle toista suuntaa.

Miekka sattui pöydän syrjään, johon jäi kiinni, niinkuin naulattuna.

"Tässä on tehty kolmenkertainen rikos", virkkoi Herman kiinnittäen terävät silmänsä Oveen, "ensiksikin koti- ja kuninkaanrauhaa vastaan ja sen lisäksi vielä oikeita ritaritapoja vastaan, joiden loukkaamista jokainen rehellinen mies pitää arvolleen alentavana!" Ja osottaen kädellään Niiloa lisäsi hän: "Sillä tavalla menettelee vain kurja henkipatto, kuin te nyt olette menetellyt, Ove Laurinpoika!"

Ove herra tujotti puhujaan, ikäänkuin ei olisi voinut uskoa korviaan, ja päänsä kohosi uljaana pystyyn.

"Kuka uskaltaa puhua minulle ritaritavoista...? Ette luullakseni ainakaan te, Herman Berman?"

"Täällä Ruotsissa uskaltaa jokainen vapaasukuinen mies puhua teille ritaritavoista, Ove Laurinpoika...! Voi olla, että teidän kotimaassanne pidetään ritaritapoihin kuuluvana myöskin kaksintaistelu epätasaisilla aseilla, ehkäpä suora hyökkäys turvattomankin kimppuun. Mutta meillä Ruotsissa, jossa jokainen talonpoika on yhtä hyvällä oikeudella vapaasukuinen kuin ritarikin, meillä on siinä suhteessa toinen tapa... Siitä voitte te kuitenkin päästä paraiten selville siellä, johon teidät nyt vien!"

Hermannin levollinen, varma puhe- ja esiintymistapa, samaten kuin aseellisten miesten läsnäolokin, kaikki ne saivat lopulta ylpeän nuorukaisen miettimään asemaansa ja mitä hänellä mahdollisesti olisi edessä. Pöyhkeys ja viha väistyivät vähitellen kysyvän ilmeen tieltä hänen kasvoiltaan. Kuitenkaan ei hän ehtinyt vielä mitään puhua, kun jo Herman lausui:

"Kuninkaan nimessä vangitsen minä teidät, herra Ove Laurinpoika!"

Hän antoi viittauksen miehilleen, jotka astuivat heti esiin ja panivat toimeen hänen käskynsä.

IV.

Tuomioherran matkaseurue.

Vähän myöhemmin päivällä edelläkerrottujen tapausten jälkeen lähti kaniikki Helmich Vadstenasta mestari Eerikki Olavinpojan ja parin arkkipiispan miehen seurassa. Äänettöminä ratsastivat molemmat

hengelliset herrat eteenpäin, tuomioherra ajatuksiinsa vaipuneena, koulumestari taas epäilemättä kunnioituksesta esimiestänsä kohtaan. Hän katseli kumminkin kauniita maisemia ympärillään, kuin sitävastoin tuomioherra istui vain pää alhaalla, kulmakarvat rypistyksissä ja tujotti suoraan eteensä niinkuin olisi hevosen harja ollut ainoa maailmassa, jota kannatti katsella.

Niin kulkivat he noin puoli peninkulmaa. Siellä täällä tuli heidän vastaansa toivoretkeläisiä, jotka olivat matkalla Pyhän Briitan kuuluisaan luostariin. Moni niistä rukousnauha käsissään luki rukouksiaan tien syrjällä, tuulen tuodessa yksinäisiä kellon ääniä luostarista heidän korviinsa. Toisinaan taas tapasivat he joukon asepalvelijoita, joilla oli herrojensa vaakunat neulottuina takkinsa etupuolelle. Tulipa muutaman kerran tavarakuormakin heidän vastaansa. Ne sisälsivät kaikki ruoka-aineita luostarille ja tuotiin kai niitä joltain sen monista maatiloista, joista useimmat sijaitsivat rajapitäjissä.

Mutta kaikesta tästä ei tuomioherra mitään välittänyt. Hän ratsasti vain äänetönnä eteenpäin ja koulumestari ei tahtonut tai ei uskaltanut häiritä häntä.

Tuomioherran matka kävi pohjaa kohti pitkin Vetterin rantaa Motalaan, josta sitä sitten oli määrä jatkaa Neriken ja Örebron kautta Stäken linnaan, missä arkkipiispa tähän aikaan oleskeli. Helmich oli valinnut tämän tien, koska toivoi Örebrossa saavansa kuulla tärkeitä uutisia. Motalaan pysähtyivät he hetkiseksi lepäämään. Siinä levätessä yllätti heidät eräs munkki, joka hiljalleen ratsastaen saapui pihalle, astui alas hevosesensa seljältä ja antoi apetta sille.

Munkki oli kookas mies ja hänen hitaat liikkeensä eivät voineet katsojalta salata, että hän ennen luostariin menoaan oli harjoittanut aseidenkäyttöä toimenaan. Hänen päähineensä oli kasvojen eteen vedettynä, niin että kukaan ei voinut nähdä hänen muotoaan. Hevosen syödessä istui hän itse vieressä erään hirren päällä. Mestari Eerikki seiso i hetkisen matkan päässä hänestä ja katseli häntä tutkien. Hän luuli tuntevansa tuon kookkaan munkin, vaikka ei nähnytäkään hänen kasvojaan. Hän ei kuitenkaan tahtonut antautua ennemmin keskusteluun tämän kanssa, kuin oli varma asiastaan.

Mutta kun hän seiso i siinä ja mietti itsekseen, oliko munkki se, joksi hän häntä luuli, nousi tämä hitaasti ylös ja lähestyi häntä.

"Ettekö ole Eerikki Olavinpoika?" kysyi munkki.

Tämä nyökkäsi päätään.

"No kuinka pitkälle olette ehtinyt kronikkanne kirjoittamisessa senjälkeen, kun viimeksi tapasimme toisemme?"

"Oikein!" huudahti koulumestari. "En erehtynytäkään luuloissani... Tehän se todellakin olette!"

"No oletteko päässyt tunkeutumaan tuota pimeää käytävää pitkin Folkungaherttuain torniin?" keskeytti munkki hänen puheensa ja sanoista voi kuulla, että hän hymyili, vaikka ei nähnytäkään hänen kasvojaan.

"Kiitos avustanne, harmaaveli...! Niin kauas en vielä ole ehtinyt, mutta maanalaisen käytävän perille pääsin... Muut toimet ovat senjälkeen vieneet niin aikani, etten ole muuta ehtinyt kuin lisätä varastojani arvokkailla löydöillä teostani varten. Kunpa pääsisinkin pian työpöytäni ääreen!"

"Matkustitte silloin, ellen väärin muista, hänen armonsa, arkkipiispan, asioissa Lundiin?"

Koulumestari nyökäytti päätään.

"Silloin voitte ehkä sanoa", jatkoi munkki, "aikooko arkkipiispa Tuve vieläkin, aina joka kerta, kun saapuu ruotsalaiseen kaupunkiin, kannattaa arkkipiispanristiä edellään? Niin teki hän kuningas Kristofer vainajan aikana tullessaan Kalmariin vähän enemmän kuin kymmenen vuotta sitten."

Tanskan arkkipiispa oli antanut, tullessaan erääseen kokoukseen Kalmariin vuonna 1444, kantaa suurta arkkipiispan ristiä edellään sen merkiksi, että hänellä oli etusija ennen Upsalan arkkipiispaa ja että arvonsa puolesta oli pohjoismaitten hengellinen päämies lähinnä paavia eli, latinalaisella sanalla sanottuna, primas. Kalmarissa silloin läsnäolevat piispat vastustivat arkkipiispan oikeutta tässä suhteessa. Ja tämä selitti heille, että kaikki oli tapahtunut vain kristillisestä hurskaudesta ja kuninkaalle kunniaksi sekä että hän kyllä mielellään omasta puolestaan sallisi Upsalan arkkipiispan esiintyä samalla tavalla Tanskassa.

"Voihan se kyllä vieläkin tapahtua", vastasi koulumestari sävyisästi ja miettivän näköisenä, mutta hänen puheensa keskeytti tässä yhtäkkiä tuomioherra, joka oli lähestynyt keskustelevia heidän sitä huomaamatta.

"Ei koskaan!" huudahti Helmich. "Sellaista oman arvonsa loukkaamista ei hänen armonsa,

arkkipiispa, koskaan tule sallimaan. Enkä luule, että sitä sallii kukaan hänen jälkeistäänkään... Mutta kuka olette te, harmaaveli, ja mihin olette matkalla?"

"Olen ollut luostarini puolesta erityisten asiain tähden Tukholmassa", vastasi munkki, "ja olen nyt matkalla Örebrohon. Välillä täytyi turvautua hevoseen, koska olen viipynyt matkallani liian kauan ja kun kuitenkin siitä huolimatta pitää olla määrätyllä hetkellä takaisin."

"Tottumattomalle ratsastajalle tuottaa sekin matka jo kyllin tuskaa", virkkoi kaniikki ja jatkoi sitten keskustelua munkin kanssa, kunnes lepohetki loppui ja hänen taas oli noustava hevosensa selkään.

Samaan aikaan laittoi munkkikin itsensä kuntoon ja tielle tultua oli keskustelu taas ennen pitkää täydessä vauhdissa. Mahtavaa tuomioherraakin näytti se yhä enemmän alkavan huvittaa, jota paremmin oppi tuntemaan seuralaisensa laajan kokemuksen ja tiedot aikakauden merkellisimmistä henkilöistä. Munkki näytti myös tahtovan mikäli mahdollista olla tuomioherralle mieliksi. Aluksi tietysti puhelivat he vain yleisistä asioista. Mutta jo sen kuluessa tuli tuo kokenut ja terävännäköinen tuomioherra useamman kerran huomaamaan munkin monipuoliset tiedot ajan oloista.

Lopulta joutuivat he taas uudestaan puhelemaan Lundin ja Upsalan arkkipiispain välisestä riidasta koskien primasoikeutta pohjoismaissa. Ja siitä siirtyi puhe sitten ikäänkuin itsestään arkkipiispa Jöns Pentinpoikaan.

"Luulenpa, että arkkipiispan sanoilla nyt tulee olemaan kokonaan toinen kaiku Ruotsin valtakunnassa, kun niiden tukena on Stäken luja linna", virkkoi munkki.

Kaniikki nyökäytti päätään, mutta jätti ajatuksensa julkilausumatta.

"Hyvällä syyllä voitane kai myös sanoa, että se on hänen omain kättensä työtä?"

"Hän on pannut paljon huolta linnan varustamiseen, itselleen ja arkkihiippakunnalleen kunniaksi ja iloksi."

"Niin, olen kuullut sanottavan, että linnan rakentaminen jo alusta alkain on ollut hänen johtonsa alla."

"Hänen armollaan, Jöns arkkipiispalla, on ollut suuri vaikutusvoima lähimpäin edeltäjänsä aikana", myönsi tuomioherrakin.

"Ja epäilemättä on se ollut onneksi Ruotsinmaalle!" lisäsi munkki äänellä, joka riittävästi ilmaisi hänen ihmettelystänsä ja kunnioituksensa, tai jota ainakin voitiin ymmärtää niin.

"Epäilemättä!" vastasi tuomioherra lyhyeen.

Häntä ei näyttänyt keskustelu tästä asiasta huvittavan, vaikka muuten ehkä mielellään kuuntelikin tuon kokeneen munkin ylistyksiä esimiehestään. Mutta tämä jatkoi ikäänkuin ei olisi mitään huomannut:

"Omituista kyllä on hänen armonsa molempia edeltäjiä arkkipiispanistuimella kohdannut kuolema, joka kansan kesken on ollut paljon puheen aineena. Niilo arkkipiispa rakasti tosin kuningastaan yhtä suuresti, kuin Jonatan Taavettia, mutta kuinka hän, vaikka niin olikin asianlaita, voi surra itsensä kuoliaaksi kuninkaan kuolemasta tiedon saatuaan, sitä on kansan hyvin vaikea käsittää..."

"Siinä on teille jotain tutkittavaa, Eerikki Olavinpoika!" keskeytti Helmich kiireesti ja lisäsi sitten: "luulen kuitenkin, että sille, mitä kansa tällaisissa tapauksissa uskoo ja ajattelee, on yleensä annettava hyvin vähän arvoa. Sitä näet voi kuitenkin aina taitava henkilö johtaa, mihin itse tahtoo."

"Epäilemättä on väitteessänne perää, mutta..."

"Kuinka esiintyivät esimerkiksi taalalaiset drotsin, herra Krister Niilonpojan aikana, Jumala olkoon hänen sielulle armollinen!"

"Niin, taalalaiset...", keskeytti munkki mieltävän näköisenä. "Ilman vaivaa ei se kuitenkaan koskaan näytä onnistuvan. Tunsin erään miehen, joka koetti johtaa suuren virran uomastaan tilustensa ylitse. Se onnistuikin hänelle. Mutta siitä tuli kuitenkin vain pieni puro. Suuri virta juoksi edelleenkin raivoisana ja kuohuen omaa rataansa. Jos hän olisi saanut joen kokonaan suljetuksi, olisivat hänen tiluksensa olleet mennyttä kalua. Mies muistuttaa minusta jossain määrin vanhaa drotsia ja ehkä, jos asiaa tarkemmin katselemme, muitakin..."

Tuomioherra vilkaisi salaa munkkiin, mutta kasvoille vedetty päähine esti hänet mitään näkemästä. Seurasi sitten hetken hiljaisuus, jonka kuluessa kukin matkustavaisista antautui omien ajatustensa valtaan. Sen keskeytti lopulta munkki, joka lisäsi kääntäen samassa hevosensa harjan toiselta puolen

toiselle:

"Hänen armonsä, Jöns arkkipiispa, näyttää voivan paremmin selviytyä asiasta. Uskokaa minua, armollinen herra, jos hän vain ryhtyy toimeen, kääntää hän varmaan virran kulun, mihin itse tahtoo, eikä hänen tarvitse peljätä tulvaa, eikä sitäkään, että siitä syntyisi vain pieni puro joen asemesta. Olenpa varma, ettei hän myöskään puolusta teidän ajatustanne, armollinen herra, mitä kansan tuomioon tulee..."

"Hm, hm!" yski kaniikki katsellen sinertäviä vuoria, joitten yli heidän oli kuljettava.

"Kunpa hän vaan saisi elää!" virkkoi munkki.

"Elää...? Mitä tarkoitatte, harmaaveli? Hänen armonsahan on mitä paraimmissa voimissa!"

"Ajattelin vain arkkipiispa Olavia ja hänen äkillistä kuolemaansa!"

Munkki käänsi samalla kasvonsä sivulle, niin että hän selvästi voi nähdä kaniikin koko muodon. Tämä kalpeni kovasti ja tempasi samassa ikäänkuin tajuttomasti uljasta juoksijaansa suitsista, niin että se peljästyneenä hypähti eteenpäin. Mutta samassa käänsi munkki jo kasvonsä takaisin ja kaikki kävi taas vanhaa rataansa, vaikka keskustelua painostikin se mieliala, johon kaniikki oli joutunut. Tätä ei se enää näyttänyt huvittavan tai tuntui se hänestä liian tuskalliselta voidakseen jatkaa sitä.

"Jumala paratkoon!" virkkoi munkki, "vieläkään ei olla varmoja siitä, mikä aiheutti tämän äkillisen kuolemantapauksen... Mikä on teidän mielipiteenne siitä, armollinen herra...? Onkohan mitään perää kansan jutuissa mantelimaidosta?"

"Manteli ... mantelimaidosta ... niin, olenhan minäkin kuullut sellaisia huhuja... Siitä nyt huomaatte, harmaaveli, kuinka paljo voi luottaa kansan puheisiin."

"Te tunnette siis asian tarkemmin?"

"Enhän toki, kaukana siitä ... mitenäs minä sen paremmin voisin tuntea, mutta sen tiedän kumminkin varmaan, että..."

"Arkkipiispa Olavi kuoli luonnollisen kuoleman... Äkisti se kuitenkin joka tapauksessa tuli, sitä ei voitane kieltää!" keskeytti munkki ja äänessä ilmeni sellainen omituinen varmuus, että se vaikutti melkein päinvastaisesti tuomioherraan, kuin mitä sillä ehkä tarkoitettiin.

"En tahdo sitäkään väittää", virkkoi tämä välinpitämättömästi hymyillen, "hänen kuolemansä tapahtui, niinkuin äsken sanoitte, ihan äkkiarvaamatta. Olin itse läsnä Nyköpingin linnassa..."

"Vai niin ... no siinä tapauksessa en tahdo puhua mitään, sillä silloinhan te itse paraiten tiedätte, kuinka kaikki tapahtui. Mutta kansan puhetta voi sittenkin verrata uuninpiipusta nousevaan savuun. Niinkuin savu nousee ylöspäin, kiertelee ja kaarteleee sinne tänne, aina tuulen mukaan, milloin lukemattomissa renkaissa, milloin taas muissa supistuksissa ja laajennuksissa, niin puhekin, joka käy miehestä mieheen. Sekään ei anna ohjata itseään..."

"Ja on sillä myös yhtä vähän merkitystä kuin savullakin!" lisäsi kaniikki päättävällä äänellä.

"Kokonaan merkitystä vailla ei se siltä ole, armollinen herra. Voihan se esimerkiksi hyvin helposti mustata puun, joka levittelee tuvan ylitse oksiaan."

"Ja kenen voisivat jutut mantelimaidosta mustata?" kysyi kaniikki äkisti ääni katkerana.

Itse tyyni ja sävyisä mestari Eerikki Olavinpoikakin heitti nämät sanat kuullessaan peljästyneen ja tutkivan silmäyksen kaniikkiin, niin hämmästytti häntä tämän äkillinen kysymys. Mutta munkki vastasi aivan rauhallisena:

"Mitään nimeä en ole kuullut koskaan mainittavan, sanotaan vain, että mantelimaidon laittoi hänelle eräs korkea herra."

"Ja tuo korkea herra ei voi arvattavasti olla kukaan muu kuin...!"

"Häntä, jota te nyt ajattelette, en ainakaan minä siksi usko... Enkä ole kuullut kenenkään muunkaan häntä syyttävän, ja jos joku olisi kuullutkin sellaisia huhuja, niin on aivan selvää, mistä ne ovat alkunsa saaneet. Yleensä olen huomannut niiden, jotka tahtovat antaa huhuille varman, määrätyn suuntansa, ja sellaisia on kyllä olemassa, yleensä olen huomannut niiden onnistuvan yrityksissään yhtä huonosti, kuin jos joku jättiläispalkeilla tahtoisi pakottaa uuninpiipusta nousevan savun kulkemaan vastatuuleen... Onhan toki Ruotsin valtakunnassa vielä muitakin korkeita herroja!"

Olisi odottanut Helmichin nyt vuorostaan kysyvän munkilta, ketä tämä katsoi eli ketä oli kuullut syytettävän mantelimaidon antajaksi, koskapa niin varmaan väitti, ettei se ollut se korkea herra, jota Helmich itse siksi arveli. Mutta sitä hän ei tehnyt, vaan lausui vain entistä vertausta jatkaen:

"Sanotaan myös: ei mitään savua ilman tulta, harmaaveli, ja tässä ei ole tulta. Sillä täytyyhän teidän ymmärtää, ettei pyhä kirkko koskaan olisi jättänyt sellaista rikosta rankaisematta, jos vain jotain syytä epäluuloihin olisi ollut. Mutta mitään sellaista ei kuolemantapauksen jälkeen esiin tuotu, vaikka sitä kysyttiin. Asia on siis aivan selvä!"

"Tepä sen sanotte, armollinen herra ... asia on todellakin aivan selvä", lausui munkki. Ja niin kääntyi keskustelu vähitellen ja ikäänkuin huomaamatta toiselle alalle, jossa he näyttivät paremmin sopivan yhteen.

Puhelunaineeksi tuli näet nyt ei enemmän eikä vähemmän kuin itse Kaarlo kuningas, sekä se sota, jota paraikaa käytiin Tanskan kuningasta Kristiania vastaan. Kaniikki ei yrittänytkään salata, mistä kuningasta pääasiassa moitti. Tämä oli aivan liaksi velto. Näytti siltä, kuin ei hänellä enää olisi ollut ollenkaan omaa tahtoa, tai niinkuin ei hän enää olisi uskaltanut toimia, kuten itse tahtoi ja niinkuin epäilemättä olisi pitänyt. Sen lisäksi ei hänestä ollut miestä valitsemaan väkeä itselleen, päinvastoin käytti yksi ja toinen häntä välikappaleena voittaakseen siten omat tarkoituksensa. Hän oli nyt jo leikkipallo jokaisen taitavan miehen käsissä, joka vain ymmärsi johtaa ja kuljettaa häntä, ja oli siksi vielä enemmän tuleva.

Kaiken tämän munkki myönsi ja lisäsi, että valitettavasti kyllä Jost von Bardenvlethin tapaisia miehiä oli aivan ... liiankin paljon olemassa.

"Mutta sellainen asiointi ei ajan pitkään saata olla Ruotsin valtakunnalle hyödyksi", jatkoi Helmich. "Se ei ole enää Kaarlo kuningas, joka hallitsee, vaan se on milloin mikin hänen suosikeistaan ja lopulta kai ne kaikki, jotka vain hänen armostaan ovat osallisiksi tulleet. Sellainen järjestys ei voi ajan pitkään pystyssä pysyä. Sehän on aivan samaa kuin jos asettaisi yhtä monta kuskia johtamaan tulista nelivaljakkoa, kuin vaunuissa on ajavia. Ruotsalainen vaatii ennen kaikkia voimakasta ja lujaa johtoa hallitsijoiltaan... Talonpoika ei ole vielääkään unhottanut Engelbrektiänsä, vaikka Kaarlo kuningas on jo aikaa sitten unhottanut talonpojan. Se unhottaminen, se juuri onkin hänen heikoin puolensa."

Tämäkin oli munkista aivan oikeaa puhetta ja hän surkutteli urhokkaan marskin, jalon Tord herran, aikaista kuolemaa sekä kysyi sitten huoaten kaniikilta, kuka hänen mielestään nyt paraiten sopisi kuninkaan asiaa kunnialla ajamaan.

"Te kysytte sitä, harmaaveli", puuttui Helmich lämmöllä puheeseen, "ja minun puolestani saatte te kyllä sitä kysyä. Mutta oma ajatukseni on, että se nyt auttaa hyvin vähän asiaa, kuka hänen kunniaansa ylläpitää, kun ei hän kumminkaan enää sitä itse tee. Tarvittaisiin ainoastaan hiukkanen Engelbrektin henkeä ja se jo saisi Kaarlo kuninkaan valtaistuimen musertumaan pirstaleiksi."

"Ja sellainen mies kyllä arvattavasti löytyy, joka omistaa tämän hiukkasen Engelbrektin henkeä", virkkoi munkki ikäänkuin täydentääkseen kaniikin ajatuksen, ja loi samalla salaisen katseen häneen. "Toivottavasti kuitenkin yhä edelleenkin pidetään pääasiana, ettei valtakunnan etu mitään sen kautta kärsi!"

"Kyllä, harmaaveli, sitä pidetään yhä edelleenkin pääasiana... Valtakunta ei sen kautta mitään vahinkoa kärsi, päinvastoin hyötyy, siitä olen varma."

"Mutta jos Kristian kuningas käyttää tilaisuutta hyväkseen...?"

"Kristian kuningas...!" virkkoi kaniikki ajattelevasti ja vilkkaat silmänsä kiintyivät hevosen harjaan. "Rauha ja rauhan säilyttäminen valtakuntien kesken, onhan se aina pidettävä pääasiana", lisäsi hän sitten, "ellei sitä voida säilyttää vähemmällä, niin suostuttakoon Jumalan ja pyhimysten nimessä vaikka siihenkin... Pahemmaksi ei voi asiointi kuitenkaan koskaan tulla, kuin se nyt on! Katsokaas, rauha valtakuntain kesken, sehän on juuri se suuren kuningattaren meille jättämä perintö, jonka me voimme ja jonka meidän pitää säilyttää. Ja sentähden, sitä saavuttaaksemme, täytyy meidän myös olla vähän enemmän myöntäväisiä."

"Paljon totta on puheessanne, armollinen herra", virkkoi munkki, "mutta tuskin on uskottavaa, että muukalainen kuningas koskaan oppii antamaan oikeaa arvoa Ruotsin laille, ja jos laki rikotaan, vallitsee laittomuus maassa."

"Silloin on myös Kristian kuninkaan valta lopussa."

"Ja mies, joka omistaa tuon hiukkasen Engelbrektin henkeä, ottaa hallitusohjat käsiinsä", virkkoi munkki päättävällä äänellä, joka puhe näytti suuresti kaniikkia miellyttävän. "Luulenpa tietäväni, ketä

te sillä tarkoitattekin."

Hän nojautui sivulle, asetti suunsa ihan kaniikin korvan viereen ja kuiskasi:

"Te tarkoitate arkkipiispa Jöns Pentinpoikaa!"

Kaniikki yskäsi ja vei äkisti kätensä suun eteen, mutta ei kumminkaan kieltänyt, jos ei myöntänytkään. Niin ratsastivat he hetken ääneti. Munkki ei tahtonut sanoa enempää kuin oli sanonut ja kaniikin näytti kuiskaus saaneen syviin mietteisiin. Vähäsen matkaa tieltä oikealle sijaitsi eräällä mäen rinteellä talonpoikaistalo ja joko oli kaniikilla aivan rehellinen aikomus tai teki hän sen vain saadakseen keskustelun lopetetuksi, totta ainakin on, että hän yhtäkkiä käänsi hevosensa kapealle polulle, joka johti taloon, ilmoittaen, että hän siellä tahtoi levätä ja syödä päivällistä.

Munkki tervehti ja aikoi jatkaa matkaansa, mutta kun kaniikki pyysi hänen tekemään seuraa itselleen, suostui hän.

Päivällisen loputtua ja ojennettuaan itsensä mukavaan asentoon auringonpaisteessa, viittasi kaniikki munkin luokseen.

"Kuulkaapa, harmaaveli", sanoi hän, "te olette kauasnäkevä ja teräväjärkinen mies. Teidän vertaistanne harvoin tapaa luostariveljien joukossa... Siirtäkää siis päähineenne syrjään, että näen kasvonne. Muistan silloin teidät paremmin."

"Jumala paratkoon, armollinen herra", vastasi munkki, "minä olen vain köyhä ja syntinen ihminen ja olen tehnyt lupauksen, etten koskaan paljasta päätäni muualla kuin Jumalan alttarin edessä. Jos olen teitä miellyttänyt, niin voittehan muistaa, että se oli eräs harmaaveli, jolla ei ollut nimeä..."

Äänen vieno värinä ei olisi jäänyt kaniikilta huomaamatta, ellei hänen päänsä olisi ollut niin täynnä muita ajatuksia.

"Hyvä, hyvä", sanoi hän, "minä voin tehdä jotain teidän hyväksenne... Teidän ei saa jäädä siihen alhaiseen asemaan, jossa nyt olette... Muistatte kai tekin vielä, sillä eihän siitä niin pitkä aika ole, kun erästä Vadstenan munkista tehtiin Vesteråsiin piispa?"

"Sen muistan aivan hyvän..."

"Niin, harmaaveli, sellaista voi vieläkin tapahtua... Sanokaapa nyt minulle, ajattelematta ollenkaan, kelle puhutte, sanokaa aivan suoraan, mitä tarkoittatte sillä, kun äsken mainitsitte arkkipiispa Jönsin nimen samalla kertaa kuin Engelbrektin?"

"Mitäpä muuta voisin sillä tarkoittaa, kuin että hänellä juuri on se voima ja tarmo, jota nykyiset olot vaativat, jos hän vain tahtoo käyttää sitä..."

"Me puhumme nyt ilman todistajia, harmaaveli... Voimme siis ymmärtää toisiamme, puhua kaunistelematta ja suoraan, ilman että kummankaan tarvitsee peljätä mitään... Edellä puolisen olimme jo yhtä mieltä siitä häädystä, joka valtakunnassa vallitsee. Tyytymättömyys, joka sen johdosta on noussut kuningasta vastaan, on suurempi kuin hän aavistaakaan... Herrat samoin kuin papit, porvarit ja talonpojatkin, kaikki ovat ne häneen perin kyllästyneet ja vihaavat hänen hallitustaan... Hänen menettelynsä kirkkoa ja luostareita kohtaan, hänen sotaväkinsä ja voutinsa, — kas siinä ne petolinnut, jotka jo ovat iskeneet kyntensä kiinni hänen kuninkaanmantteliinsa ja jotka eivät siitä ennen hellittä, kuin hän itse makaa maan tomussa... Mutta asiaan, mitä arvelette te siis, voiko arkkipiispa..."

"Pelastaa valtakunnan? aiotte sanoa", täydensi munkki kaniikin puheen, "kyllä, armollinen herra, uskon, että arkkipiispa Jöns sen aivan hyvin voi..."

Munkki ei ehtinyt sanoa ajatustaan loppuun. Kaniikki keskeytti hänet. Tämä oli mielestään nyt jo kuullut kylliksi, vaikka itse asiassa ei ollut ollenkaan sanottu, että hän ja munkki siltä samalla tavalla käsittivät arkkipiispan merkityksen olojen muodostajana ja valtakunnan pelastajana. Mutta keskustelu asiasta oli koko ajan käynyt siihen suuntaan, että munkilla todella aina oli tilaisuus valita kahden välillä, nimittäin asettua joko kuninkaan puolelle tai häntä vastaan. Sitävastoin tuo viekas kaniikki paljasti yhä vain enemmän itsensä, osottautuen lopulta kiihkeäksi arkkipiispan puoluelaiseksi. Ei ollut muuten mikään ihme, jos ei kaniikki nyt huomannutkaan munkin sanoissa piilevää kaksimielisyyttä. Hänet oli näet vallannut kokonaan toinen asia, jonka tahtoi perille ajaa, ja sentähden ei häneltä muuhun tarkasteluun aikaa riittänytkään. Siksi hän myöskin nyt keskeytti munkin puheen, laski kätensä hänen olkapäälleen ja nojautui tuttavallisesti, alamainen hymy huulillaan, hänen puoleensa.

"Tunnetteko Niilo Sturen?" kysyi hän ja lisäsi sitten selittäen: "hänet, joka kuuluu Yö- ja Päivä-sukuun, mutta on ottanut Sture-nimen äitinsä jälkeen..."

Munkki nyökäytti päätään.

"Hän on meidän miehiämme!" virkkoi kaniikki, mutta vaikenen äkisti ja kiinnitti tutkivat silmänsä munkkiin.

Tämä hätkähti ikäänkuin olisi kouristus häntä kohdannut, mutta sitä kesti vain silmänräpäyksen ja sen voi yhtä hyvin tulkita mielihyvän kuin vastenmielisyydenkin osoitteeksi kaniikin asialle.

"Teitä se hämmästyttää!" virkkoi tämä, "mutta mitä on teillä häntä vastaan muistuttamista? Löytyykö ehkä Ruotsin valtakunnassa joku toinen, joka paremmin kuin hän kykenisi talonpoikaisjoukkoa johtamaan?"

"Sitä en suinkaan tahdo sanoa, armollinen herra. Niilo Sture on todellakin ainoa, joka tähän aikaan siihen kykenee!"

Hän lausui nämät sanat epäillen, mikä kaniikista tuntuikin aivan luonnolliselta. Sillä ei ollut hänen mielestään ollenkaan ihme, jos munkkia, joka niin tarkasti tunsu ajan olot, vähän epäilyttikin sen tiedonannon todenperäisyys, että Niilo Sturesta oli tullut arkkipiispan mies. Hieno, selittämätön hymy huulillaan lisäsi hän sentähden:

"Koska tunnette miehen ja muutenkin olette yhtä mieltä minun kanssani, niin voisitte hyödyttää yhteistä ja Ruotsin asiaa, jos tekisitte..."

"Jos tekisin, armollinen herra ...!"

"Niilo Sturen meidän mieheksenne eli oikeammin sanoen arkkipiispan mieheksi. Te voisitte silloin vaatia mitä tahansa, eikä arkkipiispa olisi sitä teiltä kieltävä..."

"Ah...!"

Munkki asetti kätensä rinnoilleen ja hengähti syvään. Kaniikki piti tätä liikettä ja huudahdusta osoitteena siitä, että tuon karkean munkkikaapun alla siltä löytyi hiukkanen kunnianhimoakin, jota hän keskustelun kuluessa jo oli alkanut epäillä, vaikka ei tosin ollutkaan voinut vielä kokonaan niistä luuloista luopua. Ja samalla se myöskin hänen mielestään osoitti, että munkki ei ainoastaan suostuisi hänen pyyntönsä, vaan että hän sen lisäksi tekisi sen mielelläänkin.

"Te suostutte siis?" kysyi kaniikki ja laski tuttavallisesti kätensä munkin olkapäälle.

"Oletteko sitten aivan varma, että onnistuisin yrityksessäni?" kysäsi munkki.

"Toimi on vaikea, se myönnettäköön ... hyvinkin vaikea. Olen näet itse jo käynyt ritarin puheilla ja koettanut saada häntä taipumaan, mutta turhaan... Te olette kuitenkin harvinaisten ominaisuuksienne vuoksi kuin luotu tähän toimeen. Toivon, ettette väärin ymmärrä minua, harmaaveli, sanon todella, mitä ajattelen... Jos joku voi Niilo herran taivuttaa, niin täytyy sen olla juuri sellaisen miehen, jolla on teidän kokemuksenne ihmisistä ja oloista... Menkää siis ja palatkaa voittajana takaisin... Pyhän kirkon nimessä, isänmaan nimessä ... menkää, minä pyydän sitä... Ruotsin tulevaisuus, sen onni tai onnettomuus, se on nyt teidän käsissä!"

Munkki näytti miettivän kaniikin suurella juhlallisuudella lausuttuja sanoja. Kuitenkaan ei hän siltä mitään varmaa vastausta antanut. Päinvastoin pyysi hän ensin saada lähempiä tietoja tuomioherran ja ritarin välillä tapahtuneesta keskustelusta.

Tähän ei kuitenkaan tuomioherra katsonut voivansa myöntyä, sillä, arveli hän, ellei munkki kerran suostunut hänen pyyntönsä, tälle oli aivan yhdentekevää, tiesikö hän sen, mistä hän oli keskustellut ritarin kanssa, tai ei. Tämän kuultuaan suostui munkki tuomioherran pyyntöön ja tämä kertoi silloin hänelle keskustelunsa ritarin kanssa sekä muuta, mitä munkin tehtävänsä varten oli tarpeellista tietää.

"No, mutta Ove Laurinpoika, armollinen herra!" virkkoi munkki kun kaniikki oli lopettanut kertomuksensa, "oletteko te sitten jo kokonaan unhottanut hänet. Jos niin on, on se minusta aivan samaa kuin jos lähtisitte hakemaan vettä joen toiselta puolen... Hänethän voisi saada paljon helpommin taipumaankin kuin Niilo Sturen, varsinkin nyt kun hän vielä on kuninkaalle vangitsemisenkin tähden vihoissaan. Sitäpaitsi on hän minun mielestäni aivan kuin luotu tähän toimeen. Hän on reipas, uhkarohkea ja ilomielinen, kaikki juuri sellaisia ominaisuuksia, joista kansa pitää... Hänestä varmaan tulisi mainio nuija, kun vain joku pitäisi varresta kiinni ja suuntaisi iskut..."

"Hänestäkö...!" keskeytti kaniikki ja teki kädellään halveksivan liikkeen, "siinä suhteessa on hän kokonaan ala-arvoinen. Siihen vähään, johon hän kelpaa, on häntä jo siksi toiseksi käytetty... Mutta tähän toimeen ... tähän ei hän ollenkaan sovi!"

"Kuitenkin johonkin, armollinen herra, koskapa kerran itse sanoitte..."

Hieno, tuskin huomattava hymy ilmestyi kaniikin kasvoille ja hänen silmissään, kun hän ne munkkiin suuntasi, oli puoleksi tutkiva puoleksi tuttavallinen ilme.

"Kun tahdotaan ottaa joku hevonen kiinni, joka vallattomuudessaan juoksee, minne itse tahtoo, niin käytetään paulaa, harmaaveli... Ove herra on ollut sellainen paula, hän ja..."

Hän ei täydentänyt ajatustaan, vaan nyökäytti vain päätään ja hieno, selittämätön hymy, joka ilmestyi hänen kasvoilleen, esti enempää näkemästä.

"Luulen ymmärtäväni, mitä tarkoitate", puuttui munkki puheeseen, "Briita neiti...! Hänestä tehtiin kultaiset ohjokset tuolle vallattomalle varsalle, hän oli se hinta, joka teki tästä arkkipiispan miehen...? Mahdollista kyllä", lisäsi hän sitten, "että olette oikeassa. Ehkä ei Ove herra olekaan se mies, jota te tarvitsette. Mutta kun tuo toinen ei kuitenkaan ole myynyt itseään sillä hinnalla, jonka te olette tarjonnut hänelle, niin ei mielestäni niin urhokasta miestä kuin Ove herra on siltä olisi kokonaan heitettävä..."

"Urhoollisia miehiä löytyy kosolta, harmaaveli, mutta sellaista, jolla sen ohessa on vielä pää paikallaan ... sellaista me tarvitsemme. Sitäpaitsi, kuka on sanonut, että me hylkäämme tuon urhean herran, varsinkaan nyt, kun kuninkaan menettely on hänet liittänyt meihin lujemmin kuin koskaan ennen... Ei, ei ... hänenkin vuoronsa kyllä kerran tulee... Hänkin on saava sopivan toimen tehtäväkseen..."

"Te ette siis ollenkaan pelkää kuninkaan rangaistusta?"

"Siitä ei koskaan mitään tule...!"

Hetken hiljaisuus seurasi. Sen keskeytti viimein munkki, joka kysyi:

"Mitkä ovat tarkoituksenne, armollinen herra, Niilo Stureen nähden?... Mitäpä minä voisin tarjota hänelle sellaista, joka saisi hänen taipumaan, kun ei kerran rakkauskään ole voinut sitä aikaan saada?"

"Te muistutatte minua asiasta", mutisi kaniikki, "jota todellakin kannattaa ajatella. Kuitenkin luulen, että meillä on hänelle jotain tarjottavaa, jolla pitäisi olla kylliksi hurmaava vetovoima ja loistava sulo, impi paljon verrattomampi kuin vanhan Kaarlo Tordinpojan tytär onkaan..."

"Ja se on...?"

"Ruotsin kuningaskruunu!" kuiskasi kaniikki ja hänen huulensa menivät taas hienoon hymyyn.

"Ruotsin kuningaskruunu!" huudahti munkki teeskentelemättömällä hämmästyksellä.

"Niin!" virkkoi kaniikki, "luulenpa, että sellainen impi on jo jonkin arvoinen ja sen voimme me hänelle kyllä tarjota... Jos hän ottaa tarjouksen vastaan, niin asetamme me ehdot... Ellei hän sitä tee, niin jätämme me hänet. Hänestä tulee meidän vihollisemme ja pyhän kirkon valta ei ole vielä niin vähäinen, ettei se voisi musertaa häntä."

"Paratkoon Jumala sen ritarin, jolle sellainen morsian ei kelpaa!" virkkoi munkki.

"Ryhtykää siis heti toimeen, harmaaveli ... aika on kallista... Mitä tehdään, se pitää tehtävän heti!"

"Parastani olen koittava, siitä saatte olla varma, armollinen herra, ja kauan ei viivy ennenkuin taas saatte kuulla minusta..."

Nyt nousi kaniikki ylös. Palvelijat toivat hevoset esiin ja mestari Eerikki Olavinpoika tuli myös vaellukseltaan takaisin, jonka lähimpään metsään oli tehnyt.

"Stäken linnassa Jöns arkkipiispan luona", virkkoi kaniikki, "siellä tapaatte minut!"

Sitten nousi hän hevosensa selkään ja ratsasti pienen seurueensa kanssa pois, jättäen munkin siihen pihamaalle yksin seisomaan.

Stäken linnassa.

Stäken linna oli uudestaan rakennettu. Se oli ehditty päättää jo nykyisen arkkipiispan edeltäjän aikana, sillä työtä oli tehty tulisella kiireellä. Mutta nyt olikin se aivan valmis. Tornit, ympärismuuri ja nostosilta olivat täydessä kunnossa ja linnan pihalla kohosi komea palatsi. Arkkipiispa asusti juuri tähän aikaan linnassa ja hänen luonaan olivat hänen molemmat veljensä, herrat Taavetti ja Krister Pentinpojat, sitäpaitsi vielä Strängnäsin Sigge piispa, Olavi piispa Vesteråsista ja useita ritareja, niiden joukossa herra Fader Ulvinpoika (Sparre), herra Eskil Iisakinpoika (Banér) ja herra Juhani Kristerinpoika (Vaasa).

Mieliala kokoontuneessa seurassa oli erittäin katkera kuningasta kohtaan ja niinkuin tavallista, oli toinen toistaan äänekkäämpi syyttämään syytöksiä, jotka tulivat sitä ankarampina esiin, mitä myöhemmin kukin oli ne tilaisuudessa julkilausumaan. Mutta sillä aikaa kun herrat näin suuressa salissa, jossa arkkipiispan palvelijat kuljivat edestakaisin pikareja täytellen, antoivat vihalleen ja suuttumukselleen kuningasta kohtaan vallan, sillä aikaa istui arkkipiispa eräässä toisessa linnanhuoneessa ja keskusteli muutamain Upplannin ja Taalain talonpoikain kanssa.

Arkkipiispa istui siellä yllään violettivärinen, kallisarvoisella nahalla vuorattu takki ja hänen päänsä nojasi korkean selkätuolin topattua karmia vasten. Kasvonsa olivat kalpeat ja silmät suljettuina. Ei yksikään piirre niissä ilmaissut, mitä hänen sisässään liikkui. Ne olivat yhtä tyynet, kuin tavallisesti aina, ikäänkuin ei hänellä olisi nytkään ollut muuta tekemistä, kuin vaihtaa vain luettu kirja uuteen kirjajhyllyllään. Talonpoikain kasvoista huomasi, että he odottivat vastausta häneltä. Mutta kun sitä ei ruvennut kuulumaan, alkoivat he tähystellä toisiaan, ja lopulta astui eräs taalalaisista esiin.

Tämä oli kookas, hartiakas, mustatukkainen mies, jolla oli älykkäät, läpätunkevat silmät. Hän pyöritteli hattua toisessa kädessään, samalla kun toinen oli pistettynä nahkavyöhön, johon myöskin kintaat olivat napilla kiinnitetyt.

"Sinun on heti suoraan sanottava, kumpaako näistä kahdesta tahdot!" virkkoi hän. "Se on kyllä aivan totta, mitä tässä nyt olet sanonut ja mitä lähettisi jo ennen ovat meille puhuneet, että Kaarlo kuningas on meitä rasittanut laittomilla veroilla ja aivan kokonaan jo unhottanut meidät, köyhät talonpojat, mutta me emme kuitenkaan missään tapauksessa tahdo lähteä sotaan häväistäviksi, kuten tapahtui lankosi, Krister Niilonpojan aikana, Jumala hänen sieluaan armahtakoon... Eikä meillä myöskään ole halua vaihtaa Kaarlo kuningasta johonkin muukalaiseen hallitsijaan, joka ei tunne Ruotsia ja Ruotsin lakia. Nyt on sinun siis tässä sanottava, kumpaako sinä haluat. Jos sinun tarkoituksenesi on saattaa Tanskan kuningas täällä vallan päälle, niin kieltäydymme me jyrkästi auttamasta sinua puuhissasi... Jos taas tarkoituksesi on kohottaa kotimainen mies valtaistuimelle, joka turvaa meille lain ja oikeuden, niin tahdomme me seurata sinua mies talosta!"

Jöns arkkipiispa antoi miehen puhua loppuun, ja vielä senkin jälkeen kun tämä oli jo vaiennut, istui hän kauan aikaa äänetönnä sama kylmä, jäykkä ilme kasvoissaan. Mutta äkisti nousi hän sitten ylös, astui taalalaisen luo ja tarttui tämän käteen kiinni.

"Sinä pyydät minun ilmoittamaan, kuka on tuleva kuninkaaksi ... no hyvä, minä tahdon vastata sinulle. Suokoon Jumala ja Pyhä Eerikki kuningas, että te voisitte luottaa minuun! Vastatkaa siis ensin minulle, te Taalain rehelliset miehet ja te, jotka olette Upplannista kotoisin, kuinka te menettelette silloin, kun te tahdotte tehdä peltoa sellaiselle maalle, jossa kasvaa metsää ja jossa suuri kallionlohkare on keskellä maata. Väännättekö te ensin kallionlohkareen pois ja hakkaatte sitten vasta metsän kaskeksi, vai teettekö päinvastoin? Luullakseni annatte te kiven jäädä paikalleen, kunnes muu työ on tehty. Vai mitä itse arvelette?"

"Aivan niin", vastasi talonpoika, "kyllä sinä siinä suhteessa oikeassa olet, kunnia-arvoisa isä! Niin me todella teemme."

"No niin, samalla tavalla täytyy meidän menetellä Kaarlo kuninkaan kanssa. Saattaa tosin sattua, että me yhdellä voimakkaalla iskulla voimme vapauttaa itsemme siitä kivistä, joka Ruotsin kaunista yrttitarhaa rumentaa, nimittäin Tanskan kuninkaasta ... mutta voi myös sattua niinkin, että meidän välttääksemme tarpeetonta verenvuodatusta täytyy ainakin jonkun ajan kärsiä kiveä pellollamme... Toivon, että ymmärrätte nyt minua oikein, kun vannon teille, että jos kaikki vain saa tapahtua minun tahtoni mukaan, koskaan muukalainen kuningas ei kanna Ruotsin kruunua, tuli siksi sitten kuka kotimainen mies tahansa."

Arkkipiispan puhuessa tujotti talonpoika lattiaan. Ja kun hän oli lopettanut, tarkastelivat tämän silmät kauan ja tutkivasti häntä. Mahdollisesti oli kuitenkin ylipapin jäykissä, ankaroissa piirteissä jotakin, joka puhui hänen puolestaan ja herätti luottamusta. Jo tuo vilpitön tunnustuskin puolestaan, että lupausta ei voitu yhdessä silmänräpäyksessä täyttää, sekin jo oli omiansa vahvistamaan semmoista

vaikutusta.

"Teidän täytyy itsekin myöntää", jatkoi arkkipiispa, "että siitä hetkestä alkain, kun me luovumme Kaarlo kuninkaasta, on hän paneva kaikki voimansa liikkeelle saadakseen meidät alistumaan. Mutta ei siinä kyllin. Myöskään Tanskan kuningas Kristian ei ole missään tapauksessa jättävä sellaista tilaisuutta käyttämättä, jolloin hänellä on toivoa voittoa kolmaskin edeltäjänsä kruunuista. Niin ollen olisi meitä siis kolme, jotka kaikki kävisimme keskenämme sotaa tästä maasta ja kuka voi sanoa, kestäisikö Ruotsi sellaista melskettä sortumatta. Sentähden en voikaan nyt tällä hetkellä mitään muuta varmuudella luvata, kuin mitä jo luvannut olen. Mutta sen tahdon myös kalliilla valalla vahvistaa. Oletteko nyt ymmärtäneet minua?"

Talonpojat myönsivät ja arkkipiispa jatkoi:

"No siinä tapauksessa, kunnan miehet, voitte palata takaisin omille seuduillenne ja laittaa itsenne valmiiksi! Te taalalaiset tapaatte minut Vesteråsissa. Kauan ei viivy, ennenkuin saatte minusta kuulla. Te taas, jotka asutte täällä Upplannissa, saatte myöskin laittaa itsenne kuntoon, en voi nyt tällä hetkellä sanoa päivää ja hetkeä milloin, mutta siitä saatte te kyllä ajoissa tiedon."

Sittenkun arkkipiispa oli vielä lähemmin sopinut yhdestä ja toisesta asiasta talonpoikain lähettien kanssa, jättivät nämät hyvästi ja poistuivat linnasta, menen kukin omalle taholleen. Ainoastaan vähäsen aikaa senjälkeen, kun talonpojat olivat jättäneet linnan, saapui sinne uljaan ja reippaan näköinen nuorukainen komealla hevosella. Hän pyysi päästä linnaan sisään ja kun tämä oli hänelle myönnetty, kysyi hän arkkipiispaa.

Vastatullut oli nuori Steen Sture.

Hän toi Kaarlo kuninkaan pyynnön arkkipiispalle, että tämä saapuisi joulun ajoissa Tukholmaan, jossa kuningas silloin aikoi viettää erään miehensä häitä.

"Herra Ove Laurinpojanko?" kysyi arkkipiispa.

Steen Sture vastasi myöntäen, mutta tavalla, joka selvään osoitti, mitä hän itse asiasta ajatteli. Se antoi arkkipiispalle aihetta uuteen huomautukseen.

"Näyttää siltä, kuin ette olisi ollenkaan häämietteissä, ystäväni... Niin synkkä katse ei sovi sulhaspojalle, joka tuo kutsun lankonsa häihin..."

Hieno, tuskin huomattava hymy kuvasteli arkkipiispan kasvoilla hänen tätä sanoessaan. Mutta nuorukaisen posket hehkuivat ja hän katsoi arkkipiispaa rohkeasti ja pelkäämättä silmiin kun vastasi:

"Antaisin vaikka henkeni, kun nämät häät vain jäisivät pitämättä!"

"Mitä me emme voi estää, sen täytyy meidän kestää", virkkoi arkkipiispa kylmästi ja lisäsi sitten: "tervehdä Kaarlo kuningasta ja sano, että Jöns arkkipiispa on saapuva määrättyyn aikaan."

"Minulle on sanottu, että arvoisat isät, Strängnäsän ja Vesteråsän piispat, ovat nykyään täällä teidän vierainanne", alkoi Steen taas puhua, vastaamatta mitään arkkipiispan kylmään huomautukseen. "Sallitteko, että vien myöskin heille kuninkaan pyynnön?"

Arkkipiispa soitti ja käski sisäänastuvan palvelijan saattaa Steen herran suureen saliin, jossa herrat olivat koolla. Palvelija ja Steen herra poistuivat, joten arkkipiispa jäi taas aivan yksin.

Oli kylmä joulukuun päivä. Huurre oli peittänyt puut ja pensaat, joten ne auringon valossa kauniisti kimaltelivat. Myös ikkunaruuuihin arkkipiispan huoneessa oli pakkaneen maalailut kaikenlaisia kuvioita, jotka loistivat ja välkkyivät häntä vastaan, kun hän kädet seljän takana käveli ikkunain puoleista seinää kohti. Suuressa liedessä paloi loimuava takkavalkea.

Arkkipiispa pysähtyi erään ikkunan eteen ja hänen silmänsä kiintyivät kuvioon, jonka pakkaneen oli siihen ruudulle maalannut. Vallan selvään voi siinä erottaa kuninkaankruunun ja vähän sivuun siitä pitkän sauvan, jonka toinen pää oli käyrä aivan niinkuin piispansauvan. Mutta linnan suuren tornin varjo lankesi juuri tähän osaan huonetta ja sattumus oli asettanut niin, että arkkipiispansauva oli varjossa, kun sitävastoin kuninkaankruunu kimalteli tuhansissa sateenkaaren väreissä.

Jöns Pentinpoika katseli kauan siinä noita pieniä kristalleja. Se ei ollut kuitenkaan niiden ihmeellinen rakennus, joka sai hänet niitä tarkastelemaan, ei, vaan kuninkaankruunu johti hänen ajatuksensa kauas tulevaan aikaan loiston ja vallan keskelle. Hänen katseensa ikäänkuin imeytyi välkkyviin kristalleihin kiinni ja silmät suurenivat samassa kun rauhan ja mielihyvän ilme levisi hänen kalpeille kasvoilleen.

Hän nojautui alas ja hengitti ruutuun sille kohdalle, jossa kuninkaankruunu oli, ensin aivan hiljaa,

sitten jo kovempaa raapien sitä samalla etusormellaan, kunnes se oli siitä kokonaan hävinnyt.

Ja kun hän sitten katseli tyhjää paikkaa, josta kruunu vielä äsken oli kimallellut häntä vastaan, hymähti hän, ikäänkuin olisi hän todella tätä pientä hävitystyötä pitänyt suuren valtansa osoitteena. Himmentää henkensä huonnalla kuninkaankruunun, saada sen häipymään ja häviämään, — niin, voihan sitä myöskin tavallaan pitää vallan osoitteena. Mutta arkkipiispa, joko oli se häneltä ajattelematonta leikkiä vain taikka teki hän sen todella vakaassa aikomuksessa ja tarkoituksella, — totta ainakin on, että hän alkoi piirtää kruunua arkkipiispaneuvon ympärille, ja hymy muuttui yhä ylpeämmäksi hänen huulillaan.

Mutta kruunun muodostaminen ei ollutkaan enää yhtä helppoa kuin vähää ennen sen hävittäminen. Hän hengitti jäähän tehdäkseen sen pehmeämmäksi ja piirsi uudestaan, hengitti taas ja koitti jälleen, mutta kruunua ei vain enää syntynyt ruudulle. Hän yritti muodostaa sen alemmaksi, jossa jää oli paksumpaa ja lujempaa, mutta yhtä turhaan.

Silloin vetäytyivät mustat kulmakarvat kokoon, salama välähti silmissä ja äkisti kääntyi hän ja poistui ikkunan luota.

"Valtaa!" huudahti hän intohimoisesti ja painoi kädellään otsaansa, "valtaa vain haluan, en muuta. Sen kun saan käsiini, en välitä, saanko kuninkaankruunua eli en!"

Samassa tarttui joku oven lukkoon kiinni ja hän oli heti silmänräpäyksessä taas sama kylmä, tyyni ja tutkimaton mies, kuin ennenkin.

Ovi avautui ja kaniikki Helmich astui sisään. Arkkipiispa näytti häntä levottomuudella odottaneen, sillä kaniikin ilmestyminen sai hänet kovasti ilostumaan. Kasvojen vilkkaista liikkeistä voi myös helposti huomata, että kaniikki oli hänelle uskottu, jonka edessä hän ei katsonut tarvitsevansa siihen määrin sitoa itseään, kuin muitten.

"Kuningas?" oli arkkipiispan ensi kysymys.

"Sokea niinkuin tavallisesti aina!" vastasi kaniikki ilkeästi hymyillen. "Varmoin askelin kulkee hän perikatoansa kohti. Hän ei aavista vielä mitään. Onnelliset tapahtumat etelässä ovat hänet kokonaan sokaisseet."

"Mutta häät?" kysyi arkkipiispa, kiinnittämättä huomiota kaniikin viime sanoihin.

"Niitä puuhataan paraikaa", oli tämän vastaus.

"Ja sulhanen?"

"Siksi tulee Ove Laurinpoika!"

"Mutta hänhän on vielä vankeudessa?" huomautti arkkipiispa.

"Niin on, mutta hän viedään sieltä suoraan vihkituoliin... Hän on nyt meidän miehemme ja pysyy sinä. Kaikki se, mitä te, arvoisa isä, olette hänen hyväkseen tässä asiassa tehnyt, kiinnittää hänet lujasti meihin. Vihkituolista voitte te lähettää hänet, mihin itse tahdotte. Hän on menevä teidän edestänne vaikka kuolemaan!"

Arkkipiispa kuunteli kaikkea tätä, ilman mitään erityistä mielenkiintoa. Ja kaniikki, joka täydelleen ymmärsi hänet, jatkoi:

"Niilo herran vertainen ei hän tosin ole, mutta urhoollinen käsi ja pelkäämätön mieli ovat myös jonkin arvoiset, varsinkin kun ne ovat vihollisen omasta leiristä kotoisin... Niilo herra ei anna houkutella itseään."

"Te ette ole vielä ilmoittanut minulle, Helmich, kuinka tuo teidän valtuutettunne on yrityksessään onnistunut. Ellen väärin muista, piti hänen houkutella Niilo herraa ei vähemmällä kuin itse kuningaskruunulla."

"Kuinka yritys onnistuu, on minun vaikea sanoa... Harmaaveli on mies, jonka vertaista yleiseen hyvin harvoin tapaa. Pankaa hääkellot vain soimaan, virkkoi hän minulle erotessamme, se on sellaista soittoa, joka saa nuorukaisen mielen värisemään, ja silloin on aika asettaa hänet koetukselle..."

Arkkipiispa nyökäytti hyväksyvästi päätään.

"Hän on nykyään Tukholmassa", jatkoi Helmich, "kaikki on täydessä järjestyksessä ja onnistuu, niin ainakin toivon, laskujen mukaan. Se vain on varmaa, että parempiin käsiin ei tätä asiaa koskaan olisi voitu jättää."

Arkkipiispa siirsi tuolinsa lieden eteen ja asettui siihen istumaan. Kaniikki jäi yhä edelleenkin seisomaan, mutta kumpikaan ei puhunut sanaakaan hyvään aikaan. Vihdoin virkkoi arkkipiispa silmiään liedestä kääntämättä:

"Mitä uutisia on kuningas saanut etelästä?"

"Ne ovat Kalmarista, herra Kustaa Kaarlonpojalta!"

"Hyviäkö...?"

"Niin, Kustaa herra on hyökännyt kuninkaan laivaston kimppuun, joka oli asettunut linnan edustalle, ja tuskin olisi se muuten pelastunut hänen käsistään, ellei onni ja tuuli olisi suosinut kuningasta."

"Mutta Borgbolman ja Ölannin on Kaarlo kuningas kumminkin toivottavasti menettänyt?"

"Niin on ja Eerikki herran aarteet on Tanskan laivasto kuljettanut mukanaan Tanskaan", lisäsi Helmich.

"Herra Eerikki Eerikinpoikaako tarkoitat, kuninkaan vävyä?" kysyi arkkipiispa.

"Niin, häntä juuri", selitti kaniikki, "kun Eerikki herran tavaroita kuljetettiin pois Borgholman linnasta, katkesi eräästä tynnöristä yö. Tynnöri oli täynnä pelkkää kultaa ja hopeaa, joka juoksi ympäri maata. Kuningas julisti heti tynnöriin kalliine sisältöineen omaisuudekseen: kaikki mitä onni rannalle ajaa, virkkoi hän, on rantaoikeuden mukaan minun omaisuuttani. Eerikki herra istuu nyt vankina Tanskassa, mutta hänen kultansa ja hopeansa vapautti kuningas kahleista..."

Tapaus Borgholman linnassa ja se tapa, jolla kuningas käytti hyväkseen lakia: "was meinen Grund beröhret, mir gehöret", — herätti aikoinaan paljon huomiota ja puhuttiin siitä kansankin keskuudessa aivan yleisesti. Riimiä käyttävä kronikankirjoittaja kirjoitti siitä myös aikakirjaansa. Hän tekee tapauksen johdosta seuraavan huomautuksen:

Siis nyt on tapa sellainen,
Ei mikään turvass' olla voi,
Jonk' kerran maalle meri toi.

Mutta arkkipiispa ei näyttänyt kiinnostavan mitään erityistä huomiota tähän asiaan. Hän istui siinä aivan jäykkänä ja mustat silmänsä tujottivat tuleen. Yhtäkkiä havahtui hän ikäänkuin horrostilasta, tarttui lujasti peukalollaan ja nuolusormellaan soopelinnahalla reunustettuun takinliepeeseen kiinni, työnsi sen syrjään ja ojensi samassa jalkansa suoraan eteenpäin. Se ei ollut mikään mukavuudesta johtunut liike, kaikki jäntereet ja lihakset saattoi se jännitykseen.

"Kustaa Kaarlonpoika!" virkkoi hän hitaasti ja lisäsi sitten: "urhea Kustaa Kaarlonpoika!"

"Urhoollisia miehiä on muitakin kuin hän Ruotsin valtakunnassa", virkkoi kaniikki, ikäänkuin olisi arvannut arkkipiispan ajatuksen juoksun, "ja jos katselette asiaa sen oikeassa valossa, niin täytynee teidän myöntää, että urhoollisimmat miehet ovat juuri teidän puolellanne eikä kuninkaan. Ne herrat, jotka nyt oleskelevat Tanskassa Kristian kuninkaan luona, painavat myös jotain vaa'assa, kun he nyt teidän kehotuksestanne saapuvat kotiin takaisin. Herra Maunu Gren, herra Tuure Tuurenpoika ja herra Kustaa Olavinpoika, niin myös tuo kunnianarvoisa herra, Skaran Pentti piispa, jonka Kaarlo kuningas on pakottanut jättämään piispanistuimensa, — niistä ei luullakseni kukaan jää toimettomana katselemaan, kun on kysymyksessä... Minä en voi siis muuta kuin onnitella teitä, Jöns arkkipiispa! Uusi vuosi ei ole ehtinyt vielä pitkälle kulua, kun te jo ratsastatte Tukholman linnaan Ruotsin valtakunnan herrana, siitä olen varma."

Arkkipiispa loi kaniikkiin halveksivan silmäyksen.

"Sinä puhut aivan kuin lapsi, Helmich!" virkkoi hän ja veti takinliepeen uudestaan ojennettujen jalkojensa yli.

Kaniikki katsahti hämmästyneenä mestariinsa, mutta rämä lisäsi:

"Ensi tapahtumia ei ole katsottava muuta kuin alkutanssiksi vain. Löytyyhän Ruotsissa vielä monta herrasmiestä, jotka uskaltavat kilpailla arkkipiispa Jönssin kanssa etusijasta... Sellaisia on esimerkiksi Eerikki Akselinpoika, Nyköpingin linnanhaltija. Oletko huomannut, kuinka hän pöyhistelee itseään! Ja kuinka korkealle luulet hänen maalinsa asettaneen...? Kuten sanoin, on se alkuna vain tapausten sarjalle, joiden loppu vasta vähitellen ja hitaasti kehittyy. Kun se on tapahtunut, silloin vasta voit tulla luokseni ja onnitella minua. Ja minä en ole silloin unhottava sitä palkkiota, jonka uskollisuudestasi ja suurista palveluksistasi olet oikeutettu saataaan. Mutta älä heti ylistä sitä jäätä, jolla olet vasta ensi

askeleen ottanut."

Kaniikki tarkasteli puoleksi uneksiva katse silmissään korkeaa esimiestään, jonka suunnitelmain kauastähtäviä tarkoituksia ei edes hän, joka tunsi hänet niin tarkasti, voinut seurata.

Arkkipiispa Jöns Pentinpoika Oxenstjerna, sellaisena kuin hän historiassa esiintyy, on suuri, voimakas henki, jollaista harvoin tapaa. Se kanta, jolle hän asettuu ajan oloihin nähden, sekä yleensä koko hänen menettelytapansa todistaa sitä. Taistelu hänen enonsa, herra Krister Niilonpojan, ja Kaarlo Knuutinpojan välillä, jälkimäisen voitto silloin ja vielä enemmän Kristofer kuninkaan kuoleman jälkeen, jolloin arkkipiispan oman isän ja sedän täytyi väistyä loistavan, onnen suosiman marskin tieltä, kaikki nämät yhdessä synnyttivät jo aikaisin Jöns Pentinpojassa vihan Kaarloa vastaan, joka ei koskaan sammunut. Mutta se ei ollut siltä yksin viha ja kosto, eikä pelkkä kunnianhimokaan, joka johti hänen askeleitaan. Nämät pyyteet olisi hän saattanut paljoo vähemmälläkin vaivalla tyydyttää ja kosto olisi muutenkin helposti voinut sammuttaa janonsa, kun oli sellainen vihollinen vastassa kuin Kaarlo kuningas. Ei, Jöns Pentinpoika uneksi jotain suurempaa, hänen päämääränsä tähtäsi korkeammalle, ja keinot, joilla se oli saavutettavissa, ne kypsyivät hitaasti siirtyen vuodesta vuoteen, hetkestä hetkeen ja kohoten samassa määrässä kuin päämääräkin. Kaarlo kuninkaan kukistaminen oli oleva ainoastaan alkutanssi vain, niinkuin hän sanoi, ja siihen ehkä sisältyi joku määrä kostoakin niiden vastoinkäymisten synnyttämää, jotka olivat kohdanneet sukua sen taistelussa marskia vastaan. Mutta ensi askeleen otettua oli otettava vielä monta muuta.

Ja ne otettiin, yhtä tynesti ja kylmäverisesti, yhtä tarkan harkinnan jälkeen kuin ensimmäinenkin. Hän noudatti eteenpäin kulkiessaan sellaista menestystapaa, että hänen ei koskaan, jos hän vain voi kaikki asianhaarat huomioon ottaa, tarvinnut tehdä mitään toistamiseen. Hän ei milloinkaan pitänyt kiirettä, mutta kun hetki löi, jota hän oli odottanut, iski hän koko voimallaan. Uupumatta ja järkähtämätönnä kulki hän päämääräänsä kohti ja oli peljättävän voimakas, ehkä juuri enimmin sentähden, että hän vähän välitti keinoista, joita käytti, kunhan ne vain johtivat toivottuun tulokseen.

Mitä hän sitten tahtoi, tämä rohkea, lannistumaton mies, jonka henki ei koskaan väsynyt, jonka tahto ei milloinkaan masentunut, joka vastustamattomalla voimalla kulki rataansa ja itse vastoinkäymisistään niitti vain hyötyä, — mitä hän tahtoi? Vastaus, sellaisena kuin se ilmenee hänen teoissaan ja historiassaan, ei ehkä tullut aivan siksi, kuin hän itse tarkoitti. Tämän tarkoituksen voimme me ainoastaan arvaamalla likimaille päättää, osaksi historian jäävittömäin todistusten, osaksi niiden hämäräin viittausten nojalla, joita meillä on hänen omalta ajaltaan. Ruotsia on hallittava ilman kuningasta, — kas siinä kaikki, mitä voi erottaa siitä sekavasta vyyhdistä, jota arkkipiispa piti käsissään, jääden ratkaisematta oliko sitä johtava yksi tai useampi mies. Ulkopuolelle tätä rajaa emme saa kuitenkaan otaksua hänen ajatuksiensa menneen. Sillä hän oli sielultaan ja mieleltään herrasmies, vaikka hän tosin olikin vertaisiaan edellä siinä, että otti oppia monesta seikasta, jotka nämät jättivät huomioon ottamatta. Meillä ei ole oikeus kiiruhtaa tapausten edelle, mutta varmaa on, että se hallitusmuoto, joka hänen jälkeensä tuli tavalliseksi Ruotsin valtakunnassa, tuli siksi vasta hänen toimestaan. Me tarkoitamme tässä valtionhoitajia, jotka tästäläin lähes puolen vuosisataa pitivät Ruotsissa hallitusohjia käsissään, kun ne sitä vastoin ennen hänen aikaansa olivat olleet enemmän satunnaisia, harvinaisissa poikkeustapauksissa valittuja, jotka taas, kun pakottava syy oli hävinnyt, luopuivat vallastaan.

Helmich oli arkkipiispan rinnalla aivan vähäpätöinen suuruus. Hän oli kavala, viekas ja osasi käyttää sellaisiakin keinoja hyväkseen, joiden olemassaolosta toisilla ei ollut aavistustakaan. Mutta hän oli myös julma ja sydämetön, jollaiseksi juuri paljas itsekkäisyys ihmisen tekee. Hänellä ei näet ollut mitään sen korkeampaa päämäärää kuin oma itsensä. Hän oli kunnianhimoinen, niinkuin Jöns Pentinpoikakin, mutta hänen kunnianhimonsa rajoittui paljoo ahtaammalle alalle. Hänellä oli keltaiset kynnet samaten kuin kotkallakin, mutta aurinkoa kohti ei hän koskaan lentoansa suunnannut. Arkkipiispa Jönsin käsissä oli hän kumminkin mainio välikappale ja tämä osasikin käyttä häntä erinomaisella tavalla.

Helmich tuskin käsitti, mitä arkkipiispa oikeastaan tarkoitti hämärillä sanoillaan, ja tämä ei näyttänyt pitävän lähempää selvittelyä tarpeellisena. Niin vaipui kumpikin heistä omiin ajatuksiinsa.

Silloin avautui ovi äkisti ja arkkipiispan molemmat veljet astuivat sisään.

"Mitä sanotte te siihen, veli", huudahti Krister herra posket hehkuvina, "mitä sanotte te siihen, me olemme tehneet lupauksen, minä ja Taavetti veljeni, ja meissä on myöskin molemmissa miestä panemaan se toimeen."

"Vannon sen kautta Herramme katkeran piinan ja kuoleman", lisäsi Taavetti herra, "miekkani ei ole toimetonna lepäävä, niin totta kuin kannan isäni kilpimerkkiä kunnialla!"

Molemmat herrat olivat luonteeltaan tulisia ja sitä mielentulisuutta oli heissä nyt vielä kohottanut se olut ja viini, jota linnan ritarisalissa olivat ylenmäärin nauttineet.

Arkkipiispa istui ääneti paikallaan ja katseli tutkivien silmin molempia ritareja. Selvään huomasi, ettei hän antanut paljon arvoa heidän sanoilleen, mutta oli kumminkin vaiti, koska ei tahtonut, tuntien veljiensä hurjan luonteen, antaa näille mitään aihetta tyytymättömyyteen itseänsä kohtaan.

"Me tahdomme uskaltaa jotakin Ruotsin hyväksi", lisäsi Taavetti herra ja astui veljensä luokse, niin että koko hänen jyrkä vartalonsa ja punottava naamansa tulivat takkavalkean valossa näkyviin.

"Sen lupauksen olemme tehneet", keskeytti Krister herra, "että Kaarlo kuningas on ensi jouluna rypevä omassa veressään!"

Sekä arkkipiispa että Helmich vavahtivat nämät sanat kuullessaan. Jälkimäinen katsahti säikähtyneenä kiukustuneeseen ritariin, edellinen taas loi häneen pitkän, tutkivan katseen, joka olisi voinut toisessa mielentilassa saada ritarin sydämen jähmettymään.

"Kaunis joulu on siitä aivan varmaan tuleva!" puuttui Taavetti herra puheeseen lyöden kädellään miekkansa kahvaan, "tuo mahtava herra on saava minulta silloin syleilyn, jonka hän on aina muistava..."

"Se on siis toisin sanoen kuninkaanmurha, josta te pikareja kilistellen minun salissani olette keskustelleet?" virkkoi arkkipiispa.

"Murha!" huudahtivat molemmat herrat samalla kertaa.

"Niin, minä ainakin sitä siksi kutsun!" virkkoi arkkipiispa aivan tyyneenä.

Veljekset seisoivat ja tujottivat häneen, ikäänkuin eivät olisi oikein ymmärtäneet hänen sanojaan. He olivat luulleet, että tehty päätös arkkipiispaa miellyttäisi ja siinä tarkoituksessa olivat he tulleet sitä ilmoittamaankin. Mutta nyt huomasivatkin he kokonaan erehtyneensä.

"Antakaa te teolle mikä nimi tahansa", virkkoi vihdoinkin Krister herra, "siinä pysyn sittenkin, mitä olen päättänyt ja tahdonpa nähdä sen, joka uskaltaa pelastaa Kaarlo kuninkaan, kun kostava käteni tarttuu häneen!"

Ne sanat sanottuaan meni julmistunut ritari matkoihinsa. Taavetti herra sitä vastoin viipyi vielä hetkisen ja koetti veljen katseesta saada selville, mitä tämä ajatteli. Mutta synkkä veli istui siinä jäykkänä ja kylmänä, soopelitakkiinsa kietoutuneena, eikä hänestä voinut mitään päätää.

Sekä tuntein poistui Taavetti herra. Ja kaniikki jäi taas yksin arkkipiispan kanssa, joka kauan aikaa istui siinä ajatuksiinsa vaipuneena, kuulematta ja näkemättä mitään.

Äkisti nousi hän reippaasti ylös, niin reippaasti, että se herätti itse kaniikki Helmichissäkin ihmettelyä, viittasi tätä seuraamaan itseään ja poistui huoneesta. Arkkipiispa nousi pimeitä rappusia ylös ja pysähtyi erään raudoitetun oven eteen, jonka avasi.

He astuivat sisään pieneen huoneeseen, jonka seinät olivat täynnä haarniskoita, kypärejä, satuloita, suitsia, sanalla sanoen kaikkia, mitä hyvin varustettuun varuskamariin kuuluu. Kaikki oli täällä laadultaan mitä parainta ja näytti se olevan varattu arkkipiispan uljaimpia ja taitavimpia asepalvelijoita varten. Lattialla oli suuri tammiarkku, jonka kansi oli auki.

Arkkipiispa astui erään varustuksen luo, joka täydessä kunnossa seisoi erillään muista. Se oli myöskin mitä hienointa tekoa, aivan erinomaista laadultaan, niinkuin yleensä kaikki, mikä kaniikin silmää täällä kohtasi. Kypärä ja haarniska olivat kullalla ja hopealla moninaisesti koristellut. Kypäräntöyhtö oli muodostettu erilaisista höyhenistä, jotka osottivat Oxenstjernojen värejä, ja yli haarniskan kulki kallisarvoinen vyö. Suuresta kilvestä taas, joka oli nojallaan, varustusta vasten, kimalteli Oxenstjernasuvun vaakuna.

Varovasti nosti arkkipiispa kypärän alas ja laski sen arkkuun. Sen jälkeen irroitti hän vyön haarniskan ympäriltä ja asetti sen myöskin arkkuun ja niin lopulta koko varustuksen, osan osan perään, jonka jälkeen hän sulki kannen ja lukitsi sen kahdella lujalla rautaisella munalukolla.

Tämän tehtyään, kääntyi hän Helmichin puoleen ja katseli kauan tätä tutkien. Sitten lausui hän:

"Tämän arkun tulee teidän kuljettaa Uppsalaan, Helmich, ja asettaa se tuomiokirkkoni sakaristoon. Sillä tulevaisuudessa voin ehkä tarvita sitä! Jos tarvitsen teitä Tukholmassa, jonne nyt lähdän joulua viettämään Kaarlo kuninkaan luo, niin saatte te kyllä siitä aikansa tiedon. Ellei taas mitään käskyä tule, niin jäätte te Uppsalaan siksi, kunnes itse saavun sinne!"

VI.

Kuninkaan tikari.

Eräänä päivänä vähää ennen joulua ratsasti yksinäinen mies eteläisestä portista sisään Tukholmaan. Koko päivän oli satanut räntää ja illalla kääntyi tuuli pohjoiseen muuttuen samalla koleaan kylmäksi, niin että jokainen pieni lumensekainen vesipisara oli kuin hieno jääneula. Ne tulivat vinhan tuulen kanssa pieksien armottomasti ritaria kasvoihin. Ja tämän täytyi tuon tuostakin viedä kätensä silmiensä eteen saadakseen edes hetkeksi helpotusta. Mutta muuten ei hän näyttänyt huolivan ilman hurjuudesta, joko hän sitten oli tottunut sellaista kestämään, tai oli hän niin niiden ajatusten vallassa, jotka täyttivät hänen sielunsa, ettei edes ehtinyt kiinnittää mieltänsä siihen, mitä hänen ulkopuolellaan tapahtui.

Kulkija oli Niilo Sture. Hän oli Vadstenasta matkustanut Ekesjöhön, jossa sitten oli hetken aikaa asustanut Svante veljensä luona. Mutta jota enemmän se aika läheni, jolloin kuningas oli naittava serkkunsa herra Ove Laurinpojalle, sitä levottomammaksi hän kävi ja sitä tuskallisemmalta alkoi hänestä tuntua vanhassa isäinkodissa vallitseva rauha ja lepo. Hänen täytyi lähteä liikkeelle, kulkea kauas, kauas pois. Hän tahtoi unhottaa itsensä, paeta sydänsuruansa. Mutta suru, se seurasi sittenkin alinomaa häntä, surun kalvaava henki, eikä se luopunut koskaan hänestä. Missä hän sitten kulkikin, metsässä tai nummella, aina näki hän vaaleakutrisen immen edessään, joka kyynelsilmin kurotti käsiänsä häntä kohti, rukoillen häneltä turvaa ja apua.

Ja niin ratsasti hän yhä edemmäksi ja edemmäksi kotoisilta mailta. Hän tuskin tiesi, minne meni. Oikeastaan se olikin hevonen, joka piti huolta matkan suunnasta. Ja hän melkein peljästy, kun huomasi, että eläin kiiti pohjaa kohti. Itse pohti hän mielessään viime aikain tapahtumia, joissa kuningas, Ove Laurinpoika ja Herman Berman olivat päähenkilöinä. Viimemainittu oli vanginnut Ove herran kuninkaan käskystä, mutta hän oli sitten jälkeinpäin kertonut Niilolle, että kuninkaan tarkoitus ei suinkaan ollut rangaista tuota hurjaa nuorukaista tai ryöstää häneltä hänen morsiantansa, jonka sekä hän itse että hänen setänsä olivat luvanneet hänelle. Eikä tämä ollutkaan mitään odottamatonta tai tavatonta kuninkaan puolelta, niin horjuvaksi ja epävakaiseksi oli hän viime aikoina tullut. Sitä paitsi pelkäsi hän nyt, että ankaralla menettelyllään Ove Laurinpoikaa kohtaan loukkaisi mahtavia herroja, jotka, vaikka eivät pitäneetkään Ove Laurinpoikaa vertaisenaan, kuitenkin voisivat siitä saada sopivan aiheen hyökkäykseen häntä vastaan. Jalo Herman Berman oli kertonut asian Niilolle surun valtaamana. Niilo oli huomannut hänestä, että hän ei hyväksynyt kuninkaan toimia ja tarkoituksia tässä suhteessa. Jouluna oli häitä vietettävä ja nyt oli joulu jo ovella. Kuningas ei olisi sitä paitsi nyt enää voinutkaan rikkoo lupaustaan, jonka hän oli antanut valtakunnan ylhäisimpäin herrain läsnäollessa.

Mutta Briita itse, kysyi hän usein itseltään, kuinka olisi hän kestävä tämän raskaan koettelemuksen? Mitä voisi hän muuta viime hädässä tehdä, kuin joko kuolla tai mennä luostariin, jos näet hänellä todella olisi rohkeutta vastustaa kuninkaan ja mikä vielä oli vaarallisempaa, pyhän kirkon tahtoa. Niitä mietteitä hän hautoi yhä uudelleen ja uudelleen mielessään ja hänen verensä jäähmettyi ajatellessaan immen kohtaloa. — Kuolla tai mennä luostariin! — Kerran myös tuli hänen mieleensä kadotettu kaulaketju ja hänen täytyi itselleen myöntää, että siitä alkain kun hän oli sen kadottanut, oli nurja onni leppymättömästi vainonnut häntä. Mitä hän oli kuluneina vuosina voittanut ja nauttinut, oli aina ollut vain puolinaista. Hän omisti rakkaan olennon ja hänellä oli ystävä, mutta edellistä ympäröi läpipääsemätön panssari ja jälkimäinen temmattiin häneltä pois juuri samalla hetkellä, kun hän toivoi saavansa vastaan ottaa elämänsä paraimman lahjan, sovinnon kuninkaansa kanssa.

Nyt tahtoi hän vielä kerran nähdä sydämensä valitun, puristaa hänen kättänsä jäähyväisiksi ja sitten matkustaa pois, kauas vieraaseen maahan, jossa aina joku oli urhoollisen ritarin palveluksen tarpeessa. Näissä mietteissä ratsasti hän nyt eteläisestä portista sisään Tukholmaan ja jatkoi sitten matkaansa sen avonaisen paikan ylitse, josta tie vie läntiselle Pitkällekadulle.

Silloin kuuli hän, juuri kun saapui tälle kadulle, nimeänsä huudettavan ja kun hän katsoi eteensä, huomasi hän siinä ihan vieressään kookkaan munkin, joka jo oli tarttunut hänen hevosensa suitsiin kiinni.

"Myöhään tulette, Niilo herra", virkkoi hän, "kuitenkin toivon, ettei se siltä vielä ole liian myöhään."

"Olisiko siis joku olemassa, jolle minun tuloni saattaisi olla joko liian myöhäinen tai liian aikainen?" kysyi Niilo epäluuloinen hymy huulillaan.

"Sen sanansaattajan, joka ratsasti aina Ekesjöstä asti teitä tänne hakemaan, sen olisi pitänyt saada teidät siitä vakuutetuksi!"

"Sanansaattaja minun luokseni!" huudahti Niilo ja lisäsi: "mutta minun tyköni ei mitään sellaista ole

saapunut."

"Ja kuitenkin olisi sen pitänyt olla taattu mies, joka luoksenne lähetettiin... Mutta saman tekevää on, oletteko saanut minun sanaani vai oletteko omin päin tänne tullut, pääasia vain on, että olette saapunut ja saapunut oikeaan aikaan... Olenpa varma, että hyvät henget ovat askeleitanne ohjanneet, kun ne ovat johtaneet tänne. Minä olen jo kauan aikaa tähystellyt teitä täällä tullissa, sillä minulla on tärkeitä asioita, joista tahdon teidän kanssanne keskustella... Sallitteko, että seuraan teitä nyt heti majataloonne?"

Niilolla ei ollut mitään syytä, jonka tähden olisi kieltäytynyt munkin pyyntöön suostumasta. Hän oli sellaisessa tilassa, jolloin ihminen on välinpitämätön kaikkiin nähden. Isänmaa oli ainoa, joka vielä sai hänen sydämensä kielet värisemään. Ja sekin oli tällä hetkellä enemmän sivulle joutunut, eli oikeammin sanoen, se lepäsi kyllä hänen sydämellään, mutta kahlehdittuna, sen tenhopiirin ympäröimänä, jonka yli hän ei voinut astua. Rakkaus kansaan, jonka asian oli ottanut omakseen, ja lupaus, jonka oli antanut kuningattarelle, että nimittäin pysyisi kuninkaalle uskollisena, — kas siinä ne langat, jotka sitoivat häntä. Hänellä oli nyt tuskin mahdollisuutta vaikuttaa toisen hyväksi rikkomatta jo toista vastaan. Tämä yksin jo olisi voinut saada miehen epätoivoiseksi ja kuitenkin tuli siihen vielä lisäksi hänen rakkautensa, jonka hänen täytyi tukahuttaa ja kieltää itseltään.

Emme saa siis ihmetellä, jos tuo kohtalon vainooma mies oli joutunut tilaan, joka välistä lähenee unen kaltaista tylsyyttä, emme sitäkään, jos hän nyt mitä välinpitämättöminmällä äänellä maailmassa pyysi munkkia seuraamaan itseään.

Ennen pitkää olivat he jo majatalossa ja sittenkun Niilo oli pyytänyt munkkia istumaan, alkoi tämä:

"Minä tulen nyt tänne teidän luoksenne sellaisessa asiassa, jota tärkeämpää teille ei vielä koskaan elämässänne ole esitetty, Niilo ritari, ja minä pyydän, ettette ennen aikaansa kiivastu, vaan että tarkoin mietitte ja punnitsette vastausta, ennenkuin annatte sen. Te olette hyljännyt sen tarjouksen, johon suostumalla olisitte voinut voittaa morsiamenne..."

Niilo vavahti ja kiinnitti synkät silmänsä munkkiin, jonka kasvoja ei hän kuitenkaan voinut nähdä.

"Teitä kummastuttaa, kuinka minä tunnen tämän asian, ritari ... minua kummastuttaa vielä enemmän, kuinka te voitte vastustaa niin suurta kiusausta. Mutta se todistaa vain ne puheet tosiksi, joita teistä on liikkeellä, että te olette todellinen ritari, sellainen kuin ritarin tulee olla..."

"Olisin teille oikein kiitollinen", keskeytti Niilo, "kun heti vain suoraan sanoisitte asianne... Jos teillä on hyvät ajatukset minusta, niin ilahuttaa se minua, mutta minulla ei ole siltä halua kuulla siitä puhuttavan."

"Hm —", mutisi munkki, "jokaisella on heikkoutensa... Mutta olkoon menneeksi, tahdon noudattaa pyyntöänne. Tulen teidän luoksenne valtakunnan nimessä ja pyydän teitä nyt ottamaan sen asian omaksenne ja saattamaan sen niitten myrskyjen läpi, jotka sitä uhkaavat, rauhalliseen satamaan."

"Mitä tarkoittatte puheellanne, harmaaveli...? Kuka voi syyttää minua, että olisin vetäytynyt syrjään, missä minun vain on sallittu vaikuttaa...? Ja millä tavalla sitten mielestänne voisin minä nyt ottaa sellaisen asian ajettavakseni, minä, joka harhailen kuin haamu ympäri maata, henkipattona ja suojaton? Olenhan minä nyt tähän aikaan kaikkien joko säälin tai halveksimisen esineenä, aina sen mukaan uskovatko he minun surevan kuninkaani suosion menettämistä tai että raukkamaisuudesta en uskalla kohottaa miekkaani häntä vastaan ja kantaa nurjaa kilpeä isänmaatani kohtaan."

"On niitäkin, Niilo ritari, jotka ajattelevat toisin teistä ja niiden valtuuttamana seison minä nyt teidän edessänne. Niitten nimessä tarjoan minä nyt teille Ruotsin kuningaskruunun. Ruotsin rahvas jo teroittaa keihäitensä ja hioo miekkojansa ja mahtava ritarijoukko on valmis ottamaan teidät millä hetkellä hyvänsä vastaan, jos vain myönnytte siihen, mitä teille tässä olen ehdottanut!"

Niilo katsahti hämmästyneenä munkkiin.

"Niin kauas on siis jo tultu eikä yhtään ainoaa ystävää ole Kaarlo kuninkaalla, joka avaisi hänen silmänsä ja saattaisi hänet puolustamaan itseään uhkaavalta vaaralta!"

"Kaarlo kuningas on sokea ja on sentähden auttamattomasti turmion oma... Mutta nyt on kysymys, pitääkö myös Ruotsin valtakunnan joutua hänen kanssaan perikatoon? — ja siihen täytyy jokaisen ruotsalaisen aatelismiehen vastata kieltävästi... Mitä sanotte te, Niilo ritari?"

Vähääkään arvelematta virkkoi Niilo:

"Te tulette minulle ehdottamaan, että ottaisin osaa kapinaan, jota puuhataan herraani ja kuningastani vastaan, ja te kysytte vielä, mitä minulla on siihen sanottavaa..."

"Mutta tähän ette ota huomioon tärkeintä asiaa, josta olen teille puhunut, vaan ainoastaan..."

"On aivan tarpeetonta teidän vaivata ajatuksianne keksiäkseen kauniin kiillon huonolle asialle...! Tässä ei ole nyt sen vähemmästä kysymys kuin itse valtion kavalluksesta ja valanrikkomisesta ja siihen ei minulla ole muuta kuin yksi vastaus. Sellaiseen en suostu ja nyt pyydän teidät jättämään minut. Kavalluksella ei Niilo Sture tahdo koskaan käsiänsä tahrata!"

"Mutta se on aivan täyttä totta, tuo minun puheeni kuninkaankruunusta..."

"Munkki!" huudahti Niilo ja otti jo askeleen tätä kohti.

Mutta munkki nousi hitaasti ja arvokkaasti ylös ja astui vihastuneen ritarin luo. Hän laski kätensä tämän olkapäälle ja katseli kauan ja tutkien ritarin avonaisiin ja rehellisiin, mutta nyt niin surullisiin silmiin.

"Rauhoittukaa, jalo ritari!" virkkoi hän, "minun huuliltani ette te saa enää kuulla sanaakaan tästä asiasta. Se on yhtä varmaa kuin jo edeltäpäin tiesin, minkälaisen vastauksen olin teiltä saava..."

"Kuka te olette, harmaaveli?" kysyi Niilo uteliaana ja yritti samassa työntää päähineen syrjään hänen kasvoiltansa. "Teidän äänenne olen ennenkin kuullut..."

"Mitäpä hyötyä teille siitä olisi, vaikka saisittekin nimeni tietää?" virkkoi munkki hymyillen. "Me olemme tavanneet toisemme, muutaman kerran kuningattaren luona hänen vielä eläessään. Voin ilmoittaa teille, että olin hänen rippi-isänsä."

Niilo muisti hänet nyt aivan selvään ja hänen huulillaan pyöri jo kysymys, kuinka hän, joka oli elänyt lempeää kuningatarta niin lähellä, kuinka hän saattoi ryhtyä sellaista välitystointa harjoittamaan, jota varten nyt oli tullut. Mutta munkki esti hänet niistä tuumista ruveten puhumaan kokonaan toisista asioista.

"Minulla on vielä muutakin asiaa teille, Niilo ritari", sanoi hän, "ja yhtä varma, kuin olin teistä, mitä edelliseen tulee, yhtä epävarma olen nyt tästä asiasta. Ja vaikka nyt, kun ikä on heitellyt lunta ohimoilleni ja rypistellyt poskeni, voisin sanoa, kuinka itse sellaisessa tapauksessa tekisin, niin en siltä kuitenkaan uskalla väittää, että olisin samoin menetellyt, kun olin teidän ijässänne."

"Se mahtaa olla merkillinen asia!" virkkoi Niilo katsellen kysyvästi munkkia.

"Eräs vanki, jonka ei pitäisi olla teille tuntemattoman, kituu täällä Tukholman linnan vankikomerossa... Se on herra Ove Laurinpoika!"

"Mitä sanottekaan?" huudahti Niilo. "Herra Ove Laurinpoikako kituisi vankeudessa ja kuitenkin on minulle sanottu, että kuningas juuri paraikaa valmistelee hänen häitään!"

"Mikä kuninkaan ajatus on, sitä en minä tiedä, mutta se vain on varmaa, että Ove herra istuu vankeudessa linnan tornissa ja että hän on kuoleva... Ehkä on kuningas muuttanut mieltään siinä suhteessa, ehkä... Mutta minä olen puhellut Ove herran kanssa ja hän on nykyään kokonaan toinen mies kuin silloin, kun hän tahtoi tappaa teidät, Niilo herra. Hän myöntää käyttäytyneensä alhaisesti ja katuu sitä katkerasti sekä haluaisi nyt saada puhella teidän kanssanne voidakseen pyytää anteeksi ja sopia. Mitä sanotte te siihen, Niilo herra?"

"Ja sitä te vielä kysytte, harmaaveli!" huudahti Niilo. "Tiedänhän aivan hyvin, kuinka helposti onneton rakkaus voi miehen mielen villitä...! Ei, ei... Olen valmis saapumaan hänen luokseen, koska hän vain itse haluaa, vaikka jo tällä hetkellä."

"Te olette ritari, jolla ei ole vertaa, Niilo herra", lausui harmaaveli äänellä, joka vapisi sisällisestä liikutuksesta. "Tahdotteko, niin lähdemme heti tuon mies raukan luo, sillä mikäli minä olen saanut kuulla, on huomina päivän oleva hänen viimeisensä."

Niilo oli heti valmis seuraamaan ja viipymättä riensivät he linnaan.

Munkki, joka näytti täällä olevan kuin kotonaan, haki heti linnanvoudin käsiinsä ja sai tältä luvan mennä tervehtimään vangittua ritaria. Ja niin menivät he yhdessä Niilon kanssa alas vankilaan. Kun he olivat saapuneet vankihuoneen ovelle, kuiskasi munkki:

"Jos tarvitsette minua Ove herran luota tultua niin tapaatte minut linnankappelissa."

Munkki meni, rautaovi ratisi saranoissaan ja Niilo saatettiin sisään vankilaan. Vanginvartija, joka oli seurannut heitä tulisoitu kädessä, pisti sen sisälle tultua erääseen muurin rakoon, jonka jälkeen hänkin poistui sulkien oven mennessään.

Samassa kuului kahleitten kalinaa vankihuoneen pimeimmästä loukosta ja kun silmä oli ehtinyt paremmin tottua pimeään, näki Niilo kilpailijansa ja vihollisensa, Ove Laurinpojan, astuvan sieltä esiin. Mutta se ei ollut nyt enää tuo uljas, hurja nuorukainen, joka mielettömässä vimmassaan oli tahtonut pakottaa hänet kaksintaisteluun, ja kun ei se ollut onnistunut, yrittänyt tappaa hänet. Ei, vaan hänen edessään oli nyt kalpea, murtunut mies, joka joka suhteessa herätti sääliä.

Vanki seiso i hetkisen käsi otsalla. Soihdun valo teki häneen saman vaikutuksen, kuin pimeys Niiloon. Mutta kun hän ehti huomata kuka tullut oli, kävi kova väristys läpi koko hänen ruumiinsa, ja hän vaipui alas polvilleen peittäen kasvonsa käsillään.

"Rauhoittukaa, Ove herra", sanoi Niilo ja koitti nostaa häntä ylös, "ellei mikään raskaampi taakka omaatuntoanne paina, kuin se mitä meillä on välillämme, niin voitte olla aivan levollinen!"

"Te olette siis antanut anteeksi minulle?" huokasi vanki.

"Olen, olen!" vakuutti Niilo, "kaiken sen, mitä te olette minua vastaan rikkonut, kaiken sen minä mielelläni anteeksi annan. Onko teillä ehkä mitään muuta toivomusta, jonka näkisitte mielellänne täyttyvän...? Sanokaa se vain arastelematta julki, Ove herra, mikäli voimissani on, tahdon auttaa teitä!"

Ove Laurinpoika nousi hitaasti ylös ja katseli ensin arasti sitten jo rohkeammin Niilo Sturea silmiin. Näytti siltä, kuin ei hän olisi oikein voinut uskoa, mitä näki ja kuuli. Vihdoin puhkesi hän itkuun ja peitti käsillään kasvonsa, samalla kun raskaat kahleet, joilla hän oli seinään kiinnitetty, kalisivat, ikäänkuin olisivat nekin joka hetki tahtoneet muistuttaa hänelle hänen surullista kohtaloaan.

"Vain paljaalla hyvällä tahdotte te kaiken sen pahan palkita, jota olen teille yrittänyt tehdä", virkkoi hän lopulta, kun oli ehtinyt niin paljon rauhottua, että voi selvään lausua ajatuksensa. "Mitä minä vielä tässä elämässä toivoisin, on mahdoton saavuttaa, eikä siitä sentähden kannata puhua..."

"Mutta voisihan teillä olla sellainen ystävä tuttavienne joukossa, joka mielellään tekisi teille haluamanne palveluksen..."

"Ei, ei", keskeytti Ove herra kiivaasti, "ei yksikään ainoa heistä tahdo tehdä minulle haluamaani palvelusta, ja sitäpaitsi ei sitä voisi kukaan muu toimittaakaan kuin minä itse... Se juuri tekeekin asian toimeenpanon mahdottomaksi. Minä tarvitsisin sitä varten aikaa ja vapautta, ehtiäkseni Tanskaan ja sieltä takaisin. Ja huomenna jo täytyy minun kuolla..."

Ove herra liitti kätensä ristiin ja tuijotti eteensä alas kosteaan kivilattiaan. Niin seiso i hän kauan aikaa. Ja kun hän taas loi silmänsä Niiloon, kimalteli niissä pari suurta kyyneltä, jotka hiljalleen vierivät hänen poskiansa alas.

"Jos minä nyt sanoisin teille, Niilo herra, että minä tahtoisin antaa vaikka henkeni teidän edestänne, niin uskoisitteko te sitä?" kysyi hän ja äänestä, katseesta, koko miehen olennosta huomasi, että hän todellisella tuskalla odotti vastausta. "Minä olen käyttäytynyt teitä kohtaan alhaisesti ja raukkamaisesti, kuinka voisinkaan asiain niin ollen pyytää, että te uskoisitte sanojani... Voisihan sattua, että minä kiusauksen hetkenä taas unhottaisin kaikki ja menettelisin uudelleen kunniattoman miehen tavoin... Älkää siis puhuko enää mitään minulle, älkää katsoko minuun ... sanokaa vain, että olette antanut minulle anteeksi ja jättäkää sitten minut, että voisin yksinäisyydessä itkeä onnettomuuttani, johon itse olen syyppää... En voi odottaa mitään armahdusta täällä, enkä uskalla toivoa sitä toisella puolenkaan elämää..."

"Tämä on jo epätoivoisen puhetta, Ove Laurinpoika", puuttui Niilo puheeseen, kun vangin voimat näyttivät ikäänkuin murtuvan itsesoimausten painosta, "minä en ainakaan puolestani soisi, että te siltä joutuisitte epätoivoon... Ja paremmin en mielestäni voi osoittaa teille, että luotan sanoihinne, kuin menemällä takaukseen edestänne, että te saatte matkustaa Tanskaan ja sieltä takaisin..."

"Niilo herra!" huudahti Ove Laurinpoika vaipuen alas maahan, kokonaan niiden tunteiden valtaamana, jotka täyttivät hänen sydämensä. "Oletteko te enkeli vai ritari, jonka henkeä ja onnea minä sokeudessa olen tavotellut..."

"Ove Laurinpoika!" lausui Niilo. "Me emme ole tunteneet toisiamme ennenkuin nyt vasta... Hyvä ja paha ovat tässä maailmassa sekautuneet toisiinsa ja siitä sekoituksesta on jokainen ihminen saanut oman osansa, siis myöskin minä ja te... Me olemme molemmat pyrkineet samaan päämäärään ja se on erottanut meidät ja saattanut meidät väärin käsittämään toisiamme!"

"Mutta te olette tämän päämäärän saavuttava, Niilo Sture", lisäsi Ove loistavin silmin, omituisen lämpimällä ja varmalla äänellä, "te yksin vain ansaitsette tämän enkelin, te eikä kukaan muu...! Ja minä vannon sen kautta Herramme kalliin veren, että hänestä on tuleva teidän morsiamenne ... niin paljon voi vielä Ove Laurinpoika aikaansaada vastoin arkkipiispan ja kuninkaankin tahtoa."

"Arkkipiispan ja kuninkaan?" kysyi Niilo hämmästyneenä.

"Niin", jatkoi Ove herra, "arkkipiispa on tahtonut voittaa minut ja kuningas taas on tahtonut voittaa arkkipiispan, mutta minä teen sellaisen käännöksen, jota he eivät koskaan olisi voineet ajatellakaan..."

"Ja se on...?"

"Jättäkää se minun asiakseni ... ja luottakaa vain minuun! Te saatte kerran nähdä, että Ove Laurinpoikakin osaa toimia miehen tavoin! Tiedän kyllä, että kuningas ei ole teille suosiollinen, ja että teidän vielä minun kuoltuanikin on melkein mahdollon saada häntä suostumaan... Mutta minä tahdon ainakin antaa kuninkaalle mietittäväksi asioita, joita hän ei ole niinkään helposti unhottava."

Hän puhui sellaisella varmuudella ja hänen katseensa oli! niin luottamusta herättävä, että Niilo oikein lämpeni siitä ja tarttui liikutettuna vankia kädestä kiinni.

"Kiitos teille, Ove Laurinpoika!" virkkoi hän, "niitä sanoja, jotka tällä hetkellä olette lausunut minulle, niitä en tule koskaan unhottamaan... Ja minä pysyn vieläkin lujana siinä, mitä jo olen sanonut, että menen takaukseen teidän puolestanne, kunnes te olette ehtinyt käydä Tanskassa asianne toimittamassa. Mutta..."

Niilo pysähtyi äkisti ja katsahti ylös, ikäänkuin olisi joku uusi ajatus aivan yhtäkkiä sukeltanut hänen sieluunsa tai niinkuin olisi hän nyt vasta muistanut jonkin keinon, joka tähän asti oli häneltä jäänyt kokonaan huomaamatta. Ove Laurinpoika taas puolestaan koetti, tuskaa täynnä, lukea Niilo Sturen avonaisista kasvoista, olisiko tämä mahdollisesti jostain hänelle tuntemattomasta syystä muuttanut mielipiteensä.

"Mitä mietitte...?" kysyi hän vihdoin. "Kadutteko ehkä jalomielisyyttänne... Ei, ei, älkää sitä tehkö! Katsokaas, minulla oli kerran Tanskassa ystävä. Hän oli teidän vertaisenne, Niilo herra, ritarillisen mielensä, uljaan rohkeutensa ja jalon esiintymistapansa puolesta... Ja tätä ystäväni loukkasin minä kerran kuolettavasti... Hänet tahtoisin minä nyt hyvittää... Mutta te olette oikeassa ... minun ei sovi ottaa teidän ystävyyslahjaanne vastaan, sillä voisihan sattua, että te saisitte antaa henkenne minun edestäni, jos näet kaatuaisin kaksintaistelussa kotimaassani... Siitä voitte itse huomata, kuinka ajattelemaan minä olen ja kuinka vähän voin hillitä itseäni!... Ei, ei, se ei saa tapahtua, Briita neidin tähden, se ei saa tapahtua!"

"Sen ei tarvitsekaan tapahtua!" virkkoi Niilo hymyillen.

"Ei tarvitse?" kysyi Ove voimatta salata hämmästyksensä.

"Minä tiedän toisenkin keinon, joka on saattava teidät toivomukseenne perille!" sanoi Niilo.

Oven hämmästyksensä nousi korkeimmilleen, mutta Niilo veti ihokkaansa sisästä tikarin näyttären sitä Ovelle.

Tikari oli mitä hienointa tekoa. Kahva oli koristeltu jalokivillä ja se päättyi nappiin, jolla oli kuninkaankruunun muoto. Sen syrjään oli kaiverrettu nimi: Carolus Canuti R.S. (Rex Suecorum). Tuppi oli hopeaa mainiota tekoa sekin.

Kallisarvoinen tikari oli nahkakotelossa, josta Niilo otti sen esiin.

"Kas tässä", sanoi hän, "ottakaa tämä, lähettäkää se Kaarlo kuninkaalle ja te olette saava tahtonne täytäntöön ilman takaustakin!"

"Ja sellaista kalua te salaatte, Niilo Sture", virkkoi Ove ja hänen silmänsä paloivat ihmetyksestä. "Vaikka teidän ei olisi tarvinnut muuta kuin näyttää sitä saadaksenne toivonne täytetyksi, niin te ette kuitenkaan ole tehnyt sitä..."

"Sellaista keinoa käyttämään olen liian ylpeä, Ove Laurinpoika..."

"Niin olen minäkin!"

"Mutta teidän kunnianne ei tarvitse kärsiä siitä, vaikka käytättekin nyt kuninkaan tikaria tätä asiaa varten! Tikari on pakottava Kaarlo kuninkaan toimimaan antajan tahdon mukaan, mutta minä en tahdo sillä tavalla onneani saavut taa... Teillä taas, Ove Laurinpoika, ei ole mitään valitsemisen varaa ... ja jos teidän kunnianne siitä kärsii, niin kärsii se kai sentähden, että..."

"Ei, ei ... ymmärrän aivan hyvin, mitä tarkoitatte, Niilo herra", huudahti Ove. "Ja Jumala on todistajani, että tahdon pitää teille antamani lupauksen. Rangaiskoon hän minua ikuisella piinallaan, jos rikon sen!"

He olivat sitten molemmat hetkisen aikaa ääneti, mutta yhtäkkiä virkkoi

Ove:

"Teidän täytyy kuitenkin sanoa minulle vielä yksi asia, Niilo herra... Jos kuningas kerran on antanut tämän kalleuden teille, niin on se tuntuva hänestä omituiselta, että minä sen hänelle jätän ja käytän sitä hyväkseni..."

"Kuningas on antanut sen minulle, tietämättä itsekään, kuka vastaanottaja oli. Jos niin sattuisi, että hän todella kysyisi teiltä jotain siitä, niin sanokaa vain: Metsässä Dalbyn luostarin luona! ja hän käsittää kohta kaikki."

"Ja minä anastaisin siis teiltä teidän rehellisesti ansaitun kunnianne voittaakseni..."

"Ei, ei, Ove herra, te lainaatte sen vain, joten te siis voitte palauttaa sen taas minulle, kun tulette takaisin, ja vaikka ette tulisikaan, niin on teillä sittenkin aina keinoja, joilla voitte tässä asiassa omaatuntoanne keventää."

Hetken mietittyään päätti Ove ottaa tikarin vastaan. Hänellä ei ollut nyt valitsemisen varaa, jos kerran tahtoi antaa loukatulle nuoruusystävälleen sen hyvityksen, jonka tämä oli oikeutettu saamaan. Voisihan hän sitäpaitsi sen tapauksen varalta, että itse kaatuisi taistelussa, antaa jonkun toimeksi saattaa asian todellinen laita kuninkaan tietoon. Epäilemättä olisi Niilo Sture, jos hänelle tällainen tapaus olisi sattunut, jyrkästi kieltäytynyt. Mutta niinhän se on, kun kerran on alkanut alentaa omantuntonsa vaatimuksia, että tällainen ahdinko joskus sattuu. Täytyy silloin usein hyvääkin asiaa ajaessa, ryhtyä tai tyytyä keinoihin, joita tarkka siveellisyydentunto ei saattaisi oikeiksi myöntää.

Herra Ove Laurinpoika otti siis tikarin vastaan ja heti sen jälkeen jätti Niilo Sture vankilan.

VII.

Sulhanen.

Niilo Sture meni vankilasta linnan kappeliin. Hän halusi, tietämättä oikein itsekään minkätähden, vielä kerran puhutella vanhaa munkkia. Mutta vaikka tämä oli luvannut odottaa Niiloa kappelissa ei häntä siltä kuitenkaan ollut siellä ja Niilon täytyi siis tyhjin toimin palata takaisin. Hän poistui linnasta ja kulki kaupunkiin, jossa jo päivän puuhain synnyttämä liike illan lähestyessä alkoi vähetä ja porvarit sulkiivat juuri paraillaan puotiensa ovia ja ikkunoita, kun hän kulki katua pitkin asuntoonsa.

Hän ei kuitenkaan nyt kiinnittänyt mieltänsä niihin erilaisiin puuhiin, joilla porvarit päivätyönsä lopettivat, eikä hän myöskään huomannut puotipalvelijain reipasta kulkua ja vilkkaita liikkeitä kun ne tulivat häntä vastaan kadulla. Vasta kaksi kuninkaan asepalvelijaa, jotka seisovivat eräässä kadunkulmassa ja tuntuivat odottavan jotain, herättivät hänen huomiotaansa.

He puhelivat kuolleesta marskista, Tord herrasta, Niilo kuuli sen aivan selvään, ja kun hän meni heidän ohitsensa, katsahti toinen yht'äkkiä ylös ja tervehti häntä kunnioittavasti. Niilo herra pysähtyi ja tarkasteli tutkien miestä, jonka kasvot hänestä tuntuivat tutuilta.

"Ettekö tunne enää minua, Niilo herra?" kysyi silloin asepalvelija ujostelematta ja Niilon täytyi tunnustaa, että hän oli unhottanut miehen nimen.

"No tahdon teille muistuttaa matkaa, jolloin tulin tuntemaan teidät, Niilo herra... Me ajelimme silloin Hirvellä Itämerta, ja minä pidin perää, kun me kohtasimme kuninkaan laivan, joka alkoi ahdistaa meitä, mutta joutuikin alakynteen..."

Enempää ei tarvittukaan. Niilo muisti nyt kaikki aivan hyvin.

"Hollinger!" huudahti hän.

"Niin, sehän se on kunniallinen nimeni", vastasi asepalvelija leveä, hyväntahtoinen hymy huulillaan.

"Olen sinulle kiitollinen viimeisistä palveluksistasi, Hollinger!" virkkoi Niilo, mutta asepalvelija keskeytti hänet äkisti:

"Toiseen suuntaan uskoin minä silloin ja moni muukin minun kanssani yhden ja toisen miehen tulevan

purtensa ohjamaan ... tarkoitan, nähkääs, että häissä, joita kuningas nyt paraikaa valmistele, olisi pitänyt olla toinen mies sulhasena, kuin joka siksi nyt todella näyttää tulevan... Ja marskin sisar ... marskin sisar, tuo nuori jalo neitonen..."

Hänen vielä puhuessaan alkoi joku laulaa sisällä huoneessa, jonka ulkopuolella he seisoivat.

Kerran yleni Ruotsissa ruusunen,
Ken hänen petti, petti Kristuksen,
Se ruusutarhass' kasvanut oli.

Se oli alku siitä laulusta, jota oli ajettu laulaa Tord herran kuoleman johdosta. Kukaan ei voinut kuunnella sitä tulematta syvästi liikutetuksi. Myös Niiloon teki laulu syvän vaikutuksen ja se vaikutti häneen vielä enemmän sentähden, että laulaja alkoi laulunsa juuri silloin kun asepalvelija puhui murhatun marskin sisaresta. Mutta laulaja jatkoi:

Oli marski väsynyt taisteluun,
Hän halusi lepoon siunattuun,
Hän luotti Jöns Bonpojan kuntoon:
"Nyt tahdon mennä mä nukkumaan
Suhun miehistäni luotan vaan
Olet rakkaampi muita sä mulle."

Hollinger pyyhkäsi kädellään silmiään ja myös toinen asepalvelija näytti syvästi liikutetulta. Se teki heihin aivan saman vaikutuksen, kuin juhlallinen kirkkolaulu, joka keskeltä elämän kuohuvia intohimoja tahtoo kohottaa ihmismielen johonkin korkeampaan ja parempaan. — Isänmaallinen tunne, kosto ja viha maan vihollisia vastaan levisi ikäänkuin pisaroittain näitten laulujen kautta yli koko Ruotsinmaan. Se oli historiaa, sellaisena kuin kansa sen käsitti, ja vaikka se oli yksinkertaista ja teeskentelemätöntä eikä pitänyt niin tarkkaa lukua nimistä, ajasta ja paikasta, niin vaikutti se kuitenkin sitä mitä se julistikin, — rakkautta siihen maahan, jossa sen sankarit olivat eläneet ja vaikuttaneet, halua kohota heidän vertaisekseen miehuudessa ja jalossa rohkeudessa.

Mutta laulaja, joka oli hetkiseksi pysähtynyt, alkoi taas:

Pään halkaisi hältä hän kokonaan,
Se isku oli turma Ruotsinmaan,
Kas sellaisen palkan konnalta saa.
Kuin Juudas Herransa ennen möi,
Niin möi myös Jösse kun marskin löi.
Sitä itkee nyt vaimot ja neidot.

Sitten yhtyi jo muitakin ääniä loppuvärsyä laulamaan:

Ja vaimot ja neidot ne vaikertaa:
"Herra suojaa murhalta meidän maa,
Isä, Poika ja Henki pyhä,
Hän suojatkoon maatamme yhä!"

"Amen!" sanoi Niilo Sture ja miehet toistivat sanan.

"Jumala myöskin marskin sisarta suojelkoon, ettei suru häntä hautaan veisi...! Pelkään näet, että häistä, joita nyt paraikaa valmistellaan, tuleekin hautajaiset sen asemasta kuin..."

"Häistä!" keskeytti Niilo, joka keskustelunsa jälkeen Ove herran kanssa oli jo kokonaan unhottanut, mitä ennen oli kuullut, että nimittäin Kaarlo kuningas ei tarkoittanutkaan totta rankaisemisellaan, vaan päinvastoin aikoi antaa anteeksi Ove herralle ja vieläpä serkkunsakin oman ja setänsä lupauksen mukaan.

Mies elvytti nyt hänen muistoaan.

"Ettekö sitten tiedäkään", virkkoi hän, "että linnassa valmistellaan häitä ja että Ove herra vie marskin sisaren vihkituoliin?"

"Mutta Ove herrahan istuu vangittuna ja on huomenna kuoleva", huomautti Niilo.

"Niin ollen tunnemme me paremmin kuninkaan tahdon kuin te, Niilo herra... Arkkipiispa on lähettänyt kuninkaalle sanan, että hän pysyy vaatimuksessaan, ja nyt, kun marski, Tord herra, Jumala olkoon hänen sielulle armollinen, on poissa, nyt..."

"Nyt saa arkkipiispa tahtonsa täytäntöön?" virkkoi Niilo.

"Niin, aivan niin ... joka mies sen linnassa tietää... Mutta niin varmaan, kuin kannan rehellistä nimeäni kunnialla, niin varmaan saatte luottaa minuun, jos neidon tähden tahdotte leikkiin ryhtyä... Minä ja moni muu rehellinen mies minun kanssani, me olemme valmiit menemään vaikka kuolemaan, kun on kysymyksessä teidän ja ylhäisen neitosen onni..."

"Kautta Jumalan kuoleman, Hollinger... Mitä rohkenet puhua?" huudahti Niilo peljästyneenä.

Mutta Hollinger vastasi aivan levollisena ja häikäilemättä: "Siinä, mitä olen puhunut, tahdon pysyä ja olen valmis vaikka tällä hetkellä sen asian hyväksi vuodattamaan vereni viimeiseen pisaraan asti! Jumala teitä siunatkoon, Niilo herra, mutta sen tahdon sanoa, että jos joskus tarvitsette miehen apua, niin toivon, että silloin muistatte minua!"

"Hyvä on, Hollinger, siitä saat olla varma!" virkkoi Niilo. Hän sanoi sen päästäkseen vain erilleen intoilevasta asepalvelijasta, joka avomielisyydessään ja jalossa uhraavaisuusinnossaan antoi aivan liian vapaan vallan sydämensä tunteille.

Mutta tämä ei päästänytäkään niin helposti ritaria.

"Täällä sisällä", virkkoi hän, "on mies, joka mielellään tahtois tulla teidän palvelukseenne... Se on hän, joka laulun lauloi. Hän on teille jo ennestäänkin tuttu."

"Ja kuka on hän...?"

"Eerikki, Herman Bermanin aseenkantaja... Hänen herransa elää nyt kaikessa rauhassa ja hiljaisuudessa tiloillaan Itägöötinmaalla, mutta Eerikkiä ei se sellainen elämä miellytä, ja siksi on hän lähtenyt matkaan astuakseen joko kuninkaan tai jonkun ritarin palvelukseen."

Ties kuinka kauan asepalvelija olisi jatkanutkaan puhettaan, ellei eräs kuninkaan päällysmiehistä, joka tuli kävellen katua pitkin, olisi huutanut häntä luokseen. Päällysmies oli Klaus Lang. Hän tervehti kunnioittavasti Niiloa, kun oli päässyt niin lähelle, että voi tuntea hänen ja Niilo poistui vaihdettuaan muutaman sanan päällikön kanssa.

Asepalvelijan sanat antoivat Niilolle paljon ajattelemisen aihetta, sitä enemmän, kun ne olivat aivan yhtäpitäviä niitten tiedonantojen kanssa, jotka Herman Bermanilta Vadstenassa oli saanut. Kuningas valmisteli häitä, se oli nyt varmaa, ja jos kerran Briita neiti oli morsian, niin oli myöskin aivan varmaa, että Ove Laurinpoika oli sulhanen. Mutta voitiinhan häitä valmistella jollekin toiselle kuninkaan miehistä, jolloin tietysti morsiankin oli toinen kuin Briita Kaarlontytär. Hänen ajatuksensa harhailivat siinä kulkiessa sinne tänne, mutta aina ne sittenkin lopulta palasivat neitoon, jonka kohtalo niin läheisesti oli liittynyt hänen kohtaloonsa.

Niissä mietteissä lähestyi hän majatalonsa porttia. Likemmäksi tultuaan huomasi hän tuon kookkaan munkin seisovan sen ulkopuolella kädet ristissä rinnoilla ja odottavan häntä. Hän joudutti silloin askeleitansa ja heti kun munkki havaitsi hänet, kiirehti hänkin vastalle.

"Oletteko hakenut minua?" kysyi munkki ja Niilo vastasi myöntäen.

"Minulle tuli toinen kohta esteeksi", selitti munkki, "sentähden en voinut odottaa teitä linnankappelissa, mutta kun kuitenkin halusin tavata teitä keskustelunne jälkeen vangin kanssa, kiirehdin majataloonne heti kun sain tietää, että olitte jättänyt linnan. Toivon, ettette pahastu, Niilo ritari, kun nyt pyydän saada tietää, millä kannalla asianne vangin kanssa ovat..."

"En suinkaan, hurskas isä", keskeytti Niilo ystävällisesti, "aivan mielelläni sen teille ilmoitan ... mutta astukaamme ensin huoneeseen! Täällä kadulla emme voi sellaisista asioista keskustella!"

Niin menivät he sisään. Siellä oli majatalon emäntä laittanut lieteen komean takkavalkean, joka levitteli valoaan yli koko huoneen valaisten kaikki kirkkaalla loistollaan. Kaikki oli puhdasta ja kiillotettua ja järjestävä käsi oli tehnyt huoneen niin kodikkaan näköiseksi, että vaikka kohtalon vainooman ritarin mieli olikin musta, sen kuitenkin tällaisen ympäristön olisi luullut saavan elpymään ja lämpenemään.

Sittenkun he olivat istuutuneet penkille vähäisen matkan päähän liedestä, toisti munkki kysymyksensä ja Niilo virkkoi:

"Luulen, että mitä vankiin tulee, asiat ovat hyvällä kannalla, sillä me erosimme ystävinä."

"Oletteko aivan varma siitä, ritari", kysyi munkki ja äänestä voi päätätä, että hän pani paljon painoa

juuri tähän asianhaaraan, "ettehän vain ole antanut hänen onnettoman kohtalonsa, puheensa ja kyynleensä pettää itseänne?"

"Tuntuu siltä, harmaaveli, kuin panisitte te erityistä painoa juuri tähän seikkaan!" huomautti Niilo.

"Aivan, oikein, niin teenkin!" vastasi munkki. "Ja te saatatte minut onnelliseksi, jos voitte sanoa minulle, että olette varmasti vakuutettu Ove Laurinpojan ystävydestä."

"Jos kerran miehen sanaan voi luottaa, joka luulee seisovansa haudan partaalla, niin uskallan olla vakuutettu siitä. Ja minä uskon, olenpa aivan varma siitä, että jos hän nyt vain voisi käyttäytyisi hän kokonaan toisin minua kohtaan, kuin mitä ennen on tehnyt."

"Hm!" mutisi munkki ja päänsä vaipui rinnoille, käten mennessä ikäänkuin itsestään ristiin.

"Mutta Ove herralla", jatkoi Niilo, "ei ole sellainen luonne, että hän järkähtämättä voisi pysyä siinä, mitä on luvannut. Jos on totta, mitä puhutaan, niin ei ole mahdotonta, että hän vielä mielensä muuttaa... Joka tapauksessa olen minä velvollisuuteni tehnyt."

"Mitä sitten puhutaan...?" kysyi munkki totisena.

"Että kuningas ei ole koskaan tarkoittanutkaan totta kuolemantuomiollaan, vaan päinvastoin sen asemasta, että antaisi Ove herran pään pudota, valmistelee hänen häitään neiti ... neiti Briita Kaarlontyttären kanssa... Te voitte sanoa, harmaaveli, onko siinä puheessa perää!"

"Kyllä, Jumala paratkoon, kyllä siinä perää on!"

"No silloin", virkkoi Niilo ja syvä huokaus pääsi hänen rinnastaan, "silloin suojelkoon Jumala Briita raukkaa murtumasta."

"Hänen onnensa on siis teille kallis?" kysyi munkki hymyillen.

Niilo ei vastannut kysymykseen, eikä munkkikaan siitä sen enempää puhunut, vaan alkoi vain tarkemmin tutkia, mitä Niilon ja Ove herran välillä oli tapahtunut, pyytäen tämän kertomaan kaikki. Niilo teki sen, ainoastaan kuninkaan tikarista ei hän mitään puhunut. Kun hän sitten oli lopettanut, istui munkki kauan aikaa ääneti. Vihdoin sanoi hän:

"Minulla on teille Briita neidiltä pieni pyyntö... Tahdotteko suostua tapaamaan häntä? Hänellä olisi vähän puhuttavaa teille."

Niilo vavahti nämät sanat kuullessaan, mutta loi sitten munkkiin sydämellisintä ihastusta ilmaisevan silmäyksen. Kuitenkin hillitsi hän heti taas itsensä.

"Vaikeampi on tällaisessa asiassa kieltää kuin myöntää... Mutta pyytäkää ylhäistä neitoa muistamaan, mitä puhuimme silloin, kun viimeksi tapasimme toisemme hänen veljensä haudalla... Vähän voitamme me sillä, että yhdessä valitamme kohtaloamme..."

"Kuulkaa ensin loppuun, ennenkuin puhutte!" keskeytti munkki. "Neitosella on ainoastaan yksi toivomus enää tässä elämässä ja se on, sanoa hyvästi teille. Vasta senjälkeen tahtoo hän päättää, meneekö luostariin vai ei... Ennen sitä tahtoo hän kuitenkin sanoa viimeiset jäähyväiset teille itse kuninkaan läsnäollessa ja tämä on suostunut siihen... Riippuu siis nyt vain teistä, tahdotteko myöntyä hänen pyyntöönsä eli ei."

"Olkoon menneeksi!" huudahti Niilo, "minä tahdon tavata hänet itse kuninkaan läsnäollessa."

"Niin olkaa sitten huomenna kello 8 valmiina... Erland vanhus tulee hakemaan teitä ja on hän vievä teidät kuninkaan luo."

Nämät sanat sanottuaan nousi munkki ylös, heitti hyvästi ja poistui jättäen Niilon taas yksinään harhailevine ajatuksineen.

* * * * *

Varhain aamulla seuraavana päivänä oli Briita neiti polvillaan huoneessaan kädet korkeutta kohti kurotettuina ja rukoi. Kyynel toisensa perään raivasi tiensä alas hänen hienoja, marmorivaaleita poskiansa, samalla kun rinta kohoili tuskallisesti, ikäänkuin olisi hän turhaan koettanut rauhoittaa siellä sisällä raivoavaa myrskyä.

Hänen rukouksensa kesti kauan ja kun hän viimein nousi ylös oli hänen kasvoillaan sellainen ylevä ja puhdas ilme, jonka ainoastaan tieto siitä, että kykenee uhrautumaan ja olemaan ilman, voi antaa ihmiselle. Hänen suuret silmänsä olivat tällä hetkellä loistoa täynnä, joka teki hänet kahta vertaa

kauniimmaksi ja kun hän heitti pitkät kiharansa taaksepäin ja katsahti taivasta kohti, näytti kuin olisi hän jo puhdistanut maan tomun jaloistaan ja ollut valmis vaeltamaan sinne, jossa ei mitään surua ole olemassa, vaan sydämen rauha, lepo ja autuus.

Hän seiso i vielä hetkisen hiljaa paikallaan. Ehkä väreili hänen sielussa vielä rukouksen sanat, vahvistäen hänessä sitä rohkeutta ja uljuutta, jota hän kaipasi. Inga vanhus, vanha uskollinen palvelija, joka oli hoitanut kuningatarta kehdesta hautaan asti ja hänen kuoltuaan kohdistanut kaiken rakkautensa ja huolenpitonsa Briita neitiin, avasi hiljaa oven ja astui sisään, mutta jäi seisomaan paikalleen, nähdessään neitosen rukoilevan. Hän ei tahtonut tai ei hennonut häiritä impi raukkaa, jolle hänellä itsellään ei enää ollut mitään lohdutusta. Vasta kun Briita taas käänsi ajatuksensa ulkomaailmaan ja huomasi vanhuksen, astui tämä esiin, laski kätensä neidon käsivarrelle ja ilmoitti, että munkki halusi puhella hänen kanssaan.

Briita poistui heti kamarista ja meni siihen huoneeseen, jossa munkki odotti häntä.

"Oletteko tavannut ritaria", kysyi hän, "ja minkä vastauksen hän antoi minun pyyntöön?"

"Hän on tuossa paikassa täällä!" ilmoitti munkki.

Neitosen silmät täy t tyivät kyynelillä. Hänen nuori sydämensä oli niin kauan ja hartaasti toivonut, ikävöinyt ja uneksinut onnea ja rakkautta, mutta todellisuus ei täyttänyt k ään haaveita, se museri ne kaikki. Mitä oli elämä siis enää hänelle muuta kuin vaellusta hautaan! Ja tämä kohta us, jonka hän oli vielä tinkinyt itselleen, kylmän juhlallinen, jollaiseksi se oli tuleva, — mikä se oli muu sekään, kuin vain hänen onnettomuutensa vahvistusjuhla, ilonvälähdys itse turmion hetkellä, niinkuin sudenkorentokin auringonvalossa vielä räpyttelee siipiään, mutta sen laskettua jo makaa hengetön n ä.

Hän tahtoi kuitenkin olla luja, hänen täytyi rohkeasti katsoa kohtaloansa silmiin! Hän toivoi vain, että hänen sydämensä valittu muistaisi hänet aina, eikä hän itse aikonut koskaan unhottaa tätä eron viime hetkeä.

Ja katsahtaessaan taas munkkiin hymyili hän enkelin hymyä. Joku kysymys näytti häilyvän hänen huulillaan, mutta se ikäänkuin häipyi pois ja hautautui hymyyn. Ehkä oli se sydämen viimeinen toivo, joka murtuneena katosi. Siinä hymyssä ilmeni luj uutta, mutta myöskin alistumista ja epäilemättä näki harmaaveli sen, sillä hän laski kätensä neitosen pääl aelle.

"Jumala siunatkoon sinua, lapsi!" virkkoi hän ja hänen äänensä oli hellä ja kätensä vapisi. "Huomaan, että olet valmis kaikkeen, ennemmin kuitenkin vastoin- kuin myötäkäymiseen."

Neitonen kät ki kasvonsa käsiinsä ja syvä huokaus tunki myös munkin päähineen alta esiin.

"Paljon ei meidän tosin sovi hankkeeseemme luottaa, mutta kuitenkin luulen, ettei kaikki vielä ole aivan hukassa."

"Teillä on siis vielä jotain toivoa, hurskas isä?" tutki Briita.

"En ole aivan kokonaan pettynyt Ove herran suhteen. Hänessäkin löytyy hitunen kultaa, vaikka se onkin syvällä ja vaikeasti keksittävis sä. Me olemme kuitenkin löytäneet sen hitusen... Jos se on oikeaa ja puhdasta, niin voimme me vielä toivoa ja silloin täytyy teidän korkean serkkunne sydämen lopultakin heltyä... Mutta jotain on tapahtunut, joka on ehkä meidän hankkeillemme esteeksi..."

"Mitä sitten?" kysyi Briita.

"Tätä pelkään!" lausui munkki ottaen esiin tikarin, jonka Niilo oli Ove Laurinpojalle jättänyt.

Briita tarkasteli sitä ja tuns i heti kallisarvoisen ase en kuninkaallisen lankonsa omaksi. Hän katsahti tutkien munkkiin saadakseen tietää, mitä se voisi asiaan vaikuttaa.

"Tänä aamuna puhelin minä taas hänen kanssaan", selitti munkki, "ja kehotin häntä nyt vihdoin kiin panemaan toimeen, mitä usein ennen jo on luvannut, että nimittäin pyytäisi päästä kuninkaan puheille ja siellä sitten juhlallisesti luopuisi teistä. Mutta kun minä nyt tänään lupasin puuhata hänelle puheillepääsyn sitä varten, vastasi hän minulle, ettei sitä tarvittaisi. Ja samalla pyysi hän minun jättämään kuninkaalle tämän tikarin... Sillä, sanoi hän, voitaisiin kaikki saavuttaa."

"Ove herra ei siis tiedä vielä mitään?"

"Ove Laurinpoika on siinä luulossa, että hänen tänäpäivänä pitää kuoleman."

"Ja koristellusta hääsalista, vieraspöydästä ja korkeista herroista, joita on tullut ja yhä tulee vain, siitä kaikesta ko ei hän tietäisi mitään ... ei mitään?"

"Ei mitään... hänellä ei ole aavistustakaan!"

Väristys kävi läpi neidon sydämen, kun hän ajatteli kaikkea sitä loistoa ja komeutta, joka tulisi kaunistamaan hänen hyvästijättöjuhlaansa maailman iloilta. Mutta katse pysyi siltä selvänä ja kirkkaana. Huomasi, että hän voi hallita itseään.

Kuningas oli todellakin sovittanut asiat niin, että kuolemaan tuomittu ritari oli vankilasta astuva hääsaliin. Hän tahtoi sillä tavoin voittaa arkkipiispan puolelleen, jonka uskollisuus hänelle nyt varsinkin oli tarpeen, kun hän alkoi tuntea itsensä yhä enemmän yksinäiseksi valtaistuimellaan. Sentähden oli hän myöskin antanut valmistaa tavallista loistavimmat ja komeimmat häät, joissa mitään, mitä rikkaus ja valta vain voi tarjota, ei puuttunut.

Osa kutsutuista vieraista oli jo saapunut kaupunkiin, mutta useita odotettiin vielä, niiden joukossa Jöns arkkipiispaa.

Neito seisoi siinä kauan aikaa jalokivillä koristeltu tikari kädessään, ikäänkuin olisi hän tahtonut etsiä muististaan jotain, joka selittäisi arvoituksen.

"Mikä on teidän mielipiteenne asiasta?" kysyi hän vihdoin. "Eikö teidänkin mielestänne tikari ole jossain yhteydessä sellaisen asian kanssa, joka saattaa kiinnittää kuninkaan sydämen vielä lujemmin Ove herraan...!"

Munkki ei vastannut.

"Pitääkö minun siis itse saattaa loppuun se työ, joka on musertava minut?" Mutta vastausta odottamatta lisäsi hän heti: "niin, niin, minä teen sen... Herra on kuitenkin sittenkin väkevämpi, kuin se voima, joka tässä aseessa saattaa piillä!... Minä vien tikarin kuninkaalle. Seuratkaa minua, hurskas isä ... luulen, että hetki on käsissä."

Hän riensi ovelle, mutta munkki ei liikahtanutkaan paikaltaan ja kun neito ihmetellen kääntyi hänen puoleensa, virkkoi tämä:

"Minun aikani ei ole vielä tullut, Briita neiti... Minä olen näet muualla määrännyt kohtauksen Kaarlo kuninkaan kanssa! Mutta minun siunaukseni ja rukoukseni, ne seuraavat teitä!"

Ne sanat sanottuaan poistui munkki. Briita katseli kauan ajattelevasti munkin jälkeen, mutta sitten tarttui hän päättävästi lukkoon kiinni, avasi oven ja astui siihen huoneeseen, jossa hänen kuninkaan kasvojen edessä oli määrä sanoa jäähyväisensä Niilo Sturelle.

Kamari, jossa kuningas asusti, oli suuri kolmi-ikkunainen huone, jossa ikkunain edessä riippuivat raskaat uutimet samanväriset kuin kallisarvoiset seinätapeetitkin. Kun Briita astui sisään kuninkaan luo, oli Niilo Sture jo saapunut ja kuningas, joka nähtävästi vastenmielisesti oli antanut suostumuksensa tähän kohtaukseen, antoi merkin vanhalle uskolliselle palvelijalleen Erlandille, että saattaisi odottavan ritarin sisään.

Heti senjälkeen astuikin Niilo huoneeseen.

Hän tervehti kunnioittavasti kuningasta, jonka kasvojen väri ritarin nähdessään huomattavasti muuttui. Mutta neitosen kasvat tulivat ensin hehkuvan punaisiksi ja sitten niin vaaleiksi kuin lumi, samalla kun kauniit silmät valahtivat kyöneleitä täyteen.

Kuninkaan katse kääntyi ritarista neitoon ja siinä pisti hänen silmäänsä yhtäkkiä tikari, jota neitonen piti kädessään, muistamatta enää antaa sitä kuninkaalle. Mutta kuningas tunsu heti entisen kalleutensa ja hänen huomionsa näytti niin kokonaan kiintyvän siihen, että hän vallan sen tähden unhotti sekä Briitan että Niilon.

Myös Niilo Stureen teki tikari valtaavan vaikutuksen, ei kuitenkaan sellaista, kuin kuninkaaseen, joka koko sielullaan näytti kiintyvän sitä katselemaan. Päinvastoin tuntui siltä kuin olisi hän tahtonut olla kaukana poissa. Se oli aivan vasten Niilon luontoa, että hänen piti olla läsnä tikaria kuninkaalle jätettäessä, varsinkin kun hän nyt huomasi, kuinka elävästi kuningas vielä muisti sen ja sen tapauksen, jonka pakottamana hän oli siitä luopunut.

"Mikä se on, joka sinulla on kädessäsi, Briita?" kysyi kuningas kiihkeänä ja hypähti tuoiltaan sekä kurotti kätensä tikaria kohti. "Mistä olet sen saanut?"

"Herra Ove Laurinpoika on antanut sen minulle teille jätettäväksi!" vastasi Briita.

"Ove Laurinpoikako!" huudahti kuningas ja löi kädellään otsaansa. Samassa tarttui hän tikariin kiinni ja huudahti taas, "Ove

Laurinpoika!"

Huoneessa oli kaikki niin hiljaa, että kuningas olisi voinut kuulla oman sydämensä lyövän. Briita seiso i aivan tyrmistyneenä siitä vaikutuksesta, jonka tikari näytti kuninkaaseen tekevän. Ja myös Niilo seurasi suurella tarkkaavaisuudella jokaista liikettä, pienintäkin värähdystä kuninkaan kasvoissa.;

Sillä välin oli kuningas tarttunut tikariin, temmannut sen tupestaan ja huolellisesti tarkastellut sitä. Näytti siltä, kuin ei hän olisi oikein tahtonut voida uskoa, että se oli sama tikari, jonka hän kerran oli omistanut. Mutta sittenkun hän oli tullut vakuutetuksi siitä, että se todella oli hänen omansa, laski hän sen nopeasti pöydälle, kiirehti ovelle ja huusi palvelijaa. Silmänräpäyksessä astui tämä sisään ja kuningas antoi hänelle määräyksen, että Ove Laurinpoika oli heti vapautettava vankeudestaan ja tuotava hänen luokseen.

Kului sitten muutama silmänräpäys tuskallisessa jännityksessä. Kuningas ei näyttänyt enää muistavankaan niitä kahta, jotka paitsi häntä olivat huoneessa, ja nämät eivät myöskään puolestaan uskaltaneet tai eivät tahtoneet häiritä häntä. Vihdoin kuului nopeitten askelten ääniä viereisestä huoneesta, ovi temmattiin auki ja Ove Laurinpoika syöksyi sisään huoneeseen ja heittäytyi kuninkaan jalkojen juureen.

"Nouskaa ylös, nouskaa ylös vain, Ove herra", virkkoi kuningas mitä hyväntahtoisin hymy huulillaan ja ojensi kätensä hänelle, "te voitte pyytää minulta mitä tahansa ja minä olen ilolla täyttävä pyyntönne. Sen saatte yhtä varmaan uskoa, kuin että te nyt olette vapaa ja ennenkuin päivä on loppuun kulunut, myöskin lankomieheni!"

Tämä oli enemmän kuin mitä Ove herra oli uskaltanut ajatellakaan ja sanat kajahtelivat hänen korvissaan niinkuin lumoavan ihana soitto. Ihmisen elämässä on ehkä vaarallisimpia hetkiä se kun hän, kärsittyään vastoinkäymisten kaikkia kauhuja, toivottomuuden katkeraa tuskaa, yht'äkkiä kohotetaan piiriin, joka on vapaa, valoisa ja avonainen. Hän on silloin ikäänkuin lumouksen vallassa. Hän unhottaa pimeyden ja kurjuuden, kulunut aika häipyy kauas etäisyyteen niinkuin paha uni. Ja uudistunein mielin hengittää hän takaisinvoitetun vapauden puhdasta ilmaa. Mutta kärsitty paha vetää usein muassaan myös ne hyvät päätökset, joita kukin on itsekseen tehnyt, ja ne häviävät niinkuin aamusumu onnen nousevan auringon tieltä.

Ove herra hypähti pystyyn. Kaikki meni sekaisin hänen päässään. Hän ei voinut keskellä sitä ajatusten, toiveiden ja ilon kuohuvaa merta, joka suurena tulvana tunki hänen päälleen, löytää mitään vakavaa kohtaa, johon olisi voinut kiinni tarttua. Hän tuns i vain, että hän yht'äkkiä oli tullut onnettomimmasta ihmisestä onnellisimmaksi maan päällä.

"Onko se todella totta, mitä sanotte, kuningas?" huusi hän, "olenko todella vapaa ja tuleeko minusta teidän lankonne...?"

"On, on, totta se on", vastasi kuningas, "jos se vain minun vallassani on, tahdon tehdä teidät niin onnelliseksi kuin mahdollista, urhoollinen ritari!"

Ihastuksen vallassa tarttui Ove kuninkaan käteen kiinni ja suuteli sitä. Mutta kuningas levitti kätensä ja syleili häntä.

"Siitä olen teihin loukkautunut", virkkoi kuningas, "ettette ennen ole minulle salaisuuttanne ilmaissut. Te voitte huomata, etten ole unhottanut sitä päivää vielä ja kuinka tukalassa asemassa silloin olin, kun musta ritari tuli ja tarjosi minulle hevosensa... Jumala paratkoon, kun ajattelen sitä, ystävänä ... minä olisin silloin voinut tehdä teon, jota ikuisesti olisin saanut katua..."

Kuningas tarttui oikealla kädellään ritarin käteen kiinni, laski vasemman hänen olkapäälleen ja katsoi häntä lämpimästi ja sydämellisesti silmiin.

Mutta nyt näytti siltä, kuin olisi Ove herran onni yhtäkkiä alkanut polttaa häntä. Hän loi silmänsä maahan ja varjo levisi hänen kasvoilleen. Kuninkaaltakaan ei se jäänyt huomaamatta, mutta hän piti sitä vain hienotunteisuudesta johtuneena, jonka täytyi katsoa pääpiirteeksi tuon urhokkaan ritarin luonteessa. Hän kiirehti sentähden lisäämään:

"Joutuun, joutuun, jalo ritari ... morsian ja vihkituoli odottavat ja hääsälissa ovat jo koolla Ruotsin valtakunnan mahtavimmat herrat ja miehet valmiina todistamaan teidän ja minun onneani. Tulkaa, tahdon itse antaa teille sulhaspukunne!"

Kuningas otti Ove herraa kädestä kiinni ja astui ovea kohti.

Oven vieressä seiso i Niilo Sture, yleväryhtisenä ja vaaleana ja mitä syvin suru kuvastui hänen jaloilla kasvoillaan. Hänen silmänsä tarkastelivat Ove herraa ja sellainen voima oli siinä katseessa, että tuo

onnellinen sulhanen säpsähti, pysähtyi ja kasvonsa tulivat kalman kalpeiksi. Sanat, joita tällä hetkellä ei olisi voinut odottaa hänen suustaan, näyttivät pyörivän jo hänen kielellään, saavan elämän ja kuolevan taas, samassa kun väristys kävi läpi hänen ruumiinsa. Mutta ikäänkuin temmatakseen itsensä irti siitä lumouksesta, johon Niilo Sturen tyyni, syyttävä katse oli hänet saattanut, otti hän yht'äkkiä askeleen ovea kohti ja vei pikemmin kuninkaan mukanaan kuin päinvastoin.

Mutta Briitalta ei ollut jäänyt mitään huomaamatta. Päästyään ensi hämmästyksestään ja tarkastellessaan sitten pakollisen sulhasensa käytöstä, kun kuningas kiitti häntä pelastuksestaan, tuli se ajatus yhtäkkiä niinkuin leimaus hänen mieleensä, että joku toinen kuin Ove Laurinpoika oli tehnyt tuon urotyön. Ja nähdessään sitten Niilo Sturen katseen, kun Ove meni hänen ohitsensa, muuttui se aavistus hänessä varmuudeksi.

"Niilo!" huudahti hän, sittenkun olivat jääneet kahden kesken, ja samassa riensi hän jo hänen luokseen ja tarttui innostuksen hurmaamana hänen käteensä kiinni. "Niilo, sinä olet pelastanut kuninkaan hengen."

Niilo aikoi poistua vastaamatta, mutta tyttö ei päästänytäkään häntä niin helpolla.

"Pyydän sinua rakkauteni nimessä, Niilo ... sano, enkö ole oikeassa...? Sinä olet se musta ritari, joka pelastit korkean lankoni hengen ja sait häneltä tikarin muistoksi ... sano, sano!"

"Älä kysele minulta sellaisia, Briita, pyydän sinulta sitä", lausui Niilo, "se on salaisuus, jota minä en saa ilmaista kellenkään, en edes sinulle... Kuinka voit muuten uskoa, että Ove Laurinpoika..."

"Ove Laurinpoika on ja pysyy aina kaltaisenaan!" virkkoi Briita innokkaana. "Hän on saanut tuon kallisarvoisen tikarin sinulta, siitä olen varma... Se käy minulle nyt yhä selvemmäksi! Pyhä Jumalan äiti, Niilo, jos asia olisi, niinkuin sydämeni sanoo sen olevan."

"Ja mitä sitten, jos se niin olisi?" kysyi Niilo.

Briita oli tällä hetkellä aivan samannäköinen, kuin naispappi tai ennustajatar, joka yhtäkkiä on käsittänyt jumalallisen totuuden ja värisee vielä sen synnyttämästä mielenliikutuksesta.

Mitään vastausta ei hän vielä kuitenkaan ehtinyt antaa viime kysymykseen. Palvelija näet astui sisään ja ilmoitti, että hänen morsiusneitonsa odottivat häntä puettavaksi.

VIII.

Häät.

Kun Ove herra jätti kuninkaan laittaakseen niinkuin tämäkin valmiiksi itsensä lähestyvää juhlallisuutta varten, kulki hän vielä niinkuin unessa. Vankeus, kuolema, äkillinen vapautus ja ennen kaikkia onni, joka hymyili häntä vastaan, hänen toiveittensa päämäärä, joka nyt häilyi hänen edessään, niinkuin ihmeen ihana kukkanen tarjoten vartensa katkaistavaksi, — kaikki se kulki nyt hänen sielunsa silmäin ohitse väriloistossa, joka huikaisi ja huumasi häntä. Sieltä täältä pisti tosin tikarinterä esiin ja sen takaa tarkasteli häntä pari tyyntä, surullista silmää, mutta silloin heittäytyi hän aina arkana sivuun ja syöksyi siihen ilon huumaavaan pauhuun, jonka täytetyt toiveet tuovat mukanaan. Hän ei tahtonut nähdä, ei ajatella mitään muuta, hän oli niinkuin harhaan joutunut perhonen, joka leluttelee vielä tulen ympärillä, vaikka se jo on tarttunut hänen siipiinsä.

Tässä mielentilassa meni hän ulos linnasta. Hän ei ollut ehtinyt vielä monta askelta, kun kohtasi hengellisen herran, joka pysähtyi ja mainitsi häntä nimeltä. Ove herra katsahti ylös. Siinä seisoi kaniikki Helmich hänen edessään. Tämä oli tullut Jöns arkkipiispan seurassa kaupunkiin ja oli juuri nyt etsimässä päivän sankaria, tulevaa sulhasta.

Ove herra kysyi, minkätähden häntä etsittiin, mutta kaniikki antoi hänelle vain salaperäisen viittauksen ja sanoi:

"Mustainveljesten luostarissa, siellä saatte tietää kaikki!"

Ja niin suuntasivat he askeleensa mustainveljesten luostariin.

Siellä asusti Jöns arkkipiispa. Ja siellä vilisi myöskin kaikki paikat täynnä komeasti puettuja

asepalvelijoita, munkkeja, prelaatteja ja ritareja. Nämät viimeksimainitut varsinkin esiintyivät peräti loistavissa puvuissa, ritariketjut rinnoillaan ja kallisarvoiset kaaput yllään, jotka olivat vuoratut soopelin ja mäyrän nahalla. Niitä kulki yhtä mittaa joko luostariin sisälle tai taas ulos sieltä. Kaniikki vei Ove herran erääseen syrjähuoneeseen ja täällä selvitti hän hänelle tavallisella varovaisella tavallaan, mitä oli tekeillä sekä mitä hän nyt Ovelta vaati korvaukseksi siitä voimakkaasta avusta, jota arkkipiispalta päämääräänsä tavotellessaan oli saanut.

Kysymyksessä ei ollut mikään sen vähempi asia kuin itse salaliitto kuningasta vastaan. Ja Ove Laurinpojalle oli uskottu kunniaikkain toimi koko yrityksessä. Hänestä näet oli tuleva kuninkaan murhaaja.

"Mitä siihen sanotte?" kysyi kaniikki lopulta äänellä, joka osoitti, ettei hän mitään vastustusta odottanut ja että hän teki tuon kysymyksensä vain ikäänkuin vanhan tottumuksen mukaan.

Ove Laurinpoika viivytteli kuitenkin ennenkuin vastasi. Taulu, joka nyt avautui hänen silmiensä eteen, oli aivan vastainen sille, joka tähän asti oli hänen onnekaassa mielessään välkynyt. Hän oli vaeltanut ihanassa lehdossa kaunisten kukkain keskellä ja hengittänyt niitten suloista tuoksua sisäänsä ja nyt hiipi yhtäkkiä musta haamu hänen eedeniinsä ja lausui: kaikki tämä on vain petosta, varjoa ja turhuutta! Ainoastaan sillä ehdolla, että vuodatat verta, voi se tulla todelliseksi. Kaikki muuttui sysimustaksi hänen ympärillään, synkän ja kylmän koleaksi, ja turhaan tähysteli hän tähteä, joka olisi valaissut hänen tietään. Silloin tuli yhtäkkiä kaksi tähteä näkyviin. Ne kimaltelivat häntä kohti niinkuin kaksi silmää, mutta niissä kuvastui syvä, kalvaava suru. Hän huomasi sen ikäänkuin hienon harson läpitse, joka oli kyneleistä kudottu. Ihmeellistä kyllä olivat nämät silmät ainoat, jotka jäivät jällelle, kun kaikki se ihana lumous, joka oli huumannut häntä, katosi ja häipyi pimeään. Mutta nyt vaikuttivat ne myös häneen sellaisella voimalla, jota hän ei olisi uskonut niillä olevankaan. Hän ei kuitenkaan nyt enää väistynyt arkana niiden tieltä, vaan katsoi säikkymättä niihin ja tahtoi myös totella niiden antamaa kehotusta.

Hänen koko sisäisessä maailmassaan tapahtui äkillinen muutos, eli oikeammin sanoen, se ilkeä ja inhottava tuuma, joka paljastettiin hänelle, sai hänen luomaan silmänsä omaan itseensä. Ja hän kauhistui nyt niitä ajatuksia, jotka vankeudesta päästyä olivat hänen mielensä saastuttaneet ja muodostuneet siksi rakennukseksi, joka nyt rymisten kaatui maahan. Hän heräsi ikäänkuin unesta, lumous hävisi ja hänen parempi puolensa sai taas hänessä vallan.

"Mitä ajattelette, Ove herra?" kysyi vihdoon kaniikki, jonka mielestä vastaus alkoi viipyä arveluttavan kauan. "Onko teillä ehkä jotain sitä vastaan, mitä tässä olen puhunut?"

"On minulla!" vastasi Ove päättävällä äänellä.

"Ja mitä se sitten olisi?"

"Te olette erehtynyt minun suhteeni ... minä en sellaista tekoa koskaan ota toimittaakseni!"

"Ha-ha-haa!" nauroi Helmich, "mikä on nyt näin yhtäkkiä mielenne muuttanut? — Onko selvä järki jo niin kokonaan hyljännyt teidät...? Vai olisitteko todella unhottanut, ettei teillä tässä asiassa ole valitsemisen varaa! Teidän täytyy ottaa tämä työ tehdäkseen taikka taas kuolla ... siinä kaikki, mitä tahdon sanoa teille."

Kaniikki ei ehtinyt puhua enempää, sillä herra Krister Pentinpoika astui sisään ja heti hänen jälkeensä pari muuta herraa. He eivät puhuneet sanaakaan, mutta tervehtivät erittäin tuttavallisesti Ove herraa. Vähän senjälkeen tuli vielä pari ritaria ja lopuksi herra Taavetti Pentinpoika. Jokainen heistä näytti olevan siinä luulossa, että Ove Laurinpoika oli sielultaan ja ruumiiltaan heidän miehiään ja siksi ei kukaan salannutkaan häneltä, mitä tekeillä oli.

Kuningas oli hääjuhlallisuuksien kestäessä murhattava. Oxenstjernan veljesten ja sulhasen oli yhdessä pantava se työ toimeen ja tarkoin määriteltiin siinä jo, kuinka kaikki oli käyvä.

Ove Laurinpoika istui äänetönnä. Hänen kielensä oli kuin halvattu. Mutta jota enemmän hän kuuli ja jota tarkemmin hän itsekseen asiaa mietti, sitä voimakkaammin pääsivät paremmat taipumukset hänessä valtaan. Hän näki nuo surulliset silmät edessään ja ne olivat nyt hänelle samanarvoiset, kuin tähdet harhaanjoutuneelle purjehtijalle.

Kun kaikki siinä juuri paraillaan solvasi tuota vihattua kuningasta toinen toistaan ilkeämmillä syytöksillä, avautui ovi äkisti ja arkkipiispa astui sisään.

Hän oli kylmän ja jäykän näköinen, niinkuin tavallisesti aina, ja kun hänen silmänsä kulkivat tutkien ympäri salia, levisi ikäänkuin talvipakkanen hänestä huoneeseen. Hän kysyi, mistä keskusteltiin ja herra Krister Pentinpoika vastasi:

"Me olemme nyt ajaneet tahtomme läpi. — Kaikki ovat yksimielisiä siitä, että päätös on pantava toimeen ja että tuon jumalattoman kuninkaan siivet ovat katkaistavat... Ja se on tapahtuva nyt ... nyt juuri keskellä hääiloja!"

Arkkipiispa punnitsi hetken aikaa veljensä sanoja, ennenkuin vastasi.

"Mitä päämäärään tulee, ei meillä luullakseni siitä ole kuin yksi ajatus, minulla ja teillä kaikilla, jotka olette täällä koolla", virkkoi hän, "mutta millä tavoin aiotte panna tuumanne toimeen, siitä ette vielä ole minulle mitään puhuneet."

"Aivan yksinkertaisella tavalla", selitti Krister herra, "mitä suurempi tie, sitä parempi... Täällä on monta miekkaa, jotka kaikki kyllä helposti löytävät tien kuninkaan sydämeen."

Taas syntyi hiljaisuus ja kaikkein katseet tähystelivät arkkipiispaa, jonka silmissä liekehti kamala tuli.

"Ei!" huudahti hän vihdoinkin innokkaammin kuin häneltä olisi voinut odottaakaan, "sellaiset keinot eivät kelpaa. Miekka on kyllä ratkaiseva asian, mutta toisella hetkellä ja toisella tavalla..."

"Vähän ne sellaiset syyt siltä mahtavat asiaan vaikuttaa", keskeytti Taavetti herra kovalla äänellä.

Arkkipiispa suuntasi rohkeaan veljeensä katseen, joka sai tämän luomaan ylpeät silmänsä maahan.

"Ei!" huudahti hän sitten ääntään korottaen, "sellaista ei saa tapahtua. Me olemme tulleet tänne vierasystävyyttä nauttimaan, sitä ei saa loukata. Kuningas on meidän isäntämme ja me hänen vieraitaan... Minä en ainakaan tahdo, että itseäni tai jotain puoluelaisistani syytettäisiin siitä, että he kuninkaan vieraina ollessaan olisivat väijyneet hänen henkeään... Jättäkää siis sellaiset ajatukset mielestänne! Se päivä ei ole muutenkaan enää kaukana, jolloin te olette tilaisuudessa osoittamaan rohkeuttanne tavalla, joka paremmin sopii ritareille!"

Arkkipiispan sanojen vaikutus oli ratkaiseva. Jokainen läsnäolevista tiesi näet aivan hyvin, etteivät he hankkeillaan saisi mitään aikaan, ellei arkkipiispa joko välillisesti tai välittömästi auttaisi heitä.

"Ja sentähden, hyvät herrat ja ritarit", lisäsi arkkipiispa, "on minun mielipiteeni se, että me nyt eroamme. Kun hetki on lyönyt, jolloin miekat ovat paljastettavat, saatte te siitä minulta tiedon...! Nyt vain häihin!"

Hän viittasi kädellään, tervehti joka taholle ja poistui huoneesta. Myös muut herrat alkoivat tehdä lähtöä jättäen salin toinen toisensa perään. Viimeisinä poistuivat arkkipiispan molemmat veljet. Niin olivat lopulta kaniikki Helmich ja Ove herra taas aivan kahden huoneessa. Mutta kaniikilla ei ollut nyt enää mitään puhuttavaa ja Ove herra puolestaan ei millään ehdolla tahtonut enää keskusteluun sekaantua. Siksi poistui hän myös heti, vaikka hitain askelin, mustainveljesten luostarista. Kulkiessaan pitkää luostarikäytävää ulos, kuuli hän munkkien kokoushuoneesta juhlallisen messun säveleet. Ja hän nojasi siinä tulikuuman päänsä muuria vasten ja sulki silmänsä laulun säveleen yhä väreillessä hänen korvissaan.

Mutta äkisti havahtui hän tuskastaan ja hänen silmänsä välähtivät. Hän painoi höyhentöyhtöisen lakin lujemmin päähänsä ja riensi päättävin askelin ulos luostarista. Portille pysähtyi hän hetkiseksi ja katsahti nopeasti ympärilleen. Vähäsen matkan päässä hänestä seisoi erästä pilaria vasten nojaten kookas harmaamunkki kädet ristissä rinnoilla. Hän näytti tahtovan katsoa nuorukaisen sydämeen, niin herkeämättä seurasi hän silmillään tätä. — Munkin näkö sai Oven rinnassa vielä vahvistumaan ja lujittumaan sen päätöksen, jonka hän viimeisten hetkien kuluessa oli tehnyt.

Hän kiirehti rientoaskelin Isolle torille ja sieltä Isonkirkon ja neuvoshuoneen välistä katua pitkin linnaan. Munkki seurasi häntä hitain askelin. Linnanpihalla ei hän kuitenkaan enää voinut Ove herraa seurata, vaan meni linnantupaan ja sieltä ylös ritarihuhtiin.

Häävieraat alkoivat kokoutua. Joukko ritareja käveli jo edestakaisin luhtisillalla ja alhaalla linnanpihalla seisoivat asepalvelijajoukko toisensa vieressä. Munkki kääntyi pimeään sivukäytävään, jossa yksinäinen asepalvelija seisoivat vahtina.

Hän kuiskasi jotain miehen korvaan ja tämä vastasi. Mutta samassa kuului kiivaitten askelten ääniä toisesta päästä käytävää, jossa naisten huone sijaitti sekä ne huoneet, jotka olivat kuuluneet Kaarina kuningattarelle. Askeleet lähenivät ja ennen pitkää tuli pimeästä näkyviin Ove Laurinpojan kalmankalpeat kasvat.

"Oletko nähnyt kuningasta, mies?" kysyi hän läähättävällä äänellä.

"En!" vastasi vahtin

"Kautta Jumalan kuoleman, minulle sanottiin, että hän on mennyt kuningatar vainajan huoneisiin ... minun täytyy välttämättä tavata hänet... Sehän se on tuo perällä oleva huone, jossa kuningatar kuoli ja jossa kuningas tapaa käydä rukoilemassa... Mutta siellä ei häntä ole. Minä olen koputtanut ovelle, ei hän ainakaan päästä minua sisään..."

Mies raukka oli aivan epätoivoissaan. Hän löi kädellään otsaansa ja näytti punnitsevan asemaansa, sikäli kuin riehuvat ajatuksensa sen hänelle sallivat.

"Niin kauan kuin kuningas viipyy kuningatar vainajan huoneessa, ei kukaan pääse sinne sisään!" selitti mies jyrkällä äänellä.

Sanat eivät kuitenkaan näyttäneet tekevän mitään vaikutusta Ove herraan. Munkki seisoi vähän edempänä muurin vieressä ja katseli nyt niinkuin luostarin portillakin herkeämättä ritaria. Hetken siinä niin seisottuaan havahtui tämä taas yht'äkkiä mietteistään.

"Nyt tiedän, mitä teen!" huudahti hän ja riensi sitten munkin ohitse ritarihuoneeseen ja sieltä käveleväin herrain ohitse luhtisillalle ja kiertorappusia alas linnanpihalle.

Ritarit katselivat hämmästyneinä toisiinsa. Yksi ja toinen riensi hänen peräänsäkin ja kutsui häntä takaisin, mutta hän ei sitä kuullut.

"Se oli sulhanen!" kuiskailtiin joukossa.

Vähän aikaa senjälkeen tuli kuninkaan kamaripalvelija, nuori Sten herra, kävellen yli linnanpihan ja suuntasi kulkunsa luhtisillalle kohti. Hän oli täydessä hääpuvussa ja lyhyt, vaaleansininen viitta heilui upeana hänen vasemmalla olkapäällään. Mutta häämiehellä ei hän siltä näyttänyt olevan, sillä valkoisen kypäräntöyhden alta säihkyivät hänen silmänsä synkkinä ja uhkaavina. Kun hän oli saapunut luhtisillalle, keräytyivät ritarit heti hänen ympärilleen ja kyselivät häneltä, oliko hän tavannut sulhasta.

"Olen!" vastasi Steen melkein äkäisesti, "hän sai minulta miehen, joka lähti opastamaan häntä Niilo Sturen asunnolle!"

"Niilo Sturen!" melusivat ritarit. "Sulhanen on mennyt Niilo Sturen luo!"

Mutta Steen Sture jätti ihmettelevät ritarit siihen ja meni ritarihuoneeseen kautta pimeään käytävään, jossa tuo yksinäinen vahtimies seisoi. Juuri kun saapui sinne, kuuli hän niinkuin olisi joku salaovi muurissa avattu ja suljettu taas.

"Mitä se oli?" kysyi hän mieheltä.

Mutta tämä ei ollut kuullut eikä nähnyt mitään. Munkki vain oli hävinnyt. Steen herra tutki levottomana käytävän päästä päähän. Äkisti pysähtyi hän. Hän kuuli uudelleen ovea avattavan ja samassa huomasi hän valon loisteen käytävän päästä. Mutta nyt ei hän enää ollut levoton eikä hänen myöskään nyt enää tarvinnut miehelle mitään kysymystä tehdä. Kuninkaan korkea haamu häämötti näet sieltä tulen loisteesta esiin. Mutta niin suorana, niin levollisen ja majesteettillisen näköisenä kuin kuningas nyt oli, ei Steen muistanut häntä hyvään aikaan nähneensä, ei senjälkeen kun hän marskina vallitsi Viipurin linnassa. Se voi kuitenkin olla näköhairauskin tai oli se vain ohimenevä ilmaus siitä sisällisestä rauhasta, jonka rukous kuninkaan rinnassa oli synnyttänyt.

Steen herra riensi hänen luokseen ja pysähtyi kunnioittavasti kuninkaan viereen juuri kun tämä sulki rukoushuoneen oven. Hän kuuli siinä kuninkaan huokaavan. Mutta se ei ollut sellainen huokaus, jonka huoli ja levottomuus pusertaa ihmisrinnasta esiin, vaan oli se enemmän helpotuksen huokaus kunnialla keitetyn vaikean hetken jälkeen.

Ja niin todella olikin asianlaita. Kun kuningas astui pimeästä esiin ritarihuoneeseen, johon yhä enemmän herroja oli kokoutunut, oli hänen kauniilla, vaikka nyt jo vuosien rypistämällä kasvoillaan yhä vielä sama sisällistä rauhaa kuvastava ilme. Sellaista hymyä ei Kaarlo kuninkaan kasvoilla oltu pitkiin aikoihin nähty.

Kuningas kulki kevein askelin kumartelevan ritarijoukon ohitse ja ohjasi askeleensa samalle suunnalle kuin sulhanenkin, ainoastaan kamaripalvelija seurassaan.

Ritarit sitä kovasti ihmettelivät. Ja heidän kummastuksensa vielä kohosi, kun vähän senjälkeen eräs palvelija, jolta he asiaa utelivat, ilmoitti kuninkaan menneen herra Niilo Sturen luokse.

Mutta synkässä holvikäytävässä kuuli yksinäinen vahtimies taas oven narinan, kun se avattiin ja suljettiin, ja miehen viereen ilmautui heti senjälkeen tuo kookas munkki. Nyt oli hänen päähineensä niskaan valunut, joten asemies selvästi erotti rumat, arpiset kasvot, joista pari rehellistä, älykästä ja sydämellistä silmää tähyteli häntä.

"Nyt on Kaarina kuningatar voittanut!" virkkoi munkki loistavin silmin ja laski samassa kätensä asepalvelijan olkapäälle sekä asetti suunsa ihan tämän korvan viereen, "kuningas on luopunut kaulaketjusta!"

Mies katseli hetkisen epäillen munkkia, mutta sitten kirkastuivat hänenkin kasvonsa ja hän nyökäytti vallan tyytyväisenä päätään.

"Jumala paratkoon, kunpa hän olisi teidän neuvoanne noudattaen jo ennemmin hyljännyt tuon lemmonkalun", virkkoi hän jurosti.

Mutta munkki veti päähineen taas kasvojensa eteen ja riensi pois linnasta samaa tietä kuin kuningaskin.

* * * * *

Mieli mustana oli Niilo Sture jättänyt linnan, paeten sitä iloa, joka siellä kuninkaan valitsemaa sulhasta odotti. Häävalmistukset synnyttivät hänessä vain tuskaa ja koko linna tuntui hänestä suurelta haudalta, joka ennen pitkää oli synkkään syliinsä kätkevä hänen viimeisenkin ilonsa ja onnensa tässä maailmassa. Kamala epätoivo raateli hänen sydäntänsä kun hän raskain askelin kulki katua eteenpäin ja mielikuvituksessaan näki hän jo kauniin morsiamensa kuoleman uhrina tai mikä oli vielä sitäkin kauheampaa, — toisen omana.

Päästyään kotiin istahti hän penkille ikkunansyvennykseen ja antoi ajatustensa lentää. Onnensa lyhyt taru kulki siinä hänen silmiensä ohitse. Kuva kuvan perään sukelsi mieleen, valoisat ensin, sitten sumeat, lopulta synkän synkät. Ja hurja tuli alkoi palaa hänen silmissään, mitä lähemmäksi hän ajatuksissaan tuli sitä aikaa, jota paraillaan eli. Hänen kätensä menivät nyrkkiin ja huulensa puristuivat yhteen. Mutta näytti niinkuin olisi hän itsekin hävennyt voimatonta vihaansa, sillä heti taas hillitsi hän mielensä ja sielunsa vihlovat epäsoinnut hävisivät huokaukseen ja surumielisen hymyn varjoon.

Hän oli niin ajatuksiinsa vaipunut, ettei kuullut edes niitä kiirehtiviä askeleita, jotka yhä lähenivät hänen asuntoansa. Vasta kun ovi avautui ja kalpea, hengästynyt ja vielä enemmän sortuneen näköinen mies, kuin hän itse olikaan, syöksähti sisään, vasta silloin havahtui hän unelmistaan. Tulija oli herra Ove Laurinpoika.

"Jumalan äiti ja kaikki pyhimykset olkoot kiitetyt, kun ne sallivat minun löytää teidät, Niilo herra!" huudahti hän. Hän oli vallan kiihtynyt. Ja selvästi voi huomata, että hän ainoastaan mitä ankarimmilla ponnistuksilla pysyi seisaallaan.

"Herra Ove Laurinpoika!" virkkoi Niilo ja nousi istuimeltaan, "etsittekö minua?"

"Kyllä, teitä juuri etsin... Seuratkaa minua heti... Joka silmänräpäys on nyt kallis!"

"Mihin sitten tahdotte viedä minut...?" kysyi Niilo hämmästyneenä.

Hän jäi seisomaan paikalleen ikkunansyvennykseen, joka sijaitsi vasemmalla seinällä ovesta, ja Ove herra astui hänen luokseen.

"Älkää kyselkö minulta, Niilo herra!" sanoi hän, "nyt tahdon minä vain yksin toimia. Sitten vasta kun te olette nähnyt tekoni, sitten vasta tahdon puhua. Sitten saatte te myöskin vapaasti ottaa hengen minulta... Mutta nyt seuraatte te vain minua... Meidän täytyy mennä kuninkaan luokse."

Niilo alkoi aavistaa, mitä tuon kiihottuneen miehen mielessä liikkui. Mutta hän ei voinut siltä käsittää, miksi hänen itsensä juuri piti seurata häntä kuninkaan luo. Siksi kysyikin hän, tahtoiko Ove herra viedä hänet kuninkaan luokse sentähden, että hänen läsnäollessaan voisi ilmoittaa tälle salaisuuden, joka oli tikariin kätkettyä, ja siten ehkä saada hänen kohtalonsa muuttumaan. Jos se oli tarkoituksena, kieltäytyi hän jyrkästi seuraamasta. Tämän kuullessaan tuli Ove herra epätoivoa täyteen. Ja Niilon täytyi vetäytyä niin syvälle ikkunansyvennykseen kuin pääsi tunkeilevan Ove herran ahdistamana.

Silloin avautui ovi hiljaa ilman että kumpikaan läsnäolevista huomasi sitä. Niin olivat he molemmat omaan kiistaansa kiintyneet.

"Niin tietäkää siis", virkkoi Ove lopulta, "että minä aion sanoa kuninkaalle totuuden, tai teen minä lopun elämästäni ja kaadun kuolleena teidän jalkainne juureen...! Kuninkaan täytyy saada tietää, kuka on pelastanut hänen henkensä, hänen täytyy kerrankin oppia tuntemaan se jalo ja uljas sydän, joka voi pysyä ritaritavoille uskollisena, vaikka kaikki onkin liittoutunut häntä kukistamaan..."

Niilo teki kädellään liikkeen ikäänkuin olisi tahtonut estää tuota kiivasta ritaria puhumasta, mutta tämä jatkoi:

"Ja se morsian, jota varten Kaarlo kuningas on loistavan häjjuhlansa valmistanut, hän on tuleva teidän omaksenne, Niilo Sture, tai tulee täällä muuten häät ilman sulhasta... Kaiken tämän tahdon kuninkaalle sanoa. Hän on uskova minua ja hän on ojentava teille taas kätensä ystävyydellä ja rakkaudella niinkuin ennenkin. Ja teistä on tuleva onnellinen ja kunnioitettu mies, jonka kaiken jalo sydämenne täydelleen ansaitseekin..."

"Kyllin, kyllin!" sai Niilo vihdoin sanotuksi. "Kaikki tämä on kyllä kaunista, Ove herra, mutta te unhotatte kuitenkin yhden asian. Morsiantani en minä koskaan aio ottaa armolahjana vastaan, en, tarjotkoon sen sitten kuka tahansa. Se on sanani tässä asiassa!"

"Te olette sekä uljas että ylpeä, Niilo herra!" keskeytti Ove sähköisin silmin.

"Niin, herra Ove Laurinpoika, minä olen ylpeä, niin ylpeä, ettei se kalleus, jonka sain kuninkaalta muistoksi pelastaessani hänen henkensä, eikä edes teidän jalo uhrauksennekaan ole minulle kyllin riittävät saattamaan vaakaa minun ja kuninkaan välillä tasapainoon... Se riippuu ainoastaan kuninkaasta..."

"Ja sentähden on kuningas nyt täällä!" kuului samassa ääni keskeltä huonetta.

Kumpaankin keskustelemaan teki ääni, jonka he aivan hyvin tunsivat, valtaavan vaikutuksen. He riensivät esiin ikkunansyvennyksestä ja siellä seisoi kuningas keskellä huonetta ojennetuin käsin ja silmissä ilme, josta kuvastui ainoastaan valo, rauha ja sovinto.

Nähdessään Niilo Sturen tulivat kyöneleet hänen silmiinsä ja hän aikoi jo rientää häntä vastaan. Mutta äkisti hillitsi hän itsensä.

"Tässä seisoo kuningas edessänne, Niilo Sture", virkkoi hän, "ei kuitenkaan kuninkaana, vaan Kaarlo Knuutinpoikana, teidän vertaisena. Ja sellaisena tuon minä kaikki vanhat muistot mukani, kaiken sen katkeruuden, jota mielessäni olen hautonut teitä kohtaan, jokaisen solvauksen, jolla olen teitä loukannut. Minä tulen luoksenne sokeana ja kuurona, jollaiseksi panettelut ja oma herkkäuskoisuuteni ovat minun saattaneet... Kas sellaisena seison nyt tässä edessänne! Te olette jalon kilvoituksen kilvoitellut, Niilo Sture. Te olette ritari, jolla ei ole vertaa ja minun täytyy häpeästä luoda silmäni alas... Mutta kaiken sen, millä voin hyvittää teidät itsenne ja maailman silmissä, kaiken sen tahdon tehdä ja siksi olenkin nyt luoksenne tullut..."

"Herrani ja kuninkaani!" huudahti Niilo ja vaipui kuninkaan jalkain juureen.

"Ei, ei, Niilo herra, ei niin ... miehinä seisokaamme vastatusten, teidän edessänne en tahdo olla kuningas. Mutta ennenkuin ratkaisemme asiamme on teidän määrättävä se sija, joka teille minun sivullani kuuluu... Sanokaa itse, Niilo, mitä vaaditte!"

"En mitään, en mitään!" huudahti Niilo. "Tällainen hetki kuin tämä haihduttaa kaikki menneet tapahtumat mielestäni... Taivaan Jumala siunatkoon teitä, herra kuningas, niistä sanoista, jotka nyt olette lausunut."

"Te annatte siis minulle anteeksi, Niilo Sture", sanoi kuningas murtuneella äänellä, "te voitte unhottaa ja sopia."

"Sydämeistäni sen teen!" vastasi Niilo ja suuteli kuninkaan kättä.

Mutta tämä nosti hänet ylös, painoi rintaansa vasten ja suuteli häntä otsalle.

"Teitä ehkä ihmetyttää", virkkoi kuningas ja katseli sydämellisesti ritaria, "että minä juuri nyt tulen luoksenne asian tähden, joka jo monta vuotta on sydäntäni painanut... Te saatte kyllä vielä tietää syyn siihen, ette kumminkaan nyt... Kukin asia vaatii näet määrätyn aikansa tullakseen oikealle tolalle taas...! Oletteko tyytyväinen minuun, Niilo...?"

Hän puristi lämpimästi ritarin kättä ja katsoi häntä sydämellisesti silmiin. Ja tällä hetkellä ajatteli Niilo kaikista vähimmin sitä, mikä oli antanut aiheutta kuninkaan tekoon.

"Mutta mitä puhuitte te äsken tässä, Ove Laurinpoika?" virkkoi kuningas ja kääntyi tämän puoleen. "Ettekö te olekaan pelastanut henkeäni, ettekö te olekaan se, joka...?"

"En, herra kuningas!" vastasi Ove lujalla äänellä, vaikka kasvonsa olivatkin kalmankalpeat.

Ja sitten kertoi hän samalla päättävällä äänellä kaikki kuninkaalle, ei ainoastaan sitä, mikä koski tikaria, jonka Niilo Sture oli hänelle edellisenä iltana vankilassa antanut, vaan myöskin, kuinka oli saanut vanhan herran Kaarlo Tordinpojan suostumuksen ja kuinka kaniikki Helmich oli hänelle siinä ollut avullisena.

Kuningas kuunteli tarkkaavasti ja suuret kyyneleet vierivät alas hänen rypistyneitä poskiansa.

"Pyhä Jumalan äiti!" huudahti hän ja katseli kädet yhteen liitettyinä kohti korkeutta, "kuinka voin minä hyvittää kaiken tämän... Kuinka voin minä toimia niin, että sinä olet tyytyväinen minuun, Kaarina, siellä, jossa henkesi nyt leijailee pyhimysten keskellä Herran taivaassa?"

Sitten tarttui hän molemmin käsin Niilo Sturen käteen kiinni ja katseli häntä kauan.

"Ja neidosta luovun minä", puhkesi Ove Laurinpoika puhumaan. Hän oli vallan kalpea ja vapisi niin, että helposti voi huomata, miten vaikeaa se luopuminen hänelle oli. Vain hädin tuskin sai hän lisätyksi: "ja teidän lupauksenne, herra kuningas, annan minä takaisin."

Hän pysähtyi ikäänkuin uusia voimia kootakseen ja jatkoi sitten yhä kiihtyvällä innolla:

"Yhden asian täytyy minun kuitenkin vielä ilmoittaa teille, Kaarlo kuningas... Te ette voi olla kyllin varovainen ... salamurhaajat väijyvät teitä, teidän elämäänne yritetään lopettaa... Jo nyt juhlallisuuksien aikana olisi sen pitänyt tapahtua, ellei eräs mahtava mies olisi tullut väliin ja estänyt sitä. Voi kuitenkin tapahtua, että tuuma vasten hänen tahtoaankin pannaan toimeen..."

"Väijytystä ... kavallusta!" puhkesi kuningas puhumaan ja päästi Niilo Sturen käden irti, "oletteko varma siitä, mitä nyt puhutte, Ove Laurinpoika..."

"Aivan varma, herra kuningas ... ne tahtoivat saada minun murhaamaan teidät!"

Kuningas seiso siinä kuin ukonnuolen iskemänä. Myös Niilo Sturea hämmästytti tuo odottamaton uutinen, vaikka hän tosin ei pitänytkaan sellaista mahdottomana niillä tiedoilla, jotka hänellä oli kuninkaasta ja tämän mahtavista vihollisista.

"Minua alkaa jo väsyttää nämät ikuiset salahankkeet!" huudahti kuningas ja hänen kasvoillaan kuvastui katkera viha, "ja aina, aina ovat niitä virittelemässä ne, joille minä olen osoittanut vain paljasta hyväntahtoisuutta ja mitä suurinta luottamusta... Omituisesti leikittelee onnetar minun kanssani, sillä ne, joita olen vainonnut, ne ovat ainoat, jotka ovat pysyneet minulle uskollisina..."

Ja taas tarttui kuningas Niilo Sturen käteen ja hymyili hänelle. Mutta äkisti siirtyi hän sitten toiseen asiaan ja virkkoi:

"Mutta minun käteni on sittenkin vielä kerran saavuttava teidät kaikki, jotka nyt tavoittelette minun kuningaskruunuani... Ruotsi, Ruotsi, kuinka väkevä ja mahtava sinä olisitkaan, jos vain sopu ja yksimielisyys vallitsisi sinun lastesi välillä! Mutta keitä ovat nyt ne jalot herrat, jotka ovat unhottaneet isänmaansa ja virittävät kuninkaalleen samanlaisia pauloja, kuin pahin vihemies?... Kuitenkin, mitäpä turhia kyselenkään! Tunnenhan minä heidät aivan hyvin! Onhan heidän henkensä jo monta kertaa ollut minun vallassani! Mutta minä olen lahjoittanut sen heille takaisin ja unhottanut heidän pahat tekonsa, niinkuin ei niitä koskaan olisi ollutkaan...! Jöns Pentinpoika, Jöns Pentinpoika, mitä tarkoittavat, mihin lopulta vievät nuo sinun ilkeät konnankujeesi...?"

Kuningas vaikenä. Hänen ajatuksensa kuohuivat niinkuin myrskyn ajamat aallot. Mutta Ove Laurinpoika, joka oli yhtä liikutettu kuin kuningaskin, tahtoi sovittaa nyt kaikki, mitä hurjan ja hillittömän rakkautensa kautta oli rikkonut ja virkkoi sentähden vaitiolon keskeyttäen:

"Ei niin, herra kuningas. Tällä kertaa teette te arkkipiispa Jönsille väärin! Hän se juuri oli eikä kukaan muu, joka tänäpäivänä mustainveljesten luostarisalissa väänsi murha-aseet liittoutuneitten käsistä. Hän se pyysi näitä ajattelemaan, että he kaikki olivat tulleet häihin teidän vieraaksenne ja että olisi jumalatonta ja raakaa menetellä niinkuin he aikoivat... Se päivä on vielä tuleva, sanoi hän, jolloin te olette tilaisuudessa osoittamaan rohkeuttanne tavalla, joka paremmin sopii ritareille. Niin kuuluivat hänen sanansa."

"Jöns arkkipiispako", huudahti kuningas ja viha hänen kasvoillaan lauhtui, "Jöns arkkipiispako olisi puolustanut minua vihollisiani vastaan?"

"Ja nyt kun minä olen sanonut teille kaikki, Kaarlo kuningas ... pyydän minä teiltä lupaa saada matkustaa kotimaahani. Jos tulen takaisin, on henkeni ja vereni kokonaan teidän, ellen", tässä kääntyi hän Niilon puoleen, "niin luulen, että löytyy ainakin yksi, joka kiitollisella mielellä tahtoo muistella Ove Laurinpoikaa."

Nämät sanat sanottuaan syöksähti hän ulos huoneesta.

Ovella seiso Steen Sture ja myös hänen silmänsä olivat kyyneleitä täynnä. Hän antoi Ove Laurinpojan mennä häiritsemättä matkoihinsa, vaikka hänellä nyt olikin kiihkeä halu painaa häntä rintaansa vasten.

Niin oli hänen sydämensä iloa täynnä, nähdessään nuo molemmat, jotka olivat hänelle niin rakkaat, seisovan siellä huoneessa kaikessa sovussa ja rauhassa.

* * * * *

Suuressa hääsälissa ja sitä ympäröivissä huoneissa kulkivat vieraat edestakaisin. Kaikki olivat saapuneet. Ainoastaan kuningas oli vielä poissa. Kuitenkin oli odotusta kestänyt jo niin kauan, että hänenkin pian täytyi tulla näkyviin.

Hänestä ja hänen sekä sulhasen menosta Niilo Sturen, tuon halveksitun ja nyt jo puoleksi unhotetun ritarin luo, puhuivat siinä odottaissa kaikki. Ja jokaisella oli jotain ojennettavaa tai lisättävää niihin juttuihin, jotka olivat jo valmiiksi muokattuja ja sellaisina kiertelivät ympäri salia.

Ainoastaan kaniikki Helmichillä ei näyttänyt olevan halua keskusteluun, sillä kun joku kääntyi siinä tarkoituksessa hänen puoleensa, vastasi hän kyllä tavallisella kohteliaalla tavallaan, mutta samalla kuitenkin niin, että kysyjä heti jätti hänet. Hän koetti päästä puheisiin arkkipiispan kanssa, joka seisoi joukko ylhäisimpiä herroja ympärillään salin toisessa päässä. Mutta se ei onnistunut hänelle.

Sillä välin puetettiin naisten huoneessa Briita neitiä morsiameksi. Oi, se oli surullinen toimitus! Morsian istui kalpeana ja äänetönnä, povi vain joskus kohosi ja syvä huokaus tunkeutui silloin tällöin hänen huuliensa välistä. Huoneessa olivat kaikki niin hiljaa, niin hiljaa, kuin olisi siellä puutettu ruumista eikä morsianta. Ei mitään hymyilyä eikä leikkisanoja — ainoastaan tukehtuneita huokauksia ja pidätettyjä kyneleitä. Morsiusneidot veivät ja toivat kukkasia, koristuksia ja nauhoja, katsahivat toisiinsa ja osoittivat, mikä oli sopivin. Ja niin nyökkäsivät he hyväksyvästi toisilleen ja asettivat sen paikalleen.

Eräs neitosista kurotti morsiamelle erittäin kauniin punaisen ruusun.

Morsian katsahti ylös ja suuteli kukkasta, mutta pani sen sitten pois kädestään.

"Ei, ei!" sanoi hän, "punainen ruusu ei sovi minulle ... se muuttuisi kuitenkin heti valkoiseksi!"

Kukaan ei käsittänyt, mitä hän näillä sanoilla tarkoitti. Mutta hän huokasi niin syvään, että kaikissa heräsi säälintunne.

"Kas tässä ruusu sinulle, ota se!" virkkoi silloin pieni tyttönen, joka seiso juuri hänen sivullaan. "Sisareni sanoi tosin, etten saisi ottaa sitä ja etten ainakaan missään tapauksessa saisi antaa sitä sinulle, mutta minusta on se niin kaunis ja koska sinä, samoin kuin minäkin, pidät valkoista ruusua itsellesi sopivimpana, niin ota minun kukkani."

Tyttö oli Ingeborg Äkentytär (Tott), Iliana rouvan nuorempi sisar, joka juuri tähän aikaan vieraili hänen luonaan ja nyt morsiusneitojen mukana oli tullut linnaan.

Briita neiti kumartui alas ja suuteli tyttöä. Ja kyyneltulva valui siinä alas lapsen poskelle ikäänkuin kiitollisuuden osoitteeksi siitä vaistomaisesta kyvystä, jolla tämä osasi toisen tuskia keventää.

"Niin, niin, niinhän se on!" virkkoi hän kyneleet silmissä, "valkoinen ruusu se minulle paraiten sopii."

Ja hän otti kukan ja kiinnitti sen rintaansa. Mutta Ingeborg seiso paikallaan ja katseli häntä, eikä oikein tiennyt, pitikö hänen nauraa vai itkeä.

Briita neiti oli, jätettyään kuninkaan huoneen, rientänyt tapaamaan heimolaistansa. Hän näet tahtoi mitä pikimmin ilmoittaa tälle sen huomion, jonka oli tehnyt. Niilo se oli pelastanut kuninkaan hengen, siitä oli hän aivan varma. Mutta hän ei tavannutkaan heimolaistaan missään. Ja kun hän vihdoin pitkän hakemisen jälkeen löysi hänet — tämä oli silloin rukoushuoneeseen menossa — suuteli tämä häntä vain otsalle ja sanoi: "Laita itsesi valmiiksi, Briita, ja ajattele, että meidän täytyy tyytyväisenä ottaa vastaan se, jota emme voi välttää. Kohtalonsa alle täytyy joka ihmisen alistua!" Ne sanat sanottuaan oli hän sitten, rukouksista välittämättä, mennyt kappeliin ja lukinnut oven jälkeensä.

Niin oli hän sitten, itsekään oikein tietämättä, kuinka, tullut huoneeseen, jossa morsiusneidot odottivat häntä. Nämät peräytyivät hämmästyneinä, nähdessään sen syvän surun, joka koko hänen olennossaan ilmeni. Mutta kaikkiin heidän utelemisiinsa ei hänellä ollut mitään tai aivan lyhyt vastaus. Inga vanhus näytti olevan yhtä epätoivoinen kuin Briitakin, mutta hän voi itkeä ja siten keventää tuskaansa. Sitä ei Briita voinut.

Kuitenkin voi jokainen huomata, että kauniin neitosen rinnassa oli joku rohkea tuuma kypsynyt lujaksi päätökseksi. Sitä ilmaisivat hänen kasvojensa päättävät piirteet, sitä myös se täydellinen välinpitämättömyys, jolla hän antoi toisten pukuansa järjestellä ja valmistaa itseään morsiameksi. Vasta valitessaan kukkaa itselleen lausui hän ajatuksensa julki ja antoi tuskalleen vallan.

Ja siinä istui hän nyt kukka kädessä ja tarkasteli sen hienoja lehtiä, ikäänkuin olisi niihin ollut kirjoitettuna se satu, joka yksin vain nyt enää voi hänen sydämelleen rauhan lahjoittaa — elämänsatu lempeästä enkelistä, joka saattaa väsyneen hengen maan mustasta mullasta taivaan ikuiseen iloon. Valkoinen oli kukka, mutta vaaleampi vielä neitosen poski. Näytti niinkuin olisi sielu paennut pois ja jällellä ollut ainoastaan ihmeen kaunis ruumis, joka lepäsi siinä istuvassa asennossa katkaistu kukkanen kädessään.

Ingeborg ei saattanut sellaista tuskaa nähdä. Hän juoksi itkien pois ja kätki kasvonsa oviverhoihin. Mutta äkisti katsahti hän ylös ja kuunteli. Ulkoa kuului selvästi askelten ääniä, jotka tulivat yhä lähemmäksi ovea.

"Kuulkaa!" huudahti hän, "joku on tänne tulossa ... kuulen kannusten kilinää... Ajatelkaa, jos se olisi..."

Hän ei ehtinyt sanoa enempää, sillä samassa pysähtyi joku ulkopuolelle ja koputti hiljaa ovelle. Inga vanhus riensi heti avaamaan, mutta peräytyi hämmästyneenä takaisin.

Kynnyksellä seisoi kuningas itse. Hänen kasvonsa olivat lempeän näköiset ja silmissä oli loistava, auringonpaisteinen ilme. Nähdessään, että morsian oli jo valmiiksi puetettu, astui hän sisään huoneeseen ja kiiruhti tämän luo.

Hän pysähtyi kuitenkin äkisti ja hymy hänen huuliltaan hävisi. Morsian istui jäykkänä ja liikkumaton paikallaan ja katseli valkoista kukkaa kädessään. Kuningas oli jo aikomuksessa lausua Briitan nimen, mutta muutti sitten äkisti päätöksensä ja viittasi pienen Ingeborgin luokseen.

"Kysyppä Briita neidiltä", kuiskasi hän lapselle, "tahtooko hän antaa kätensä sille, jolle minä jätin tikarini metsässä Dalbyn luostarin luona."

Mutta Ingeborg ei ehtinyt täyttää kuninkaan pyyntöä. Morsian oli itse kuullut joka sanan. Ja kaikkien hämmästykseksi nousi hän ylös istuimeltaan ja astui kasvot kalpeina serkkunsa luo. Ei katkeruutta eikä vihaa näkynyt hänen kasvoillaan, mutta niissä oli äänetön, syyttävä ilme, jonka tarkoituksen kuningas aivan hyvin käsitti. Niin, neitosen katse oli samallinen kuin joutsenen, kun se peilikirkkaalla järvellä kääntyy rantaa kohti, josta hänen puolisoonsa sattunut, kuolettava nuoli on lähtenyt.

"Te kysytte minulta, mikä on tahtoni, serkku", sanoi hän, "ja kuitenkin tiedätte te sen... Te tiedätte, kuinka kauheita tuskia kärsin, ja te kysytte yhtä kaikki, tahdonko kantaa niitä?"

"Katso minuun, Briita!" virkkoi kuningas ja tarttui rakkaudella, jonka sydämmellisyyttä oli mahdoton selittää, vaalean morsiamen käteen kiinni, "katso minuun, Briita ja sano sitten vasta, olenko sen näköinen, joka tahtoo sinulle tuskaa tuottaa?"

Briita katsahti kuninkaaseen. Mutta päivänpaisteinen katse, lämmin hymy ei tehnytään häneen tarkoitettua vaikutusta, vaan pikemmin lisäsi kuin helpotti sitä raskasta taakkaa, joka hänen mieltään painoi. Hän värisi, niinkuin paleltunut kukka varressaan, ennenkuin auringon viimeinen suudelma on sen tuhonnut.

"Tiedätkö, kuka se ritari oli, joka pelasti henkeni metsässä Dalbyn luostarin luona?" kysyi taas kuningas.

"Tiedän!" vastasi Briita ja loi jäykät silmänsä kuninkaaseen.

"Sanoppa se sitten minulle...!"

"Se oli mies, jota te olette väärin kohdellut aina siitä päivästä alkaen, kun saitte tiedon Viipuriin, että Kristofer kuningas oli kuollut!"

"Briita!" huudahti kuningas kiivaasti ja katseli tutkien neitosta. Mutta äkisti hillitsi hän itsensä ja lisäsi: "mielesi on katkeroittunut vanhaa serkkuasi kohtaan ja siihen on sinulla kyllä syytäkin. Mutta pyydän, että hillitset vihasi ja uskot minua, kun vakuutan, että jos kaikki vain olisi riippunut minusta, olisit varmaankin tästä surusta säästynyt...! Jos hämärällä puheellasi todella tarkoitat sitä, jota luulen, niin on hän nyt minun ystävänä..."

"Ystävänne?" huudahti Briita ja samassa välähti salama hänen silmissään ja purppurapilvi ilmautui hänen kasvoilleen. Mutta hän oli jo niin kauan hautonut omaa onnettomuuttansa mielessään, että epäily voitti ja toivo hävisi jo samassa silmänräpäyksessä, kun se syntyi. Ja niin seisoi hän taas siinä marmorivaaleana, kylmänä ja jäykkänä niinkuin kuva.

"No niin, Briita", lisäsi kuningas, "minä annan hänelle kaiken sen hyvän, mitä minulla on ... minä annan sinut hänelle... Sentähden olen nyt tullutkin sinulle kertomaan, mitä tapahtunut on ja että nyt

voit jättää surusi..."

"Mitä sanottekaan, kuningas! Onko kaikki tämä totta puhetta? Ettekö te enää tahdokaan pakottaa minua, ettekö enää kauemmin pitää lupauksesta kiinni, jonka isäni sanotaan antaneen...?"

Kysymykset seurasivat niin tiheään toinen toistaan, että selvästi huomasi toivon ja luottamuksen taas palanneen hänen rintaansa.

"Paljon sinä kyseletkin, serkku, mutta kaikkeen siihen vastaan minä kuitenkin myöntäen ja suostunpa vielä muuhunkin, jos vain itse tahdot..."

"Jos vain itse tahdon..."

"Niin, jos vain itse haluat, niin vietetään hääsi jo tänä päivänä... Kutsutut vieraat tulevat vain tapaamaan toisen sulhasen, kuin mitä ovat odottaneet. Mutta ... minun täytyy täyttääkseni tämän lupaukseni saada käsiini paperi, jota minulla nyt vielä ei ole. Sen on kuitenkin minulle luvannut mies, johon sekä sinä että minä voimme luottaa... Ennemmin tai myöhemmin jätetään se minulle, mutta koska, sitä en niin täsmälleen tiedä... Se ei kuitenkaan estä meitä nyt menemästä hääsaliin, niin että kaikki saavat nähdä, kuka sinut on vihkituoliin vievä."

"Pyhä Jumalan äiti!" huudahti Briita ja vaipui korkean lankonsa syliin.

Mutta kuningas antoi kädellään merkin ja heti riensi eräs neitosista avaamaan ovea. Niilo Sture ilmautui kynnykselle. Hän astui kuninkaan luo, joka vapaalla kädellään tarttui hänen käteensä kiinni.

"Kas tässä!" virkkoi kuningas, "kas tässä henkeni pelastaja! Hänelle suon minä kaiken sen, mitä ihminen tässä maailmassa suoda voi. Ja nyt toistan minä kysymykseni, Briita. Suostutko sinä."

Kuka voi tulkita katseen naisen silmissä, kun hän koettelemusten ja taisteluiden jälkeen yhtäkkiä huomaa kaivatun päämäärän edessään, kun hän näkee armaimman unensa sukeltavan pimeydestä esiin, saavan määrätyn muodon, muuttuvan todeksi. Armaammin ei aalto hymyile, kun siinä myrskyn jälkeen taivas tähtineen kuvastuu, kauniimmin ei bardin laulu taistelun jälkeen soi. Siinä on silloin valoa, lämpöä, siinä on elämä, siinä on autuus. Taulu, jonka kauneutta ei ihmiskieli voi kuvata, salaperäinen soitanto, jonka säveleet ainoastaan sydän voi käsittää, aavistus, pyhä aavistus taivaan olemassaolosta — kaikki tosi ja hyvä heijastuu silloin aamuloistossa ja virtaa esiin immen sydämen salaisista sopukoista. Autuas hymy huulillaan sulki Niilo Sture morsiamensa syliinsä.

Ja kuningas laski kätensä heidän päänsä päälle.

"Sokea, peräti sokea olen ollut", sanoi hän vapisevalla äänellä, "mutta minä kiitän Jumalaa, että hän on ajoissa avannut silmäni. Ja minä toivon, että hän nyt kuulee sydämeni pyynnön, kun rukoilen teille hänen runsainta siunaustansa."

Kaikki seisoivat liikutettuina ja Inga vanhus nyyhkytti ääneensä. Mutta kuningas lisäsi:

"Ja nyt hääsaliin. Vieraani ovat saaneet odottaa jo muutenkin liian kauan!"

Hän astui itse ovelle ja muut seurasivat perässä.

Hääsälissa vaikenivat kaikki kun ovet avattiin ja kuningas astui sisään. Kaikkien silmät kääntyivät jännitettyinä häneen ja kauan odotettuun morsiuspariin. Mutta kun he näkivät Niilo Sturen Ove herran sijalla, kävi humaus yli koko salin.

Selvää oli, että sovinto oli tapahtunut kuninkaan ja tuon kauan väärinymmärretyn ritarin välillä. Ja mikään ei voinut olla heille kummallenkään enemmän vaarallista. Salahankkeet olivat tähän asti kohdistuneet yksinomaan kuninkaaseen. — Niilon olivat näet liittoutuneet katsoneet aivan välttämättömäksi itselleen, jonka tähden he olivatkin kaikella tavoin koittaneet saada häntä puolelleen. — Mutta nyt kääntyivät ne suorastaan häntä kohtaan, josta jokainen heistä heti huomasi kuninkaalle tulevan vahvimman tuen. Ja niinkuin tavallisesti aina, kun tällaista tapahtuu, niin näytti nytkin odottamaton yhdistys ensi hetkellä vastustajille pelottavan vaaralliselta. Itse arkkipiispastakin, joka seisoi siellä kylmänä ja tyynenä, tuntui vaara niin suurelta, että hän päätti estää sitä millä keinoilla tahansa.

Siinä tarkoituksessa astui hän kuninkaan luokse, joka tervehti häntä teeskentelemättömällä ystävyydellä. Sen vaikutti Ove Laurinpojan tiedonanto, että arkkipiispa väliinmenollaan oli estänyt jo valmiiksi suunniteltujen salahankkeiden toimeenpanon. Mutta ennenkuin arkkipiispa ehti vielä sanaakaan sanoa, alkoi kuningas:

"Minä lausun teidät kaikki, jalot herrat ja kunnan miehet, tervetulleiksi tähän juhlaan ja toivon

samalla, että ilo ja riemu hyvin viihtyisivät täällä meidän keskellä... Tällä kertaa on minulla itsellenikin syytä iloon enemmän kuin ehkä kellään muulla. Minä olen näet löytänyt uskotun ystäväni jälleen, joka muinoin oli minulle erittäin rakas, mutta jonka minä onnen auringonpaisteessa vähitellen unhotin... Niin, teinpä vielä enemmänkin, — minä työnsin hänet luotani alhaisten epäluulojen sokaisemana. Tämän ystäväni olen minä nyt taas löytänyt. Ja sen hyvityksen tahdon minä antaa hänelle tässä teidän läsnäollessanne, että julkisesti tunnustan kohdelleeni häntä tavalla, joka ei ollenkaan kunnan miehelle sovi, vielä vähemmän kuninkaalle..."

Kuningas pysähtyi hetkiseksi ja hänen silmänsä, joitten kostea kiilto ilmaisi sisällistä liikutusta, hakivat sillä välin Niilo Sturea.

"Ja nyt olkoon menneisyys unhotettu, niinkuin ei sitä koskaan olisi ollutkaan," jatkoi hän sitten, "minä olen saanut entisen ystäväni takaisin ja niin totta kuin elän tahdon minä myös, mitä itseeni tulee, pitää hänet. Te tiedätte hyvin, kuka tämä ystävä on. Se on herra Niilo Sture. Ja osoitteeksi siitä, että meidän välillämme ei nyt enää ole mitään, joka erottaisi meitä toisistamme, ilmoitan minä täten, että minä laillisena naittajana annan hänelle serkkuni, neiti Briita Kaarlontyttären, avioksi..."

Olisi turhaa yrittääkään kuvata sitä vaikutusta, jonka nämät sanat tekivät läsnäoleviin vieraisiin. Enemmistö, joka nytkin niinkuin aina orjallisesti noudatti kuninkaan tahtoa, kiirehti yleisen ilon vallitessa onnittelemaan kuningasta ja morsiusparia. Ainoastaan muutamat vain jäivät paikoilleen, osaksi jo ennenmainituista syistä, osaksi koska katsoivat kuninkaan menettelyä uudeksi hyökkäykseksi kirkkoa vastaan, jolle morsiamen isä oli uskonut viimeisen tahtonsa toimeenpanon. Itse asiassa löytyi tuskin ainoatakaan, ainakaan ylhäisempäin vierasten joukossa, jotka vilpittömästi sydämestä olisivat ottaneet osaa kuninkaan iloon.

Kun onnittelevat olivat poistuneet astui arkkipiispa kuninkaan luokse ja salissa syntyi taas syvä hiljaisuus.

"Ilahuttava on se sanoma, jonka nyt olette ilmoittanut meille, Kaarlo kuningas", virkkoi hän. "Kuitenkin toivon, ettette pahastu, vaikka muistutankin teitä eräästä asiasta, jonka te ehkä ilon ensi huumeessa olette kokonaan unhottanut..."

"Ja mikä asia se sitten olisi, Jöns arkkipiispa?" keskeytti kuningas kiivaasti.

"Teidän setänne, herra Kaarlo Tordinpojan, testamentti, Jumala hänen sieluansa armahtakoon. Kuolevan tahto on jo itsessään pyhä, Kaarlo kuningas, ja vielä enemmän on se sitä silloin kun se on uskottu pyhän kirkon huostaan. Ja Kaarlo herra, setänne, on antanut tyttärensä toiselle miehelle, kuin joka nyt tässä edessämme seisoo!"

Hiljaista kolinaa kuului siitä osasta salia, josta ovi johti ritari-parvelle. Se oli voimakkaan miehen jalan astuntaa ja kerran kuului jo kannusten kilinäkin. Yksi ja toinen lähinnäolevista katsahti siinä taakseen, mutta nähtävästi ei siellä ollut mitään erityistä huomattavaa, sillä he käänsivät taas heti kaiken huomionsa kuninkaaseen ja arkkipiispaan. Tänne asti ei kolina kuulunutkaan.

"Ruotsin kirkon päämiehenä", jatkoi arkkipiispa, "täytyy minun, niin ikävää kuin se minulle onkin, Kaarlo kuningas, panna vastalauseeni tätä avioliittoa vastaan."

"Sillä näyttää olevan kovasti kiire, tällä teidän vastalauseellanne, Jöns arkkipiispa!" huomautti kuningas.

"Niin on", lausui arkkipiispa, "sillä tämä minun vastalauseeni on todella otettava huomioon, Kaarlo kuningas?"

"Te arvelette siis, että Ruotsin kuningas ei voi saada pyhän isän suostumusta kahden nuoren liittoon, neitosen, jonka naittaja hän on, ja ritari, joka on hänelle yhtä rakas kuin oma veli?"

"Se on teidän asianne, herra kuningas, tutkia kuinka sen laita lienee! Luulen kuitenkin, että Ruotsin arkkipiispa on sana sanottavana pyhän isän luona Roomassa ennenkuin tuomio langetetaan."

"Ha-ha-haa!" kuului samassa kova nauru ritari-uhdin ovelta.

Salissa syntyi yhtäkkiä yleinen hiljaisuus ja kaikkien silmät kääntyivät ritari-parvelle päin.

Siellä seisoi kynnyksellä kookas, hartiakas mies, yllään vihreä ihokas ja sen päällä jalkoihin asti ulottuva, valkoinen mantteli, josta vain ristiritarin punainen risti puuttui. Muuten olisikin luullut hänen kuuluvan johonkin hengelliseen ritari-kuntaan. Hänen hiuksensa olivat lyhyeksi leikatut, hänen kasvonsa arpien peittämät, joka teki ne vielä rumemman näköisiksi kuin ne luonnostaan olivatkaan. Huulilla häilyi hymy, joka tuntui teeskennellyltä ja luonnottomalta. "Viheriä ritari!" kävi kuiske yli salin. Mutta viheriä ritari astui tukevin askelin toiseen päähän huonetta, jossa kuningas ja arkkipiispa seisivat.

Edellinen tähysteli iloisella hämmästyksellä ritaria. Hänen kasvoillaan oli sama ilme, kuin sen, joka äkkiarvaamatta tapaa vanhan tutun, jota kauan ja turhaan on etsinyt. Ja senhän tietää jokainen itsestään, että se, joka kerran on ollut jollenkin oikein rakas, pysyy sinä, vaikka he eivät vuosikausiin näkisikään toisiaan.

"Heissaa, viheriä!" huudahti kuningas, "missä olette nämät pitkät vuodet viettänyt, ja mistä nyt viimeksi tulette?"

"Kaksi kysymystä yhdellä kertaa, herra kuningas", lausui ritari, "niin moneen en jaksa vastatakaan... Mistä tulen, kysytte... Minä vastaan siihen: kuolleen tyköä!"

"Kuolleen?" kysyi kuningas ja arkkipiispa ynnä muut vieraat tekivät katseellaan saman kysymyksen.

"Niin, kuolleen", vastasi ritari, "herra Kaarlo Tordinpojan luota, jonka viimeksi näin Penningebyssä ... kuinka monta vuotta siitä nyt on kulunut en niin tarkalleen muista... Kuitenkin on minulla kirje teille tältä jo aikoja kuolleelta herralta sekä myös sen ohessa eräs tärkeä tiedonanto."

"Antakaa se sitten tänne!" huudahti kuningas.

"Ensin toinen asia, herra kuningas", vastasi ritari aivan tyynenä. "Vanhalla laamannilla oli ystävä, johon hän sokeasti luotti, ja tällä ystävällä oli salaisuus, jonka hän uskoi vanhalle herralle..."

"Ei, ei, viheriä!" keskeytti kuningas kärsimättömänä, "älkäämme puhuko siitä nyt. Nyt on meillä tärkeämpiäkin asioita ratkaistavana. Vai ettekö tiedä, että tämä mahtava mies, Ruotsin arkkipiispa, joka seisoo tässä edessänne, tahtoo repiä sen hajalle, mitä minä tahdon yhdistää... On kysymyksessä setä vainajani tyttären..."

"Häntä juuri, kuningas, koskee minunkin tiedonantoni", keskeytti ritari. "Mutta pyydän, ettette keskeytä minua, sillä pitäisihän teidän entisestä muistaa, kuinka vaikea minun on enää saada sitä liitettyksi yhteen, joka kerran on rikki mennyt!... Katsokaas, herra kuningas, ja voitte tekin sen kuulla, Jöns arkkipiispa, asia oli niin, että vanhan herran ystävällä oli salaisuus, jonka hän uskoi tälle. Se salaisuus koski tämän tytärtä, joka rakasti erästä nuorukaista, samaten kuin nuorukainenkin rakasti häntä, vaikka hän luulikin, niinkuin yleensä kaikki nuorukaiset luulevat, että neitonen ei pitänyt hänestä, ja että hän sentähden oli onnettomin nuorukainen maan päällä. Kaarlo herraa ei niin paljon ihmetyttänyt tyttärensä rakkaus, kuin se, mitä ystävällä vielä oli kerrottavaa. Tämä näet tiesi ilmoittaa hänelle, että petos ja kavaluus kutoi lankojansa hänen rakkaan tyttärensä ympärillä ja että tätä aiottiin käyttää paulana houkuttelemaan hänen sydämensä valittu tekoihin, joita tämä elinaikansa saisi katua."

Tässä pysähtyi ritari hetkiseksi ja katseli tutkien ympäröiviä herroja. Vähän syrjässä, herra Krister Pentinpojan takana, erotti hän kaniikki Helmichin kalmankalpeat kasvot. Näihin kiintyi hänen katseensa ja häneltä pääsi siinä omituinen, käheä nauru. Kaniikista, joka äkisti vetäytyi Krister herran leveään selän suojaan, siirtyivät ritarin silmät tarkastelevina muuhun joukkoon ja kiintyivät lopulta arkkipiispaan. Mutta tämä seiso i kylmänä ja jäykkänä. Eikä pienintäkään värähdystä huomannut hänen kasvoillaan.

"Ja nyt teki vanha Kaarlo herra", jatkoi hän sitten, "niinkuin ystävä pyysi häntä. Hän kirjoitti kirjallisen määräyksen, jossa hän sääsi, että hänen tyttärensä Briita oli hänen tahdostaan ja suostumuksellaan annettava avioksi herra Niilo Bonpoika Sturelle, ilman että kellään olisi oikeutta järkähyttää hänen näin täydellä tajulla tehtyä päätöstään... Kas tässä on kirje, kas tässä ... ritarin vahasinetti samoin kuin todistajainkin riippuu siinä?"

Ritari otti manttelinsa alta pergamentille kirjoitetun kirjeen, josta kolme sinettiä riippui, ja jätti sen kuninkaalle. Tämä otti pergamentin käteensä ja sittenkun oli lukenut sen, ojensi hän kirjeen arkkipiispalle, joka myös tarkasti tutki sen sisällön.

"Mutta miksi", kysyi kuningas saatuaan kirjeen takaisin, "miksi tämä setäni määräys nyt vasta tulee päivän valoon? Niiden monien vuosien vierieessä, jotka hänen kuolemastaan ovat kuluneet, olisi luullut olevan kyllin aikaa tällaisen kirjeen jättämiseen. Jumala paratkoon, sehän olisi voinut tulla aivan liian myöhään!"

"Liian myöhään, kuningas", keskeytti ritari, "liian myöhään ... se ei ole ennen onnettomuutta! Mutta tämän kirjoituksen jätti vanha Kaarlo herra kappalaiselleen, mestari Johannekselle, valallisella velvoituksella, ettei antaisi sitä ennenkuin vasta viimeisessä hätätilassa. Hän ei näet uskonut, että asia koskaan voisi mennä näin kauas, kun se nyt todella on mennyt."

"Mutta kuinka on kirje tullut teidän käsiinne?" tutki kuningas. "Minä olen odottanut sitä, sillä sen lupasi minulle tänä päivänä eräs veli harmaamunkkien luostarista..."

"Luostarissa oleskelee myöskin teidän setänne vanha huonekappalainen... Hän on ilmaissut salaisuutensa sille harmaaveljelle, josta te puhutte, ja tämän harmaaveljen asioita käyn minä nyt... Mitä taas minuun, teidän omaan ritariinne, tulee, niin olen minä tänä päivänä saapunut pitkältä matkalta takaisin kotimaahan. Ensiksi pohjastuin täällä harmaaveljesten luostariin ja... Niin siinä se sitten onkin koko asia!"

Kuningas seiso hetken aikaa ääneti paikallaan käännellen pergamenttia kädessään ja katsellen siinä riippuvia sinettejä, joista toinen oli huonekappalaisen, toinen Kustaa Anundinpoika Sturen. Sitten loi hän silmänsä arkkipiispaan ja virkkoi:

"Mitä arvelette, Jöns arkkipiispa? Voimmeko pitää näitä häitä, joita varten nyt olemme tänne kokoon tulleet, laillisina, vaikka sulhasena ei olekaan se, jonka aluksi luultiin siksi tulevan?"

Arkkipiispa vaikeni ja kuningas katsoi sen suostumisen merkiksi sekä antoi soittajilleen viittauksen puhaltamaan. Ja niin lähtivät kaikki musiikin ja kellojen soidessa kirkkoon, jossa vihkiminen toimitettiin. Sen jälkeen kokoontuivat vieraat komeille päivällisille, missä hopealautasia ja -astioita luettiin sadottain, muita hopea- ja kultakalleuksia lukuunottamatta, joita tuo rikas kuningas omisti.

"Mitä arvelet, veli, onko aika sopiva?" kysyi Krister Pentinpoika synkältä arkkipiispalta, kun he menivät yhdessä rappusia ylös linnaan.

Mutta tämä ei vastannut mitään. Ja vihkimisen sekä hääaterian kestäessä ei kukaan voinut hänessä huomata mitään muuta, kuin paljasta hyväntahtoisuutta. Hän istui pöydässä kuninkaan vieressä ja hänen sivullaan istui Strängnäsin Sigge piispa sekä muut pääpapit ja ritarit, aina arvonsa mukaan. Herra Niilo Kristerinpoika (Vaasa) teki drotsin virkaa ja herra Eerikki Niilonpoika (Oxenstjerna), arkkipiispan serkku, leikkasi ja asetti kaikkien eteen ruoat.

Ulkonaisen kohteliaisuuden ohessa huomasi kuitenkin silloin tällöin yhden ja toisen myrkyllisen silmäniskun pitkässä pöydässä. Oxenstjernan veljeksillä oli tuon tuostakin jotain kuiskattavaa toisilleen ja toinen poistui jo pari kertaa pöydästäkin ja meni ulos, mutta tuli taas heti takaisin sisään. Linna vilisi täynnä aseellisia miehiä. Kuningas voi olla aivan rauhallinen. Sillä valppaat silmät valvoivat tänä ja seuraavina päivinä tarkasti kaikkia vähänkin epäiltäviä liikkeitä ja voimakkaita käsiä oli aina valmiina tarttumaan kiinni, koska ja missä vain tarvittiin.

"Onko aika sopiva?" kysyi Taavetti herra Krister veljeltään.

"Ei!" vastasi tämä, "täällä voisi kompastua heti ensimmäiseen mieheen!"

"Niin antakaamme sitten veljemme, arkkipiispan, toimia!" virkkoi Taavetti herra tarttuen samassa raskaaseen hopeapikariin, josta joi sulhasen maljan.

Hääaterian jälkeen, jonka kuluessa kuninkaan soittajat puhalsivat kappaleen toisensa perään, alkoi tanssi ja muut leikit. Seuraavana päivänä oli määrä pitää turnajaiset. Kaikkialla oli elämää ja iloa ja moni sydän syytyi, leimahti täyteen liekkiin kauniitten silmien lumoomana. Lupauksia annettiin ja otettiin. Tuntui niinkuin olisi hyvän ja lempeän Kaarina kuningattaren henki hiipinyt ympäri huoneita. Sellaista, niin iloista ja valoisaa päivää ei Tukholman linna ollut nähnyt hänen kuolemansa jälkeen. Kuningas itsekin näytti tällä hetkellä unhottavan kaikki raskaat huolensa ja antautuvan kokonaan ilon valtaan. Hänen kauniit kasvonsa vilkastuivat, nähdessään kaiken sen onnen, joka joka taholta hymyili häntä vastaan. Mutta useimmin kääntyivät kuitenkin hänen silmänsä kauniiseen morsiuspariin. Paljon, paljon muistoja, sekä valoisia että synkkiä, toi se näky hänen mieleensä! Mutta niitä ympäröi nyt hetken pyhä rauha.

Leikkien lomassa meni kukin ulkokuoneisiin raitista ilmaa hengittämään. Sellaisella vilvottelumatkalla harhautui morsiuspari aina luhtisillalle asti. Siellä valoi kuu valoansa yli linnanpihan ja heitti myös loistettaan luhtisillalle valaisten morsiamen kauniit kasvot. Etäältä salista alkoi kuulua tanssinsävel ja kaikki riensivät heti sinne, niin että nuo kaksi nuorta jäivät siihen aivan yksin. Synkkä varjo lähestyi heitä takaapäin, mutta pysähtyi sitten äkisti ja jäi hiljaa paikalleen seisomaan.

Samassa laskeutui käsi Niilo Sturen olkapäälle. Hän käännähti äkisti ympäri ja myös morsian katsahti taakseen.

Siinä seiso aivan heidän vieressään Ove Laurinpoika. Kuun valossa näyttivät tämän kasvot vallan vaaleilta, joka teki, että hän oli enemmän hengen kuin ihmisen näköinen.

"Minä ratsastan jo tänä yönä kaupungista", sanoi hän, "mutta ennen sitä tahdoin vielä tavata teidät! Sydämeni halusi vielä kerran saada vakuutuksen siitä, että te olette antanut minulle anteeksi ja että te ilman katkeruutta voitte muistella Ove Laurinpoikaa!"

Niilo sulki hänet syliinsä.

"Jos tarvitsette joskus ystävän apua, Ove Laurinpoika", sanoi hän, "niin muistakaa silloin minua!"

"Sitten kiitän sydämestäni Jumalaa!" virkkoi Ove ja lisäsi, tarttuen samassa morsiamen käteen kiinni: "Ja te, voitteko myöskin te unhottaa kaikki ja ajatella hyvää minusta?"

"Voin!" vastasi Briita ja puristi lämpimästi Ove herran kättä, "minä tahdon rukoilla pyhää neitsyttä, että hän antaisi teille kaiken sen onnen, jonka te niin hyvin ansaitsette. Kiitos, sydämmellinen kiitos teille, Ove Laurinpoika... Ajatelkaa te myös ilman katkeruutta minua!"

Ove suuteli kättä, jota piti omassaan, laski sen sitten Niilo Sturen käteen ja riensi pois rappusia alas linnanpihalle. Mutta kun hän oli kadonnut, astui korkea haamu esiin ja kuun valossa tulivat näkyviin kuninkaan kauniit kasvat.

"Myös minulla on teille pyyntö", virkkoi hän, "anteeksi pyydän teiltä molemmilta, mitä teitä kohtaan olen rikkonut... Niin onnelliseksi kuin tänäpäivänä en ole hyvään aikaan tuntenut itseäni. Ja sentähden olen monta kertaa itseltäni kysynyt, onko tämä kaikki vain mielikuvituksen leikkiä, vai onko se täyttä totta, mitä edessäni näen. Onneni on niinkuin kultainen hedelmä. Se riippuu kiinni meidän välisestä sovinnosta... Auttakaa te siis minua suojelemaan tätä onneani! Oi, minä huomaan selvään, etten enää ole se, joka ennen olen ollut... Kaarina, Kaarina, kunpa olisinkin ajoissa sinun neuvoasi seurannut!"

Hän sulki sulhasen ja morsiamen syliinsä.

IX.

Punaisen ruusun kodissa.

Seuraavat päivät kuluivat, ilman että mikään häiritsi iloa ja riemua kuninkaan hovissa. Kuningas itse oli, niinkuin olisi hänen mielensä näinä päivinä kokonaan muuttunut. Ja yhtä mittaa puhui hän, kuinka hän jo ennen vuoden loppua toivoi voivansa selviytyä Tanskan kuninkaasta, joka ei tahtonut antaa hänelle mitään rauhaa. Siitä puhuessaan katseli hän rinta toivoa ja rohkeutta täynnä ympärilleen ystävä- ja sukulaispiirissä ja kaikki hymyilivät hänelle vastaan.

Häitten jälkeen oli vastanaineitten määrä vetäytyä Penningebyhyn, jonka linnan Niilo herra oli saanut vaimonsa myötäjäisiksi. Sinne olivat he toistaiseksi päättäneet ottaa asuinsijansa. Kaikki oli nyt aivan rauhallista. Mikään ei näyttänyt vaativan ritarin läsnäoloa kuninkaan luona, mikäli ulkonaisista merkeistä päättää voi. Hän saattoi siis kaikessa rauhassa viettää ainakin kuherruskuukautensa.

"Mutta keväällä", lausui kuningas ja nyökkäsi Niilolle päätään, "keväällä marssimme me Kristian kuningasta vastaan ja silloin ovat kaikki urhoolliset ja uskolliset miehet tarpeen... Silloin on myös teidän oltava mukana ja te saatte siksi puuhata taalalaisarmeijan kokoon. Nyt marsin minä itse mieheni Kalmariin valloittamaan Borgholman ja Ölannin takaisin ja karkottamaan kavaltajan, Maunu Grenin, pois sieltä, jos Jumala vain minulle onnea suo... Toivon siitä asiasta pian selviytyväni ja sitten olen heti taas täällä! Jöns arkkipiispa on sillä aikaa kutsuva Upplannin rahvaan kokoon sotaanlähtöä varten!"

Samana päivänä, jona Niilon rouvineen oli määrä lähteä Tukholmasta, oli neitsyt Maarian veljeyden salissa neuvoston kokous. Kun kuningas kokouksen loputtua saapui linnaan, jossa Niilo ja Briita odottivat häntä, oli ilo poissa hänen kasvoiltaan. Neuvostossa oli syntynyt kova riita. Arkkipiispa oli vaatinut korvausta kaikesta siitä väestä, aseista ja laivoista, jotka edellisenä kesänä oli sodassa menettänyt. Kuningas oli kovasti pahastunut hänen vaatimuksestaan, joka tuotiinkin esiin aivan sopimattomalla ajalla, varsinkin kun arkkipiispa aivan hyvin tiesi, että kuningas oli juuri sotaan lähdessä. Tämä olikin selittänyt, ettei hän ollut velvollinen semmoisia suorittamaan. Mutta hän oli kuitenkin suostunut jättämään asian tuomarein ratkaistavaksi ja nämät olivat langettaneet tuomion arkkipiispan eduksi. Se oli suututtanut kuningasta, niin että hän oli esiintynyt loukkaavasti sekä tuomareja että arkkipiispaa kohtaan.

Muutamalla sanalla vain kertoi kuningas neuvoston kokouksesta palattuaan keskustelun kulun. Mutta se jo riitti Niilolle selittämään, jos ei kaikkia mitä oli tapahtunut, niin kuitenkin niin paljon, että hän heti huomasi asiain ei olevan oikealla kannalla. Ja kaikki se, mitä salavehkeistä tiesi, tuli siinä yht'äkkiä niin selvänä hänen mieleensä.

"Minä olen valmiina jättämään teidät, Kaarlo kuningas", sanoi hän, "mutta Jumala tietää, että toinen halu sydämessäni palaa. Antakaa nyt minulle se määräys, jonka aiotte kevääseen säästää..."

"Ei, ei", keskeytti kuningas kiivaasti, "tahtoni on, että matkustatte vaimonne kanssa Penningebyhyn. Sinne tulen minäkin sitte viettämään pääsiäistä teidän kanssanne. Kuuletteko, Niilo, ja sinä, Briita, pääsiäisenä jo olen miesteni kanssa teidän luonanne... Teillä on minun tähteni jo ollut liian monta surullista päivää, teillä molemmilla. Minä tahdon, että te ainakin hetken saatte nauttia rauhaa ja lepoa omassa kodissanne... Eli kuinka, Briita, mitä sanoisit sinä, jos minä nyt heti taas tempaisin tämän innokkaan ritarin sinun sivultasi?"

Hän hipaisi samassa hiljaa kädellään punastuvan Briitan poskea ja hymyili vallattomasti hänelle.

"Kuinka voin minä tai mieheni", vastasi tämä innokkaasti, "kuinka voimme me nauttia rauhaa ja lepoa Penningebyssä, jos tiedämme, että teitä ja valtakuntaa uhkaa vaara?"

"Mitä siihen tulee, voitte te olla aivan levolliset", virkkoi kuningas tullen taas yhtäkkiä vakavaksi.

"Älkää kumminkaan missään tapauksessa antako arkkipiispalle oikeutta kutsua rahvasta kokoon...! Se on ainoa asia, mitä pyydän teiltä", lausui Niilo.

Kuningas katsahti ihmetellen häneen. "Mitä ajattelettekaan! Minunko pitäisi peräyttää arkkipiispalle antamani määräyksen!" huudahti hän. "Onko se todella tarkoituksenne, Niilo?... Onko Jöns arkkipiispa mielestänne koskaan ollut lempeämmällä tuulella, kuin nyt häitten aikana? Pitäisikö minun nyt sitten rikkoa tämä hyvä suhde ja saada hänen vihansa kuuhumaan, joka varmaan tapahtuisi, jos neuvoanne seuraisin..."

"Mutta arkkipiispa ei ole teidän ystävänne ja hän etsii vain tilaisuutta päästäkseen teidän kimppuunne!"

"Tämänpäiväisessä neuvostonkokouksessa on hän saanut, mitä on halunnut..."

"Mutta vasten teidän tahtonne, jos oikein olen sananne käsittänyt... Ajatelkaahan toki, Kaarlo kuningas! Sellaista miestä pidetään aina tyhmänä, joka karkottaa karhun metsään ja lisää sen voimia heikontamalla omaa itseään."

Kuningas katseli hetkisen ajattelevasti eteensä, mutta kääntyi sitten äkisti ympäri ja astui pöydän luo, jolla kallisarvoinen lipas seiso. Siinä säilytti hän kalleuksiansa.

"Kun palaan takaisin Borgholmasta, niin voimme me keskustella tästä asiasta, Niilo... Te saatatte kyllä olla oikeassa, mutta nyt täytyy ensin panna toimeen se, mikä kerran päätetty on."

Hän avasi lippaan ja otti sieltä esiin kahdet kallisarvoiset kultavitjat. Sitten astui hän Niilon luo ja ripusti toiset hänen kaulaansa sekä toiset Briitan, jota hän suuteli otsalle.

"Nämät ketjut", sanoi hän, "saatte te muistoksi langoltanne, kuninkaalta! Ja nyt matkustakaa Jumala mukanne. Jos hän sen suo, olen teidän luonanne pääsiäisenä ja minä tuon silloin mukani lankoni, uskollisen ritarin, herra Kustaa Kaarlonpojan... Silloin saatamme me kolme yhdessä neuvotella valtakunnan asioista, Niilo... Nyt ei muuta kuin hyvästi, hyvästi vain!"

Hän viittasi kädellään ja riensi sitten nopein askelin pois huoneesta.

Niilo auttoi Briitan päälle turkiksilla sisustetun päällyskapan. Sitten menivät he rappusia alas linnanpihalle, jossa heidän rekensä jo odottivat valmiina sekä joukko asepalvelijoita. Näitten etunenässä oikealla sivustalla istui hevosen seljässä jyrkärakenteinen, paraassa ijässä oleva mies. Se oli Erkki, Herman Bermanin aseenkantaja, joka nyt oli astunut Niilo Sturen palvelukseen. Hänen sivullaan ratsasti Hollinger, joka saatuaan kuninkaalta luvan oli eronnut hänen ja mennyt sulhasen palvelukseen.

Inga vanhus, jonka oli määrä seurata Briita rouvaa, sillä kuninkaankartanossa ei hänellä nyt enää ollut mitään tehtävää, istui jo reessä peiteltyinä. Ja hän hymyili niin sydämellisesti nuorelle emännälleen, kun tämä tarkasti oliko kaikki reessä niinkuin olla piti.

Sen komeasti koristellun reen vieressä, jolla Niilo herran rouvineen oli määrä matkustaa, seiso vanha mies paljain päin, niin että tuuli liehutteli hänen harventunutta, hopeaista tukkaansa edestakaisin. Vanhus oli Erland ukko.

"Jumalan rauha ja siunaus seuratkoon teitä matkallanne!" sanoi hän ja kyyneleet tulivat hänen silmiinsä.

"Kiitos, sydämellinen kiitos teille, isä Erland!" virkkoi Briita ja tarttui ukkoa kädestä kiinni. "Toivon, ettette sure meidän menoamme, me tapaamme luullakseni pian taas toisemme."

"Oh, miksi en surisi", keskeytti ukko surullinen hymy huulillaan, "sillä katoaahan teidän kanssanne viimeinenkin ilonkukkanen herrani kartanosta... Oi, voi, Fågelvikiin emme me koskaan enää tule ja siellä oli kuitenkin herrani sekä mahtava että rikas ... niin, sitä hän oli!"

Samassa tuli Niilo herra reen luo. Hän oli kulkenut ympäri tarkastamassa ja huomannut kaikkien olevan täydessä kunnossa sekä kuormarekien että ratsastajain. Hänellä oli siinä vielä monta muuta puuhaa ennen lähtöä. Lopuksi kietoi hän upean karhunnahan vaimonsa ympärille. Sitten sanoi hänkin tuolle hopeahapsiselle vanhukselle hyvästi. Hän tarttui ystävällisesti ukkoa kädestä kiinni ja kiitti häntä kaikista vanhoista muistoista, joita heillä oli yhteisiä. Ja kyyneleet valuivat virtanaan ukon kuumia poskia alas. Hän hymyili, hymyili vain ja lopulta kääntyi hän pois salatakseen liikutustaan.

Niilo herra asettui rekeen. Torventörähdys kajahti, ratsumiehet lähtivät liikkeelle ja pian oli koko tuo pieni joukko kadonnut ukon näkyvistä.

"Siinä katosi viimeinen ilonkukkanen kuninkaankartanosta!" huokasi hän itsekseen, nähdessään viimeisen vilahduksen Niilo herrasta ja Briita rouvasta. Ja niin meni hän horjuvin askelin takaisin linnaan.

Mutta Niilon ja hänen nuoren, kauniin vaimonsa silmien eteen kohosi joka askeleella, mitä kauemmaksi he Tukholmasta tulivat, mitä lähemmäksi tulevaa kotiansa saapuivat, ei ainoastaan kukkia vaan kokonaisia kukkakenttiä, joilla ilo ja riemu karkeili, löi leikkiään. Nyt vasta oli heillä aikaa katsella ympärilleen ja nähdä kaikki oikeassa valossaan sekä menneet että nykyhetken tapahtumat. Ja heitä, niinkuin luonnollista olikin, kiihotti edellinen, synkkä menneisyys, pitämään sitä lujemmin kiinni jälkimäisestä. Koko matkan tuntui heistä kuin olisivat he olleet lumouksen vallassa, niinkuin olisivat he hiisien synkistä asunnoista olleet matkalla valon ja elämän maailmaan.

Penningebyssä oli kaikki järjestetty juhlallista vastaanottoa varten. Joukko ympärillä asuvia, alhaisempia rälssimiehiä oli rientänyt ottamaan vastaan vanhan laamannin tytärtä, joka nyt palasi takaisin vanhaan isäin kotiinsa ottaakseen siellä emännyyden omaan huostaansa. Kaikkien kasvat loistivat ilosta, niin vanhain kuin nuortenkin. Ja kaikki yrittivät ainakin jotain puuhata, niin että mitään ei puuttuisi Niilo herran ja Briita rouvan saapuessa taloon. Eräs tallipalvelija oli saanut toimekseen pitää läheiseltä mäen kukkulalta silmällä, koska vieraat olivat tulossa, että tiedettäisiin olla varalla.

Kartanonvouti kulki levottomana edestakaisin katsellen, että kaikki vain oli täydessä kunnossa, että vieraspöytä oli tarpeellisella huolella katettu ja huoneitten seinät ja penkit puhtaat. Saapuneet vieraat kävelivät linnantuvassa edestakaisin puhellen entisistä ajoista, jolloin laamanni vielä eli. Ja kertomus antoi aihetta toiseen saattaen mielet vilkkaasen liikkeeseen. — Tähän aikaan oli elämä niin ylhäisten kuin talonpoikainkin taloissa kokonaan toisenlaista kuin meidän päivinämme. Kukin eli enemmän itsekseen. Seurustelupiiriin kuului vain lähin naapuristo ja sen ulkopuolella oli kaikki vierasta, josta huhu silloin tällöin kuljetti merkillisimmät tapaukset näittenkin tietoon. Niinkuin valtakunta sulki itseensä kokonaisuuden, jonka ulkopuolella olevia kutsuttiin "ulkomaalaisiksi", niin myös pienessä muodossa talo. Eikä valtakunnan ylimyksistäkään muut kuin ylhäisimmät viettäneet liikkuvaa elämää. Kuningas sitävastoin kulki kaupungista kaupunkiin, talosta taloon aina sen mukaan, missä paraiten hänen läsnäoloansa vaadittiin. Tästä kaikesta oli tietysti selvänä seurauksena, että talonväki joka kartanossa liittyi lähemmin yhteen ja muodosti isäntäväkensä kanssa oman omituisen maailman itselleen.

Siitä myöskin johtui, että suhde isäntäväen ja palvelijain välillä oli kokonaan toisellinen, kuin mitä se nyt on meidän päivinämme. Palvelija syntyi ja kuoli herransa tilalla ja siihen sekä herraansa ja tämän sukuun kiintyi kaikki hänen lapsuusmuistonsa, siihen myös miehuusikänsä harrastukset. Palvelija piti itsensä sukuun kuuluvana. Tämän ilot ja surut olivat myöskin hänen ja mikään ei ollut hänelle suuremman arvoinen kuin suvun kunnia ja maine.

Penningeby oli monta vuotta ollut autiona. Cecilia rouva oli herra Kaarlo Tordinpojan kuoleman jälkeen paraasta päästä asustanut toisen tyttärensä, Sigridin, ja tämän miehen, Tapani Ulvinpojan, luona. Ja kun sitten tieto saapui hänen poikansa, Tord herran, kauheasta kuolemasta, tuli Penningeby hänelle vielä vastenmielisemmäksi, siellä kun kaikki paikat muistuttivat hänelle hänen rakasta poikaansa. Nyt oli elämä muuttuva taas. Ja nuori Briita rouva oli jokaisen mielestä, jotka nyt täällä levottomina odottivat hänen tuloaan, ilonkukkanen, niinkuin Kaarlo kuninkaan vanha hovimestari lähtiessä oli sanonut.

Vouti tuli, tehtyään viimeisen kierroksen huoneissa, ulos pihalle, jossa kaikki palvelijat, sekä miehet että naiset, jo seisovivat koossa ja odottivat vierasten tuloa. Hän hymyili tyytyväisenä partaansa, sillä hän oli huomannut, että sisällä kaikki oli täydessä kunnossa. Pihalle päästyään asetti hän kätensä silmilleen ja tähysteli ylös mäelle, jossa tallipalvelija seisoj ja odotti. Mutta mitään merkkiä ei sieltä vielä näkynyt. Vouti oli koittanut määrätä ajan, koska vieraat tulisivat, sen tiedon perusteella, jonka

eräs herra Niilo Sturen miehistä oli hänelle Tukholmasta tuonut. Ja tämä oli ratsastanut sieltä aikaisin aamulla samana päivänä, jona Niilo herran ja Briita rouvan oli määrä lähteä matkaan.

Vieraat viipyivät kuitenkin kauemmin, kuin vouti oli laskenut. Ja tämä alkoi jo tulla vähän levottomaksi viivytyksestä. Hän käveli edestakaisin pihalla, tempasi siellä täällä jotain naista huivista, tyrkkäsi rengin sivuun, ikäänkuin olisi hän joka hetki, mitä kauemmin odotusta kesti, keksinyt yhä uusia vikoja ja puutteita.

Äkisti antoi mies mäeltä merkin, että odotetut olivat tulossa. Ja vähän senjälkeen tuli hän jo itse hengästyneenä linnanpihalle ja kiirehti voutin luokse, joka sanoi:

"Ellei se olisi ilosanoma, jonka meille tuot, niin saisit istua tänä iltana jalkapuussa siitä, ettet ennemmin antanut merkkiä!"

Mies mutisi kyllä jotain, ettei hän voinut antaa ennemmin merkkiä, kuin näki tulijat, mutta käskemään tottunut vouti löi häntä hyväntahtoisesti olkapäälle ja asetti hänet kiireesti samaan riviin muitten palvelijain kanssa.

Jo kuului hevosten kavioiden kapsetta sillalta, jo kajahteli niitten ääni porttihalvissa ja aina vain päättävämmiin katseli vouti eteensä.

Ratsastava asepalvelijajoukko ajoi ensin pihaan. Se kääntyi oikealle, jonne asettui seisomaan. Ja heti heidän jälkeensä tuli reki, jossa Niilo herra ja Briita rouva istuivat. Valtavat eläkönhuudot täyttivät ilman ja väkijoukko tunki rekeä kohti, niin että Niilon useamman kerran täytyi ystävällisesti hymyillen pyytää heitä väistymään.

Mutta Briita rouva nyökäytteli ystävällisesti päätään joka taholle ja kiihotti sillä vain enemmän lähenteleviä. Hän kutsui heitä nimeltänsä ja ojensi valkoisen kätensä ulos, nähdessään jonkun, johon hän oli lähemmin kiintynyt. Lopulta pysähtyi reki päärappusten viereen, jonne herrat linnantuvasta olivat kokoontuneet.

Kului hyvän aikaa, ennenkuin kaikki olivat ehtineet päästä esiin ja tervehtiä nuorta ritaria ja hänen rouvaansa. Mutta vihdoinkin päästiin kuitenkin vierassaliin, jossa vieraiden rouvat ja tyttäret odottivat. Ja sittenkuin asianmukaiset tervehdykset olivat tehdyt, istuttiin pöytään.

Silloin avautui ovi ja viheriä ritari astui sisään. Hän nauroi tavallista omituista nauruaan, läheystyessään kunniaistuinta, johon Niilo oli ottanut sijansa. Tämä nousi ja astui häntä vastaan.

"Tuotteko sanan kuninkaalta?" kysyi hän vilkkaasti.

"Tuon!" vastasi ritari.

"No sen kohta arvasinkin!" keskeytti Niilo ja katsahti Briitaan sekä lisäsi, "olen valmis matkaan, vaikka jo tällä hetkellä... Ilmoittakaa siis heti, ritari, minkä käsken tuotte minulle kuninkaalta?"

"Sen, että te nyt vain nautitte elämästä, Niilo herra, ettekä ole turhista levoton... Kuningas marssii paraillaan miestensä kanssa etelää kohti Kustaa herran luokse Kalmariin... Sanomat ovat siis hyviä."

Niilo vaipui ajatuksiinsa ja unhotti kokonaan velvollisuutensa isäntänä. Mutta iloinen ritari ei siitä hämmästynyt.

"Siinä te seisotte, Niilo herra", virkkoi hän, "ettekä edes lausu minua tervetulleeksi taloonne tai tarjoa minulle viinipikaria..."

Mutta Briita rouva kaatoi itse pikarin täyteen kirsikkaviiniä ja ojensi sen ritarille. Tämä otti maljan vastaan kasvoissaan ilme, joka oli täynnä surumielisyyttä, mutta samalla niin lämmin ja sydämellinen, että se herätti sekä Briita rouvassa että tämän miehessä ihmetystä. Se kesti kuitenkin vain silmänräpäyksen ja heti oli ritari taas sama naurua herättävä mies, joka näytti olevan ikäänkuin luotu synnyttämään toisissa pilkanhalua itseään kohtaan.

Sittenkun hän oli ottanut paikan pöydässä ja kaikki taas meni vanhaa rataansa, alkoi Niilo uudelleen kysellä tietoja kuninkaasta ja myös minkätähden ritari oli jättänyt hänet sekä tullut Penningebyhyn.

"Kuningas tarvitsee nyt tähän aikaan minua yhtä vähän kuin teitäkin, Niilo herra!" vastasi tämä. "Ja minulla on nyt se paha tapa, jota ei voi auttaa, että tahdon kierrellä maailmaa ja katsella vähän ympärilläni. Niin sain nytkin yhtäkkiä halun tulla vierailemaan tänne teidän luoksenne, niinkuin ennen vierailin äitinne, Kaarina rouvan, talossa... Ettehän kiellä sitä minulta, Niilo Sture...?"

"En, en suinkaan", keskeytti tämä vilkkaasti ritarin puheen ja myös Briita rouva nyökkäsi ystävällisesti päätään. "Te olette sydämellisesti tervetullut taloomme!"

"Hyvä, niin ollen jään minä tänne siksi, kun pois lähdän!" vastasi ritari ja tyhjensi pikarin.

Ja hän jäi Penningebyhyn ja eleli siellä vanhalla tavallaan, ilman että kukaan voi päästä selville, mikä hän oikeastaan oli. Joskus puhui hän erinomaisen viisaasti, joskus taas niin yksinkertaisesti, että monesta tuntui, kuin olisi hän tehnyt sen aivan tahallaan, koska siten paraiten voi ympäröidä itsensä läpinäkymättömällä hunnulla. Niilo yritti monta kertaa tutkia häntä, mutta juuri kun luuli onnistuneensa yrityksessään, liukui tämä jo pois hänen käsistään. Usein, etenkin silloin kun hän oli yksin, voitiin hänet tavata jossain ikkunasyvennyksessä katselemassa lumipeitteisiä kenttiä silmät kyyneleitä täynnä. Mutta heti kun huomasi, että joku lähestyi, tuli hän niinkuin taikauskusta taas entiselleen ja alkoi naputella sormillaan ikkunalautaan tai lauloi hän muutaman säkeen jostain laulusta, ensimmäisestä, joka mieleen sattui.

Paraiten näytti hän viihtyvän, kun Niilo ja Briita istuivat palvelijainsa keskellä suuren lieden ääressä, jossa tuli leimusi ja valaisi kotoisen elämän kaunista kuvaa. Mutta niin Penningebyn talonväki kuin lähimmät naapuritkin pitivät häntä yksinkertaisena ja vetivät aina suunsa hymyyn, kun hän lasketteli omituisia sukkeluuksiaan.

Toiselta puolen oli Penningebyn ritarilla ja hänen nuorella rouvallaan aivan vähän aikaa tutkistella, mikä viheriä ritari oikeastaan oli. Sitä paitsi olihan hänen käytöksensä aivan samallinen kuin muinoin marskin hovissa, josta tämän kuninkaaksi tultua yht'äkkiä oli kadonnut. Taikka oikeammin sanoen oli hän hävinnyt jo tuona kauheana myrsky-yönä, jona Kristoffer kuningas kuoli ja Viipurin linnan katto lensi ilmaan. — Niin, heillä oli nyt vähän aikaa muuhun, he nauttivat vain toistensa seurasta. Ja mikään ei ollut heistä hauskeempaa kuin tämä hiljainen maaelämä, jossa he levollisina voivat vaeltaa tietänsä ja muistella mennyttä aikaa, sen suruja ja iloja. Itse vastoinkäymisetkin näyttivät heistä nyt kauniilta kukilta, jotka pilkistivät menneisyydestä esiin. Ja Penningeby sitten, kuinka paljon muistoja se jo herättikään? Metsä, järvi, lehto, itse muuritkin, haukkatarha ja torni, jossa Niilo asusti, puhuivathan ne kaikki heille sydämen suruista ja taisteluista?

Turun matka, Tord ja Iliana sekä Brodde olivat heillä tavallisimpana keskusteluaineena ja, monta rakkauden ja kiitollisuuden synnyttämää huokausta kohosi näitten puolesta taivasta kohti. Brodden muisto liittyi heidän kuluneen elämänsä tärkeimpiin tapauksiin ja hänen kuolemansa — sillä Niilo oli varma, että hän oli kaatunut koittaessaan pelastaa urhoollista marskia — se verhosi hänet yliuonnollisella loistolla.

"Niin tuli punainen ruusu sittenkin sinun omaksesi, Briita!" virkkoi Niilo kerran, kun he istuivat yhdessä tuttavallisesti keskustellen, "ja itse olet sinä punainen ruusu minun elämässäni! Kunpa Jumala vaan soisi, että se aina pysyisi kukkatarhana, jossa ruusuni hyvin viihtyisi...!"

Briita hymyili sydämellisesti hänelle ja nojasi päänsä hänen rintaansa vasten.

"Älä muistuta minulle tuota kauheaa ennustusta!" sanoi hän. "Sydämeni vapisee, kun ajattelen, kuinka äkisti Ilianan punainen ruusu muuttui valkoiseksi."

"Voimmehan jättää sen, jos se sinua niin peljättää, mutta sinä olet kumminkin minun punainen ruusuni, puhukoon ennustus sitten totta tai ei!"

Niin meni aika päivästä päivään ja ennenkuin huomattiinkaan oli maaliskuu kulumassa. Sen 17 päivänä oli pääsiäinen. Niilo alkoi ja tulla levottomaksi, kun ei kuninkaalta ruvennut mitään kuulumaan. Aika oli pian käsissä, jona hän oli luvannut saapua Penningebyhyn ja täällä aljettiin jo valmistella yhtä ja toista kuninkaan vastaanottoa varten.

Mutta päivä kului päivän perään ja kuningasta ei vain kuulunut, ei edes mitään tietoa tullut häneltä. Viheriä ritari, joka seisoi ihan lähellä, kun Niilo lausui sen johdosta Briitalle huolensa, virkkoi:

"Kaikki hyvin kun ei mitään kuulu, sanotaan... Pysykää vain alallanne, niinkuin kuninkaan tahto on!"

Ja Niilo pysyi alallaan ja pääsiäisilta tuli. Sinä päivänä vietti hän aikansa ylhäällä tornihuoneessa, jossa hän kerran itse oli asustanut. Se oli vielä samassa kunnossa kuin silloinkin. Pöytä oli entisellä paikallaan ja aurinko pilkisteli ystävällisesti ikkunasta sisään ja valaisi pöydänkannen, jossa hän viimeisen kerran oli nähnyt kallisarvoisen kaulaketjunsä kimaltelevan. Ja hän hymyili itsekseen, ajatellessaan, kuinka paljoa kalliimpi koristus hänellä nyt oli rakkaassa vaimossaan.

Samassa kuului portilta torventörähdys. Niilo katsahti ulos ikkunasta. Pölyinen ratsastaja ajoi linnanpihalle. Hänen mieleensä tuli heti sanansaattaja, jota kuninkaalta jo kauan oli odottanut, ja nopein askelin kiirehti hän alas. Hän tunsu siinä mennessään ahdistusta rinnassaan, jonka syytä ei voinut itselleen selittää. Eikä se tahtonut ollenkaan kadota, kun hän tuli ajatelleeksi sitä pitkää aikaa, joka oli kulunut siitä, kun viimeksi kuninkaan tapasi. — Hän huomasi nyt yhtäkkiä tehneensä

anteeksiantamattoman virheen, kun ei ollut lähettänyt luotettavaa palvelijaa tietoja hankkimaan.

Alhaalla suuressa salissa kohtasi hän ryvettyneen ratsumiehen. Se oli Steen Sture. Heti sisäänastuessaan huomasi Niilo, että jotain oli tapahtunut, sillä reippaan nuorukaisen mieli oli kovasti kuohuksissa. Hänen tavallisesti niin vilkkaat ja eloisat silmänsä säihkyivät hurjaa tulta. Se oli tuskin ystävän tervehdys, jolla hän otti Niilon vastaan.

"Täällä te istutte, Niilo herra", sanoi hän, "ja annatte kotkan ja korpin kaikessa rauhassa repiä Ruotsin valtakunnan hajalle..."

"Tämäpä on omituinen tervehdys", virkkoi Niilo, "minä odotan joka hetki kuninkaan oman määräyksen mukaan tietoja häneltä. Mutta mitä puhutte te tässä kotkasta, korpista ja Ruotsin valtakunnasta?"

"Kotka on Ruotsin arkkipiispa, Niilo herra, ja korppi, niin se on Kristian kuningas!"

"Kautta Jumalan kuoleman!" huudahti Niilo aavistaen heti mitä pahinta, "sanokaa suoraan, Steen herra, mitä tietoja tuotte mukanne!"

"En mitään muuta kuin että Jöns arkkipiispa on nyt Tukholman linnan herrana mahtavin mies Ruotsin valtakunnassa ja että Kristian kuningas ennen pitkää kantaa Ruotsin kruunua!"

"Mutta Kaarlo kuningas?" änkytti Niilo.

"Kaarlo kuningas on paennut meren ylitse Danzigiin!"

Tieto tuli niin äkkiä, että Niilo Sturen täytyi panna kaikki sielunvoimansa liikkeelle voidakseen pysyä pystyssä. Ja sittenkin oli se kokonaan lamata hänet. — Kauan aikaa kului, ennenkuin hän voi tyrmistyksestään päästä ja sanaakaan lausua. Hämmästyks, viha ja suru vaihtelivat vuoron perään hänen silmissään, mutta posket olivat kalmankalpeat ja koko ruumis vetäytyi kokoon, ikäänkuin olisi siinä joka lihas koonnut voimia jotain voimakasta tekoa varten.

"Kaarlo kuningas paennut", sai hän vihdoinkin sanotuksi, "ja arkkipiispa Tukholman linnan herrana Ruotsin valtakunnan hallitsija!"

"Mutta ettekö sitten tiedäkään tästä kaikesta mitään, Niilo herra?" puuttui Steen jo paljon lempeämmällä äänellä puhumaan. "Ettekö ole saanut kuninkaan sanaa tai niitä viestejä, jotka sekä minä että Olavi Drake Tukholman linnasta teille lähetimme?"

"Te olette ensimmäinen, Steen herra", vastasi Niilo ja hänen äänensä värisi ja katseensa oli tuskaa täynnä, "te olette ensimmäinen, joka tuotte minulle tietoja Tukholmasta senjälkeen kuin sieltä lähdin."

Nyt oli Steen Sturen vuoro hämmästyä ja hänen täytyi myöntää, että ystävänsä, jota hän jo itsekseen oli syyttänyt petturiksi, oli aivan puhdas ja viaton. Se huomio sai hänen kylmän ja loukkaavan käytöksensä muuttumaan ja lämmöllä tarttui hän Niilo Sturea kädestä kiinni, Miten he siinä sitten koittivatkin selittää sitä omituista asianhaaraa, ettei yhtä ainoaa lähettiä ollut saapunut Penningebyhyn, niin eivät he lopultakaan voineet ymmärtää sitä muuten, kuin että ne kaikki olivat joutuneet arkkipiispan väen käsiin.

Viheriä ritari tuli saliin heidän juuri parailaan siitä keskustellessa. Hän pysähtyi hetkeksi lattialle ja kuunteli, mutta meni sitten äkisti toiseen päähän huonetta ja lauloi hiljaa mennessään:

Ja mailma se täynnä on vilppiä,
Niin usein oon huomannut sen.
Se köyhiä, rikkaita kahlehtii,
Mistä uskotun löytänen?

"Sellaista voittekin kyllä laulaa, ritari!" virkkoi Steen Sture, "mistä uskotun löytänen! Sitä on kuningas raukka mahtanut runsaissa määrin kokea, jonka niin äkisti täytyi rikkauden ja vallan kukkuloilta lähteä maanpakoon. Kuitenkin luulen, ettei kauan viivy, ennenkuin hän taas on takaisin valtakunnassaan!"

Briita oli tullut sisään viimeisiä sanoja lausuttaissa ja muuttui kalmankalpeaksi, kun kuuli Steen Sturen puheen. Niilo riensi hänen luokseen ja tarttui hänen käteensä kiinni.

"Me emme voikaan nyt odottaa Kaarlo kuningasta vieraaksemme!" lausui hän.

"Maanpaossa?" huudahti Briita katsellen milloin Niiloa milloin Steeniä, "mitä ovat ne onnettomat uutiset, joista te täällä puhelette?"

"Kuninkaan on täytynyt paeta maasta!" selitti Niilo.

Utinen näytti koskevan kovasti nuoreen rouvaan, mutta sitä kesti vaan muutaman silmänräpäyksen. Heti taas hillitsi hän mielensä ja kaksi kyyneltä, jotka hiljalleen valuivat alas hänen poskiaans, osoittivat hänen suruaan, jonka hän oli voittanut.

"Äkisti, aivan liian äkisti kohtasi onnettomuus meitä!" sanoi hän. "Tuskin on vielä kahta kuukautta kulunut siitä, kun häämme vietettiin, ja nyt on suru jo tullut kotiimme vierailemaan! Mutta", lisäsi hän kohottaen uljaasti kaunista päätänsä, samalla kuin silmät säihkyivät toivoa ja luottamusta: "minä uskallan toivoa, että Ruotsin valtakunnassa on vielä sellaisia miehiä, jotka voivat hankkia serkulleni, Kaarlo kuninkaalle, hänen kruununsa jälleen?"

"Niistä ei puutetta ole!" vakuuttivat Niilo ja Steen juhmallisen vakavina.

Mutta viheriä ritari lauleli nurkassaan:

Ja lehmus lehvi ja lehdet varisee,
Vaan maan päällä vihertävät metsät.

X.

Neuvottelu

Ensi hämmästyksestä päästyä voi jokainen tarkemmin miettiä sitä suurta onnettomuutta, joka oli tapahtunut, sekä niitä keinoja, joilla se vielä mahdollisesti oli korjattavissa. Ja niin pyysi Niilo Steen Sturea kertomaan alusta loppuun saakka, miten kaikki oli tapahtunut.

Ilta alkoi lähestyä, joten sisällä oli jo vähän hämärä. Sentähden asettuikin talonväki vieraineen lieden ääreen, johon eräs palvelijoista oli laittanut komean takkavalkean. Viheriä ritari otti paikkansa ihan tulen viereen. Siinä istui hän sitten koko ajan ja leikitteli sammuneiden hiilien kanssa, joita hän halolla sai kootuksi siihen melkoisen kasan, ennenkuin ne vielä ehtivät muuttua hehkuviksi. Näistä alkoi hän senjälkeen vähitellen keskustelun jatkuessa, rakentaa ja taidokkaasti sovitella tornia, joka kohosi kohoamistaan. Näytti niinkuin olisi hän tahtonut sillä jollain tavalla jäljitellä tai matkia kertomuksen kulkua, aina sen mukaan minkä vaikutuksen se kulloinkin häneen teki.

Mutta Steen Sture kertoi vilkkaasti ja lämmöllä:

"Me olimme juuri päässeet Kolmårdenin eteläpuolelle Itägöötinmaalla, kun eräs ratsupalvelija saavutti meidät. Hän tuli kiireesti ratsastaen vaahtoosella hevosella ja jätti kuninkaalle kirjeen. Kuningas avasi sen ja tuli sen luettuaan kalmankalpeaksi kasvoiltaan. Kuitenkin hillitsi hän heti itsensä ja virkkoi hymyillen, heittäen samalla kirjeen luotaan: 'Se ei ole mahdollista!' Ja niin kertoi hän minulle kirjeen sisällön. Arkkipiispa oli, niin kerrottiin kirjeessä, saavuttuaan häämatkalta kotiin Uppsalaan, mennyt tuomiokirkkoonsa ja riisunut arkkipiispan puvun yltään. Sitten oli hän pukenut itsensä haarniskaan, asettanut kypärin päähänsä ja kiinnittänyt miekan vyölleen sekä vannonut kalliin valan, ettei ennen panisi arkkipiispan viittaa ylleen, kuin oli karkottanut Kaarlo kuninkaan pois valtakunnasta. Asepalvelijajoukon etupäässä, joitten herrat olivat liittyneet häneen, oli hän sitten marssinut Svartsjöhön ja Hagaan sekä, heti kun rahvas oli ehtinyt kokoontua, rientänyt Vesteråsiin, jonka oli määrännyt taalalaisille yhtymäpaikaksi."

"Niin ovat siis Taalain kunnan miehet vieläkin kerran antaneet johtaa itseään harhaan!" puhkesi Niilo surumielisenä puhumaan. "Arkkipiispa näyttää myöskin ajaneen asiansa paremmin kuin hänen enonsa, vanha herra Krister Niilonpoika!"

"No kääntyikö kuningas takaisin?" kysyi Briita rouva kiihkeänä.

"Kääntyi, mutta vasta sitten, kun oli saanut vielä muita kirjeitä, jotka kaikki vahvistivat ensimmäisessä olleet tiedot. Hän ratsasti ensin Nyköpingiin, jossa antoi vangita herra Eerikki Akselinpojan. Matkalla sai hän kolmensadan miehen suuruisen apujoukon, joten hänellä oli kaikkiaan seitsemänsataa ratsumiestä. Kaupunkiin saavuttuaan sijoitti hän joukkonsa järven rannalle kaupungin ja Hirvisalmen välille. Kauan emme olleet vielä kaupungissa ollut, kun huhu levisi, että arkkipiispa samosi Strängnäsiä kohti. Kuningas käski silloin, se oli jo myöhään illalla, erään osaston ratsastaa tiedustelemaan, oliko

huhussa perää. Nämät ratsastivat aina Vårfrubergan luostariin Voutisaarelle, mutta mitään vihollista eivät he nähneet, eikä kukaan tiennyt heille siitä mitään kertoa. Pari tuntia puoliyön jälkeen tulivat he takaisin leiriin ja kuningas antoi silloin väkensä mennä nukkumaan. Samoin heittäytyi hän itsekin, kokonaan uupuneena, vuoteelleen, nauttiakseen edes hetken lepoa."

Briita rouva siirtyi uteliaana lähemmäksi kertojaa, mutta Niilon silmät tähystelivät ritaria, joka innokkaana rakenteli torniansa. Eikä tähän näyttänyt se ollenkaan vaikuttavan, mikä toisten mielet sai niin kiihkeään jännitykseen.

Steen herra jatkoi:

"Mutta vähän jälkeen auringonnousun syöksähti eräs ritari kuninkaan huoneeseen ja ilmoitti, että arkkipiispa oli samonnut jään yli Vesteråsista ja hyökkäsi paraillaan kaupunkia kohti. Kuningas hypähti unen horroksissa ylös vuoteeltaan ja sotahuudot ja aseitten kalske, jotka kuuluivat hetken matkan päästä, vahvistivat ritarin sanojen todenperäisyyden. Voin tuskin sanoa, kuinka me ehdimme asettaa haarniskan päällemme, mutta silmänräpäyksessä olimme me hevosten seljässä. Ja niin syöksyimme me, kuningas, muutama ritari ja joukko asepalvelijoita, eteenpäin ääntä kohti. Arkkipiispa oli tehnyt hyökkäyksensä Hirvisalmen puolelta. Harmaassa aamuhämärässä näimme me siellä varjojen liikkuvan pitkin koko leiriä, mutta järjestymättöminä, sikin sokin ja hajallaan. Rummut pärisivät ja torvet soivat, mutta kaikki olivat niinkuin unen horroksissa. Ratsastajat eivät ehtineet hevosten selkään ja jos jotkut ehtivätkin eivät he siltä koskaan tulleet sen edemmäksi. Kuningas ei kuitenkaan siitä peljästynt. Niinkuin myrskytuuli syöksähti hän kuohuvimpaan melskeeseen. 'Kuningas, kuningas!' kaikui huuto yli kentän ja hetkisen näytti jo siltä, kuin täytyisi vihollisen väistyä sen hurjan innostuksen tieltä, jonka hänen läsnäolonsa synnytti. Itse taisteli hän niinkuin ainoastaan kuningas ja ritari taistella voi. Sotamelske erotti hänet omasta väestään, mutta siitä huolimatta heilutti hän herkeämättä miekkaansa. Näytti siltä, kuin olisi hän tahtonut raivata tien itse arkkipiispan luo, joka istui joukkonsa keskellä mustan hevosen seljässä niinkuin ilkeä vuorenpaikko. Silloin sattui hänen hevoseensa pyssynluoti..."

Briita huudahti kauhistuksesta, mutta Steen katsoi vain hymyillen häneen.

"Älkää peljästykö, Briita rouva!" sanoi hän, "sillä kertaa pelastui kyllä kuningas. Hän sai hevosen, ja sen, joka ratsun hänelle antoi, onnistui myös saada toinen itselleen, joten he pelastuivat molemmat!"

"Ja kuka antoi hänelle hevosen?" kysyi Briita, mutta lisäsi sitten äkisti poskien tullessa hehkuvan punaisiksi, "kiitos, jalo Steen herra, mitäpä kyselenkään... Te se olitte, joka pelastitte kuninkaan hengen!"

"Siitä ei kiittää kannata, Briita rouva!" virkkoi Steen herra punastuen, "kysykääpä mieheltänne, onko sellainen teko kiitoksen arvoinen. Se oli kuitenkin hädin tuskin kun kuninkaan sillä kertaa onnistui pelastaa itsensä. Mutta arkkipiispa tunki päälle ei niinkuin Herran pappi vaan niinkuin Belialin palvelija. Hän käski väkensä aivan armotta hakata ja murhata, missä tahansa vain tapaisivat kuninkaan miehiä, oli se sitten kirkossa tai luostarissa. Ja veri valui virtoina ympäri kenttää."

"Mutta kuningas, kuinka hänen kävi?" kysyi Briita rouva.

"Myöhään illalla samana päivänä, se oli 10 päivä helmikuuta, pysähtyi kaksi yksinäistä ratsumiestä Tukholman portin ulkopuolelle. Ratsastajat olivat kuningas ja eräs köyhä nuorukainen, joka hänen edestään olisi uhrannut vaikka sata henkeä sen yhden asemesta, josta hän vain voi määrätä. Heti kun kuningas oli päässyt sisään linnaan, antoi hän sitoa haavansa. Kun se oli tehty, meni hän rukoushuoneeseen ja viipyi siellä kauan aikaa. Koskaan en unhota sitä syvää surua, joka hänen kasvoillaan kuvastui, kun hän sieltä takaisin palasi. Seisoin suuressa salissa ja olin siellä sillä hetkellä aivan yksin. Hän tuli hiljaa kävellen sisään, otti minua kädestä kiinni ja sanoi: 'Sinä olet tänä päivänä tehnyt suuren teon, Steen... Oi, jospa kuningattareni voisi myöskin sanoa samaa minusta!... Taistelu on ollut ankara, mutta minä olen voittanut!' — Hän löi sitten rintaansa ja sanoi, kyynelten tunkiessa silmistä esiin: 'Se on kuitenkin nyt jo liian myöhäistä, aivan liian myöhäistä!...' Mitä hän näillä sanoilla tarkoitti, sitä en kuolemakseni voi käsittää. Senjälkeen jätti hän minut ja meni omiin huoneisiinsa."

Steen pysähtyi kertomuksessaan. Näytti siltä, kuin olisi hän tarvinnut kaikki voimansa ehkäisemään sitä surua, joka oli hänen mielensä vallannut, muistaessaan kuninkaan katkeran surun.

"Kuningas raukka, onneton kuningas raukka!" huudahti Briita, "raskaalta mahtoi sinä iltana varmaankin tuntua sinulle kuninkaankruunu!"

Itse viheriä ritariakin oli hetkeksi heittänyt rakentamisensa ja loi nopean silmäyksen kertojaan. Sitten tarttui hän yht'äkkiä raskaasen halkoon kiinni ja asetti sen torninsa päälle niin että se ramisten sortui maahan. Kiukustuneena kun torni luhistui iski hän nyrkkinsä polveen ja katseli hajonnutta rakennustaan. Mutta Niilo seurasi synkeän silmin hänen leikittelyään ja virkkoi:

"Vähän näyttää teitä kuninkaanne onnettomuus surettavan, koska tuolla tavoin voitte leikitellä, juuri siitä puhuttaissa."

Ritari loi Niiloon viattoman, melkein lapsellisen katseen ja sanoi sitten rukoilevalla äänellä:

"Älkää pahastuko, Niilo herra, vaan antakaa minun olla omissa oloissani... Jokainen käyttäytyy omalla tavallaan niin surun kuin ilonkin hetkellä!"

Hän alkoi uudestaan rakentaa torniansa ja Niilo salli sen tapahtua. Hänen ajatuksensa näet harhailivat kuningas raukassa, jota kohtalo nyt niin kovakouraisesti piteli. Tämä oli ehtinyt toteuttaa hänen armainman unelmansa siten palkiten sen kovuuden, jolla hän ennen hänen elämänsä oli katkeroittanut. Hänen surunsa olikin nyt suurempi, kuin hän voi ilmaistaakaan, juuri sentähden, ettei hän näinä päivinä saanut taistella kuninkaan sivulla ja näyttää, kuinka lämpimästi ainakin hän olisi tahtonut hänet kaikesta sellaisesta säästä.

"Ja kuninkaani lähetit eivät voineet tänne päästä!" huudahti hän.

Mutta Steen kertoi kertomuksensa loppuun:

"Seuraavana aamuna kutsui kuningas Tukholman porvarit kokoon ja kysyi heiltä, tahtoivatko he pysyä uskollisina hänelle. Nämät vastasivat myöntäen, nostamalla kätensä ylös, ja samaa vakuuttivat he vielä, kun kuningas arkkipiispan saavuttua kaupungin edustalle, — se oli lauvantaipäivä kun hän tuli — uudisti kysymyksensä. Arkkipiispan ratsumiehet saapuivat kahdeksan päivää myöhemmin kaupungin luo kuin me, ja talonpoikaisjoukko tuli vähitellen jälestä päin. Kuningas ehdotteli rauhaa, mutta sitä ei arkkipiispa tahtonut ja niin päätti kuningas vielä kerran koittaa sotaonnea. Mutta miten porvarien laita lienee ollut, sen tietää Jumala... Sellainen huhu kävi, että arkkipiispalla oli salaisia kätyrejä niiden joukossa. Ja se ainakin on varma asia, että heti kun taistelu oli alkanut, he käänsivät selkensä viholliselle ja riensivät kaupunkiin takaisin. Kuningas huusi, pyysi ja rukoili heitä pysähtymään, mutta he eivät kuulleet eivätkä nähneet mitään. Ja lopulta täytyi kuninkaankin seurata mukana, sillä muuten olisi hän joutunut arkkipiispan käsiin. Niin päättyy Kaarlo kuninkaan satu... Tuorstaina, Pyhän Matiaan päivänä, nousi hän laivaan ja jätti Tukholman purjehtien Danzigiin."

"Ei, ei", huudahti Niilo kiivaasti, "vielä ei ole Kaarlo kuninkaan satu loppunut, jos kerran rehellisiä, kunnan miehiä löytyy Ruotsin maassa!"

Juhlallinen hiljaisuus syntyi salissa. Niilo herra oli lausunut niin hyvin Steen Sturen kuin vaimonsakin sisäisen ajatuksen julki. Ainoastaan ritari yhä puuhasi torninsa kanssa, jonka hän taas oli saanut nousemaan koko korkealle. Mutta myös hänen kasvoillaan ilmeni juhlallinen vakavuus, kun hän loi silmänsä Steen Stureen ja toisen kerran tarttui halkoon kiinni.

"Katsokaas", sanoi hän, "kuinka uljaana torni tuossa nyt kohoaa... Onhan se aivan sen näköinen, että sen luulisi voivan kestää minkälaista painoa tahansa... Pitäkää varalla, nyt asetan minä sen päälle halkoni!"

Tahtomattaan kuunteli Niilo ritarin puhetta ja toiset tekivät samoin. Halko laskeutui tornin päälle ja ramisten sortui se taas maahan.

"Niin", huudahti ritari, "tämä torni tässä on todistuksena siitä, että mikä on pilalle palanut, se on palanut... Tuhka ei ole muuta kuin tuhkaa ja siksi ei tämä kasakaan voi minun halkoni painoa kestää."

"Mutta Kaarlo kuningas on kerran vielä kantava Ruotsin kruunua ... sanoihini saatte luottaa ritarit. Hänen on vielä Ruotsin valtikka, vaikka minulta sitten henki menisi!"

Silmät säihkyivät ja ojennettu käsi vapisi. Mutta viheriä ritari viittasi vain hiililäjään ja tällä hetkellä oli hänen silmissään niin älykäs ilme ja kasvoillaan sellainen vakavuus, että Niilo ja muutkin tulivat ajatelleeksi, eikö hän sittenkin omituisella leikkittelyllään tarkoittanut jotain erikoista.

"Tuhka ei ole muuta kuin tuhkaa ja sinä se pysyy!" virkkoi hän ja poistui sitten hitaasti salista, laulaen mennessään:

Ja mailma se täynnä on vilppiä,
Niin usein oon huomannut sen.
Se köyhiä, rikkaita kahlehtii,
Mistä uskotun löytänen?

"Mitä tarkoitti ritari?" kysyi Steen Sture, sittenkun tuo omituinen mies oli poistunut salista.

"Hyvin käsitan hänen ajatuksensa!" sanoi Niilo miettivänä, mutta Briita keskeytti hänet.

"Lankoni ei ole enää pelastettavissa!" lausui hän, "oi, voi, se on ehkä liiankin totta."

"Ei, hänen sanoillaan on syvempi tarkoitus", huomautti Niilo. "Kaarlo kuningas ei voi enää kantaa Ruotsin kruunua, oli hänellä sitten kuninkaan nimi tai ei. Hän on niinkuin palanut rakennus ... hänen aikansa on ollut eikä enää takaisin tule... Sellainen on ritarin ajatus."

Meni hetkinen, jonka kuluessa kukin itsekseen tuumi paenneen kuninkaan kohtaloa. Lopulta kysyi Steen Stuure:

"Mutta mikä mielipide on teillä asiasta, Niilo herra? Onko se sama kuin viheriällä ritarilla?"

Niilo mietti hetken, ennenkuin vastasi.

"Ei, kaukana siitä!" sanoi hän vihdoin, "minä päinvastoin olen varmasti vakuutettu, että Kaarlo kuningas vielä kerran saa entisen valtansa takaisin, jos minä nimittäin jotain voin toimittaa."

"Ja siinä tahdon minä olla teille apuna!" lisäsi Steen herra vilkkaasti.

Kumpikin näki aivan selvään ne vaikeudet, jotka tässä työssä oli kohtaava heitä. Heidän voimansa oli liian vähäinen. Omilla miehillään eivät he voineet mitään aikaan saada. Heidän täytyi siis, jos tahtoivat panna aikeensa toimeen käyttää talonpoikaisjoukkoa tukena, niinkuin arkkipiispakin oli tehnyt. Mutta saada rahvas nyt luopumaan arkkipiispasta ja nousemaan häntä vastaan, se tuntui tällä hetkellä mahdottomalta. Epäilemättä oli arkkipiispakin saanut kauan puuhata ennenkuin oli voittanut taalalaiset asiansa puolelle. Sitä paitsi oli Niilo näille nyt jo melkein vieras, joten hänen vaikutuksensa olisi voinut supistua hyvinkin pieneen, jos nyt olisi astunut vastustamaan miestä, joka niin hyvin oli osannut tehdä omat yksityiset asiansa yleisiksi, niin hyvin, että talonpojatkin olivat ne tunteneet ikäänkuin omikseen.

Kaikki riippui nyt vain siitä, antaisiko arkkipiispa huutaa jonkin sukulaisistaan kuninkaaksi vai kutsuisiko Kristian kuninkaan Tanskasta valtaistuimelle. Jos hän ryhtyi Kristiania puuhaamaan, oli hänen rahvaansuosionsa samalla hetkellä mennyttä. Sillä vielä oli Engelbrektin muisto niin tuore ja elävä, että taalalaiset eivät millään tavalla voineet suostua muukalaista kuningasta vastaanottamaan. Mutta ellei arkkipiispa sitä aikonut, jos hän tahtoi nyt ajaa perille puolueensa suuret tuumat, jotka Kristofer kuninkaan kuoleman jälkeen olivat karille ajautuneet, jos hän sitä tahtoi, niin olivat Kaarlo kuninkaan toiveet peräti pienet, samoin kuin niittenkin, jotka tahtoivat niitä perille ajaa.

Steen herra, joka oli viettänyt viime ajat Tukholmassa ja tunsii yleiset huhut, oli aivan vakuutettu, että arkkipiispa kutsuisi Kristian kuninkaan, mutta Niilo oli toista mieltä. Hänen mieleensä muistui elävästi kaniikin sanat Vadstenassa, kun tämä yritti houkutella häntä arkkipiispan puolelle. Ja siksi olikin hän aivan varma, ettei arkkipiispa koskaan luopuisi puuhastaan saada kuninkaankruunu jonkin heimolaisensa päähän. Keskustelun, jota Briita itse siihen osaa ottamatta kuunteli, keskeyttivät palvelustytöt, jotka saapuivat saliin töineen. Mutta sinä iltana sai Briita istua yksin tyttöineen linnantuvassa. Niilo vetäytyi Steen Sturen kanssa salakammioon, jossa he viipyivät myöhään yöhön. Kun hän sitten sieltä palatessaan tapasi Briitan, sanoi hän:

"Huomenna täytyy meidän erota, Briita... Minä tahdon lähempää seurata asiain menoa ja katsoa, voidaanko enää mitään tehdä lankomme, Kaarlo kuninkaan hyväksi, vai täytyykö pitää hänen asiaansa jo auttamattomasti menneenä."

"Arkkipiispanko luo aiot?" kysyi Briita levottomana.

"Niin, ensin arkkipiispan ja sitten..."

"Sitten?" toisti Briita tutkien, kun Niilo vaipui mietteisiinsä eikä täydentänytkään ajatustaan.

"Sitten", sanoi hän mietteistään havahtuen, "sitten tahdon minä käydä tutkimassa, miten asiat Engelbrektin kotimaassa ovat. Ihmeellinen puhelahja on täytynyt sillä miehellä olla, joka on voinut nuo kunnan miehet niin harhaan viedä."

"Ajattele toki tarkoin", huomautti Briita hetken kuluttua, "ennenkuin sellaisiin puuhiin ryhdyt. Eikö olisi esimerkiksi parempi lähettää ensin sanansaattaja kuninkaan luo ja pyytää hänen myöntymystään."

Epäilemättä oli Briitalla yhtä suuri halu kuin hänen miehelläänkin auttaa maanpakolaista kuningasta ja saattaa hänet valtaistuimelleen takaisin. Mutta me emme saa tuomita kokematonna naissydäntä, jos se ratkaisevan hetken tullessa alkoi vapista ja etsiä keinoja saadakseen sen lykätynsi niin kauas tulevaisuuteen kuin mahdollista, kunnes kaikki oli ehditty saada sitä varten valmiiksi. Ja niinkuin usein sattuu, että nainen näkee kauvemmasi kuin mies, niin oli nytkin asianlaita. Sekä Steen, että Niilo eivät olleet tulleet innoissaan ajatelleeksi, että ennen kaikkia oli heti ensi hetkestä alkain asetettava yhteyteen kuninkaan kanssa. Nyt vasta vaimonsa huomautus saattoi sen hänelle selväksi. Asia näyttäytyi hänelle yhtäkkiä aivan uudessa valossa.

Juuri sillä tavalla oli tuuma suunniteltava ja järjestettävä, Hän täällä kotona oli muokkaava ihmisten mieliä sitä varten valmiiksi, kuningas oli sillä aikaa kokoova voimansa yhteen. Ja sitten, sitten olisi se vain pieni työ temmata Ruotsin valtikka arkkipiispan käsistä.

Niilo sulki vaimonsa syliinsä ja painoi suudelman hänen otsalleen.

"Sinäpä sen sanot, Briita!" huudahti hän, "meidän täytyy heti alusta alkain saada kuningas mukaamme. Ja kun minulla vain olisi taattu lähetti, niin en menettäisi hetkeäkään, vaan lähettäisin hänet heti Kaarlo kuninkaalle ilmoittamaan, mitä kaikkea urhoolliset miehet tahtovat hänen edestään alttiiksi panna."

"Sellainen lähetti kyllä on!" kuului samalla ääni toisesta päästä huonetta.

Niilo ja Briita, jotka seisoivat ja puhelivat siinä osassa suurta salia, missä tulisoihitu seinäkoukussa paloi, katsahivat peljästyneinä sinnepäin, josta ääni kuului, sillä se, mitä he olivat puhuneet ei ollut aiottu kaikkien kuultavaksi. Pimeästä ikkunakomerosta nousi hitaasti ylös tumma haamu ja astui vakavin askelin heidän luo. Se oli viheriä ritari.

"Minä kyllä vien teidän sananne Kaarlo kuninkaalle!" virkkoi hän.

"Tekö tahtoisitte viedä minun sanani kuninkaalle?" puhkesi Niilo puhumaan, ja hämmästys sekä katkeruus, jota hän ei yrittänytkaan salata, kuvastui hänen kasvoillaan.

"Niin, minä tahdon!" oli ritarin vastaus.

Hän seiso siinä tyynenä ja melkein juhlallisen vakavana, jollaisena hänet vain harvoin sai nähdä. Näytti siltä, kuin olisi hän nyt tahtonut hälventää sitä vaikutusta, jonka loukkaavilla sanoillaan kuninkaasta oli aikaansaanut. Se vaikutti, että Niilon katkeruus katosi ja ainoastaan hämmästys jäi jällelle.

"Mutta kuinkas tuhkäläjän sitten käy?" ei Niilo kuitenkaan saattanut olla kysymättä.

"Jättäkää se minun asiakseni, Niilo herra!" vastasi ritari, "luullakseni saatan siltä viedä teidän sananne Kaarlo kuninkaalle, vaikka sitten itse ajattelisinkin hänestä mitä tahansa."

Ja niin katsoi Niilo lopulta paraimmaksi ottaa ritarin tarjous vastaan. Hänellä oli ainakin se hyvä puoli, että oli kuninkaan tuttu. Sitä paitsi oli Niilo usein huomannut, että kuningas antoi hänelle suuremman arvon, kuin mitä itse tahtoi tunnustaa. Mutta yhden ehdon pani tuo omituinen mies.

"Se täytyy teidän kuitenkin luvata minulle, Niilo herra", sanoi hän, "ettette ryhdy mihinkään toimiin, ennenkuin olen palannut takaisin kuninkaan vastauksen kanssa."

"Te tahdotte siis sitoa minut?" kysyi Niilo ja loi läpituokevan katseen ritariin.

"Niin, teidän itsenne vuoksi!" virkkoi ritari.

"Teillä on kaikenlaisia huolenpitoja, vihreä... Mutta olkoon teille nyt kerta kaikkiaan sanottuna, että omissa asioissani määrään ainoastaan minä itse."

Niilo Sturen ääni oli tavattoman terävä, kun hän lausui nämät sanat. Mutta ritariin eivät ne siltä näyttäneet mitään vaikuttavan, joko hän sitten ei nyt välittänyt mistään nuhteista tai teki hän itsensä tahallaan sellaiseksi. Ohimenevä ilme vain, joka osoitti pikemmin surua kuin vihaa, kuvastui hänen kasvoillaan. Mutta sitten oli hän taas yhtä tutkimaton kuin ennenkin, sama omituinen hymy huulillaan ja kostea kiilto silmissään.

"En tahdo sitoa teitä, Niilo herra", sanoi hän, "ehkä voittekkin te nähdä kauemmaksi kuin viheriä ritari. Mutta miettikää kumminkin siltä, eikö minun ehtoni sittenkin ole sekä kuninkaalle että teille itsellennekin kaikista parhain."

Niilo mietti hetkisen, ennenkuin vastasi. Hän huomasi nyt tarkemmin asiaa ajateltuaan, että ritarin vaatimukseen kyllä voi suostua. Ainoastaan yhden ehdon tahtoi hän panna.

"Teidän täytyy myös luvata minulle puolestanne, ritari", sanoi hän, "että olette täällä takaisin..."

Mutta ritari ymmärsi hänen tarkoituksensa ja keskeytti hänet:

"Niin nopeaan kuin hevonen voi juosta ja purje kiittää eteenpäin aavalla merellä, niin nopeaan kuljen minäkin ja tuon teille kuninkaan sanan!"

Lupaus vahvistettiin kädenlyönnillä ja hetken kuluttua nukkui jo Penningebyssä jokainen

vanhurskaan unta. Mutta seuraavana päivänä aamun sarastaessa nähtiin viheriän ritarin ratsastavan pois kartanosta ja muutama päivä senjälkeen ratsastivat myöskin Niilo herra itse ja Steen Sture pois sieltä samalle taholle, jonne ritarikin, ainoastaan vähäinen joukko asepalvelijoita mukanaan.

XI.

Kaarlo kuninkaan vastaus.

Tukholman linnassa kulki Jöns arkkipiispa levottomasti kävellen edestakaisin huoneessaan, hautoen mielessään jotain asiaa, joka näytti tuottavan hänelle paljon päänvaivaa. Hänen edessään seiso i Tukholman harmaamunkkien apotti, Niilo Rytting.

"Te käytätte rohkeaa puhetapaa, Niilo Rytting", sanoi arkkipiispa ja hänen mustat silmänsä salamoivat hurjaa tulta. "Mutta muistakaa, kelle puhutte ja pankaa ennen kaikkia mieleenne, että teidän vanhan kuninkaanne valta on nyt ikäpäiviksi loppunut. Mitä minä teen ja toimin, se ei kuulu teille. Tukholman harmaamunkkien päämies ei seiso niin korkealla, ettei arkkipiispan käsi häneen ulottuisi."

"Mitä te nyt puhutte, sen puhutte te vihassa, Jöns arkkipiispa!" virkkoi apotti lempeällä ja sointuvalla äänellä, mutta samalla suurella arvokkaisuudella. "Kuitenkin pysyn minä siinä, mitä olen sanonut. Jos te rikotte kaupunkien porvareille ja rahvaalle antamanne lupauksen, joitten avulla te olette vallankumouksen tehnyt, niin pian on silloin teidänkin mahtinne lopussa. Sillä älkää luulkokaan, että me täällä Ruotsissa enää kärsimme muukalaista kuningasta, joka ei tunne eikä tahdo mitään tietää meidän laeistamme ja yleisistä, totutuista tavoistamme."

"Kuinka te rohkenette sanoa, etten minä pysyisi annetussa sanassani?" puhkesi arkkipiispa puhumaan.

"Sellainen huhu käy kaupungissa! Ja sentähden, Jöns arkkipiispa, miettikää tarkoin, mitä kaikkea Kaarlo kuningas on teille tehnyt. Sopikaa hänen kanssaan ja näyttäkää maailmalle, että mitä te olette tehnyt, sen olette te tehnyt oikeuden rakkaudesta... Mutta ennen kaikkia, älkää saattako enää muukalaista kuningasta tänne maanvaivaksi. Se voi tuottaa ei ainoastaan Ruotsille vaan teille itsellenekin enemmän vahinkoa, kuin mitä te nyt voitte aavistaakaan!"

Arkkipiispa antoi miehen puhua ja vielä, kun tämä oli jo lopettanut, seiso i hän hetkisen aikaa ääneti paikallaan.

"Te olette tullut", sanoi hän vihdo i aivan levollisena, "te olette tullut puhumaan minulle sen kuninkaan puolesta, jonka kanslerina te olette ollut... No niin, Niilo Rytting, kuulkaa sitten vastaukseni: Mitä tahansa tapahtuneekin, niin ei siltä koskaan, kuuletteko, ei koskaan ole Kaarlo Knuutinpoika, niin kauan kuin Jöns arkkipiispa jotain voi, enää nouseva Ruotsin valtaistuimelle... Kas siinä kaikki, mitä minulla on teille tässä asiassa sanottavaa, ja nyt ei muuta kuin hyvästi."

Lempeä, surumielinen hymy häily i apotin huulilla, sillä hän huomasi nyt aivan selvään, ettei tuohon kylmään, jäykkään pääpappiin mitään voinut vaikuttaa. Hän kumarsi sentähden ja poistui. Ja niin jä i arkkipiispa taas aivan yksin.

Tämä käveli hetkisen aikaa edestakaisin huoneessa, mutta pysähtyi sitten äkisti ja katsahti eteensä, ikäänkuin olisi saanut jonkin uuden ajatuksen tai keksinyt jotain, joka sai hänessä vanhan vahvistumaan ja lujittumaan. Silmät säihkyivät ja kiinteästi suljetut huulet avautuivat, samassa kun käsi ojentui eteenpäin. Näytti siltä, kuin olisi hän tahtonut tarttua sillä kiinni johonkin.

Se oli maanpakolaisen kuninkaan huone, jossa hän oli, ja kaikki oli siellä vielä, samaten kuin toisissakin huoneissa, ehjänä ja koskematonna paikallaan, sellaisena kuin kuningas ne lähteissään oli jättänyt. Seiniä verhoovat tapeetit olivat sinisen ja keltaisen väriset ja peräseinällä, jota vastapäät arkkipiispa seiso i, kimalteli suuri, kultaan neulottu kuninkaankruunu.

Aluksi, kun hänen sielunsa vielä oli äskeisten ajatusten vallassa, ei hän sitä huomannut. Mutta vähitellen alkoi se kiiltää hänen silmänsä ja tuntui siltä, kuin olisi se ollut jossain yhteydessä hänen ajatustensa kanssa, sillä hän ei kääntänytkään katsettaan siitä pois, vaan lähene i lyhyin, hitain askelin kimaltelevaa kruunua.

Kauan tähysteli hän siinä sitä, katseen tullessa yhä kylmemmäksi ja synkeämmäksi ja vihdo i pani

hän käsivartensa ristiin rinnoille ja poistui ikkunan luota.

Hän oli tällä hetkellä Ruotsin mahtavin mies. Sen kohtalo oli nyt hänen käsissään. Työ, jota hän oli hiljaisuudessa vuosikautia tehnyt, se työ lähestyi nyt loppuansa, sillä vaikein osa oli jo toimitettu. Hän oli valmistanut itseensä siihen ja suorittanut jo opinnäytteensä suurella taidolla niissä sodissa, joita enonsa, Krister Niilonpoika, kävi silloista marskia, Kaarlo Knuutinpoikaa, vastaan. Rikas kuningas, hän, joka niin ratkaisevasti oli voittanut Oxenstjernet ja Vaasat, hän oli nyt kukistettu ja voittaja voi nyt vuorostaan mielensä mukaan määrätä Ruotsin kohtalon.

Hän oli kostanut omasta ja puolueensa puolesta. Nyt oli vain vielä suoritettava työn toinen osa, voitettua voittoa oli kaikin puolin hyväkseen käytettävä. Mutta tuon synkän miehen ajatusta siinä suhteessa voi tuskin saada selville. On vaikeaa otaksua, että hän olisi tahallansa pettänyt niitä, jotka seurasivat häntä hänen kostoretkellään Kaarloa vastaan, kun hän vakuutti heille, niin hyvin rahvaalle kuin Tukholman porvareillekin, ettei koskaan tahtonut kutsua Kristian kuningasta valtaistuimelle.

Ja kuitenkin, siitä huolimatta, kutsui hän hänet.

Tanskaan paenneet herrat, Maunu Gren, Tuure Tuurenpoika, Skaran Pentti piispa y.m., palasivat takaisin, toinen toisensa perään ja senjälkeen näytti arkkipiispan alkuperäinen puuha muuttuvan yhä enemmän Tanskaa suosivaksi. Tälle kai selvisi ennen pitkää, ettei hänellä ollut voimaa taistella sen mahtavan puolueen kanssa, joka puuhasi karkoitettua kuningasta uudestaan valtaistuimelle, ja samalla kertaa pitää puoltansa Tanskan kuningasta vastaan. Ja kun hän huomasi, että hänen oli annettava perään, teki hän sen jälkimäisen hyväksi. Mutta vielä ei hän kumminkaan tahtonut peräytyä muuta kuin näön vuoksi. Eräässä neuvostonkokouksessa, vähän jälkeen Tukholman valloituksen, esitti hän ne ehdot, joihin jos Kristian kuningas suostuisi hänet voitaisiin kohottaa Ruotsin valtaistuimelle. Ensi ehtona oli, ettei kuningas koskaan saisi tulla Ruotsiin, jossa hän sitäpaitsi ei saisi omistaa enempää kuin kaksi linnaa; toisena, että neuvosto hallitsisi; kolmantena, että veroista ainoastaan se, joka jäi jällelle, kun kaikki hallintokustannukset Ruotsissa olivat tulleet maksetuiksi, lähetettäisiin kuninkaalle Tanskaan.

Neuvosto olisi niin ollen tullut Ruotsin näennäiseksi hallitukseksi ja arkkipiispa, neuvoston mahtavimpana miehenä ja itseoikeutettuna puheenjohtajana, todelliseksi hallitsijaksi. Sellainen olikin epäilemättä Jöns Pentinpojan sisäisin ajatus. Ja sentähden saattoikin hän toiselta puolen vakuuttaa kansalle, ettei koskaan tahtonut kutsua viholliskuningasta valtakuntaan, kun hänellä taas toiselta puolen oli tilaisuus lekotella kuningasmahdin loistossa, jos hänen täytyikin olla kuninkaannimeä ja kruunua vailla.

Mutta maanpakolaiset herrat saivat kotiin palattuaan aikaan, että hän vähitellen luopui tästä ajatuksesta ja ohjasi purtensa toiseen suuntaan. Nämät näet eivät tahtoneet tahi eivät voineetkaan erota Kristian kuninkaasta. He olisivat siis ratkaisevan käänteeseen tapahtuessa menneet tämän puolelle. Sitäpaitsi oli Ruotsissa jo entiseltään mahtava mies, joka varmasti olisi asettunut arkkipiispaa vastaan ja tullut tyytymättömien johtajaksi, jos hän olisi tuumissaan pysynyt. Tämä mies oli Nyköpingin linnanhaltija, Kaarlon vangitsema, mutta heti hänen pakonsa jälkeen taas vapaalle jalalle laskettu Eerikki Akselinpoika (Tott), mies, jonka voimaa ei sopinut mitata sen mukaan, mitä hän itse, vaan mitä hän yhdessä monien veljiensä kanssa voi aikaansaada. Ja nämät veljekset muodostivat yhdessä mahtavimman ylimyssuvun, mitä Ruotsissa ja Tanskassa tähän aikaan oli. Mutta tämä samainen Eerikki herra, joka yhdessä veljiensä kanssa nyt seisoi arkkipiispan puolella, hän olisi voinut asettua häntä vastaan, jos hän todenteolla olisi yrittänyt panna suunnitelmansa toimeen ja tehdä itsensä Ruotsin hallitsijaksi. Nytkin jo, ennenkuin vielä edes mitään ratkaisevaa oli edes tehty, oli arkkipiispa saanut tyytyä siihen, että Eerikki herra astui hänen sivulleen valtion hoitoon, joten Ruotsilla nyt todellisuudessa oli kaksi valtionhoitajaa.

Vihdoin mitä itse Kristian kuninkaaseen tulee, niin oli hänen valtansa arkkipiispaan nähden liian suuri, voidakseen hetkeäkään epäillä, ottaisiko asetetut ehdot vastaan vai ei. Ainoastaan tasaväkisenä olisi arkkipiispa voinut puolustaa asiaansa. Ja jos hän olisi osannut oikein arvostella niitä, joitten apuun oli turvautunut syöstessään Kaarlo kuninkaan pois valtaistuimelta, niin olisi hän epäilemättä pitänyt sanansa eikä koskaan sallinut Tanskan kuninkaalle jalansijaa Ruotsissa. Mutta hän ei tätä voimaa ymmärtänyt. Hän käytti sitä tosin paremmin kuin edeltäjänsä, paremmin kuin Krister Niilonpoika ja Kaarlo Knuutinpoika, mutta ei hänkään siltä voinut kokonaan irtautua herrasmiehen ajatustavasta. Kuilu oli olemassa vielä hänenkin ja Engelbrektin välillä ja sillä miehellä, joka voi puuhata yhdessä rahvaan kanssa, piti ehdottomasti olla Engelbrektin henki. Mutta sellaisen miehen saattoivat vasta uudet olot kasvattaa. Engelbrektin omasta ajasta, johon kaikki tässä mainitut kuuluivat, ei hänen vertaistaan voinut kohota. Sitä täytyi etsiä nousevasta polvesta.

Siten vaan voi selittää, että arkkipiispa ynnä neuvosto kutsuivat Kristianin Ruotsin kuninkaaksi. Ja kun se sitten oli tehty, päätettiin että herra Eerikki Akselinpojan piti lähteä Suomeen ja ottaa se maanosa haltuunsa, sillä aikaa kun arkkipiispa marssi etelää kohti täydentääkseen linnojen

valloituksella voittonsa.

Sillä kannalla olivat asiat, kun Niilo Sture ja hänen ystävänsä, nuori Steen herra, ratsastivat sisään Tukholmaan.

Se oli saman päivän aamuna, jona fransiskaaniensa apotti kävi arkkipiispan luona ja tämä alotti marssinsa etelää kohti. Molemmat herrat suuntasivat ensin kulkunsa harmaaveljesten luostariin ja kysyivät sen johtajaa. Tältä saivat he tietää kaikki, mitä neuvostossa oli päätetty. Ja vaikka ei vielä ollutkaan aivan varmaa, oliko arkkipiispa kutsuva Kristian kuninkaan vai ei, luuli herra Niilo Ryting kuitenkin voivansa vakuuttaa, että niin olisi käyvä. Sen ohessa kertoi hän myöskin omasta käynnistään arkkipiispan luona ja kuinka se oli päättynyt.

"Meidän on siis heti ryhdyttävä toimeen", virkkoi Niilo Sture, punnittuaan ensin hetken aikaa luostarijohtajan sanoja. "Meidän täytyy aina olla valmiina, niin että heti, kun Kaarlo kuninkaalta tulee käsky, voimme iskeä iskun sellaisen, joka saa koko valtakunnan vapisemaan."

Steen herra oli samaa mieltä ja niin päättivät he, että Niilo itse viipymättä matkustaisi Taalaihinkin, mutta Steen suuntaisi kulkunsa etelää kohti ja koettaisi päästä yhteyteen urhollisen Kustaa Kaarlonojan (Gumsehufvudin), Kaarina kuningattaren veljen, kanssa, joka oli linnanhaltijana Kalmarissa.

Heti lähtivät he myös panemaan päätöstänsä toimeen. Steen herra ratsasti eteläisestä portista muutamia tunteja ennemmin kuin arkkipiispa ja jos hän vain jossain tapasi jonkun Kaarlo kuninkaan puoluelaisen, koetti hän saada tätä asettumaan vastustavalle kannalle arkkipiispaan nähden. Mutta harmikseen huomasi hän tämän joukon päivä päivältä vähenevän, kun sitä vastoin vihollisen voima lisääntyi. Ja mitä kauemmaksi etelään hän pääsi, sitä vähemmin välitettiin hänen puheestaan. Kristian kuninkaalta oli tullut kirje, jossa mitään lupauksia ei säästetty, ja ne olivat ehtineet levitä jo kaupunki- ja maarahvaankin keskuuteen. Vihdoin saapui hän Kalmariin herra Kustaa Kaarlonojan luo. Tämä oli rohkeutta ja toivoa täynnä eikä suinkaan aikunut ensi hädässä heittää hänelle uskottua linnaa. Ja hän tuli kovasti iloiseksi kuullessaan, mitä puuhia Niilo herralla oli Taalaissa.

"Jos lankoni, Kaarlo kuningas, vain tuo riittävästi väkeä mukanaan!" sanoi hän, "niin on hän kyllä saava valtakuntansa takaisin, siitä olen aivan varma, varsinkin kun tunnettu asia on, että koko Suomi on hänelle uskollinen kuin kulta. Herra Eerikki Akselinpoika saa siellä varmaan kauan aikaa puuhata, ennenkuin hänen onnistuu saada linnat haltuunsa. Mutta ellei Kaarlo kuningas palaa, ellei yritäkään palata, niin on minun mielipiteeni se ... te voitte tervehtiä Niilo herraa ja ilmoittaa se hänelle ... että meidän täytyy mukautua ajan oloihin. Sillä siitä ei ole mitään hyötyä, jos me uhraamme veremme ja henkemme taistelussa, jota me kolme tai neljä köyhää miestä emme ajan pitkään kuitenkaan voi kestää. Viheriän ritarin neuvo oli ainoa oikea... Jos hän nyt tuo meille kuninkaan sanan, että hän on pian meidän keskellämme, silloin olemme me valmiit ja silloin saavat myös arkkipiispa ja hänen ystävänsä tulla tuntemaan leikin, joka on täyttävä heidän sydämiensä kauhulla. Mutta ellei ritari sellaista sanaa tuo, sanokaa silloin Niilo herralle, että hän tekee viisaimmin, antamalla arkkipiispan vallita aikansa... Uskokaa minua, siitä ei ole meille vahinkoa, meidän aikamme on sittenkin kaikesta huolimatta vielä kerran koittava... Matkustakaa Jumalan ja kaikkien pyhimysten nimessä, Steen herra...! Minulla on aivan vähän toivoa, että tänä tai tulevanakaan vuonna saisin paljastaa miekkaani Kaarlo kuninkaan asian hyväksi!"

Tällaiset terveiset mukanaan saapui Steen herra kevätpuoleen Taalaihinkin, jossa tapasi Niilon. Tällä oli ollut parempi menestys. Suurin osa Taalalaisista, etenkin vuoristolaiset, olivat näet vähitellen saaneet toisen käsityksen arkkipiispan puuhista, tulleet huomaamaan ne oikeassa valossaan, mutta vanhaa rakkautta Kaarlo kuninkaaseen ei hän siltä ollut voinut heissä vireille saada.

Tämän hänen menestyksensä olivat ensi sijassa vaikuttaneet ne huhut, joita Taalaissakin jo tähän aikaan alkoi kierrellä, että nimittäin arkkipiispa vasten lupauksiansa aikoi kutsua Tanskan kuninkaan valtaistuimelle. Osalta oli sen myös vaikuttanut ne suositukset, joita tuolla yksinäisellä ritarilla oli Herman Bermanilta. Herman, joka juuri tähän aikaan makasi tautivuoteella, oli, myös heti taudista toivuttuaan luvannut saapua Taalain miehiä puhuttelemaan. Ritarin aseenkantaja, Erkki, oli täällä joka paikassa tuttu, minne sitten menikin, ja hän koetti myös puolestaan saada talonpoikia oikeaan käsitykseen ajan oloista. Niin kehittyivätkin asiat sille kannalle, että lopulta jo asiamiehetkin, jotka olivat olleet keskustelemassa ja sopimassa arkkipiispan kanssa saivat varoa itseänsä. Sillä sitä mukaa kuin mieliala kääntyi karkoitettun kuninkaan puolelle, tuli se vihamieliseksi niitä kohtaan, jotka olivat kiiruhtaneet rahvaan aseisiin tarttumista hallitsijataaan vastaan.

Kaikki siis onnistui siinä suhteessa Niilo herralle. Hän voi nyt koska tahansa nostaa, jos niin vaadittiin, taalalaisjoukon, marssia sen kanssa etelään ja tehdä niinkuin Engelbrekt aikoinaan teki, jonka aivan yksin rahvaan avulla onnistui vapauttaa valtakunta muukalaisten sorrosta. Hän alkoikin jo sentähden katua sitä lupautusta, jonka viheriä ritari oli häneltä saanut, katsoen sitä pikaisuudessa

annetuksi. Kun Steen Sture sitten saapui ja ilmoitti hänelle Kustaa Kaarlonojan tervehdyksen, pudisti hän epäillen päätänsä ja osoitti talonpoikaisjoukkoa, jonka kanssa hänellä aivan hiljan oli ollut neuvottelu.

"Kun meillä on nämät puolellamme", sanoi hän, "ei meitä voi kukaan vastustaa!"

Kuitenkaan ei hänelle siltä tullut mieleenkään rikkoa lupaustaan, vaan odotti hän kärsivällisesti viheriän ritarin tuloa. Kun sitten vihdoinkin viimeinkin sana saapui, että tämä odotti Niilo herraa Tukholmassa, oli kaikki jo valmiina hyökkäystä varten. Monta tuhatta taalalaista odotti vaan merkkiä Niilo Sturelta lähteäkseen taistelemaan Kaarlo kuninkaan asian puolesta. Ja mieli alakuloisena erosi hän noista rehellisistä, kunnan miehistä. Hän oli sen lisäksi saanut tietää, että Tanskan kuningas jo oli saapunut mahtavalla laivastolla Djurshamniin Tukholman ulkopuolelle ja että lähetit kuljettivat tietoja hänen ja Tukholman linnassa asustavan arkkipiispan välillä sekä että tuleva kuninkaanvaali oli määrätty tapahtuvaksi keskikesän ajoissa. Ei ole siis kummaa, jos sellaiset sanomat saivat hänen mielensä rauhattomaksi. Synkkänä ratsasti hän Steen Sturen rinnalla tietä eteenpäin ja jos hän joskus puhuikin, niin tapahtui se vain muutamalla sanalla.

Kun he niin ratsastaen lähestyivät Tukholmaa, kohtasivat he solakan, mustapukuisen miehen, joka tuli hiljalleen ajaen pitkin tietä. Mies oli mestari Eerikki Olavinpoika. Tämän kasvoilla kuvastui huoli ja suru, mutta Niilon nähdessään näytti hänen muotonsa kirkastuvan.

"Terve, Niilo herra!" sanoi hän, "menettekö tekin Tukholmaan valitsemaan vieraan kuninkaan tänne meidän vaivoiksemme?"

"Mikä antaa teille aihetta tekemään minulle sellaisen kysymyksen?" kysyi Niilo vuorostaan, ystävällisesti vastaten hengellisen herran tervehdykseen.

Hän käytti samassa tilaisuutta kysellen tarkasti, mitä viimeisinä päivinä oli tapahtunut. Ja Eerikki Olavinpoika vastasi kernaasti hänen kysymyksiinsä. Hän kertoi, että kaikki keskustelut Kristian kuninkaan ja Ruotsin herrain välillä olivat jo päättyneet ja että kuninkaanvaali oli määrätty pidettäväksi seuraavana päivänä kello 8.

"Pian, peräti pian on siis sopimus vihollisen kanssa aikaansaatu!" virkkoi Niilo.

"Pian se kävi!" keskeytti Eerikki Olavinpoika kiivaasti. "Ja miksi ei olisi käynyt? Jos voitte sanoa minulle ehdon, johon Tanskan kuningas ei olisi valmis myöntymään, niin olette sukkelampi muita. Hän myöntyy kaikkeen, ennenkuin mitään vielä on edes ehditty esittää hänelle. Ja mitäpä voi vaatia miehiltä, jotka eivät pidä Jumalaa eikä helvettiä silmänsä edessä!... Kautta Jumalan kuoleman, Niilo herra, kaikissa pidetään nyt kiirettä, niinkuin seisoi Kaarlo kuningas jo kohotetuina miekoin heidän selkänsä takana uhkaamassa. Lupauksia luvataan, vahvistetaan ja valalla vakuutetaan, jo ennemmin kuin niitä vielä on edes ilmausuttukaan, ja riemulla tulee Kristian kuningas saatettavaksi Tukholmaan... Mutta minä sanon ja moni muukin yhtyy minuun: Älköön kukaan iloitko ennenkuin on päässyt kaikkien ojien yli!"

Tuo rehellinen mies tuli yhä kiivaammaksi puhuessaan ja pelkäämättä antoi hän harmilleen vallan. Niilon ja nuoren Steen herran korvissa oli mestarin puhe mitä suloisinta soittoa ja edellinen tahtoi häntä palamaan heidän seurassaan takaisin kaupunkiin. Mutta siihen ei tämä voinut suostua. Hänen näet täytyi rientää Upsalaan, jonka tuomiokapitulille hänellä oli sana vietävänä. He erosivat siis ja molemmat herrat jatkoivat edelleen matkaansa.

Ratsastaessaan Klaaran luostarin ohitse, näkivät he vielä toisen hengellisen herran, joka oli sinne menossa. Se oli kaniikki Helmich ja hän pysähtyi tuon tuostakin katselemaan tielle päin, jota Niilo ja Steen miehineen ratsastivat. Nämät eivät kuitenkaan kiinnittäneet siihen mitään huomiota, vaan ratsastivat suoraa päätä kaupunkiin ja ottivat asuntonsa samaan majataloon, jota Niilo tavallisesti tapasi käyttää. Heti sinne päästyään ryhtyi hän toimiin saadakseen selville, missä viheriä ritari asusti. Sitä varten lähetti hän miehiä joka taholle kaupunkiin, mutta nämät eivät onnistuneet etsimisessään. Hän päätti silloin mennä linnaan itse arkkipiispan puheille. Hän näet tahtoi ainakin koettaa eikö arkkipiispan mieltä vielä voisi saada muuttumaan.

Jöns arkkipiispa ei ollut ollenkaan sellaisessa mielentilassa, kuin niin suuren menestyksen jälkeen olisi voinut odottaa. Hän oli päinvastoin kylmempi ja synkempi kuin milloinkaan ennen kävellessään ympäri linnaa ja katsoessaan, että kaikki oli asianmukaisessa järjestyksessä kuninkaan vastaanottoa varten.

Viimeinen, johon hän tarkastusmatkallaan saapui, oli pieni rukoushuone. Kun hän tuli sisään sinne ja näki sammuneen lampun, tomuiset seinäverhot ja rukoustuolin, jossa hänen vihollisensa oli polvillaan Jumalaa rukoillut, pysähtyi hän, ikäänkuin olisi ollut kahden vaiheilla, mitä tehdä. Hänen hovimestarinsa oli epäilemättä kunnioituksesta jättänyt kaikki entiselleen, eikä ollut vielä ehtinyt kysyä

hänen mielipidettään asiasta.

Ristiinnaulitunkuva, joka riippui seinällä alttarin yläpuolella, oli erittäin kallisarvoinen ja kiinnitti suuressa määrin arkkipiispan huomiota puoleensa. Hän astui likemmäksi ja tarkasteli sitä lähemmin ja jota tarkemmin hän katseli sitä, sitä enemmän herätti hänessä ihmetystä sen mestarillinen kokoonpano. Lopulta otti hän sen alas voidakseen katsella sitä tarkemmin jossain valoisammassa paikassa. Hänen sitä tehdessään putosi osa seinäverhosta maahan paljastaen muurin, jossa hän suureksi kummakseen erotti yläosan maalatusta rististä. Heti asetti hän ristiinnaulitunkuvan seinää vasten seisomaan ja veti seinäverhot syrjään. Silloin huomasi hän, että risti oli maalattu irtonaiseen seinässä olevaan kiveen. Hän ojensi kätensä ja työnsi hiljaa sitä.

Sen liikkua kuului muurin sisästä kalinaa ja se herätti siihen määrin hänen uteliaisuuttansa, että hän veti kiven varovasti pois sijaltaan ja työnsi kätensä koloon saadakseen selville, mikä se oli, joka oli kätkeytyneenä tähän salaperäiseen paikkaan.

Kaulaketju, mitä erinomaisinta tekoa, tuli sieltä hänen käteensä.

Arkkipiispa katseli sitä tarkasti, piti sitä päivää vasten sekä luki lopulta siihen kiinnitetyt kivet, joita oli kaksitoista. Ja yhä enemmän ja enemmän kirkastuivat hänen kasvonsa, ilmaisten hämmästyksiä, iloa ja varmuutta.

"Olen löytänyt sen!" huudahti hän ja lisäsi sitten: "mutta mikä voima on saattanut siirtää ketjun sinun kaulastasi, Kaarlo, tähän piilopaikkaan?"

Nopeasti työnsi hän jalkoihin asti ulottuvan, violettivärisen takkinsa, joka hänellä oli yllään, taaksepäin ja asetti sitten tuon kallisarvoisen koristuksen kaulaansa, jonka jälkeen hän peitti sen huolellisesti vaatteillansa. Samassa astui kaniikki Helmich sisään ja ilmoitti, että Niilo Sture oli saapunut kaupunkiin.

Mutta vasten odotusta ei tiedonanto tehnyt mitään vaikutusta arkkipiispaan. Tämä katseli vain hetken aikaa hämmästyneenä kaniikkia ja sanoi sitten pistäen samassa molemmat kätensä takinhihainsa sisään:

"Elääkö se vanha sisar vielä, joka ripitti itsensä minulle siihen aikaan kun Kaarlo kuningas samosi Skåneen?"

"Kuinkas minä sen tietäisin", kysyi kaniikki vuorostaan, vielä enemmän hämmästyneenä. "Teidän armonne pitäisi muistaa, kuinka heikko hän jo silloin oli. Häneltähän oli jo niin voimat lopussa, että luostarin abbedissa pelkäsi hänen ei enää voivan ripittääkään itseään..."

"Onni ... valta ... kuningaskruunu", virkkoi arkkipiispa ja hänen katseensa oli uneksiva, äänensä kuiskaava ja kiihkeä, niinkuin olisi hän puhutellut jotain henkiolentoa tai toistellut sanoja, jotka kerran oli kuullut, "kaikki se on tämän kalleuden varassa ja siitä, joka omistaa sen, on tuleva...!"

"Teidän armonne!" uskalsi kaniikki keskeyttää, saadakseen taas hänen huomionsa asiaan kiinnitetyksi.

"Niin sanoi hän ... aivan varmaan hän niin sanoi", jatkoi tämä, "no niin, minä tahdon ottaa tämän onnen vastaan ja minun nimeni, se on säilyvä jälkimaailmalle kuuluisana ja mahtavana, minun aikani loistavimpana."

Hän vaikeni ja vähitellen kirkastuivat hänen silmänsä taas ja entinen voima ja terävyys palautui niihin jälleen. Hän katseli hetkisen kaniikkia ja virkkoi sitten aivan välinpitämättömän näköisenä:

"Tahdotteko pitää huolta siitä, että tämä huone tulee siistityksi ja uudestaan sisustetuksi, niinkuin toisetkin huoneet!"

"Mutta Niilo herra?" huomautti kaniikki. "Minä olen nähnyt hänen ratsastavan kaupunkiin ja teidän pitäisi aivan hyvin tietää, mitä puuhia hänellä on ollut Taalaissa, koska kerran olette käskenyttävä häntä tarkasti silmällä."

"Asiat ovat nyt sillä kannalla, ettei hän voi enää mitenkään meitä vahingoittaa!" virkkoi arkkipiispa ja astui ovea kohti, huolimatta siitä asiasta enää sen enempää puhua.

Samassa astui palvelija sisään ja ilmoitti, että Niilo Sture pyysi saada keskustella arkkipiispan kanssa.

Tämän kuullessaan vavahti tuo tavallisesti niin tyyni mies, mutta antoi kuitenkin palvelijalle käskyn saattaa odottava ritari sisään. Hetken kuluttua astuikin tämä huoneeseen, mutta samalla hetkellä ilmaantui ovelle toinenkin mies. Se oli viheriä ritari.

Niilo astui esiin täynnä jaloa arvokkaisuutta ja jäi seisomaan mahtavan pääpapin eteen pää pystyssä, otsa kirkkaana. Viheriä ritari katseli tuota korkeaa, uljasta haamua onnellisen ja ylpeän näköisenä, ikäänkuin olisi Niilo ollut hänen oma poikansa. Mutta arkkipiispa kallisti päänsä taaksepäin ja virkkoi silmät puoleksi ummessa:

"Te tulette myöhään, Niilo ritari, voisimpa sanoa: liian myöhään ... mitä te tahdotte?"

"Ruotsin miehenä, ruotsalaisena mieleltäni, tulen nyt teidän luoksenne, Jöns arkkipiispa", vastasi Niilo, "puhumaan yhteisen isänmaan asian puolesta ja minä uskallan toivoa, että vielä ruotsalainen sydän sykkii teidän takkinne alla. Minä tahdon nyt puhua teille kieltä, jota koko Ruotsin kansa puhuisi, jos se vain tällä hetkellä voisi teidän eteenne astua... Sanotaan, että teillä on aikomus kohottaa Kristian kuningas Ruotsin valtaistuimelle. Ja kun minä katselen ympärilläni täällä Tukholmassa, enkä näe sen puolustajina muita kuin teidän omat miehonne, mutta sen sijaan näen valmistuksia tehtävän, ikäänkuin olisi vieraspidot tulossa, niin mahtaa huhuissa olla perää ja kansalla syytä pelkoonsa... Ja siksi, arkkipiispa, tulen minä teidän luoksenne, ilman aseita ja koottua sotajoukkoa, vain köyhänä ritarina, joka tahtoo uhrata viimeisenkin veripisaransa maansa ja kansansa edestä, — ja pyydän minä teitä punnitsemaan asiaa, ennenkuin se on liian myöhäistä... Mitä teillä sitten lieneekin muistuttamista Kaarlo kuningasta vastaan, niin sen täytyy teidän kuitenkin myöntää, että Kaarlo kuningas oli mieleltään ruotsalainen. Mutta muukalaista kuningasta ei Ruotsin kansa koskaan kärsi."

"Joka kerran on valittu Ruotsin kuninkaaksi, hän ei ole enää muukalainen, vaan on todella Ruotsin kuningas!" virkkoi arkkipiispa lyhyesti ja hyytävän kylmänä.

"Niin, jos hän on valittu Mooran kivillä, niinkuin Ruotsin laki määrää, niin olette te oikeassa", vastasi Niilo, "mutta sillä tavalla ei Tanskan kuningasta koskaan täällä suostuta valitsemaan. Herrain valitsemaksi kuninkaaksi hän voi tulla, mutta kansan valitsema täytyy hänen olla, muuten ei kansa voi häntä kuninkaaksi tunnustaa eikä Ruotsin laki pysyä voimassa."

"Te käytätte tässä niin suuria sanoja, jalo ritari, niinkuin olisi teillä todella valta määrätä, kuka on tuleva Ruotsin kuninkaaksi!" keskeytti arkkipiispa ja hänen äänensä oli täynnä purevaa ivaa.

"Te ette siis tahdo ottaa puhettani huomioon, Jöns arkkipiispa?" kysyi Niilo ja hänen poskensa hehkuivat.

"Rahvas, jonka puolesta te tässä puhutte", lausui arkkipiispa, "saattaa puhua yhtä hyvin minun kuin teidänkin kauttanne!"

Arkkipiispa oli kylmän kylmä. Vähintäkään harrastusta ei huomannut hänessä siihen asiaan, jonka edestä Niilo Sture tahtoi henkensä uhrata. Sen lisäksi oli hänen äänensä ja katseensa täynnä ilkeää, purevaa ivaa. — Kaikki ne yhdessä saivatkin tuon jalon ritarin mielen sellaiseen kuuhuun, että hänen täytyi ponnistaa itseänsä viimeisiin asti voidakseen hillitä myrskyä rinnassaan.

Viheriä ritari, joka oli tarkkaavana seurannut puhuvien joka sanaa ja liikettä, huomasi nyt ajan tulleen. Hän astui väliin. Se tapahtuikin oikeaan aikaan, sillä Niilo ei olisi voinut enää hillitä itseään.

Niilo ei ollut sisäänastuessaan huomannut häntä, niin oli hän omaan asiaansa kiintynyt. Kun hän nyt äkisti ja aivan odottamatta näki hänet juuri täällä, jossa kaikista vähimmin odotti tapaavansa, ei hän voinut salata sitä hämmästyttä, joka hänet valtasi.

Ritari näytti esiintyvän yhtä vapaasti arkkipiispan kuin kuninkaankin hovissa ja välittämättä ollenkaan siitä, mitä toinen voi ajatella hänestä, otti hän kirjeen esiin ja ojensi sen Niilolle.

"Se on häneltä!" virkkoi hän, "ja te saatte syyttää itseänne, että jätän sen teidän käsiinne juuri täällä, jossa yhtä hämmästyneenä tapaan teidät, kuin tekin ehkä tapaatte minut... Olin matkalla teidän luoksenne, kuin näin teidän menevän Leijonatornin ohitse, ja niin läksin seuraamaan teitä..."

"Omituiselta tuntuu minusta, että saan kirjeen juuri tällä hetkellä!" virkkoi Niilo, jonka ajatukset näyttivät saaneen kokonaan uuden käänteän ja samassa kun pisti kirjeen ihokkaansa sisään, lisäsi hän äkisti, viheriään ritariin kääntyen: "tunnetteko te sen sisällön?"

"Tunnen!" oli ritarin vastaus.

"Ja kuinka se kuuluu?"

"Odottaa."

"Nyt olisi minun vuoroni tutkia, Niilo Sture!" alkoi arkkipiispa. "Minä en kuitenkaan tahdo olla niin laajaperäinen, minä kysyn teiltä vain lyhyesti: tahdotteko te olla minun ystäväni vai viholliseni?"

"Teidän ystävänne en minä ole?" vastasi Niilo lujasti, "ja tuskin siksi koskaan tulenkaan... Mutta en ole teidän vihollisennekaan. Minä ratsastan nyt kotiini Penningebyhyn. Jos tahdotte jotain minulta, niin tapaatte minut siellä!"

Ne sanat sanottuaan poistui Niilo. Mutta hän oli niin liikutettu, että itse viheriän ritarin huuliltakin katosi hymy ja kuoleutui pois. Kun ritari oli mennyt ja viheriä oli taas jäänyt yksin arkkipiispan kanssa, vallitsi syvä hiljaisuus kauan aikaa huoneessa.

"Olenko pitänyt sanani, arkkipiispa", virkkoi hän vihdoin, "saako tuo jalo ritari kulkea vapaana?"

"Te olette pitänyt sananne!" vastasi arkkipiispa kylmästi.

XII.

Arkkipiispa Jöns Pentinpoika ja Kristian kuningas.

Suruisella sydämellä ratsasti Niilo Sture sillä kertaa Tukholmasta. Hän oli aivan varma, että olisi voinut estää sen onnettomuuden, joka nyt valtakuntaa uhkasi. Mutta tehdä se aivan yksin, myöskin vasten sen tahtoa, jonka asianajajana hän ensi sijassa esiintyi ja jonka myötävaikutus siihen oli välttämättömän tarpeellinen, — se olisi ollut aivan samaa kuin hukuttaa isänmaa veritulvaan. Ainakin täytyi hänen saada kauemman aikaa valmistella yritystensä, ennenkuin voi yksin samota sellaista vihollista vastaan kuin arkkipiispa yhdessä kahden valtakunnan kuninkaan kanssa kieltämättä oli. Näitten lisäksi tuli vielä tärkeä asianhaara, jolta hän ei voinut sulkea silmiänsä. Hän oli nimittäin sen syrjäisen aseman tähden, jossa hän Kaarlo kuninkaan aikana oli ollut, liian vähän tunnettu tämän vilpittömimmillekin kannattajille, joten hän ei uskaltanut oikein luottaa heidän apuunsa. Sillä jos nämät eivät olisikaan hyväksyneet häntä, olisi välttämättömin kaikista — sopu ja yhteisvaikutus samoin ajattelevien kesken mennyt hukkaan. Hän olisi silloin sanan oikeassa merkityksessä seisonut kokonaan yksin. Eikä rahvaaseen voinut täydelleen luottaa. Kärsitty tappio, veronmyönnytys arkkipiispan puolelta tai jotkut muut kultaiset kuvittelut, jos eivät olisikaan voineet saada taalalaisia luopumaan hänestä, niin olisivat ainakin voineet saada rahvaan muissa osissa valtakuntaa aseisiin häntä vastaan. Ja siten olisi hän vasten tahtoansa ja rehellistä aikomustaan saanut sisällissodan vireille, samalla kun Tanskan kuningas olisi paljastetuin miekoin hyökännyt maahan ja yhdistynyt hänen vihollisiinsa.

Sentähden katsoi Niilo herra paraimmaksi vetäytyä Penningebyhyn odottamaan parempia aikoja.

Mutta Tukholmassa valittiin Tanskan kuningas Kristian hallitsijaksi. Heti sen tapahduttua marssi hän kaupunkiin ja otti haltuunsa linnan, jonka hänelle jätti arkkipiispa itse. Kristian oli kookas, miehekkään ja tukevan näköinen mies. Sitä paitsi oli hänellä iloinen ja ystävällinen luonne, niin että ei ole kumma, vaikka kansa alussa kiittelikin häntä paljon. Tukholmasta ratsasti vasta valittu kuningas Upsalaan ja Mooran kiville, jossa hän tehtiin kuninkaaksi. Sen jälkeen kruunasi hänet Upsalan tuomiokirkossa arkkipiispa.

Tämä palasi nyt takaisin arkkipiispan virkaansa hoitamaan, mutta se, joka uskoi, että Jöns Pentinpoika nyt katsoi toimensa päättyneen, pettyi suuresti. Aluksi sai kuitenkin kaikki olla niinkuin oli. Kuningas hallitsi ja jos jotain vääryyttä harjoitettiin, tuli siitä kaikki syy hänen niskoilleen, kun se sitä vastoin oli arkkipiispalle vain pelkäksi eduksi. Niin muodostui esimerkiksi asianlaita karkotetun kuninkaan perintö-, osto- ja panttitiloihin nähden, jotka sitä tarkoitusta varten asetettu tuomioistuun tuomitsi Kristianille. Vihatun Kaarlo kuninkaan valta masennettiin, ilman että Kristianin valta siltä todellisesti kasvoi. Sillä itse asiassa oli hän raha-asioissa niinkuin kansa sanoi — "pohjaton säkki". Alituinen, loppumaton rahantarve oli se mato, joka lopulta oli nakertava Kristian kuninkaan ruotsalaisen kuningaskunnan hajalle. Ja kauasnäkevä arkkipiispa antoi madon nakertaa. Jokainen kullalla ja hopealla täytetty kirstu, joka Ruotsista kuljetettiin Tanskaan, sai vihan ja tyytymättömyyden yhä enemmän kohoamaan kuningasta vastaan. Mitä karkotettu kuningas oli jättänyt jälkeensä, se ei riittänyt tyydyttämään Kristian kuninkaan rahantarvetta. Kaarlo oli, jättäessään valtakunnan, vienyt suuren joukon kalleuksia Mustain veljesten luostariin. Kristian sai aarteen tietoonsa ja vei seitsemän suurta arkkua, täynnä kultaa ja hopeaa — niissä sanotaan olleen kaikkiaan 16,000 markkaa — Tanskaan. Myös Vadstenan luostarissa menetteli hän samalla tavalla. Eerikki kuningas oli jättänyt luostarille suuren rahasumman pappiskollegion perustamista varten, jonka tulisi pitää messuja hänen ja hänen kuningattarensa sielujen edestä. Tämänkin rahasumman anasti kuningas.

Arkkipiispa antoi kaikki mennä menoansa ja tyytymättömyys tunki niinkuin maanalainen vesi syvälle

maahan tehden tuhollista työtänsä sen maapohjan alla, jolla kuningas seiso. Mutta kuninkaan rahantarve, se johtui asioista, jotka olivat Ruotsille kokonaan vieraat. Sellaisia oli Holsteinin lunastaminen, kuninkaan tyttären myötäjäiset, kalliit matkat ulkomaille, erittäinkin Roomaan tehty. Se ajoi, tämä rahantarve, kuninkaan polulle, jolta Eerikki kuninkaan varottavan esimerkin olisi pitänyt saada hänet pysymään poissa, mutta jota pitkin hän päinvastoin lähti kulkemaan paljoo ajattelemttampana kuin tämä. Rahvasta rasitettiin veroilla, joista toinen oli toistaan raskaampi. Kumpanakin vuonna 1460 ja 1461 määrättiin maksettavaksi, paitsi tavallisia veroja, vielä marka joka talosta yli koko valtakunnan. Ja tästä verosta eivät edes olleet kirkkojen ja luostarien talonpojat vapaat. Luonnollista oli että asiain tähän suuntaan kehittyessä tyytymättömyys yhä vain kasvoi ja samaa mukaa Kristian kuninkaan valtaa uhkaava vaara. Niinkuin tulipalossakin viipyy kauan aikaa ennenkuin liekit lyövät ulos, niin voi pitää niitä huutojakin, jotka nyt kohosivat, vain varoitushuutoina. Ne ilmaisivat ainoastaan että vaara oli lähellä. Mutta ne eivät saapuneet kuninkaan korviin ja jos olisivat saapuneetkin, niin eivät ne luultavasti sittenkään olisi suurta vaikutusta tehneet. Kuningas asusti pääasiallisesti Tanskassa ja arkkipiispa hoiti hallitusta Ruotsissa. Mutta arkkipiispa ei tehnyt mitään helpottaakseen hätää. Hän antoi vaan kuninkaan iskeä iskun iskun perään, kunnes tyytymättömyys ei enää ollut tukahutettavissa.

Se ei kuitenkaan vielä arkkipiispalle riittänyt, että kuningas tällä tavoin teki itsensä mahdottomaksi hallitsemaan. Saavuttaa häneen katsoen päämääränsä, jos tämä päämäärä oli erottaa hänet Ruotsin valtaistuimelta, oli hänelle verrattain helppo tehtävä, sillä Ruotsin kansan sydäntä eivät nämät muukalaiset kuninkaas koskaan voineet voittaa puolelleen. Mutta niinkuin arkkipiispa jo oli käyttänyt kuningasta tämän itsekään sitä aavistamatta välikappaleena heikontamaan Kaarlo Kuninkaan valtaa tältä hänen rikkautensa ryöstämällä — joka silloin niinkuin nytkin oli vallan välikappale — niin aikoi hän myöskin vielä käyttää häntä välikappaleena karkoitettun kuninkaan puoluelaisia vastaan.

* * * * *

Uudenvuoden päivänä vuonna 1463 istui arkkipiispa työhuoneessaan Upsalan arkkipiispankartanossa. Vanha uskottu, kaniikki Helmich, seiso hänen edessään.

"Ja tuo mies on mielestänne sopiva tähän toimeen?" kysyi arkkipiispa.

"Sopivaisuus, teidän armonne", vastasi kaniikki hymyillen, "on luullakseni tässä suhteessa asetettava vasta toiseen sijaan... Siinä on jo mielestäni kylläksi, että hän on suostunut ottamaan toimen vastaan. Sitten voimme me kyllä löytää keinoja, joilla saamme hänet millaisiin tunnustuksiin tahansa..."

"Mitä tarkoitatte?" kysyi taas arkkipiispa.

"Kaksi asiaa on tässä otettava huomioon", selvitti kaniikki ajatustaan, "jos mies pysyy tunnustuksessaan on hän sopiva ja peli on silloin meidän. Vastaisessa tapauksessa ... tarkoitan, ellei hän tahdo tunnustaa, niinkuin sitä on kutsuttava ... niin täytyy häntä kiduttamalla tutkia ja silloin..."

"Ja ... mikä on miehen nimi?"

"Pietari Hättelös!"

"Pietari... Pietari Niilonpoika", virkkoi arkkipiispa, "Pietari Niilonpoika, luullakseni tunnen minä hänet jo entisestä?"

"Hän oli teidän asioillanne Danzigissa samana vuonna, jona Kaarlo kuningas pakeni sinne."

Arkkipiispa nyökkäsi päätään. Hän muisti nyt aivan hyvin miehen ja käskei kaniikin tuottaa tämän hänen eteensä, lisäten samalla, että hän tahtoi kuulustella häntä suuressa salissa niitten ritarien läsnäollessa, jotka siellä paraikaa olivat.

"Mutta jos hän ilmaisee itsensä!" uskalsi kaniikki huomauttaa.

"Sitten on hän sopimaton ... ja on hänet siinä tapauksessa heti vangittava."

Vähän tämän jälkeen astui arkkipiispa sisään suureen saliin, jossa useita ritareja oli koolla, ei ainoastaan sellaisia, jotka kuuluivat hänen omaan piiriinsä, vaan muitakin, jotka olivat tulleet keskustelemaan hänen kanssaan hallitusasioista. Mahtava pääpappi, joka nyt oli valtionhoitaja, tervehti armollisesti joka taholle ja asettui sitten valtaistuimelle karmosiinipunaisen teltan alle, jonka koristeina olivat paksut kultaneulokset ja raskaat, riippuvat hetaleet. Samalla hetkellä avautui ovi ja pieni paksuniskainen ja lihavanlääntä mies saatettiin sisään.

"Te olette Pietari Hättelös?" kysyi arkkipiispa ja mies kumarsi mielitelevä hymy huulillaan, jonka ohessa hän hypisteli lakkiansa ja katseli vilkkailla viekastelevilla silmillään ympärilleen, milloin arkkipiispaa, milloin taas muita herroja.

"Minulle on kerrottu, että te hiljan olette tullut kotiin Danzigista?"

Taas kumarsi paksu mies.

"Tulin viipyneeksi kauemman aikaa, kuin luulinkaan", sanoi hän, "ja päälle päätteeksi täytyi minun vielä tehdä kierrosmatka pitkin rantaa. Sentähden tulenkin nyt viimeksi Lybeckistä, josta Malmön ja Kalmarin kautta kiertäen saavuin maantietä Tukholmaan ja sieltä sitten tänne... Katsokaas, näinä aikoina, jos saan sanoa, on oltava varoillaan ... ja markkinatkin ovat nyt jo alkaneet..."

Hän puhui nopeasti ja kumarsi ainakin joka kolmannen sanan jälkeen, suureksi huviksi arkkipiispan ylhäissukuisille hovipojille. Mutta arkkipiispa itse ei suinkaan ollut siinä mielentilassa, että hän olisi voinut katsoa asiaa sen hauskalta puolelta. Hän istui niin totisena, kuin olisi ollut kysymyksessä hengen rikos. Äkisti lausui hän sellaisella äänellä, kuin olisi hän tahtonut yhdellä voimakkaalla iskulla vetää rikoksellisen päivän valoon:

"Missä ovat Kaarlo kuninkaan kirjeet?"

"Kirjeet, teidän armonne!" sopersi Pietari Hättelös vaaleten, "Kaarlo kuninkaan kirjeet ... mistä kirjeistä te puhutte?"

"Niistä, jotka hän on lähettänyt herra Kustaa Kaarlonpojalle, herra Erengisle Niilonpojalle ja herra Niilo Sturelle... Missä ne ovat?"

Kauppias raukka vakuutti, ettei hän sellaisista kirjeistä mitään tiennyt. Hän oli tosin sattumalta nähnyt karkoitettun kuninkaan, kun tämä tuli ratsastaen Danzigiin eräästä linnasta, jonka Puolan kuningas oli pantannut hänelle suuresta rahasummasta. Mutta hän ei ollut edes puhellut hänen kanssaan, vielä vähemmin ottanut mitään kirjeitä vastaan.

"Kieltäyminen ainoastaan pahentaa asiaasi", virkkoi taipumaton arkkipiispa, "vain suora tunnustus voi pelastaa sinut... Sinä tulet Danzigista, tunnustat nähneesi kuninkaan, siinä on jo kylliksi... Jätä nyt vain kirjeet käsiini, niin pääset heti vapaaksi. Ja oikea kuninkaasi ei ole tulevaisuudessakaan unhottava sinua."

Mutta Pietari Hättelös vakuutteli itku kurkussa, ettei mitään kirjeistä tiennyt. Sen kuullessaan antoi arkkipiispa viittauksen hovimestarilleen, joka heti astui esiin muutamain miesten kanssa ja vei pois vapisevan kauppiaan.

Hiljan kotiin tulleen kauppiaan äkillinen vangitseminen herätti suurta huomiota kaupungissa, jonne melkoinen joukko kansaa oli kokoontunut, sekä rahvasta että kaupunkilaisia, markkinoita varten. Mutta vielä suurempaa levottomuutta herätti mielissä se sanoma, josta arkkipiispa kokoontuneelle rahvaalle puhetta pitäessä tiesi kertoa, että nimittäin Kaarlo kuningas paraillaan kokosi suurta sotajoukkoa, jolla hän aikoi ensi avovedellä hyökätä Ruotsiin. Sen ohessa tiettiin myöskin kertoa, että paljon ruotsalaisia herroja oli salaisesti Kaarlo kuninkaan puolella. Mutta jos olisi otettu tarkemmin mielialasta selvää niin olisi helposti tultu huomaamaan, että Kaarlo kuninkaan yritys ei ollenkaan herättänyt ihmetystä eikä vastenmielisyyttä.

Itse asiassa oli se kuitenkin kokonaan toista, jota arkkipiispa ajoi takaa. Hän tarvitsi laajemman alan tuleville aikeilleen. Oli olemassa joukko mahtavia herroja, jotka yhdellä tai toisella tavalla olivat hänen tiellään ja tähänkin työhön aikoi hän käyttää tavallista välikappalettaan, kuningasta. Siksi kirjoitti hän heti tälle pyytäen tätä kiireesti saapumaan valtakuntaan.

Kuningas asusti tähän aikaan Köpenhaminassa, mutta Ruotsista saapuneet sanomat, joita vielä vahvistivat arkkipiispan kirjeet, olivat sitä laatua, ettei hän hetkeäkään epäillyt lähteä matkalle, vaikka vuodenaika olikin sitä varten aivan sopimaton. Maaliskuussa saapuikin hän sitten Itägöötinmaalle, jonne oli kutsunut Vadstenaan arkkipiispan ja suurimman osan neuvostosta kokoon. Neuvottelujen tulos oli se, että herra Kustaa Kaarlonpoika, karkotettun kuninkaan lanko, menetti Stäkeholman ja herra Erengisle Niilonpoika Stegeborgin.

"Kuitenkin on niitä muitakin, muistaakseni, joilla on osansa tässä sopassa!" virkkoi kuningas arkkipiispaan kääntyen, "te olette nimittänyt minulle herra Niilo Sturen, herra Niilo Ryttingin, kanslerin ja vielä muitakin...?"

"Niin olen, armollinen herra", vastasi arkkipiispa, "heidän aikansa tulee myöskin vielä ... kunhan vain tässä ensin ehdimme Tukholmaan. Mutta herra Tuure Tuurenpoika, jonka huostaan olette uskonut Tukholman linnan..."

"Se on totta, hänenkin nimensä on listassa", keskeytti kuningas vilkkaasti, "mutta oletteko häneen nähden varma asiastanne, Jöns arkkipiispa?"

"Niin varma asiastani olen", lausui arkkipiispa ja asetti kätensä rinnoilleen, "että jos hän saa pitää Tukholman linnan kesään asti, niin ette te enää Martinpäivänä ole Ruotsin kuningas!"

"Se vielä puuttuisi... Ja minä kun luulin, että riittävän suuri kuilu erottaisi Tuure herran ja hänen lankonsa, kuningas Artturin, toisistaan..."

"Meillähän on selviä todistuksia, että asia on niin, kuningas... Kauppiaan tunnustusta tarkoitan. Te voitte vaikka itse kuulustella häntä kun saavumme Tukholmaan. Te laskette vain leikkiä kuningas Artturista ja hänen pyöreän pöydän ritareistaan. Mutta olkaa varoillanne kuningas, pöytä voi olla suurempi ja sen ympärille saattaa mahtua enemmän ritareja, kuin voi olla teidän vallallenne terveellistä."

Kuningas vaipui ajatuksiinsa, mutta hieno hymy kuitenkin yhä väreili hänen huulillaan kun hän ajatteli kuningas Artturia, niinkuin hän tapasi maanpakolaista kuningasta kutsua. Hetken niin vaitioltuaan katsahti hän arkkipiispan puoleen ja sanoi:

"Ja kenenkä haltuun tahtoisitte te, että uskoisin Tukholman linnan... Tuntuu siltä, kuin olisivat nyt ahtaat ajat tulossa, sillä itäisenkin naapurin käytös näyttää kovasti uhkaavalta... Minä tarvitsisin sentähden luotettavan, terävisilmäisen ja tarmokkaan miehen, juuri sellaisen kuin te olette, Jöns arkkipiispa!"

"Tepä sen sanotte, kuningas ... minä voin, jos se vain on teidän tahtonne, säilyttää Tukholman linnan teille..."

"Hyvä on, arvoisa isä!" huudahti kuningas ja löi tyytyväisenä kätensä yhteen. "Te olette saava Tukholman linnan ja Tuure herra saa hakea muuta itselleen... Mitä ajattelette te laivaverosta?"

Tämä kysymys tuli aivan odottamatta. Ehkä synnyttivät kuninkaan mielessä nuo levottomuutta herättävät huhut Kaarlo kuninkaan varustuksista ajatuksen, että hän mahdollisesti raskailla veroillaan voisi ärsyttää kansan ja siten valmistaa oman häviönsä. Mainittu vero oli nyt neuvostossa päätetty kannettavaksi ja voi se aivan hyvin antaa aihetta huoleen, koska se oli raskaampi kuin mikään edellisistä.

Arkkipiispa viivytteli kuitenkin, ennenkuin vastasi, ja kuningas selitteli sentähden asiaa laajemmin sekä uudisti sitten taas lopulta kysymyksensä.

"Siitä ei ole mielestäni mitään sanottavaa", vastasi arkkipiispa, "neuvosto on päättänyt veron kannettavaksi ... edelliset verot ovat myöskin kanneetut, miksei siis myöskin tätä..."

"No niin, me voimme sitten rauhallisella mielellä lähteä Tukholmaan?"

Tukholmaan saavuttua alkoi epäluulonalaisten tutkiminen ja kuulustelu, jossa meneteltiin ilman vähintäkään sääliä. Itse fransiskaanimunkkien johtajankin, Niilo Ryttingin, täytyi kestää kiduttava kuulustelu. Lopulta muuttui se julmaksi vainoksi. Vankeutta, piinapenkkiä ja muita kidutuskeinoja käytettiin huolimatta ollenkaan ijästä tai arvosta. Muutamat kuolivat sentähden, toiset tulivat raajarikoiksi koko elinajakseen. Ja epäluulonalaisten kodeissa revittiin lattiatkin irti ja tutkittiin joka paikka pienimpään muurin rakoon asti. "Tämä koskee Ruotsin miesten sydänjuuriin saakka?" — virkkoi vihastunut kansa.

Ja tyytymättömyys tuli vielä suuremmaksi, kun kesä saapui eikä Kaarlo kuningasta kuulunutkaan. Kaikki julmuus, jota oli harjoitettu, oli siis ollut aivan turhaa, kaikki se veri, joka oli vuodatettu, ei siis ollut tuottanut mitään hedelmiä. Vihan ja suuttumuksen sorina kävi läpi maan.

Mutta kuningas ei tietänyt tästä kaikesta mitään, taikkapa jos tiesikin, ei hän osannut antaa oikeaa arvoa sille. Hänen edeltäjänsä, Eerikki kuningas, oli menetellyt aivan samalla tavalla, mutta hänen historiansa oli jo unhotettu ja tuuli, joka puhalsi hänen hautansa yli, ei tuonut Kristian kuninkaalle siitä mitään tietoa.

Keskikesän ajoissa päätti kuningas purjehtia meren ylitse Suomeen samotakseen Venäjää vastaan, josta alituisia hävitysretkiä tehtiin ruotsalaiselle alueelle. Joukko neuvosherroja ja ritareja seurasi kuningasta. Muitten muassa oli Linköpingin piispa, Katillo Kaarlonpoika (Vaasa), joukossa. Arkkipiispa sitä vastoin jäi Ruotsiin hoitamaan hallitusta kuninkaan poissa ollessa.

Otettuaan kuninkaalta hyvästi ja palattuaan takaisin linnaan, seisoi arkkipiispa kauan aikaa ja katseli ikkunasta ulos merelle, jossa lukuisa laivasto juuri täysin purjein kiiti myötätuulessa ulos saaristoon.

Oli juuri keskikesän aika ja aurinko paistoi pilvettömällä taivaalla valaisten säteillään torninhuippuja, kirkkoja ja luostareja. Ja kalalokit ne kiertelivät leveissä piireissä Kävlingeholman ja linnan välisessä salmassa. Arkkipiispa oli kuumuuden takia avannut karmosiinipunaisen manttelinsa, joten kaulassa

oleva kallisarvoinen kaulaketju tuli näkyviin.

Hänen sivullaan seisoivat hänen vanha uskottunsa, kaniikki Helmich.

"Nyt on jousi pian täydessä jänteessä, kunpa vain nuoli olisi hyvin suunnattu, että se edes sattuisi maaliinsa!" virkkoi arkkipiispa paikaltaan kääntymättä.

Sillä, mitä hän lausui, voi olla hyvinkin yleinen tarkoitus. Mutta niin ei sitä käsittänyt kaniikki. Ja hän tahtoi nyt tilaisuuden tullessa kiinnittää arkkipiispan huomiota erääseen asiaan, jonka tämä hänen mielestään oli, jos ei unhottanut, niin ainakin suuressa määrin laimiinlyönyt.

"Te olette, luullakseni, unhottanut jotain!" virkkoi hän.

"Mitä sitten?" kysyi arkkipiispa kiivaasti ja vavahti vasten tahtoaan.

"Että leijonan ollessa vankeudessa sen vapautti sieltä pieni rotta?"

On mahdoton kuvata sitä vaikutusta, jonka nämät sanat tekivät arkkipiispaan. Näytti siltä, kuin olisi hän tuntenut itsensä paljastetuksi ja yllätetyksi, mutta myös niinkuin olisi hän tahtonut katsoa edessään seisovan miehen sielun pohjaan asti. Siinä katseessa oli terävyyttä, ylpeyttä ja hämmästyttä sekaisin.

"Kuka on rotta?" kysyi hän vihdoin.

"Kukapa muu se voisi olla kuin Niilo Sture?"

"Ja hänkö yrittäisi ... missä ovatkaan ajatuksenne, Helmich ... vapauttaa Kristian kuninkaan?"

"Sen kruunun takana, jota Kristian kuningas kantaa, kimaltelee toinen... Minusta näyttää se paljon vaarallisemmalta, ja verkon, jota sen ympärille kudotaan, ei Niilo herra anna kauankaan aikaa enää olla koskematonna..."

"Onko teillä todistuksia?"

Arkkipiispan ääni oli intohimoisen kiivas.

"Niilo herra ratsastelee Taalaissa!"

"Eikö mitään muuta?"

"Ei!"

"Hyvä on, Helmich ... hän ratsastelkoon siellä vain, tuo jalo ritari. Hänenkin hetkensä kerran vielä lyö!"

Ne sanat sanottuaan poistui hän huoneesta ja kaniikki vaipui nyt vuorostaan ajatustensa valtaan.

Vaaleansininen taivas suvisine aurinkoineen, välkkyvät aallot, jotka lepäämättä ilman rauhaa kiitivät eteenpäin uomassaan, koko tuo kaunis maisema metsäisine vuorineen — kaikki se ei näyttänyt tekevän häneen mitään vaikutusta, vaikka vaanivat silmät olivatkin siihen luotuina.

Kun hän kääntyi ympäri, seisoivat ovella fransiskaanimunkki, jonka päähine oli niskaan vedetty, niin että paljas päälaki näkyi. Munkin silmät olivat kaniikkiin luotuina ja syvästä silmäkuopista säihkyi omituinen, kamala tuli. Hänen kasvonsa olivat kuihtuneet ja koko muoto oli aivan saman näköinen kuin kuolleilla.

Helmich peräytyi kauhistuneena taaksepäin ja hirveä munkki hyökkäsi esiin kohottaen kättänsä, jossa tikari välkkyi. Mutta samassa kuului askelten ääni ulommaisesta huoneesta ja käsi tarttui oven lukkoon kiinni.

"Miksi ihmisen pojan suunantamisella petät?" sähisi munkki ja katosi.

Kaikki se tapahtui silmänräpäyksessä ja Helmich vei kätensä otsalleen, ikäänkuin olisi hän tahtonut tempautua irti kauhistavasta unesta. Hän kysyi sisäänastuvalta palvelijalta, oliko tämä nähnyt munkkia, harmaaveljeä, joka juuri oli huoneessa sisällä, mutta häntä ei ollut kukaan nähnyt ja kaikki tutkimiset hänen suhteensa olivat ja pysyivät turhina. Mieliala harmaaveljesten luostarissa olikin Niilo Ryttingiä kohdanneen häväistyksen johdosta niin kiihkeä, että tuskin kaniikki, kaikkein ankarimpiakan tutkimuksia toimeen panemalla, olisi saanut selville sitä, mitä halusi.

XIII.

Sattuiko arkkipiispan nuoli?

Niinkuin voitiin aavistaakin, herätti viimeinen vero, tuo niin kutsuttu laivavero, mitä suurinta tyytymättömyyttä. Ja kauan ei viipynytään kuninkaan matkan jälkeen, kun suuri, tuhansiin nouseva joukko Upplannin talonpoikia saapui Tukholmaan. Tuimin sanoin selittivät nämät, "että heillä niin monta laitonta veroa maksettuansa ei enää ollut juuri mitään, millä uusia suorittaa. Sitäpaitsi oli jokaista uutta veroa kannettaissa luvattu, ettei mitään sellaista enää vaadittaisi. Mutta koska olivat nyt tulleet huomaamaan, että kuningas tahtoi ryöstää heidät puti puhtaiksi, niin olivat he päättäneet ennemmin kuolla kuin enää sellaisia veroja maksaa." Kiihottunut rahvas ei rauhoittunut, ennenkuin arkkipiispa vapautti heidät verosta eräällä määräyksellä, jonka hän luetutti julki Tukholmassa.

Tämä arkkipiispan askel, jonka kautta hän arveluttavalla tavalla loukkasi kuninkaan valtaa, herätti kaikissa mitä suurinta hämmästyä. Mutta rahvas oli siitä iloissaan ja se alkoi pitää arkkipiispa todellisena ystävänä. Siten joutui hänen tekonsa sen silmissä mitä kauneimpaan valoon. Myös Niilo Sture, joka juuri tähän aikaan saapui Taalaista kotiinsa Penningebyhyn, alkoi ajatella parempaa Kaarlo kuninkaan leppymättömästä vastustajasta. Ja sitä ei hän suinkaan ennen ollut tehnyt. Niissä puheissa, joita hän oli kuullut Vadstenassa, voi sittenkin olla jotain perää. Arkkipiispa saattoi täydellä todella tarkoittaa Ruotsin parasta, vaikka hänen suunnitelmansa kypsyivät hitaasti ja hän nyt vasta katsoi ajan tulleen niiden toimeen panemiseen.

Mutta arkkipiispan lähimmät ystävät valtasi pelko ja kun tämä itse kirjoitti kuninkaalle ja kertoi, mitä oli tapahtunut, uskoivat he, että hän oli aivan kokonaan menettänyt järkensä. Vaan rohkea pääpappi painoi järkähtämättömän levollisena arkkipiispan sinettinsä kirjeen alle ja lähetti sen luotettavan palvelijan mukana kuninkaalle.

"Mitä sanotte te tästä?" kysyi hän Helmichiltä, kun kirjeenviejä oli lähtenyt ja hän taas oli tullut kansliasta omaan huoneeseensa.

"Minä sanon niinkuin tekin", vastasi tämä, "jousi on vireessä, kaikki riippuu vain nyt siitä sattuuko nuoli maaliinsa!"

Ja siihen nyökäytti arkkipiispa merkitsevästi päätään.

Senjälkeen kului suunnilleen niin pitkä aika, kuin matka Suomeen edestakaisin vaatii, ja arkkipiispan ankarista, terävistä piirteistä, yhteen puristuneista huulista ja päättävästä katseesta voi huomata, että ratkaiseva hetki lähestyi.

Niin tuli sitten eräänä aamuna Tukholman linnan tieto, että kuningas purjehti satamaan Valdemar saaren ohitse. Mutta arkkipiispaan ei se mitään vaikutusta tehnyt. Hän oli yhtä kylmä ja tyyni kuin tavallisesti. Ainoastaan linnanvoudin kutsui hän luokseen ja antoi hänelle määräyksen, kuinka kuningas oli vastaanotettava.

Linnanvouti poistui määräyksen saatuaan ja neuvosherrat, jotka myöskin olivat saaneet tiedon kuninkaan tulosta, alkoivat tulla kokoon arkkipiispan luo, toinen toisensa jälkeen. He olivat uteliaat näkemään, mitä nyt tapahtuisi. Aikoiko tuo rohkea mies todella sulkea Tukholman linnan portit ja alkaa sodan kuningasta vastaan, vai taivuttaisiko hän ylpeän päänsä sen vihan ja rangaistuksen alaiseksi, joka aivan epäilemättä uhkasi häntä kuninkaan puolelta. Jälkimäinen ei ollut ollenkaan luultavaa. Sentähden he tuskin voivat pidättää hämmästyksensä kun saivat nähdä tuon tyynen miehen ja kuulla hänen puhuvan kuninkaan vastaanotosta.

"No niin, hyvät herrat", virkkoi arkkipiispa, kun kaikki olivat koolla, "menkäämme nyt alas linnanlaiturille ottamaan vastaan armollista herraamme kuningasta saattaaksemme hänet tänne ylös linnaani."

Samassa kuului sotainen marssin sävel alhaalta linnanpihalta ja vähän senjälkeen avautui ovi siihen huoneeseen, jossa herrat olivat. — Kuningas astui sisään useampain ritarien seuraamana.

Hän oli täydessä sotapuvussa, haarniska yllään ja kypärä päässä ja hänen kilvestään kimalteli kolmen valtakunnan vaakuna purppuraan, siniseen ja kultaan kuvattuna. Kuninkaan katse kierteli uhkaavana ja tuimana läpi salin ja pysähtyi lopulta arkkipiispaan, jonka nähdessään hänen pulleille huulilleen ilmestyi katkera hymy.

"Yhden asian luulen teidän unhottaneen, Jöns arkkipiispa, tai taas tulen minä liian aikaisin teitä tervehtimään, koskapa ette ole ehtinyt sulkea linnan portteja ja nostaa vipusiltaa ylös."

Kuninkaan ääni oli yhtä kiihkeä, kuin hänen katseensa kova ja terävä. Hänen poskensa hehkuivat, mutta sen voi vaikuttaa yhtä hyvin ankara ratsastus, kuin vihakin. Nähtävästi oli hän odottanut jotain paljoo pahempaa, kuin mitä nyt tapasi, koskapa tällä tavalla oli yrittänyt hämmästyttää pääpappia.

Tämä vastasi jäykästi:

"Mitään en ole unhottanut, armollinen herra... Luulin vain ehtiväni yhdessä näitten muitten herrain kanssa rantaan teitä vastaan ottamaan."

"Vai niin ... minä voin siis täydellä syyllä sanoa ... että te toisella kädellä tempaatte minulta minun kuningasmanttelini ja toisella taas tahdotte auttaa sen repaleiset jäännökset ylleni. Mutta sellaisesta kunniaista me kiitollisuudella kieltäydymme, Jöns arkkipiispa!"

"Tällaista kohtelua en luule teiltä ansainneeni, herra kuningas!" lausui arkkipiispa.

"Ja sen te uskallatte vielä sanoa minulle!" huudahti kuningas lyöden nyrkkiin puristetulla kädellään rintaansa niin että haarniska kalisi. "Toista kieltä puhuvat kuitenkin nämät talonpojat, jotka minun poissaollessani ovat hyökänneet tänne Tukholmaan... Mitä on teillä siihen sanottavaa, arvoisa isä, Jöns arkkipiispa?"

"Samaa, mitä jo kirjeessäni lausuin, armollinen herra... Rahvas ei jaksa kantaa tätä taakkaa."

"Rahvas! ... rahvas ei jaksa!... Nuo sanat olette te oppinut sillä aikaa, kun minä olen ollut Suomessa ja ne sopivat teille mainiosti. Vahinko vain, ettei teillä nyt ole kuningas Artturi vastustajana, vaan herra, joka täydelleen oivaltaa teidän vehkeenne. Te itse se olette, arvoisa isä, te ja teidän kaltaisenne, jotka olette saattanut tämän kaiken aikaan ja tehnyt rahvaan tottelemattomaksi!"

"Jumala paratkoon, herra kuningas, kuka on uskaltanut sellaisen syytöksen tehdä!... Joka sellaista on sanonut, se on hävittömästi valhetellut ja rehellisenä miehenä ei hän koskaan voi sitä todistaa."

Kuninkaan viha kohosi sitä enemmän, jota kylmempänä arkkipiispa pysyi. Suonet pullistuivat hänen otsassaan, posket hehkuivat ja silmät salamoivat hurjaa tulta.

"Olkaa varoillanne arkkipiispa!" huudahti hän ääntään korottaen. "Halua teillä kyllä arvattavasti on leikittelemään minun kanssani samalla tavalla, kuin Kaarlo kuninkaankin kanssa, mutta minussa olette te tapaava kokonaan toisellaisen herran, siitä saatte olla varma... Millä lailla sitten käännettäkin kaapuanne, niin minua ette sillä petä... Ja nyt ensi työksi on teidän annettava minulle takaisin Tukholman linna!"

Arkkipiispan otsa synkkeni kuullessaan nämät sanat. Mutta synkistyikö se sentähden, että hän oli menettävä Tukholman linnan, vai siksi että kuningas oli huomauttanut hänelle hänen suhdettaan karkotettuun kuninkaaseen, on vaikea sanoa.

"Mitä siihen tulee, että te tahdotte ottaa Tukholman linnan minulta", sanoi hän, "niin muistutan minä vain, mitä sanoin teille Vadstenassa, kun te tulitte tänne viime maaliskuussa... Jos te otatte Tukholman linnan minulta, niin ette te voi siinä tapauksessa säilyttää Ruotsin kruunua kauvemmin kuin Martin messuun asti!"

"Ja kuitenkin otan minä sen teiltä ... sillä minä en luota enää teihin, arvoisa isä, Jöns arkkipiispa! En tahdo asettaa teitä enää kiusaukseen, ettette taas toistamiseen rikkoisi kunniaanne ja lupaustanne... Julkean petollisesti menettelitte te Kaarlo kuningasta kohtaan, mutta minuun nähden ei se ole onnistuva! Ja tänä päivänä on neuvosto tuleva kokoon tuomitsemaan teitä!"

Nämät sanat sanottuaan meni vihastunut kuningas salin läpi huoneisiinsa ja kaikki hänen ritarinsa seurasivat häntä.

Arkkipiispa jäi seisomaan paikalleen ja yleinen hiljaisuus syntyi salissa. Mutta vähitellen rauhoittuivat mielet ja ne, jotka kuuluivat arkkipiispan lähimpään ympäristöön ja luulivat omaavansa hänen luottamuksensa, alkoivat pyydellä häntä, että heti jättäisi linnan ja kaupungin kuninkaan haltuun. Mutta siihen ei tämä myöntynyt, ilmoittaen, ettei siinä suhteessa tahtonut kenenkään neuvoja noudattaa.

Neuvosto kokoontui ja kuningas kutsutti myöskin kaupungin kolme pormestaria linnaan, että nämätkin olisivat läsnä tuomiota langettaessa. Tämä tuli jokseenkin ankara. Kuningas oli saava Tukholman linnan haltuunsa ja arkkipiispa oli pidettävä vankeudessa niin kauvan kunnes iso neuvostonkokous oli ehditty pitää, jossa asia oli tarkemmin tutkittava.

Siihen päättyi päivän puuhut. Mutta kuningasta ei vielä sekään tyydyttänyt. Hän huomasi nyt selvään menneensä jo niin pitkälle, ettei voinut enää peräytyä. Siksi lähettikin hän arkkipiispan päällysmiehelle

Stäken linnaan ilmoituksen, että se oli heti hänelle luovutettava. Päälysmies kieltäytyi ja kuningas marssi heti itse sinne ja otti sen asevoimalla valtaansa. Siinä osoitti hän suurta tarmoa ja päättäväisyyttä. Sunnuntaina 14 päivänä elokuuta otti hän Tukholman linnan haltuunsa ja perjantaina samalla viikolla vallitsi hän jo voittajana arkkikiispan omassa linnassa, Almarestäkessä.

Lauvantaipäivänä jälkeen puolisen istui kuningas arkkikiispan työhuoneessa ja mietti yhdessä herra Klaus Rönnowin kanssa niitä toimenpiteitä, joihin oli ryhdyttävä, ettei arkkikiispan puoluelaiset voisi vapauttaa tätä tai kostaa hänen puolestaan. He olivat jo päättäneet, että arkkikiispan veli, Krister herra, jolla oli Kastelholman linna Ahvenanmaalla läänityksenä, oli ainakin menettävä sen. Mutta monta muuta vielä oli, joita täytyi peljätä, ja kaikki nämät olivat nyt kuninkaan ja herra Klaus Rönnowin keskustelun esineenä. Kuningas oli vieläkin kiihottuneessa mielentilassa. Hän oli niin täydellisesti luottanut arkkikiispaan ja niin kokonaan antautunut hänen johdatettavakseen, että hän tunsu itsensä loukatuksi ei ainoastaan kuninkaana, vaan myöskin yksityisenä miehenä.

"Mutta kautta Herramme ristin, minä vielä näytän tuolle kalpealle pääpapille, ettei hän rankaisematta saa leikitellä kuninkaansa kruunulla ja valtikalla!" puhkesi kuningas puhumaan ja löi jyrkän nyrkkinsä pöytään, niin että kansi halkesi. "Hän tuli talonpoikineen ja kuningas Artturi pakeni. Kaikki kävi kuin laskiaisleikki vain. Ja nyt arvelee hän, tuo suuriluuloinen herra, voivansa peljättää myöskin minut samalla tavalla pakosalle kuin kuningas Artturin...! Tulkoote he, nämät karanneet orjat, kautta kolmen kruunun kilvessäni, minä olen opettava heitä käyttämään toisenlaista kieltä kruunattua kuningastansa ja herraansa kohtaan!"

"Muistakaahan toki Eerikki kuninkaan kohtaloa!" virkkoi Klaus herra, joka paremmin kuin kuninkaansa tunsu Ruotsin olot. "Myös hän ajatteli ja puhui samalla tavalla, kuin te nyt ajattelette ja puhutte, ja kuitenkin veivät nämät samaiset talonpojat häneltä kruunun ja valtakunnan. Epäilemättä on viekas, kavala arkkikiispa valinnut oikean tien, sillä jos hän vain saa talonpojat puolelleen, niin..."

"Niin tallautan minä sekä hänet että hänen talonpoikansa ritarieni hevosilla kuoliaaksi, Klaus Rönnow!" huudahti kuningas ja nousi ylös penkiltä koko jättiläisäisessä pituudessaan. "Hallitsija, joka antaa orjien voittaa itsensä, ansaitsee koko iäkseen tulla häpeällä leimatuksi... Missä olette muualla kuullut puhuttavan talonpoikaislaista, kuin tässä maassa? Ja onko talonpoika täällä parempi kuin Tanskassakaan, joita edeltäjäni, Kristofer kuningas, niin perin pohjin kuritti Husbyn luona vuonna 1441? Orjaksi on talonpoika luotu, sellaisena hoitaa hän parhaiten toimensa ja jättää kuninkaansa rauhaan ja lepoon. Kautta hyvän miekkani, minä tahdon vielä näyttää maailmalle, että voin kukistaa nämät Ruotsin kirottut talonpojat, jotka tahtovat pyrkiä herroiksi, vaikka jokaisen kristityn ritarin täytyy myöntää, etteivät he mitään muuta ole kuin orjia!"

Kuningas lausui ajatuksensa sellaisella innolla ja varmuudella, että tuo kohtelias hovimies ei katsonut voivansa enää mitään huomautusta tehdä, joka muuten ei nyt ollutkaan tarpeen. Mutta kiihottuneella kuninkaalla, joka kiivaasti käveli edestakaisin huoneessa, näytti olevan vielä paljon muutakin sanottavaa.

Silloin avautui ovi ja pölyinen ritari astui sisään. Hän tervehti kohteliaasti kuningasta, joka pysähtyi ja loi silmänsä häneen. Tämä aikoi puhua, mutta kuningas ei antanut hänelle tilaisuutta siihen.

"Mitä on tekeillä, jalo ritari", sanoi hän, "onko maailma jo saumoistaan pääsemäisillään, koska ratsastatte, niinkuin olisi henki kysymyksessä?... Mitä on teillä ilmoitettavana?"

"Lukematon joukko talonpoikia on samonnut Tukholmaan", vastasi ritari, "heitä on ainakin kymmenen tuhatta miestä ellei enemmänkin..."

"Peljästyneen ritarin laskujen mukaan kai!" keskeytti kuningas.

"Teidän oman päälysmiehenne sanojen mukaan", vastasi ritari arvokkaasti ja kuninkaaseen, joka sydämestään oli hyvä herra, vaikutti ritarin arvokas ryhti niin, että hän leppyneenä astui miehen luo ja taputti häntä olalle.

"Älkää pahastuko, Stränge herra", virkkoi hän, "te olette urhokas ritari, minä tiedän sen, ja teidän hyvä miekkanne tekisi kyllä muutaman kymmenen miestä näistä talonpojista kykenemättömiksi... Mitä on teillä muuta ilmoitettavaa, mitä tahtovat nuo talonpoika lurjukset?"

"He huutavat yhdellä suulla, että arkkikiispa on päästettävä vankeudestaan vapaaksi..."

"Ha-ha-haa!" nauroi kuningas, "eipä ne vähiä pyydäkään ... luulen, että he ovat menettäneet järkensä..."

"He saapuivat eilen illalla myöhään kaupunkiin", jatkoi ritari, "ja saivat heti Helgeandsholman käsiinsä. Jos heillä vain olisi ollut muutamakin lauta mukanaan, että olisivat voineet ne heittää

ylösvedetylle nostosillalle, niin olisivat he saaneet koko kaupungin haltuunsa... Mutta leirinsä ovat he kumminkin asettaneet Helgeandsholmalle ja Brunkevuorelle, johon ovat rakentaneet varustuksen varustuksen viereen."

"Hyvä on!" huudahti kuningas hetkisen mietittyään, "meidän on nyt heti noustava hevosten selkään ja ratsastettava Tukholmaan. Toivon jo huomenna voivani pitää vangitun arkkipiispan sijasta talonpojille messun, mutta kautta viiden haavan, se messu on oleva sellainen, ettei sitä niinkään helposti unhoteta."

Vähän senjälkeen ratsasti kuningas Stäken linnasta seurassaan Klaus Rönnow ja joukko ritareja sekä pieni parvi asepalvelijoita. Hurjaa vauhtia kulki joukko eteenpäin kuutamoisena elokuun yönä ja kuningas ei muuta ajatellutkaan kuin huomispäivän messua. Saavuttuaan Ulfundaan, jonka omisti Björn Jönsinpoika, astui hän miehineen siellä oleviin valmiisiin veneisiin ja purjehti Tukholmaan, jossa nousi maalle Kedjeskärin luona.

Pyhäaamu valkeni kauniina ja aurinkopaisteisena. Ja pikkulintujen viserrys kuului kaukaa metsästä. Muuten oli niin hiljaista kaikkialla, kuin olisi luontokin tiennyt, että päivä oli sunnuntai, ja tahtonut viettää sen rauhassa. Tuuli puhalteli niin hiljaa Mälarilla, ettei se saanut edes sen pintaa väreilemään. Mutta vähitellen, jota enemmän päivä kului, voi kaupunginmuureilta ja linnasta nähdä, kuinka talonpoikaisleirissä elämä ja liike alkoi elpyä. Kuningas seiso i itse Kärnantornissa ja katseli seutua. Hänen vierellään herra Tuure Tuurenpoika kuvasi ja selitti sitä taulua, joka siinä silmien eteen levisi.

Helgeandsholmalle oli asettunut muutamia satoja talonpoikia — Tuure herra ilmoitti niitä olevan kolme sataa — mutta Brunkevuori oli aivan mustanaan niistä. Heitä oli kaikkiaan kahdeksan tuhatta miestä, väitti Tuure herra.

"Pian he kuitenkin saavat nopeat jalat", sanoi kuningas katseltuaan ensin hetkisen näitä aamuauringon valossa, "me ajamme heidät niinkuin karjan alas vuorelta... Vai mitä arvellette te, Tuure ritari?"

"Kautta kilpeeni kuvatun hirren, tepä sen itse sanotte!" huudahti Tuure herra. "Olisipa meillä vain, Jumala paratkoon, ollut sellainen kuningas jo kolmekymmentä vuotta ennemmin, niin olisimme varmaankin kaikesta tästä metelistä säästyneet!"

"Kas sellainen puhe minuakin miellyttää", virkkoi kuningas vilkkaasti, "te olette todellakin rehellinen ja luotettava mies, Tuure herra, niinkuin ritarin pitääkin olla... Totta tosiaan en olisi ottanutkaan Tukholman linnaa teiltä, Tuure ritari, jos silloin olisin tiennyt, mitä nyt tiedän... Mutta sen saatte te kirjoittaa vanhan ystäväenne, arkkipiispan, syntiluetteloon."

Tukholman kirkoissa alettiin soittaa messuun ja kellojen äänet kajahtelivat niin vienonsuruisesti kirkkaalla aamuhetkellä. Mutta kuningas riensi alas tornista. Linnanpihalla seiso i hänen uljas sotaratsunsa kuulaimiaan pureskellen niin, että vaahto vain räiskyi ympärille. Kaikki ritarit ja miehet istuivat jo täysissä varuksissa hevostensa seljässä.

Kuningas katseli uljaana ympärilleen ja nousi sitten satulaan.

"Näyttäkääpä nyt, että te voitte toimittaa messupalvelustakin!" huusi hän miehilleen. "Ratsastakaa suoraan noitten kömpelöjen talonpoikain päälle, niin tulette näkemään miten he katoavat teidän silmistänne niinkuin hyttysparvi myrskyn tieltä."

Miehet vastasivat kuninkaan puheeseen raikuvilla eläköönhuudoilla. Kuningas antoi torvensoittajilleen merkin puhaltamaan ja niin ratsasti koko tuo loistava ja uljas ritarijoukko linnanportista ulos, asepalvelijain seuraamana. Avonaisella paikalla linnan ulkopuolella tuli vielä toisia joukkoja lisää. Siinä jakeli kuningas käskynsä ja niin ratsastivat he Pohjoisportille ja sieltä hurjaa vauhtia sillan ylitse suoraan Helgeandsholmalle. Ja kuninkaallinen lippu, jonka ympärillä valituimmat ritarit ratsastivat, liehui enemmän kiivaan ajon kuin tuulen vaikutuksesta.

Herra Tuure Tuurenpoika teki ensimmäisen osaston kanssa kierroksen vasemmalle ja hyökkäsi niiden talonpoikain kimppuun, jotka olivat ottaneet asemansa saarelle. Mutta koko muu joukko jatkoi pysähtymättä matkaansa toisen sillan ylitse, joka oli mainitun saaren ja ulomman Pohjoisportin välillä, suunnaten kulkunsa suoraan Norrmalmille. Täällä järjestyivät lopullisesti eri osastot, torvet törähtivät ja hurjasti huutaen rynnättiin ylös vuorelle karkoittamaan talonpoikaisjoukkoa sieltä pois, niinkuin myrsky hajoittaa hyttysparven. Kuninkaan laivasto purjehti samalla hetkellä Norrmalmin ja Helgeandsholman väliseen salmeen, joten siellä olevat talonpojat tulivat kokonaan erotetuksi pääjoukosta.

Niin alkoi taistelu. Nuolet lensivät ja keihäät halkoivat suhisten ilmaa. Ja kuninkaan ritarit ja asepalvelijat hyökkäsivät hyvin järjestetyssä taistelulinjassa keskelle talonpoikaisjoukkoa iskien siihen koko voimallaan. Mutta talonpojat ottivat kirveillään ja pitkillä keihäillään hyökkäävät vastaan tavalla,

jota kuningas ja hänen ritarinsa eivät olleet heiltä odottaneet. Moni ritari ja palvelija vaipui siinä kuolleena hevosien seljältä maahan sekoittaen verensä talonpoikain kanssa. Päivä alkoi tulla kuninkaalle kuumaksi ja monta kertaa jo näytti siltä, kuin aikoisivat nuo halveksitut talonpojat opettaa kuninkaalle paremman messun, kuin mitä tämä heille oli luvannut.

Päivällishetki jo lähestyi, eikä kukaan vielä voinut sanoa, kummalle puolelle voitto kallistuisi. Lopuksi, kun pari tuntia oli jo kulunut ohi puolenpäivän, tuli Tuure herra Helgeandshohnalta avuksi. Hän oli sanan oikeassa merkityksessä teurastanut nuo kolmesataa talonpoikaa ja tämän työn tehtyään karkuutti hän nyt hurjaa vauhtia paikalle ja hyökkäsi Brunkevuorelle asettuneen talonpoikaisarmeijan kylkeen. Tämä sekä myöskin kunnollisten johtajain puute talonpoikaisjoukossa vaikutti, että kuningas lopulta sai voiton.

Tuhannen kaatunutta talonpoikaa makasi vuorella. Muitten täytyi nöyryä ja jättää kuninkaalle johtajansa.

Kuningas ratsasti hiljalleen vuorta alaspäin, hänen joukkojensa järjestyessä päättyneen tappelun jälkeen. Tuon tuostakin pysähtyi hän, käänsi hevosensa ympäri ja katseli talonpoikain pitkää riviä, joka ilta-aurion valossa näkyi vuorenhuipulta pienten rakennusten takaa. Ne olivat nyt voitettut, nämät talonpojat, mutta vasta useampia tunteja kestäneen taistelun jälkeen hyvin varustettua, harjaantunutta sotaväkeä vastaan, jota johtivat etevät, kokeneet päälliköt. Jos kelvolliset päälliköt olisivat johtaneet tätä talonpoikaisjoukkoa, niin kuka voi sanoa, miten tappelu olisi päättynyt? — Epäilemättä oli se tähän suuntaan, kuin kuninkaan ajatukset kulkivat. Hän oli itse urhokas ritari ja ymmärsi myös antaa arvon urholliselle väelle.

Hänen siinä niin miettiessään tuli kaksi ritaria ratsastaen pitkin tietä. Heillä oli kauniit, korskuvat hevoset ja pyrkivät nähtävästi Tukholmaan. He katselivat ympärilleen joka taholle ja synkkä suru levisi hänen kasvoilleen, nähdessään ne monet haavoitetut ja kuolleet, joita varsinkin heidän tiensä varrella, missä taistelu oli ollut kovin, makasi kasoittain.

Kuningaskin huomasi vihdoinkin nämät kaksi ratsastajaa ja kysyi, keitä nuo molemmat herrat olivat. Nuori herra Iivari Gren, joka oli aivan kuninkaan vieressä, mutta toiselle suunnalle kääntyneenä, pyörytti hevosensa ympäri ja katsahti tielle, jota pitkin nuo molemmat herrat lähestyivät.

"Ritari on herra Niilo Sture!" selitti hän, "ja ellen erehdy, on se nuori Steen Sture, joka ratsastaa hänen sivullaan."

"Vai niin!", huudahti kuningas, "no sen ritarin pitää minun ainakin tulla tuntemaan!"

Ja niin löi hän kannukset hevosensa kylkiin kiinni ja ratsasti vuorelta alas tielle, jossa molemmat Sturet pian sattuivat hänen kanssaan yhteen. Nämät tervehtivät kuningasta ja tämä vastasi heidän tervehdykseensä tavallisella ujostelemattomuudella, joka oli hänelle ominaista.

"Te tulette myöhään, Niilo herra", sanoi hän. "Kuitenkin olen siltä iloinen nähdessäni teidät. Sen jälkeen kun viimeksi tapasimme toisemme, on minulle sanottu, että te olette oivallisin ritari Ruotsin valtakunnassa..."

"Teidän armonne", virkkoi Niilo, "mies, joka sen on sanonut, tuntee huonosti Ruotsin ritariston!"

"Tunnetteko herra Ove Lauritsinpojan?" kysyi kuningas keskeyttäen ja lisäsi, kun Niilo päänyökkäyksellä ilmoitti, että niin oli asian laita. "Hän se on minulle kertonut, mikä mies te olette... Hyvä, toivon saavani vielä enemmänkin puhella teidän kanssanne. Nyt ratsastamme me kaupunkiin tuomitsemaan vilpillistä arkkipiispaa ja teidän on myös oltava yhtenä tuomarina, Niilo herra."

Se ei ollut ensi kerta, kun Kristian kuningas ja Niilo Sture tapasivat toisensa, vaikka Niilo olikin kuluneina vuosina pysynyt niin paljon kuin mahdollista erillään suurista tapauksista. Sen oli hän tehnyt voidakseen aivan esteettömästi puuhata sen asian hyväksi, jonka oli asettanut päämääräkseen ja jota katsoi ainoaksi oikeaksi ruotsalaiselle ritarille. Ja se asia oli Kaarlo kuninkaan takaisin kutsuminen.

Pahimpana esteenä tälle asialle oli arkkipiispa ja nyt kukisti hänet kuningas itse. Niilo ei epäillyt hetkeäkään astua tuon vilpillisen pääpapin tuomariksi, mutta sitä vastoin ei hän ollut ollenkaan selvillä, miten hänen oli käyttäydyttävä kuningasta kohtaan. Tämä oli hänen vihollisensa ja mikäpä muu hän olisi voinut olla, kun Niilo ei kerran voinut hyväksyä niiden toimien oikeellisuutta, joitten kautta Kaarlo kuninkaalta oli hänen kruununsa ja valtakuntansa riistetty. Mutta siitä huolimatta täytyi hänen tunnustaa Kristian kuninkaaksi ja näitten vastakohtien välillä hän nyt häilyi, ilman että vielä oli saanut tilaisuutta ottaa ratkaisevaa askelta ja antaa kuninkaan ymmärtää, kuinka mahdotonta heidän molempain oli toimia yhdessä.

Monta kertaa oli hän jo aikonut lähettää kuninkaalle taisteluunvaatimuksen, päästäkseen kerrassaan

selville hänen kanssaan. Mutta aina silloin tuli hänen mieleensä isänmaa ja Kaarlo kuningas, joitten asia epäilemättä sellaisen menettelytavan kautta ei olisi ollenkaan edistynyt, vaan päinvastoin kärsinyt siitä. Edellinen ajatus oli tietysti ajanhengen tuote, jälkimäinen taas oli Engelbrektin elämäntarun synnyttämä. Se oli tulevaisuuden lupaus, jonka voima voitti hetken vaatimuksen esiintyä ritarillisesta ja urhokkaasti.

Niin meni hän kuninkaan kanssa kaupunkiin, ratsastaen voitonylpeän ja iloisen Kristianin sivulla kylmänä, melkein pä synkkänä. Ja todellisessa sieluntuskassa nousi hän ylös Tukholman linnan rappusia noudattaakseen kuninkaan kutsumusta olla yhdessä muitten herrain kanssa läsnä hänen voittojuhlassaan.

Niinkuin kaniikki Helmich arkkipiispalle kertoi, oli Niilo taas ratsastellut Taalaissa ja laittanut siellä jo toisen kerran kaikki järjestykseen kapinaa varten. Mutta hän oli nytkin pyytänyt siihen Kaarlo kuninkaalta lupaa ja odotti nyt hänen suostumustaan, sillä ilman sitä ei hän tahtonut liikkeelle lähteä. Tuntuu kyllä omituiselta, mutta itse asiassa oli Niilo Sture kuitenkin ainoa, joka oli todella vaarallinen arkkipiispalle, ja sitä oli hän vähemmin valtansa kuin tapojensa puhtauden ja luonteensa lujouden tähden. Mutta niinkuin tavallisesti on tapa, niin ei arkkipiispakaan pannut painoa viimeainittuihin, vaan ainoastaan edelliseen. Vasta kun hänen valtansa alkaisi tulla peljättäväksi, vasta silloin, niinkuin hän kaniikille lausui, löisi hänenkin viimeinen tuntinsa. Ja nyt tällä hetkellä luotti arkkipiispa aivan täydellisesti rahvaan suosioon. Hänen mieleensä ei siis voinut tullakaan, että sellaisesta ritarista, kuin Penningebyn herra oli, saattaisi koitua hänelle vaarallinen henkilö.

Mutta jos Kaarlo kuninkaan kirje nyt vain olisi saapunut oikeaan aikaan Niilo Sturen käteen, niin olisi epäilemättä tällaiset luulot arkkipiispasta hävinneet. Vieläpä olisi voinut hänen kauastähtävä suunnitelmansakin sen kautta ajautua karille. Tämän kirjeen tähden olikin nyt Niilo ritari yhdessä nuoren Steen Sturen kanssa saapunut Tukholmaan. Näistä miehistä oli vähitellen vuosien kuluessa tullut erottumattomat ystävät. Ei siis ihme, jos he olivatkin nyt taas yhdessä liikkeellä. Niilo ei ollut tiennyt mitään tästä Upplannin rahvaan sotaanlähdestä arkkipiispan asian puolesta. Vasta Penningebyssä oli hän saanut siitä kuulla palattuaan sinne matkaltaan Taalaista. Kuninkaan voitto, jonka hän oli omin silmin nähnyt, ja talonpoikain erhetys, jotka pitivät arkkipiispaa oman asiansa marttyyrina, toisena Engelbrektinä, ne molemmat vaikuttivat häneen nyt ratkaisevasti. Hän päätti todenteolla ryhtyä toimeen.

Mitään kirjettä ei kuitenkaan Kaarlo kuninkaalta saapunut. Niin kului päivä päivän jälkeen ja herrat, jotka kuningas oli kutsunut arkkipiispaa tuomitsemaan, alkoivat vähitellen saapua. Etevimmat niistä olivat Linköpingin piispa Katillo Kaarlonpoika (Vaasa) ja herra Eerikki Akselinpoika (Tott). Mutta myös piispan molemmat sedät, Juhana ja Niilo Kristerinpojat (Vaasat), ja arkkipiispan veli, herra Taavetti Pentinpoika (Oxenstjerna), sekä tämän serkku, herra Eerikki Niilonpoika (Oxenstjerna), kaikki korkean vangin läheisimpiä sukulaisia ja luotettavimpia kannattajia, olivat kutsutut ja myöskin saapuivat. Karkotetun kuninkaan ystävistä oli täällä läsnä paitsi Niilo Sturea myöskin hänen lankonsa, herra Kustaa Kaarlonpoika (Gumsehufvud).

Oikeudenkäynti arkkipiispaa vastaan ei kuitenkaan ollut mikään helppo asia. Oli aivan luonnollista, että hänen ystävänsä neuvostossa astuivat puolustamaan häntä. Eikä kuninkaan voitto talonpojista yhtä vähän kuin hänen ilmeiset ahkeroisensa rauhoittaa ja voittaa kiihottuneita mieliä puolelleen voineet tehdä näihin mitään vaikutusta. Lämpimimmän puhui Katillo piispa lankonsa puolesta sekä yleisesti että yksityisesti.

Piispa oli kookas, lihavanlätä mies. Luonteeltaan oli hän avomielinen ja rehellinen, mutta samalla erittäin kiivas. Hän oli ollut kuninkaan mukana tämän Suomen retkellä ja sieltä palatessa, kun kuninkaan viha oli kuumimmillaan arkkipiispaa kohtaan, saanut käskyn vetäytyä takaisin hiipakuntaansa. Nyt taas, kun kuningas oli voittanut ja hänellä oli valta käsissään, antoi hän tuon kiivasluontoisen piispan olla omaan tapaansa. Kun aika kuitenkin yhä kului, eikä tuomiota langetettukaan, alkoi kuningas tulla levottomaksi ja hänen levottomuutensa kasvoi, kun sai kuulla, että arkkipiispan ystävät puhasivat hänen vapauttamistaan. Se oli Ruotsin kunnia, joka kärsi, pyhän kirkon oikeus, jota loukattiin — lausui Katillo piispa neuvostossa — ja se olisi ikuseksi häpeäksi heille, jos sillä tavoin antaisivat Ruotsin arkkipiispaa nöyryyttä ja kohdella. Piispa puolusti asiaansa jalolla lämmöllä ja kun neuvosherrat sinä päivänä erosivat toisistaan, ei heissä enää ollut monta, joka ei seuraavana päivänä, kun tuomio kuninkaan tahdon mukaan oli langetettava, olisi aikonut puolustaa arkkipiispan vapauttamista.

Varhain aamulla Pyhän Ristin-aattona (13 päivänä syyskuuta), jona päivänä tuomarein oli määrä viimeisen kerran kokoontua kello kymmenen ajoissa, istui Katillo piispa huoneessaan harmaaveljesten luostarissa ja luki kirjettä, joka edellisenä iltana oli tullut hänelle Söderköpingistä. Silloin keskeytti hänet lukemisessaan palvelija. Tämä ilmoitti, että kaniikki Helmich halusi puhutella häntä.

Piispa pani kirjeen pois kädestään ja nousi vastaanottamaan kaniikkia, jota hän näytti

levottomuudella odottaneen.

"Kautta Jumalan viattoman piinan ja kuoleman!" huudahti hän ja kiiruhti sisääntulleen luokse. "Te olette asettanut minun kärsivällisyyteni kovalle koetukselle... Mitä tietoja te tuotte."

"Omituisilta ja melkein käsittämättömiltä tuntuvat minusta arvoisan isän sanat", virkkoi kaniikki, jonka kalpeat kasvot olivat suorana vastakohtana piispan punottavalle muodolle. "Minä olen täyttänyt teidän tahtonne ja uskoin yhtä varmasti kuin tekin, Katillo piispa, että tuo iloinen sanoma olisi herättävä jalossa herrassani riemua, mutta..."

"Mutta, ilmoittakaa ... mitä sanoi hän sitten, mitä tahtoo hän, että me tekisimme?"

"Tervehtikää lankoani, sanoi hän, ja ilmoittakaa hänelle samalla, että hän antaa asian mennä menoansa ja kuninkaan saada tahtonsa täytäntöön!"

Piispa seisoi hämmästyksestä sanatonna.

"Minä en kuitenkaan antanut asian vielä siihen jäädä", jatkoi kaniikki, "sillä myös minä luulin, että olin ymmärtänyt väärin hänen tarkoituksensa. Siksi muistutin minä hänelle keskustelua, joka meillä oli samana aamuna, kun kuningas lähti Suomeen. Onko siis teillä todella aikomus, sanoin minä, uhrata henkenne aivan turhaan... Lujalle olette te jännittänyt jousen ja korkealle tähdännyt nuolenne, onko siis teidän tarkoituksenne nyt antaa nuolelle väärä suunta, niin ettei se satukaan maaliinsa? Tämän sanoin minä hänelle ja hän vastasi, hetkisen eteensä katseltuaan..."

"Mitä hän vastasi ... pian, kaniikki Helmich, sanokaa heti, mitä hän vastasi?"

"Koskaan ei ole nuolta paremmin tähdätty, koskaan ei se myöskään ole paremmin sattunut maaliinsa!"

"Oi, minua mies raukkaa!" huudahti piispa ja löi kätensä yhteen, "pelkään, että lankoni on saanut vankeudessa vikaa järkeensä."

"Hän pyysi minun vielä sanomaan teille", jatkoi kaniikki, "että vasta sitten, kun kuningas on vienyt hänet vankina pois valtakunnasta, sillä se tulisi tapahtumaan, sanoi hän, vasta sitten olisi aika tullut, jolloin teidän on ryhdyttävä panemaan toimeen, mitä sydämenne vaatii teiltä!"

Sinä päivänä ei Katillo piispa ollut kaltaisensa neuvostossa. Hän oli hajamielinen ja nyreän näköinen ja kun hänen ääntänsä vaadittiin, vastasi hän aivan niinkuin kuningas tahtoi. Yleinen hämmästyksy syntyi, mutta samalla tavalla tekivät muutkin. Kuningas ensin siitä ällistyi, mutta pian poisti mielihyvä muut ajatukset hänen mielestään. Niin oli hän nyt siis saanut aivan täydellisen voiton. Neuvosto tuomitsi kuitenkin arkkipiispan vain vankeuteen.

Sillä välin kasvoi levottomuus Tukholmassa arveluttavassa määrässä, jonka tähden kuningas päätti viedä vaarallisen vankinsa pois valtakunnasta, ja hän esitti tämän tuumansa neuvostolle. Tämä myöntyi Katillo piispan vaikutuksesta kuninkaan pyyntöön. Kuningas saisi viedä arkkipiispan, mihin itse tahtoi. Ja niin jättivät herrat Tukholman palaten kukin kotiinsa.

* * * * *

Eräänä iltana marraskuussa oli suuri joukko kansaa kokoutunut linnan ympärille ja myöskin Norrmalmin ja Kåpplingeholman rannat olivat väkeä täynnä. Useitten katseet olivat suunnattuina virralle, jossa kuninkaan laivat seisovivat ankkuroituina, toinen toisensa vieressä. Mutta eniten tähystelivät kuitenkin uteliaat ihmiset linnan viereiselle laivasillalle, jossa kuninkaan asepalvelijat seisovivat valmiina lähtöön ja ritareja juoksi edestakaisin.

Linnanlaiturin vieressä oli suuri vene valmiiksi laitettuna ja soutajat istuivat odottaen aivot käsissään.

Äkisti syntyi suuri liike kuninkaan asepalvelijain joukossa.

Kalpeakasvoinen, kuihtunut mies kulki kumarassa rantaa kohti ja moni luuli kuulevansa, miten kahleet kalisivat hänen käsissään ja jaloissaan.

Hän vietiin odottavaan veneeseen, joka heti laski ulos rannasta ja lähti kulkemaan lähinnä olevaa kuninkaanlaivaa kohti.

Vähän senjälkeen nähtiin kookkaan kuninkaan menevän samaa tietä miestensä keskitse ja astuvan toiseen veneeseen, joka souti samaan laivaan.

Ankkurit vedettiin ylös, purjeet nostettiin ja myötätuulessa kiiti Kristian kuninkaan laivasto pois Tukholman satamasta.

KOLMAS OSA.

Katillo Kaarlonpoika Vaasa.

I.

Kohtaus Linköpingin tuomiokirkossa.

Eräänä päivänä tammikuussa vuonna 1464 ratsasti joukko ratsumiehiä pitkin Linköpingiin menevää tietä. Oli ihana talvinen päivä enemmän viileä, kuin kylmä, joten ratsastaminenkaan ei voinut tuntua vastenmieliseltä. Siitä huolimatta näytti kuitenkin joukon etunenässä ratsastava ritari hyvin levottomalta. Tuon tuostakin sai uljas juoksija tuntea hänen kannustensa iskut kyljissään, varsinkin jos sattui jotain esteitä tiellä. Oli varhainen aamuhetki ja harmaa puolihämärä täytti vielä ilman. Tähdet kimaltelivat taivaalla. Mutta siellä ja täällä torneista kohoava savu ilmoitti, että ihmiset olivat jo ylösousemassa.

Vihdoin alkoi kaukaa hämöttää kaupunki ja sen keskeltä kokosi korkea tuomiokirkon torni ilmaan.

"Totta tosiaan, kunpa olisimmekin jo Kolmårdenilla...! Mutta tuoltahan näkyy Linköpingin tuomiokirkko!" lausui ritari lähimmälle miehelleen.

"Jos tällaista vauhtia menemme", vastasi tämä, "niin olemme siellä jo ennen iltaa."

"Mutta meidän pitäisikin jo sitä ennen jättää se taaksemme, Erkki!" virkkoi ritari iskien samassa kannuksensa hevosen kylkiin ja kiitäen Linköpingiä kohti.

Heidän lähestyessään kaupunkia alkoivat kirkkojen kellot soida. Ritari pysäytti hevossensa.

"Luulen, että tulemme liian myöhään, Niilo herra!" sanoi Erkki ja lähestyi ritaria.

"Kautta Jumalan kuoleman, mitä tarkoitat?"

"Saattepa nähdä, että siinä on perää, mitä Vadstenassa eilen illalla kuulin. Paksu Katillo piispa on todella aikeissa tarttua miekkaan. Siksi luulenkin, että kaikista viisainta olisi sivuuttaa Linköpingi... Siten ehdimme Taalainmaahankin vain pikemmin..."

"Voit kyllä olla oikeassa", vastasi ritari, "mutta niin ollen tahdon ainakin ensin puhua muutaman sanan Katillo piispan kanssa... Hän on kunnian mies, rehellinen ja nuhteeton eikä häntä kiinnitä muu kuin sukulaisuus noihin kavaltajiin, jotka karkottivat Kaarlo kuninkaan valtakunnasta."

Nämät sanat sanottuaan kannusti ritari hevostaan ja ratsasti kaupunkiin miestensä seuraamana.

Kadut olivat kansaa täynnä. Siellä täällä tuli vastaan asepalvelijajoukkoja nopein, kiirehtivin askelin.

Epäilemättä riensivät ne asuntoihinsa noustakseen satulaan ja kokoontuakseen herrainsa ympärille. Tätä luuloa varmistivat vielä ne kaksisataa ratsumiestä, jotka jo täysissä varuksissa istuivat hevostensa seljässä piispantalon edustalla. Mutta muu kansa, porvarit vaimoineen ja kaupunkiin kokoontunut rahvas, virtasi tuomiokirkkoon.

Tämä ihana temppele, jota oli aljettu rakentaa jo vuonna 1138, ei vielä tähän aikaan ollut lähimaillekaan valmis. Vuosisadan alussa (1416) oli ukonnuoli iskenyt sen kattoon polttaen sen melkein kokonaan poroksi. Tosin heti oli aljettu korjata sen tekemiä tuhoja, mutta ajan levottomuus ja puuttuvat varat viivyttivät valmistumista. Suurempi syy oli ehkä kuitenkin puuttuva into ja harrastus silloisissa piispoissa samalla kuin uusi tulipalo vuonna 1422 tuhosi paljon mitä jo oli valmiiksi saatu. — Kaikki nämät vaikuttivat, että työ edistyi hitaasti. Siinä kunnossa oli kirkko kuitenkin jo, että siellä jumalanpalvelusta voitiin pitää.

Kirkon lähellä oli tungos suurin. Juuri kun ritari seurueineen saapui sen viereen kulki joukko pappeja ja laulavia kuoripoikia hiljaista tahtia eteenpäin kantaen suitsutusastioita ja lippuja mukanaan. Piispa oli siis itsekin jo tuomiokapitulinsa kanssa tulossa. Ja kauan ei viipynytäkään ennenkuin hän tuli

näkyviin.

Täydessä piispanpuvussa hiippa päässä ja sauva kädessä asteli hän eteenpäin. Salamoivat silmät ja hehkuvat posket ilmaisivat mielenliikutusta ja levottomuutta. Milloin tähystelivät hänen silmänsä taivasta, ikäänkuin kellojen kaikua kuunnellen, milloin taas asemiesparvia ja kansanjoukkoa. Saapuessaan tuon yksinäisen ritarin ääreen, jonka kilpeen Yö- ja Päiväsuvun vaakuna oli maalattuna, pysähtyi hän. Ja siinä loi hän ritariin katseen, jossa ilmeni osaksi hämmästyksiä, osaksi närkästyksiä ilman että kuitenkaan voitiin sanoa, kumpaaaksi siinä oli enemmän.

Tuskin sitä piispan pysähdystä kuitenkaan muut huomasivat kuin ritari itse ja jotkut lähinnä kulkevista kaniikeista. Mutta kuoripojat ne lauloivat yhä, kellot soivat ja hiljaa toinen toisensa perään katosivat ensin piispa ja tuomioherrat sitten lopulta koko tuo juhlallinen kulkue kirkkoon.

Viimeisenä kulki joukko ritareja. Niiden keskellä näkyi Vaasain vaakuna, jota kantoi piispan setä, Niilo Kristerinpoika. Vielä kulki siinä arkkipiispan veljet, Taavetti ja Krister Pentinpojat, sekä herra Iivari Gren, Kaarlo kuninkaan vanhan, leppymättömän vastustajan, Maunu herran, poika. Heti näiden jälessä tunki kansa kirkkoon, niin että se ennen pitkää oli ahdinkoon asti täynnä.

Siioin kumartui asepalvelija, joka oli varottanut kaupunkiin ratsastamasta, Yö- ja Päiväsuvun vaakunaa kantavan ritarin puoleen ja kuiskasi:

"Emmekö ratsasta pois täältä, Niilo ritari?... Täällä ei näytä meillä olevan mitään hyvää odotettavana!"

Ritari näytti sitä itsekin miettivän.

"Katillo piispa on nähnyt teidät!" lisäsi mies, "ja jos ymmärsin hänen katseensa oikein, olisi parempi puhutella häntä Taalain miesten kuin pienen asepalvelijajoukon etunenässä. Taalalaiset takananne ymmärtäisi hän teitä paljon paremmin. Nyt on vaara lähellä, että hän ei katso sitä itselleen ollenkaan tarpeelliseksi."

"Hän on nähnyt minut!" keskeytti ritari vilkkaasti, "en voi siis täältä pakolaisen tavoin lähteä... Siksi toiseksi on se välttämätöntä, että saan puhella nyt hänen kanssaan, ennenkuin hän panee tuumansa toimeen."

Nämät sanat sanottuaan hyppäsi ritari maahan hevosensa seljältä, heitti ohjakset aseenkantajalleen ja tunki väkijoukon läpitse kirkkoon. Kansaa väistyi kunnioittavasti kookkaan ritarin tieltä. Ja vielä sisällä kirkossakin koitti se auttaa, mikäli mahdollista, ritaria eteenpäin. Kauas ei hän kuitenkaan siltä päässyt. Mutta erään pilarin vieressä oli rappu ja siihen nousi hän seisomaan. Siitä voikin helposti nähdä yli kirkon aina kuoriin asti, jossa kaniikit seisovat ja kuoripojat heiluttelivat suitsutusastioitaan.

Aivan alttarin edessä seisoivat kookas piispa upea piispanpuku yllään. Ja alttarilla palavain, monien vahakynttiläin valo muodosteli tuhansia sateenkaaren värejä kallisarvoisen hiipan loistavissa jalokivissä. Kun laulu oli lakannut ja hiljaisuus taas vallitsi kirkossa, nousi piispa puhumaan ja hänen mahtava äänensä vierähti holvista holviin, niin että kaukaisimmatkin voivat kuulla hänen sanansa. Rärkein värein kuvasi hän hätää, joka rahvasta, ritaristoa ja kirkkoa kuluneina vuosina oli rasittanut. Hän kertoi miten Tanskan kuningas oli riistänyt maalta ei ainoastaan sen laillisia veroja, vaan myöskin suuret määrät rahaa ja joukon kalleuksia, joita oli säilytetty luostareissa ja jätetty sinne kuolleitten sielumessuja varten. Mutta ei nämätkään vielä riittäneet, sillä nyt oli taas määrätty maksettavaksi vero kahta vertaa rasittavampi kuin mikään edellisistä. Lopuksi kuvaili hän häväistystä, joka valtakuntaa oli kohdannut, kun sen arkkipiispa, Jöns Pentinpoika, oli vankina viety Tanskaan.

Sitten lausui hän lyöden kädellään rintoihinsa:

"Kaikella tavoin olen koittanut taivuttaa Kristian kuningasta lähettämään arkkipiispanamme takaisin kotimaahan, mutta siinä suhteessa ovat puuhani olleet turhat. Ja kuitenkaan ei olisi kuningas Kristian koskaan saanut Ruotsin kruunua haltuunsa ilman arkkipiispan myötävaikutusta. Siitä on tämä saanut vain vankeuden ja häväistyksen palkakseen. Siksi vannonkin nyt tässä Kaikkivaltiaan kasvojen edessä, etten ennen hiippaani ja piispanpukuani ylleni pane, kuin tämä häväistys on tullut kostetuksi. Sen eteen tahdon uhrata henkeni ja vereni, kaikkeni mitä minulla on. Jumala ja Pyhä Eerikki kuningas auttakoot meitä kaikkia, että kunniamme ja maamme hyvinvointi voitaisiin palauttaa jälleen!"

Nämät sanat sanottuaan otti hän hiipan päästään ja jätti sen ynnä sauvan vieressä seisovalle kaniikille. Kaksi muuta kaniikkaa riisui piispankaapun hänen yltään. Sitten astui pari ritaria esiin ja kiinnittivät haarniskan hänen ympärilleen, miekan hänen vyötäisilleen ja asettivat kypärin hänen päähänsä.

Rautaan puettu piispa veti nyt miekan tupesta, kääntyi alttaria kohti, lankesi polvilleen ja rukoili

samalla kuin suuteli miekan kahvaa. Kun hän taas kääntyi yleisöön päin, oli hän kovasti liikutettu, käveli ympäri ja otti kaniikkejansa kädestä kiinni. Kyyneleet silmissä puhui hän sitten taas hädästä, joka pakotti hänet, kirkonmiehen, miekkaan tarttumaan.

"Koska köyhät huokaavat ja vaivaiset rasitetut ovat, tahdon minä auttaa heitä, sanoo Herra!"

Nämät sanat Taavetin psalttarista toisti hän, kääntyi sitten menemään ja astui ritarien luo.

"Ratsaille, jalot herrat ja uljaat ritarit!" lausui hän. "Sidottuani nyt miekan kupeelleni tahdon myöskin, että Kristian kuningas saa sen tietää. Ja jos elää hetkenkin saan, niin varmaan on se tieto kulkeva kautta Ruotsinmaan!"

Reippain askelin astui hän sitten ritarien seuraamana alas kuorista ja kulki läpi kirkon ihmisjoukon väistyessä kunnioittavasti sivuun ja antaessa tilaa hänelle.

Pylvään vieressä seisojia vielä Yö- ja Päiväsuvun vaakunaa kantava ritari. Kun hän nyt näki piispan lähestyvän, astui hän alas ja meni häntä vastaan. Tämä pysähtyi ja katseli tutkivin silmin ritaria.

"Ihmeelliseltä tuntuu minusta tavata teidät täällä, Niilo ritari!" sanoi hän. "Ja jos on totta, mitä teistä olen kuullut, on teidän nyt heti tässä minulle vastattava, tapaamme toisemme ystävinä vai vihollisina."

"Suvainnette kai kuitenkin ensin sanoa, mitä tässä tapauksessa tarkoitatte ystävällä ja vihollisella, Katillo piispa?" vastasi ritari, tyyneästi kestäen piispan leimuavan silmäyksen.

"Olettehan ajellut Taalainmaassa, Niilo ritari, aina siitä alkain kun viimeksi erosimme toisistamme Tukholmassa, Jumala paratkoon, häpeällisimmän teon jälkeen, mitä silmäni koskaan ovat olleet näkemässä... Niin, olettehan ajellut siellä ja koonnut miehiä yhteen! Mikä on tarkoituksenne sillä, ritari?"

Kiinnittämättä huomiota piispan kiivaaseen ja liian käskevään pahetapaan, josta kunniastaan arka ritari jo olisi loukkaantunut, vastasi Niilo herra:

"Huomaan nyt, että teille on puhuttu samaa minusta, kuin minulle teistä... Mutta olen tuntenut teidät samaten kun veljenne Eerikinkin jo niiltä ajoilta asti, kun vanha herra Krister Niilonpoika, isänisänne, vielä eli, Jumala olkoon hänen sielulleen armollinen... Ja siitä ajasta asti olen aina nähnyt ja kuullut teidän toimivan ja puhuvan, niinkuin kelpo ja kunnan miehen tulee. Sentähden olenkin nyt ratsastanut luoksenne vetoamaan teidän ritarilliseen mieleen."

Ritarin sanat näyttivät tekevän hyvän vaikutuksen piispaan. Hyväntahtoisuus, joka yhdessä kiivauden kanssa oli hänen luonteensa päätunnuksia, pilkisteli heti syvältä silmistä esiin, samalla kun täyteläiset huulet värisivät sanojen painosta, joita ei kuitenkaan kukaan kuullut.

"Totta on, mitä teille on sanottu, Katillo piispa", jatkoi ritari ylevällä lämmöllä. "Olen ratsastellut Taalainmaassa ja siellä on nyt joka jousi jännitettynä, joka miekka teroitettuna. Ei muuta kuin sana vain ja kymmenen tuhatta talonpoikaa marssii Brunbäck-virran ylitse... Totta on myöskin, mitä minulle on sanottu teistä. Myös te olette lähettänyt arpakapulankulkemaan yli maan ja aiotte kootun sotajoukon etunenässä rynnätä esiin..."

"Hyvä, hyvä, ritari, mutta mitä tällä tarkoitatte?" lausui piispa kiirehtien. "Tiedättehän aivan hyvin, että meillä täytyy olla toistemme aiheet selvillä. Siksi kysyn nyt teiltä vielä kerran, olemmeko ystäviä vai vihollisia?"

"Ja jos olisimme toistemme vihollisia?"

"Silloin, Niilo ritari ... silloin täytyy teidän jättää miekkanne minulle ja antautua vangikseni!"

"Ja silloin olisi teillä kaksi vihollista yhden asemesta. Ja sen saatte uskoa ... taalalaiseni ovat reipasta, vaarallista väkeä! Niin kauas en kuitenkaan usko asian menevän!... Meillä on tosin eri päämäärä, mutta minusta tuntuu kun soveltuisivat ne sittenkin yhteen. Siten välttäisimme me keskinäistä kinaa ja pelastaisimme isänmaamme sisällisen sodan jaloista, jonka turmiolliset seuraukset meille olisivat arvaamattomat. Te tartutte miekkaan arkipiispan asian vuoksi... Tehkää se! En tahdo estää teitä niissä puuhissa, kunhan vain rauha ja lepo taas palaavat valtakuntaan. Minä taas, Katillo piispa, lähden taistelemaan Ruotsin ja Kaarlo kuninkaan asian puolesta. On näet aika jo, että tehdyt vääryydet korjataan."

"Kaarlo kuninkaan puolesta!" toisti hitaasti piispa, mutta ritari keskeytti heti hänet.

"Niin piispa!" huudahti hän käsi koholla ja silmät säihkyen jalosta innostuksesta. "Me kaksi, me

voimme ajaa sen asian perille. Minkälaiset ovat jo olot ja minkälaisiksi vielä tulevatkaan, jos tämä muukalainen kuningas saa tahtonsa täytäntöön! Ennen pitkää sortuu maan itsenäisyys ja varallisuus ankarain kiskomisien ja raskaitten verojen alle. Ruotsista tulee Tanskan vasallivaltio ja me ja meidän jälkeläisemme saamme täällä orjina ikämme kitua. Rehellisenä Ruotsin miehenä haluatte te kai sitä yhtä vähän kuin minäkin... Siksi olisi nyt, Katillo piispa, ehdotukseni teille se, että me ojentaisimme toisillemme kätemme lujaan liittoon. Mitä tahansa tapahtuneekin, niin ennen kaikkia isänmaa. Lujana, koskemattomana täytyy Ruotsin säilyä tuleville polville, ennen sitä ei miekka saa vaipua meidän turtuneista käsistämme."

"Hyvin ymmärrän puheenne," sanoi piispa vilkkaasti ja tarttui hänelle ojennettuun käteen kiinni, "ja Jumala tuomitkoon tekoni viimeisellä hetkellä, jos joskus ryhdyn sellaiseen, joka tuottaa turmiota isänmaalleni... Siksi onkin paikallaan, että taistelemme nyt yhdessä yhteistä vihollista vastaan ja kun maa on vapaa ja arkkipiispa palannut, voimme katsoa, onko mahdollisuutta saada Kaarlo kuningas takaisin valtakuntaansa palautetuksi."

Lupaus itsestään ei ollut suuriarvoinen, niin rehellinen kuin tarkoitus mahtoikin olla. Sillä epäilemättä oli arkkipiispan palaus Kaarlo kuninkaan asialle enemmän vahingoksi kuin hyödyksi. Mutta toiselta puolen oli siitä asialle voittoakin. Maa välttyi vaurioista, joita sisällinen sota olisi saattanut tuottaa, ja piispa ei nyt ollut myöskään esteenä ritarin puuhille saada kuningas takaisin valtakuntaansa palautetuksi. Eikä ollut mahdotonta sekään, että olosuhteiden vaihtuessa piispasta vielä tulisi kuninkaan puoluelainenkin. Olihan sitäpaitsi vankeus myös voinut muuttaa arkkipiispan mielen niin, että hänkin nyt, kun vapauttamisensa olisi yhdistetty yhteen Kaarlo kuninkaan palauttamisen kanssa, unhottaisi entiset vihat. Ja niin voisi onni taas hymyillä Ruotsille, sen voima ja valta kasvaa mahtavain ojeitaissa kätensä sovintoon toisilleen.

Tämä tulevaisuuden kuva sai tulen ritarin silmissä välähtämään ja ihana innostuksen hohde levisi hänen vakaville kasvoilleen.

"Sydämellinen kiitos sanoistanne, Katillo piispa!" lausui hän. "Jumala ja pyhä Eerikki kuningas meitä nyt vain suojelkoon ja auttakoon sillä tiellä, jota lähdemme kulkemaan."

"Amen" lisäsi piispa.

He astuivat sitten kirkon ovelle, jossa piispa vielä pysähtyi ja puheli hetkisen aikaa ritarin kanssa, selittäen hänelle lyhyesti aikomuksensa ja tuumansa. Välttämätöntä oli kuitenkin, että yhteinen suunnitelma tehtiin ja sitä tarkoitusta varten määräsi piispa yhtymäpaikaksi Ringstaholman linnan. Sinne toivoi piispa ehtivänsä jo kuukauden loppupuolella. Ja sillävälin oli ritarin koottava väkensä kokoon pohjoismetsissä, niin että voisi tavata piispan riittävän joukon etunenässä Tukholman edustalla. Siitä oli kuitenkin lähemmin vielä keskusteltava Ringstaholmassa.

Piispa nousi satulaan ja ratsasti pois jättäen rakkaan tuomiokirkkonsa Herran haltuun. Ja kellot ne soivat ja rummut pauhasivat. —

Hänen jälessään ratsastivat ritarit, sukulaiset ja ystävät sekä muutama sata aseellista miestä.

Siinä ahdingossa, joka syntyi, kun kansa joka taholta tunki piispan perään nähdäkseen hänet niin kauan kuin mahdollista, alkoi ritari etsiä miehiänsä. Hän huomasi heidät ennen pitkää kirkkoaidan vierellä seisomassa. Ja hän oli jo menossa sinnepäin noustakseen hänkin vuorostaan satulaan ja rientääkseen matkaan.

Mutta silloin tunsi hän, kuinka vapiseva käsi laskeutui hänen olkapäälleen, ja kun hän kääntyi katsomaan seiso siinä hänen edessään vanha harmaapäinen ja kumaraselkäinen ukko. Tämä nojasi toisella kädellään pitkään sauvaan, samalla kun hän toisella viittasi ritaria luokseen.

"Erland!" huudahti ritari huomattessaan, että ukko oli Kaarlo Knuutinpojan vanha, uskollinen palvelija Fågelvikin ja Tukholman ajoilta.

Mutta vanhus viittaili vain ja kulki sitten tungoksen läpi kirkkoon päin. Ritari seurasi häntä ja ukko vei hänet erääseen kuoriin kirkossa, jossa he voivat kenenkään häiritsemättä puhella keskenään.

Täällä tarttui hän ritarin käsiin kiinni ja kertoi hänelle asiansa, samalla kuin vuolaat kyöneleet virtasivat alas hänen poskiaan.

"Rakas Niilo ritari!" sanoi hän, "kuinka on mahdollista, että näemme toisemme taas. Niin, niin, pyhä Jumalan äiti, miksi ei herra raukkani pysynyt rauhassa Fågelvikissään. Silloin olisi hän välttynyt tällaisesta onnettomuudesta. Ja minä vanha, haudan partaalla seisova mies raukka, joka olen nähnyt herrani ja kuninkaani jo kun hän vielä pienenä, kultakiharaisena poikana juoksenteli isänsä, Knuutti herran talossa ... minä olen saanut kokea ja nähdä tämän kaikki. Ja kuitenkin eivät kyynellähteeni

vielä ole kuivuneet eikä onnettomuuksille määrää tullut!"

"Rauhoittukaa rakas Erland ukko", keskeytti ritari, "onni palaa taas yhtä äkisti kuin se pakenikin."

"Ah, te ette tiedä, kuinka asiat ovat, rakas Niilo herra!"

"Koskeeko asia teitä itseänne? Sanokaa suoraan vain, mielelläni tahdon auttaa teitä kykyne mukaan."

"Kyllä, kyllä ... koskeehan se minuakin, kun se koskee herrani tytärtä."

"Kuninkaan tytärtäkö?" kysyi Niilo ja häntäkin alkoi jo peljättää se huoli, joka ukon kasvoilla ilmeni.

"Niin, Magdaleena neitiä!" jatkoi ukko. "Hän on nyt täysin kehkeytynyt kukkanen, ihanan äitinsä kuva, mutta vihollinen hiipii ja hiipii... Hän on se verkko, tämä ihana tyttönen, jolla hänen isänsä aiotaan pyydystää...! Ah, Niilo herra, mitä kaikkea onkaan jo tapahtunut sen jälkeen kun viimeksi näin teidän lähtevän Tukholman linnasta kauniin morsiamenne kanssa! Vanha herrani kuningas petettynä ja maanpaossa. Eikä siinä kyllin. Viholliset ovat vielä ryöstäneet häneltä hänen omaisuutensa ja kartanonsakin. Rikkaus ja loisto on mennyt. Ja kavaltaja, hän kääntyilee nyt kuninkaallisen herrani huoneissa nauttien onnestaan ja vallastaan. Häneltä on Tanskan kuningas saanut herrani kruunun vastaanottaa, hän, joka nyt varkaan tavoin raastaa kaiken kultan ja hopean maasta... Kaiken tämän olen nähnyt jo. Ja nyt täytyy minun vielä nähdä, miten petos ja kavaluus vievät kuninkaani tyttären turmioon, häväisevät onnettoman herrani kunnian ja tuottavat hänelle sellaisen sydänsurun, josta ei hän enää koskaan nouse."

"Mitä Kaarlo kuninkaaseen tulee, niin toivon sen päivän pian koittavan, jolloin hän taas on kuninkaana Ruotsin valtakunnassa... Mutta miksi olette huolissanne Magdaleena neidin suhteen? Onhan hän täydessä turvassa sisarensa, Kristiina rouvan luona."

"Ei, ei, hän on täällä muassani kaupungissa. Me olemme matkalla rouva Briita Olavintyttären luokse Hammarstadiin... Mutta nyt kun näin teidän täällä kaupungissa tuli mieleeni, että ehkä saisimmekin tulla sinne teidän luoksenne Penningebyhyn. Silloin voisi surunikin muuttua iloksi taas."

"Jos ei muu asia mieltänne paina", lausui ritari hyväntahtoisesti hymyillen, "niin on se helposti autettavissa."

Vanhus huokasi syvään ja jatkoi sitten:

"Eräs kuljeksiva, nuori kauppasaksa on mieltynyt kuninkaantyttäreön!"

"Kauppasaksako?" keskeytti Niilo.

"Niin, ja mikä pahempi, hän näyttää voittaneen tytön sydämen puolelleen!" lisäsi ukko.

Mitä vanha palvelija nyt kertoi oli kokonaan ennen kuulumatonta. Niilo Sturekin, joka kuitenkin katseli kansaa kokonaan toisilla silmillä, kuin muut aikansa herrasmiehet, kauhistui sitä onnettomuutta, jonka sellainen rakkaus tuottaisi kohtalon vainoomalle kuninkaalle. Tähän aikaan samoin kuin sitä seuraavinakin katsottiin tarkasti, että naimisiin menevät olivat samaa säätyä. Ei edes rälssimies, toisin sanoen talonpoika, joka teki ratsupalvelusta talonsa puolesta, ei edes hänkään voinut kosia neitoa, jos tämä vain kuului johonkin vanhaa ylhäiseen herrassukuun. Ja tämä, joka nyt oli kuninkaan omaan tyttäreön kiinnittänyt silmänsä, oli vain halpa-arvoinen kauppasaksa. Se oli samaa kuin tahrata ikuisella häpeällä maanpakolaisen kuninkaan olento, saattaa huippu hänen onnettomuudelleen. Mitään pirullisempaa olisi tuskin voitu ajatella.

Ritari mietti kauan ennenkuin vastasi. Asia, jonka vuoksi oli liikkeelle lähtenyt, ei olisi sallinut päivänkään viivytystä.

Mutta tässä oli nyt kuningas Kaarlon tyttären onni kysymyksessä ja sitäpaitsi olivat olosuhteetkin paljon muuttuneet yhtymisen jälkeen piispan kanssa. Siksi vastasikin hän:

"Tahdon noudattaa pyyntöänne ja viedä kuninkaantyttären Penningebyhyn!... Oletteko valmis matkalle?"

"Jumala teitä siunatkoon niistä sanoista, Niilo herra!" virkkoi vanhus, "me olemme valmiit vaikka heti, sillä tänä aamuna jo oli meidän määrä matkustaa kaupungista, mutta teidän näköenne sai minut yhtäkkiä muuttamaan aikeeni. Vaimonne, Briita rouvan sukulainen, nuori Ingeborg neiti, on myös mukana."

"Hyvä, hyvä, ei muuta siis kun saada vain neitokset myöntymään tuumiimme ja sitten heti matkaan."

Niin poistuivat he kirkosta ja kulkivat jo jokseenkin tyhjiä katuja pitkin majataloon, jonka vanhus oli kuninkaantyttäreölle ja tämän ystävättäreölle valinnut. Se sijaitsi Riukukadun varrella, joka kulki

pohjoista kohti aina vanhalle Riukusillalle asti lähelle nykyistä Uusmyllyä. Talo, joka oli jokseenkin iso, kuului eräälle nahkurille, joka samalla myös oli kaupungin raatimiehiä.

Juuri kun ukko ja Niilo herra lähestyivät taloa, astui sieltä ulos kauppiaan pukuun puettu nuori mies. Vanhus tarttui heti hänen nähdessään ritarin käteen kiinni.

"Siinä se nyt taas on!" kuiskasi hän osoittaen samalla miestä joka reippain askelin poistui katua pitkin.

Nuorukainen oli uljaan näköinen, kookas ja hartiakas ja käyttäytyi kokonaan toisella tavalla kuin kauppasaksat tapasivat. Hänen paljaasta käynnistäänkin jo ja tavasta, jolla piti päätään, voi huomata, että hän oli tottunut kokonaan toisellaiseen seuraan kuin kauppiaan tiskin takana oli tilaisuudessa.

"Kautta hyvän miekkani!" huudahti Niilo herra, "kaikkein vähimmin tuo mies kauppiasta muistuttaa... Kunpa vain saisin nähdä hänen kasvonsa niin voisin ehkä tunteakin, kuka hän on, sillä varmaan olen tuon miehen ennenkin nähnyt!"

"Olkoonpa sitten kuka tahansa", huomautti vanhus, "mutta kuninkaan ystävä ei hän ainakaan ole, koska sillä tavoin viitsii hiipiä hänen tyttärensä suosioon... Jospa kuulisitte vain hänen puhuvan, Niilo herra, niin huomaisitte kyllä, että kauppasaksa hän on kiireestä kantapäähän, niin ritaria kuin käytöksensä ja vartalonsa muistuttaakin."

"Voi olla, että hän todellakin on vihollinen!" virkkoi Niilo herra hitaasti ja ikäänkuin itsekseen.

He astuivat nyt rappusia ylös huoneeseen, jossa kuninkaantytär ja Ingeborg neiti asuivat.

Edellinen istui siellä pää alhaalla ja katseli kädessään olevaa ruusua. Ingeborg seisoి hänen vieressään ja katseli hänkin kukkaa, jonka taidokas muoto näytti herättävän hänessä ihmetystä. Ritarin astuessa sisään, katsahivat he molemmat ylös. Ingeborg hypähti heti pystyyn, huudahti riemusta ja riensi häntä vastaan.

Myös Magdaleena neiti nousi istuimeltaan, mutta sävähti samassa kasvoiltaan purppuranpunaiseksi, ikäänkuin olisi jostain luvattomasta teosta tavattu. Hän oli sekä vartaloltaan että kasvoiltaan lumoavan kaunis, tämä kuninkaantytär. Paljon muistutti hän äitiään. Häneltä oli perintöä kauniisti muodostunut suu ja leuka sekä myöskin kädet, mutta otsa ja nenä olivat isän. Suurissa sinisilmissä, jotka loistivat samettihienojen silmäripsien alta, oli sama lempeä, haaveksiva ilme, kuin äidinkin silmissä, mutta samalla myös jotain uljasta ja kopeaa, joka juuri Kaarlo kuninkaalle oli niin ominaista. Hieno, kuultava hipiä, muotojen jalo sopusointu, korkea, sulava vartalo — kaikki ne yhdessä aikaansaivat sanomattoman lumoavan ja hurmaavan kauneuden.

"Tuhannesti tervetullut, jalo ritari!" sanoi hän ja ojensi kätensä kumartavalle ritarille. "Tuotte kai terveisiä sukulaiseltani, Briita rouvalta. Miten hän jaksaa?"

"Mitään terveisiä ei minulla ole tuotavana", lausui Niilo herra, "sillä tulen veljeni, Svante herran, tyköä Ekesjöstä... Päinvastoin olen matkalla vaimoni luokse ja siksi tulin kysymään teiltä ja Ingeborg neidiltä, tahtoisitteko ehkä seurata minua Penningebyhyn ja jäädä sinne, kunnes saamme tietoja isältänne, Kaarlo kuninkaalta. Ja niitä luullakseni ennen pitkää saammekin! Mutta mitä itse asiasta arvelette, jalo neiti?"

"Me tulemme, me tulemme!" huudahti Ingeborg ja taputti ihastuksesta käsiään, kun kuuli että he pääsisivät rakkaan ja hyvän Briita rouvan luokse, joka oli saanut hänen valkoisen ruusunsa hääpäivänään.

Myös kuninkaantytärtä näytti aluksi ritarin ehdotus ilahuttavan. Mutta aluksi vain. Sillä heti senjälkeen sävähtivät hänen poskensa taas purppuranpunaisiksi ja hän kääntyi pois, ikäänkuin salatakseen sitä ajatusta, joka oli hänen mielensä vallannut. Niilo herra huomasi kaiken tämän ja sentähden kysyikin hän neidolta, oliko tällä ehkä jotain hänen ehdotustaan vastaan. Ja kun neito ei puhunut mitään, alkoi ritari laajalti selitellä hänelle niitä vaaroja, jotka voivat uhata häntä juuri nyt, kun hänen isänsä ystävät tämän asian vuoksi olivat aseisiin tarttuneet. Kuninkaan viholliset voisivat näet anastaa hänet haltuunsa ja pakottaa siten hänen isänsä tyytymään mihin ehtoihin tahansa. Sellaisille vaaroille olisi hän nyt vähemmin alttiina Penningebyssä, kuin Hammarstadissa. Ja muutenkin sopisi hänelle paremmin asua sukulaisten ja ystävien, kuin Hammarstadin Briita rouvan luona, joka sitäpaitsi oli vielä hänen isänsä, Kaarlo kuninkaan kiukkuisimpia vastustajia.

Kuninkaantytär myönsi kyllä kaiken tämän, mutta levottomuus, joka oli hänen mielensä vallannut ei siltä poistunut. Ja näytti melkein kuin olisi hän sittenkin, vaaroista välittämättä, mieluummin mennyt Hammarstadiin kuin tullut Penningebyhyn. Tai ehkä suri hän sitä, että ne vaarat voisivat uhata häntä

juuri siellä. Asiaa siinä niin harkittaissa avautui ovi ja eräs ritarin miehistä astui sisään.

Hänellä oli jotain tärkeää ilmoitettavana ja kun Niilo herra viittasi häntä puhumaan, alkoi mies.

"En tiedä", niin sanoi hän, "mitä itse asiasta ajattelette, Niilo herra, mutta ainakin minä teidän sijassanne kulkisin nyt toista tietä... Katsokaas, me tulimme ratsastaen tänne ja pysähdyimme pihalle ja kun astuin alas hevoseni seljältä siivotakseni teidän ratsuanne, tuli eräs nuori kauppasaksa siihen pihalle ja alkoi puhella Hollingerin sivustoverin, Tapanin, kanssa. En kiinnittänyt niin huomiotani hänen puheeseensa, mutta kuulin kuitenkin hänen ainakin pari kertaa kysyvän, aiotteko te ratsastaa Norrköpingin kautta. Ja kun sanottiin teidän aikomuksenne niin olevan, jätti hän talon..."

Ritari kiitti miestä hänen hyvästä tarkoituksestaan, mutta ilmoitti myös samalla, ettei se suinkaan saanut häntä matkasuunnitelmaansa muuttamaan. Mies jätti huoneen ja Niilo kääntyi taas kuninkaantytären puoleen. Mutta nyt ei näkynyt enää jälkeäkään äskeisestä levottomuudesta tämän kasvoilla ja mitä lämpimimmällä tavalla kiitti hän ritaria hänen tarjouksestaan. Se herätti Niilo herrassa epäluuloja ja Erland ukon rykäykset ja päännökykäykset saattoivat hänelle selväksi, että miehen sanat ne olivat tehneet kuninkaantytären tuon äkillisen ja kummastuttavan muutoksen. Mutta asia ei ollut nyt enää autettavissa. Ja Penningebyhyn saavuttua keksittäisiin kyllä keinoja, millä tuo julkea kauppasaksa voitaisiin pitää sopivan matkan päässä kuninkaantytärestä.

Kun sitten kaikki näin oli tullut päätetyksi, ei viipynyt kauan ennenkuin he jo jättivät Linköpingin. Molemmat neitokset ajoivat samassa reessä, Erland ukko yksin toisessa. Mutta rekien edessä ja perässä ratsastivat Niilo Sturen miehet. Ja itse ajoi hän neitosten reen sivulla.

II.

Kolmårdenilla.

Kaunista ilmaa jatkui yhä. Jälkeen puolen päivän satoi tosin vähäsen lunta, mutta sekin lakkasi illan tullen, juuri kun ritari seurueineen saapui Norrköpingiin. Siellä levättiin hetkisen aikaa. Sillä välin selkeni taivas ja kaunis yö näytti olevan tulossa. Siksi ehdottelikin Niilo herra, että matkaa jatkettaisiin yhä edelleen Krokekin luostariin, jossa sitten voitaisiin levätä yli yön.

Ehdotus otettiin mielihyvillä vastaan ja niin lähdettiin taas pari tuntia levättyä matkalle. Reippaasti kävi kulku vielä tuoreella lumella Norrköpingistä pohjaan päin läpi metsän, joka siellä silloin kasvoi ja ulottui aina Kolmårdenin juurelle asti. Hevoset hypähtelivät ilosta ja ritarin miehetkin tunsivat riemua rinnassaan. Eräs heistä lauloi, lauloi niin, että metsä kaukaa kajahteli kuljettaen äänen yli seudun:

"Mun täytyy jo päivän tullen pois sydänmaille ajaa, sillä ylhäisen neidon vuoksi ei tuskallani oo rajaa." Vaan kilpeni kauas se loistaa.

Niin huokasi Arnfrid herra, hän neitosta rakastaa, vaan neito on luostarissa, se hänen niin tuskaan saa. Vaan kilpeni kauas se loistaa.

Hollinger se niin lauloi. Hänen äänensä oli voimakas ja täyteläinen. Ja niin se kuin laulun sisältökin sai kuulijat puolelleen. Laulu kertoo ritarista, joka ryöstää morsiamensa luostarista ja pakenee hänen kanssaan Norjaan. Siellä elävät he sitten onnellisina kahdeksan pitkää vuotta, kunnes kuolema tempaa ritarin ja ihana Benedit on taas yksin ja ilman turvaa vieraalla maalla. Sydän surua täynnä palaa hän Ruotsiin, jossa hänen veljensä Birger on kuninkaana.

Täällä istut sä, kuningas Birger rakas, kallis veljeni mun, kai anteeksi annat nyt kaikki, taas tullut kun siskos on sun. Vaan kilpeni kauas se loistaa.

Kuningas vastaa ja surkuttelee jälleen palanneen köyhyyttä. Mutta kun tämä selittää sen aiheutuneen ritarin kuoleman johdosta tulee kuningas sääliä täyteen.

Ylös nousi kuningas Birger
ja syliin siskonsa sai.
"Kaikki se, mikä kuuluu mulle,
Se riittänee sullekin kai."
Vaan kilpeni kauas se loistaa.

Ratsastajajoukko, joka hurjaa vauhtia tuli ajaen kaupungista päin, keskeytti laulun ja kiinnitti kaikkien huomion puoleensa.

"Kenenkä miehiä olette?" kysyi Niilo, kun ne rekien ohi ajaissa vähän hiljensivät vauhtia.

"Herra Taavetti Pentinpojan!" vastasi etunenässä ratsastava.

"Onko hän sitten eronnut Katillo piispasta?"

"On. Piispa ratsasti aivan yksin Vadstenaan... Muut herrat lähtivät kukin taholleen. Taavetti herra suuntasi kulkunsa Norrköpingin kautta Södermanlantiin. Ja meidän on määrä tavata hänet Krokekin luostarissa."

"Hyvä!" lisäsi Niilo herra, "siellä toivon minäkin ennen pitkää olevani Taavetti herraa tervehtimässä."

Taavetti herran miehet ratsastivat matkaansa ja ritari kulki hänkin, vaikka hiljalleen, seurueineen eteenpäin. Hänen rintansa oli riemua täynnä. Ilma oli niin lauha. Pilvettömällä, talvisella taivaalla loistoi kuu. Ja laulu kajahti laulun perään kohottaen sekin puolestaan iloista tunnelmaa. Mutta ennen kaikkia ilahutti häntä toivo saada taas pian nähdä Kaarlo kuningas omassa valtakunnassaan. — Kaikki nämät yhdessä tekivät hänen mieleensä tällä hetkellä niin autuaan onnelliseksi.

"Mitä pidätte jalon Arnfridin ja ihanan Benedit neidon laulusta?" kysyi hän kuninkaantytöltä.

"Se laulu on kyllä Magdaleena neidin mielen mukainen", huomautti Ingeborg äkisti, "siitä olen aivan varma."

"Hyvinpä osasikin mieheni sitten valita laulunsa niitten monien joukosta, joita hän osaa... Mutta jos oikein näen teistä, jalo neiti, niin erehtyi nuori heimolaiseni arvelussaan."

"Ei, sitä hän ei tehnyt", virkkoi kuninkaantytär, "minä ajattelin vain sitä totuutta, jonka tuo laulu sisältää..."

"Ja mikäpä sitten on se totuus?"

"Eikö teistäkin tunnu siltä, että jokainen nuori neitonen on ikäänkuin luostariin suljettuna, jonka muurit hänen sydämensä valitun täytyy hajoittaa, ennenkuin voi hänet omakseen saada... Usein on myös luostari ainoa turvapaikka, jossa hän, ihmisistä erotettuna, voi elää ja itkeä tuskaansa kaukana siitä maailmasta, joka on hänelle sydänsurun tuottanut."

"Rohkeasti puhutte ylhäinen neito", lausui siihen Niilo herra, "sillä kuninkaan ja kirkon rauhaa, sitä ei meidän pidä rikkoa..."

"Jumala paratkoon ... sellainen on nyt tapa, Niilo herra."

"Niinpä kyllä, sellainen on nyt tapa, Jumala paratkoon. Mutta kerran on vielä aika tuleva, kun kuningas istuu vankkana ja turvattuna valtaistuimellaan ja kun kirkon päämies lujassa liitossa hänen kanssaan turvaa rauhan ja levon Ruotsinmaalle!... Mutta miksi olet niin hiljainen tänä iltana, Erkki? Se ei ole sinun tapojesi mukaista...!"

Erkki ratsasti herraansa lähimpänä juuri etumaisen reen vieressä ja samalla puolella sitä kuin ritarikin.

"Minä laulan vain omaa lauluani tänä iltana", vastasi puhuteltu, "ja sen teen mieluummin hiljaa. Vasta kun olemme jättäneet Krokekin luostarin taaksemme, alkaa minunkin ääneni kajahtella."

Hän, tämä Erkki, oli ehkä enimmin kokenut Niilo Sturen miesten joukossa. Lapsuudesta oli hän jo ikäänkuin kasvanut kiinni hevosen selkään. Ja melkein koko ikänsä oli hän palvellut Herman Bermania ensin Engelbrektin vapautussodan aikoina, sitten Eerikki Puken ja Niilo Steninpojan synnyttämässä meteleeissä. Siksi olikin hänellä nykyisen herransa täysi luottamus. Ja sen oli hän täydelleen ansainnutkin palvelustensa kautta, joita oli ritarille tehnyt kotiseuduillaan Taalainmaassa.

Hänen synkkä vastauksensa nyt ritarin puheeseen sai tämänkin ajatukset kääntymään kokonaan toiselle suunnalle. Ne valoisat kuvat, jotka ritarin sielun olivat täyttäneet, katosivat yhtäkkiä ja vakavana lähestyi hän hiljaista aseenkantajaansa.

"Laula vain laulusi, Erkki", sanoi hän. "Mitä on sydämelläsi... Aavistatko jotain pahaa?"

"Tällä tiellä, jota nyt kuljemme, herra", vastasi aseenkantaja, "muistuttaa joka puu, joka kivi minulle

muinaisaikoja. Ensi kerran ratsastin tästä Engelbrektin ja Herman Bermanin seurassa. Ja kun nyt ajattelen, miten petos kaatoi tuon rehellisen miehen, kaatoi hänen sitä vähimmin aavistaissa, niin tulevat vasten tahtoanikin synkät ajatukset mieleeni. Itse laulullakin, jonka Hollinger lauloi, tuntuu minusta olevan oma omituinen sisältönsä. Sillä Ruotsi, tämä isänmaani, oli myöskin vanki, joka huokasi ja valitti vankilassaan, niinkuin neitonen luostarissa, ja sitten lauletaan laulussa näin:

"Löi luostarmuurin rikki hän, tie kulki vankilaan ja rukoilevan neitosen toi urho seurassaan!"

Miehen sanat ja hänen tapansa tulkita laulu, jonka kuninkaantytär jo oli omalla tavallaan selittänyt, antoi Niilolle paljon ajattelemisen aihetta. Ja hänen sielunsa silmäin eteen sukelsi kuva toisensa perään toinen toistaan tutumpi ja rakkaampi. — Hän näki rakkaitten vainajain, onnellinen rauhan ilme kasvoillaan, vaeltavan ohitsensa ja ne kertoivat hänelle elämäntarinansa osoittaen samalla maata, jonka hyväksi henkensä jaloimmat voimat olivat uhranneet. Se oli todellakin morsian, jonka kahleet vapauttaja keskellä rukousta kirvotti, tämä maa, Engelbrektin köyhä, vaan samalla kaunis, ihana syntymämaa! Mutta tämän valoisan, päiväpaisteisen taulun keskeltä sukelsi nyt esiin musta, verinen haamu — petos, joka kaatoi sankarin hänen suurten töittensä keskelle. Ja Niilo kysyi mieheltään:

"Mikä antaa sinulle aihetta juuri nyt, kun muistelet tätä synnyinmaata, puhumaan petoksesta?"

"Koska petos ja vilppi eivät koskaan häviä maailmasta", lausui mies, "vaan väijyvät aina jokaisen kelpo miehen seljän takana."

"Kauppasaksa kummittelee vielä aivoissasi, Erkki!... Mutta katsahda ympärillesi ja sano sitten vasta, voiko yksi mies, olkoon sitten kuinka urhea tahansa, saada nämät reippaat mieheni pelkäämään!"

"Tepä sen sanotte, Niilo herra ... kauppasaksa se kummittelee aivoissani... Mutta mistä päätätte hänen tulevan yksinään? Jos hän kerran tulee, niin tuo hän kai myös muita mukanaan."

"Luulin toki jokaisen teistä ainakin yhden miehen pitelevän ja vähän enemmänkin... Kuitenkin pane mieleesi, Erkki, mitä tahansa tapahtuneekin ... älä jätä kuninkaantytärtä! Ja jos niin on, että otteluja matkalla syntyisi, on sinun yhä vain omain miestesi kanssa ajettava eteenpäin. Sillä molempia rekiä on ennen kaikkia suojeltava. Eikä sinun suinkaan pidä välittää minusta, vaikka ei vihollinen olisikaan niin ylivoimainen. Sillä itsekkin kyllä ymmärrät, että jos petos kerran väijyy meitä, on se kuninkaantyttären tähden...! Olet kai nyt käsittänyt minut?"

"Aivan täydelleen, Niilo herra!"

"Kun pääsemme Krokekin luostariin, niin luulen silloin pahimman vaaran jo välttäneemme, sillä sinne jäämme yöksi ja päivällä eivät vilppi ja petos tavallisesti menesty."

"Oletteko sitten niin varma luostarin suhteen?" kysyi epäluuloinen aseenkantaja.

"Luostarinko suhteen?" mutisi Niilo ja lisäsi, "siihen nähden voimme luullakseni turvata itsemme, jos otamme sen kokonaan haltuumme!"

Ja niin ajoi hän taas reen viereen, jossa kuninkaantytär istui, ja alkoi puhella hänen kanssaan. Mutta äskeinen hauska ja iloinen tunnelma oli poissa. Sillä myös kuninkaantytär istui nyt ajatuksiinsa vaipuneena. Aljettu keskustelu loppuikin sentähden heti alkuunsa ilman että kumpikaan oikein voi sanoa, miksi.

Mutta Hollinger viritti taas uuden laulun, laulun Alf Erlinginpojasta, joka yksinään laskeusi rosvolaivaltaan veneeseen ja sousi yhdeksää kalliilla tavaroilla lastattua kauppa-alusta vastaan, jotka kaikki sitten yhdessä miestensä kanssa ryöväsi. Reipas, hilpeä ääni ilmaisi, että se laulajalle oli erittäin rakas. Ja hän lauloikin sen sellaisella sydämellisellä riemulla ja ilolla, että kaikkien täytyi vasten tahtoaankin kuunnella sitä.

Niin seilaa hän aaltoja pitkin vain,
Vapaakulkija olla hän tahtoo ain'.
Siitä tunnette Alfin.
Ensin rantahan ristin piirtää hän,
Sitten laivahan hyppää hyllyvähän.
Siitä tunnette Alfin.

Laulua kuunnellessa oli tultu paikalle, jossa metsä aukenee alas Bråvikiin päin. Täällä istui erään jättiläiskuusen suojassa vähän matkaa tieltä mies hevosensa seljässä niin hiljaa ja liikkumatonna, että tarvittiin todellakin Erkin terävä ja valpas silmä huomaamaan hänet. Erkki lähestyi herraansa ja kuiskasi jotakin hänen korvaansa viitaten samalla puuta kohti. Ja Niilo herrakin luuli erottavansa

ratsumiehen haamun siellä puun alla. Mutta laulu ei lakannut. Se jatkui yhä kertoen, miten pieni Alf keskusteli miestensä kanssa, miten hän sitten hyökkäsi ja taisteli:

"Hei reippaasti eespäin joukkoni mun!
Nuo köydet poikki ja taisteluhun!
Saavat nähdä he Alfin!"
Alf herra hän hurjilla iskuillaan
Sai viistoista miestä tuonelaan
Siitä tunnette Alfin.
Ne yhdeksän laivaa hän sitten vei
Ja vapaana seilaa hän Norjahan, hei!
Nyt tunnette Alfin.

"Nuoli on jänteellä valmiina ... annanko hänelle muistomerkin, jota hän ei helposti unhota?" kysyi Erkki.

Mutta joko oli ratsastaja jo nähnyt, mitä tahtoikin, tai valoi kuu siellä puitten keskellä varjojaan niin todellisen näköisiksi — ratsastaja oli vain hävinnyt. Erkki ponnisti kuullakseen edes hevosen kavioiden kopinasta, mihin suuntaan ratsumies oli kadonnut, ja kysyi sitten herraltaan, lähtisikö hän miestä takaa ajamaan, mutta sitä ei Niilo herra sallinut.

"Kuka hän sitten lieneekin, niin erota ei meidän sovi toisistamme", sanoi hän, "kuninkaantytären tähden täytyy meidän niin kauan kuin mahdollista pysyä yhdessä."

Yksinäisen, liikkumattoman ratsumiehen näkö sai Niilo herran kuitenkin alakuloiseksi ja karkotti äskeiset iloiset kuvat hänen mielestään. Se oli ikäänkuin äänettömästi katoava ilmiö henkimaailmasta, jonka muisto yhä rasitti häntä. Eikä edes laulu ja sen loihtimat kuvat voineet saada hänen ajatuksiaan toisaalle kääntymään.

Hiljaisena ja itseensä sulkeutuneena ratsasti hän eteenpäin. Ja samaten kulki myös Erkki, tarkastellen joka puuta, kuunnellen jokaista ääntä, joka jollain tavoin herätti hänen epäluulojaan. Mitään ei kuitenkaan tapahtunut, joka olisi antanut vahvistusta hänen aavistuksilleen. Kaikki meni vain tavallista menoansa ja ennen pitkää alkoi jo pimeydestä häämöittää esiin Krokekin luostari, jonka ikkunoista tulet heitä tervehtivät.

Niilo antoi rekien pysähtyä luostarin ulkopuolelle ja asetti ratsastajat piiriin niitten ympärille.

"Tahdon itse käydä ensin luostarissa", sanoi hän, "ole varoillasi, Erkki, äläkä unhota, mitä matkalla sanoin!"

Erkki lupasi kaikki ja Niilo meni luostariportille ja soitti.

Krokekin luostari oli fransiskaani perustama ja vasta tähän aikaan aljetaan sitä ensi kerran mainita. Tällä munkkikunnalla ei yleensä ollut maaseuduilla luostareja, vaan se, niinkuin dominikaanitkin, pysyi pääasiallisesti kaupungeissa. Mutta joskus tavataan yksi ja toinen asutus maallakin. Ehkä olikin Krokek juuri sellainen fransiskaanein uudisasutus joko Tukholmasta tai Söderköpingistä päin. Koska se oli juuri Itägöötinmaalta pohjaan päin vievän tien vieressä keskellä suurta metsää, tapahtui usein, että matkustavat poikkesivat sinne lepäämään. Niin avattiin nytkin portti ilman pitempiä viivytelyjä.

"Onko teillä vieraita, harmaaveli?" kysyi Niilo munkilta, joka avasi portin.

"Herra Taavetti Pentinpoika!" vastasi munkki.

"Niin viekää minut hänen luokseen... Mutta jos voitte sitä ennen saattaa talonteinin puheilleni, niin pyytäisin teiltä sitä."

Niilon täytyi ennen kaikkia saada tietää, keitä vieraita luostarissa oli, ellei tahtonut syöstä kuninkaantytärtä suoraan häntä uhkaavaan turmioon, josta tuo ratsumies metsässä oli häntä muistuttanut. Sillä hän, samoin kuin Erkkikin, piti metsässä näkemäänsä haamua kauppasaksana. Ja kun hän tämän huomion yhteyteen asetti miehen tutkistelemukset Linköpingissä, ei hän voinut saada sitä ajatusta mielestään, että jos kuninkaantytär kerran aiottiin ryöstää häneltä, se tapahtuisi nyt täällä yksinäisessä luostarissa keskellä synkkää metsää. Niilosta oli tämä vielä sitä luultavampaa, koska hän ei hetkeäkään voinut uskoa kauppasaksaa siksi, joksi tämä teki itsensä.

"Talonteini onkin juuri ritarin luona!" vastasi munkki, "ja vielä eräs kolmaskin henkilö istuu refektoriossa,[10] jota minä en kuitenkaan tunne... Hän näyttää kokonaan toiselta kuin sanoo olevansa, mikäli vanhat silmäni voivat erottaa ihmisiä."

Näin puhuessaan oli munkki sulkenut portin ja läksi nyt saattamaan ritaria luostariin. Hän pysähtyi

eräälle ovelle, jonka avasi, ja kun Niilo astui sisään refektorioon, huomasi hän siellä talonteinin, niinkuin guardiaaneja kutsuttiin, ja herra Taavetti Pentinpojan sekä — kauppasaksan.

Taavetti herra istui lieden ääressä ja piteli suurta viinipikaria kädessään. Hänen kasvonsa olivat hehkuvan punaiset, johon syynä voi yhtähyvin olla liedestä leviävä kuumuus kuin pikarin sisältökin.

"Hyvin sattui, Niilo ritari!... Me puhelemme tässä juuri paraillaan teistä!" virkkoi Taavetti herra heittäen samalla sisäänastuvaan silmäyksensä, joka ei suinkaan ollut ystävällisintä lajia.

Niilo hätkähti. Ritarin vastaanottotapa oli puolittain loukkaava. Mutta ennenkuin hän ennätti vielä lausua sanaakaan, lisäsi Taavetti herra nousten istuimeltaan:

"Te kuljette pää täynnä suuria tuumia, Niilo herra, mutta minä olen ottava teiltä sellaiset ajatukset pois. Te luulette olevanne mahtava mies ja tahdotte voimakkailla käsillänne asettaa taas kruunun Kaarlo Knuutinpojan päähän... Minä olen nyt näyttävä teille, ettei se tule koskaan tapahtumaan, vaan että päinvastoin juuri se, jota te kaikista vähimmin haluatte käy täytäntöön, ja sillä aikaa..."

"Mitä puhetta tämä on?" keskeytti Niilo. "Mikä lieneekin tarkoituksenne, Taavetti herra ... niin pitäisi teidän kuitenkin niin paljon ajatella, että aika tällaisiin loukkauksiin ja riidan hakuun on kovin huonosti valittu... Sillä täällä vihityssä luostarissa olen minä luullakseni yhtä turvattuna kuin tekin. Vai mitä sanotte te siihen, talonteini?"

Talonteini teki ristinmerkin ja vastasi nöyrällä, alamaisella äänellä:

"Ankara ritari, kuinka voisi muu tulla kysymykseenkään?"

Ja niin jätti hän refektorion. Mutta Taavetti herra sanoi aivan tyynenä:

"Ja kuitenkin jääte te nyt vieraakseni, Niilo herra, vaikkapa vasten tahtoannekin siksi, kunnes veljeni, arkkipiispa, taas vapaana ja turvattuna vallitsee Ruotsinmaassa. Hän se saa sitten tuomita teidät!"

Olisi turhaa kuvaillakaan sitä vaikutusta, jonka nämät sanat tekivät Niilo Stureen. Isku tuli niin odottamatta. Hän ei ollut osannut sitä aavistaakaan. Tosin ei hän ollut suoraan ilmoittautunut arkkipiispan asian puolelle, mutta hän ei ollut pannut sitä vastaanakaan. Aikomuksensa ei ollut estää arkkipiispan vapauttamista ja virkaansa palauttamista. Mitä Katillo piispalle Linköpingin tuomiokirkossa oli lausunut, sitä oli hän tarkoittanutkin. Nyt huomasi hän kuitenkin epäiltävän itseänsä. Ja tämä hänen vangitsemisensä oli tietysti varokeino, jolla arkkipiispan ystävät tahtoivat helpoimmalla päästä hänen vastahankkeistaan.

Ensi kertaa ei hän nyt suinkaan saanut kokea, että ritarin parain kaunistus, avonainen, rehellinen luonne, oli samalla hänen vaarallisin vihollisensa. Ja hän tunsu tuskaa sentähden rinnassaan, mutta sen ohessa jotain muutakin, joka tunkeutui aina sielun pohjaan asti ja sai siellä kamalan epätoivon aikaan. — Se oli syytös, ankara moite itseänsä kohtaan.

Toisen kerran jo sysättiin hänet syrjään päämaalistaan — ja vain oman herkkäuskoisuutensa tähden. Kuinka toisin olisivatkin olosuhteet muodostuneet, jos hän olisi tehnyt sopimuksensa Katillo piispan kanssa taalalaisjoukon etunenässä. Sellainen voima takanaan ja hänen sanoillaan olisi ollut silloin merkitys, joka niiltä nyt kokonaan puuttui. Eikä hänen luottamuksensa ritarillisuuteen olisi myöskään tullut silloin näin kamalalla tavalla loukatuksi!

Kaikki nämä ajatukset tunkivat nyt yhtäaikaa hänen mieleensä. Hän oli kuitenkin jo liian kauan käynyt vastoinkäymisten koulua, antautuakseen niin helpolla. Selvästi huomasi hän heti, että miekkaan ei tässä ollut paljon luottamista. Vasta viime hädässä oli siihen tartuttava. Ensin tahtoi hän koettaa, eikä puheella voisi mitään vaikuttaa.

"Siitä, mitä teillä nyt on mielessä, Taavetti herra", lausui hän, "näen selvään, ettei minun sovi vedotakaan teihin ritarina... Mutta minulla on kuitenkin jotain teille ilmoitettavana, joka saa ehkä mielenne muuttumaan..."

"Ja mitä se olisi?" kysyi Taavetti Pentinpoika ivahymy huulillaan.

"Pelko, Taavetti herra ... pelko veljenne suhteen! Voisihan sattua, että minun vapauteni on hänen vapauttamisensa ehtona."

Pöyhkeä ritari katsahti ylös niin uhkaavan ja julman näköisenä, että selvästi huomasi sanojen sattuneen paikalleen. Myös hänelläkin oli heikko puolensa — sukunsa kunnia, ja se taas riippui kokonaan hänen veljensä, arkkipiispan, kohoamisesta. Taavetti Pentinpoika oli muuten raaka ja hurja herra, niinkuin useimmat siihen sukuun kuuluvat tähän aikaan. Yksinään näitten veljesten isä on vain saanut kiittävän lausunnon osakseen. "Hän kantoi ritarinimeään kunnialla", sanotaan suuressa

riimikronikassa, samassa kuin se pojista lausuu: "Jumalalle kiitos, ettei heitä ollut useampia". Ei edes arkkipiispa pääse tästä yleisestä syytöksestä erilleen, vaikka hän ei koonnutkaan ympärilleen merisissejä ja muita hurjia veijareita, kuten veljensä tekivät. Jotain täytyi näet senkin asianhaaran vaikuttaa, että hän oli saanut aikansa korkean sivistyksen. Mutta siitä huolimatta pisti joskus halpamielisyyys ja ilkeys esiin papinkin kaapun alta. Ja hienosti sivistynyt konna, onhan se aina paljon vaarallisempi kuin raaka maantierosvo.

"Te luulette, että kaikki on hyvin", jatkoi Niilo ja katseli terävästi Taavetti herraa silmiin, "kun vain minun persoonani suhteen olette varma. Mutta silloin ette ajattele, että löytyy sellaisia, jotka eivät unhota minua ja jotka eivät koskaan suostu palauttamaan veljeänne niin kauan kuin minua pidetään vangittuna."

Ritari hiveli kädellään partaansa ja tuijotti tuleen. Nähtävästi olivat Niilo Sturen sanat saattaneet hänet epäilemään, mitä tekisi.

Silloin astui esiin kauppasaksa, joka koko ajan oli seisonut äänetönnä ja huomaavana katsellut hämmästyneen Niilo Sturen miehekkään hienoja ja jaloja kasvopirteitä. Hän laski nyt kätensä Taavetti herran olkapäälle ja lausui:

"Ne sanat ansaitsevat ajatteleminen... Seuratkaa neuvoani, Taavetti herra, ja antakaa ritarin mennä menojansa!"

"Ei!" huudahti Taavetti herra seisaalleen kavahtaen, ikäänkuin olisi yhtäkkiä selvinnyt epäilyksistään. "Ei! Se ei saa tapahtua... Te olette vankini, Niilo Sture, niin totta kuin nimeni on Taavetti Pentinpoika. Ja yhtä varmaan kuin myrskyn raivotessa olen synkässä pimeydessä ohjannut laivaani salakarien keskellä, yhtä varmaan vältän niitän kareja, joista nyt olette varottanut minua... Ja te", tässä kääntyi hän kauppasaksan puoleen, "pitäkää varanne; sillä sellaiselta haukalta, joka metsästelee minun maillani, lyhennän minä siivet.. Sen saatte nyt heti nähdä."

Hän taputti käsiään ja joukko navakoita miehiä astui sisään. Kaikki näytti jo edeltäpäin puhutun, sillä Taavetti herra viittasi vain kädellään ja miehet ympäröivät Niilon sanaakaan sanomatta. Tämä tarttui miekkansa kahvaan, mutta huomasi samassa, miten turhaa vastustaminen oli. Siksi laskikin hän vain kätensä rinnoilleen ja katseli äänetönnä kavalaa Taavetti herraa, joka taas puolestaan näytti sitä enemmän joutuvan äskeisten epäilystensä uhriksi, mitä tynnempänä huomasi vastustajansa pysyvän. Ja niin oli hänen huomionsa kokonaan vankiin kiintynyt, ettei hän edes nähnyt sitä salamoivaa silmäystä, jonka kauppasaksa poistuessaan häneen heitti.

Hetki kului ja ritari seiso siinä yhä ajatuksiaan hautoen. Silloin kuului yhtäkkiä sotahuuto ja aseitten kalsketta luostarimuurin ulkopuolelta.

Se sai ritarin havahtumaan mietteistään. Mutta samassa aukeni ovi ja asepalvelija syöksähti sisään.

"Turha yritys, ritari!" lausui hän, "he pötkivät pakoon, niinkuin olisi heidän hevosillaan ollut siivet, heti kun me vain pistimme nenämme luostariportin ulkopuolelle..."

"Ja te annoitte heidän paeta!" kysyi ritari vallan vimmastuneena.

"Sehän oli teidän oma käskynne?" huomautti mies hämmästyneen näköisenä.

"Minun käskyni!" huudahti Taavetti herra kokonaan tulipunaisena kasvoiltaan. "Niin totta kuin elän, hakkaan sinut kappaleiksi, mies!... Ovatko he todella päässeet pakoon?... Eikö kuninkaantytärtä ole mukana?"

"Jumala paratkoon, Taavetti herra, häntä ei minulla ole... Heti portin ulkopuolelle päästyämme ja nähdessämme, että reessä olevat ja ratsumiehet aavistivat pahaä sekä lähtivät pakoon, ajoimme me heitä takaa ja saavutimme heidät tässä lähellä mäessä. Uljasta väkeä, antoivat kaksi lyöntiä yhdestä! Mutta monta iskua emme vielä olleet ehtineet vaihtaa heidän kanssaan, kun tuo pitkä kauppasaksa, jota te olette pitänyt luonanne, tuli täyttäkarkua ajaen peräämme ja käski meidän heti kääntymään takaisin. Niin oli Taavetti herra määrännyt, sanoi hän..."

"Tuhat tulimmaista!" kiroili Taavetti Pentinpoika, "jos hän on pitänyt minua narrinaan, maksaa se hänen henkensä... Mihin hän jäi teistä?"

"Hän ratsasti reen viereen, jossa kuninkaantytär istui, ja jos kuulin oikein, sanoi hän: 'Olkaa huoletta, jalo neiti, minä olen saattava teidät ehjänä Penningebyhyn!'"

"Penningebyhyn?"

Niilo oli yhtä hämmästynyt kuin ritarikin ja hän olisi antanut paljon, jos vain olisi saanut tietää, kuka

tämä kauppasaksa oli. Taavetti Pentinpoika taas, joka nyt näkyi pettyneen toiveissaan, sillä selvästi huomasi, että hän oli aikonut pyydystää kuninkaantytären samalla verkolla kuin vihatun Niilo Sturenkin, hän löi nyrkkinsä munkkien pitkään tammipöytään, niin että pienet ikkunarudut vapisivat. Sitten asetti hän kypärän päähänsä ja kiiruhti ovelle.

"Kaikki miehet matkaan!" huusi hän. "Tahdon nähdä, eikö paennut otus ole vielä saavutettavissa. Teidät, Niilo herra", lisäsi hän tämän puoleen kääntyen, "luulen taas pian tapaavani."

Rientoaskelin poistui hän huoneesta ja heti sen jälkeen kiiti hän miestensä etunenässä pohjaa kohti ottaakseen kuninkaantytären kiinni.

Mutta kun kuu oli laskeutunut ja synkkä, musta yö peitti maan, avautui taas luostarin portti ja pieni ratsujoukko ratsasti sieltä ulos. He veivät vangitun miehen keskellään.

III.

Vieras asepalvelija.

Noin kuukausi äsken kerrotun tapauksen jälkeen kulki yksinäinen mies tietä pitkin, joka vei Penningebyhyn. Pää painuksissa asteli hän eteenpäin ja syvä suru kuvastui hänen vaaleilla kasvoillaan. Hänen vaatteensa olivat kuluneet ja räjäsyiset, mutta siltä ei hän näyttänyt tuntevan pakkasen eikä hyytävän tuulen vaikutusta. Ja talvi oli kuitenkin tänä vuonna kylmempi kuin se oli ollut miesmuistiin. Tuon tuostakin tuli joukko talonpoikia hänen vastaansa. Ne olivat matkalla Katillo piispan leiriin tai veivät ne elintarpeita Tukholmaa piirittävälle sotajoukolle. Kaikki olivat ne paksuihin lammasnahkaturkkeihin puettuina ja katselivat ihmetellen yksinäistä kulkijaa, joka sarkatakissaan kestään välittämättä asteli eteenpäin.

Mutta jota edemmäksi Tukholmasta matkustaja tuli ja jota lähemmäksi Penningebytä pääsi, sitä autiommiksi muuttuivat tiet. Viimeispäivänä, jona toivoi vihdoinkin ehtivänsä linnaan, ei hän kohdannut henkeäkään tiellä. Tuntui kuin olisi koko seutu ollut autio, niin hiljaista oli kaikkialla ja itse metsäkin huokui niin kamalasti illan tullen, jolloin hänen väsynyt silmänsä vihdoinkin sai nähdä tulien loistavan Penningebystä, että olisi voinut uskoa senkin ottavan osaa miehen suruun.

Saapuessaan sillalle, joka johti linnoitettuun kartanoon, pysähtyi hän ja katseli ympärilleen, ikäänkuin olisi epäillyt, jatkaisiko matkaa vai ei. Mutta heti irtautui hän mietteistään ja kulki varmoin askelin ylönostettua vipusiltaa kohti.

"Kuka siellä?" huusi valpas porttivahti.

"Hyvä ystävä!" vastasi vieras.

"Hyviä ystäviä on tähän aikaan vähän", huusi taas vahti. "Mikä on nimesi ja mistä tulet?"

"Brodde on nimeni", vastasi kulkija, "ja muinoin ei ollut se suinkaan outo nimi Niilo Sturen miesten joukossa."

"Brodde", toisti vahti, "en tunne sinua ja tänne taloon ei päästetä ketään tuntematonta. Tule huomenna takaisin, kun on valoisa päivä!"

"Kova määräys sellaiselle, joka on väsynyt ja vilustunut, mies!... Minun mielestäni voisit ainakin ensin kysyä talonvoudin mieltä. Yksinäinen matkustaja ei luullakseni voi vallata Penningebytä."

Hetkisen hiljaisuus syntyi, mutta sitten kuului askelten ääniä vahtitornista ja nostosilta alkoi liikkua alaspäin rautaketjujaan rahistellen. Heti seiso vieras portin vieressä. Sekin avautui ja hän astui sisään. Vouti seiso porttiholvissa ja tarkasteli tutkivin silmin tuntematonta. Tutkimus näytti olleen tämän eduksi, sillä vouti sanoi melkein lempeällä äänellä:

"Yli yön voit olla linnantuvassa, mies... Huomenna saamme sitten lähemmin puhella."

Hän meni ja vieras seurasi häntä. Tie vei tallin ohi ja ollen innokas toimeensa, päätti vouti katsoa, oliko kaikki siellä oikeassa kunnossa. Oli, kaikki oli kunnossa. Mutta eräs mies seiso nojaten hinkaloo vastaan, jossa Niilo herran mielikkihevonen pureskeli apettaan. Se oli jotain tavatonta, jos ei se tosin

ollutkaan rikos, josta piti rangaista.

"Hei, mies!" huusi vouti karmealla äänellä. "Miksi seisoo jollotat siellä ritarin hevosen vieressä?"

Mies hätkähti ja katsahti ylös. Ja soihdun valossa, jonka vouti oli kiinnittänyt ovipieleen, näytti siltä, kuin olisi kyynel vierinyt alas hänen ahavoittunutta poskeaan.

"Hollinger!" huudahti vieras voudin seljän takana ja hypähti esiin.

"Pyhä Jumalan äiti... Brodde?"

Silmäräpäys senjälkeen olivat molemmat miehet jo toistensa sylissä. Mutta valkohapsinen vouti seisoivat katsellen heitä ja hymyili partaansa.

"Vai niin, vai niin", sanoi hän. "Te tunnette siis toisenne. Hyvä... silloin olet varmaankin mies, joka olet tervetullut Niilo Sturen miesten joukkoon. Mutta ei sovi seisoa ja nukkua ritarin hevosen vieressä. Se ei kuulu järjestykseen... Ja järjestys ennen kaikkia... No niin, nyt voitte mennä matkoihinne!"

Järjestystä rakastava, vähän tulinen, mutta muuten hyväntahtoinen vouti otti samassa soihdun käteensä ja meni tiehensä. Ja niin seisovat vanhat ystävykset taas kahden, he, jotka niin monta taistelua ja seikkailua olivat yhdessä kestäneet, he seisovat siinä tähtien himmeästi loistaessa taivaalla, jota loistoa vielä tänä yönä lisäsi ihana revontulten palo.

Mutta tämän ajan miehet eivät pitäneet liiallisista tunteenpurkauksista, samoin kuin ei heistä liioin ollut haaveelliseksi luonnonihailijoiksi. Jos heidän sydämensä kuohuikin jälleennäkemisen ilosta, niin ei heille tullut mieleenkään siinä kauemman aikaa viipyä.

"Ja niin varmana kuin minä pidin jo, ettemme enää tässä maailmassa tapaisi toisiamme", lausui Hollinger.

"Vankeuteni kesti kauemmin, kuin aluksi luulinkaan", virkkoi Brodde.

"Luullakseni on jo enemmän kuin kahdeksan vuotta kulunut siitä, kun viimeksi näimme toisemme."

"Enemmän kuin kahdeksan vuotta!" toisti Brodde.

Ja kun nämä sanat sitten olivat lausutut, tuntui, kuin ei kahdeksanvuotista eroa enää olisi ollutkaan. Hollinger kysyi, mitä Broddelle oli kuluneina vuosina tapahtunut, ja tämä kertoi sen hänelle aivan lyhyesti. Mutta sitten joutuivat he yhtäkkiä aineeseen, joka paljoo painavampana oli heidän molempain sydämellä — ja se koski heidän herraansa, Niilo Sturea.

Hollingerin täytyi nyt kertoa kaikki, mitä rakkaasta ritarista tiesi, aina Tord Bonden kuolemasta asti. Ja niin kertoi hän sovinnosta kuninkaan kanssa, häistä kuolleen marskin sisaren kanssa ja mitä senjälkeen oli tapahtunut aina kuninkaan pakoon asti ja siitä nykyhetkeen. Kerta toisensa perään keskeytti hän kertomuksensa. Ja vaikka hän koetti hillitä mieltänsä, ei Brodden kuitenkaan ollut vaikea huomata, että hänellä oli jotain sydämellään, joka tuotti hänelle tuskaa, mutta jota hän ei tahtonut lausua julki.

"Yksi asia vain herättää enemmän ihmetystäni, kuin voin sanoin ilmi lausua", alkoi Brodde Hollingerin lopetettua kertomuksensa. "Ja se on, miten Niilo herra ja te kaikki voitte olla niin tietämättömiä siitä vaarasta, joka kuningasta uhkasi, ja taisteluista, joita käytiin Tukholman ja Strängnäsän edustalla."

"Sitä kyllä kannattaa kyselläkin, Brodde", vastasi Hollinger vältellen. "Ja Jumala paratkoon, näyttää siltä, kuin kohtaisi rangaistus meitä nyt taas, kun entiset laiminlyömiset olisivat jollain tavoin sovitettavissa..."

"Paljaita arvoituksia ovat nämä kaikki minulle", lisäsi Brodde. Hänen tarkka silmänsä ja terävä huomiokykynsä keksivät heti, että vanhan toverin mieltä rasitti jokin, jota hän ei tahtonut ilmi lausua, mutta joka epäilemättä oli hänen salaiseen suruunsa syynä.

"Minä tarkoitan", selitti Hollinger, "että nyt, kun arkkikiispan vapauttamista varten taistelu on aljettu, että nyt juuri Niilo herra olisi voinut saada tahtonsa perille ja Kaarlo kuninkaan takaisin valtakuntaansa. Siten olisi hän sovittanut, mitä silloin rikkoi, kun rauhallisena istui Penningebyssään, vaikka hätä oli kuninkaan oven edessä."

"Se tuntuu koskevan sinun mieleesi enemmän, kuin tahtoisit ilmaistakaan, Hollinger!" lausui Brodde taaskin laskien kätensä ystävänsä olkapäälle.

Hollinger katseli hinkaloa kohti, jossa ritarin hevonen seisoivat, mutta ei puhunut mitään. Brodde toisti sentähden kysymyksensä.

"Kumpiko?" kysyi tämä silloin, selvästi koettaen välttää antamasta varmaa vastausta.

"Se tietysti, että Niilo herra jäi kaikessa rauhassa lepäämään Penningebyhyn, vaikka hänen velvollisuutensa olisi ollut taistella kuninkaan sivulla."

Hollinger nousi penkiltä tallin oven vierestä, jossa he molemmat olivat istuneet, ja samassa puhalsi vahti portilla torveensa, ilmoittaen puoliyön hetken saapuneen.

"On jo puoliyö. Olemme istuneet tässä liiankin kauan", sanoi hän, "vouti on ankara mies ja sitä paitsi tarvitset sinä levätä pitkän matkasi jälkeen."

Äänettöminä kulkivat he yli pihan. Brodde ei tahtonut nyt pakottaa Hollingeria salaisuuttaan ilmaisemaan. Mutta hänen vastahakoisuutensa kiihotti kumminkin häntä ja hän päätti ottaa vielä salaisuudesta selvän hinnalla millä hyvänsä. Hän aavisti jo, miten asianlaita todellisuudessa oli. Ja sentähden tahtoi hän välttämättä tuntea kaikki, voidakseen löytää ja pelastaa herransa — ajatus, joka hänessä jo oli kypsyyntä päätökseksi.

Aamu tuli. Briita rouva lähetti sanan, että vieras saapuisi suureen saliin keskustelemaan hänen kanssaan. Hän oli voudilta saanut kuulla miehen tulosta ja kysynyt hänen nimeään. Ja vaikka useampi henkilö voikin kantaa samaa nimeä, huomasi hän heti, kun vouti kertoi, mitä oli tapahtunut vieraan ja Hollingerin välillä, että se oli sama Brodde, jonka hän oli oppinut tuntemaan ensin päällysmiehenä Tranalla, sitten miehensä seuraajana kaikissa tämän vaiheissa, josta toimesta vasta hänen veljeänsä kohdannut onnettomuus oli tämän erottanut. Ja vanhat muistot tulivat taas leijailleen esiin, mutta ne olivat nyt mustia, surullisia, kylmiä kuin lumihuutaleet, jotka hautaavat alleen kedon pienet kukkasat.

"Pelkään", sanoi hän Iliana rouvalle, joka nykyään oleskeli hänen luonaan vieraana, "pelkään niin kovasti, että punainen ruusuni kuihtuu ja kuolee pois. Se käy tosin hitaammin kuin sinun, Iliana, mutta se kuolee kuitenkin ja meitä molempia kai se tarkoittikin tuo vanhus valkoisella ruusullaan."

Iliana rouva hymyili surumielisesti hymyään, sulki ystävän syliinsä ja kuiskasi hänelle, että niin kauan kuin oli toivoa vielä, ei hänen ruusunsa ollut kuihtumaan päinkään. Ja kun Briita rouvan pieni poikanen, joka setänsä mukaan oli saanut Svanten nimen, samassa tuli juosten heidän luokseen, kääntyi hän hänen puoleensa ja painoi kyynelten kimalliellessä silmissään suutelon poikasen ruusuhuulille.

Kaksi poikaa ja tyttö oli Briita rouvan lohdutuksena näinä murheen ja onnettomuuden päivinä. Vanhempi pojista, joka nyt oli jo yli kuuden vuoden vanha, oli nimeltään Mauri. Svante oli häntä vuotta nuorempi. Tytär Sigrid oli vasta kolmen vuoden vanha. Jo varhain osottautuivat pojat luonteiltaan kokonaan erilaisiksi. Vanhempi, Mauri, oli tullut setäänsä. Lempeällä, hiljaisella olennollaan ei hän varmaankaan tulisi koskaan liikaa melua maailmassa synnyttämään. Svante sitävastoin oli vilkas, reipas ja rohkea poika ja ruumiinrakenteeltaankin veljeänsä voimakkaampi. Briita rouva tapasikin sen vuoksi sanoa, että nimet olivat vaihtuneet. Svanten nimen olisi pitänyt olla Mauri ja päinvastoin.

Brodden astuessa suureen saliin olivat molemmat pojat ne, jotka hän ensimmäiseksi näki. Toinen, Mauri, istui viheriän ritarin sylissä, toinen lattialla hänen jalkainsa vieressä leikitellen pienellä puukirveellä, jonka viheriä oli hänelle laittanut. Ritari istui toisessa päässä huonetta roihuavan takkavalkean ääressä. Siitä huolimatta oli sisällä puolihämärä, niin ettei voinut nähdä sisäänastuvaa. Eikä hän siksi toiseksi kuullutkaan Brodden tuloa, sillä silmänsä olivat kääntyneinä poikaan, joka istui hänen polvillaan. Ja ajatus, jonka lempeät ja kauniit lapsenkasvot herättivät hänessä oli saanut tällä hetkellä hänet niin kokonaan valtaansa, ettei hänen aistinsa voineet kiintyä mihinkään muuhun.

"Oliko iso-äiti hyvin onneton, suriko hän kovasti!" kysyi Mauri ja katseli odottavana ritaria.

Mutta Svante nojautui eteenpäin nähdäkseen, kuka sisääntulija oli. Kun hän sitten huomasi, että se oli vieras jota hän ei tuntenut, nousi hän ylös ja juoksi ovelle pieni kirves kädessään.

"Kuka sinä olet?" kysyi hän.

Mutta Brodde voi tuskin nähdä kyyneliltä, jotka tunkivat hänen silmiinsä, ja puhua ei hän myöskään saattanut. Hän nosti vain pienen kysyjän käsivarrelleen ja astui lieden luokse.

Mutta se oli jotain, josta tuo pieni miehenalku ei ollenkaan pitänyt. Hän kohotti kirveensä ja uhkasi lyödä.

"Päästä minut", sanoi hän enemmän vihaisena kuin peloissaan, "mitä sinulla on minun kanssani tekemistä!"

Nyt huomasi ritariakin, kuka vieras oli, ja ojensi kätensä hänelle.

"Tervetuloa, Brodde!" virkkoi hän. "Laske alas se pojanveikara..."

Näethän, että hän on suuri mies jo ja hoitaa paraiten itse itsensä!"

"Niin, paraiten hoidan itse itseni!" toisti pieni mies asettuen penkin viereen, jolla ritari istui, ja katseli siitä tarkkaavana eikä suinkaan ystävällisin silmin vierasta ja hänen mielestään liian julkeaa miestä.

Samassa tuli Briita rouva yhdessä Iliana rouvan kanssa sisään. Jälkimäinen riensi esiin ja tarttui molemmin käsin Brodden käteen kiinni.

"Myöhään tulet takaisin rakas, uskollinen Brodde!" sanoi hän, "mutta koskaan en ole unhottava, mitä sinä minun hyväkseni olet tehnyt!"

Vaikka niin monta vuotta jo oli kulunut jalon Tord-herran kuolemasta, toi palanneen miehen näkö hänen mieleensä taas tuon kauhean tapahtuman. Hän oli näkevinään, kuinka kavaltaja halkaisi kirveen iskulla hänen miehensä pääkallon. Ja hän puhkesi valtavaan itkuun, niin että Briita rouva vuorostaan sai nyt lohduttaa häntä. Mutta Iliana rouva oli tottunut jo sellaisiin ajatuksiin. Hän oli kuvitellut niin usein mielessään tuon murha-yön, kuinka hänen miehensä, jalo Tord herra, heräsi ja kuunteli, kuinka kavaltaja rauhoitti häntä, kunnes ehti antaa hänelle tuon kuolettavan iskun. Siksi voikin hän heti taas tukehuttaa tuskansa. — Mitä hän tähän asti tiesi tapahtumasta, perustui paenneitten miesten kertomuksiin. Niihin perustui myös se laulu, jota tähän aikaan laulettiin yli koko Ruotsinmaan. Ja nyt voi hän kuulla tapauksen täydellisesti luotettavan näkijän huulilta. Samoin kuin Ilianan, oli Briita rouvankin laita. Mutta hänelle oli sen lisäksi tämä muisto ja miehen palaus terveellisenä vastapainona sitä surua vastaan, joka rasitti hänen mieltään.

"Annappa nyt kuulua Brodde", sanoi hän, sittenkun myöskin hän oli lämpimästi kiittänyt rehellistä miestä hänen rohkeudestaan, miestä, joka oli uskaltanut vihollisjoukon läpi tunkeutua yksinäiseen linnaan, "annappa nyt kuulua, kuinka löysit onnettoman veljeni ja kuinka sinulle itsellesi sitten kävi. Minä ja Niilo herra olemme pitäneet sinua kuolleena, emmekä koskaan enää luulleet tapaavamme sinua tässä maailmassa."

Ja Brodde kertoi. Ensin oli hän kiivennyt jyrkkää vuorensinämää ylös. Sitten oli hän aikonut jostain sopivasta paikasta kavuta muurin yli. Ja siinä yrityksessä oli kavaltaja itse aivan odottamatta auttanut häntä.

"Muuri oli korkea ja niin pitkältä kuin erottaa voin, ei näkynyt ainoatakaan halkeamaa, jolle olisin saattanut kavuta. Mutta siinä miettiessäni alkoi merenpuoliselta sivulta yhtäkkiä kuulua kolinaa. Ja heti sen jälkeen näin, kuinka suuri mytty vieritettiin yli muurin ja laskettiin alas. Se oli kavaltaja, joka hilasi varastettuja tavaroitaan muurin juurelle. Saatuaan mytyn maahan katosi hän. Olin jo päässyt melkein köyden päähän, jota tietysti kohta, sen huomattuani, käytin avuksi muurille pääsöä varten, kun alkoi taas kuulua kolinaa ja heti senjälkeen näin kavaltajan seisovan muurin harjalla ja hilaavan itseään alas. Olin nyt varma, että jokin konnantyö oli tekeillä. Ja vähiltä olin kadottaa tasapainonikin, siinä kun seisoin muurin ulkonemalla, joka tuskin oli kädenkään levyinen. Kuinka sain taas köyteen kiinni en voi sanoa, mutta sain kumminkin ja ennen pitkää seisoin jo muurilla. Tunsin selvään, että petturi piti vielä köydestä kiinni ja hilasi itseään alas. Silloin otin miekkani ja hakkasin köyden poikki, niin että tuo kavala konna ruhjoutui rannan kiviin ja veti viimeisen henkäyksensä."

Molemmat rouvat liittivät kätensä yhteen kauhistuksesta kalpeina. Myös pikku Maurin poski vaaleni ja arkana hiipi hän vanhan ritarin viereen. Mutta Svante oli tullut yhä likemmäksi kertojaa. Ja vihan ilmaus, joka oli hänen kasvoillaan miehen sisään tullessa, hävisi nyt kokonaan ihmettelyn ja ihailun tieltä.

Brodde kertoi sitten, minkä lukija jo tietää, kuinka marskin miehet olivat sisään salvattuina. Vahdit olivat kyllä määrättyillä paikoillaan, mutta kukaan ei niistä uskaltanut liikkua tilaltaan, vaikka kuulivatkin, kuinka vouti juoksi edestakaisin rappusissa, ja aavistivat siitä, että jotain tavatonta oli tekeillä. Kun he sitten olivat kokoontuneet ja vapauttaneet sisään suljetut toverinsa, menivät he yhdessä torniin ja löysivät sieltä marskin verisen ruumiin sängystä.

"Kyllin, kyllin!" huusi Iliana rouva kätkien kasvonsa käsiin.

Ja Brodde ymmärsi häntä. Hän kiirehti kertomaan, miten heidän siinä vielä seisoessa rakastetun päällikön ruumiin ympärillä yhtäkkiä vihollisen ryntäyshuuto tärisytti ilmaa. Ja siinä mielentilassa, jossa he silloin olivat, oli heidän ollut mahdoton vastustaa sen tekemää hyökkäystä.

"Minut veivät he vankina Norjaan ja siellä olen ollut tähän asti. Ehkä olisin voinut ennemminkin jo päästä vapaalle jalalle, ellei yksityiskosto olisi tullut esteeksi. Monta vuotta takaperin olin minä vitaliveljesten mukana, kun nämät ryöstivät Bergenin kaupungin ja piispan vouti tunsu minut niiltä ajoilta. Sen hän nyt kosti minulle ja luultavasti olisin saanut maatua siinä tornissa, ellei tuo vanha mies olisi lopulta kuollut. Uudella voudilla ei ollut minulle mitään kostettavana, olipa päinvastoin Kaarlo kuninkaan ystävä, ja siksi laski hän minut heti vapauteen."

Hetken hiljaisuus syntyi. Molempain rouvain ajatuksissa väikkyi yhä veljen ja puolison kamala kuolema, niin että he tuskin kuulivatkaan miehen viimeisiä sanoja. Mutta kauan ei Brodde antanut heidän sellaisia mietteitä hautoa.

"Ja niin tulen minä tänne", jatkoi hän, "ja kun kysyn isäntääni, Niilo herraa, saan ensimmäiseksi kuulla, että hän on poissa, ilman että kukaan tietää missä... Mutta olkaa huoletta, Briita rouva, minä kyllä tiedän, miten Niilo herra on takaisin löydettävissä. Uskallan siitä vaikka henkeni pantiksi panna."

"Ja Svante tahtoo olla mukana!" huudahti poika juosten miehen luo.
"Minä pidän sinusta, mies, ja tahdon, että sinäkin pidät minusta...
Sillä minusta tulee aika mies vielä, niin sanoo vihreä. Ja isä raukan
me vapautamme yhdessä tornista, sinä ja minä, sano, emmekö tee sitä?"

Brodde otti pojan syliinsä, eikä tämä nyt pannutkaan sitä vastaan, ja ylpeys ja ilo loisti hänen rehellisistä silmistään, kun hän painoi rakasta lasta rintaansa vasten. Mutta vihreä ritari istui lieden vieressä ja katseli tuleen. Hän hymyili, mutta se ei ollut nyt sitä vanhaa, tavallista hymyä, vaan siinä ilmeni täysi tarkoitus. Lapset olivat hänelle erittäin rakkaat, samoin kuin hän oli heidän parain ystävänsä. Oli siis aivan luonnollista, että Svante nähdessään miehen käsivarrelta ritarin niin mietteissään istuvan, huudahti hänelle: "Sano, vihreä... emmekö tee sitä?"

Vihreä kuuli lapsen kysymyksen ja keinutteli päätään edestakaisin kääntämättä silmiään valkeasta, mutta hiljaa ikäänkuin itseksensä hyräili hän:

Lehmus lehvii ja lehdet varisee
Vaan maan päällä vihertävät metsät.

Lapsen ja miehen keskinäinen puhelu sekä ritarin laulu saivat Briita rouvan ajatukset taas menneisyydestä nykyisyyteen, veljestä mieheen ja hän suuntasi Broddeen katseen, jossa ilmeni kiitollisuutta, rohkeutta ja toivoa.

"Ja kuinka voisit sinä paremmin onnistua kuin toiset?" kysyi hän valittavalla äänellä. "Kaksi reipasta, kelpo miestä on kulkenut linnasta linnaan ja koettanut saada selville mieheni olinpaikkaa. Näinä päivinä odotan juuri parhainta heistä kotiin. Luulenpa, ettei löydy yhtä ainoata linnaa Krokekin luostarin lähimailla, jota he eivät olisi jollain tavoin tutkineet... Kuinka onnistuisit sinä nyt paremmin?... Mutta hyvää tahtoa ei sinulta ainakaan puutu ja sentähden päätöksesi ilahuttaa minua."

"Sanokaa minulle, Briita rouva", virkkoi Brodde hetkisen mietittyään, "kuka nyt on Niilo herraa etsimässä?"

"Erkki, vanha, luotettava ja kokenut mies, joka lapsuudesta asti on ollut Herman Bermanin palveluksessa. Hänen kai helposti muistat niiltä ajoilta, kun Herman eleli korkean heimolaiseni, Kaarlo kuninkaan hovissa."

"Hyvinhän minä hänet muistan ... ja kuka on ennen häntä ollut liikkeellä?"

"Hollinger!"

"Kaikki hyvin, Briita rouva", jatkoi Brodde. "Annatte kai minun nyt yhdessä Hollingerin kanssa lähteä heti matkaan? Erkki voi seurata perässä, kun kotiin saapuu. Minä tahdon alkaa tämän leikin omalla tavallani... Toisesta päästä on aljettava. Ei linnoja, vaan Taavetti Pentinpoika, tuo pöyhkeä ritari on ensin tutkittava."

"Taavetti Pentinpoika, Katillo piispan serkku ja arkkipiispan veli!" huudahti Briita rouva käsiään yhteen lyöden. Iliana rouvankin poski vaaleni, mutta vihreä ritari kohotti katseensa valkeasta ja kiinnitti sen rohkeaan mieheen. Ja hänen silmänsä välähtivät, niinkuin olisi kadonnut entisyys niistä kimallellut.

"Niin tietysti!" lausui Brodde, "voi kyllä olla paikallaan tutkia karhun pesä, mutta lopulta on kuitenkin pakko tarttua häneen itseensäkin kiinni. Taavetti Pentinpojan tunnen hyvin ja siksi uskallankin väittää, että moni vitaliveljes, joka on ollut kaupunkien ja kauppalaivojen kauhuna, oli paljoo parempi, kuin tuo kavala ritari... Katillo piispa ei minua taas ollenkaan huoleta...! Jos hän muuten on sellainen mies, joksi sanotaan, niin ei hänen rehellinen mielensä hetkeäkään salli sellaista vääryyttä, jota Niilo herra nyt saa kärsiä, kunhan vain saa tietää sen."

"Jumalan äiti ja kaikki pyhimykset olkoot mukanas, kelpo mies!" virkkoi Briita rouva, miehen lämpimistä, sydämellisistä sanoista innostuneena.

"Ja minä myös tahdon olla mukana!" huusi Svante taputtaen ihastuksesta pieniä käsiään.

Mutta vanhempi veli meni hänen luokseen ja kuiskasi hänen korvaansa.

"Ei se sovi että sinä tuolla tavoin sekoittaudut vanhempien ihmisten puheeseen?"

Ylpeän näköisenä ja puoleksi loukkaantuneena nyökkäsi Svante veljelleen. Arveli kai, että hän se kyllä hoiti itsekin itsensä, niin oli vihreä sanonut, ja hän se oli nyt Svanten a ja o, ja mitä hän sanoi se oli pettämätön totuus.

Ovi avautui ja kuninkaantytär, ihana Magdaleena neiti, astui sisään yhdessä Ingeborg Åkentyttären kanssa. Kaikki sisälläolevat tervehtivät häntä kunnioittavasti. Magdaleena neiti, jossa kuninkaallinen ryhti ja neitseellinen sulous olivat yhdistettyinä, astui Briita rouvan luokse ja tarttui hänen käteensä.

"Voin nähdä teistä", sanoi hän, "mistä täällä on kysymys ja tämä mies tuo kai taas tietoja turhista etsimisistä. Niilo herra on ja pysyy kateissa..."

Briita rouva selitti lyhyesti, kuka vieras oli sekä että hän päinvastoin aikoi lähteä saman asian tähden liikkeelle. Kuninkaantytär nyökäytti lempeästi ja ystävällisesti miehelle päätään ja kääntyi sitten Briita rouvan puoleen.

"Minulla on jotain ilmoitettavana, josta ehkä voi olla teille hyötyä", sanoi hän. "Älkää hämmästykö jalo heimolaiseni, voittehan kyllä ymmärtää, että minäkin olen tahtonut ja tahdon vieläkin tehdä kaikki, mitä voin, korvatakseni teille ja miehellenne edes jollain tavalla sen hyvyyden, jota te minulle olette osottaneet... Tähän asti tosin eivät minunkaan yritykseni ole onnistuneet paremmin kuin muittenkaan... Ja mitä minulla nyt on sanottavana selvittää vain niukasti sekin, mitä jo ennen tiedämme..."

"Jumalan äiti ja kaikki pyhimykset siunatkoot teitä, ylhäinen neito... On niin hauskaa huomata, että on ainakin hyviä ystäviä ympärillä, vaikkei itse onnettomuutta sen kautta saataisikaan torjutuksi talostamme."

"Kirje, jonka eilen sain palvelijanne mukana Uppsalasta", alkoi taas kuninkaantytär, "kertoo erään rehellisen, kelpo miehen yrityksestä vapauttaa miehenne vankeudesta... Mutta lopputulos on se, että ainoastaan Taavetti Pentinpoika tietää hänen olinpaikkansa."

"Tämä kelpo mies aikoo myös lähteä Taavetti herran pakinoille. Hän sanoo juuri samaa, kuin kirjeenne kirjoittaja".

Kuninkaantytär suuntasi mieheen katseen, jossa levottomuus ja ihmettely samalla kertaa kuvastuivat. Uskaltaa tuon hurjan ritarin pakinoille sellaisen asian vuoksi kuin Brodde nyt aikoi, oli myös jotain, jota kannatti ihmetellä. Mutta ennen kaikkea herätti kuninkaantytären huomiota se, että miehellä oli juuri samat puuhut, joihin hänelle tullessa kirjeessä neuvottiin ryhtymään. Siksi tulikin hän ajatelleeksi, että jotain yhteyttä ehkä oli olemassa kirjeenkirjoittajan ja miehen välillä. Hän koetti sentähden tutkia tätä kyselemällä häneltä yhtä ja toista. Vastaukset, jotka sai, näyttivät kuitenkin täydellisesti rauhoittavan häntä.

Sittenkun asiasta oli vielä tarkemmin keskusteltu, päätettiin lopuksi, että Brodden piti jo samana päivänä lähteä matkaan Hollinger mukanaan. Erkin taas, niin pian kuin oli palannut, oli heti tultava Tukholmaan, jossa hän saisi sitten lähemmin tietää, missä voi yhtyä toisiin.

Brodden poistuessa salista, tuli vihreä ritari hänen peräänsä ja ilmoitti haluavansa puhella hänen kanssaan, sekä että hän odotti häntä tornikamarissa. Ritari oli nyt aivan toisellaan, kuin Brodde oli tottunut hänet näkemään, ja sentähden ei hän ollut tuntea häntä. Hymy oli poissa hänen huuliltaan ja suuret, läpitukevut silmät katselivat niin totisina, että hän kaikista vähimmin näytti siltä, jona Brodde ja kaikki muut olivat tottuneet häntä pitämään. Brodde lupasi tulla ja niin erosivat he. Kun Brodde sitten saapui linnantupaan, tuli vouti hänen luokseen ja lausui hänet tervetulleeksi talon väen joukkoon. Samalla pyysi hän Briita rouvan puolesta, että Brodde seuraisi häntä vaatekamariin, josta hän saisi valita itselleen uudet, lämpimät vaatteet siksi kunnes räätäli ehtisi valmistaa toiset.

Vähän senjälkeen oli Brodde jo vihreän ritarin luona tornikamarissa. Tämä sulki huolellisesti oven ja pyysi häntä istumaan, ottaen itse samalla paikan hänen viereensä.

"Sinä olet älykäs ja rohkea mies, Brodde", alkoi hän, "ja sinä löydät kyllä Niilo herran ja vapautat hänet."

"Jos se vain on ihmisvoimille mahdollista, niin teen minä sen!" lausui Brodde.

"Ja kuitenkin ei se pitäisi tapahtua... Rauhoitu mies! Ymmärrän aivan hyvin intosi ja ihailen sitä. Mutta minä näen jotain, jota sinä et huomaa. Ja siitä johtuvat nämä sananikin nyt... Niilo herralle itselle on vahingoksi, jos hän saa vapautensa niin kauan kuin..."

Brodde katseli ritariin samalla kun kummastus ja hämmästyks vaihtelivat hänen kasvoillaan.

Epäilemättä oli tämä hänen puheensa hämmentyneitten aivojen aikaansaama, niin levollinen ja syvä kuin hänen katseensa olikin.

"Ja mikä se olisi, jonka te huomaatte, mutta en minä ja jonka vuoksi olisi parempi, että Niilo herran vankeus pitentyisi yli sen, mikä kohtuullista on?" kysyi hän.

"Se on Ruotsin valtakunta, mies!"

"Ruotsin valtakunta...? Luulin toki, että Ruotsi tarvitsee hänen kätensä mitä pikemmin sitä parempi."

"Ei, mies, ei vielä... Niin kauan kuin sotaa kestää Katillo piispan ja kuninkaan välillä, voi Niilo herra olla poissa. Ainoastaan kaksi asianhaaraa voi tapahtua. Joko voittaa kuningas tahi piispa. Mutta kummassakin tapauksessa tarvitsee Ruotsi vasta sen jälkeen sellaisen miehen kuin Niilo herra on... Voisi sattua, jos hän nyt pääsisi vapaaksi, että hän turmelisi kaikki ja tietysti ennen kaikkea oman asiansa."

"Tämä on enemmän, kuin mitä minä voin käsittää!" huomautti Brodde.

"Niilo herrahan taistelee Kaarlo kuninkaan asian puolesta!" virkkoi vihreä.

"Ja mitä on teillä sitä vastaan?"

"Kaarlo kuningas ei kelpaa enää Ruotsia hallitsemaan!"

"Mutta Tanskan kuningas ... arkkipiispa?"

"Niin, he kelpaavat kyllä, kumpi tahansa heistä.... Sillä he pakottavat esiin sen, jonka pitääkin tulla esiin, nimittäin Ruotsin itsenäisyyden. Kaikkea tätä et sinä tosin ymmärrä, mutta voit luottaa sanoihini, sillä minä asetan Niilo Sturen yhtä korkealle, kuin sinäkin, ja tahdon hänet vielä kerran nähdä ensimmäisenä miehenä Ruotsinmaassa... Kas, sentähden juuri täytyy meidän estää, mitä hänellä nyt on mielessä. Kaarlo kuningas ei saa enää tulla takaisin... Se olisi samaa kuin pidentää hätää ja kurjuutta vain maassa. Ja jos piispa voittaa, niinkuin näyttää, ja arkkipiispa palaa takaisin, niin ei hän koskaan salli tuon muukalaisen kuninkaan enää laskea jalkaansa ruotsalaiselle maaperälle..."

Huudahdus, jolla Brodde ilmoitti, että asia alkoi hänelle selvitä, sai ritarin hetkiseksi pysähtymään puheessaan.

"Kas sillä tavoin, mies ... on asianlaita", jatkoi hän. "Arkkipiispa panee myllyn käyntiin ja alkaa jauhaa. Usko minua, kauan ei kestä, jos hänet oikein tunnen, ennenkuin valtakunta tarvitsee jo ritarin ... uuden Engelbrektin ja siksi on silloin Niilo Sture tuleva!"

Kun ritari oli lopettanut puheensa, istui hän kauan aikaa ja katseli Broddea. Terävin silmin seurasi hän pienintäkin ilmettä tämän kasvoilla, nähdäkseen minkä vaikutuksen puheensa oli häneen tehnyt.

Mutta Brodde nousi ylös ja suru kuvastui hänen kasvoillaan.

"Pelkäänpä, ritari", sanoi hän, "että tässä asiassa olette mennyt edemmäksi kuin suotavaa olisi ollut... Nyt voin myös ymmärtää, että te se olitte, joka estitte Niilo herran kuninkaan sanaa saamasta, kun hänen seitsemän vuotta sitten olisi pitänyt olla kokonaan toisaalla kuin mitä oli."

"Mies!" huusi ritari ja hypähti ylös.

"Niin on asia vain selitettävissä ja sanaani en takaisin ota. Mutta sen sanon teille, ritari, minä en tahdo olla samallinen kuin se, joka silloin kuunteli ja totteli teidän neuvojanne!"

Vihreä ritari seiso siinä sanatonna. Näytti hetkisen siltä, kuin olisi toiselta puolen viha ja toiselta puolen kunnioitus taistelleet ylivallasta hänen rinnassaan. Mutta viimeainittu vei voiton ja sanomattoman kaunis ilme levisi hänen kasvoilleen.

"Ei siis tämäkään!" sanoi hän itsekseen, jonka jälkeen lisäsi kovaa: "hyvä on, mies, ryhdy vain toimeesi, se on aivan paikallaan, enkä ainakaan minä tahdo pakottaa omaatuntoasi."

Ja hyräillen tuota vanhaa laulua:

Luvallamme Valdemar
Voit sisään jäädä kyllä

kääntyi hän menemään ja poistui huoneen toiseen päähän ikkunan luo.

Brodde jäi seisomaan paikalleen. Hän ei voinut käsittää tätä omituista miestä, mutta hän tunsikin kuitenkin rinnassaan, ilman että itsekään voi sitä selittää, kuinka äärettömän rakas Niilo herra oli tälle

ritarille. Ja hänen oli melkein mielensä paha, ettei voinut suostua seuraamaan vanhuksen neuvoa. Selvästi kuvastui surua siinä katseessa, jolla hän Broddesta erosi, kun lähti astelemaan ikkunan luo. Mutta kun hän sitten kääntyi taas, oli jo tuo vanha, puoleksi hupsuutta, puoleksi ivaa ilmaiseva hymy hänen huulillaan, joka ei muuten näyttänyt ollenkaan olevan sopusoinnussa hänen muun olentonsa kanssa.

Raskaalla sydämellä jätti Brodde vihreän ritarin. Tällä oli, niin ajatteli hän, hyvä sydän ja tahto mitä parhain, mutta pää ei ollut, niinkuin olla olisi pitänyt. Ja siksi saattoi hän onnettomuutta niille, joille olisi suonut vain paljasta onnea.

IV.

Katillo piispan leirissä.

Suurella menestyksellä oli Katillo piispa toiminut Itä-göötanmaalla. Rahvas oli yhdistynyt häneen. Linnat olivat saatetut piiritystilaan. Ja kun hän oli saanut yhden niistä, Ringstaholman, käsiinsä ja kauppakaupungit olivat luvanneet apuansa hänelle, tunkeutui hän pohjaan päin Nerikeen. Täällä sai hän Örebron haltuunsa ja kulki sitten Västmanlantiin Västeråsin linnaan, jonka haltijana oli hänen setänsä, Niilo Kristerinpoika (Vaasa). Siellä pidettiin kokous. Ja läsnäolevat ritarit sekä rahvaan edustajat valitsivat piispan "koko valtakunnan ensimmäiseksi hallitusmieheksi."

Siten suuremmalla vallalla varustettuna marssi hän Tukholmaa vastaan ja alkoi piirittää sitä. Tämä tapahtui helmikuun 11:n päivän tienoilla. Hänen armeijansa oli silloin jo jokseenkin suuri ja mahtava. Taalainmaasta oli hän saanut lukuisia joukkoja avukseen ja hänen leirinsä ulottuikin yli koko Norr- ja Södermalmin. Eipä siis ihme, jos uljaan piispan silmät säteilivät paljasta iloa ja riemua, kun ratsasteli ympäri ja katseli piiritystöitä. Niillä matkoillaan puheli hän usein yksityisten talonpoikain kanssa ja päivä päivältä alkoivat nämät yhä enemmän pitää hänestä. Hänen olennossaan olikin jotakin vapaata, ujostelematonta ja miehekästä, joka veti talonpojat puolelleen. Kiivaudessaan voi hän kyllä usein tehdä yhtä ja toista, joka näiden mielestä olisi saanut jäädä tekemättä, mutta yhtä kaikki käsitti ja ymmärsi rahvas häntä täydellisesti. Hän näet ei kärsinyt mitään salaisia viekasteluja ja vehkeitä. Kaikki piti olla julkista ja rehellistä, mitä puuhattiin.

Eräänä päivänä helmikuun loppupuolella heti päivällisen jälkeen ratsasti piispa setänsä ja muutamain toisten ritarien seurassa jäätä pitkin Södermalmilta Liderneen, nykyiseen Kungsholmaan. Juuri keskellä Kedjeskäriä kohtasi hän vanhan taalalaisen, joka kirves olalla meni kävellen eteläänpäin. Piispa tunsu miehen ja pidatti hevosensa.

"Jumalan rauhaa, vanha Matti!" sanoi hän, "näyttää siltä, kuin olisi meillä onni mukana!"

"Siltähän se näyttää", vastasi talonpoika, "ja kun sinä saat tämän Tukholman kylän käsiisi, niin..."

"Niin hyökkäämme tanskalaisen kimppuun ja saatamme arkkipiispan takaisin valtakuntaan", keskeytti piispa vilkkaasti.

Talonpoika ei puhunut mitään, kynsi vain korvallistaan ja näytti miettävän näköiseltä. Siksi lisäsin piispa:

"Vai mitä sinä itse arvelet, Matti...?"

"Hm ... sen arkkipiispan kanssa on sulla niin paljon hommaamista, ettet edes muista, minkä tähden me olemme tälle retkelle lähteneet."

"Ja minkä tähden sitten?" älähti piispa ja löi kannukset hevosen kylkiin, niin että tämä hypähti pystyyn.

"Me tahdomme kuninkaamme takaisin ja päästä kerrankin tanskalaisesta", virkkoi talonpoika perin tyynenä. "Ja sitten voi kyllä arkkipiispakin palata kotiinsa... Se on mun mielipiteeni ja niin ajatteleminen kaikki."

"Jumal'auta, vanha Matti, mitä puhutte! Minä olen tarttunut miekkaan vain heimolaiseni asian vuoksi, sen häväistyksen tähden, joka Ruotsin valtakuntaa hänen persoonassaan on kohdannut..."

"Ja me kuninkaan tähden", lisäsi taalalainen, "ja jos sinä saat oman asiasi perille ja me omamme, niin eihän tässä silloin ole mitään surtavaa!"

Salama välähti piispan silmissä ja hän laukkasi yli lumikentän, niin että ritarien oli vaikea seurata häntä. Talonpoika katseli hetkisen tuota hurjaa ajoa, mutta painoi sitten hatun syvemmälle päähänsä ja

jatkoï kaikessa levossa matkaansa.

"Se alkaa jo tuntua sietämättömältä, tuo kansan alituinen puhe kuninkaasta!" sanoi piispa ratsastaessaan rantaa pitkin eräälle kukkulalle, josta oli hyvä näköala yli kaupungin ja linnan sekä yli Kedjeskärin luostarineen ja yli molempien leirien.

"Onhan sitä jo niin kauan heidän korviinsa toivotettu että olisi ihme, jos he voisivat vielä muutakin ajatella!" virkkoi ritari Niilo Kristerinpoika. "Minä tunnen muuten parhaiten nuo miehet, minä joka Västeråsin linnasta päin olen saanut olla moninaisissa tekemisissä heidän kanssaan."

"Se on, Jumala paratkoon, sitä Niilo Sturen vanhaa rämpytystä, niin totta kuin elän ja kuolen!" lausui Krister Pentinpoika (Oxenstjerna). "Ei muuta enää puutu, kuin että hän itse jonain kauniina päivänä saapuu tänne ja peli on menetetty. Ja jos vielä kuningas Artturikin tulee tänne, niin kyllä silloin saamme veljeni palauttamista odotella."

Piispa ei puhunut mitään, istui ja katseli vain korkeaa Kärnantornia, jota ilta-aurinko valaisi ja jonka huipulla Dannebroggi punaisena loisti taivasta vasten. Ja näytti siltä kuin olisi tuo punainen vaate valkoisine ristineen tuonut yhtäkkiä jonkun uuden ajatuksen hänen mieleensä, sillä hän kiiti kukkulalta alas ja riensi taas takaisin Norrmalmille ja Klaaran luostariin päin, jossa hänellä oli pääkortteerinsa.

Hänen tullessaan luostarinpihaan seisoi herra Taavetti Pentinpoika siellä ja tuijotti tuimannäköisenä eteensä, nähtävästi miettien niitä sanoja, joita edessään seisova mies oli lausunut hänelle. Päästyään hevosen seljältä, astui piispa ritarin luo, ja myös toiset herrat keräytyivät vähitellen heidän ympärilleen.

"Mitä on miehellä sanottavaa?" kysyi piispa lyhyesti. "Tahtoisin jättää Almarestäken teidän käsiinne, Katillo piispa!"

"Almarestäken ... mies, mitä sanotkaan?... Sellainen lahja olisi kultaa kalliimpi."

"No niin arvelen minäkin!" lausui mies.

"Se linna ei ole kuitenkaan niin vain otettavissa", huomautti herra Niilo Kristerinpoika, "arvelen, että olisi parempi, jos tulisit tänne vasta sitten, kun linna jo on käsissäsi, mies."

"Se on minun asiani", virkkoi mies, "ellen voi sanaani pitää, niin ei siitä kellekään ole mitään vahinkoa, jos taas voin sen pitää, niin..."

"No niin, mikä on tarkoituksesi...?" kysyi Katillo piispa vilkkaasti.

"Niin, onhan minulla ehto... Jos jätän linnan haltuunne, niin en tee sitä suinkaan ilman."

"Ilmoita vain, mitä vaadit. Se täytetään heti, niin totta kuin kannan isäni kilpimerkkiä kunnialla!" sanoi piispa.

"Vaatimukseni olen jo tehnyt ankaralle Taavetti herralle", vastasi mies. "Hänestä riippuu nyt, joutuuko Almarestäke teidän käsiinne vai ei. Jos hän näet suostuu pyyntööni, on linna teidän. Muussa tapauksessa ei."

"Ja mikä on ehtosi?" kysyi kärsimätön piispa, samalla kun Taavetti herra kiinnitti vaanivat silmänsä mieheen.

"Tahdon yhden päivän ja yön hallita yhtä niistä linnoista, joita tämä ritari pitää hallussaan."

"Ha-ha-haa", hohotti piispa, niin että luostarimuurit kajahtelivat, "uljaampaa ja rohkeampaa miestä kuin sinä en ole vielä koskaan tavannut... Kenen palveluksessa olet?"

"En vielä kenenkään... Olen juuri päässyt kotiin monivuotisesta vankeudesta Tanskanmaalta."

"Sepä joltain kuuluu... Voit astua nyt minun palvelukseeni ja jos saatat Almarestäken käsiini, niin annan sinulle sanani heimolaiseni, herra Taavetti Pentinpojan, puolesta."

"Almarestäken saatte haltuunne, jos vain Taavetti herra suostuu ehtooni. Siitä voitte olla varma, piispa. Ja luulenpa sellaisen palveluksen olevan jonkin arvoisen, vielä paremmin sen tähden, kun en tahdo kuulua edes omiin miehiinne."

"Yksipäinen kuin synti!... Mutta sellainen väki tapaa kelvatakin johonkin... No niin, Taavetti herra, mitä te asiasta arvelette...? Stäken linna sellaisilla ehdoilla! Ja minä annan sen sitten teidän ja veljenne Kristerin haltuun, siksi kunnes arkkipiispa saapuu taas takaisin valtakuntaan."

Ritari oli kahdella päällä. Vaadittu ehto tuntui hänestä kovin omituiselta. Hän aavisti, että sen alla piili jokin ilkeä petos. Siksi mieltikin hän siinä jo itsekseen, olisiko hänellä kyllin keinoja, joilla voisi välttää sitä vaaraa, mikä ehkä miehen ehdon täyttämisestä syntyisi hänelle.

"No niin", sanoi hän vihdoinkin, "tarjous houkuttelee minua yhtä paljon kuin teitäkin, Katillo serkku, ja jos tämä mies suostuu minun vastaehtoihini, saa asia olla päätetty."

"Esittäköpäs ne sitten!"

"Linnassa ei saa silloin olla muuta väkeä kuin minun ja itse tahdon myös olla läsnä."

Ilo välähti miehen silmissä, kuitenkin vain sivumennen, niin että kukaan ei sitä huomannut. Mutta siltä seisoikin hän siinä kauan aikaa mieltien ja näytti tarkoin punnitsevan ritarin asettamia ehtoja.

"Ritarin ehdot tuntuvat minusta kohtuullisilta, mies!" huomautti piispa. Hän näet, mitä enemmän ajatteli sitä asianhaaraa, että niin edullisilla ehdoilla saisi arkkipiispan lujan linnan haltuunsa, alkoi tulla jo levottomaksi, pelkäsi, ettei mies ehkä suostuisikaan ritarin asettamiin vastaehtoihin.

"No minä suostun ehtoihinne, Taavetti herra", virkkoi mies. "Mutta silloin on myös teidän, Katillo piispa, annettava sananne, että kaikki todella tapahtuu niinkuin luvattu on. Ja teidät, jalot herrat otan minä tämän sopimuksemme todistajiksi."

"Sanani olet saanut, mies", huusi piispa, "ja minä vastaan myöskin näitten jalojen herrain puolesta."

Sitten astui hän luostarirakennukseen, jossa huoneensa olivat, ottaen miehen ja herrat mukaansa asian enempää tuumimista varten. Ja siihen päätökseen tultiin, että mies rohkeaa uhkapeliänsä varten saisi valita piispan ja herrain miehistä ne, jotka itse tahtoi.

Niin kului viikko ja saavuttiin jo maaliskuuhun. Miehestä ei ollut senjälkeen mitään kuulunut ja levottomuudessaan alkoi piispa jo tehdä leikkiä Taavetti herrasta, joka siitä alkain oli tullut muutamain maantiesissien huomion esineeksi. Se suututti kovasti Taavetti herraa. Hän ei itsekään tiennyt, miten selittäisi miehen esiintymisen, oliko sillä mitään merkitystä eli ei ja se epävarmuus tuotti hänelle enemmän huolta, kuin hän tahtoi myöntää.

Mutta viikko senjälkeen, kun mainittu sopimus tehtiin, juuri kun kärsimättömyys piispan leirissä Tukholman ulkopuolella oli noussut kukkuroilleen, käveli kaksi miestä ja munkki kaniikkitalon edustalla Upsalan tuomiokirkon vierellä. Yö oli sysimusta ja itätuuli vieritteli paksuja lumipilviä ylin taivaankannen. Miehet kulkivat varovaisin askelin pitkin mutkistelevaa katua ja katselivat ikkunoihin, joista siellä täällä tulia loisti, pysähtyivät ja kuuntelivat ja menivät sitten taas vanhoille paikoilleen takaisin.

Munkki seisoikin liikkumaton, eikä häneen näyttänyt ollenkaan miesten levottomuus tarttuvan. Silloin tällöin kopisteli hän jalkojaan pitääkseen niitä lämpiminä ja veti päähineen syvemmälle kasvojen eteen, mutta muuten ei hän näyttänyt ollenkaan sellaista levottomuutta liikkeissään, joka toisia miehiä vaivasi.

"Luulenpa, ettei tuo hurskas herra lopultakaan uskalla ulos pesästänsä", lausui toinen miehistä munkille. "Ellet olisi niin varma asiastasi, Erkki, ja jollen luottaisi niin täydellisesti älyysi, niin menisin nyt jo itse sisään..."

"Ja silloin olisi kaikki mennyttä kalua", virkkoi Erkki. "Ei, hän on kyllä varmaan tuleva, eikä hän saa muuta tietää, kuin että se on todella hän, joka kavaltaa Pyhän Eerikin linnan tanskalaisten käsistä... Enkä minä näe siinä muuta kuin Jumalan sormen aina siitä alkain kuin Penningebystä läksin tavatakseni teidät Tukholmassa... Mies raukka, jonka oli haettava parantaja Tukholmasta, tuli niin iloiseksi, kun sai kuulla, että minä voin hankkia hänelle sen lähempääkin. Oikein omaantuntooni koski, kun ajattelin, etten ollut rehellinen häntä kohtaan... Ole huoletta vain, Brodde, kaniikki ja minä pidämme kyllä portit avoinna kun tulet. Ja kaniikin avusta, niin siitä saan kiittää yksin tuota vanhaa juttua arkkipiispa Olavista, joka minulla oli selvillä, ennenkuin lähdin hänen pakinoilleen. Mutta hiljaa... siellä hän jo tuleekin, kuulen hänen askeleensa kivirappusissa."

Ja sieltä laskeutuikin todella kaniikki Helmich kadulle paksuun, turkeilla varustettuun munkinkaapuun kietoutuneena.

"Tännepäin!" lausui Erkki hiljaa ja kiirehti kaniikkia vastaan, "kaikki on jo kunnossa, me odotamme vain teitä!... Tässä on eräs piispan miehiä, joka tulevana yönä tulee ottamaan linnan haltuunsa."

"Piispan mieskö?" kysyi kaniikki levottomalla ja tutkivalla äänellä, tarttuen samalla Erkkiä kovasti kädestä kiinni.

"Niin, taikka jos niin haluatte, armollinen herra, herra Taavetti

Penttö... Hänen väkensä tulee näet ottamaan linnan käsiinsä ja Taavetti herra itse saa sitten pitää sen. Niin on Katillo piispan tahto."

"Hyvä on, mies!" huokasi kaniikki, nähtävästi keveämmällä sydämmellä, ja lisäsi, "asia saa olla, niinkuin on puhuttu... Tulevana yönä odotamme me teitä portilla... Seuratkaa nyt meitä reen luokse, niin olemme ennen pitkää jo matkalla. Ota sinä, ystäväni, tämä lipas, se on liian raskas minun kantaa."

Samassa jätti hän lippaan Erkille, joka asetti sen kainaloonsa. Sitten menivät he neljän miehen katueteenpäin, kunnes tulivat erään pienen talon edustalle lähellä eteläistä kaupunginporttia. Siinä hevonen ja reki heitä odottivat. Molemmat munkit asettuivat istumaan. Erkki tarttui ohjaksiin ja niin lähtivät he matkaan. Miehet taas menivät talon pihalle, jossa heidän hevosensa olivat, ja vähän senjälkeen ratsastivat hekin jo täyttä karkua eteläänpäin pitkin Tukholmaan menevää tietä.

Nämät kolme miestä, joista yksi nyt esiintyi munkkina, olivat Brodde, Hollinger ja Erkki. Viimeksimainittu oli vähän senjälkeen kun toiset olivat lähteneet saapuneet kotiin, ei tosin aivan tyhjin toimin, mutta ei kuitenkaan etsimisissään likimaillekaan onnistuneena. Hän oli toisin kuin Hollinger jättänyt linnat syrjään ja kääntynyt arkkipiispan uskotun, kaniikki Helmichin, puoleen Upsalassa. Valmistamatonna ei hän kuitenkaan ollut uskaltanut tämän luokse mennä. Sentähden oli hän tiedustellut ja saanutkin tietää arkkipiispa Olavin vanhan kansleerin olopaikan, joka nyt eli harmaaveljenä Tukholmassa. Tapausten ja henkilöitten omituinen yhteensattuminen piispan kuollessa Nyköpingin linnassa oli alusta alkain herättänyt Erkin huomiota. Ja hän oli tullut yhä varmemmaksi siitä, että jos piispa todella myrkytettiin, niinkuin yleisesti siihen aikaan luultiin, niin ei se ollut kenenkään muun tekoa kuin Upsalan tuomioprovastin silloisen kirjurin, Helmichin. Ja kun hän nyt aikoi tämän pakinoille, tahtoi hän tehdä sen matkan kaikin puolin valmistettuna. Siksi olikin hän Upsalassa ottanut selvän vanhan kansleerin asuinpaikasta ja lähtenyt sitten Tukholmaan saadakseen tältä asian selville. Katillo piispa ei ollut silloin vielä ehtinyt kaupunkia piirittää, joten sinne pääsi vapaasti sisään ja ulos. Täältä löysikin hän Harmaaveljesten luostarista haettavansa ja sai häneltä tietää kaikki.

Tämä nyt ei itse asiassa olisi tuottanut hänelle mitään valtaa kaniikin yli, ellei kummallinen muutos tässä miehessä olisi ollut hänelle siinä suhteessa avuksi. Tämä näet ei ollut enää sama kuin ennen. Munkki, joka Tukholman linnassa toisti hänelle samat sanat, jotka kuoleva arkkipiispa oli kuiskannut, kuvitteli yhä hänen mielessään. Se yhdessä rauenneitten toiveiden, vanhuuden heikkouden ja kalvaavan omantunnon kanssa oli tehnyt tuosta ennen niin jäntevästä miehestä kurjan pelkurin. Mutta ei yksin pelko saanut kaniikkia seuraamaan Erkkiä noille vaarallisille retkille, joiden kautta Stäken linna nyt oli takaisin voitettava. Myös toinen seikka ajoi hänet liikkeelle. Hän näet toivoi, että suosijansa, vangittu arkkipiispa, sellaisesta teosta lopultakin tulisi huomaamaan hänen uupumattoman intonsa ja palattuaan täyttäisi hänen vaatimuksensa, jota hän jo niin kauan oli saanut odottaa.

Tuskin olisi Erkin tutkistelemuksista kumminkaan ollut mitään hyötyä, ellei hän olisi sattunut yhteen Brodden kanssa. Tämä tapahtui Tukholmassa vähää ennen kuin kaupungin portit suljettiin Katillo piispan tulon johdosta. Matkalla sinne oli onni tuonut vielä hänen tielleen Stäken linnanhaltijan palvelijan. Linnanherra oli tullut kipeäksi ja Erkki oli miehelle ilmoittanut, että hän kyllä voisi hankkia, mitä tarvittiin.

Ja niin tapasi hän Brodden ja Hollingerin, joitten kanssa hän sitten sommitteli tuon suunnitelman, minkä avulla Stäken linna oli saatettava takaisin ruotsalaisten käsiin. Mutta se oli samalla myös oleva ensimmäinen askel Niilo herran vapauttamiseen. Sen jälkeen oli Erkki sitten jo parikin kertaa käynyt munkinkaapuun puettuna linnassa ja puhellut linnanherran kanssa. Itse oli hän kuitenkin vain oppilas, oli hän siellä sanonut, jonka tähden ei voinutkaan mitään erinomaisempaa aikaansaada. Mutta hän oli tuova sinne pian herransa ja mestarinsa. Tämä herra ja mestari ei ollut kukaan muu kuin Helmich ja nyt olivat siis sekä mestari että oppilas matkalla arkkipiispan linnaan.

Seuraavana päivänä seisoivat Brodde taas Klaaran luostarin pihamaalla. Hetkisen siinä odotettuaan tuli piispa ulos noustakseen hevosensa selkään ja ratsastaakseen leiriin. Niinkuin edellisellä kerrallakin oli hänen seurassaan nytkin joukko ritareja, muiden muassa myös Taavetti Penttöpoika. Miehen näkö teki piispaan hyvän vaikutuksen ja hän sanoi heti Taavetti herralle:

"Jos oikein näen, Taavetti serkku, niin seisoo tuolla odottamamme mies... Hei, mies, mitä tietoja sinulla on tuotavana", huusi hän sitten tälle, "olen jo ehtinyt unohtaa nimesikin, niin pitkä on siitä, kun viimeksi puhelimme toistemme kanssa."

"Haukka on nimeni nyt niinkuin silloinkin, herra piispa", vastasi Brodde astuen samalla piispan luo ja lisäsi: "ja jos olettekin ehtinyt unhottaa minut ja nimeni, niin ette luullakseni ainakaan ole unhottanut Stäken linnaa."

"Hyvä on, kas se joltain kuuluu ... ja pysytkö sinä vielä nytkin sanassasi, Haukka?"

"Huomenna jo on Stäken linna teidän, jos vain onni minua vähänkin vielä suosii, ellei, en ole siltä luullakseni huonompi, kuin moni muukaan, joka on uskaltanut hyvää asiaa edistää, mutta erehtynyt keinojen suhteen. Tänä iltana aion lähteä matkaan kolmekymmentä miestä mukani."

"Sopimuksen mukaan voit ne itse valita!" sanoi piispa.

"Siinä tapauksessa voin kääntyä teidän puoleenne, Taavetti herra", jatkoi mies ja tervehti ritaria, "tuntuu ehkä sopivimmalta, että te itse saatte valita ne miehet, joiden haltuun linna jätetään."

"Hyvä, Haukka, minä pidän sinusta", sanoi piispa hymyillen. "Mutta määrää nyt myös tuo päivä ja yö, sillä tietenkin vietät ne Stäken linnassa ja luulenpa, että se tuntuukin joltain, kun saat esiintyä isäntänä serkkuni, arkkipiispan, asemasta."

"Hyvä muistonne ilahuttaa minua, armollinen herra", vastasi mies. "Se hetki kyllä tulee ajallaan sekin, mutta ennen kaikkia toivon, että serkkunne, tämä ankara ritari, oppisi tuntemaan minut oikein. Hän näyttää näet epäilevän minua, vaikka minä en suinkaan muuta halua, kuin olla yhden päivän ja yön herrana Stäken linnassa... Sitten tahdon myös lopulta määrätä, kenen palvelukseen antaudun."

"Hyvä on, mies", nauroi piispa, "haluaisinpa itsekin jo olla läsnä silloin Stäken linnassa."

Piispa ratsasti matkaansa ja Taavetti herra jäi jakelemaan käskyjään niille miehille, joiden piti ratsastaa Haukan kanssa Stäkeen. Eikä siinä kauan siekailtukaan. Sillä iltapuolella päivää jätti Brodde jo Taavetti herran miesten kanssa piispan leirin.

Illalla oli piispa mitä paraimmalla tuulella ja leikkiä laskettiin luostarituovassa pikarien kulkiessa miehestä mieheen.

Myös Taavetti herra oli heittänyt synkät ajatuksensa. Viini oli sen kai saanut aikaan. Ja hän piti kaikkea vain nyt leikkinä miehen puolelta, joka kyllä vielä vaatisi paremmankin palkinnon, ajatteli hän, ehkä pyrkikin sillä tavoin vain hänen asepalvelijainsa päälliköksi. Ja sellainen päällikkö se olisikin jonkin arvoinen. Sillä kaikki olivat vakuutetut, että mies onnistuisi yrityksessään. Niin suuren luottamuksen oli hän jo saavuttanut.

Niin kävikin. Puolisen aikaan seuraavana päivänä saapui ratsumies luostariin tuoden sen sanan piispalle, että Stäken linna oli valloitettu ja sen tanskalainen varustusväki vankina.

"Ja kuinka se onnistui?" huusi piispa uteliaana saadakseen tietää sen sotakepposen, jota siinä oli käytetty.

"Kun saavuimme sinne", kertoi lähetti, "levättyämme ensin välillä eräässä talossa noin penikulman matkan päässä linnasta, niin oli jo puoliyön aika käsissä, nostosilta oli alhaalla ja portti auki niin ettei meidän tarvinnut muuta kuin ratsastaa sisään vain. Kaikki miehet makasivat siellä syvään uneen vaipuneina, eikä meillä ollut muuta työtä kuin sitoa ne kiinni. Sitten meni vieras päällysmiehemme sisään siihen huoneeseen, jossa linnanherra makasi kipeänä, ja otti hänetkin vangiksi. Kaikki kävi siis, niinkuin leikkien vain."

"Mutta kuka oli laskenut nostosillan ja avannut portin?"

"Sitä minä en voi sanoa. Eräs munkki oli meidän sisäänastuessamme linnanherran luona ja sitten tapasimme me vielä pihalla toisen, jonka kanssa päällysmiehellämme oli jotain puhuttavaa, mutta hänkin poistui heti portista ja meni tiehensä."

"Sellaista leikkiä, sitä kyllä kiitellä kannattaa!" lausui piispa käsiään yhteen hieroen. "Ja jos kaikki käy niinkuin pitääkin, niin viikon kuluttua juon minä maljanne Stäken linnassa, Taavetti Pentinpoika. Sitä ennen tahdon kuitenkin ensin saada varmoja tietoja kuninkaan puuhista."

V.

Ritari ja asepalvelija.

Iloisella mielellä läksi Taavetti Pentinpoika seuraavana päivänä ottamaan haltuunsa Stäken linnaa.

Mutta jota lähemmäksi hän tätä tuli, sitä enemmän se iloinen mieli hävisi ja kun lopulta Stäken tornit ja muurit rupesivat näkymään, oli se jo kokonaan poissa. Vieras asepalvelija oli alkanut taas kummitella hänen mielessään uhkaavana ja taipumattomana. Ja kun linnan korkea torni, hänen juuri tuota miestä ajatellessaan, sattui hänen silmäänsä, tuntui hänestä kuin olisi silläkin ollut miehen uhkaava muoto.

Kahdessa asiassa voi mies tehdä hänelle kepposen, joko saattaa linnan Kristian kuninkaan haltuun tai taas vapauttaa hänen vankinsa Niilo Sturen. Konnanteko Krokekin luostarissa oli tykkänään Taavetti herran omaa puuhaa ja siis myöskin yksin hänen salaisuutensa. Ja tätä salaisuuttaan ei hän uskaltanut mitenkään ennen päästää päivän valoon, kuin veljensä, arkkipiispa, oli palannut kotiin. Katillo piispa oli jalomielinen ja kelpo mies, eikä hän olisi hetkeäkään viivytellyt vangin vapauttamista, jos vain olisi saanut tiedon serkkunsa konnantyöstä. Ja monta kertaa oli Taavetti herra vain hädin tuskin selviytynyt niistä kysymyksistä, joita piispa oli hänelle tehnyt Niilo herran kummallisen katoamisen johdosta. Sillä tästäkin oli alkanut tuntua omituiselta, että ritari, joka oli ratsastanut samaa tietä kuin Taavetti herra, senjälkeen oli aivan jäljettömiin kadonnut. Sanansaattaja, jonka piispa oli lähettänyt Penningebyhyyn, oli kaikeksi onneksi poikennut sinne mennessään Taavetti herran luo, joten tämä oli voinut muodostaa vastauksen sellaiseksi kuin itse tahtoi. Niin olikin hän lähetin käsenyt ilmoittaa piispalle, että Niilo herra oli oleskellut muutaman päivän kotonaan ja sitten lähtenyt Gestriklandtiin päin asioilleen. Tämän jälkeen ei piispa enää ollut mitään kysellyt. Varmaankin luuli hän, että ritari oli mennyt Helsinglandtiin nostamaan sen maan rahvasta aseisiin samotakseen sitten sen kanssa hänelle apuun.

Mutta sentähden ei kukaan voinut innokkaammin odottaa arkkipiispan paluuta kuin Taavetti herra, ja sentähden oli hän myöskin enemmän perään antava kuin hänen pöyheä luontonsa muuten olisi sallinutkaan. Hän oli petoeläimen kaltainen, joka tekeytyy ystävälliseksi vain sentähden, että saisi toiset poistumaan siitä paikasta, johon hän on saaliinsa kaivanut.

Nyt oli vain kysymys, kummanko niistä kahdesta vankiluolasta, joita Taavetti Pentinpoika piti hallussaan, asepalvelija tulisi valitsemaan. Taavetti herralla oli kaksi linnaa, Ekolsund ja se, jota hän nyt meni ottamaan haltuunsa, Almarestäke. Siinä linnassa, jonka Haukka valitsisi, vaikkei hänellä sitten olisikaan mitään aikeita Niilo herran suhteen, ei tätä silloin missään tapauksessa sopisi säilyttää. Ritarin täytyi siis saada tietoonsa, kumpako Haukka halusi näistä kahdesta. Ja siitä luuli hän ennen pitkää pääsevänsä selville. Jossain sopivassa tilaisuudessa, ajatteli hän, sen joku hänen uskoutuistaan saisi asepalvelijalta hyvin helposti urkituksi.

Näissä mietteissä ratsasti herra Taavetti Pentinpoika joukkonsa etunenässä alaslasketun nostosillan ylitse veljensä, arkkipiispan, linnaan.

Haukka tuli häntä vastaan jo portailla ja jätti avaimet hänen haltuunsa. Sitten astuivat he yhdessä siihen kerrokseen, jossa tanskalaista päällysmiestä pidettiin vangittuna ja jossa myös kaniikki Helmich asusti. Mutta jo samana päivänä neuvotteli Taavetti herra luotettavimman miehensä kanssa, ainoan, joka tiesi herra Niilo Sturen säilytyspaikan. Taavetti herra oli näet erittäin viisaalla tavalla kuljettanut vangin pois Krokekin luostarista. Ne miehet, jotka olivat vieneet hänen sieltä pois, oli hän heti lähettänyt kokonaan toiselle taholle. Niille taas, jotka ottivat hänet vastaan, oli vangitseminen Krokekin luostarissa kokonaan tuntematon asia. He tiesivät vain kuljettavansa vankia, jota ei kukaan muu tuntenut tai saanut tuntea kuin heidän herransa. Poiskuljettaminen oli suoritettu lyhyissä päivämatkoissa sen saman miehen johdon alla, joka nyt oli saanut toimekseen urkkia Haukalta hänen salaiset aikomuksensa ilmi. Ne neljä ensimmäistä palvelijaa, jotka olivat vieneet vangin Krokekin luostarista lähimpään lepopaikkaan ja joitten vaitiolo oli tärkein, lähetettiin jo samana yönä etelään Katillo piispan luokse Vadstenaan käskyllä, että jäisivät herran Krister Pentinpojan palvelukseen, joka silloin vielä oli piispan luona. Nyt olivat nämät miehet sitten Taavetti herran pyynnöstä pistetyt niitten miesten joukkoon, jotka muodostivat Örebron linnan varustusväen. Sentähden olikin Hollingerin ollut aivan mahdoton saada mitään tietoja Niilo herrasta Ekolsundissa, jossa hän sitä tarkoitusta varten oli käynyt. Sillä todellisuudessa ei kukaan niistä, joilta hän siellä asiaa kyseli, tiennyt mitään vangitusta ritarista. Ainoa, joka tunsu salaisuuden, oli vanginvartija ja tämä ei tietysti missään tapauksessa mennyt ilmoittamaan miehelle salaisuuttaan. Sitä paitsi piti Hollinger velvollisuutenaan menetellä tutkimusyriksissään niin varovasti kuin mahdollista, koska pelkäsi herransa vankeutta kovennettavan ja häntä uhkaavan vaaran suurenevan, jos huomattaisiin, että hänen vapauttamistaan puuhattiin. Hollingerin oleskelu Ekolsundissa olikin sentähden ollut aivan lyhytaikainen ja hän oli lähtenyt sieltä varmasti vakuutettuna, että vanginvartijan huomautus oli aivan oikea. Tämä oli sanonut, "että jos Taavetti herralla kerran olisi niin tärkeä vanki säilytettävänä, niin olisi hän sille valinnut varmemman talletuspaikan, kuin mitä Ekolsund oli." Siis aivan samaa kuin mitä hän itse jo oli asiasta ajatellut, ja luonnolliselta tuntuikin, että ritari vasta viimeisessä hädässä valitsisi niin vaarallisen henkilön säilytyspaikaksi, kuin Niilo herra todella oli, oman kotinsa. — Ja niin oli Hollinger jatkanut vaellustansa linnasta linnaan, kartanosta kartanoon, missä vain tiesi Taavetti herralla olevan sukulaisia ja ystäviä. Hänen etsiskelynsä olivat kuitenkin, niinkuin jo tiedämme, olleet turhat.

Mutta jo saman päivän iltana, jona Taavetti herra saapui Stäkeen, alkoi hänen uskottunsa toimensa

saavuttaakseen Brodden luottamuksen.

"Taavetti herra on tuima ritari", sanoi hän ja lisäsi vihastuneen näköisenä: "eli mikä on teidän mielipiteenne hänestä, Haukka?"

Näin puhellessaan istuivat he linnantuvassa toisessa päässä pöytää vähäsen matkaa muista miehistä. Brodden älykkäät silmät katselivat hetken tutkivasti miestä, ennenkuin vastasi.

"Tuima mies on usein myös kelpo mies!" sanoi hän sitten aivan rauhallisena.

"Se voi kyllä olla totta", vastasi mies, "mutta minun ainakin ja monen muunkin mielestä olisi hän voinut palkita sinut paremminkin kuin tehnyt on... Sillä hän saa kuitenkin kiittää ainoastaan sinua siitä, että hänellä on nyt hallussaan Stäken linna."

"Minä olen saanut, mitä olen pyytännyt..."

"Hyvä on, Haukka ... mutta minä ainakin soisin sinulle teostasi paremmankin palkan."

Hän viittasi salaa kädellään ja nousi ylös sekä astui ovelle, jossa hän vielä kääntyi ja uudisti viittauksensa. Brodde katsahti epäillen häneen, mutta nousi sitten hetken arveltuaan ylös hankin ja meni ulos, koitellen siinä mennessään pikaisesti ja toisen sitä huomaamatta, olivatko miekkansa ja tikarinsa edes paikoillaan ja helposti saatavissa.

Ulos tultuaan huomasi hän miehen seisovan oven ulkopuolella ja odottavan häntä. Tämä pyysi Broddea seuraamaan itseään. Hän olisi tarjoava hänelle muillisen parempaa olutta kuin se oli, jota linnan tuvassa oli saatavana. Ja Brodde seurasi häntä. Mies vei hänet pieneen huoneeseen. Tämä sijaitsi ihan keittiön vieressä, missä juuri parhaillaan laitettiin ruokaa ritarin pöytää varten. Saatuaan itselleen sopivan paikan tuossa pienessä huoneessa, antoi palvelija jonka nimi oli Sigge, kielelleen vapaan vallan ja kertoi Broddelle, jonka heti ensi hetkestä oli huomannut miesten paraaksi, kaikenlaisia asioita Taavetti herrasta ja tämän veljestä sekä heidän suhteestaan piispaan. Ja siinä puheen lomassa kallisteli hän tuhka tiheään olutkannuaan, eikä suinkaan unhottanut tarjota tuota kieltämättä oivallista juomaa uudelle ystävälleenkään.

"Tiedätkö mitä, Haukka", virkkoi vihdoon Sigge, "minä olen jo monta kertaa ollut aikeissa jättää Taavetti herran ja etsiä itselleni toisen isännän. Voitkos arvata, ketä tahtoisin palvella?"

"En!"

"Herra Niilo Sturea."

"Hm ... ja minkätähden?"

"Aivan yksinkertaisesti vain sentähden, että hän minua miellyttää. Muistan vallan hyvin vielä tuon kauniin, nuoren herran, kun hän saapui Nyköpingiin vanhan herran Krister Niilonpojan luokse, jonka tykönä jo olivat koolla joulua viettämässä hänen omat sekä myös Niilo herran sukulaiset. Se oli Eerikki kuninkaan hallituksen loppupuolella ja Niilo herra toi silloin Nyköpingiin tietoja herraltaan, marskilta... Aina siitä alkain olen minä pitänyt hänestä."

Brodde kohotti pikariaan ja otti, niinkuin näytti, syvän kulauksen siitä, kääntämättä kuitenkaan silmiään avomielisestä asepalvelijasta.

"Jos tahdot panna tuumasi toimeen, Sigge", sanoi hän, "niin ei luullakseni sinua siitä mikään estä."

"Estä... Etkö sitten tiedä, että Niilo herra on jäljettömiin kadonnut?"

"Sepä oli merkillinen uutinen... Mutta kuinkapa minä, joka tulen Norjasta, sellaista tietäisin. Vähän tunnen minä, mitä minun pitkän poissaoloni aikana on tapahtunut... Ei, mutta marski vainaja, jalo Tord herra, kas siinä oli mies minun mieleiseni... Ja nyt juon minä hänen muistokseen."

"Niin minäkin... Hänen muistokseen!" kertoi Sigge.

Näin alkoi heidän tuttavuutensa ja jatkui yhä seuraavien päivien kuluessa. Ja joka päivä oli Siggellä aina jotain uutta kerrottavaa herralleen Haukasta, joka oli, arveli Sigge, herkkäuskoinen narri, vaikka olikin ymmärtänyt käyttäjä hyväkseen kaniikin ja munkin taitoa uuvuttaessaan Stäken väen uneen ja anastaessaan linnan haltuunsa. Brodde taas puolestaan terävällä huomiokyvyllään aavisti heti ensi hetkestä, että jotain piiloutui tämän uuden ystävyuden takana. Ja mestarillisesti osasi hän sovittaa itsensä uuden tuttunsa ajatusten mukaan ja jäljitellä sitä ääntä ja ryhtiä, jota tämä odotti häneltä.

Niin kului enemmän kuin viikon päivät ja Katillo piisपालta tuli sana, että hän piakkoin saapuisi Stäkeen. Samana päivänä, kun sanansaattaja, saapui sinne jo tuomiorovasti, arkkiteini ja yksi kaniikki

Upsalan tuomiokapitulista. Heidän oli määrä yhdessä piispan kanssa arkkihiippakunnan tuomiokapitulिन valtuuttamina jättää linna Taavetti herralle ja tämän veljelle, Krister Pentinpojalle. Se tapahtuikin ja molemmat Oxenstjernan veljekset ottivat linnan vastaan "sillä ehdolla" — sanotaan — "että he pitäisivät sitä varalla armollista herraansa, arvoisaa isää, Upsalan arkkipiispaa Jöns Pentinpoikaa varten." Sittenkun tämä oli tehty, asettuivat herrat pöytään, eikä silloin ruokaa ja juomaa säästetty.

Myös tänä iltana istuivat Brodde ja Sigge pienessä huoneessa keittiön vieressä. Mutta tällä kerralla tarjosi Sigge viiniä ja oli avomielisempi kuin koskaan edellisinä iltoina. Hän oli nyt päättänyt lopullisesti jättää Taavetti herran ja mennä Niilo Sturen palvelukseen.

"Tule mukaan, Haukka", sanoi hän, "jos me vain panemme viisaat päämme yhteen, niin löydämme me kyllä hänet."

"Ei", vastasi Brodde hyvin välinpitämättömän näköisenä, "siihen ei minulla ole halua. Mieluummin jään nykyisen herrasi luokse. Hän on kyllä tuima ritari, mutta hänen väellään on hyvät päivät."

"Mitä turhia", keskeytti Sigge, "olet sinä niin monta vuotta hänen palveluksessaan kuin minä olen ollut, niin sanot varmaankin silloin jo toisin... Enpä usko, että siitäkään päivästä tulee sen erinomaisempaa, jona saat Taavetti herran asemasta olla isäntänä täällä, ha-ha-haa."

"Hyvää olutta te ainakin silloin saatte, siitä voit olla varma!"

"Silloin on siis katsottava, että hänen armonsa, arkkipiispan, kellari on hyvin varustettuna sitä varten!"

"Arkkipiispan!... Miksi et sano Taavetti herran?"

"Koskapa pidot luullakseni tulevat pidettäväksi täällä Almarestäkessä."

"Ei, ei, veli Sigge ... täällä arkkipiispan linnassa on paras varoa sormiaan, itse muuritkin voivat ne polttaa... Ei, minä tahdon olla ainoastaan Taavetti herran kanssa tekemisissä."

"Hyvä on, Haukka ... luulenpa, että tekisin samoin kuin sinäkin. Ekolsund on joka tapauksessa iloisemman näköinen kuin tämä synkkä, kolkko linna!"

"Tuntuu myöskin paljon sopivammalta saapua ratsastaen paikalle ja ottaa isännyyden heti käsiinsä. Kun sitten puhalletaan torveen ja minä huudan: hei, aseveljet! ... niin tahdonpa silloin nähdä, miltä Taavetti herra näyttää."

Ikäänkuin antaakseen pontta tälle kuvaukselle, kuului samassa torventörähdys pihalta. Molemmat miehet hätkähtivät kumpikin yhtä hämmästyneenä siitä sattumuksesta, joka ikäänkuin antoi Haukan sanoille todellisuuden leiman. Molemmat he myöskin tulivat uteliaiksi, mitä tietoja ne mahtoivatkaan olla, joita näin myöhään linnaan tuotiin. Ja he nousivat istuimiltaan ylös ja riensivät ulos.

Tulija oli eräs piispan asepalvelija, joka oli ratsastanut pysähtymättä yötä päivää Linköpingistä ja nyt pyysi päästä heti herransa puheille. Se hänelle myönnettiinkin.

Piispa istui toisten herrain kanssa vieraspöydässä, jossa pikareja ahkerasti kallisteltiin ja leikkiä laskettiin. Kristian kuningas oli siinä usein esillä ja erittäinkin oli Katillo piispa kärkeä hänestä juttelemaan. Hän kertoi siinä muun muassa kirjeestään kuninkaalle, jossa oli tälle vakuuttanut, että miehet rauhoittuisivat taas, jos arkkipiispa vain laskettaisiin vapaaksi, ja kuinka kuningas oli leikkiä laskien sanonut, kun oli kirjeen lukenut: "Der schal my de kraden Pape nimmer tho dwingen." [11]

"Mutta sen uskallan sanoa, että paksu pappi on vielä laittava pähkinäpuristajien kuninkaalle sellaisen pähkinän, jota hän ei niinkään helposti puserra rikki, vaikka olisi sitten kaksikin kertaa niin väkevä kuin todellisuudessa on."

Ja hän nauraa hohotti taas, muitten herrain yhtyessä häneen. Silloin avautui ovi ja Linköpingistä tullut sanansaattaja astui sisään. Vaikka piispan ajatukset olivatkin kokonaan huvituksiin ja leikinlaskuun kiintyneinä, huomasi hän kuitenkin heti palvelijansa ja viittasi hänet luokseen. Mies astui esiin ja ilmoitti piispalle, että kuningas oli samonnut Itägöötinmaalle ja valloittanut Linköpingin.

"Kas vain!" virkkoi piispa, jonka täyteläisillä huulilla vielä leikki ja hymy elelehti, "meidän ei siis tarvitsekaan vaivata itseämme Tanskaan vapauttaaksemme heimolaiseni. Se onkin tapahtuva täällä kotona... No hyvä, sitä parempi! Paksu pappi kyllä tietää käytellä miekkaansa!... Koska jätit Linköpingin, mies?"

"Kuningas saapui sinne maaliskuun 18 päivänä jälkeen puolisen", ilmoitti palvelija. "Kello löi juuri

kaksi, kun hän ratsasti sisään kaupunkiin ja illalla lähetti hovimestarinne minut tälle matkalle."

"Sellainen ratsastus on sinulle kunniaksi, mies?" virkkoi piispa.
"Näitkö kuninkaan?"

"Näinhän toki! Hän otti asuntonsa itse piispan kartanoon. Ja kellarin ovet lyötiin siellä rikki, oluttynnörejä kannettiin ulos pihalle ja itse keittiössäkkin alkoi heti suuri keittäminen ja paistaminen. Kristian kuningas olisi pitävä sellaiset pidot teidän talossanne, että ne aina muistettaisiin, sanoivat hänen miehensä."

"Tuo kuninkaallinen vieras tuli pikemmin kuin odotinkaan", virkkoi piispa ja sanat tulivat sitä hitaammin esiin, jota enemmän hänen ajatuksensa syvenivät. "Hyvä olisi ollut, jos meillä nyt olisi Tukholma hallussamme, mutta hyvä näinkin... Teidän täytyy ratsastaa Vesteråsiin, setäni", jatkoi hän sitten kääntyen Niilo Kristerinpojan puoleen, joka istui häntä lähinnä pöydässä, "teidän täytyy heti ratsastaa sinne ja katsoa, että kaikki on valmiina kuninkaan vastaanottoa varten. Ja teidän sopii myös lähettää sanansaattaja Örebrohon, että ne edes pysyisivät valppaina siellä... Täälläpäin tahdomme me itse pitää isännyyttä ja minä uskon, että kuningas on muistava kauemmin ne vieraspidot, jotka hänelle täällä tahdon laittaa, kuin minä ne, joita hän nyt talossani paraillaan pitää. Huomenna, hyvät herrat, ratsastamme me jo Tukholmaan."

Seuraavana päivänä vallitsi Stäken linnassa taas hiljaisuus ja rauha. Piispa ja kaikki ritarit menivät näet jo varhain aamulla matkoihinsa, samaten myös herra Krister Pentinpoika. Ainoastaan Taavetti herra jäi jäljelle linnasta huolta pitämään. Mutta nyt tuli valvonta tarkemmaksi ja Taavetti Pentinpoika kävi itse joka paikassa ja katsoi, että kaikki tapahtui niinkuin piti. Levottomuus suurempi sitä, jonka kuninkaan lähestyminen sai aikaan, painoi ritarin mieltä. Sen sai aikaan hänen salainen vankinsa ja vaikka hän rauhoittuikin joka kerta, kun Sigge kertoi hänelle Haukan herkkäuskoisuudesta, niin heräsivät ne huolet siltä hänessä uudelleen joka aamu eloon. Ja hänelle tuotti yhtä paljon vaivaa tuo yksinäinen mies, kuin koko Stäken linna.

Nyt oli hän vihdoinkin saanut selville, että se oli Ekolsund, jossa Haukka aikoi viettää "herranpäivänsä", niinkuin ritari sitä kutsui, mutta se herätti hänen ihmetystänsä, ettei sitä "herranpäivää" koskaan tullut. Ja samassa saivat epäluulot taas hänessä uutta vauhtia, varsinkin, kun Ekolsundin valitseminen näytti osottavan, ettei se ollut kuningas, jonka hyväksi Haukka toimi. Niin ollen ei voinut olla kukaan muu kysymyksessä kuin tuo vangittu ritari. Taavetti herra mietti jo monta kertaa heittää Haukan vankeuteen voidakseen vapautua levottomuudestaan. Mutta onnettomuudeksi tunsu joka mies linnassa hänen lupauksensa ja odotti vain kaipauksella niitä suuria kemuja, jotka Haukka oli luvannut heille laittaa. Jos sentähden miestä kohtaan olisi jotain ilkeyttä harjoitettu, olisi se epäilemättä heti tullut piispan korviin ja sitä ei Taavetti herra nyt tahtonut.

Sillä välin saapui piispalta tuon tuostakin tietoja linnaan. Kuningas oli viipynyt kolme päivää Linköpingissä ja sieltä sitten samonnut Bråvikin ylitse Nyköpingiin. Se tapahtui lauantaina 23 päivänä maaliskuuta ja niin nopeasti kulki Kristian senjälkeen eteenpäin, että hän jo maanantai-iltana marssi sisään Tukholmaan. Kuninkaan liikkeiden nopeus vaikutti, että Katillo piispa purki leirinsä Tukholman edustalla ja päästi rahvaan kotiin. Itse suuntasi hän kulkunsa Taalaihin. Tämän tähden oli muutamia päiviä ennen kuninkaan tuloa Tukholmaan vallinnut suuri liike niillä teillä, jotka veivät pohjaan ja länteen kaupungista. Joukko joukon perään samosi tietä pitkin kotiinsa myöskin Stäken linnan ohi. Näitten mukana saapui piispan sanansaattaja Stäkeen. Piispa vetäytyi nyt pohjaan päin, ilmoitti tämä, mutta hän aikoo pian tulla takaisin ja pyysi serkkunsa tarkasti vartioitsemaan Stäken linnaa.

Samana päivänä oli Taavetti herralla pitkä neuvottelu palvelijansa kanssa linnan salakammiossa.

"Kävi miten kävi, Sigge, mutta huomenna täytyy sinun ratsastaa Ekolsundiin ja tuoda vanki tänne."

"Jumala paratkoon, Taavetti herra", virkkoi mies, "pelkään, että sen nyt jo olisi pitänyt olla tehtynä."

"Mitä nyt, mies ... kautta viiden haavan, oletko tullut pelkoiseksi eli mikä on mielesi villinnyt?"

"Te saatte nähdä, eikä sitä kauan tarvitsekaan odottaa että olen oikeassa... Meidät suljetaan ennen pitkää tähän linnaan, niinkuin rotanpyydykseen."

"Sellaista kissaa ei vielä ole syntynyt, joka..."

"Se kissa on Kristian kuningas, herrani!... Ja jos hän kerran on kahdessa päivässä kulkenut matkan Nyköpingistä Tukholmaan ja jos piispa on paennut, niin voitte olla varma siitä, että hän tuossa paikassa on täällä veljenne linnan edustalla!"

Mies oli tuskin vielä ehtinyt sanoa ajatustaan loppuun, ennenkuin jo torventörähdys ulkopuolelta

ilmoitti, että joku vieras oli tulossa linnaan. Taavetti herra kiirehti ulos. Siellä seisoivat osasto kuninkaan ratsumiehiä linnan edustalla ja niitten päällikkö pyysi saada puhutella linnanhaltijaa. Tämä meni portille ja kysyi, mitä oli tekeillä ja mitä he tahtoivat.

"Teidän on heti jätettävä linna meidän haltuumme, Taavetti herra!" vastasi päällismies. "Muussa tapauksessa on kuningas täällä jo huomenna ja hän on kyllä helposti vetävä teidät tukasta ulos linnastanne."

"Tervehtikää kuningasta ja sanokaa hänelle, että linnaa ei hän saa!" huusi Taavetti herra ja kääntyi harmistuneena takaisin salakammioonsa.

Linnanrappusilla tapasi hän Haukan.

"Nyt olen tehnyt lopullisesti päätöksen", lausui tämä, "huomenna minä tahdon olla herrana Ekolsundissa!"

Taavetti herra astui askeleen taaksepäin ja teki molemmilla käsillään hurjan liikkeen, ikäänkuin olisi hän tahtonut yhdellä voimakkaalla iskulla musertaa tuon rohkean miehen maahan. Koskaan ei tämä olisikaan voinut kirottujen hankkeittensa kanssa tulla sopimattomampaan aikaan, kuin juuri nyt. Ritarista tuntui niinkuin olisi hän ollut yhteydessä vihollisen kanssa ja nyt kävi tämän asioilla. Sillä jommankumman täytyi ritarin nyt menettää joko Stäken linna tai taas vankinsa. Tämä selvisi yhtäkkiä siinä hänelle ja sen vaikutuksesta hyökkäsi hän miestä kohti, huutaen:

"Kavaltaja ... ennen heitän oman sydämesi vasten naamaasi, kuin annan sinun hetkeäkään olla herrana Ekolsundissa!"

"Sen voitte te aivan kernaasti minun puolestani tehdä, Taavetti herra!" vastasi mies, eikä piirrekään muuttunut hänen kasvoissaan, ei värähdystäkään huomannut hänen äänessään.

He seisoivat ihan soihdun ääressä, joka paloi linnanporstuassa oven vieressä, niin että he aivan selvään voivat erottaa toistensa kasvopiirteet. Ja niin kiukuissaan kuin Taavetti herra olikin, ei hän voinut mitenkään olla ajattelemta Siggen sanoja, että Haukka välistä kadotti ymmärryksensä. Se sai hänen hillitsemään itsensä ja samassa tuli Sigge juosten paikalle.

Tämä antoi miehelle viittauksen poistumaan, mutta siitä ollenkaan välittämättä uudisti Haukka vain vaatimuksensa.

"Te voitte kernaasti ottaa henkeni, Taavetti herra", virkkoi hän, "mitä muuta sitten voitattekin sillä, niin kunniaa ette ainakaan voita. Ajatelkaa piispaa, serkkuanne, ja myös muita herroja, jotka kuulivat teidän lupauksenne. — Ajatelkaa myöskin omia miehiänne! Näinä aikoina on mielestäni ennen kaikkia katsottava sitä, että he pysyvät hyvällä mielellä!"

"Haukka on oikeassa!" virkkoi Sigge. "Teidän täytyy pysyä sanassanne, Taavetti herra. Se on minun ja kaikkien rehellisten miesten mielipide ja oikeimmin teette te myöntymällä Haukan vaatimukseen."

Taavetti herra seisoivat siinä synkkänä ja uhkaavana ja hetkinen kului ennenkuin hän sanaakaan lausui. Kuitenkin teki Siggen puhe häneen heti huomattavan vaikutuksen.

"Niin tapahtukoon sitten, niinkuin itse tahdot, mies!" virkkoi hän vielä vihaa kuohuen ja meni jyrkein askelin linnanrappusia ylös.

Sigge pysähtyi.

"Tästä voit nyt nähdä, veli hyvä!" sanoi hän puoliääneen Haukalle, "minkälainen Taavetti herra saattaa olla, Odota minua keittiöhuoneessa niin saamme puhella hetkisen. Luulenpa sinun nyt muuttavan mielipiteesi Taavetti herran suhteen."

Ne sanat sanottuaan juoksi hän ylös rappusia ritarin jälkeen.

Mutta Brodde käveli hetkisen aikaa linnanpihalla pitkin muurien vierustaa, vaihtaen siinä ohimennessään muutaman sanan vahtien kanssa. Lopulta suuntasi hän kulkunsa linnan syrjäisimpään osaan, jossa ei mitään vahteja seisonut, koska kallio, jonka päälle muuri oli rakennettu, oli täällä aivan luoksepääsemätön. Täällä pysähtyi hän hetkiseksi ja katseli tutkien ympärilleen.

Kaikkialla vallitsi hiljaisuus ja taivaan peitti paksu pilvikerros, niin ettei voinut nähdä sylen vertaakaan eteensä. Raskaita lumihiualeita alkoi putoilla ja kaikki osoitti kovan rajuilman tuloa. Myrsky kävi viuhuen yli aavan Upsalantasangon ja pian oli se peittävä linnanmuurit, samoimkuin kaikki tiet ja polutkin, lumen ja kinoksien alle. Mutta tämä ei tehnyt mitään vaikutusta mieheen. Hän otti vain äkisti lumen alta kahden kiven välistä esiin kokoonkäärityn mytyn, joka aukikierrettynä osottautui

nuoraportauksi. Nämät olivat toisesta päästään kiinnitetyt erääseen kiveen paksulla köydellä, joka ulottui aina muurin ylitse, mistä nuoraportaat voi mukavasti laskea maahan. Suurella varovaisuudella teki Brodde tämän kaiken ja yhtä varovasti ryömi hän muurin ylitse kavuten tikkoja myöten kalliolle.

Päästyään alas, pysähtyi hän hetkiseksi paikalleen. Samassa alkoi kallion juurelta kuulua askelten ääniä ja vähän sen jälkeen tuli näkyviin musta varjo, joka suurella vaivalla kiipesi ylös samalle vuorenlonkalle, jossa Brodde seiso. Tuli oli Erkki, joka täällä vähän väliä yhtyi Brodden kanssa tuumimaan niistä keinoista, joihin kulloinkin oli ryhdyttävä. Samalla hän myös tavallisesti kertoi mitä sillä välin olivat Hollingerin kanssa yhdessä aikaansaaneet. Paikka oli peräti vaarallinen. Mutta Brodde oli jo edeltäpäin arvannut, ettei hän voisi epäluuloja herättämättä poistua linnasta ja sentähden olivat he samana päivänä, jona saivat sen käsiinsä, yhdessä Erkin kanssa valinneet vuorenlonkan yhtymäpaikakseen ja sopineet merkistä. Erkin oli sillä päivän kuluessa ilmoitettava, että hän seuraavana yönä oli yhtymäpaikalla vastassa. Tämä merkki oli täytetty harakka, joka seipäeseen sidottuna kiinnitettiin vastaisella rannalla olevaan korkeimpaan puuhun.

"Huomenna, Erkki", sanoi Brodde, kun Erkki seiso hänen vieressään, "huomenna tai ainakin ylihuomenna olemme me toivoakseni leikkineet tämän leikin loppuun... Onko teillä edes kaikki nyt kunnossa sitä varten?"

"Kaniikin pulloako tarkoitat?... Kyllä se on meillä ja myös Hollinger on valmis lauluineen, niin että niihin nähden ei sinun ollenkaan tarvitse olla huolissasi... Mutta minä olen alkanut epäillä, olemmeko me edes osuneet oikealle tielle... Mitäs sitten tehdään, ellei Niilo herraa olisikaan Ekolsundissa!"

"Sitä samaa olen itsekin usein ajatellut, Erkki, mutta missä hän sitten lieneekin, niin on ritarin näytettävä meille sinne tie..."

"Kautta Jumalan kalliin veren, Brodde, minä pelkään, että sinä viivyttelet liian kauan... Jos niin on, kuin sinä sanot, niin miksi sitten et kiirehdi. Miksi emme jo tänä yönä mene ritarin luo ja pakota häntä miekka kädessä toimimaan, niinkuin ritarin toimia tulee?"

"Sentähden", vastasi Brodde, "että meidän vaikeutemme sen kautta vain suurenisivat, ilman että me siltä pääsisimme sen lähemmäksi päämääräämme. Me saisimme kyllä tietää hänen vankiluolansa, mutta siinä olisikin kaikki, sillä ennenkuin me ehtisimme ulkopuolelle Stäken linnaa, olisimme me jo molemmat Taavetti herran vankeja. Ja silloin riippuisimme me varmaan jo ennen auringon laskua hirsipuussa muurin ulkopuolella. Kuinka silloin Niilo herran kävisi, on helppo arvata. Mutta se on minua surettanut ja pysyy minulle arvoituksena, miksi ei Taavetti herra ole antanut kuljettaa Niilo ritaria tänne linnaan. Olen ollut aivan varma siitä, että niin tapahtuisi. Olen näet antanut hänen uskotun palvelijansa ymmärtää, että aion viettää Ekolsundissa 'herranpäiväni', niinkuin Taavetti herra ja hänen palvelijansa tätä päivää nimittävät, jota minä odotan suuremmalla jännityksellä kuin oman henkeni pelastamista. Nyt ei kuitenkaan enää ole asiain näin ollen mitään muuta keinoa, kuin panna mitä pikemmin tuumamme toimeen. Ellei Niilo herraa ole Ekolsundissa, niin riippuu se silloin kokonaan Jumalasta ja hänen pyhimyksistään, voimmeko pelastaa häntä vai ei. Sillä Taavetti herra on yhtä viekas ja kavala kuin hän on pelkoinen...! Kuitenkin olen vannonut valan ja aion myöskin pitää sen... Hänen henkensä ei ole minkään arvoinen, ellei hän päästä Niilo herraa vapauteen."

Erkki ei puhunut mitään. Hän huomasi aivan liiankin hyvin, että Brodde oli oikeassa.

"Onko sinulla muuten mitään tietoja Penningebystä?" kysyi tämä.

"Ei!" oli Erkin vastaus. "Mutta vihreä ritari oleskelee yhä edelleenkin tuvassa Ekolsundia vastapäätä!"

"Ja te ette ole hänelle puhuneet mitään?"

"Ei mitään?"

"Mitä tuolla omituisella miehellä mielessä lie, sen voivat ainoastaan pyhimykset tietää... Mutta pitääkää tarkoin silmällä häntä, sinä ja Hollinger! Kautta Jumalan kalliin veren, hän voisi saattaa kaikki meidän puuhamme turhiksi..."

Molemmat palvelijat poistuivat tämän jälkeen. Erkki kapusi kalliolta alas ja se kävi nyt nopeammin kuin tullessa lumen tähden, jota myrsky oli ajanut kallionrotkot täyteen. Hän melkein vieri alas lumikinokseen kallion juurelle. Paremmiin onnistui Brodde matkallaan. Rajuilma oli hänen paras liittolaisensa. Sillä jos tässä paikassa muulloinkin harvoin joku kävi, niin ei se tietysti nyt voinut tulla kysymyksenkään tällaisena myrskyisenä yönä. Hän sai sentähden häiritsemättä nostaa nuoraportansa ylös, kääriä ne kokoon ja asettaa tavalliselle paikalleen. Sen tehtyään meni hän sitten toista tietä, kuin oli tullut, linnanrakennusten välistä takaisin linnanpihalle suunnaten askeleensa keittiötä kohti.

Silloin kuuli hän Siggen äänen ja tämä tuli samassa juosten pihan ylitse hänen luokseen.

"Sinäkö se olet Haukka?" huusi hän.

"Niin, minä se olen!" vastasi tämä.

"Oikea lemmon ilma tänä yönä... En tahtonut päästä ollenkaan erilleni Taavetti herrasta ja pelkäsin jo, ettet jaksaisi enää odottaakaan minua."

"Se ei odota koskaan liian kauan, joka tietää saavansa jotain hyvää!" virkkoi Brodde ja niin menivät he tavalliseen oleskelupaikkaansa keittiön vieressä olevaan huoneeseen. Sinne päästyä otti Sigge viiniruukun esiin juhlallisuuksien alkajaisiksi. He olivat juoneet vasta yhden pikarillisen, kun Sigge jo huomasi ystävänsä silmälautasten painuvan kiinni.

"Luulenpa, että olet väsynyt ja uninen, Haukka!" virkkoi hän. "Eikä se ole ihmeäkään, sillä tällainen ilma voi kyllä saada ihmisen raukeaksi. Otappa vielä yksi kulaus, niin eroamme tässä... Onhan meillä vielä huomennakin aikaa puhella. Pääni on niin raskas, kuin olisi se lyijyä täynnä."

Hän oli juuri saanut lausutuksi nämä sanat, kun Brodden pää vaipui pöytää vasten ja kova kuorsaus ilmaisi, että hän oli vaipunut syvään uneen. Sigge tutki tarkoin, oliko uni todellista ja jätti sitten huoneen.

Pian tuli hän kuitenkin taas takaisin, mutta nyt oli hänellä Taavetti herra mukanaan.

He tutkivat vielä kerran, oliko unijuoma tehnyt edes vaikutuksensa, sitoivat sitten nukkuvan kädet ja jalat, heittivät viitan hänen päälleen ja kantoivat hänet ulos huoneesta. Pihalle tultuaan suuntasivat he askeleensa suurta tornia kohti, jonka sisään katosivat pienen rautaoven kautta.

VI.

"Dei kraden Pape."

Ekolsundinlahden rantamalla oli pienen pieni, metsän kätkössä oleva torppa. Siellä odotteli Erkki aamun tuloa lähteäkseen Hollingerin tilalle vahtiin. Ennen ulosmenoa katsoi hän että kaikki oli tuvassa oikeassa järjestyksessä. Erittäin tarkasti tutki hän suuren pullon, joka hyvin käärittynä ja korkattuna seisoi huoneen nurkassa penkin alla, luultavasti asetettu sinne siinä tarkoituksessa, ettei sitä millään tavalla voitaisi vahingoittaa. Senjälkeen heitti hän vielä pikaisen silmäyksen kahteen kirjavaan pukuun, jotka riippuivat naulassa pullon yläpuolella laajaan munkkiviittaaan käärittynä.

Tämän tehtyensä meni hän ulos ja tapasi ennen pitkää Hollingerin. Mitään ei ollut yön aikana tapahtunut ja Erkki lähti Hollingerin tilalle vahtiin käskettyään kuitenkin ensin, että tämä pitäisi itseään valmiina, sillä Brodde voisi tulla millä hetkellä hyvänsä ja silloin olisi tosi leikki edessä.

Mutta päivä meni, ilman että Broddelta tuli mitään tietoja. Erkki päätti sentähden heti, Hollingerin palattua takaisin vartiopaikalle, lähteä Stäkeen. Tämä oli noin kolmen peninkulman matkan päässä Ekolsundista kaakkoon päin ja Erkki tapasi näille retkille lainata hevosen Husbyn kirkkoherralta. Hän oli laamanni, herra Kaarlo Tordinpojan, huonekappalaisen ystävä ja muutenkin tämän Bonde-suvun haaran innokas ihailija. Siksi olikin Erkki uskaltanut ilmoittaa hänelle asian oikean laidan ja tämä oli kaikin tavoin luvannut auttaa häntä. Nopeammin kuin tavallisesti suoritti hän nyt matkan pappilaan, mutta täällä sai hän kirkkoherralta tietää, että koko Tanskan sotajoukko ja Kristian kuningas itse olivat samonneet Stäkeä kohti luultavasti aikomuksessa vallata se. Kun kirkkoherra oli saanut tietonsa varmalta taholta, jätti Erkki matkansa siltä yöltä ja päätti odottaa vielä seuraavan päivän.

Mutta sekin meni, ilman että mitään kuului, ja nyt päätti Erkki täydellä todella ja hinnalla millä hyvänsä lähteä Stäkeen päästäkseen Brodden kanssa puheisiin. Kun Hollinger sitä varten tuli päästämään häntä vartiopaikalta, kuulivat he yhtäkkiä hevosten kavioiden kopinaa ja äänestä voi päätätä, että tulossa oli ei ainoastaan muutama ratsastaja, vaan koko ratsujoukko. He lähestyivät varovasti taloa ja täällä saivat he pian selvän niin hyvin ratsujoukosta kuin myös siitä, joka oli sen tulon aiheuttanut.

Tulija oli Taavetti herra itse miehineen. Hänet oli epäilemättä pakotettu heittämään Stäken linna, arvelu, jonka he sitten huomasivat todeksi. Mutta Brodde?... Mihin oli hän joutunut? Oliko ehkä tuo julma merisissi saanut selvän, että jotain oli tekeillä, ja ottanut häneltä hengen tai heittänyt hänet vankeuteen, taikka oliko hänen onnistunut paeta? Viimeistä olivat he enimmänsä taipuvaiset uskomaan,

koska tunsivat miehen viekkauden ja varovaisuuden. Sentähden toivoivatkin he vielä yön kuluessa saavansa kuulla hänestä.

Niin menivät he rannalla olevaan kalastajatupaan odottamaan, sillä nyt ei kannattanut enää pitää silmällä Ekolsundia, heidän herraansa kun ei kuitenkaan voitu sieltä nyt Stäkeen viedä. Mutta ei vielä sinäkään yönä Broddea näkynyt, ei edes tullut mitään tietoa häneltä. Molemmat miehet valtasi silloin levottomuus, joka läheni epätoivoa, sillä ilman Broddea eivät he voineet ajatellakaan herransa vapauttamista. Hollinger meni varhain aamulla tiedusteluretkelle. Hän lähestyi herrastaloa ja tapasi siellä pari asepalvelijaa, jotka kuuluivat Taavetti herran väkeen. Näitten kanssa alkoi hän varovasti keskustella, ilmoittaen, että vei Tukholmasta sanaa Katillo piispalle, mutta että matkalla oli joutunut kuninkaan väen käsiin. Nämät olivat vieneet häneltä hevosen ja itse oli hän vain hädin tuskin päässyt heistä erilleen... Molemmat miehet olivat kovasti vihoissaan ja ennen pitkää sai Hollinger tietää, mikä oli syynä siihen. He olivat odottaneet iloisia kemuja, luulleet, että ne tuossa paikassa pidettäisiin. Mutta sensijaan olikin heidän pitänyt ratsastaa Taavetti herran kanssa pois Stäken linnasta ja saaneet ainoastaan kovia sanoja osakseen. Ja mies, joka oli luvannut kemut pitää, Haukka, hän oli paennut Stäkestä jo pari yötä takaperin. Mutta he kyllä hänet pehmittäisivät, jos vain vielä kerran tapaisivat, sen vakuuttivat palvelijat kalliilla valalla.

Näillä tiedoilla palasi Hollinger takaisin Erkin luo. Tämä istui hänen sisään astuessaan lieden ääressä leuka käten varassa ja tujotti tuleen. Ja kun Hollinger kertoi, mitä oli saanut tietää, ei hän näyttänyt edes kuuntelevan häntä. Mutta heti tämän lopetettua hypähti hän ylös ja sanoi:

"Broddelle on tapahtunut onnettomuus!... Jos hän olisi paennut, olisi hän jo varmaan täällä. Olen siitä yhtä vakuutettu, kuin että tuota järveä, joka tässä eteemme leviää, peittää jääkansi vuorensinää lujempi... Mutta nyt ovat hyvät neuvot tarpeen, Hollinger!"

"Minä tiedän ainoastaan yhden", virkkoi tämä, "ja se on, että me kahden, sinä ja minä, yritämme pelastaa Niilo herran."

"Ja jos me emme onnistuisi ... niin olisi hän auttamatta hukassa. Minä tiedän toisen keinon, jota me voimme ensin koittaa. Meidän täytyy lähteä piispan pakinoille ja selittää hänelle koko asia. Hän se yksin vain voi saada Taavetti Pentinpojan taipumaan."

"Piispan luokseko!" huudahti Hollinger. "Neuvosi on rohkea eikä se ainakaan minusta tunnu hyvältä. Vaarallisempaa tietä rakkaan herramme vankilaan olisit tuskin voinut keksiä."

"Mutta en myöskään varmempaa", lausui Erkki lujasti. "Mitä enemmän ajattelen asiaa, sitä varmemmaksi päätöksessäni tulen... Minä voin pakottaa piispan, niin, minä voin pakottaa hänet ajamaan asiaamme... Ja jos ei se onnistuisi, jota en kuitenkaan usko, niin on meillä sittenkin vielä sinun neuvosi jäljellä. Me voimme silloin joko pelastaa Niilo herran tai taas kuolla."

He sopivat, että Hollinger jäisi Ekolsundiin pitämään silmällä taloa sekä myöskin viheriää ritaria, jonka oleskeleminen kartanoa vastapäätä olevassa tuvassa tuntui heistä suuressa määrässä epäilyttävältä. Mutta Erkki itse lähti samana päivänä jo pohjaan päin Taalainmaata kohti kulkemaan aikoen Katillo piispan puheille.

Matka meni nopeammin kuin hän oli toivonutkaan. Kolmannen päivän iltana astui hän jo erään vuorimiehen tupaan lähellä Hedemorán pitäjää.

"Jumalan rauhaa, Pentti ukko!" sanoi hän kynnyksen yli astuttuaan.

Pentti ukko istui lieden ääressä ja hänen vierellään hääräili kolme uljasta poikaa ja yhtä monta renkiä toimissaan. Toisella puolen takkaa istui hänen vaimonsa tyttäreinen ja piikoineen. Kaikki olivat he työpuuhissa. Miehet takoivat ja teroittivat kirveitä sekä myös miekkoja. Naiset kehräsivät ja karstasivat.

Pentti ukko varjosti kädellään silmiään ja tirkisteli oven suuhun, johon Erkki oli pysähtynyt. Ja heti kun erotti vastatulleen kasvopiirteet tunsu hän tämän.

"Niin totta kuin elän, on se Erkki... Jumalan rauhaa, istu alas! Otappa esiin jouluoluesi, muori, sillä luulen, että se matkustavaiselle nyt kyllä maistaa... Mikä tuo sinut tänne, poikani?"

"Olen tullut hakemaan apua täältä, Pentti ukko!"

"Sinäkö, Erkki... Ja minä kun ajattelin, että me pian herrasi kanssa saisimme auttaa itse itseämme."

"Niin ajattelin minäkin ja luulinpa, että Niilo herra jo tähän aikaan olisi taalalaisarmeijan kanssa kaukana joen eteläpuolella. Mutta kohtalo on määrännyt toisin. Niilo herra tarvitsee nyt itse apua ja ellei hän sitä pian saa, niin on hän auttamatta hukassa. Hän on vangittu!"

"Vangittu...! Niilo herra vangittu!" huudahti Pentti ukko ja nousi istuimeltaan. Kaikki miehet käänsivät ihmetellen katseensa Erkkiin ja myös rukit lakkasivat hyrräämästä.

"Kuten sanoin, Pentti ukko, Niilo herra on vangittu!"

"Ja kuka on uskaltanut tehdä sellaisen konnantyön? Missä on hänen vankilansa?"

"Ensimmäiseen kysymykseenne voin kyllä vastata, mutta jos minun pitäisi oikeuden edessä näyttää väitteeni todeksi, niin en voisi sitä. Päinvastoin minut langetettaisiin ja rikoksellinen päästettäisiin vapaaksi. Niin hyvin on hän osannut jälkensä lakaista. Herra Taavetti Pentinpoika, arkkipiispan veli, hän se on tehnyt tämän konnantyön! Mitä taas tulee jälkimäiseen kysymykseen, niin voi siihen ainoastaan Taavetti ritari itse antaa vastauksen."

Vanha vuoritulallinen veti tuuheat kulmakarvansa kokoon ja asetti kätensä ristiin rinnoilleen. Syvä hiljaisuus vallitsi tuvassa.

"Mikä se sitten on", kysyi vihdoon Pentti ukko, "joka aiheuttaa tämän vihollisuuden herrasi ja arkkipiispan veljen välillä?"

"Kaarlo kuningas!" vastasi Erkki ja lisäsi, kun huomasi, että vanhus tahtoi selvempää vastausta. "Niilo herra on, niinkuin hyvin tiedätte, Kaarlo kuninkaan puoluelainen ja kannattaja. Hän tahtoo saada kuninkaan takaisin valtakuntaan, mutta sitä ei tahdo Katillo piispa eivätkä myöskään arkkipiispan sukulaiset ja ystävät. Linköpingin tuomiokirkossa keskusteli Niilo herra heidän kanssaan. Ja siellä tultiin siihen päätökseen, että valtakunta oli yhteisvoimin vapautettava tanskalaisten ikeestä. Senjälkeen olisi sekä kuningas että arkkipiispa palautettava takaisin maahan. Mutta sitten tulivat herrat ehkä ajatelleeksi, muulta kannalta en ainakaan minä voi asiaa käsittää, että Niilo herrasta teidän johtajananne koituisi liian mahtava mies. Ja niin otettiin hän vangiksi vasten kaikkia lupauksia ja kunniasanoja, vaikka rauhan ja ystävyyden oli määrä vallita kaikkien kesken. Siinä käytiin siis aivan samalla tavalla kuin ennen Vesteråsissa, Eerikki Puken asiassa. Ja minä pelkään, Jumala paratkoon, että myöskin tässä on henki kysymyksessä!"

Taas syntyi syvä hiljaisuus. Sen keskeytti nytkin isäntä itse asettumalla jälleen vanhalle paikalleen ratisevan takkavalkean ääreen, jossa laski päänsä kätten nojaan. Vuoritulallinen Pentti Björnsson oli rikas ja hyvin arvossa pidetty mies, jonka neuvoja kaikissa tärkeissä asioissa haluttiin ja myös laajoissa piireissä noudatettiin. Hän oli ollut mukana Engelbrektin vapautussodassa ja tämän muisto oli hänelle erittäin rakas. Kaikkia, jotka olivat siihen osaa ottaneet, piti ukko ystävinään, eikä hän niiltä koskaan apuansa kieltänyt. Tuomas piispan laulut Engelbrektistä ja vapaudesta osasi hän ulkoa alusta loppuun ja monta kertaa oli hän puhellut vanhan rehellisen piispan kanssa aikansa huomattavimmista henkilöistä ja tapahtumista. Näissä keskusteluissa oli piispa myöskin kertonut hänelle Niilo Sturesta, jonka hehkuva rakkaus Engelbrektiin jo yksinään teki vuoritulallisesta tämän ihailijan. Tuttavuus, johon hän jäljestäpäin oli tullut Niilo herran kanssa Kaarlo Knuutinpojan sotien aikana vanhaa drotsia, Krister Niilonpoikaa vastaan, oli vielä vahvistanut ja lisännyt tätä ihailua. Ja arvossa pidetyn vuoritulallisen Pentti Björnssonin puhe tästä Engelbrektin ystävästä levisi laajalle ympäri seutuja. Se sai aikaan yleisen ihailun Niilo Sturea kohtaan vuoristossa ja näitten seutujen asukkaat olisivat menneet vaikka kuolemaan hänen edestään.

Kun nyt Erkki, joka syntyperäisenä taalalaisena oli täällä tuttu jo Engelbrektin ajoista asti, toi tiedon rakasta ritaria kohdanneesta onnettomuudesta, herätti se vuoristolaisessa ja tämän perheessä mitä suurinta katkeruutta. Mutta se ei puhjennut ilmi mahtipontisissa sanoissa eikä myöskään muissa ulkonaisissa ilmaisumuodoissa. Se koski niinkuin yleensä kaikki tällaiset tapaukset suoraan tämän yksinkertaisen ja rehellisen kansan sydämeen. Jo Tukholman piirityksen aikana oli ihmetelty, ettei Niilo herraa ollut siellä, vaikka niin oli puhe ollut. Eikä vuoristolaisten kysymyksiin ollut osattu mitään tyydyttävää vastausta antaa. Sentähden olivatkin nämät, kun piispan sanansaattajat saapuivat, aikoneet jäädä kotia, kunnes Niilo herra itse tulisi. Mutta kun sitten olivat saaneet kuulla, että tämä oli samonnut Gestriklantiin päin saattaakseen rahvaan sielläkin ja Helsinglannissa liikkeelle, olivat he, vaikka epäillen, viimein lähteneet matkaan. Luultavaa kuitenkin oli, että vielä tälläkin hetkellä, vaikka piispa itse oli saapunut Taalaihin, tällaisten tietojen tultua syntyisi vastustusta. Niin, oli hyvin todennäköistä, että piispa saisi ankarasti ponnistella, ennenkuin saisi taalalaiset matkaan, ellei näet onnistuisi hankkia Niilo Sturea sivulleen.

Erkki kertoi sitten kaikki, mitä ritarin vapauttamiseksi oli tehty, ja kuinka nyt viimeinenkin toivo oli rauennut Brodden kadotessa, jolta varmaankin tuo konnamainen Taavetti herra oli ryöstänyt vapauden aivan samoin kuin Niilo herraltakin.

Silloin ryhtyi vihdoon vanha vuoristolainen puhumaan. Hän oli koko ajan Erkin kertoessa istunut pää kumarassa. Mutta ryyptä hänen otsallaan olivat yhä suureneet ja katse tullut terävämmäksi.

"Mitä Niilo Sture tahtoo, sitä mekin tahdomme", lausui hän. "Hänen vihollisensa ovat meidän vihollisiamme samaten kun hänen ystävänsä ovat myös meidän. Sentähden pitää asiain mennä niinkuin hän tahtoo. Ruotsin valtakunta ei ole mikään papintila... Kuninkaan täytyy saada palata takaisin. Ellei siihen myönnytä, eivät taalalaiset, ei ainoakaan heistä, astu joen ylitse Kristian kuningasta vastaan. Se on ensimmäinen ehto!... Toinen on, että Niilo Sture on heti päästettävä vapaalle jalalle, sillä hän se on vievä meidät taisteluun, hän, eikä kukaan muu. Sen sanoi minulle vanha Tuomas piispa, Jumala olkoon hänen sielulleen armollinen, ja olen siitä itsekkin aivan varmasti vakuutettu, että Niilo Sture on oivallisin ritari Ruotsin valtakunnassa ja kaikista sopivin saattamaan Engelbrektin suuren työn loppuun."

Nämät sanat täyttivät Erkin rinnan sydämellisellä riemulla ja kostea kiilto silmissään astui hän esiin ja tarttui vuoritulallisen käteen kiinni.

"Jumala siunatkoon teitä niistä sanoista, Pentti ukko", lausui hän. "Tiedän aivan hyvin, että teidän puheellanne on merkitystä ja että sitä kuunnellaan ja noudatetaan laajalti näillä seuduin."

"No, no, poikaseni!" mutisi Pentti ukko, itsekkin liikutettuna, ajatellessaan, mitä kaikkea rakastettu ritari sai kärsiä, "no, no, maistakaamme nyt ensin muorin jouluolutta ja tuumikaamme sitten, millä tavoin voimme paraiten saada Niilo herran vapautetuksi!"

Vuoritulallisen vaimo toi nyt jouluoluen sisään ja ennen pitkää kulki jo kiiltäväksi hinkattu kuparihaarikka miehestä mieheen. Sitten kun myöskin vieraalle oli tarjottu tervetulijaispikari, tarttui itse isäntä haarikkaan kiinni ja lausui:

"Kaarlo kuninkaan ja Niilo Sturen malja!"

Juotuaan tarjosi hän haarikan Erkille, joka myös toistettuaan samat sanat vei sen huulilleen. Samaten tekivät kaikki muutkin läsnäolevat.

"On kyllä olemassa keino, Pentti ukko", virkkoi Erkki, "jonka avulla Niilo Sture voidaan vapauttaa, ja se on..."

"Ja se on...", kertoi vuorimies, ikäänkuin hämmästyen sitä, että tuo hänen silmissään nuori mies tahtoi pyytämättä antaa hänelle neuvon.

"Muuta keinoa ei ole, kuin että me menemme Katillo piispan puheille", lausui Erkki, "ja sanomme suoraan hänelle, että yhtä varmasti kuin Taalain armeija lähtee sotaan ainoastaan saattaakseen Kaarlo kuninkaan takaisin valtakuntaan, yhtä varmasti vaatii se myös ritari Niilo Sturen johtajakseen, ja ettei se ilman sitä matkaan lähde. Uskon, ettei piispa tunne heimolaisensa konnamaista tekoa. Jos hän saa sen nyt tietää, niin olen varma, että hän yhtä innokkaasti kuin joku meistä on toimiva Niilo herran vapauttamisen hyväksi. Mutta mahdollista on, ettei hän luota sanoihini. Ja minä en voi näyttää niitä toteen yhtä vähän kuin kukaan muukaan niistä miehistä, jotka jäivät kuninkaantytären kanssa odottamaan Krokekin luostarin ulkopuolelle, kun Niilo herra meni sinne sisään."

Erkki lähestyi jo viittäkymmentä. Mutta vanhasta Pentistä, joka oli nähnyt hänen pienestä pojan vekarasta alkain, tuntui Erkki aina nuorelta. Eikä ihme, sillä olihan Pentti tuntenut hänen isänsä ja olihan hänellä sitä paitsi kolmekymmentä vuotta enemmän hartioillaan kuin tällä, vaikka olikin ulkonäöltään vielä reipas ja voimakas niinkuin paraassa miehuudenijässä oleva mies. Kummastuksen ilme katosi kuitenkin heti hänen kasvoiltaan ja suurella tarkkaavaisuudella näytti hän kuuntelevan Erkin ehdotusta. Kun tämä sitten oli lopettanut, sanoi hän tälle niinkuin vertaiselleen:

"Neuvosi tuntuu minusta hyvältä... Meidän on mentävä piispan luo ja puhuttava hänelle asiasta."

Enempää ei sinä iltana juteltu. Vasta parin päivän päästä oli kokous Tunassa, johon Katillo piispa oli määrännyt vuoristolaiset saapumaan. Näitä kahta päivää käyttivät Pentti ja Erkki sekä edellisen pojat hyväkseen. He keskustelivat naapurien kanssa ja tutkivat heidän mielipiteitään sekä valmistivat heitä kaikilla tavoin kokousta varten.

Kun he sitten määrättyyn aikaan saapuivat Tunaan, ei piispaa itseä ollutkaan siellä. Sen sijaan puhui arkkipiispan veli, Krister Pentinpoika, hänen nimessään vuoristolaisille. Tämä selitti heille, miten välttämätöntä oli, että nyt mies talosta lähtisi sotaan, jos kerran täydellä todella tahdottaisiin pelastaa valtakunta vaarasta. Ja laajasti kuvaili hän, kuinka kuningas oli tunkeutunut aina yhä eteenpäin, sen jälkeen kun oli saapunut Tukholmaan maanantaina 25 päivänä maaliskuuta.

"Veljeni arkkipiispan linna, Stäke", lausui hän, "ja myös oma linnani Sallestaborg, ovat joutuneet kuninkaan käsiin. Pääsiäisenä kuunteli hän messua Upsalan tuomiokirkossa ja seuraavana päivänä samosi hän Vesteråsiin, jossa hän nyt paraillaan majoilee heimolaiseni, herra Niilo Kristerinpojan, luona. Hänen ja veljeni, Taavetti herran, sanansaattajat ovat täällä läsnä, niin että te voitte itse heiltä tiedustella, minkälainen asiain tila todellisuudessa on. Mutta varmaa on, että teidät perii hukka, ellette

heti ryhdy ponteviin toimiin, sillä epäilemättä on kuningas heti, kun on saanut Vesteråsin käsiinsä, samoava Långhedenin ylitse tänne teidän seuduillenne."

Ritarin sanoja seurasi hiljaisuus. Miehet lähestyivät toisiansa ja puhelivat keskenään ja kun sitä sellaista oli kestänyt hetkisen aikaa, astui vanha, hopeahapsinen vanhus, Pentti Björnsson, esiin ja tervehti ritaria. Kaikki tunkeutuivat hänen ympärilleen kuullakseen tämän kokeneen miehen sanoja. Kun sitten taas hiljaisuus oli syntynyt, alkoi Pentti:

"Tavaksi on nyt tullut, aina siitä alkain, kun suuret herrat tulivat huomaamaan, mihin me kelpaamme, me, jotka asumme täällä Taalaissa ja ympärillä, että he lähtevät tänne joen ylitse, kun hätä ahdistaa ja uhkaa heitä. Niin on nyt sinunkin käynyt, Krister Pentinpoika, ja samaten myös sukulaisesi, Katillo piispan. Hyvä olisi ollut, jos hän olisi itse ollut täällä meitä vastassa, koskapa hän juuri on kutsunut meidät kokoon. Sillä sinua me hyvin vähän tunnemme. Ja kun ajattelen, miten enosi, Krister Niilonpoika, houkutteli Taalain rehelliset miehet sotajalalle, vaikka mikään hätä ei ahdistanut valtakuntaa, niin on minulla hyvin vähän halua noudattaa kehotustasi. Katsos, nyt on asianlaita niin, että me kyllä huomaamme valtakunnan olevan vaarassa, mutta ei suinkaan veljesi tähden, vaan sentähden, että valtakunta on hallitsijaa vailla, niin kauan kuin Kaarlo kuningas on ja pysyy maanpaossa. Se on tämän hädän tähden vaan, kun me tahdomme lähteä matkaan mies talosta. Sillä sen sanon sinulle, mitään pappisvaltaa me emme halua, vaan me tahdomme, että Ruotsi yhä edelleenkin pysyy kuningaskuntana, jollainen se jo ikimuistettavista ajoista on ollut."

Krister herra huomasi asemansa erittäin vaikeaksi. Sillä tällaista puhetta kuin hän nyt vanhan vuoritolallisen huulilta kuuli, ei hän ollut ollenkaan odottanut. Ja sentähden ei hänellä ollutkaan siihen mitään vastausta antaa. Sillä se oli kokonaan vasten hänen ja muitten herrain aikeita tämä puhe Kaarlo kuninkaan takaisin kutsumisesta. Mutta olla tähän vaatimukseen suostumatta, sitä hän ei uskaltanut, koska taalalaiset toden teolla olivat nyt heidän ainoa turvansa. Niin olisi epäilemättä Katillo piispa tehnyt ja jyrkällä kiellollaan olisi hän ehkä voittanut enemmän kuin mitä Krister herra nyt voitti puolittaisella myöntymisellään.

"Mikä on maalle ja valtakunnalle hyödyksi, sitä mekin uurastamme!" vastasi hän.

"Silloin on sinun se valalla vahvistettava!" jatkoi taipumaton Pentti ukko. "Niin, sinun on vannottava, että sinä ja piispa ja kaikki, jotka nyt ratsastelevat täällä Taalaissa, että ne kaikki suostuvat ensimmäiseksi työksi hankkimaan Kaarlo kuninkaan takaisin valtakuntaan. Ja sitten täytyy sinun vielä laittaa meille johtajaksi kelpo ritari, herra Niilo Sture, tai on sinun ainakin sanottava meille hänen nykyinen olinpaikkansa. Silloin lähdemme me iloisella mielellä Tanskan kuningasta vastaan! Muussa tapauksessa pysymme me kotona ja luulen, olenpa melkein varma siitä, että niitä on vähän, jotka Siljanista lähtevät joen toiselle puolen teidän kanssanne, jos ei nimittäin Katillo piispa puheillaan saa mieliä muuttumaan."

Mustiinpuettu herra, jota vuoristolaiset eivät tunteneet, mutta jonka nimen Erkki heille jälkeensä ilmoitti — mies oli Uppsalan kaniikki Helmich — lähestyi vuorimiehen puhuessa ritaria, joka seisoi muitten herrain keskellä, ja kuiskasi hänelle toisten sitä huomaamatta jotain korvaan. Krister herra astui sen jälkeen esiin ja nosti kaksi sormeansa ylös lausuen:

"Mitä minuun itseeni tulee, niin mielelläni suostun vaatimuksiinne, Taalain kunnan miehet! Mutta heimolaiseni, Katillo piispan, puolesta en minä voi mitään valaa vanna. Mitä taas Niilo herraan tulee, niin ei luullakseni viivy kauan, ennenkuin te taas saatte hänet nähdä. Kuitenkin tahdon ilmoittaa teille, että minä kaikista vähimmän odotin teiltä tällaista puhetta nyt, kun vaara on juuri oven edessä. Ja suuresti mahtaa se Katillo piispaa ihmetyttää, palatessaan rahvaan kanssa Siljanin laaksoista, kun huomaa teidät pysyvän alallanne. Ajatelkaa myöskin, että jos Vesterås antautuu, niin on koko tämä maanpuoli avoinna Kristian kuninkaan joukoille. Toivon siis, että luotatte sanoihini ja että jo huomenna lähdette liikkeelle, jos ei muuta niin ainakin jolle asti!"

"Ei", lausui Pentti Björnsson, "siitä ei tule mitään. Meidän täytyy ensin saada piispalta lupaus, että Kaarlo kuningas palautetaan takaisin valtakuntaansa ja sitten on teidän hankittava meille Niilo herra päälliköksi... Sinä et peljätä meitä puheellasi vaarasta, sillä jos se todella lähestyy, jos kuningas samoo Långhedenin yli, niin tiedämme me kyllä, miten silloin varjella omaa kotiamme ja kontuamme."

Kaikki vuoristolaiset yhtyivät Pentin lausumaan mielipiteeseen ja niin hajoitettiin kokous.

Pentti ja Erkki lähtivät Kuparivuorelle Faluniin, jossa vuorimiehen veli asusti. Vanhus tahtoi neuvotella tämän kanssa ja jos mahdollista saada sanansaattaja jonkun vaikutusvoimaisen talonpojan luo Leksantiin tai Moraan voidakseen estää piispan hankkeet. Vasta myöhään illalla seuraavana päivänä palasivat he takaisin Pentti Björnssonin kotiin.

"Sanasi kokouksessa ovat tehneet aiotun vaikutuksen, isä!" virkkoi vaimo, kun miehet olivat tulleet

tupaan. Ja miehen kysymykseen, mitä hän puheellaan tarkoitti, vastasi hän: "tänne saapui eilen jälkeen puolisen lähetti Niilo herralta."

"Niilo herralta?" huudahtivat ukko ja Erkki samalla kertaa.

"Niin, se oli todellakin häneltä!" virkkoi vaimo. "Niilo herra on matkalla tänne ja lähetti käski minun sanoa sinulle, Erkki, että kiiruhtaisit viipymättä Penningebyhyn. Se on herrasi tahto. Miehellä oli kirje mukanaan, minullekin näytti hän sitä... Ritarin sinetti riippui siinä. Se oli piispalle ja lähetillä oli kiire, sillä kirjeessä oli tärkeitä ja painavia tietoja."

"Mitä sanot, akka?" huudahti mies ja hänen äänessään vaihteli ilo ja epäily.

Erkki seiso siinä kauan ja mietti, mitä oli kuullut. Ei ollut aivan kokonaan mahdotonta, että Niilo herra oli saanut vapautensa takaisin. Brodde oli voinut saapua ja tehdä heti uhkayrityksen, joka oli onnistunut. Ja aivan luonnollista siinä tapauksessa oli, että Niilo herra ensin oli lähtenyt Penningebyhyn. Tie oli kyllä pitkä sinne, mutta ei kuitenkaan niin kovin pitkä, ettei hän olisi voinut olla takaisin varmain tietojen kanssa ennemmin kuin piispa Siljanlaaksojen rahvaan kanssa ehti vihollisen ahdistamille paikoille.

Niin läksi Erkki matkaan. Mutta saavuttuaan Penningebyhyn, olivat kaikki siellä syvään suruun ja murheeseen vaipuneina. Ritarista ei ollut kuulunut mitään. Erkin kertomus, niin vähän varmuutta kuin se sisälsikin, herätti siellä kuitenkin taas toivon kipinän. Mutta itse huomasi hän heti, että kaikki oli ollut vain pelkkää petosta, ja hän tuli siinä ajatelleeksi mustaa kaniikkia, joka kuiskasi ritarin korvaan kansankokouksessa. Epäilemättä oli se hänen keksintöänsä, tuo miehen lähettäminen, saadakseen siten Erkin poistumaan paikkakunnalta, koska toivoa sopi, että hänen poissaollessaan ainakin piispan oma läsnäolo voisi saada talonpojat taipumaan. Tämä huomio sai hänen levottomuutensa kohoamaan äärimmilleen, niin että Briita rouvan täytyi jo lohduttaa häntä. Kaarlo kuninkaan vanha hovimestari tuli hänen luokseen ja lausui hänelle ystävällisen tervehdyksen kuninkaantyttyäreltä, joka pyysi häntä pysymään vain rohkealla mielellä. Mutta kaikesta tästä huolimatta ei Erkki voinut saada rauhaa, ennenkuin istui taas hevosen seljässä.

Hurjaa, epätoivoista vauhtia ajaen suoritti hän matkan takaisin Hedemoraan. Mutta juuri päästessään Fjädrunda-maahan, sai hän kuulla, että Katillo piispa mahtavan taalalais- ja vestmanlantilais-armeijan kanssa majaili Hällemetsässä lähellä Harakerin kirkkoa. Tämä uutinen, joka vahvisti hänen epäluulojansa Krister herraan ja kaniikkiin nähden, enensi hänen levottomuuttaan ja sai hänet ponnistamaan voimiaan viimeisiin asti.

Katillo piispan oli todellakin onnistunut saada taalalaiset seuraamaan itseään. Sen olivat suureksi osaksi vaikuttaneet ne sanomat, joista kaikkialla tiedettiin puhua, että nimittäin Niilo Sture oli palannut retkeltään pohjoisista maakunnista ja niin muodoin ennen pitkää saapuisi paikalle. Itse Pentti ukkokin antoi sen kirjeen pettää itseään, jota oli hänen vaimollensa näytetty. Ja niin oli myöskin hän lähtenyt sotaan kolmen poikansa kanssa.

Varhain aamulla 16 päivänä huhtikuuta ratsasti Erkki pitkin metsäpolkuja, jotka olivat hänelle vallon tuttuja, kiiruhti niin nopeaa, kuin väsynyt hevosenensa juosta voi, eteenpäin Harakerin kirkkoa kohti. Ja jota lähemmäksi hän sitä tuli, sitä selvemmin erotti hänen tottunut korvansa sen omituisen sorinan, joka sekoittui korkeain honkain majesteetilliseen huminaan. Se sorina tuli suuresta leiristä, jonka täytyi olla aivan lähellä.

Silloin keksi hänen silmänsä yhtäkkiä kookkaan, harmaantuneen miehen, joka sotatapparaansa nojaten seiso erään pilviä tavoittelevan kuusen alla. Erkki tunsu heti hänet. Mies oli Pentti Björnsson. Nähtävästi olivat vuoristolaiset ottaneet asemansa tähän osaan metsää. Ja hän sai pian vahvistuksen tähän arveluunsa, sittenkun hän oli ehtinyt tunkeutua tavattoman tiheän, orjantappuroita kasvavan pikkumetsän läpi ukon luokse. Tämä seiso siellä ajatuksiin vaipuneena ja hänen muotonsa oli synkkä, melkein uhkaava. Kun Erkki tuli hänen luokseen, katsahti hän ylös ja hänen katseensa oli tutkiva, mutta mitään kysymystä ei hän tehnyt. Palvelija tuli yksinään, siinä oli selvä vastaus hänelle.

"Tänä päivänä on tosi leikki edessä", virkkoi ukko, "mutta Niilo Sturea ei siltä vielä näy."

"Se oli kaikki vain kamalaa vilppiä, petosta, Pentti ukko", puhkesi Erkki puhumaan ja kiivaus, jolla sanat lausuttiin, ilmaisi aivan täydelleen sen kiihottuneen mielentilan, jossa hän oli. "Pelkkää, inhottavaa petosta kaikki! Niilo herraa pidetään yhä edelleenkin vangittuna."

"Vilppiä, petosta?... Kautta Jumalan kuoleman, poika, mitä sanot?" Ukko mietti hetkisen ja lisäsi sitten: "Minun täytyy heti puhua piispan kanssa. Tule, Erkki... Tahdonpa nähdä, uskalletaanko taalalaisia heitellä niin vain kuin leikkipalloja heidän saamatta edes rehellistä sanaa kiitokseksi rehellisestä työstä."

Erkki satoi hevosensa puuhun kiinni ja niin menivät he molemmat nopein askelin oikotietä metsän läpi sille suunnalle, jossa Pentti tiesi piispan olevan.

"Mihin nyt, Pentti ukko?" kuului yhtäkkiä ääni, kun he olivat kulkeneet hetkisen matkaa tietä pitkin. Ja nuori ritari loistavissa varuksissa astui esiin metsäpolulta ja laski kätensä vuoristolaisen hartioille.

"Piispan luokse", vastasi Pentti lyhyesti ja äreällä äänellä.

"Mutta sinähän jätät paikan, jonka minä olen osottanut sinulle, ukko... Kuningas voi tulla millä hetkellä hyvänsä. Oletko asettanut edes toista miestä tilallesi?"

"Se on kyllä oikeaa puhetta, mitä te siinä pidätte", vastasi ukko, "mutta nyt on asianlaita niin, että meidät on tänne houkuteltu petollisella tavalla ja sitä me emme kärsi... Sitä minä myös menen nyt sanomaan piispalle. Hän saa itse katsoa eteensä, kun kuningas tulee, miten parimmaksi näkee. Mutta minä ja meikäläiset ja paljon muita lisää, me palaamme takaisin kotiin..."

"Kautta Jumalan kalliin veren ... mitä sanot, ukko?"

"Puhtaan totuuden vain, en muuta! Eikö meille luvattu, että Niilo Sture kyllä saapuisi oikeaan aikaan, juuri silloin, kun me häntä tarvitsimme. Ja nyt olen minä, Jumala paratkoon syntiset ajatukseni, seisonut täällä ja ajatellut pahaa tuosta jalosta miehestä sentähden, että hän on pysynyt poissa... Sen lisäksi saan minä vielä nyt kaiken muun hyvän lopuksi kuulla, että hän kituu yhä edelleen pimeässä vankiluolassaan, odottaen ehkä kuolemaa vapauttamisen asemasta... Kautta Jumalan kalliin veren, Steen Sture, siinä on jo enemmän kuin rehellinen mies voi kärsiä."

Steen Sturen, joka samaten turhaan oli odottanut ystävänsä, täytyi myöntää, että ukon viha oli oikeutettua, ja tämä jatkoi:

"Katsos nyt, Steen, kun rauta on vielä kuumaa, täytyy meidän takoa. Katillo piispan on pyhimysten nimessä vannottava, että hän antaa ritarille hänen vapautensa takaisin, muuten lähdemme me miehissä kotiin, sen vakuutan minä, Pentti Björnsson."

"Anna minulle kätesi, ukko", huudahti Steen lämmöllä, "toivoisinpa, että sinä pitäisit minua yhtä rakkaana kuin pidät Niilo Sturea... Usko minua, myös minä olen ritarin ystävä ja tahdon uhrata henkeni ja vereni hänen edestään. Sinä, Erkki, tunnet minut ja voit sanoa, tapaanko minä pöyhkeillä tyhjiillä sanoilla ja lupauksilla!... No niin, minä vannon nyt sinulle tämän ystävytemme nimessä, ukko, vannonpa kautta kolmen lummekukan kilvessäni, että hankin Niilo Sturelle hänen vapautensa jälleen, vaikka minulta sitten henki menisi. Ja siinä en viivyttelen hetkeäkään, jos vain saan elää tämän taistelun jälkeen, joka nyt on edessämme."

Lämpö, jolla nuori ritari puhui, sekä myös hänen avonaiset ja rehelliset kasvonsa tekivät huomattavan vaikutuksen vuoritolalliseen.

"Mutta jos sinä vähänkin luostat minuun, Pentti ukko", jatkoi Steen Sture, "niin jätä asia edemmäksi. Tämä päivä ei ole sitä varten. Muuten on minun uskoni se, että Katillo piispa yhtä vähän kuin minä on voinut ajatellakaan mitään sellaista mahdolliseksi, josta sinä nyt tässä tiedät kertoa. Itse tulen, niinkuin tiedät, Elfsborgin seuduilta ja kun erosin Niilo Sturesta, oli puhe, että me tapaisimme toisemme täällä... Kuka on se konna, joka on uskaltanut vangita hänet?"

"Taavetti Penttinpoika!" vastasi Erkki.

"Voitko näyttää väitöksesi toteen, mies?" kysyi Steen äkisti.

"Voin niin, että te, Steen herra, olette uskova sen yhtä varmasti kuin minä sen uskon... Mutta tuomioistuimen edessä en sitä voi todistaa?"

"Hyvä, luota minuun... Minä olen pitävä sanani... Mutta tänä päivänä, Pentti ukko, ajatelkaamme ainoastaan Ruotsin valtakuntaa, niinkuin Engelbrekt aikoinaan teki... Hän ei olisi oman veljensäkin tähden luopunut velvollisuudestaan!"

Hevosten kavioiden kopina, joka alkoi kuulua kapealta metsäpolulta, katkaisi keskustelun. Katillo piispa itse tuli sieltä ratsastaen murrokselle. Huolimatta raskaasta ja kömpelöstä ruumiistansa oli hän väsymätön valvomaan puolustustoimia. Kaikkialla tahtoi hän itse olla läsnä. Nyt tuli hän varhaisena aamuhetkenä murrosta tarkastamaan, katsomaan, tekivätkö kaikki siellä edes velvollisuutensa. Joukko ritareja oli piispan mukana.

Kolme samallaista murrosta, tehdyt korkeista, kaadetuista hongista, oli siinä perätysten. Kaikki olivat ne täynnä uljaita, taisteluihin tottuneita talonpoikia. Se murros, jossa Steen piti komentoa, sijaitti

keskellä. Piispa loi Steeniin, jonka hän ensimmäiseksi huomasi, tyytymättömän katseen. Häntä ei tietysti voinut miellyttää se, että tämä seiso i ja kaikessa rauhassa keskusteli miesten kanssa niin kaukana sivulla murroksesta, varsinkin kun vihollinen voi saapua millä hetkellä hyvänsä. Mutta heti kun huomasi harmaantuneen vanhuksen, kirkastui hänen katseensa.

"Sinä olet vielä sitä vanhaa rotua, ukko, näen sen sinusta", sanoi hän ja nyökkäsi Pentille muhoillen päätään. "Jos teillä, vuoristolaiset, on vielä yhtä lujat kourat ja yhtä vahvat jänteet joutsissanne kuin Engelbrektin aikana, niin näytämme me Kristian kuninkaalle, mitä paksu pappi voi aikaansaada... Sillä nyt juuri tänä päivänä aikoo hän hyökätä kimppuumme, saat uskoa minua... Hän tahtoo vetää minut tukasta täältä, täältä Taalainmaasta, ha-ha-haa... Mitä sanot sinä siihen, ukko? Emmekö tarjoa hänelle sitä pääsiäisolutta, jota täällä olemme valmistaneet, vai kuinka? Seuratkaa minua, Steen herra!"

Piispa ratsasti pois ja Steen herra seurasi häntä. Hän ei tahtonut odottaa mitään vastausta vuoristolaiselta, hän tahtoi vain kehottaa ja rohkaista, täällä niinkuin muuallakin, missä katsoi sellaista tarpeelliseksi. Se olikin ehkä tällä hetkellä parainta. Sillä tuskin on luultavaa, että Pentti ukko olisi saattanut olla tuomatta esiin sitä asiaa, joka hänen mieltänsä painoi, varsinkin jos olisi saanut aikaa ja päässyt alkuun puheessaan. Ja mitä seurauksia siitä olisi ollut, on helppo arvata, varsinkin kun tieto tuli, että huhuissa kuninkaan tulosta oli todellakin perää. Hän oli tänä päivänä paneva uhkauksensa täytäntöön ja marssiva koko armeijansa kanssa suoraan Taalainmaahan.

Pentti ukko ja Erkki palasivat äänettöminä polkua pitkin takaisin samalle paikalle, jossa Erkki ensinnä oli tavannut tuon rehellisen vuoritolallisen. He aikoivat jo kääntyä sivulle tullakseen murroksen taa, kun yhtäkkiä kaukaa alkoi kuulua pauhaavan sotamusiiikin säveleet. Samassa kuulivat he ratsastajan laukkaavan takanansa ja kun he kääntyivät katsomaan, näkivät he piispan, joka raskaana ja kankeana heilui pärskyvän sotaorhinsa seljässä.

"Huomaan, että nyt on jokaisella aika mennä omiensa pariin", virkkoi Pentti ukko. "Toivonpa, että pyhän kolminaisuuden nimessä tämä päivä saa hyvän lopun ja taistelu kunniallisen päätöksen. Silloin voimme me huomenna toden teolla ryhtyä ajamaan Niilo Sturen asiaa."

Erkin sydäntä kirveli, mitä enemmän hän ajatteli herraansa ja sitä tuskaa, jota tämä epäilemättä tuntisi, kun saisi kuulla taistelusta ja niistä urhotöistä, joita siinä oli suoritettu, ilman että hän oli saanut olla mukana. Mutta kuinka katkeralta tuo ajatus tuntuikin, niin täytyi nyt antaa asiain mennä menoansa. Ja Erkki pyysi ukolta, että saisi hänen poikainsa rinnalla ottaa osaa taisteluun. Silloin kuuli hän voimakkaan äänen takanansa huutavan häntä nimeltä ja kun hän pysähtyi, saavutti hänet Steen Sture.

"Kuuleppa, mies", huusi tämä Erkkille, "riennä lähimmän miehen tykö murroksessa ja sano hänelle, että päällikköjen on kokoonnuttava tänne minun luokseni!"

Koko sotajoukko oli jaettu kolmeen osaan murrosten mukaan. Kullakin osastolla oli oma johtajansa. Steen herra piti komentoa keskimäisessä, kun sitä vastoin Katillo piispa itse hoiti päällikkyyttä taaimmaisessa ja Krister Pentinpoika etumaisessa murroksessa, Tuossa paikassa suoritti Erkki tehtävänsä. Steen Sture oli näet totuttanut väkensä murroksessa erinomaiseen nopeuteen. Heti kun Erkki oli ilmoittanut päällikön käskyn ensimmäiselle miehelle, lähti tämä viemään sitä toiselle ja niin meni tieto miehestä mieheen, kunnes sen hetken kuluttua tuns i jo koko sotajoukko.

Sillä välin lähestyi Steen herra itse murrosta. Se oli suuri, laaja hakkaus, joka ulottui kauas sivuille ja jossa puut olivat kasattuina tylsän kulman muotoon. Sen sisäpuolelle oli hänen osastonsa sijoitettu. Ulommaisina murroksen sivulla seisoivat vuoristolaiset, joiden päällikkö Pentti ukko oli. Steen Sture nyökäytteli ystävällisesti joka taholle päätään ja jatkoi matkaansa, kunnes päällysmiehet toinen toisensa perään alkoivat saapua.

Kun kaikki olivat koossa, ilmoitti hän heille, mitä piispa oli hänelle kertonut. Kuningas, joka ei tiennyt, että piispa oli niin lähellä, samosi rientomarssissa eteenpäin tunkeutuakseen Taalainmaahan, josta hän oli vetävä paksun papin tukasta esiin, niinkuin hän oli sanonut. Nämät tiedot oli piispa saanut eräältä nuorelta vesteräsilaiselta kauppiaalta, joka yön aikana oli saapunut leiriin.

"Meillä on nyt siis ankara ottelu edessä!" lisäsi hän, "ja minä olen varma siitä, että te näytätte hänelle, mistä on lyhin tie kotiin. Mutta sellainen on piispan tahto, että tanskalaisen pitää saada esteettömästi marssia ensimmäisen ja toisen murroksen ohi. Vasta sitten kun se on saapunut kolmannen murroksen luo, on sen päälle joka taholta hyökättävä. Sanokaa sentähden miehellenne, ettei sanaakaan saa puhua, ei jouta jännittää eikä miekkaa vetää tupesta, ennenkuin piispan merkkilaukaus on kajahtanut."

Päällysmiehet menivät ja Steen herra jäi siihen yksin seisomaan. Hän kuunteli. Tanskalaisen soittokunnan säveleet kuuluivat nyt aivan selvään, kuului torventörähdyksiä ja rummun pärrytystä.

Nuoren soturin rinta kohosi, sen täytti rohkeus ja taistelunhimo, halu saada viedä miehensä vihollista vastaan. Se oli ensi kerta, kun hän suuren sotajoukon johtajana oli astuva taisteluun, ja sentähden sykkikin nuorukaisen povi kuuluvasti. Herra Taavetti Pentinpojan oli oikeastaan ollut määrää johtaa tätä sotajoukonosastoa. Mutta vuoristolaiset eivät olleet hyväksyneet häntä, kun piispa oli heille puhunut siitä. Ja kun sitten Steen Sture saapui paikalle, olivat taalalaiset, jotka tunsivat hänen suhteensa Kaarlo kuninkaaseen ja rakastettuun Niilo Stureen, pyytäneet ja saaneetkin hänen päällikökseen. Steenin näitä ajatuksia hautoessa, astui yhtäkkiä nuori mies hänen eteensä.

Se oli sama vesteråsilainen kauppias, joka oli tuonut piispalle nuo tärkeät tiedot Kristian kuninkaasta. Hän oli jo kauan seisonut ja katsellut Steen herraa, nähtävästi epävarmana, sopsisiko hänen nyt lähestyä vai olisiko parempi pysyä paikoillaan. Mutta lopuksi teki hän reippaan päätöksen ja astui esiin.

"Te olette kai nuori herra Steen Sture?" lausui hän nöyrällä äänellä ja kun Steen herra nyökäytti siihen päätään, lisäsi hän: "oletteko tavannut asepalvelijaa?"

"Mitä asepalvelijaa?" kysyi Steen herra.

"Palvelijaa, joka viime yönä tuli minun kanssani kaupungista tänne... Me erkanimme Skultunassa, sillä hän ei uskaltanut tulla yhteyteen Oxenstjerna-veljesten väen kanssa. Mutta hän etsii teitä ja hänellä on varmaan tärkeitä asioita, joista hän tahtoo puhella kanssanne."

Steen herran into nousi ja hän kehotti kauppiasta kiireesti ilmoittamaan, mitä tiesi. Sillä, sanoi hän, jos jotain tahdottiin tehdä miehen hyväksi, se piti tapahtua heti tuossa paikassa. Ja samassa ilmoitti sotamusiikki, että vihollinen jo lähestyi ensimmäistä murrosta. Se vahvisti siis hänen sanansa ja sai kauppiaan kiirehtimään.

"Mitä nyt kerron, tapahtui toissa yönä", alkoi tämä. "Minulla oli asioita kaupungin ulkopuolelle ja kotiin palatessani kuljin minä erästä syrjätiestä, ettei minun olisi tarvinnut tulla tekemisiin tanskalaisten leirin kanssa. Ollessani jo aivan lähellä kaupunkia, kuulin minä yhtäkkiä hevosten kavioiden kopinaa takaani tieltä. Minä pysähdyin ja samassa saavutti minut kolme ratsastajaa, jotka olivat menossa samaan suuntaan kuin minäkin. Pimeydestä huolimatta huomasivat he heti minut, pysähtyivät ja yksi heistä kysyi, tiesinkö minä, missä herra Ove Laurinpoika asusti kaupungissa. Ja kun hän majaili juuri meidän naapurissa, otin minä toimekseni saattaa heidät sinne. Saavuttuamme naapurini kartanolle, huomasin minä, että kolmas heistä olikin vanki, jota toiset olivat kuljettaneet välillään. Toinen vangin kuljettajista meni heti Ove herran puheille ja hetken perästä tuli hän ulos mukanaan kaksi Ove herran miestä. Nämät ottivat vangin haltuunsa ja veivät hänet kellariin. Mutta molemmat ratsastajat hypähtivät taas hevostensa selkään ja menivät matkoihinsa. Olin hyvin utelias tietämään, kuka vanki oli. Ja kun aivan helposti voin päästä puheisiin hänen kanssaan, minun ja naapurini kellarin välillä on ainoastaan vahva puuovi, niin päätin ottaa selvän siitä. Vanki sekä kuuli että vastasi ja niin sain minä tietää, että mies oli herra Niilo Sturen asepalvelija."

"Niilo Sturen palvelija!"

"Niin... Niilo Sturen, Steen herra. Mutta minä tahdoin nyt myös, kun kerran olin oppinut tuntemaan hänet, auttaa häntä vapaalle jalalle. Ja sen tein yhtä mielelläni, kuin ennen olin halunnut saada tietää, kuka hän oli. Kun se minulle oli yhtä helppoa, kuin edellinenkin, niin päätin ensin tutkia, mitä herra Ove Laurinpoika vangista ajatteli. Menin sentähden eilen aamulla varhain Ove herran luokse ja kysyin, tiesikö hän, mikä mies se oli, joka oli uskottu hänen haltuunsa. Sitä hän ei tiennyt. Kun minä sitten selvitin hänelle, kuka vanki oli, tuli hän intoa täyteen ja riensi heti kellariin puhuttelevaan miestä. Heidän keskustelunsa kesti hyvän aikaa. Jälkeen puolisen lähetti Ove herra hakemaan minua ja kysyi, tahtoisinko minä Katillo piispan tähden — hän tiesi, että minä henkeen ja vereen asti olin tähän kiintynyt, koska tämä samotessaan Vesteråsin kautta Taalaihinkin itse omassa persoonassaan kävi antamassa äidilleni viimeisen voitelun — niin hän kysyi, tahtoisinko minä piispan tähden auttaa häntä vapauttamaan vankia..."

Steen herra viittasi kädellään ja juoksi jo samassa murrokselle. Siellä kiipesi hän korkeimpaan kohtaan tähystelemään. Tuuli, joka puhalsi etelästä, toi torvien toivotuksen metsässä olevan aukon kautta niin koväänisenä paikalle, jossa keskustelevat seisovat, että tuntui siltä, kuin olisi vihollinen ollut jo aivan murroksen vieressä. Tämä se oli, joka sai Steen Sturen juoksemaan ja sentähden myös hyväntahtoisen kauppiaan kertomus keskeytyi. Sillä Steen Sturella ei enää ollut aikaa ajatella muuta, kuin alkavaa taistelua.

Varovasti kohotti hän päänsä murroksen harjan yli, josta voi nähdä hyvän matkaa tielle. Tämä kierteli pilviä piirtelevien honkien keskellä mennen murrosten läpi juuri molempien kylkien välistä. Taisteluun valmiiden talonpoikain pitkä rivi ulottui tieltä syvälle metsään niin kauas kuin silmä voi nähdä. Ja joka miehen katse oli luotuna Steen herraan tai taas johonkin muuhun niistä, joita pitkin murroksen harjaa

oli asetettu vahtiin.

Hetkinen kului kaikessa hiljaisuudessa. Kuului ainoastaan, kuinka tuuli suhisi puitten latvoissa, ja vähän etäämpää etelästä päin saapui korviin kumea, yhtämittäinen töminä. Mahdotonta oli kuitenkin tästä ponnahtelevasta äänestä päättää, oliko vihollinen jo saapunut murrosten sisäpuolelle, joihin seiniä kasvavat puut estivät näkymästä, vai oliko se vielä ensimmäisen murroksen edessä, joka muodosti ikäänkuin portin seuraaviin. Monien tuhansien ihmisten ja hevosten jalanastunta synnytti töminän, joka tiheässä metsässä ja rosoisissa vuorensienissä sai aikaan mahtavan, juhlallisen kaiun. Tuntui, niinkuin olisi kuullut valtavan kotkan siipien äänen sen juuri laskeutuessa vuoren onkalossa olevaan pesäänsä, sittenkun nuolennopean lennon aikaansaama suhina on tauonnut.

Yhtäkkiä alkoi soittokunta puhaltaa täydellä voimallaan ja torvien ääni kajahteli niin kauniisti ja iloisesti ihanana talviaamuna. Hevoset hirnuivat ja päällysmiesten kehotukset antoivat ikäänkuin lisää vauhtia joukolle, joka niinkuin pitkä suomuinen käärme kiemurteli esiin puitten välistä.

Liikkumatonna niinkuin kuvapatsas istui Steen Sture, mutta vilkkaista silmistä ja pingoittuneista kasvojen lihaksista voi huomata, että odotettu hetki yhä lähenee. Silloin hirnahti hevonen murroksen alapuolella, vähän edempänä talonpoikaisjoukon takana. Steen herra loi tuikean silmäyksen sinne päin, jossa hevoset seisoivat, ja samassa viittasi hän kädellään, että kaikkia sellaisia, jotka voivat ilmoittaa viholliselle asianlaidan, piti koittaa estää. Vihollisen liikkeistä voi kuitenkin nähdä, ettei tämä ollut vielä mitään huomannut. Suuri armeija samosi näet yhä herkeämättä eteenpäin, joukko joukon perässä. Steen Sture seisoi juuri murroksen ulommaisessa päässä. — Siinä oli vaarallisin paikka ja siinä myöskin luotetuimmat miehet seisoivat, koska, jos hakkaus olisi huomattu, siihen epäilemättä ensimmäinen ja ankarin hyökkäys olisi suunnattu. Paikasta oli mainio näköala yli koko seudun, joten hän siitä voi erottaa jokaisen osaston, niin vieläpä jokaisen yksityisen sotilaankin kuninkaan armeijassa. Näitten kasvoista loisti rohkeus ja taistelunhalu. Ja niitten näkö ei ollut suinkaan omiansa elähyttämään isänmaanystävän toiveita, kun nimittäin niitä komeissa, uljaissa puvuissaan vertasi talonpoikiin, joilla oli kotitekoiset turkit yllään. Mutta sen minkä talonpojat jäivät jälkeen komeudessa, sotaisessa taidossa ja harjoituksessa, sen voittivat he täydelleen takaisin ruumiinvoimissa, sillä siinä suhteessa olivat he vastustajistaan verrattomasti edellä.

Mahdollisesti tekivät juuri nämät vihollisarmeijan hyvät puolet valtaavan vaikutuksen nuoren Steen herran mieleen, sillä varjo levisi siinä hänen jaloille kasvoilleen. Mutta sen voi myös yhtä hyvin aikaansaada kookkaan kuninkaan näkö, joka juuri silloin ratsasti murroksen ohi. Tällä oli yllään kallisarvoinen turkki, jonka alta haarniska välkkyi, ja päässä vihreä hattu, jota oli lämpimämpi pitää kuin kypäriä. Kypäriä ja kilpeä kuljetti hänen takanaan aseenkantaja.

Silloin hirnuu taas hevonen ja Steen herra hätkähti. Äänen oli täytynyt kuulua aina tielle asti ja heti huomasi hän, että kuningas pysähtyi ja kuunteli. Arvattavasti oli hirnunta herättänyt hänessä epäluuloja. Miesten onnistui kuitenkin saada levoton hevonen, joka oli Steen herran oma, heti asettumaan, niin että kaikkialla oli taas hiljaista. Ja vihollinen jatkoi matkaansa. Mutta kuningas ei näyttänyt enää ratsastavan yhtä levollisena kuin ennen. Hän katseli ympärilleen ja pysähtyi tuon tuostakin kuuntelemaan. Seutu oli tässä suuressa määrin hänelle sopimaton, jos nimittäin tappelu olisi syntynyt. Tie oli raivattu ainoaan mahdolliseen paikkaan. Muualta ei se olisi voinut kulkeakaan. Sillä molemmiin puolin sitä kohosivat korkeat, metsän peittämät kallioseinät, jotka uhkaavina ja varoittavina tujottivat alas kuninkaaseen ja häntä ympäröiviin ritareihin. Oli aivan selvää, että jos hyökkäys täällä tapahtuisi, eteenpäin samoava sotajoukko olisi auttamattomasti hukassa. Ja epäluulo, kun se kerran oli herännyt, kasvoi pian peloksi, josta kuningas ei voinut päästä erilleen. Kerta kerran perään teki hän itselleen kysymyksen, minkätähden hänen juuri nyt pitäisi peljätä väijytystä, kun kerran varmaan tiesi, että vasta Taalaissa toisella puolen Långhedeniä saattoi odottaa yhteentörmäystä paksun papin kanssa.

Silloin kuului hevosen hirnunta vielä kerran ja nyt pysähtyi kuningas siihen paikkaan. Sekä Steen herra että muutkin murroksella olevat vahdit luulivat näkevänsä, kuinka hän vaaleni.

"Meidän täytyy heti kääntyä!" kuultiin hänen huutavan ja käsky meni tuota pikaa osastosta osastoon. Koko sotajoukko pysähtyi.

Mutta samalla viittasi myöskin Steen Sture alhaalla seisovalle torvensoittajalle antamaan ryntäysmerkin. Ja pian kuuluivatkin ilmassa tutut säveleet, joihin joka taholta murroksista heti vastattiin. Samassa satoi jo tuhansittain nuolia Tanskan armeijan päälle.

Kiireesti kiipesi nyt koko talonpoikaisjoukko murroksen harjalle ja nuolipilvi nuolipilven jälkeen satoi tielle, kunnes Steen Sture itse ensimmäisenä hyppäsi alas toiselle puolelle ja alkoi ahdistaa vihollista miekalla. Talonpojat päästivät mahtavan sotahuudon, jota kaiku moninkertaisesti kallioissa toisteli. Piispakin tuli murrokselle heti kun sai kuulla hyökkäysmerkkiä puhallettavan ja häntä seurasi oma osastonsa.

Taistelu tuli yleiseksi ja piispa ja Steen Sture heittäytyivät keskelle tulisinta tuoksinaa. Hurjia iskuja otettiin ja annettiin. Tanskalaiset taistelivat erinomaisella urhollisuudella. Kristian kuningas oli heittänyt pois turkkinsa ja tarttunut kilpeensä kiinni, mutta hän ei ollut ehtinyt vaihtaa viheriää hattuansa kypärään. Hän istui hevosensa seljässä juuri keskimäisen murroksen kylkien kohdalla ja tunnettiin helposti hatustansa, vaikka tuskin yksikään talonpoika siltä tiesi, että se oli kuningas.

Uloimpana vasemmalla raivosi Pentti Björnsson Erkin ja kolmen poikansa kanssa itselleen tietä, kulkien eteenpäin yhtä tyynenä ja levollisena, kuin jos olisi kävellyt omia peltojansa pitkin. Ja varmasti kaatui aina vihollinen siellä, mihin he leveillä sotakirveillään iskivät. He vetivätkin sentähden ennen pitkää vihollisen huomion puoleensa ja pian oli heillä vastassa tihein joukko. Pojat ja Erkki ottivat silloin askeleen eteenpäin, niin että he tulivat ukon eteen, jossa seisoi muuri päälletunkevia tanskalaisia vastaan. Mutta ukkoa se ei ollenkaan miellyttänyt ja hän huusi:

"Mikä teitä riivaa, pojat ... vai ettekö häpee sulkea tietä vanhalta mieheltä!"

Ja hän aikoi juuri teoillaan vahvistaa sanansa, kun yhtäkkiä pysähtyi ja tujotti suoraan eteensä tielle. Hänen silmänsä oli pistänyt sieltä tuo viheriää hattu ja ne monet loistavavarusteiset ritarit, jotka ympäröivät tuon hatun omistajaa. Ajatus, että se mahtoi olla kuningas, syntyi siinä äkisti hänen päässään ja hän kääntyi katselemaan jousta itselleen. Mutta kaikki olivat nyt tarttuneet miekkaan ja kirveisiin käsiksi, eikä hän huomannut ainoatakaan, niin kauas kuin nähdä voi, jolla olisi ollut jousi. Sillä nuolivarasto oli suureksi osaksi tullut tyhjennetyksi jo hyökkäyksessä. Ukolta pääsi silloin harminhuudahdus ja hän aikoi taas rientää poikainsa perään, joitten jälkeen oli jäänyt tyhjä tila. Mutta silloin huomasi hän, että vihreähattuinen lähestyi itse Katillo piispaa, jota sitä paitsi ympäröi jo joukko muitakin vihollisia. Ja nyt kääntyi hän taas katkeralla mielellä katselemaan asetta, jota tarvitsi.

Kun hän siinä niin silmillään etsi sitä, astui hän askeleen eteenpäin, huomaamatta, mihin jalkansa pani. Vasta kun oli kompastua, loi hän katseensa maahan. Ja katso, juuri siinä hänen jaloissaan oli jousi, jota etsi. Luultavasti oli se siihen hyökätessä heitetty tai oli se jäänyt siihen miekkaan ja kirveeseen tartuttaissa, kun taistelu mies miestä vastaan alkoi. Myös muutama nuoli oli jäänyt sen viereen. Nyt tähysteli ukko poikiansa. Ne kulkivat eteenpäin hurjassa sankari-innossa ja mielihyvystä vetäytyi ukon suu hymyyn. Hän huusi heille, he eivät kuulleet häntä. Hän kutsui Erkkiä, mutta ei tämäkään kuullut. Hän oli kuitenkin lähinnä ja voi hänet sentähden helpoimmin saavuttaa. Ja jättiläisaskelin kiirehti vanhus hänen luokseen, huutaen kuuluvalla äänellä hänen nimeään. Mutta hänen levottomuutensa kohosi huippuunsa, kun hän etsiessään silmillään vihreähattuista, huomasi tämän jo olevan täydessä rysyssä piispan kanssa.

"Kautta Jumalan kuoleman, Erkki... Erkki", huusi hän, ponnistaen äänensä viimeisiin, "luulenpa, että kuningas aikoo pitää sanansa ja vetää piispan tukasta ulos Taalainmaasta!"

Huuto, joka nyt kuului kauas ympärille, herätti uutta intoa taistelevissa vuoristolaisissa ja ukon pojat näyttivät ottavan isänsä sanat moitteeksi, sillä he kulkivat kahta rajumpina eteenpäin. Mutta Erkki oli silmänräpäyksessä tämän sivulla.

"Jos voit lähettää vielä nuolen, niinkuin ennen voit, niin ammu!" virkkoi ukko tälle. "Katso tuonne tielle! Näetkö tuota viheriähattuista. Minä luulen, että se on kuningas itse... Mutta katso, katso nyt, kuinka se käy piispan päälle!... Ammu, ammu, Herran tähden, poika, ja antakoon itse pyhä Eerikki kuningas nuolellesi oikean suunnan."

Ukon vielä puhuessa oli Erkki jo jännittänyt jousensa ja asettanut nuolen paikalleen. Olikin jo aika. Innokas vanhus itsekin, niin luja ja voimakas kuin olikin, vapisi levottomuudesta, kun hän silmillään taistelevien päitten ylitse seurasi vihreähattuisten liikkeitä. Piispa istui siellä juoksijansa seljässä taistellen aivan yksin kolmea vastaan, joista yksi oli tuo vihreähattuinen. Hänen miekkansa välähteli, niinkuin olisi niitä ollut neljä, mutta siitä huolimatta kohosi vihreähattuinen mies satulassaan antaakseen piispalle kuolettavan iskun.

Silloin helähti jousen jänne ja nuoli lensi suhisten tiehensä. Vihreä hattu lennähti silmänräpäys senjälkeen kookkaan miehen päästä maahan ja ukko näki hänen sipaisevan kädellään otsaansa, ikäänkuin olisi nuoli osunut siihen.

"Poika", huusi hän Erkkille, "se oli oikea Taalain miesten laukaus!"

Kuningas ei kuitenkaan haavoittunut. Mutta Erkillä oli heti taas toinen nuoli jänteellä. Sillä oli sama vaikutus kuin edellisellä. Näytti siltä, kuin olisi sekin osunut maaliinsa. Sillä kuningas jätti heti sikseen ottelunsa paksun papin kanssa ja alkoi vain kaikin voimin pyrkiä metsästä ulos.

"Kautta Jumalan kuoleman, nämät talonpojat ampuvat minut kuoliaaksi!" kuulivat ympärilläolevat hänen huutavan. Senjälkeen kannusti hän hevostaan ja ratsasti pois, niin nopeaan kuin yleisessä ahdingossa voi.

Kuningasta seurasivat ritarit, ratsu- ja jalkamiehet. Kuuma ottelu syntyi ensimmäisen murroksen luona, ennenkuin tanskalaiset pääsivät tunkeutumaan läpi. Mutta heti kun tämä oli onnistunut, hajoutui koko sotajoukko hurjaan pakoon. Talonpoikaisjoukko ajoi sitä kiivaasti takaa ja metsä kajahteli voittavien sotahuudoista. Tuhansittain makasi kuolleita ja haavoitettuja siinä osassa metsää, jossa taistelu oli taisteltu ja voitto saatu. Katillo piispa, kokonaan taistelu-innon hurmaamana, kiiti mustalla sotaratsullaan, niinkuin ukkospilvi, eteenpäin. Mutta kiihkon ollessa juuri suurimmillaan, pidätti hänet Steen Sture, joka oli koonnut ympärilleen useimmat osastoonsa kuuluvat päälliköt. Nyt nähdessään piispan ratsasti hän tämän luo sekä esitti hänelle, kuinka välttämätöntä oli, että armeija, mikäli mahdollista, pidettäisiin koossa, koska saattaisi tapahtua, että vihollinen kentälle saavuttua voisi jälleen yhdistyä ja tehdä vastarintaa. Piispa huomasi Steen Sturen muistutuksen oikeaksi ja kiitteli suuresti tämän ajattelevaisuutta sekä antoi käskyn koota väen yhteen. Tämän määräyksen annettuaan syöksyi hän itse taas eteenpäin taistelun tuoksinaan saattaakseen voittonsa täydelliseksi.

Talonpoikia oli jo saapunut useita tuhansia metsän rantaan ja samosivat siitä nyt tasangolle. Pentti ukko poikineen oli myös niitten joukossa. Mutta yhtäkkiä pysähtyi vanhus.

"Pojat!" huusi hän, "nyt pysähdymme me tähän. Minä en näe meidän Steeniä ja häneen vain minä luotan!"

Ja niin pysähtyivät he ja suuri joukko vuoritolallisia palvelijoinen teki samoin. Siten muodostui juuri metsän rantaan vahva kantajoukko, johon oli helppo yhdistää metsästä ulos pyrkivät talonpojat. Niin kävi kuin Steen Sture oli aavistanutkin. Kristian kuningas ja koko hänen ritaristonsa olivat harmista haljeta, kun heidän oli täytyntä väistyä talonpoikaisjoukon tieltä. Ja sentähden panivat he kaikki voimansa liikkeelle, kootakseen väkensä, joka heille ennen pitkää onnistuikin. Niin olivatkin he jo, ennenkuin takaa-ajajat sitä huomasivatkaan, täydessä taisteluasennossa.

Silloin saapui Steen Sture metsästä ratsastaen paikalle ja ennen pitkää marssi talonpoikia joukko joukon perään metsästä ulos ja yhdistyi vuoristolaisiin. Steen herra katseli mielihyvillä näitä, jotka kookkaina ja jäykkinä niinkuin vuoresta tulleet jättiläiset seisoivat paikoillaan. Ja hän ratsasti heidän luokseen pysähtyen ulommaiselle siivelle, jossa Pentti ukko itse seisoi suuren suuri sotatappara olkapäällään.

"Hyvin käy, ukko!" sanoi hän, "ennen iltaa olemme me, jos Jumala tahtoo, voittaneet Kaarlo kuninkaan kruunun takaisin!"

"Muista vain lupauksesi, Steen!" oli vanhuksen juro vastaus.

Steen nyökäytti vastaukseksi tarkoittavasti päätään ja ratsasti järjestämään hyökkäystä.

Samassa kuuli Pentti ukko kiivasta juoksua takaansa ja joku kutsui Erkkiä nimeltä. Sekä ukko että Erkki, joka seisoi juuri tämän vieressä, kääntyivät ympäri ja näkivät kookkaan, hartevan miehen, joka juosten lähestyi heitä.

"Brodde!" huudahti Erkki ja astui rivistä tulevaa vastaan.

"Niin, minä se olen... Ja nyt saa tuo kavala konna Ekolsundissa pian tuntea, miltä kosto tuntuu... Tule, seuraa minua, en hetkeäkään enää tahdo kadottaa, kun kerran olen löytänyt sinut. Olen yrittänyt tavata Steen herraa, mutta taistelu tuli väliin... Olisinpa vain ennemmin tietänyt, että sinä olet täällä, niin olisin jo aikaa ollut luonasi..."

Erkki katseli Pentti ukkoa ja tämä tujotti sekä Erkkiin, että Broddeen, voimatta ymmärtää, mistä nämät puhuivat, kunnes Erkki lyhyesti selitti hänelle, kuka Brodde oli. Mutta silloin tuli vanhus intoa täyteen ja vähältä oli, ettei hän jo itse jättänyt sotajoukkoa rientääkseen rakkaalle Niilo herralle avuksi.

"Mene, mene!" sanoi hän, "sinä tiedät, missä hevoseni seisoo, ota se ja anna tälle miehelle. Eikä eläintä tarvitse säästää, kyllä se sellaisen matkan kestää. Jos minä elän tämän päivän yli, niin tulen minä itse poikineni teille avuksi."

Brodde ei ehtinyt vastata, sillä samassa puhalsi torvensoittaja hyökkäykseen. Mutta hän pusersi vanhuksen kättä ja hänen silmänsä puhuivat enemmän kuin mitä sanat olisivat voineet ilmituoda.

Hitaasti lähti sotajoukko liikkeelle. Molemmat miehet seisoivat hetkisen aikaa hiljaa ja katselivat tuota suurenmoista näytelmää, kun molemmat armeijat lähenivät toisiaan.

Mutta sitten kiiruhtivat he metsään.

VII.

Eräänä yönä Ekolsundissa.

Herra Taavetti Pentinpoika istui salakammiossaan Ekolsundin kartanossa tuiman ja julman näköisenä. Hänen vaanivat silmänsä olivat luotuina seinään, jossa muuten ei ollut mitään, mikä olisi voinut katsetta miellyttää. Käsillään nojasi hän polviin, joten hän tuli istuneeksi vähän etukumarassa. Se teki koko hänen olentonsa kavalan ja konnamaisen näköiseksi. Silmät kiiluivat ja säkenöivät, ikäänkuin olisi hän hautonut jotain ajatusta, joka synnytti hänessä erityistä tyydytystä.

Mies, ulkonäöltään vielä konnamaisemman näköinen, kuin herransa olikaan, seiso i hänen edessään.

"Eikö hän puhu mitään?" kysyi ritari.

"Ei!"

"Ja sinä ilmoitit hänelle, että hänen täytyy kuolla?"

"Sen tein... Mutta hän vastaanotti sanoman niin välinpitämättömän näköisenä, kuin olisi järki paennut pois hänen päästään."

Taavetti herra hiveli partaansa ja vaaniva katse kääntyi taas seinään.

"Minä aion ... niin, minä tahdon ... käydä itse hänen luonaan."

Ovi avautui ja Sigge astui sisään, ilmoittaen, että herra Ove Laurinpojan lähetti oli saapunut taloon ja pyysi päästä Taavetti herran puheille. Tämän kuullessaan hypähti Taavetti herra innoissaan ylös istuimeltaan.

"Saata hänet heti suureen saliin!" sanoi hän.

Sigge meni ja myös ritari alkoi tehdä lähtöä.

"Älä puhu hänelle nyt mitään", lausui hän odottavalle palvelijalle, "minä käyn sitten myöhemmin itse hänen luonaan."

Sen sanottuaan poistui hän huoneesta ja myös palvelija meni toimiinsa.

Suuressa salissa odotti jo vieras asemies, kun Taavetti herra astui sisään. Ritari heitti tutkivan katseen häneen.

"Sinä olet herra Ove Laurinpojan lähetti", kysyi hän.

"Niin, minä tulen Ove herran luota", vastasi mies, "ja vaikka minä itse en ymmärrä sanaakaan siitä tervehdyksestä, joka minun on tuotava teille, niin on minun velvollisuuteni kuitenkin ilmoittaa se."

"Hyvä on mies, luulenpa ymmärtäväni puolinaisenkin laulun sisällön...
Kuinka kuuluu tervehdys?"

"Että kaikki on jo silloin tehtynä, kun minä tuon tämän tervehdykseni teille, Taavetti herra."

"Ha-ha-haa", nauroi ritari, "sen laulun kyllä käsitän ja minä en voi muuta kuin kiittää sinua niin hauska tiedonannosta."

Sanoma teki Taavetti herran ylenmäärin iloiseksi. Sen huomasi kaikista hänen liikkeistään. Hän käveli edestakaisin huoneessa ja huulilla häilyi autuaallinen hymy, vaikka vaanivissa silmissä kuten tavallisesti pysyi sama karsas ilme.

"Onko sinulla muuten mitään uutta kerrottavaa, mies?" kysyi hän edelleen, kävelleen nopein, levottomin askelin lattialla. "Missä päin kulkee Kristian kuningas nyt tähän aikaan joukkoineen?"

"Kun jätin Ove herran", virkkoi mies, "valmistelivat tanskalaiset juuri taisteluun itseään, mutta erotessani armeijasta oli piispa jo lyönyt Kristian kuninkaan."

"Kun jätit armeijan, sanot?"

"Niin, Ove herran kanssa puhelin kaupungissa, mutta sotajoukkoa täytyy minun seurata aina Hällametsään ja Harakerin kirkolle asti, ennenkuin uskalsin erota siitä ja lähteä tälle matkalle."

"Niin on siis serkkuni voittanut!" huusi ritari voimatta salata iloaan. "Mene alas linnantupaan mies. Tahdon, että ilo ja riemu vallitsee tänä iltana Ekolsundissa ja sinun ei pidä ainakaan saada sanoa, ettei olut olisi tänään kylliksi väkevää. Sano keittiömestarille, Sigge, että hän tuo ylös tynnyrin parasta olutta!"

Sigge ja vieras, jonka silmät kummallisesti välähtelivät tuuheain kulmakarvain alla, menivät ja jättivät Taavetti herran yksin. Hän jatkoi kävelyänsä kädet seljän takana ja hymy väreili vielä hänen huulillaan, kun Sigge hetken kuluttua palasi takaisin. Tämä astui ujostelemattoman vapaasti kuten suosikki ainakin ritarin luo.

"Älkää antako ilon sokaista itseänne, Taavetti herra!" sanoi hän. "Tulee päivä tämänkin jälkeen ja aina on hyvä, että oman oven edusta on puhtaaksi lakaistuna."

"Mitä oikeastaan tarkoitat alituisella kotkottamisellasi?" puhkesi ritari vihastuneena puhumaan.

"Samaa mitä aina olen tarkoittanut ja joka nyt on tullut Haukan osaksi... Saman kohtalon pitäisi valmistaa myös tuolle tornissa-olijalle, herra, ja sen niin kauan kuin teillä vielä on voimaa siihen. Sillä kukaan ei voi päättää, mitä huomenna tapahtuu. Jos piispa on voittanut ja me jätämme taas talon, niin voi paljon silloin tulla päivänvaloon sellaista, joka nyt on salassa..."

"Niinhän se on!" mörisi Taavetti herra, "oikeassa olet. Kun se on tehty, on vaara poissa... Pidä vain nyt huoli siitä, että miehet linnantuvassa saavat, mitä tahtovat. Sillä tulevana yönä, kun työ pannaan toimeen, täytyy heidän nukkua lujasti... Ja huomenna ratsastamme me sitten serkkuni, piispan, luo."

Mies meni. Ilta tuli ja linnantuvassa pääsi hillitön ilo valloilleen. Eivät ne olleet juuri hienointa lajia, ne huvitukset, jotka tähän aikaan huovien juomingeissa olivat tavallisia. Ja vielä vähemmin sopi odottaa siivoutta tällaisessa seurassa, jonka pääasiallisesti muodostivat vanhat merirosvot ja pahinta lajia metsäsissit. Pila olikin mitä karkeinta ja laulut, joita vuoron perään esitettiin, erittäin rivoja. Kaikkea tätä osasi Sigge erinomaisella taidolla johtaa.

Mutta hän sai sen lisäksi vielä aivan odottamatta kaksi apulaista, jotka huvittamistaidossa olivat vallan voittamattomat. Pari kirjavapukuista miestä oli saapunut taloon ja nyt astuivat he Taavetti herran omalla luvalla sisään linnantupaan huvittaakseen ilveilyillään miehiä. Taavetti herra tuli itse heidän mukanaan ja asettui istumaan pitkän tammipöydän ääreen miestensä keskelle sekä tuotatti itselleen mukillisen olutta. Sen saatuaan virkkoi hän:

"Miehet, meistä on tuntunut elämä ikävältä Ekolsundissa, kun meidän on täytynyt loikoa täällä ja pitää silmällä Stäken linnaa. Mutta tänä päivänä on siitä kaikesta tuleva loppu. Huomenna nousemme me sitten satulaan ja ratsastamme serkkuni, Katillo piispan, luokse."

Hurjat hyväksymishuudot täyttivät huoneen ja ritari sekä miehet joivat mukinsa ja haarikkansa pohjaan.

"Riemuitkaa nyt sentähden oikein sydämenne pohjasta ja pitäkää kaikin puolin hauskaa!" lisäsi hän. "Mutta mihin ovat ilveilijät joutuneet? Heti esiin näyttämään, onko teillä mitään huvittavaa meille tarjottavana, muuten saatte, niin totta kuin elän, istua jalkapuussa yli yön!"

Molemmat ilveilijät astuivat esiin. Nämät olivat lujarakenteisia miehiä, yllä kirjavat vaatteet, koristetut pienillä kelloilla ja kulkusilla, jotka helisivät vähimmästäkin liikkeestä. Kasvot olivat kummallakin miehellä maalatut mitä kummallisimmalla tavalla, niin että kukaan ei voinut tuntea heitä, vaikka olisi sattunutkin näkemään heidät joskus ennen.

Ritarin huutaessa hyppäsivät he molemmat nyt esiin, niin että kellot helisivät ikäänkuin peljästyksestä. Mutta heti sen jälkeen vierivät he jo niinkuin kaksi pyörää pitkin pöydän toista sivua. Saavuttuaan paikalle, missä ritari itse istui, otti edellinen miehistä aika vauhdin, asetti kätensä keskelle pöytää ja heilautti itsensä toiselle puolelle. Ja ennenkuin Taavetti herra ja hänen miehensä ehtivät toipua hämmästyksensä, teki toinen mies jo saman rohkean hyppäyksen, jonka jälkeen he molemmat samalla tavalla vierivät takaisin siihen osaan huonetta, josta olivat lähteneet. Sitten alkoi toinen ilveilijöistä laulaa hauskaa laulua, jonka sisältöä toinen koitti kasvojen ilmeillä ja liikkeillään jäljitellä. Mutta juuri keskellä laulua pysähtyi hän yhtäkkiä ja juoksi ovelle, johon tullessaan oli jättänyt suuren pullon. Sen nosti hän nyt, sittenkun oli ensin huolellisesti tarkastanut sitä, ylös ja vei huulilleen, ottaen sieltä, niinkuin näytti, pari aika kulausta.

"Hei, mies", huusi ritari ilveilijälle, "tule vain tänne juomaan minun oluttani! Siitä saat sinä enemmän voimaa, kuin sekoituksesta, jota sinulla on pullossasi."

Mutta miehet eivät kuunnelleet ritarin sanoja, vaan alkoivat molempain laulaissa rajun tanssin, joka herätti noissa hurjissa seikkailijoissa mitä suurinta mieltymystä. Tanssin lomassa kävivät he aina tuon

tuostakin pullolla, josta ottivat kulauksen kulauksen perään. Hyppyä katsellessa kääntyi Sigge kerran Taavetti herran puoleen ja kuiskasi:

"Ellen olisi itse vienyt Haukkaa herra Ove Laurin pojan luokse, niin uskaltaisin vannoa, että toinen ilveilijöistä on hän."

Mutta Taavetti herra päästi leveään naurun ja arveli oluen menneen Siggen päähän, niin että hän näki aaveita. Ja niin jäi asia siihen ilman että siitä enää sen enempää puhuttiin. Juotiin vain, laskettiin leikkiä ja naurettiin ilveilijäin tempuille, joista toinen oli toista ihmeellisempi, mitä rohkeuteen, notkeuteen ja voimaan tuli.

Niin kului aika myöhään yöhön. Lopulta nousi Taavetti herra ylös ja alkoi tehdä lähtöä. Mutta menessään kuiskasi hän Siggelle, että tämä heti, kun miehet olivat saaneet kyllänsä, tulisi hänen luokseen. Ja Sigge lupasi sen. Ritarin mentyä pääsi ilo vasta valloilleen linnantuvassa. Nuo hurjat miehet hoilasivat ja kirkuivat, minkä jaksoivat, niin että tupu oli yhtenä rähinä.

Kun tätä tällaista menoa oli hetken aikaa jatkunut, huusi Sigge toiselle ilveilijälle, joka juuri seisoi pullo huulilla:

"Mitä sinulla on pullossasi, mies?... Jos se on jotain hyvää, niin täytyy sitä jokaisen saada maistaa. Ja hyvää mahtaa se olla, koska sinä itse niin usein käyt sitä tervehtimässä!"

Puhe sai yleisen hyväksymisen puolelleen ja ennen pitkää huusi jo koko juomaseura, että pullon piti kulkea miehestä mieheen. Se ilveilijöistä, joka piti pulloa kädessään, jätti sen vastahakoisesti toverilleen. Tämä, joka näytti olevan nuorempi ja notkeampi, kulki naurettavin liikkein ympäri pöytää ja kaatoi aina joka juoma-astiaan muutaman tipan pullostaan. Sitä tehdessään lauloi hän hauskaa, yleisesti suosittua laulua, johon toinen ilveilijä alhaalla oven suussa löi tahtia kahdella, suurella juomakannulla.

Niin jatkui leikkiä, kunnes pullo oli aivan tyhjä. Ja miehet joivat ja heidän naamansa paistoivat, niinkuin olisi keskikesän aurinko kemuissa loistanut. Ainoastaan yksi mies, joko hän sitten vainusi petosta, tai huomasi toveriensa tylsistä, kankeista katseista nautitun juoman nopeat vaikutukset, ei koskenut pikariinsa, vaan alkoi sen sijaan tarkkaan katsella toista ilveilijää. Mies oli Sigge. Jota kauemmin hän tarkasteli ilveilijän kasvopiirteitä, vartaloa ja ruumiin koko ryhtiä ja liikkeitä, sitä enemmän varmeni hän epäilyksissään, että se oli Haukka, joka seisoi siinä hänen edessään. Ja siihen määrin oli väkevä olut jo vaikuttanut häneenkin, että hän nyt kokonaan unhotti vieneensä vaarallisen vihollisensa herra Ove Laurinpojan luokse, joka oli Taavetti herralle vanha tuttu ja jonka oli määrä saattaa vanki joko Tanskaan tai vielä varmempaan paikkaan, mistä hän ei koskaan voisi takaisin palata. Tämän olisi Ove herra kyllä tekevä, siitä oli ritari ollut varma, vanhan ystävyuden vuoksi, joka johti alkunsa niiltä ajoilta, kun hänellä ja Taavetti herralla yhdessä Jost von Bardenvlethin kanssa oli ollut erityisiä pieniä seikkailuja, jotka eivät kärsineet päivänvaloa. Mutta samalla hetkellä, kun tämä ajatus selvisi Siggelle, jota seurasi luja varmuus, että jotain oli tekeillä, mikä voisi tuottaa hänelle ja hänen herralleen tuhon, samalla hetkellä selvisi hänelle myöskin, että hän oli antanut pettää itseään. Hän huomasi, että ryhtyi hän mihin tahansa, niin oli se nyt joka tapauksessa myöhäistä. Ja se ajatus halvasi hänet, saattoi hänen kykenemättömäksi toimimaan.

Hän hypähti ylös ja kääntyen oveen päin huusi hän:

"Haukka, mitä kaikki tämä merkitsee?"

Mutta kukaan ei vastannut. Päinvastoin alkoivat molemmat ilveilijät taas huimaavan piiritanssin, joka teki unijuoman vaikutuksen vielä tehokkaammaksi. Koko miesrivi istui ja mulkoili ympärilleen, mutta vähitellen lakkasi rähinä. Pikarit ja mu'it putoilivat heidän turtuneista käsistään raskaasti alas pöydälle ja pian vaipui toinen toisensa perään täydelliseen tunnottomuuteen. Silloin hypähti Sigge ylös penkiltä ja juoksi ilveilijää kohti, jota hän luuli Haukaksi. Hän oli itse juonut aika lailla, osaksi koska tiesi nyt olevansa vapaa kaikesta vaarasta, osaksi taas sentähden, että tarvitsi rohkeutta edessä olevaan mustaan konnantekoon. Sillä hänessä oli kuitenkin vielä hitunen omaatuntoa jäljellä, jonka piti saada sammumaan, ennenkuin kylmäverisesti voi murhata turvattoman.

"Haukka!" huusi hän ja yritti tarttua ilveilijään kiinni, "sinä menettelet konnamaisesti."

Mutta voimakas nyrkinisku kaatoi hänet maahan ja samassa tanssivat molemmat ilveilijät ovesta ulos. Kahdella miehellä oli vielä niin paljon tuntoa jäljellä, että huomasivat nyt asiain ei olevan oikealla kannalla. He koittivatkin sentähden nousta paikoiltansa rientääkseen apuun, mutta kaatuivat heti suin päin kivilattiaan.

"Sulje ovi, Hollinger!" huusi toinen ilveilijöistä heti kun olivat tulleet ulos, "ja lykkää salpa eteen!... Kas niin, nyt menemme me Taavetti herran puheille!"

Kun he lähestyivät rappusia, jotka johtivat luhtisillalle, kohtasivat he kookkaan asepalvelijan, joka seisoi siellä vahtina. "Onko hän tuolla ylhäällä?" kysyi se miehistä, jota Sigge oli luullut Haukaksi.

"Hän on siellä!" vastasi asepalvelija.

"Hyvä on, menkäämme sitten sinne!"

He nousivat niin hiljaa kuin mahdollista ylös luhtisillalle ja tähdet, jotka välkkyivät huhtikuun taivaalla, levittivät himmeää valoansa tikapuille ja luhdin eteiseen, mihin se tunkeutui pienien aukkojen kautta. Ylös päästyään astuivat he suuren ritarisalin ovelle. Siellä sisällä mitteli joku raskain, kiivain askelin lattiaa. Ne ilmaisivat, ne askeleet kärsimättömyyttä ja mieltä, joka ei voinut kauan aikaa pidättää itseään. Jälkimäistä ilmaisi vielä selvemmin askelten kiivaus, sillä vielä kauan aikaa niitten lakattuakin kajahteli niiden ääni pöydissä ja penkeissä.

"Sillä tavalla on hän hyvän aikaa kävellyt edestakaisin!" kuiskasi mies, jolle vahdinpito oli uskottu.

Mutta samassa tempasivat he oven auki ja astuivat sisään.

"Mitä lempo vieköön tällainen viivyttelyminen merkitsee, Sigge!" huusi Taavetti herra ja kääntyi ympäri, mutta vaikenä äkisti, kun huomasi yhden sijasta kolme astuvan sisään.

Silmänräpäyksessä tarttuivat molemmat ilveilijät häneen kiinni. Hän päästi kauhean huudon, aavistaen heti, että jotain oli edessä, josta hän vain hädän tuskin voisi selviytyä. Mutta hänen huutonsa ei hyödyttänyt mitään. Lujat kädet pitelivät siitä huolimatta tiukasti kiinni. Kuitenkin alkoi samassa kuulua ulkoa askelten ääniä ja joku, jolla oli kaliseva avainkimppu vyössään, nousi hitaasti luhdinrappusia ylös. Ilveilijät kuuntelivat ja ritari jatkoi huutamistaan, kunnes ovi avautui, ja kynnykselle ilmutui vanginvartijan ilkeä, konnamainen haamu. Mutta hänen niskaansa tarttui siinä paikassa oven vieressä seisova mies heittäen hänet pitkäkseen kauas lattialle. Silloin vaikenä ritari.

"Kas niin, Taavetti Pentinpoika", alkoi toinen ilveilijöistä, "nyt voin minä vihdoinkin kiittää teitä viimeisistä. Muistatteko vielä Stäkeä, Haukkaa ja lupausta, jonka annoitte hänelle...? Teillä on merkillinen tapa täyttää sananne. Mutta nyt saatte te sen takaisin... Ei, ei, herra", lisäsi hän, kun ritari alkoi taas huutaa miehiään apuun, "nyt on teidän oltava vaiti, tai kautta herrani kalliin hengen, minä muussa tapauksessa pistän miekkani läpi teidän mustan sydämenne... Hei, vanginvartija, anna heti tänne herra Niilo Sturen vankilan avaimet... Erkki, ota ne häneltä...!"

Vanginvartija näytti epäröivän, mutta Erkki tempasi avainkimpun häneltä ja pudisteli sitä ritarin kasvojen edessä.

"Ota avaimet, että pääsemme lähtemään!" virkkoi Haukka, johon lisäsi: "ja nyt, Taavetti Pentinpoika, näytä meille tie herra Niilo Sturen vankilaan."

Voidaan osottaa rohkeutta niin hyvää kuin pahaakin tehtäessä. Mutta varmana tosiasiana täytyy pitää, että jälkimäinen on läheisessä yhteydessä raukkamaisuuden, pelkuruuden kanssa, kun sitä vastoin edellinen uhraa vaikka henkensä asiansa edestä. Konna, joka keinoista välittämättä verivirtojen ja kaikellaisten julmuuksien kautta pyrkii maaliinsa, epäilee ja pötkii pakoon, heti kun tehdään kysymys, tahtooko hän hengellään vastata teoistaan. Näin juuri oli myöskin asianlaita, mitä ankaraan ritariin, herra Taavetti Pentinpoikaan, tulee. Taistelun tuoksinassa, keinuvassa laivassa, kun oli kysymys rauhallisen kauppa-aluksen ryöstöstä, tai kun sai hurjissa kemuissa olla mukana, raiskata ja polkea neidon siveyden ja kunnian, kas silloin oli hän miesten ensimmäisiä. Niin myöskin nyt, kun oli saanut päähänsä, että mies, joka hänen tielleen esteitä pani, oli poistettava. Mitään epäilyä ei hän tuntenut, eikä myöskään mitään sääliä. Ainoastaan tuskallinen huoli lakaista jälkensä niin puhtaiksi kuin mahdollista pysyi hänessä. Siis aivan niinkuin petoeläimessä, sittenkun se on kaatanut uhrinsa maahan. Hänelläkin oli petoeläimen rohkeus, mutta myös tämän pelkuruus.

Sentähden antoi Taavetti Pentinpoika, kun hän nyt näki, ettei mikään auttanut, ettei hänen huutonsa, vaikka sen olisi pitänyt saada koko maailman liikkeelle, saanut nukkuvia miehiä heräämään — sentähden antoi hän vapaaehtoisesti viedä itsensä salista ja rappusia alas pihalle. Hän oli itse tehnyt voitavansa saadakseen miestensä unen niin sikeäksi kuin mahdollista. Ja nyt sai hän kärsiä seuraukset siitä. Pihalla pysähtyi hän yhtäkkiä kuuntelemaan ja aikoi nähtävästi vielä kerran huutaa miehiään apuun, mutta Haukka, joka huomasi hänen aikomuksensa, asetti nopeasti miekan hänen rintaansa vastaan. Hän oli tosin aivan varma, että kaniikki Helmichin valmistama unijuoma oli tehnyt täyden vaikutuksen, mutta hän tahtoi kuitenkin joka tapauksessa olla varoillaan, sillä olihan juoma jo kauan aikaa seisonut pullossa ja siis mahdollisesti voinut menettää voimansa, niinkuin sanotaan. Eikä ollut asioille ollenkaan edullista, jos nukkuvat olisivat ennen aikaansa heränneet.

Niin asteli pelkurimainen ritari äänetönnä eteenpäin molempien ilveilijäin välissä, joitten kädet pitelivät häntä kiinni niinkuin rautapihdit. Erkki kulki edellä palava tulisoitto kädessä.

He saapuivat vankihuoneen ovelle, joka avautui ilman vaikeutta. Rappuset, jotka johtivat alhaalle vankiluolaan, olivat kuitenkin niin soukat, että ainoastaan yksi mies voi kerrallaan kulkea niitä. Taavetti herra sai sentähden kulkea ensimmäisenä. Hänen perässään asteli Haukka, sitten Erkki ja viimeisenä Hollinger. Alhaalla sattui vielä ovi eteen. Taavetti herra pakotettiin avaamaan sekin. Ja niin seisoivat he ennen pitkää ahtaassa vankiluolassa Niilo Sturea vastapäätä. Tämä oli raskailla kahleilla kiinnitetty muuriin. Hän oli kuullut askelten äänet rappusista, hän tiesi, sillä vanginvartija oli ilmoittanut, mikä kohtalo häntä odotti, että hän tänä yönä menettäisi henkensä. Sentähden kuvastuikin hänen jaloilla kasvoillaan nyt katkera, syvä suru. Hän oli istunut vankeudessa vähän enemmän kuin kolme kuukautta, mutta ne kolme kuukautta olivat tehneet häneen saman vaikutuksen, kuin jos ne olisivat olleet kolme vuotta. Hänet oli temmattu elävien ilmoilta juuri samalla hetkellä, kun hän oli valmis alkamaan suuren, jalon työn, joka oli hyödyttävä isänmaata kokonaisuudessaan. Eikä ainoastaan isänmaata, vaan myöskin kuningasta. Tälle oli hän teoillaan tahtonut näyttää, että se tahrapiilkku, jonka hänen poissaolonsa kuninkaan viimeisestä taistelusta oli hänen olentoonsa kiinnittänyt, oli aiheeton, surkuteltavan kohtalon synnyttämä. — Oliko siis ihme, jos nyt, kun nämätkin puuhut olivat ajautuneet karille, miehen sielunvoimat olivat joutuneet kovaan ahdistukseen.

Mutta siinä seisoivat hän kuitenkin siltä vielä kookkaana ja voimakkaana murhaajaansa odottaen. Hän oli niinkuin pyhimys sillä hetkellä, kun tämä uhraa henkensä korkeimman totuuden edestä.

Suuret vesikarpat vierivät alas uskollisten palvelijain poskia, kun näkivät herransa, joka tällä hetkellä ei tuntenut heitä. Kuitenkin hätkähti hän heti, kun kuuli Brodden äänen.

"Pian ... irroita ritarin kahleet."

Hollinger, nuorin joukosta, ei voinut hillitä mieltänsä, vaan tarttui ritarin niskaan kiinni ja painoi hänet alas, niin että hän kaatui suulleen maahan.

"Sillä tavalla pitää sinun ryömiä, tunnoton merirosvo!" huusi hän. "Ja kiitä Luoja ja hänen pyhimyksiänsä, että Jumalan ystävät ja kaikkien muitten vihamiehet, joitten ammattia sinä olet väärin käyttänyt, pitävät sinun edes arvollisena lähestymään jaloa Niilo herraa."

"Brodde... Hollinger!" huudahti Niilo ja tähysteli ympärilleen uneksivin katsein, josta kuitenkin vähitellen ilonsäde pilkisti esiin.

"Olkaa huoletti, Niilo herra", virkkoi edellinen, "nyt on pelastuksen hetki lyönyt. Älkää kiinnittäkö huomiota meidän kauniisiin pukuihimme, meidän on täytynyt kauan aikaa leikitellä hänen kanssaan, ennenkuin meidän on onnistunut saada konna koukkuumme tarttumaan. Kas niin, Taavetti Pentinpoika, älä anna kätesi vapista, sillä, kautta Jumalan kalliin veren, henkesi on nyt kysymyksessä... Se ei olisi kumminkaan vapissut, jos olisit saanut ottaa Niilo Sturelta hengen."

Vihdoin irtautui viimeinenkin kahle pudoten kumealla jylinällä kosteaan permantoon. Veristävin silmin nousi Taavetti herra ylös tujottaen hurjasti eteensä.

Niilo Sture käänsi selkänsä hänelle ja tarttui Brodden ja Erkin käteen kiinni. Hollinger ei päästänyt hetkeksikään näkyvistään Taavetti herraa. Niin meni hetkinen, jonka kuluessa kukaan ei saanut sanaa suustaan. Ja roihuavan tulisoiton valossa voi miehistä nähdä, kuinka he taistelivat kyöneleitä vastaan, jotka väkisin pakkasivat tunkeutumaan esiin. Myös Niilo herra oli syvästi liikutettu. Ja kauan viipyi, ennenkuin hän voi oikein käsittää, mitä oli tapahtunut.

Mutta äkisti, ikäänkuin olisi tempautunut irti ajatuksista, jotka koskivat häntä itseä ja hänen uskollisia palvelijoitaan, leimahtivat hänen silmänsä ja hän kysyi intoa täynnä:

"Missä on Katillo piispa?"

Brodde ja Erkki vastasivat kysymykseen niin hyvin kuin voivat.

"Ja taalalaiset, missä menevät Taalain miehet?" tutki hän kiihkeänä.

Myös siihen vastattiin.

"Pian, miehet!" huudahti hän silloin, "meidän on heti lähdeävä Katillo piispan puheille... Viimeistelyssä tahdon ainakin olla mukana puhuakseni muutaman sanan Kaarlo kuninkaankin hyväksi."

"Mutta mitäs tämän kanssa tehdään?" kysyi Hollinger ja viittasi Taavetti herraan. Tämä seisoivat siinä niinkuin vihainen koira, joka ilkeällä murinalla koittaa tukahuttaa vihaansa, kun ei uskalla purra.

Niilo pani kätensä ristiin rinnoille ja katseli kauan tutkien julmaa miestä.

"Tällä hetkellä aikoi Taavetti Pentinpoika ottaa Niilo Sturen hengeltä, niin sanoi minulle hänen

uskottunsa päivällä... Ja se olisi tapahtunut samalla lailla, kun kurja konna kuristetaan. Minä en olisi saanut ripittää itseäni, en kuulla rukousta. Unhotettuna ja tuntemattomana olisin minä hävinnyt, niinkuin jos olisin kaukana isänmaastani vaipunut meren syvyyteen... Eikö asianlaita ole niin, Taavetti Pentinpoika?"

Surkea mölinä oli ainoa vastaus.

"Sillä tavalla, kun te olette minua kohdellut", jatkoi Niilo, "ei kukaan rehellinen, kunnan mies olisi koskaan saattanut menetellä... Sentähden on mielestäni alentavaa vaatia teiltä oikeaa hyvitystäkään... Sillä vähän kunniaa voittaa mies vaihtamalla iskuja sellaisen kanssa, joka ei edes tiedä, mitä rehellisellä iskulla tarkoitetaan. Minä olisin jäävä teidän vieraaksenne, sanoitte te, kun viimeksi puhelimme toistemme kanssa Krokekin luostarissa. Mutta kaikesta siitä, mitä te olette minulle tällä ajalla kärsimyksiä tuottanut, saatte te kerran vastata Jumalan tuomioistuimen edessä!... Hänelle jätän minä myöskin kostoni!"

Nämät sanat sanottuaan käänsi hän selkensä ritarille, joka oli voimattomasta raivosta melkein puolihulluna, ja riensi torninrappusia ylös.

Mutta Hollinger pysähtyi ja tarttui kiinni Taavetti herraan, joka aikoi suoraa päätä syöstä ulos.

"Ei, ei, ankara herra", sanoi hän, "hetken aikaa voitte te vielä aivan hyvin ajatella niitä sanoja, joita tässä lausuttiin teille. Ei tee vahinkoa, vaikka vähän itsekin maistaisitte niitä tuskia, joita toiselle olette valmistanut!"

Hän lennätti voimakkaalla heitolla ritarin alas olkivuoteelle, jossa Niilo herra niin kauan oli saanut maata ja huokailla vapauttaan odottaen. Sen tehtyään juoksi hän ulos ja sulki oven jälkeensä sekä alemman että myöskin sen, joka johti pihalta torniin. Ulostultuaan huomasi hän Niilo herran ja toisten miesten kiiruhtavan tallirakennuksen luo. Ja hän riensi heidän peräänsä heittäen avainkimpun niin kovasti linnantuvan oveen, että koko rakennus tärisi.

Ei hän eikä myöskään toiset olleet huomanneet kookasta pitkää haamua, joka valkoinen mantteli yllään käveli linnantuvan ympärillä, yhtä vähän kuin tämäkään oli huomannut miesten menoa ja tuloa. Hän oli nähtävästi salaisia teitä saapunut paikalle, johon ilmaantui vähän senjälkeen kun tulisoiton valo oli hävinnyt ylemmän tornioven taa. Miehiä takaisin palatessa seisoi hän linnantuvan takapuolella.

Vähän senjälkeen ratsasti jo neljä miestä pois Ekolsundista ja jokseenkin samaan aikaan lyötiin linnantuvasta korkealta katonrajasta lasi rikki ja Sigge hinasi sieltä itsensä varovasti köyttä pitkin alas pihamaalle.

Hän riensi nopeasti yli pihan ja rappusia ylös ritariluhtiin. Mutta haamu, jolla oli valkoinen mantteli yllään seurasi häntä.

Ylhäällä ritarisalissa tapasi Sigge vanginvartijan. Tämä oli jo niin paljon toipunut runsaasta kestittämisestä ja siitä voimakkaasta iskusta, joka oli kaatanut hänet maahan, että voi puhua ja vastata.

"Missä on Taavetti herra?" kysyi Sigge.

"Vankina!" oli lyhyt vastaus.

"Kenenkä ... missä?"

"Ilveilijät ne hänet veivät!"

Sigge tuumi muutaman silmänräpäyksen. Luonnollista oli, ettei heitä enää ollut talossa ja yhtä luonnollista oli myös, että he olivat suunnanneet kulkunsa joko Penningebyhyn tai taas länteen päin — armeijaan.

"Pian, meidän täytyy saavuttaa heidät!" virkkoi hän. "Satuloitse heti hevonen ja ratsasta heidän peräänsä. He eivät ole voineet ehtiä kauas... Minä taas kiiruhdan niiden kolmenkymmenen miehen luo, jotka pitävät hallussaan Östenin siltaa. Ja tahdonpa uskaltaa kaksi yhtä vastaan, että me siellä saamme vapautetuksi Taavetti herran. Jos vielä sen lisäksi onnistumme kaatamaan Niilo herran, niin on se häväistys, jonka me tänä yönä olemme kärsineet, vähäarvoinen."

Vanginvartijan oli aluksi vaikea kävellä, mutta vähitellen reipastui hänkin ja Sigge lisäsi heidän rientäessä rappusia alas:

"Jos tapaat heidät, niin koita pidättää heitä keinoilla millä hyvänsä siksi, kun minä ehdin sillan luo ja saan miehet järjestykseen. Me kyllä vielä pölyytämme nuot petolliset ilveilijät ja Niilo Sturen, niin että heistä on vaikea sen jälkeen enää eheää paikkaa löytää."

Valkoinen haamu oli hiipinyt ihan oven taakse ja seisoi tätä lausuttaissa ylimmällä tikapuulla.

Heti kun molemmat palvelijat olivat kadonneet, riensi hän alas ja kiirehti pois kartanosta.

VIII.

Östenin sillan luona.

Reipasta laukkaa kiiti Niilo Sture miehineen tietä eteenpäin ja näitten täytyi siinä ajaessa kertoa hänelle kuluneitten kuukausien tapahtumat. Viha nousi ja laski ritarin rinnassa kuunnellessaan miestensä kertomusta, vaikka häntä toiselta puolen taas ilahduttikin, kun kuuli, kuinka uskollisesti Engelbrektin rahvas rakasti häntä. Taalainmiesten liittymistä piispaan piti hän muuten aivan luonnollisena, erittäinkin koska he, niinkuin Erkkikin, hänen oma aseenkantajansa, olivat olleet aivan varmat siitä, että hän kyllä paikalle saapuisi, ennenkuin vihollisen kanssa käsikähmään jouduttaisiin. Ainoa, joka herätti hänen huoltaan ja toi katkeran surun hänen rintaansa, oli se, mitä Brodde tiesi kertoa vihreästä ritarista. Tämän käytöksen kaksimielisyys, sen tarkoitus tuli nyt hänelle päivänselväksi. Ritari oli vihollisten salainen ystävä, ajoi arkkipiispan ja Kristian kuninkaan asiaa ja sitä varten, että se paremmin onnistuisi, oli hän kai ottanut, viekkaasti kyllä, tuon narrinkaapunkin päälleen. Mutta se ritarin käyttäytyminen, se suretti nyt syvästi Niilo herran ritarillista mieltä. Hän huomasi, että tämä oli määrällilyt hänen tekojensa ja toimiensa suhteen, niinkuin olisi hän ollut pieni lapsi, joka ei vielä voi itse itseänsä hoitaa. Sillä hän se varmaankin oli, tämä ritari, joka oli estänyt kuninkaan sanatkin Penningebyhyn saapumasta.

Yhtä asiaa eivät kuitenkaan Niilo herra ja hänen miehensä olleet ottaneet huomioon ja se oli, että he välttämättä tarvitsivat levätä. Oli selvää, että monituntiset ponnistelut olivat tehneet miehet niin ruumiin kuin sielunkin puolesta peräti voimattomiksi, kokonaan kelvottomiksi enempiin ponnistuksiin, elleivät saaneet ensin ainakin muutaman tunnin lepoa. Ja samoin oli itse Niilonkin laita. Vankeus oli murtanut hänen voimansa niin, että paljas ratsastus sai hänet jo vapisemaan ja vain vaivoin lujan tahtonsa voimalla voi hän pitää itsensä ylhäällä satulassa.

Sentähden päättivätkin he, huomattessaan lähellä Enköpingiä aivan tien vieressä yksinäisen tuvan, mennä sinne muutamaksi tunniksi nukkumaan, voidakseen sitten taas uudistetuin voimin jatkaa matkaansa ja ottaa tappionsa takaisin.

Niin poikkesivat he valtatieltä syrjään ja ratsastivat ylös mäelle. Samassa kuului kavioiden kopinaa heidän takaansa. Hollinger laskeutui alas hevosesensa seljältä ja riensi alas tielle ottaakseen selvän, kuka, heitä lukuunottamatta, vielä keskellä synkkää yötä oli liikkeellä. Sillä vaikka olikin jo aamupuoli, peitti kuitenkin vielä puolipimeys maan, ja taivas oli niin paksussa pilvessä, että päivän tulo senkin kautta yhä viipyi.

Tielle saavuttuaan kuuli Hollinger kavionkopinan ihan läheltä. Se lakkasi kuitenkin heti kuulumasta. Nähtävästi oli ratsastaja pysähtynyt. Vähän senjälkeen alkoi se taas kuulua. Mutta nyt kulki hevonen kävellen. Öinen kulkija pysähtyi aivan tuvan kohdalla ja näytti kuuntelevan. Hollinger hiipi likemmäksi erottaakseen, kuka tulija oli, mutta pimeyden tähden oli se aivan mahdotonta. Hän ei kuitenkaan päästänyt ratsastajaa näkyvistään. Ja kun hän siten hyvän aikaa oli seisonut ja odottanut siinä, alkoi taas kuulua kavioiden kopinaa. Mutta se, joka nyt tuli, ratsasti niin kovaa kuin hevonen suinkin pääsi. Sentähden ei Hollinger voinut aluksi aivan varmaan erottaakaan oliko heitä yksi vai kaksi.

Pian kuitenkin näyttäytyi, ettei tulijoita ollut muuta kuin yksi. Saavuttuaan ensintulleen kohdalle kysyi hän heti tältä:

"Oletko varmasti heidän jäljillään?"

Puhuteltu ei vastannut mitään, mutta näytti siltä, kuin olisi hän viitannut tupaa kohti.

"Hyvä on!" sanoi silloin toinen, "kun rotta menee itsestään loukkuun, on kissalla sen helpompi työ!"

Vielä kuiskasivat he muutamia sanoja keskenään, joita Hollingerin oli kuitenkin mahdoton käsittää, ja sitten ratsastivat he taas tiehensä. Selvästi kuuli Hollinger, että heidän hetkisen aikaa yhdessä laukattuaan toinen hiljensi vauhtia, kun sitävastoin toinen ajoi edelleen, niinkuin olisi henki ollut kysymyksessä. Mutta sitten vaikenen taas kaikki vähitellen ja Hollinger päätti nyt mennä tupaan ja kertoa sisälläoleville huomionsa.

Silloin astui erään jättiläispuun varjosta esiin valkoinen haamu ja mies kuuli tämän huutavan häntä nimeltään.

Hän pysähtyi äkisti ja vei kätensä miekan kahvaan.

"Anna herrasi vain maata rauhassa!" lausui haamu. "Sillä sitä kyllä hän ja hänen miehensä tarvitsevat. Olette muutenkin jo tehneet oivan palveluksen!"

Hollinger tunsi kyllä äänen tutuksi, mutta hänen oli mahdoton erottaa puhujan kasvoja.

"Kuka tahansa oletkin", vastasi hän, "niin en minä nyt ole taipuvainen kuuntelemaan muitten kuin oman herrani neuvoja."

"Ja kuitenkin noudatti isäsi usein minun antamiani neuvoja."

"Kuka olet sitten!"

"Jumalan ystävä ja kaikkien muitten vihollinen!"

"Täällä kuivalla maalla olen jo ehtinyt unhottaa edellisen elämäni, sillä olen tullut huomaamaan, että maassa pitää elää maan tavalla."

"Mutta ajattele toki lupausta, mies, jonka annoit isällesi hänen kuolinvuoteensa ääressä."

"Sitä lupausta en ole koskaan rikkonut, vaikka joskus on tuntunutkin siltä, kuin olisi sydämeni kokonaan muuttunut."

"Tunnetko nyt minut?"

"Tunnen!"

"No, seuraa sitten tahtoani ja ole huoletta, ystäväni, sillä Niilo herra on minulle yhtä rakas kuin sinullekin! Siksi tahdonkin nyt seisoa täällä ulkona ja vartioida hänen ja teidän puolestanne. Kun hän sitten herää tahdon puhua sanasen hänen kanssaan."

Hollinger meni katsellen tuon tuostakin taaksensa. Mutta vielä kun jo oli tupaan menossa, näki hän valkoisen manttelin häilyvän tuulessa jättiläispuun juurella.

Tunnit kuluivat kuin siivillä ja kun Hollinger heräsi taas, hypähti hän heti ylös nähdäkseen vieläkö valkoinen piti vahtia puun juurelle. Tätä ei näkynyt missään, mutta sen sijaan seisoi hänen edessään vihreä ritari ikuinen hymy huulillaan.

"Onko Niilo herra valveilla jo?" kysyi hän.

"Ei ole!" vastasi Hollinger ynseänä.

"Mene sitten heti herättämään hänet, mies", jatkoi vihreä, "sillä nyt on jo todellakin aika nousta satulaan."

"Luulen kuitenkin hänen olevan oman herransa ja saavan tehdä ja toimia, miten itse paraimmaksi näkee!"

Ääni oli niin loukkaava, kuin se mahdollista oli, palvelijan ritaria puhutellessa. Mutta sellainen oli tämä vihreä, että huonoinkin mies luuli voitavansa saada rankaisematta sanoa hänelle mitä hyvänsä. Nyt ei ritari kuitenkaan näyttänyt antavan peljättää itseään, vaan meni Hollingerin suureksi hämmästykseksi sisään tupaan ja sulki oven jälkeensä.

Niilo Sturen käytöksessä ilmeni samaa, kuin äsken hänen aseenkantajansa, nähdessään vihreän ritarin astuvan sisään. Selittämätön vastenmielisyyden ilme kuvastui hänen kasvoillaan. Ritari näytti kuitenkin välittävän yhtä vähän isännän kuin juuri ennen hänen palvelijansa vihasta. Ei yksi ainoa piirrekään muuttunut hänen kasvoillaan.

"Heissaa, Niilo herra!" alkoi hän. "Olette ollut kauan poissa, mutta minulla on jotain sanottavaa teille!"

"Niin on minullakin teille", vastasi Niilo herra, "mutta sen tahdon nyt lykätä toiseen kertaan!"

"Ei, ei, Niilo Sture ... mitä teillä nyt on mielessänne, se pitää teidän heti lausua julki. Niin tahdon minäkin puhua teille kaikki, mitä minulla sydämelläni on. Sitä varten olen tänne tullut ja teidän täytyy kuunnella minua, vaikkapa vasten tahtoannekin."

"Rohkeita sanoja latelette te siinä, ritari", lausui Niilo, "älkää toki luottako liian paljon kärsivällisyyteeni, jolla tähän asti olen toimianne sietänyt. Toista kertaa ette enää pidäkään minua sellaisessa pimeydessä, kuin silloin piditte, kun Kaarlo kuninkaan täytyi jättää kruununsa ja valtakuntansa."

Ritari hymyili tavallista hymyänsä ja sanoi:

"Ja kuitenkin toivoin voivani tehdä sen vielä nytkin, sillä sitä varten olen juuri tänne tullut... Rauhoittukaa, Niilo herra, ja hillitkää vihanne. Asia, jota te ajatte, on itsestään mahdollon... Kaarlo kuningas ei ole enää sovelias mies Ruotsia hallitsemaan. Maa tarvitsee hallitusohjiin miehen, jolla on kykyä ja voimaa, ellemme tahdo, että Ruotsi ikuisiksi ajoiksi jää kitumaan Tanskan alle, sen orjaksi. Te ette sitä usko, mutta juuri sellainen mies kaikkine vikoineen on arkkipiispa Jöns Pentinpoika... Hän on se mies, joka kyllä kykenee raivaamaan tien vapaalle Ruotsille ja kun hänen aikansa on ohi, silloin..."

Poissa oli nyt hymy ritarin kasvoilta. Ja syvä, puhuva oli se katse, jonka hän suuntasi Niiloon. Myös hänen sanoissaan ilmeni sellainen vakavuus, että Niilo vastenmielisyydestään ja oikeutetusta harmistaan huolimatta ei voinut olla kuuntelematta hänen puhettaan. Ja ritari jatkoi:

"Mitä olisi, Niilo herra, Ruotsin valtakuntaa hyödyttänyt, vaikka te olisittekin taistellut Kaarlo kuninkaan sivulla ja siinä taistelussa ehkä menettänyt henkennekin...? Tai otaksukaamme nyt, että teidän läsnäolonne olisi muuttanut onnen, että arkkipiispa olisi tullut voitetuksi, ja Kaarlo kuningas olisi taas voinut rauhassa elää Tukholman linnassa... Minä sanon teille, se olisi vain lisännyt levottomuutta. Tyytymättömyys ja viha olisi vain herännyt kaikkien mielissä taas eloon. Ja vähän ajan kuluttua olisi tapahtunut kuitenkin sama kolahdus, mutta silloin olisi se valtakunnalle ollut jo paljon vaarallisempi... Tätä kaikkea en tietysti silloin voinut teille sanoa, enkä sitä tahtonutkaan, sillä velvollisuutenne olisi siltä kuitenkin ollut rientää kuninkaanne avuksi."

Kaiken tämän lausui vihreä selitykseksi ja puolustukseksi niille toimille, joihin kuninkaan karkotuksen aikoina oli ryhtynyt. Mutta hän ei viipynyt niissä kauempaa kuin tarpeellista oli, vaan alkoi heti puhua niistä tapauksista, jotka Niilo herraa nyt viimeksi olivat kohdanneet. Ja nyt oli hänen äänensä, katseensa ja koko ryhtinsä aivan toinen. Ja mitä kauemmin hän puhui, sitä enemmän alkoi Niilon mielessä hämärtää heikko muisto entisajoilta, jolloin hän luuli kuulleensa juuri tuon saman äänen ja nähneensä saman omituisen loisteen noissa silmissä.

"Piispa voittaa nyt ja Kristian kuninkaan on pakko jättää valtakunta...! Jos te olisitte ollut vapaa, Niilo herra, niin olisitte te varmaan vienyt tahtonne perille. Ja niin olisi meillä ollut sama hätä edessä, kuin oli ennen Kaarlo kuninkaan karkotusta. Sentähden, niin kernaasti kuin antaisinkin henkeni teidän edestänne, olisin kuitenkin mielelläni nähnyt, ettette te olisi saanut ennen vapauttanne takaisin, kuin tämä suuri työ oli ehditty päätökseen saada... Aika on vähitellen kehittänyt asiat niin, ettei syntyperäinen Ruotsin mies enää voi, vaikka laki sen myöntääkin, asettaa kuningaskruunua päähänsä ilman ettei se synnyttäisi kateutta, vihaa, taisteluja ja verisiä vainoja maassa samaten kuin salama synnyttää jyrinän jälkeensä. Mitä sitten vaatii aika, mitä Ruotsin valtakunta, että sen vapaus ja itsenäisyys voitaisiin säilyttää?... Ei muuta kuin uuden miehen hallitusohjiin, voimakkaan ja viisaan, joka täydelleen kykenee vaikeaan toimeensa, mutta tämä mies ei saa kantaa kuninkaankruunua. Sen saatte nähdä vielä, jos Herra teille elämää suo, ja jos muuten hänen tahtonsa on, että Ruotsi säilyy kukistumatta, — sen saatte silloin nähdä, että ainoastaan sellainen hallitus on enää mahdollinen Ruotsinmaassa! Ja tältä näkökannalta katsoen olisin mielelläni halunnut, että te, Niilo herra, ja arkkipiispa olisitte paremmin ymmärtänyt toisianne. Molemmat olette te miehiä, sellaisia kuin aika vaatii. Ja kuitenkin on se ehkä sittenkin parempi, niinkuin on, sillä itse asiassa rakastan minä tuota synkkää, arvoituksen kaltaista miestä yhtä vähän kuin tekin."

Ritari puhui niinkuin isä puhuu pojalleen ja sellaisella vakuuttavalla lämmöllä, joka teki syvän vaikutuksen Niiloon. Vihreä huomasi sen silminnähtävällä mielihyvällä. Tahallaan teki hän pysähdyksen puheessaan, mutta kysyi sen sijaan, samassa kun tarttui Niilo Sturen käteen, jonka tämä kuitenkin enemmän epäillen antoi hänelle:

"No hyvä, Niilo herra, te olette kai nyt ymmärtänyt minua?"

"Ja jos olenkin sen tehnyt, niin mitä sitten...?" kysyi Niilo herra takaisin.

"Silloin ratsastamme me heti Penningebyhyn ja siellä tahdon sitten vastata teille kaikesta, josta te aiotte syyttää minua. Ja sitä pyydän minä nyt teiltä, Niilo Sture, isänmaan, niin, vapaudensankarin, Engelbrektin, ja kaikkien niitten nimessä, jotka ovat olleet ja vielä ovat teille jostain arvosta... Antakaa asian mennä menoansa, arkkipiispan palata kotiinsa! Sillä hänessä on kyllä miestä raivaamaan tietä sille, joka kerran voimakkaalla kädellään on hankkiva taas Ruotsille sen vapauden, minkä se nyt on kadottamaisillaan..."

"Ja kuka on sitten tuo mies, ritari?"

"Te itse, Niilo Sture!"

Niilo herra hätkähti ja katsoi terävästi ritaria silmiin, mutta tyynenä kesti tämä hänen tarkastelunsa.

"Jos tarkoituksenne on tällaisilla puheilla viekotella minua, ritari, niin voin ilmoittaa, että siinä suhteessa ainakin olette erehtynyt. Mitä olette tässä puhunut, sitä en voi koskaan hyväksyä, olkoonpa että se olisikin totta. Tulevaisuus, niin omani kuin maanikin, on Herran kädessä, mutta nykyhetkestä voin itse päättää ja koskaan en voi, enkä tahdo vääränvalan avulla rakentaa sitä siltaa, joka veisi Ruotsin itsenäisyyteen. Kaarlo kuninkaalle olen vannonut uskollisuusvalani, ja niin kauan kuin hän elää, olen myös sen pitävä."

Mitä uljainta riemua säteili vanhan ritarin katse, kun kuuli tämän vastauksen, mutta kuitenkin synkkeni hänen otsansa ja vasemman posken syvä arpi muuttui hehkuvan punaiseksi. Ja suuret, säkenöivät silmät alkoivat salamoida tulta, joka osotti, että luja päätös oli juuri muodostumassa hänen riehuvassa sielussaan.

"Onko tämä siis viimeinen sananne, Niilo Sture?" kysyi hän äänellä, joka vapisi mielenliikutuksesta.

"On!" vastasi tämä.

"No niin, näin siis kuoletuu elämäni kaunein ajatus... Mutta ei, Niilo Sture, se ei saa sittenkään tapahtua. Ainoastaan viheriän ritarin ruumiin ylitse kulkee nyt tiesi Katillo piispan luo!"

"Ritari!" huudahti Niilo seisaalleen hypähtäen.

"Se on luja päätökseni...!"

"Ajatelkaahan toki, että minä voin antaa miesteni ottaa teidät kiinni ja viedä vankina Penningebyhyn."

"Ei, ei, Niilo ... tappaa voivat he kyllä minun, mutta vangita ei koskaan."

Niilon oli vaikea päästä niistä omituisista ajatuksista, joita tuo vielä omituisempi ritari synnytti hänessä. Ensi hetkellä ei hän voinut ajatella muuta, kuin että mies oli taas saanut yhden noita kohtauksia, jolloin järki petti hänet. Hän odotti vain saavansa nähdä silmäin hämmentyvän ja tutun hymyn hiipivän hänen huulilleen.

Mutta katse pysyi kirkkaana ja lämpimänä ja silmäin kostea loiste osotti, että liikutus hänessä oli syvempi, kuin Niilo olisi voinut uskoakaan. Ja tuttu hymy se pysyi huulilta kokonaan poissa.

Silloin kuului hurja sotahuuto pihalta ja Brodde, joka yhdessä Erkin ja Hollingerin kanssa oli ulkona odottanut ritarin keskustelun päättymistä, tuli juosten sisään.

"Me olemme petetyt!" huusi hän, "Taavetti herran miehet ratsastavat mäkeä ylös tänne tuvalle."

Niilo loi ritariin silmäyksen, jossa musertava ylönkatse ilmeni. Mutta tämä seisoి taas siinä vanha hymy huulillaan, käsittämättömänä ja arvoituksen kaltaisena. Nyt ei kuitenkaan ollut aikaa ritarin rankaisemiseen, niin luultavaa kuin olikin, että hän toimi yhdessä Taavetti Pentinpojan kanssa. Oli selvää, että taistelu elämästä ja kuolemasta oli edessä, sillä vanhaan vankilaansa, jossa häntä kuitenkin kuolema kohtaisi, ei Niilo herra enää aikonut mennä. Viimeinen toivo oli nyt siinä, jos ensimmäinen hyökkäys voitaisiin tehdä sellaisella voimalla, että se avaisi heille tien hevosten luo. Nämät olivat tuvan takana eräässä vajassa ja koska oli luultavaa, että vihollinen ensin koettaisi saada ne haltuunsa, täytyi sen, mikä kerran nyt oli edessä, tapahtua heti.

Suurimmassa kiireessä ilmoitti Niilo herra aikeensa miehilleen, joista Hollinger ja Erkki seisoivat tuvan viereisen huoneen ovella. Sitten satoi hän sen miekan vyötäisilleen, jonka Ekolsundista oli anastanut itselleen, ja hurjassa vimmassa syöksyivät nuo neljä miestä tuvasta ulos.

Hymyilevä ritari seisoi ja katseli heidän jälkeensä, mutta heti kun huutoja ja aseitten kalsketta alkoi kuulua tuvan ulkopuolelta, paljasti hänkin miekkansa ja riensi ulos.

Noin kaksikymmentä miestä oli piirittänyt tuvan. Nähdessään nyt, että juuri se, jota he hakivat tuli heitä vastaan, hyökkäsivät he muista välittämättä heti hänen kimppuunsa. Toiset osottivat kuitenkin heti, ettei heitä käynyt niinkään halveksiminen. Yhden asian toki sai tämä hyökkäys aikaan. Hevoset jäivät rauhassa seisomaan vajaan. Ja kysymys oli nyt vain miten paraiten pääsisivät sinne. Se ei ollutkaan mikään helppo asia, sillä viholliset olivat hurjaa vimmaa täynnä. Näki selvään, että he olivat tulleet ei vangitsemaan vaan tappamaan.

Se taito ja voima, jolla Niilo Sture käytteli miekkaansa, oli ihmeteltävä. Mutta hänellä ei ollut

pansaria eikä kypäriä päällään, joten hänen täytyi luottaa vain miekkaan ja omaan taitoonsa. Niin kauan kuin kaikki neljä pysyivät yhdessä, kävi taistelu jotenkuten. Mutta vähitellen erotettiin miehet herrastaan. Ehkä sen vaikutti osaksi vastustajain suurilukuisuus, sillä kieltämättä oli ylivoima heidän puolellaan, mutta myös se seikka, että Niilo herran miehet aikoivat sillä tavoin vetää huomion herrastaan omaan itseensä ja siten helpottaa hänen läpitukenkumistaan. Mutta vasten odotusta hyökkäsikin toinen puoli joukosta heti Niilo herran kimppuun, sillä välin kun toiset antoivat kyllä tekemistä hänen kolmelle miehelleen, niin urhoollisesti kuin nämät taistelivatkin päästäkseen taas herransa kanssa yhteyteen.

Tämän henki riippui hiuskarvasta. Pelastus voi kyllä tulla, jos hän vain voi kestää nuutuneilla voimillaan siksi kun miehensä joutuivat apuun. Sillä ajan pitkään oli vihollisten mahdoton vastustaa miesten rajuja, epätoivon synnyttämiä iskuja. Mutta ennenkuin se oli tapahtunut, voi Niilo herraa kohtalon olla jo ratkaistu. Hurja vimma valtasi sitä ajatellessa Brodden mielen ja hän suuntasi lähimpään vastustajaansa sellaisen iskun, että tämä heti tunnottomana putosi satulasta.

Silloin liehahti valkoinen mantteli hänen ohitsensa ja nousevan päivän valossa välkähti miekka sen joukon seljän takana, joka Niilo herraa ympäröi. Ja samassa kajahti ääni, joka kuului yli miekan melskeen ja valitushuutojen:

"Kurjat konnat, kuinka uskallatte kantaa rehellisen ritarin värejä!...
Antakaa tilaa ja sallikaa taistelun tulla tasaväkiseksi!"

Voimakas sysäys heitti samassa lähimmän ratsumiehen satulasta ja pudonneen ruumiin ylitse syöksyi vihreä ritari piiriin. Ja nyt muuttui leikki heti. Molemmat ritarit asettuivat selkää selkää vasten ja siellä täällä kaatui jo hevonen vetäen ratsastajan mukanaan.

"Lempo viekөөn, ellen sinua lopultakin saavuta!" kuului silloin kähisevä ääni alhaalta maasta.

Vanginvartija se sillä tavoin huudahti. Hän oli pudonnut niin onnellisesti, ettei ollut liiaksi loukkautunut ja nyt tuli hän ryömien esiin sekä kietoi kätensä Niilo herran ympärille temmaten hänen siten erilleen urhoollisesta taistelutoveristaan.

Viisi vahvaa kättä ja yhtä monta miekkaa suunnattiin samassa Niilo Sturen päätä kohti. Ja vaaleamanttelisella ritarilla oli kyllin itsessäänkin puolustamista.

Mutta nähtävästi oli hänen huomionsa enemmän kiintynyt Niilo herraan kuin omaan itseensä. Ainakin kääntyi hän heti ympäri, kun tunsu toverinsa kaatuva välittämättä ollenkaan niistä iskuista, joita häneen takaa päin suunnattiin. Niin sattuihin voimakas miekanisku häntä vyötäisiin samassa kuin hän itse pisti vanginvartijan kuoliaaksi. Kuitenkin oli vanhalla ritarilla vielä niin paljon voimia, että hän jaksosi miekallaan suojella Niilo herraa ja lyödä häneen suunnatut iskut sivuun, kunnes hän itse voi vapautua entisen vanginvartijansa kuolemassakin vielä lujasta syleilystä.

"Pistäkää kuoliaaksi se valkoinen petturi, niin on voitto meidän!" huudahti eräs miehistä.

Ja sankarin voimakas käsivarsi vaipui alas ja tuo kookas vartalo horjui ja kaatui maahan.

Mutta samassa oli Niilo herrakin taas jalkeilla. Voimakkaalla hyppäyksellä pääsi Brodde hänen sivulleen ja taistelu siirtyi nyt enemmän tielle päin. Lopulta tuli Erkkikin ja heti senjälkeen Hollinger, jotka molemmat olivat vihdoinkin vapautuneet vihollisistaan. Ja silloin oli asia pian päätetty.

Vainoojat pötkivät pakoon ja Niilo herra miehineen riensi hevosten luo ajaakseen heitä takaa.

Niin saapuivat he sille paikalle, jossa viheriä ritari makasi, verisenä ja kalpeana, mutta vielä kuolemassakin vanha hymy huulillaan. Niilo kallistui hänen puoleensa tarttuen hänen käteensä. Henki ei ollut vielä paennut, mutta selvää oli, että veri juoksisi ennen pitkää kuiviin, ellei pikaista apua ollut saatavissa. Niilo herra kiiruhti tupaan peljästyneen talonpoikaiseukon puheille ja saikin häneltä, millä voi haavoitetun ensi hätään sitoa.

Kun hän tuli ulos, seisoivat miehet jo valmiina lähtöön.

"Hetä satulaan!" huusi hän heille, "ja hankkikaa hevosparit, mutta rientäkää ... sillä meidän täytyy kuljettaa vihreä ritari Enköpingiin."

Miehet kiiruhtivat täyttämään herransa käskyä, mutta itse riensi hän kuolevan luo ja koetti niin hyvin kuin voi ehkäistä verenvuotoa.

Vähän senjälkeen jättivät he tuvan ja suuntasivat kulkunsa Enköpingiin, jonka Franciskaniluostarissa, talonpoikaisvaimon ilmoituksen mukaan, taitava haavalääkäri oli olemassa.

IX.

Voiton hedelmä.

Katillo piispa oleskeli läheisimpien ystäviensä kanssa Enköpingissä. Myös hänen setänsä, herra Niilo Kristerinpoika, oli siellä, hän, joka niin urhoollisesti oli puolustanut Vesteråsin linnaa. Ja Franciskaaniluostarin suuressa salissa, jonne herrat olivat kokoontuneet neuvotteluja varten, oli vain paljasta iloa ja riemua.

Herra Iivari Gren, Kaarlo kuninkaan vanhan vastustajan, Maunun, poika, kertoi hauskan tarinan Juhani herrasta, Grytan kirkkoherrasta. Tämä oli jo paljoa ennemmin, kuin piispa oli vielä ehtinyt voittaa tuota ihanaa voittoansa Harakerin kirkon luona, saattanut itsensä kuuluisaksi niitten vaurioitten kautta, joita oli Kristian kuninkaan väelle tuottanut. Hän oli nimittäin alituisesti ollut pitäjäläisineen vaanimassa vihollista ulkona Grytan saaristossa. Ja missä tahansa pienempi vihollisjoukko näyttäytyi tai laiva, joka kuljetti lisäväkeä ja elintarpeita, oli Juhani herra kohta sen kimpussa tuhoten vihollisen ja vieden muonavarat mukanaan. Sellaista sissisotaa käytiin muuallakin kuningasta vastaan. Ja se heikoksi siihen määrin hänen voimiaan ja saattoi hänen sotajoukkonsa semmoiseen nälänhätään, että hänellä tuskin olikaan muuta keinoa enää kuin samota vain eteenpäin ja koettaa voitolla varmistaa asemaansa tai taas palata takaisin Tukholmaan. Kukaan ei kuitenkaan sellaisella valppaudella ja menestyksellä käynyt tätä sissisotaa kuin Grytan Juhani herra. Ja yleinen mielipide rahvaan kesken olikin, että hän, lähinnä piispaa, oli vaikuttanut enimmin sodan onnelliseen päättymiseen.

Sydämellisesti nauroi Katillo piispa Iivari herran kertomukselle ja lausui tämän lopetettua:

"Pahoin mahtaa sapettaa Kristian kuninkaan mieltä, kun hänen täytyi väistyä kattilan ja padan[12] tieltä!"

Mutta tähän näyttikin leikinlasku loppuvan, sillä yhtäkkiä tuli piispa taas vakaisen näköiseksi ja tuijotti miettivänä eteensä. Toiset herrat vaikenivat hekin, odottaen mitä piispa tulisi sanomaan.

Silloin avautui ovi ja kaniikki Helmich astui sisään. Kun hän lähenei pöytää, jonka vieressä piispa istui, katsahti tämä uteliaana ylös, ikäänkuin olisi odottanut jotain tärkeä tiedonantoa häneltä.

"No niin", puhkesi hän kärsimättömänä puhumaan, "te tuotte kai hyviä tietoja meille, ainakin toivon sitä?"

"Jumala paratkoon, en, arvoisa isä, Katillo piispa!" vastasi kaniikki.

"Eivätkö he siis suostu..."

"Eivät!"

"Vai niin, etteivät he siis todellakaan suostu allekirjottamaan ja minä ja kaikki nämät jalot herrat emme kuitenkaan ole säästäneet vertamme emmekä henkeämme heidän edestänsä... Mitä he sitten sanovat? Mikä on heidän tahtonsa?"

"Herra Niilo Sture!"

"Ja eivätkö he sitten mielestänne ole vielääkään saaneet tahtoansa siinä suhteessa esiin...? Onhan jalo Steen ritari kolmenkymmenen miehen kanssa jo ratsastanut serkkuni luo saadakseen tämän asian kerrankin päättymään!"

Kaniikki seiso i piispan puhuessa liikkumaton kuin marmoripatsas. Mutta kun tämä oli lopettanut lausui hän:

"Talonpoikain lähetit seisovat ja odottavat täällä ulkopuolella päästäkseen teidän puheillenne... Voitte itse helpoimmin huomata, miten taipumattomia he tässä asiassa ovat."

"Tuhat tulimmaista, antakaa heidän sitten tulla sisään!" huusi piispa ja ojensi itsensä suoraksi korkeassa tuolissaan.

Kaniikki astui sivuun ja eräs piispan palvelijoista riensi avaamaan ovea talonpojille. Pentti ukko kahden muun vuoritelallisen ja parin Moran miehen seuraamana astui sisään. He kulkivat suoraan pöydän luo, jonka takana piispa istui, välittämättä ollenkaan noista ylhäisistä herroista, jotka olkapäitään kohautellen katselivat näitä vakavan ja juhlallisen näköisiä sekä sielun että ruumiin puolesta vielä voimakkaita miehiä.

"Sinä vaadit meitä kirjoittamaan sen kirjeen alle, joka lähetetään Kristian kuninkaalle", alkoi Pentti suoraan asiaan menen, "ja siinä pitäisi meidän ilmottaa hänelle, että me tahdomme arkkipiispamme takaisin. Mutta sitä me emme tahdo..."

"Ukko, ajattele, mitä sanot, ja kelle nyt puhut!" keskeytti hänet vihastuneen näköisenä herra Krister Pentinpoika astuen jo askeleen pöytää kohti.

Vuoritulallinen katseli ensin vähän kummastellen ritaria, mutta nakkasi sitten niskaansa ja jatkoi hymy huulilla:

"Paljoa ennemmin, kuin sinä vielä olit syntynytään, voin minä jo sekä ajatella että puhua. Ja mikäli tunnen, on se Linköpingin Katillo piispa, joka istuu tuolla tuolissa, ja silloin mahdan myös aivan hyvin tietää, kelle puhun... Niin, siihen kirjeeseen", lisäsi hän piispaan kääntyen, "siihen emme me pane nimeämme. Se on yksi asia, jonka me tahdomme sinulle ilmoittaa, — toinen on, että Kaarlo kuningas on heti palautettava takaisin valtakuntaansa. Sen asian tähden olemme me matkaan lähteneet ja tahtomme ajamme me nyt perille, huolimatta siitä, haluatteko te sitä, hyvät herrat, eli ei! Sillä kuningaskunta on Ruotsin valtakunta ollut ikimuistoisista ajoista, eikä mikään papintila!"

Viimeinen sana leikkasi pahasti pikavihaisen piispan mieltä. Hehkuvan punaisena hypähti hän ylös ja asettui ukon eteen, katsoen häntä silmiin ja laskien raskaan kätensä tämän olkapäälle.

"Papintilako, sanot? — Niin kirotkoon minut vaikka itse Jumala, jos ainakaan teidän tähtenne valaani rikon... Mistä ovat nuo suuret sananne kotoisin, vai näittekö käteni vapisevan, kun heilutin miekkaani kuumimmassa sotamelskeessä? Yhtä vähän kuin minä ajattelin silloin henkeäni, yhtä paljon pitäisi teidän nyt ajatella meidän kaikkien kunniamme! Ja se on niinkuin sammunut hiilos liedessä, niin kauan kuin arvoisa arkkipiispamme saa kitua vankina Köpenhaminassa."

"Hm!" vastasi ukko aivan tyyneenä, antamatta piispan sanojen hämmentää itseänsä, "hyvinhän sinä taistelit, mutta ei luullakseni meidänkään kätemme vapissut, emmekä mekään vertamme ja henkeämme säästäneet. Siinä suhteessa emme me siis ole toistamme huonompia, Katillo piispa! Kirjeeseen emme me pane nimeämme, se on luja päätöksemme. Mutta sinun itsesi ja näitten muitten herrojen tulee laittaa niin, että Kaarlo kuningas pääsee takaisin valtaansa... Muussa tapauksessa ette ole rehellisiä Ruotsin miehiä! Ja yhtä varmaan saat myöskin uskoa, Katillo piispa, ettemme me hievahda paikaltamme, ennenkun se asia on selvä, että Kaarlo kuningas saa palata takaisin valtakuntaansa!"

Piispa vei ujostelemattoman ukon olkapäältä kätensä takaisin ja kummallista kyllä, äskeinen viha ja kiivastus hävisi vanhuksen puhuessa vähitellen hänen kasvoiltaan. Vuoritulallisen rehellinen, suora puhetapa, tyyneys ja koko ryhti, kaikki se sai piispan puolelleen, vaikka hän ei voinutkaan hyväksyä sitä asiaa, jonka puolesta tämä puhui. Mutta aivan toiseen suuntaan kävivät muitten herrain ajatukset. He olivat käyttäneet tätä rahvasta välikappaleena ja nähneet, mihin se kelpasi. Ja kuitenkin eivät he siltä voineet kohoutua herrasmiehen tavallista näkökantaa ylemmäksi. He eivät tahtoneet antaa kansantahdolle mitään merkitystä, ei mitään arvoa. Vieläpä katkeroitti heitä sekin, että piispa salli vuoritulallisen käyttää sellaista puhetapaa.

Kiivas Krister Pentinpoika astui jo esiin muistuttaakseen vuoritulallista hänen sopimattomasta käytöksestään, mutta piispa pidätti hänet. Hän näet huomasi paremmin kuin muut, miten välttämätön rahvaan kannatus oli heille. Ja hän mietti siinä jo keinoja, kuinka paraiten saisi rahvaan puolelleen, ilman että hänen siltä tarvitsisi sille antaa mitään varmaa lupaus karkotetun kuninkaan suhteen.

Voitto Harakerin kirkon luona oli pääasiassa rahvaan ja herra Steen Sturen ansio ja piispa tiesi aivan hyvin, että myöskin Steen Sture kannatti rahvaan mielipiteitä. Siksi olikin hän nyt koittanut käyttää tämän poissaoloa hyväkseen saavuttaakseen tarkoituksensa. Ja vaikkei hän aluksi voinutkaan hillitä kiivastustaan, kuunnellessaan tuon rehellisen ukon puhetta, huomasi hän kuitenkin heti, että yritys nyt oli epäonnistunut, mutta että se siltä taas sopivassa tilaisuudessa oli uudistettava. Tämä yhdessä sen vaikutuksen kanssa, jonka tuo hopeahapsinen vanhus teki hänen avonaiseen mieleensä, sai hänen hillitsemään itsensä ja liian rajusti kuohuvan veren tyyntymään.

Kun piispa siten ajatuksiinsa vaipuneena astui takaisin paikalleen pöydän viereen ja talonpojat näyttivät neuvottelevan keskenään, tuli äkisti sisään piispan palvelija ja sanoi:

"Herra Niilo Sture on saapunut tänne luostariin kuoleva ritari mukanaan!"

Piispa hätkähti, niinkuin olisi yhtäkkiä yli pääsemätön muuri kohonnut hänen eteensä ja estänyt häntä pääsemästä edemmäksi.

"Niilo Sture!" huudahti hän ja näytti tahtovan lävistää palvelijan suurilla silmillään.

Toiset herrat kalpenivat ja heidän otsansa vetäytyivät uhkaaviin kureisiin. Herra Iivari Gren tointui

ensimmäisenä hämmästyksestään. Hän riensi piispan luo ja kehotti häntä heti lopettamaan kokouksen ja antamaan talonpoikain mennä matkoihinsa sekä vielä varovaisuuden vuoksi sulkemaan ovet, ettei Niilo herra vain pääsisi sisään ja saattaisi kaikkia turmioon.

Mutta niinkuin vuoritelallisen tyyni olento äsken oli hillinnyt kuohuvat laineet Katillo piispan rinnassa, niin sai nyt tämä ritarin kuiskaus ja kavala neuvo päinvastoin kuin mitä sillä tarkoitettiin, kunniantunnon hereille hänen rinnassaan. Hän, Katillo piispa, mielti kyllä ennenkuin toimi, mutta kun päätös oli tehtävä heti, silloin seurasi hän sydämensä ääntä ja se hänellä oli todellisen ritarin.

"Sano Niilo herralle", lausui hän palvelijalle, "että me olemme koossa täällä ja että hän on tervetullut seuraamme."

Palvelija meni. Ja salissa syntyi kolkko hiljaisuus. Piispa seisoi kädet seljän takana ja katseli vanhaa, puista ristiinnaulitun kuvaa, joka riippui seinällä. Ritarit, jotka seisivat hänen vasemmalla puolellaan, muistuttivat synkkää, uhkaavaa pilveä. Niin, ukkospilvi kieppui vuorensinämällä, mutta alhaalla laaksossa loisti aurinko. Ja se aurinko, se kuvasteli niissä katseissa, joilla talonpojat tähystelivät milloin piispaa milloin taas ovea.

Silloin kuului askelten ääniä ulkopuolelta, ovi avattiin ja palvelija ilmoitti herra Niilo Sturen.

Tyyni, melkein synkkä vakavuus ilmeni Niilo Sturen kasvoilla, kun hän astui sisään ja katsoi ympärilleen salissa. Levollinen, miettivä katse suuntautui ensin syyttävänä piispaan. Eikä edes rehellisten kansanmiesten näkö näyttänyt saavan sitä poistumaan, vaikka ohimenevä ilon ja tyytyväisyyden ilme välähtikin hänen silmissään, kun heidät näki. Kaikki yksityiset kärsimykset ja viimeisen yhtymyksen muistot, kaikki ne nyt taas hiipivät elävinä esiin, nähdessään piispan ja häntä ympäröivät herrat — samat, jotka oli tavannut Linköpingin tuomiokirkossa. — Kaiken sen pakotti hän nyt kuitenkin piiloonsa, liian ylpeänä valittamaan, liian ylpeänä vaatimaan toisten kautta sitä hyvitystä, joka oli hänen itsensä hankittava. Ainoastaan se, joka koski valtakuntaa, lupaus, jonka Katillo piispa oli antanut hänelle, ennenkun aseilla läksi Ruotsin oikeutta puolustamaan — ainoastaan se oli nyt hänen ajatustensa esineenä.

Katillo piispa astui ritaria vastaan ja ojensi kätensä hänelle. Ja näytti melkein siltä, kuin olisi Niilo Sturen näkö saanut piispan rinnassa liikutuksen aikaan, jota hän vain vaivoin voi hillitä. Sten Sture oli pitänyt lupauksensa ja kertonut piispalle sen kamalan konnantyön, johon hänen serkkunsa oli tehnyt itsensä vikapääksi. Oli osottanut, että varjon siitä täytyi langeta osaksi hänenkin osalleen. Piispan rehellinen ja kunnollinen luonne ei ollut voinut uskoa mitään sellaista mahdolliseksi ja hän oli pitänyt innokkaasti serkkunsa puolta. Siitä huolimatta oli hän kuitenkin suostunut Steen herran ja vuoritelallisten pyyntöön ja antanut edellisen ratsastaa muutamain miesten kanssa Ekolsundiin. Kun hän nyt näki Niilo herran edessään, ei hän enää kauemmin voinut luottaa serkkunsa ritarillisuuteen. Se synnytti tuskaa hänen rinnassaan ja hänen jalossa mielessään nousi heti syvä, palava halu antaa loukatulle jollain tavoin hyvitystä ja saada sovinto aikaan. Mutta tämä ritarillinen mies huomasi myös samassa, että sitä hyvitystä, jota sellainen loukkaus vaati, ei hän ollut mahdollinen antamaan. Julkisesti lausuttu osanotto olisi kirvellyt vain vielä arkaa haavaa. Ja lain rankaisevaa kättä rikoksellista kohtaan ei hän voinut käyttää, kun mitään todistajia ei ollut.

Kaikki nämät yhdessä saivat nyt Katillo piispan enemmän myöntäväiseksi sille asialle, jota Niilo Sture ajoi, kuin mitä ehkä toisissa oloissa olisi mahdollista ollut.

"Olette kutsunut minut, Katillo piispa", alkoi tämä, "siitä teille vilpitön kiitos, sillä se selvimmin osottaa, että olette rehellinen mies. Ja siksi olen nyt saapunutkin luoksenne. Te olette pannut yksin tuon suuren työn toimeen. Se lähestyy jo täytöntöänsä...! Mikä on nyt teidän ajatuksenne siitä asiasta, josta viimeksi puhelimme toistemme kanssa Linköpingin tuomiokirkossa?"

"Ajatukseni on sama kuin silloinkin!" lausui piispa arvokkaana.

"Te ette ole siis unhottanut lupaustanne?" kysyi Niilo.

"En!... Ja juuri nyt täällä mietimmekin, kumpiko, kuninkaankruunuko vai arkkipiispan sauva, painaa enemmän Ruotsinmaassa! Te muistatte sanani ja tiedätte siis hyvin, että minä olen vannoutunut jälkimmäisen kannattajaksi. Siksi onkin ajatukseni nyt, että meidän ensin on saatettava arkkipiispa takaisin istuimelleen."

"Niin, se on teidän ja näitten muitten herrain ajatus", jatkoi Niilo, "tiedän sen kyllä, mutta tietkää se myöskin, että toinenkin ajatus on olemassa, nimittäin se, että Kaarlo kuningas on ensin palautettava takaisin valtakuntaansa, ja sen ajatuksen takana on koko Ruotsin rahvas. Ja nyt kysyn teiltä, Katillo piispa, onko todellakin tarkotuksenne se, että kuninkaankruunu Ruotsinmaassa tästedes olisi vain tyhjä koristus, ilman että sen kantaja saisi ajatella, puhua ja menetellä niinkuin sen arvo vaatii. Jos te todella haudotte sellaisia ajatuksia päässänne, niin silloin voitte vaikuttaa arkkipiispan vapauttamisen hyväksi

— muussa tapauksessa pidätte velvollisuutenanne kutsua ensin Kaarlo kuninkaan takaisin! Mitä vihdoin siihen asiaan tulee, kummallako, Kaarlo kuninkaalla vai arkkipiispalla, on enemmän oikeus nauttia teidän ja rahvaan urhoollisuuden hedelmistä, — niin siihen asiaan ei tarvitse monta sanaa tuhlata. Sillä luullakseni on koko valtakunta kumminkin suuremman arvoinen kuin Upsalan arkkipiispanistuin."

Joukko rahvasta ja kaupunkilaisia oli kokoutunut luostarin ulkopuolelle, heti kun levisi tieto, että Niilo Sture oli saapunut. Niilon puhuessa oli muutamia heistä pujahtanut saliinkin, kunnes lopulta ovi jäi auki ja koko sen puolinen osa huonetta humahti väkeä täyteen. Tarkkaavasti kuuntelivat he ritarin puhetta ja kun hän oli lopettanut, kävi suostumuksen kohina yli koko salin.

Piispa näytti kuitenkin vielä epäilevän, mutta Niilo jatkoi:

"Ruotsin nimessä ja tämän rahvaan nimessä, joka omaisuuttaan, vertaan ja henkeänsä säästämättä on taistellut maansa asian hyväksi, pyydän minä nyt teitä. Katillo piispa, ettette halveksisi sen tahtoa. Ryhtykää päinvastoin yhdessä sen kanssa puuhaamaan niin, että ennen kaikkia lähetetään sana Kaarlo kuninkaalle ja pyydetään hänen palaamaan takaisin valtakuntaansa."

Nyt tuli hiljaisuus salissa melkein kammottavaksi. Piispan vastauksesta riippuikin paljon. Kaksi voimaa, jotka tähän asti olivat toimineet yhdessä, olisi se voinut erottaa toisistaan. Se olisi voinut saattaa sisällissodan matkaan ja arvaamattoman kurjuuden ja hädän synnyinmaahan, ilman että kuitenkaan olisi voitu sanoa, kumpiko puolue oli lopulta voittava. Mutta piispa virkkoi:

"En tahdo erottaa itseäni Ruotsin rahvaasta!"

Ja hän ja Niilo Sture ojensivat toiselleen kätensä. Ja kaikua suostumushuuto täytti salin, levisi sieltä vierien, niinkuin ukkonen, läpi luostarikäytävän aina pihalle asti, jossa sitä vielä tuhannet toistelivat.

Piispa lopetti sitten kokouksen ja jätti yhdessä Niilo Sturen kanssa salin, jonne herrojen synkkä joukko jäi seisomaan ehkä vielä paljon synkempänä ja uhkaavampana kuin ennen olikaan.

Ovella oli tungos suuri. Joukko vuoritulallisia, jotka tunsivat Niilon niiltä ajoilta, kun hän Taalainmaassa retkeili, tunki hänen ympärilleen. Ne puristivat hänen kättään, kiittivät häntä ja vakuuttivat, että he menisivät vaikka kuolemaan hänen edestään. Samassa löi myös voimakas käsi häntä olkapäälle, ja kun hän kääntyi ympäri, seisoi siinä hänen edessään sama pitkä kauppasaksa, joka oli herättänyt hänen huomiotaan Linköpingissä ja Krokekin luostarissa. Paljasta ihastusta säteili tämän silmistä, kun hän nyt katseli Niilo herraa.

"Ottakaa vastaan myös minunkin kiitokseni siitä, jalo ritari, mitä nyt olette puhunut", sanoi hän. "Ehkä tapaammekin vielä kerran toisemme taistelussa Ruotsin kuningas kruunun puolesta."

Niilo piti kauppiaan kättä omassaan ja aikoi juuri kysyä häneltä, kuka hän oli. Mutta tämä tempasikin kätensä irti ja katosi joukkoon.

* * * * *

Kuningaskruunu vai — arkkipiispan sauva! — Siitä oli nyt kysymys. Ja Ruotsin rahvas taisteli edellisen, sen mahtavat herrat jälkimäisen puolesta, sillä aikaa kun molemmat kuninkaas, niin Kaarlo kuin Kristiankin, toiselta puolen merta heittelivät ikävöiviä, kaipaavia katseita tuon säteilevän kalleuden puoleen, jonka olivat kadottaneet.

Se oli, tämä kuningaskruunu, balladien taikakoristeen kaltainen — se kiihotti miehen kunnianhimoa, mutta saavutettuna ei se tuottanutkaan uneksittua, kultaista onnea, vain pelkkää huolta levon, tuskaa rauhan asemesta. Kun se kaukana kimalteli, hurmasi ja lumosi sen ihana loisto, mutta kun se joutui omaan päähän, ei sitä loistoa enää huomannutkaan, ainoastaan painon tunki. Ja välikappaletta, jolla taikaus oli manattava ja kruunu tehtävä siksi, joka sen pitikin olla, nimittäin vallan ja korkeuden merkiksi, — sitä välikappaletta eivät kuninkaas löytäneet taikka eivät ymmärtäneet hakea sitä sieltä, missä se löydettävissä oli. He ikäänkuin menettivät jalansijansa ja siellä kaikkien muitten yläpuolella, siellä unhottivat he, että hekin olivat vain maallisia olennoita, yhtä puuttuvaisia kuin muutkin, ja että ihmisyyden yleinen, keskinäinen rakkauden laki koski heitäkin. Kansainsa harrastusten etupäässä olisi heidän pitänyt kulkea, pitää laki voimassa ja rauha säilyttää. — Ja lujan keskinäisen rakkauden olisi pitänyt vallita heidän ja heidän kansainsa välillä. — Mutta niin ei käynyt. He päinvastoin erottivat itsensä kansasta, asettivat itsensä niin korkealle siitä, että molempia yhdistävät sisäiset langat katkesivat. Siten joutuivat he ikäänkuin seisomaan kansainsa pyrintöjä vastaan — vihollisuuteen, kuin olisi pitänyt rakkauteen pyrkiä. Mutta niin lennättikin tuuli heidät pois kuin kuihtuneen kukan varresta, jonka koristukseksi se ei enää kelpaa.

Itse asiassa oli kuningaskruunu nyt enää paljas, tyhjä nimi vain. Kaarlo tuli taas kuninkaaksi — mutta mikä ero nyt tämän ja sen ajan välillä, kun hän itse voimakkaalla kädellään toisten riveistä kohotti

itsensä tähän arvoon! Se oli toinen voima, joka valloitti kruunun itselleen ja antoi sen lahjana hänelle. Ruotsin kansa oli tämä lahjoittaja ja Ruotsin itsenäisyys ja vapaus oli sen korkein päämäärä.

Mutta arkkikiispan sauva? — Se kohosi tähän aikaan loistavana ja mahtavana yli Ruotsinmaan. Sen aika oli kuitenkin ohimenevä ilmiö vain, ilmottaen olollaan toisen ajan tuloa, ajan, jonka kuluessa isänmaamme kohtaloita kunnialla ja menestyksellä ohjasivat miehet, jotka eivät olleet kuninkaita, taikka niinkuin Geijer sanoo, olivat "kuninkaita ilman kuninkaan nimeä." Se on heidän voimansa, joka nyt arkkikiispan sauvan suojissa ja lopulta sen tieltään työntäen raivaa itsensä esiin. Ja keskellä tätä loppumattomien taistelujen synkkää taulua valaisee kirkas valo sitä tietä, jota he kulkevat. Se on ensimmäinen merkki, joka viittaa parempiin aikoihin, toivon tähti, joka ihanana loistaa läpi yön myrskyjen.

Kun mahtavat herrat ne vimmassaan
Kylät ja vallatkin kaataa,
Saa talonpoika se tarmollaan
Ne taasen ylös raataa.

Viiteselitykset:

[1] Guardiaani.

[2] Yli menen siitä (Holavedenin yli) 1,000 lemmon nimessä.

[3] En koskaan enää mä Ruotsiin tuu! — Oli tullessa hepo ja uljas, Nyt mennessä vallan oon paljas!

[4] Tanskan linna.

[5] Tanskan suru.

[6] Herra olkoon teidän kanssanne.

[7] Kunnia olkoon sinulle, Herra!

[8] Kaarlon linna.

[9] Kansan ääni, totuuden ääni.

[10] Ruokasali luostarissa.

[11] Siihen ei tuo paksu pappi voi koskaan minua pakottaa!

[12] Kettil (Katillo) = kattila, gryta = pata.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK NILO BONPOIKA STURE 2: KUNINKAANKRUUNU

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works,

by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up,

nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and

distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.